ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

EURICON Ε.Π.Ε.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σας προσκαλούμε να συμμετέχετε στις εργασίες της Ημερίδας Διαβούλευσης που αφορά στην **«Παρουσίαση της Περιφερειακής Μελέτης Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας».**

Αντικείμενο της μελέτης αποτελεί ο Περιφερειακός Σχεδιασμός για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών στη Δυτική Μακεδονία, η διαμόρφωση προτάσεων διαφοροποίησης των παραγόμενων προϊόντων και ο σχεδιασμός των αναγκαίων έργων υποδομής.

Αντίστοιχες μελέτες έχουν συνταχθεί για το σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας (μία ανά Περιφέρεια) και αποτελούν μία συστηματική προσπάθεια προσαρμογής της αγροτικής παραγωγής στις νέες απαιτήσεις της αγοράς και των καταναλωτών, ενώ ταυτόχρονα απαντούν στα ζητήματα και τις προκλήσεις της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.).

Η Ημερίδα θα πραγματοποιηθεί στην Αίθουσα Νομαρχιακού Συμβουλίου (Ν.Σ.) Γρεβενών, στις 04/05/2007, ημέρα Παρασκευή και ώρα 18:00.

Περίληψη της μελέτης έχει αναρτηθεί στο διαδίκτυο στη διεύθυνση www.anko.gr

Η παρουσία σας θα μας τιμήσει.

Οι Διοργανωτές

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε. - ΑΝΚΟ	**EURICON Ε.Π.Ε.**
ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ **ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ.**	**ΣΙΩΜΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ** **ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ**

Φον Καραγιάννη 1-3, 50100 Κοζάνη
☎ +30-24610-24022 FAX: +30-24610-38628 e-mail: anko@anko.gr

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Γρεβενά 04/05/2007

ΘΕΜΑ : Παρουσίαση Περιφερειακής Μελέτης Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας

18:00 – 18:30	Προσέλευση
18:30 – 18:45	Υποδοχή από Πρόεδρο Δ.Σ. της ΑΝΚΟ κ. Κωτούλα Β.
18:45 – 19:30	Χαιρετισμοί ✓ Φώλιας Χρ., Υφυπουργός Οικονομίας & Οικονομικών ✓ Κοντός Αλ., Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης ✓ Λεούδης Αν., Γεν. Γραμματέας Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ✓ Κουπτσίδης Δ., Νομάρχης Γρεβενών ✓ Νούτσος Γ., Δήμαρχος Γρεβενών
19:30 – 19:45	Εισήγηση Παπαγιαννίδης Δ., Ειδικός Γραμματέας Γ' Κ.Π.Σ.
19:45 – 20:15	Παρουσίαση της «Μελέτης Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας» Εισηγητής : Αμανατίδης Γ., Γενικός Δ/ντής Αναπτυξιακής Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. – ΑΝΚΟ, Υπεύθυνος Εργου
20:15 – 21:30	Τοποθετήσεις παρευρισκόμενων – Συζήτηση
21:30	Λήξη Ημερίδας

«ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΠΑΡΟΝ, ΜΕΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΟΜΙΛΙΑ του

Δημήτρη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ

ΕΙΔΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ Γ' ΚΠΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΓΡΕΒΕΝΑ – 04 ΜΑΪΟΥ 2007

Κυρίες, Κύριοι

Κατ αρχάς θα ήθελα να σας καλωσορίσω και να σας ευχαριστήσω για την συμμετοχή σας στην Ημερίδα διαβούλευσης για την «Μελέτη για την ανάπτυξη παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων ζωικής και φυτικής προέλευσης για ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος στη **Δυτική Μακεδονία** για μία ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη» με την ένωση των εταιριών ΑΝΚΟ και EURICON Ε.Π.Ε.

Οι μελέτες αφορούν την κατάδειξη νέων διεξόδων στους αγρότες, που τυχόν επιθυμούν να φύγουν από τις παρούσες καλλιέργειες και να κατευθυνθούν προς άλλες δραστηριότητες. Επιπροσθέτως θα ληφθούν υπόψη νέες μέθοδοι καλλιέργειας για τη μείωση του κόστους παραγωγής, ώστε να σχηματισθούν βιώσιμες εκμεταλλεύσεις, ενώ θα εκτιμηθούν οι τοπικές δυνατότητες μεταποίησης και τυποποίησης, ώστε να επιτευχθεί υψηλή προστιθέμενη αξία στα αγροτικά προϊόντα.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω και πάλι όλους τους παρευρισκομένους που ταξίδεψαν για να είναι σήμερα εδώ, προκειμένου να συμμετάσχουν στις εργασίες της Ημερίδας διαβούλευσης και να εκφράσω την βεβαιότητά μου ότι με πνεύμα συναίνεσης και καλής συνεργασίας θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα, που θα αποβούν εποικοδομητικά στην πορεία Αναδιάρθρωσης του Αγροτικού Τομέα και θα μπορέσουμε να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε με μεγαλύτερη επιτυχία **την επόμενη Δ' Προγραμματική Περίοδο 2007-2013** που σήμερα είναι το μείζον θέμα της χώρας μας.

Η ομιλία μου έχει σαν στόχο την ανάπτυξη διάλογου γόνιμου και αποδοτικού για την Αναδιάρθρωση του Αγροτικού Τομέα με ιδιαίτερη έμφαση στα θέματα της **αύξησης της ανταγωνιστικότητας μέσω των προγραμμάτων της Ε.Ε. και των προοπτικών της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013:**

Στα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ, την ευθύνη υλοποίησης των οποίων έχει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ειδικότερα η Ειδική Γραμματεία του Γ' ΚΠΣ **έχει σημειωθεί σημαντική επιτάχυνση των ρυθμών υλοποίησης**, δεδομένου ότι έχουν πλέον ολοκληρωθεί οι ενέργειες

αξιολόγησης των προτάσεων και έκδοσης εγκριτικών αποφάσεων προς τους δικαιούχους των ενισχύσεων για το σύνολο σχεδόν των προκηρύξεων, που δημοσιεύτηκαν στο προηγούμενο διάστημα.

Ο Κανόνας «ν+2» στην απορρόφηση των κοινοτικών πόρων επιτεύχθηκε.

Συγκεκριμένα, **μέχρι τέλους Φεβρουάριου 2004 η απορρόφηση στα 4 Επιχειρησιακά Προγράμματα ήταν :**

- **22,3% στο Ε.Π. Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου με Δ.Δ. 396,5 εκ €,**
- **22,3% στο Ε.Π. Αλιεία με Δ.Δ. 71,8 εκ €,**
- **10,2% στην Κ.Π. Leader+ με Δ.Δ. 25,1 εκ €**
- **και 44,9% στο Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης με Δ.Δ. 206 εκ €**.

Μέχρι 30-04-2007 οι τελικές απορροφήσεις (με βάση την Δημόσια Δαπάνη) στα 4 Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι :

- **59,5% στο Ε.Π. Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου με Δ.Δ. 1.211,23 εκ. €, ή 68,12% με βάση την αρχική Δ.Δ του Προγράμματος**
- **58% στο Ε.Π. Αλιεία με Δ.Δ. 191,66εκ. €, 59,4% με βάση την αρχική Δ.Δ. του Προγράμματος**
- **58,33% στην Κ.Π. Leader+ με Δ.Δ. 149,258 εκ. € ή 62,85% με βάση την αρχική κατανομή των διαθεσίμων πιστώσεων**
- **95,95% στο Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης με Δ.Δ. 2.304,98 εκ. € και 105,6% με Κοινοτική Συμμετοχή 1028,75 εκ. €**

Με την αναθεώρηση του **Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη** – **Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου** 2000-2006 Ε.Π. Α.Α.-Α.Υ., και την έγκριση του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 19 Νοεμβρίου 2004 με την απόφαση Ε(2004)4571/19-11-2004 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, **εξασφαλίστηκαν πρόσθετες πιστώσεις ύψους 360 εκατ. €** στην Δημόσια

Δαπάνη του Προγράμματος, **σε επιβράβευση** των καλών επιδόσεων που έχει μέχρι σήμερα το Πρόγραμμα, προερχόμενα από τα Αποθεματικά Επίδοσης και Προγραμματισμού του Γ' ΚΠΣ. Έτσι η συνολική Δημόσια Δαπάνη που διατίθεται για έργα στον Αγροτικό Τομέα μέσω του ΕΠΑΑ-ΑΥ ανέρχεται πλέον σε 2.136 εκατομμύρια €.

Στο Ε.Π. Αλιεία, έως σήμερα έχει ενεργοποιηθεί το σύνολο των Μέτρων **ενώ έχει προκηρυχθεί το 100% της Δημόσιας Δαπάνης του προγράμματος.**

Με την υπ' αριθ. C(2004) 5344/17.12.2004 Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **εγκρίθηκε η Αναθεώρηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος,** γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την εισροή πρόσθετων πόρων. Συγκεκριμένα **προστέθηκαν πιστώσεις ύψους 21.434.766€ στην Δημόσια Δαπάνη** του Προγράμματος προερχόμενες **από το αποθεματικό επίδοσης του Γ' ΚΠΣ**. Έτσι η συνολική Δημόσια Δαπάνη του προγράμματος **ανέρχεται πλέον στα 343.707.076€.**

Σχετικά με την **Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+** υπενθυμίζουμε ότι το πρόγραμμα εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2003 και κατά συνέπεια ο χρόνος εφαρμογής του δεν υπερβαίνει τους 48 μήνες. Ήδη από τον Μάιο του 2004 στις Ο.Τ.Δ. έχει κατανεμηθεί **προσθετή πίστωση 25.232.273€** και έχουν εγκριθεί συνολικά από τις **40 Ομάδες Τοπικής Δράσης 493 Έργα** συνολικής Δημόσιας Δαπάνης **254.000.000 €** η οποία αντιστοιχεί στο **99% του προγράμματος**.

Τέλος οι 40 Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) στην πλειονότητα τους ανταποκρίθηκαν στη πρόκληση και μετά τον επανακαθορισμό των στόχων και τις νέες οδηγίες κάλυψαν το χαμένο χρόνο χωρίς την οποιαδήποτε απώλεια πόρων που ήταν βέβαια αν συνεχιζόταν ο ρυθμός του προηγουμένου έτους.

Με την υπ' αριθ. 2293/28.5.2004 Απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, έ**γινε κατανομή πόρων ύψους 25.232.275€** στις Ο.Τ.Δ. ανάλογα με τις επιδόσεις που παρουσίασε κάθε Ο.Τ.Δ. μέχρι 31.12.2003.

Όσον αφορά το **Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης** ήδη καλύφθηκε με την λήξη του Προγράμματος το 105% της Κοινοτικής Συμμετοχής του Προγράμματος.

- Σήμερα μέσα από το πρόγραμμα **Πρόωρης Συνταξιοδότησης** (Άξονας 1) έχουν ενταχθεί 50.295 δικαιούχοι αγρότες. Το Πρόγραμμα δέχεται αιτήσεις τρεις φορές το χρόνο και εντάσσει 4.800 νέους δικαιούχους ανά έτος
- στον πρόγραμμα **Εξισωτική Αποζημίωση (**Άξονας 2) σήμερα έχουν ενταχθεί 130.000 δικαιούχοι.
- Για τη μείωση της νιτρορύπανσης στη Θεσσαλία, Κωπαϊδα, Φθιώτιδα και Ηλεία έγιναν δύο προκηρύξεις και εντάχθηκαν 736 δικαιούχοι για 101.970 στρέμματα. Παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη η αξιολόγηση 7.360 αιτήσεων για έκταση 730.400 στρέμματα.
- Έγιναν επίσης προκηρύξεις στο Μέτρο 3.1 – Βιολογική Γεωργία και στο Μέτρο 3.2 – Βιολογική Κτηνοτροφία.

Όσον αφορά στην υλοποίηση των Δημοσίων Εγγειοβελτιωτικών Έργων:

Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ σε ότι **αφορά την υλοποίηση με πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης Δημόσιων Έργων Αγροτικής Ανάπτυξης,** φαίνεται **συγκρίνοντας τα μεγέθη των δημοπρατηθέντων και συμβασιοποιηθέντων έργων από την έναρξη του Γ' ΚΠΣ έως σήμερα.**

Συγκεκριμένα από το **2000 έως τον Μάρτιο 2004 είχαν δημοπρατηθεί 4 έργα συνολικού προϋπολογισμού 43,89 εκατ. € :**

1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΕΥΥΔΡΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΕΝΙΠΠΕΑ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ προϋπολογισμού 2,63 εκατ. €.
2. ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΡΔ. ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΟΕΒ ΠΑΜΦΙΑΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ Ν. ΑΙΤ/ΝΙΑΣ προϋπολογισμού 8,46 εκατ. €.

3. ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤ. ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΟΕΒ ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ Ν. ΑΙΤ/ΝΙΑΣ προϋπολογισμού 14,32 εκατ. €.
4. ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΟΙΚΤΩΝ ΔΙΩΡΥΓΩΝ ΠΕΔΙΑΔΟΣ ΜΟΡΝΟΥ Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ προϋπολογισμού 18,48 εκατ. €,

<u>των οποίων οι συμβάσεις υπογράφηκαν μετά τον Μάρτιο του 2004 και τα έργα υλοποιούνται σήμερα κανονικά από την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας.</u>

Ολοκληρώθηκαν τα έργα του Β' ΚΠΣ 1994-1999 ως έργα γέφυρες στο Γ' ΚΠΣ :

1. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΒΙΣΤΡΙΖΑΣ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ προϋπολογισμού 9,93 εκατ. €.
2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΙΝΙΟΥ – ΜΑΧΑΙΡΑ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ προϋπολογισμού 7,20 εκατ. €.
3. ΦΡΑΓΜΑ ΒΡΑΧΟΥ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ προϋπολογισμού 5,45 εκατ. € (Β' και Γ' ΚΠΣ) (κατασκευάσθηκε το 92% του έργου ενώ το υπόλοιπο θα κατασκευαστεί παράλληλα με το έργο της κατασκευής των αρδευτικών δικτύων αξιοποίησης του φράγματος που ήδη έχει δημοπρατηθεί στις 24 -04-2007.)

<u>Συνεπώς, από το 1997 επι κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ υπεγράφησαν 3 συμβάσεις που σηματοδοτούν και την έναρξη των έργων, στα παραπάνω 3 μόνο έργα συνολικού προϋπολογισμού 22,58 εκατ. €.</u>

<u>Από τον Μάρτιο του 2004</u> με δεδομένη την αδυναμία ένταξης νέων έργων αποκλειστικά χρηματοδοτούμενων από Εθνικές Πιστώσεις σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥΠΟΙΟ, η νέα πολιτική ηγεσία έδωσε νέες κατευθύνσεις με έμφαση στον ορθολογικό σχεδιασμό, την ιεράρχηση προτεραιοτήτων, στη διαχείριση των υδατικών πόρων και την άρτια αξιοποίηση των διατιθέμενων Κοινοτικών Πόρων. Στα πλαίσια του Μέτρου 6.2 του ΕΠΑΑ-ΑΥ **<u>υλοποιούμε με γρηγορότερους ρυθμούς τα ήδη ενταγμένα έργα</u>** **<u>ήτοι 11 έργα συνολικού προϋπολογισμού 188,75 εκατ.€</u>** **τα οποία δημοπρατήθηκαν από την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας:**

1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΖΩΝΗΣ 2Ζ ΑΡΤΖΑΝΑΜΑΤΟΒΟΥ Ν. ΚΙΛΚΙΣ προϋπολογισμού 21,7 εκατ.€.
2. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤ. ΔΙΚΤΥΩΝ ΖΩΝΩΝ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ προϋπολογισμού 56 εκατ. €.
3. ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ - ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΙΙου ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΔΙΑΔΑΣ Ν. ΣΕΡΡΩΝ – Τμήμα Ζώνης Αδελφικού προϋπολογισμού 15,35 εκατ. €.
4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ ΝΗΣΟΥ ΑΛΛΟΝΗΣΟΥ Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ προϋπολογισμού 15,35 εκατ. €.
5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΠΑΝΟΡΜΟΥ ΣΚΟΠΕΛΟΥ Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ προϋπολογισμού 8,47 εκατ. €.
6. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΕΡΕΚΑΜΠΟΥ ΣΚΥΡΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ προϋπολογισμού 11,87 εκατ. €.
7. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΕΛΟΥΣ ΚΑΝΔΗΛΑΣ Ν. ΑΡΚΑΔΙΑΣ προϋπολογισμού 20,54 εκατ. €.
8. ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΤΟΥ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΑΡΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΕΡΕΙΑΣ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ – ΟΡΦΑΝΩΝ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ προϋπολογισμού 3,73 εκατ. €.
9. ΕΛΕΓΧΟΣ ΧΗΜΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ (ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΙΩΝ) ΣΕ ΚΛΙΜΑΚΑ ΛΕΚΑΝΩΝ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΠΟΤΑΜΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ προϋπολογισμού 2,60 εκατ. €.
10. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΗΣ ΓΕΦΥΡΙ ΧΙΟΥ προϋπολογισμού 18,54 εκατ. €
11. ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΒΡΑΧΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ Π/Υ 14,6 εκατ. €.

Συγχρόνως, μετά το Μάρτιο του 2004 <u>εντάξαμε στο Γ' ΚΠΣ και υλοποιούμε ακόμη 31 νέα έργα συνολικού προϋπολογισμού 236,68 εκατ.€</u> που δεν υπήρχαν στο πρόγραμμα:

1. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ ΡΟΔΟΥ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ. Π/Υ 17,88 εκατ. €.
2. ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ & ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ 6.1, 6.2. Π/Υ 2,5 εκατ.€.
3. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ & ΑΓΩΓΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΣΧΟΙΝΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ. Π/Υ 10,46 εκατ. €.
4. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΡΓΩΝ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΩΠΑΪΔΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΑΠΟ ΛΙΜΝΗ ΥΛΙΚΗ Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ. Π/Υ 10,7 εκατ. €.
5. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΙΙ2 Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ. Π/Υ 4,68 εκατ. €.
6. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΣΕΔΟΥΝΤΑ Ν. ΛΕΣΒΟΥ. Π/Υ 1,37 εκατ.€.
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΝΕΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ. Π/Υ 3,7 εκατ.€.
8. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΟΥ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΜΕ ΔΙΚΤΥΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ . Π/Υ 27,82 εκατ. €.
9. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ Ι & ΙΙ & ΤΟΥ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟΥ ΑΡ1 ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΖΩΝΗΣ ΛΑΜΑΡΗΣ Ν. ΠΡΕΒΕΖΗΣ. Π/Υ 15,74 εκατ. €.
10. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΠΥΡΓΑΚΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΕΝΙΠΠΕΑ ΣΤΟ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ. Π/Υ 2,27 εκατ. €.
11. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕ ΣΤΑΓΔΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ ΔΗΜΟΥ ΜΕΛΙΚΗΣ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ. Π/Υ 4,74 εκατ. €.
12. ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗ ΖΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ. Π/Υ 6,29 εκατ. €.
13. ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΟΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΓΟΜΦΩΝ Ν. ΤΡΙΚάλων. Π/Υ 0,77 εκατ. €.
14. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΑ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ ΜΑΡΑΘΟΚΙΑΜΠΟΥ ΣΑΜΟΥ. Π/Υ 0,68 εκατ. €.
15. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΓΕΙΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΙΟΥ, ΔΕΛΕΡΙΩΝ ΚΑΙ ΡΟΔΙΑΣ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ. Π/Υ 1,27 εκατ. €.
16. ΥΠΟΓΕΙΩΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΝΕΣΣΩΝΑ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ. Π/Υ 0,97 εκατ.€.

17. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΛΟΦΙΣΚΟΥ-ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ-ΜΕΛΙΣΣΑΣ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ. Π/Υ 0,720 εκατ. €.
18. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΔΗΜΟΥ ΖΑΓΟΡΑΣ ΠΗΛΙΟΥ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ. Π/Υ 1,25 εκατ.€
19. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ-ΑΓΡΙΑΣ-ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ. Π/Υ 1,04 εκατ.€.
20. ΦΡΑΓΜΑ ΑΣΩΠΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ. Π/Υ 49,95 εκατ.€.
21. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΈΛΟΥΣ Ν. ΧΑΝΙΩΝ. Π/Υ 4,60 εκατ. €.
22. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΥΠΟ ΠΙΕΣΗ ΣΤΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΙΝΟΥ-ΦΩΤΑΔΑΣ-ΒΑΛΟΜΑΝΤΡΙ-ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΥ-ΔΙΠΟΤΑΜΟΥ-ΡΟΓΓΙΩΝ-ΔΕΝΔΡΟΧΩΡΙΩΝ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Π/Υ 3,00εκατ. €.
23. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ «ΜΠΟΥΓΑΖΙ» ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ. Π/Υ 2,20εκατ. €.
24. ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΩΡΥΓΑΣ ΑΠΟ ΔΙΫΛΙΣΤΗΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΑΥΡΩΠΟΥ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ Π/Υ 0,904 εκατ. €.
25. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΦΥΛΛΟΥ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ Π/Υ 0,678 εκατ. €.
26. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΓΕΦΥΡΙΩΝ-ΠΑΣΧΑΛΙΤΣΑΣ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ Π/Υ 1,428 εκατ. €.
27. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΔΗΜΟΥ ΜΗΛΕΩΝ-ΑΙΣΩΝΙΑΣ Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ Π/Υ 0,75 εκατ. €.
28. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΠΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑΣ Ν.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Π/Υ 20,7 εκατ. €.
29. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΧΑΛΑΥΡΙΑΝΟΥ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ Δ.ΑΡΧΑΝΩΝ Ν.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Π/Υ 9,889 εκατ. €.
30. ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΕΙΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΠΑΣΤΕΛΙΚΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΚΡΑΙΦΝΙΑΣ Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ Π/Υ 1,44 εκατ. €.
31. ΦΡΑΓΜΑ ΒΑΛΣΑΜΙΩΤΗ Ν. ΧΑΝΙΩΝ Π/Υ 26,24 εκατ. €.

Συνεπώς, από την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας υλοποιούνται στα πλαίσια του Γ΄ ΚΠΣ συνολικά 46 Δημόσια Έργα συνολικού προϋπολογισμού 469,32 εκατ.€.

Παράλληλα σε 40 επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας, δηλαδή σε 223 Καποδιστριακούς Δήμους και Κοινότητες **υλοποιούμε 960 μικρά Δημόσια Έργα** προϋπολογισμού μέχρι 450.000€ το καθένα και **συνολικού προϋπολογισμού 263 εκατ. €** των οποίων **όλες οι σχετικές συμβάσεις υπογράφηκαν μετά τις 8/3/2004.**

Ταυτόχρονα προετοιμαζόμαστε έγκαιρα μαζί με τους συναρμόδιους φορείς για την **Δ' Προγραμματική Περίοδο 2007-2013**, ώστε να προχωρήσουμε στη κατασκευή και άλλων έργων που θα αναβαθμίσουν την ύπαιθρό μας. Εκπονούμε σε **οριστικό στάδιο μελέτες ωρίμανσης και προετοιμασίας εγγειοβελτιωτικών έργων συνολικής δαπάνης 10 εκατ. € περίπου, των οποίων τα αντίστοιχα έργα θα ενταχθούν στο Δ' ΚΠΣ. Προγραμματίζουμε σε ολόκληρη την Ελλάδα Δημόσια Εγγειοβελτιωτικά έργα Αγροτικής Ανάπτυξης συνολικού προϋπολογισμού 800 εκατ. € περίπου.**

Στο ίδιο χρονικό διάστημα στις τελευταίες προκηρύξεις του Γ' ΚΠΣ, έχουν δοθεί εντολές στις αρμόδιες υπηρεσίες για την απλούστευση των διαδικασιών κυρίως όσον αφορά τα παρακάτω Μέτρα του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου (Ε.Π.Α.Α-Α.Υ.):

Σχετικά με τα Μέτρα του ΕΠΑΑ-ΑΥ που έχουν τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και σε σχέση με την εξέλιξή τους στο χρονικό διάστημα από την προηγούμενη Επιτροπή Παρακολούθησης, σας γνωρίζω τα εξής :

- Για το Μέτρο 1.1 που αφορά στις Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις τα γνωστά σε όλους Σχέδια Βελτίωσης, ολοκληρώνεται η διαδικασία αξιολόγησης των περίπου 3.500 επενδυτικών σχεδίων που υποβλήθηκαν στις 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2006 στα πλαίσια της 4^{ης} Προκήρυξης του Μέτρου, **προϋπολογισμού 144 εκ. € Ήδη θα δοθούν και πρόσθετες πιστώσεις 75 εκ. €** ώστε να καλυφθεί το 70-80% των επιλαχόντων.

- Για το Μέτρο 2.1 που αφορά στις Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, ολοκληρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων στα τέλη του Α΄ εξαμήνου του 2006, έχουν αποσταλεί οι προεγκρίσεις στους ενδιαφερόμενους και έχει ξεκινήσει η υπογραφή των οριστικών εγκρίσεων. **Είναι η 3η πρόσκληση υποβολής προτάσεων στις Επενδύσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων με διαθέσιμη Δημόσια Δαπάνη 180 εκ ευρώ και είχε τεράστια επιτυχία αφού συγκέντρωσε 1006 επενδυτικά Σχέδια Δημόσιας Δαπάνης 610 εκ ευρώ και προϋπολογισμού άνω του 1 δις 100 εκ ευρώ.**
- Το περασμένο καλοκαίρι, πραγματοποιήθηκε η 5η και τελευταία προκήρυξη των Νέων Γεωργών, για την οποία ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση των προτάσεων και ήδη ολοκληρώθηκαν οι πληρωμές της Α΄ δόσης.
- Στον Άξονα 7 – Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) από την τελευταία προκήρυξη των **μικρών δημοσίων** έργων **στις 12 Δεκεμβρίου 2005** αξιολογήθηκαν και εγκρίθηκαν 340 έργα συνολικού προϋπολογισμού **110 εκατ. €**. Παράλληλα ολοκληρώθηκε και η διαδικασία αξιολόγησης **των ιδιωτικών έργων** της 2ης προκήρυξης **και αποστάλθηκαν 598 αποφάσεις** προέγκρισης συνολικής Δημόσιας Δαπάνης **60,8 εκ. €.**

Στο περιορισμό των δικαιολογητικών στα απολύτως απαραίτητα,

- Για παράδειγμα εξαλείφεται η υποχρέωση της υποβολής πιστοποιητικών βαρών ως προαπαιτούμενο πιστοποιητικό Φακέλου Υποψηφιότητας, πιστοποιητικά μη πτώχευσης, χάρτες προσανατολισμού, φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα,
- Στο Μέτρο 1.1 απαλείφεται η υποχρέωση υποβολής οδηγιών χρήσεως των μηχανημάτων, επίσημης μετάφρασης τιμολογίων εξωτερικού και της εγγύησης καλής λειτουργίας.
- Δεν απαιτείται ο υποψήφιος του Μέτρου 1.1 να επισυνάψει δικαιολογητικά τα οποία εκδίδει η οικία υπηρεσία υποδοχής του

φακέλου. Απλά η υπηρεσία αυτή υποχρεούται να τοποθετήσει τα δικαιολογητικά αυτά στο φάκελο του Υποψηφίου.

Στη διευκόλυνση του έργου της αξιολόγησης των Προγραμμάτων,

- Για παράδειγμα συστάθηκε νέα Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Συγχρηματοδοτούμενων δράσεων γεωργικού Ταμείου (ΕΓΤΠΕ-Π) – Προσανατολισμός, προκειμένου να λειτουργήσει ως τελικός δικαιούχος των ΜΕΤΡΩΝ 1.1 ΚΑΙ 3.1 καθώς και των Ιδιωτικών Επενδύσεων του ΑΞΟΝΑ 7 – ΟΠΑΑΧ

Στην επιτάχυνση των προθεσμιών για την έκδοση εγκριτικών πράξεων, με την αλλαγή φορέων υποδοχής των προτάσεων – αιτήσεων των ενδιαφερομένων.

Ειδικά θέλω να επισημάνω ότι μέσα από επτά Δράσεις **των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, δίνεται η ευκαιρία σε 272 Δήμους και Κοινότητες της χώρας, να αξιοποιήσουν κονδύλια συνολικού <u>ύψους 150 εκατ. ευρώ</u>. Οι προτάσεις εγκρίνονται θα χρηματοδοτούνται κατά 30,68% από Εθνικούς πόρους και κατά 69,32% από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)**

Αναλυτικά στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο περιλαμβάνονται έργα στους εξής τομείς:

Πρώτη Δράση:

1. Προστασία γεωργικών εκμεταλλεύσεων από φαινόμενο υπερχείλισης ποταμών και χειμάρρων.
2. Έργα διευθέτησης χειμάρρων.
3. Έργα αντιδιαβρωτικής προστασίας.

Οι προτάσεις που υποβάλλονται θα πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων της υπαίθρου και ιδίως των εδαφικών πόρων, την αντιμετώπιση των προβλημάτων που υφίστανται λόγω της

εποχιακής υπερχείλισης ποταμών και χειμάρρων που οδηγούν σε απαξίωση της γεωργικής γης.

Δεύτερη Δράση:

1. Προστασία – διαχείριση δασών και οικοσυστημάτων.
2. Περιβαλλοντική αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών με οικολογικό ενδιαφέρον.

Τρίτη Δράση:

1. Δημιουργία υποδομής για ανάπτυξη δικτύου βιβλιοθηκών γενικού ενδιαφέροντος.
2. Δημιουργία υποδομής ενίσχυσης τοπικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με την γεωργική παραγωγή και χαρακτηριστικά τοπικά αγροτικά προϊόντα.

Τέταρτη Δράση:

1. Ταμίευση και αξιοποίηση για γεωργική χρήση επιφανειακών απορροών.
2. Βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων για τη μείωση των απωλειών ύδατος.

Πέμπτη Δράση:

1. Προστασία – διαχείριση δασών και οικοσυστημάτων
2. Περιβαλλοντική αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών με οικολογικό ενδιαφέρον

Έκτη Δράση:

1. Βελτίωση – κατασκευή δικτύου εσωτερικής οδοποιίας.
2. Έργα ανάπλασης οικισμών εφόσον υπάρχει γενική μελέτη του Οικισμού (Master Plan)
3. Προστασία και ανάδειξη αξιόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων της αγροτικής υπαίθρου.

Έβδομη Δράση:

1. Κατασκευή και βελτίωση αγροτικών δρόμων

Όλες οι προτάσεις που υποβάλλονται πρέπει να είναι μικρού προϋπολογισμού (600.000 ευρώ περίπου) και να αφορούν μικρά και μεσαία δημόσια έργα.

Ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται

Η διαδικασία που τηρείται για την ένταξη των έργων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου (ΕΠΑΑ-ΑΥ) είναι:

Υποβολή της πρότασης στα περιφερειακά γραφεία της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. Αξιολόγησης της πράξης. Βασικά στοιχεία της αξιολόγησης αυτής είναι:

1. η νομιμότητα – επιλεξιμότητα – συμβατότητα της πρότασης με τις Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές.
2. η πληρότητα και τεχνική ωριμότητα της πρότασης
3. η σκοπιμότητα της πράξης
4. η τεκμηρίωση ότι από τα σχετικά έγγραφα επιτυγχάνεται η επίτευξη των στόχων των μέτρων.
5. η τεκμηρίωση ότι οι προτάσεις του τελικού δικαιούχου αφορούν πράξεις με λειτουργική και διαχειριστική αυτοτέλεια, με συγκεκριμένο φυσικό και οικονομικό αντικείμενο και με συγκεκριμένα- αυτοτελή αναμενόμενα αποτελέσματα.
6. Η αναφορά ότι στις περιπτώσεις έργων / υποέργων με άμεση συνεργεία ή λειτουργική ολοκλήρωση με πράξεις που χρηματοδοτούνται από άλλα μέτρα του Ε.Π. θα γίνεται ειδική αναφορά στις προτάσεις και θα τεκμηριώνεται η συμπληρωματικότητά τους.
7. στην περίπτωση που στο συμπλήρωμα προγραμματισμού προβλέπονται επιμέρους μελέτες αυτές πρέπει να αποτελούν ξεχωριστά υποέργα.
8. η βεβαίωση ότι ο τελικός δικαιούχος θα μεριμνήσει για την τήρηση ξεχωριστής λογιστικής μερίδας για τα έργα / υποέργα του μέτρου.

Για να επιλεγεί ένα έργο προς ένταξη στο Μέτρο θα πρέπει να λάβει θετική αξιολόγηση σε όλα τα επιμέρους στάδια. Αν σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας η αξιολόγηση αποβεί αρνητική τότε δεν μπορεί να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση και ενημερώνεται σχετικά ο τελικός δικαιούχος εγγράφως.

Κατά την αξιολόγηση των προτάσεων θα συνεκτιμάται επίσης ο αριθμός και το είδος των έργων που ήδη έχουν εγκριθεί (από τις προηγούμενες προσκλήσεις των δημοσίων έργων του ΟΠΑΑΧ) στον τελικό δικαιούχο – Δήμο, η σκοπιμότητα υλοποίησης των προτεινομένων έργων, η μέχρι σήμερα ανταπόκριση του τελικού δικαιούχου στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει για την υλοποίηση – παρακολούθηση των εγκεκριμένων έργων του και ο βαθμός ετοιμότητας που έχει παρουσιάσει για την έναρξη υλοποίησης των ήδη εγκεκριμένων έργων.

Μετά την αξιολόγηση εκδίδεται Φύλλο Αξιολόγησης. Αν αξιολόγηση είναι αρνητική καλείται ο Τελικός Δικαιούχος να υποβάλλει βελτιωμένη πρόταση, εφόσον δεν έχει λήξει η ημερομηνία υποβολής προτάσεων.

Γνωμοδότηση για την πράξη. Η Διαχειριστική αρχή του Κ.Π.Σ. σε συνεργασία με την Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. θα γνωμοδοτήσουν για την ένταξη των έργων / υποέργων.

Η έκδοση της Απόφασης Ένταξης του έργου από τον Ειδικό Γραμματέα.

Στην εν λόγω απόφαση θα αναφέρονται οι συγκεκριμένοι όροι – υποχρεώσεις του Τελικού Δικαιούχου για την υποβολή μηνιαίων δελτίων δήλωσης προόδου, την τήρηση των κανόνων δημοσιότητας και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τους ελέγχους.

Με δεδομένη την τεράστια συμβολή του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στην ανάπτυξη της χώρας όλα τα προηγούμενα χρόνια, μπορεί εύκολα κανείς να φανταστεί πόσο καθοριστικοί θα είναι οι επόμενοι μήνες για το μέλλον μας, καθώς στις Βρυξέλλες θα παρθούν οι αποφάσεις που θα αφορούν τα

προγράμματα με την ήδη αποφασισμένη κατανομή των πόρων για τη Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013.

Πόρους που αντιστοιχούν σε 3,5 δις. ευρώ (ή 1,8% του ΑΕΠ) θα λαμβάνει ετησίως η Ελλάδα, από το διάστημα 2007-2013. Η υλοποίηση της Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013 θα απαιτήσει η Ελλάδα να εκταμιεύσει εθνικούς πόρους 3,6 δις ευρώ που θα προστεθούν στα κοινοτικά κονδύλια των 20,1 δις. Επί προεδρίας Λουξεμβούργου η εθνική συνεισφορά, ανερχόταν στα 10 δις. ευρώ. Από τα στοιχεία που παρουσιάσθηκαν προκύπτει ότι η Ελλάδα αύξησε το μερίδιό της σε σχέση με το σύνολο των παλαιών κρατών – μελών συγκριτικά με την περίοδο 2000-2006 από το 11,7% στο 12,4% του συνολικού προϋπολογισμού για τη συνοχή.

Στα «θετικά» για την Δ' Προγραμματική Περίοδο αντικειμενικά πρέπει να τονισθούν και τα εξής:

- **Η επέκταση κατά ένα ακόμη έτος της περιόδου δυνατότητας άντλησης πόρων, το γνωστό ν+2 γίνεται ν+3, αλλά μόνο για τα έτη από το 2007 μέχρι το 2010.**
- **Η εξασφάλιση αύξησης του ποσοστού χρηματοδότησης των προγραμμάτων απ' την Ε.Ε.** Η χρηματοδότηση του 75% πάει στο 85% για τις περιφέρειες του στόχου 1, που έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο απ' το 75% του μέσου κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ένωσης Κοινότητας.
- **Επίσης, το σημερινό 50% που ισχύει για την κοινοτική χρηματοδότηση στις περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου γίνεται 85%.**
- **Την επίτευξη συμφωνιών για ειδικές ρυθμίσεις σε θέματα ΦΠΑ στα συγχρηματοδοτούμενα έργα, με τις οποίες ελαφρύνεται ο εθνικός προϋπολογισμός. Στη διαπραγμάτευση του Ιουνίου του 2005 (με το Λουξεμβούργο ως προεδρεύουσα χώρα) οι ρυθμίσεις αυτές αφορούσαν μόνο τις νέες χώρες.**
- **Την ισχύ της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και την συνέχιση των επιδοτήσεων έως το 2013**

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ πρέπει να είναι η φιλοσοφία της νέας διαχείρισης.

Τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα γίνονται αντιληπτά ως ολοκληρωμένα λειτουργικά σύνολα δράσεων και έργων που αποσκοπούν στην επίτευξη μετρήσιμων και ορατών αναπτυξιακών στόχων και όχι ως πηγές εξυπηρέτησης βραχυπρόθεσμης πολιτικής και επιδιώξεων τοπικών και υπερτοπικών αρχόντων.

Το προηγούμενο υπόδειγμα, με τον απαράδεκτο γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό του **ν. 2860 με το μεγάλο πλήθος διαχειριστικών αρχών και των περίπου 6.500 τελικών δικαιούχων που επέβαλε,** αφενός δημιούργησε μεγάλες διαχειριστικές ανελαστικότητες σε σχέση με την κάλυψη του Κανόνα ν+2 και αφετέρου επιβάρυνε δυσανάλογα το εθνικό σκέλος του Π.Δ.Ε. με πλήθος μη επιλέξιμων δαπανών, που αλλοίωσαν την προσπάθεια χάραξης συνεκτικής δημοσιονομικής πολιτικής και επιβάρυναν το δημόσιο έλλειμμα. Πρέπει από τις αδυναμίες και τις ανεπάρκειες στην αξιοποίηση του Γ' ΚΠΣ, η χώρα να διαμορφώσει τις νέες δομές και πολιτικές ώστε να μην επαναληφθούν στην επόμενη προγραμματική περίοδο τα ίδια λάθη.

Όσον αφορά τον κανονισμό λειτουργίας της Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013 για την Αγροτική Ανάπτυξη και για να γίνουν περισσότερο αντιληπτά τα όσα θα πούμε είναι σκόπιμο να προσδιορίσουμε τις βασικές διαφορές μεταξύ της 3^{ης} και της 4^{ης} προγραμματικής περιόδου.

Πρώτο στοιχείο είναι ότι στην 4^{η} προγραμματική περίοδο θα υπάρχουν **χωριστοί προγραμματισμοί,** που πρέπει μεταξύ τους να συντονίζονται και που η μεταξύ τους σχέση πρέπει να είναι συμπληρωματική.

Αυτοί οι χωριστοί προγραμματισμοί θα είναι:

(1) ένας για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής
(2) ένας για την Αγροτική Ανάπτυξη
(3) ένας για την Αλιεία

Αναλύοντας το **νέο Πλαίσιο Αγροτικής Ανάπτυξης** κατά την 4η προγραμματική περίοδο θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας στα κάτωθι σημεία.

Για την εφαρμογή του σημείου 1.α)(2) ανωτέρω απαιτούνται:

α) Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές, που θα καθοριστούν από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας και Αλιείας.

β) Ένα Εθνικό Σχέδιο Στρατηγική, που θα ορίσει το Κ-Μ σε εφαρμογή στη χώρα μας των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών, που αναφέρονται ανωτέρω.

γ) Ένα Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) σε επίπεδο χώρας.

δ) Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του κάθε ΠΑΑ απαιτούνται:

(1) Διαχειριστική Αρχή

(2) Αρχή Πληρωμής **<u>για τη Χώρα μας ο ΟΠΕΚΕΠΕ</u>**

(3) Πιστοποιητικός Φορέας (θα πιστοποιεί συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, καθώς και τους λογαριασμούς – δαπάνες της Αρχής Πληρωμής).

(4) Ένα συνολικό σύστημα πληροφορικής, που θα συνδέει όλους τους ανωτέρω φορείς και τις Υπηρεσίες της Γενικής Δ/νσης Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (η τελευταία θα έχει πρόσβαση στο σύστημα).

Πέρα από τα ανωτέρω, είτε υπάρχει ένα είτε υπάρχουν πολλά ΠΑΑ σε κάθε χώρα, θα δημιουργηθεί <u>σε Κοινοτικό επίπεδο</u> το **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης.** <u>Σε επίπεδο χώρας</u> θα δημιουργηθεί το **Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (φορέας).**

ε) Για όλα όσα αναφέρονται στο προηγούμενο σημείο, **<u>αποφασίσθηκε για τη Χώρα μας να εφαρμοσθεί μόνο ένα εθνικό ΠΑΑ.</u>** Αυτό θα περιλαμβάνει τουλάχιστον όλα όσα περιλαμβάνονται τώρα στο ΕΠΑΑ-ΑΥ, στο ΕΠΑΑ, στους Άξονες Αγροτικής Ανάπτυξης των 13 ΠΕΠ, καθώς και τα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+. Όλη αυτή η διοικητική επιβάρυνση κατά

ΠΑΑ επιβάλλει και γίνεται μια σε βάθος οργάνωση των Υπηρεσιών του Υπουργείου μας, αλλά και όχι μόνο.

Το **Σχέδιο Κανονισμού στήριξης της Αγροτικής Ανάπτυξης** από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) θέτει για την αγροτική ανάπτυξη 3 στόχους:

- **Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας γεωργίας και δασοπονίας μέσω αναδιάρθρωσης, ανάπτυξης και καινοτομίας.**
- **Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της διαχείρισης γης.**
- **Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας, αντικατάστασης στην εκμετάλλευση και συμβουλευτικών υπηρεσιών στην εκμετάλλευση, καθώς και δασοκομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών.**

Αυτοί οι 3 στόχοι, στο πλαίσιο του ΠΑΑ, θα εφαρμοσθούν με 4 Άξονες.

Αναφορικά με τον **Άξονα 1** στόχος είναι η Βελτίωση της ανάγκης του γεωργικού και δασοκομικού τομέα και θεσπίζονται

α) Μέτρα που στοχεύουν στην προώθηση της γνώσης και βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού:

β) Μέτρα, που στοχεύουν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη φυσικού δυναμικού και στην προώθηση καινοτομίας.

γ) Μέτρα που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής και των προϊόντων.

Στον ΑΞΟΝΑ 2 θεσπίζονται

α) Μέτρα, που στοχεύουν στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης.

β) Μέτρα, που στοχεύουν στην αειφορική χρήση δασικής γης

Αντίστοιχα στον **ΑΞΟΝΑ 3** θεσπίζεται

α) Μέτρο για τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

β) Μέτρα για την βελτίωση της ποιότητας της αγροτικής ζωής στις αγροτικές περιοχές

γ) Μέτρο κατάρτισης και πληροφόρησης για οικονομικούς παράγοντες, που λειτουργούν στους τομείς, που καλύπτονται από τον Άξονα 3

δ) Μέτρο για την απόκτηση δεξιοτήτων και διαχείρισης με σκοπό την προετοιμασία και εφαρμογή μιας τοπικής στρατηγικής ανάπτυξης.

Ο ΑΞΟΝΑΣ 4 αφορά την προσέγγιση LEADER

Τα Μέτρα συμπεριλαμβάνουν

α) Εφαρμογή τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης

β) Εφαρμογή έργων συνεργασίας

γ) Λειτουργία των Τοπικών Ομάδων Δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και διαχείριση της περιοχής (άρθρο 57)

Δυνατότητες

Με την προσέγγιση Leader είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν τα μέτρα ενός ή περισσοτέρων Αξόνων σε μια συνδυασμένη ή ολοκληρωμένη μορφή.

Στον Καν.1698/2005 για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ) προβλέπεται μια ισορροπία μεταξύ των Αξόνων και ορίζει για το σκοπό αυτό να υπάρχει ένα ελάχιστο ποσοστό κατά Άξονα του Συνολικού Ποσού Δημόσιας Δαπάνης του ΠΑΑ.

Θα είναι τουλάχιστον 10% για καθένα από τους **Άξονες 1 και 3** και τουλάχιστον 25% για τον **Άξονα 2**.

Προβλέπεται επίσης ότι για την προσέγγιση Leader πρέπει να χρησιμοποιηθεί τουλάχιστον 5% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης του ΠΑΑ. Το 5% δεν θα είναι πρόσθετο των Αξόνων, αλλά θα αποτελεί μέρος των επιμέρους ελάχιστων ποσοστών, που αναφέρονται ανωτέρω.

Η θέση μας είναι ότι αυτά θα μπορούσαν να διασφαλίσουν μια ισορροπημένη ανάπτυξη, εφόσον δοθεί η δυνατότητα μιας ευέλικτης κινητικότητας πόρων μεταξύ των αξόνων, ανάλογα με τις υπάρχουσες ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες των Κρατών Μελών.

Η επιχειρηματικότητα στην ύπαιθρο στηρίζεται και από τα προγράμματα και άλλων Υπουργείων (όπως του Υπουργείου Ανάπτυξης), τα οποία, στην προσπάθεια τους αυτή έχουν δημιουργήσει αντίστοιχες Δομές που δρουν παράλληλα στον ίδιο χώρο. Η συνεργασία όλων αυτών των Φορέων θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη αξιοποίηση των υπηρεσιών τους.

θεωρούμε, ότι με «**εργαλεία**»:

- την αξιοποίηση των εμπειριών από τις προηγούμενες εφαρμογές των προγραμμάτων του αγροτικού τομέα στην ύπαιθρο
- την επαρκή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού για την καλλιέργεια επιχειρηματικού πνεύματος και
- την ανάπτυξη συνεργασίας όλων των Φορέων και Δομών που δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτό

θα επιτύχουμε την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πόρων, ώστε η Χώρα μας και ειδικότερα η ύπαιθρος να έχει βάλει τις βάσεις στο γενικότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ Γ ΚΠΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ «ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. ΑΝΚΟ

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ Υ.Δ. ΠΕΠ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Γρεβενά, 04/05/2007

ΘΕΜΑ : ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Κύριε υφυπουργέ Οικονομίας και Οικονομικών,

Κύριε υφυπουργέ Γεωργίας,

Κύριε Γενικέ Γραμματέα Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας,

Κύριε Ειδικέ Γραμματέα Υπ. Γεωργίας,

Κύριοι Νομάρχες,

Κύριοι Δήμαρχοι, Πρόεδροι και εκπρόσωποι της Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού,

Εκπρόσωποι Φορέων

Κυρίες και Κύριοι,

Σας καλωσορίζουμε στη σημερινή μας εκδήλωση και χαιρόμαστε ιδιαίτερα για την παρουσία σας.

Ελπίζουμε ότι τα συμπεράσματα που θα προκύψουν, θα συμβάλλουν θετικά στο να προγραμματίσουμε και να σχεδιάσουμε καλύτερα την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και όχι μόνο στη Δυτική Μακεδονία, κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός είναι αποτέλεσμα μιας απαιτητικής προσπάθειας σύνθεσης προτάσεων και συγκερασμού προτεραιοτήτων.

Κάθε προγραμματική περίοδος φέρνει νέες προκλήσεις, νέες ευκαιρίες και προοπτικές αλλά και νέους προβληματισμούς.

Στην παρούσα φάση η πρόκληση, που θα πρέπει οπωσδήποτε να αξιοποιηθεί, αφορά στη Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.) και στην επίδρασή της στο αγροτικό εισόδημα, για ένα μεγάλο τμήμα της χώρας και της Δυτ. Μακεδονίας.

Η νέα Κ.Α.Π. προϋποθέτει όσο ποτέ, <u>την προσαρμογή των αγροτών στην ζήτηση της αγοράς δηλ. των καταναλωτών και όχι στην αύξηση της παραγωγής</u>, που πολλές φορές δεν έχει διέξοδο στην κατανάλωση.

Η νέα αυτή κατάσταση οδήγησε το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στην προκήρυξη 13 μελετών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών (μία για κάθε Περιφέρεια).

Για την Δυτ. Μακεδονία, έχει επιλεγεί ως Ανάδοχος η ΑΝΚΟ σε συνεργασία με την εταιρεία EYRICON, που είναι εξειδικευμένη σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης.

Στόχος μας είναι να μεταφέρουμε την Κοινοτική και Εθνική στρατηγική, σε Περιφερειακό και Τοπικό επίπεδο.

Η ανάληψη του συγκεκριμένου έργου από την ΑΝΚΟ αποτελεί άλλη μία απόδειξη της εμπιστοσύνης των Εθνικών και Περιφερειακών Αρχών, στις προσπάθειες που καταβάλλουμε και στο έργο που παράγουμε.

Δεδομένου ότι για ένα ρεαλιστικό και υλοποιήσιμο πρόγραμμα απαιτείται

- η γνώση του Εθνικού σχεδιασμού για την αγροτική ανάπτυξη

- η γνώση του Περιφερειακού σχεδιασμού της Δυτικής Μακεδονίας, για την αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων και

- η εμπειρία από την εφαρμογή αντίστοιχων πολιτικών,

εκτιμούμε ότι τα παραπάνω βρίσκουν ανταπόκριση στην περίπτωση της συνεργασίας των εταιρειών ΑΝΚΟ και EURICON, καθόσον :

α) Η ΑΝΚΟ συμμετέχει στον Τεχνικό Σύμβουλο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για τον σχεδιασμό του νέου Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Σ.Σ.Α.Α.) της Ελλάδας 2007-2013 και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.). Με την έννοια αυτή έχουμε σαφή γνώση του Εθνικού σχεδιασμού.

β) Η ΑΝΚΟ είναι Τεχνικός Σύμβουλος της Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας για το 4^{ο} ΠΕΠ.

Υπάρχει έτσι σαφής γνώση του Περιφερειακού Σχεδιασμού.

γ) Η ΑΝΚΟ έχει υλοποιήσει, με πετυχημένο τρόπο, σειρά προγραμμάτων που έχουν σχέση με την αγροτική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της υπαίθρου.

δ) Η EURICON έχει υλοποιήσει επίσης σημαντικό έργο ως Σύμβουλος Αξιολόγησης πολιτικών για την Περιφερειακή και Τοπική Ανάπτυξη, ενώ παράλληλα τα στελέχη της γνωρίζουν πολύ καλά την Δυτική Μακεδονία.

Η μελέτη στην οποία αναφερόμαστε αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα για όλους μας καθόσον, η επιτυχία της προσπάθειάς μας θα φανεί στο μέλλον.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση,

- οι παραγωγικές τάξεις και κυρίως οι αγρότες της Δυτικής Μακεδονίας θα έχουν στα χέρια τους ένα χρήσιμο εργαλείο – οδηγό που θα τους χρησιμεύσει στο βηματισμό τους,

- Το Υπουργείο Γεωργίας και η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας, μια συγκεκριμένη πρόταση για υλοποίηση των αναγκαίων έργων υποδομής, στα πλαίσια της 4ης προγραμματικής περιόδου.

Όπως θα διαπιστώσετε κατά την παρουσίαση, η «μελέτη ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας», δεν αποτελεί ένα θεωρητικό σύγγραμμα αλλά το προϊόν συμμετοχικής διαδικασίας και ενεργού συμμετοχής της εταιρικής σχέσης και κυρίως, όλων των φορέων αλλά και αγροτών, που έχουν συμφέρον, ρόλο και αρμοδιότητα στα ζητήματα σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών για την αγροτική ανάπτυξη.

Σας ευχαριστώ, για άλλη μια φορά για τη συνεργασία που είχαμε και επιθυμώ να σας διαβεβαιώσω ότι η σχέση αυτή έχει παρελθόν, παρόν και μέλλον, στο οποίο και επενδύουμε.

ΚΩΤΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. ΤΗΣ ΑΝΚΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Π.Α.Α.) ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2007 - 2013

Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α

ΘΕΜΑ: Μελέτη Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : Γιώργος Αμανατίδης
Γενικός Δ/ντής Αναπτυξιακής Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. - ΑΝΚΟ
Υπεύθυνος Έργου

Γρεβενά, 04/05/2007

✓ Το γενικό πλαίσιο

Η ύπαιθρος στο προσκήνιο ……

Η πολιτική για την Περιφερειακή και Τοπική ανάπτυξη στοχεύει:

στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, με την ενσωμάτωση:

- *της στρατηγικής της Λισσαβόνας και*
- *της στρατηγικής του Γκέτεμποργκ*

για την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη

Η ανάπτυξη της υπαίθρου – αγροτική ανάπτυξη αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση και αναπόσπαστο τμήμα της αναπτυξιακής διαδικασίας στην Ευρώπη, στην Ελλάδα και στην περιοχή μας, καθόσον πρόκειται για διαδικασία Περιφερειακής ανάπτυξης.

Η ύπαιθρος στο προσκήνιο ……

Τα προγράμματα είναι τα μέσα για να επιτευχθεί ο στόχος, δηλ. η περιφερειακή ανάπτυξη, με ίσες ευκαιρίες για όλους και σ' ένα περιβάλλον δημιουργίας.

Αυτή ακριβώς η λογική αποτυπώνεται και στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) της Ελλάδας 2007-2013 το οποίο βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης και από το οποίο θα αντληθούν οι αναγκαίοι πόροι για την υλοποίηση της στρατηγικής για την «Ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη Δυτ. Μακεδονίας».

με συμπληρωματικότητα πόρων …….

Δεδομένου ότι η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί διαδικασία Περιφερειακής και Τοπικής ανάπτυξης, θα πρέπει να διασφαλιστούν:

- συνέργιες μεταξύ των Ταμείων / Πόρων
- συμπληρωματικότητα πολιτικών και τέλος
- συνάφεια στόχων

Σχηματική απεικόνιση των παραπάνω για τη Δυτ. Μακεδονία, ακολουθεί.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Περιφερειακό Σύμφωνο Ανάπτυξης)

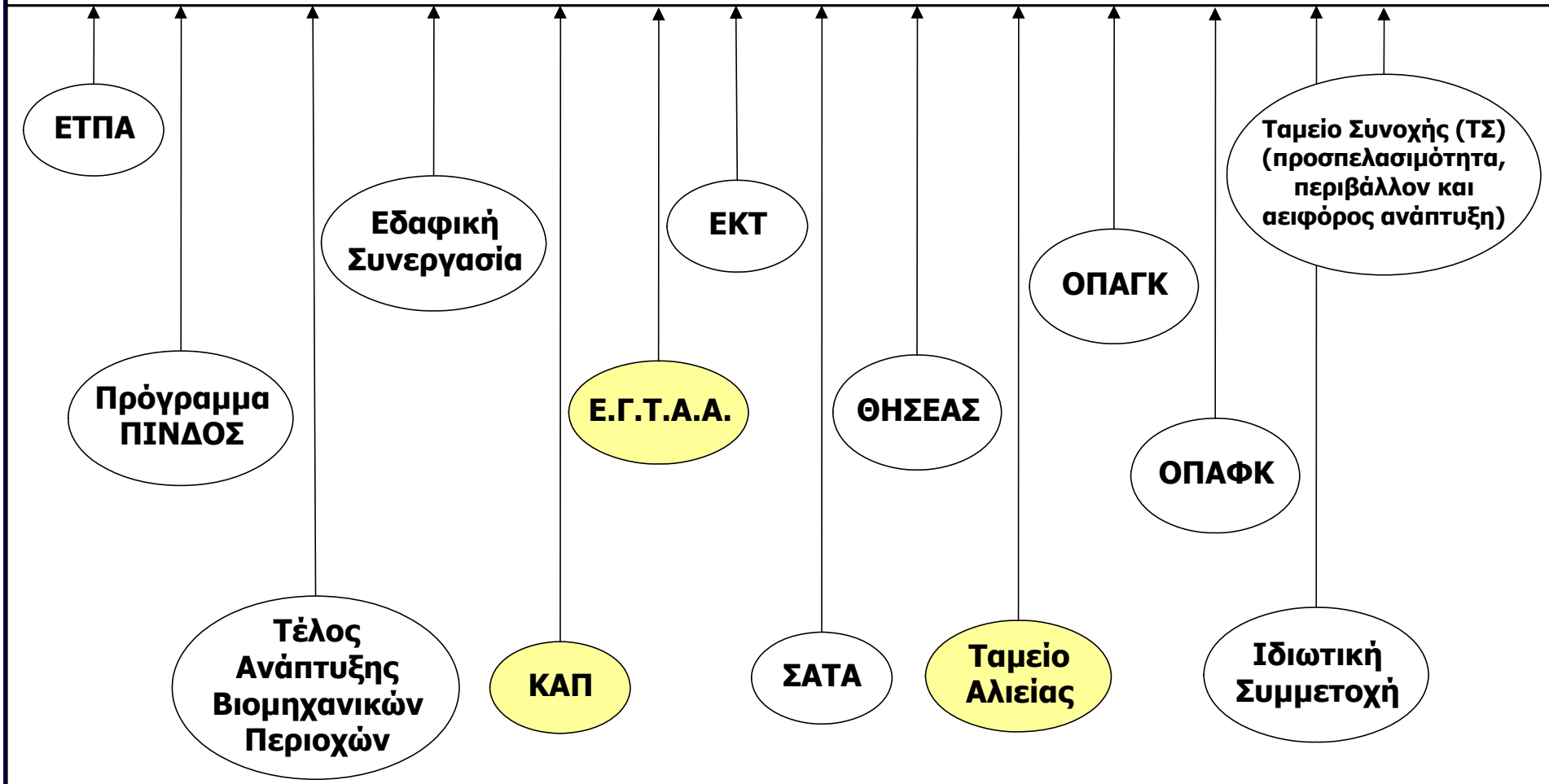

και με αλλαγή νοοτροπίας

Από την ανάπτυξη της γεωργίας ….. στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Από την ποσότητα …… στην πιστοποιημένη ποιότητα.
Από τη στήριξη της παραγωγής …... στη στήριξη του εισοδήματος.
Από το γεωργό …… στον επαγγελματία αγρότη.
Από την τοπική αγορά …... στη διεθνή αγορά.
Από έναν κατεστημένο τρόπο δράσης …... στην επιχειρηματική δράση.
Από την κατεστημένη παραγωγή …... στην διαφοροποίησή της.
Από την παραγωγή και εμπορία …… στην παραγωγή, τυποποίηση και εμπορία.
Από την ποσότητα ……. στην προστιθέμενη αξία αυτής.
Από την κλασική δράση …… στην καινοτόμα προσέγγιση.
Από τον ανημέρωτο γεωργό …... στον ενημερωμένο κάτοικο.
Από την μονοκαλλιέργεια …… στην πολυαπασχόληση.
Από παγιωμένες αντιλήψεις …… στην πολυλειτουργικότητα του αγροτικού χώρου.
Το περιβάλλον …… στο προσκήνιο.
Η ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο ……. προϋπόθεση για κατοικία.
είναι λίγες μόνο από τις αλλαγές που φέρνουν, η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης και η νέα Κ.Α.Π.

Με ποιους πόρους ; Μέχρι πότε ;

Η νέα πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη θα στηριχθεί από τον Καν. 1698/2005 που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.) για τα έτη 2007 – 2013.

Η κατάταξη της Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας στις σχετικά ανεπτυγμένες Περιφέρειες της Ελλάδας, επηρεάζει τους πόρους για την αγροτική ανάπτυξη ;

Όχι, καθόσον αφορά στο σύνολο των περιοχών σύγκλισης.

Πιο απλά, οι πόροι που θα επενδυθούν στην περιοχή δεν θα έχουν άλλους περιορισμούς, πέρα από το συνολικό διαθέσιμο ποσό σε επίπεδο χώρας.

Στρατηγική για το σχεδιασμό και εφαρμογή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στη Δυτ. Μακεδονία

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ε.Γ.Τ.Α.Α. (Καν. 2698/05)

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Συντονισμός Κοινοτικών, Εθνικών και Περιφερειακών Προτεραιοτήτων

Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Σ.Σ.Α.Α.)

(Άρθρο 11)

Κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές (Άρθρο 9)

Ειδικοί στόχοι κράτους – μέλους

Συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ

Συνεισφορά άλλων δημοσιονομικών πόρων

Μελέτη Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας

Εφαρμόζεται μέσω ενός **Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.)** που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ και υλοποιεί μία στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης με περίοδο εφαρμογής μεταξύ 1/1/07 - 31/12/13

που έχει Στόχους και Άξονες Προτεραιότητας

Στόχοι στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης:

Στόχος 1 : Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας, μέσω της παροχής στήριξης για αναδιάρθρωση, ανάπτυξη και καινοτομία.

Στόχος 2 : Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη διαχείριση της γης.

Στόχος 3 : Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας.

Άξονες Προτεραιότητας και ενδεικτικά ποσά

Άξονας 1 : Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας
Πόροι από το Ε.Γ.Τ.Α.Α. 46,36%

Άξονας 2 : Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
Πόροι από το Ε.Γ.Τ.Α.Α. 36,52%

Άξονας 3 : Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας
Πόροι από το Ε.Γ.Τ.Α.Α. 7,87%

Άξονας 4 : LEADER (1,9% από Άξονα 1 και 4,2% από Άξονα 3)
Πόροι από το Ε.Γ.Τ.Α.Α. 6,06%

Με ποιο τρόπο θα υλοποιηθούν τα παραπάνω:

Ο Άξονας 1 : - από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και ένα τμήμα
- από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) (Άξονας 4)

Ο Άξονας 2 : - από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης

Ο Άξονας 3 : - από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης
- από τις Δομές Στήριξης της Υπαίθρου και
- από τις Ο.Τ.Δ. (Άξονας 4)

Ο Άξονας 4 : - από τις Ο.Τ.Δ. δηλ. τις Αναπτυξιακές Εταιρείες με ποσά που θα πάρει από τους Άξονες 1 & 3

Πώς θα διαχέεται η γνώση και οι εμπειρίες ;

Μέσω του **Εθνικού Αγροτικού Δικτύου**, στο οποίο θα συμμετέχουν ενεργά όλοι οι Φορείς που προωθούν την ανάπτυξη της υπαίθρου – αγροτική ανάπτυξη.

✓ **Η Μελέτη Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης – Ανάπτυξης της Υπαίθρου στη Δυτ. Μακεδονία**

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

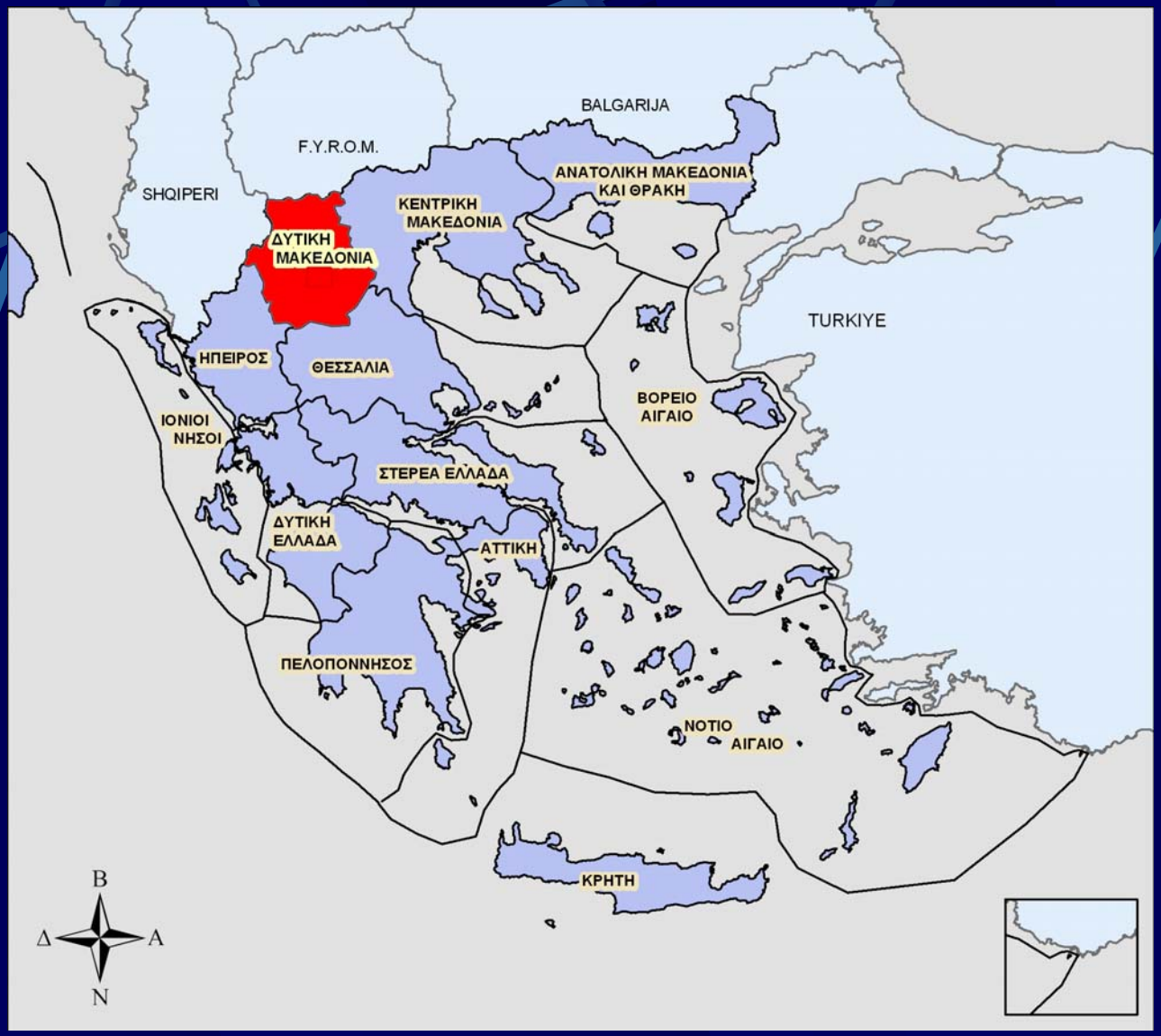

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Π. Γ. Δ. Μ.
Ν. ΠΕΛΛΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΑΛΒΑΝΙΑ
Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
ΠΙΕΡΙΑΣ
Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ
Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ
Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ
Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ
Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Φλώρινα
Καστοριά
Πτολεμαΐδα
Κοζάνη
Γρεβενά
Δ. ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ
Δ. ΜΕΛΙΤΗΣ
Δ. ΠΡΕΣΠΩΝ
Δ. ΦΛΩΡΙΝΑΣ
Δ. ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ
Δ. ΔΙΑΝΤΑΙΟΥ
Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ
Δ. ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ
Δ. ΒΙΤΣΙΟΥ
ΚΝΥΜΦΑΙΟ
Δ. ΑΕΤΟΥ
Δ. ΦΙΛΩΤΑΣ
Κ. ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ
Δ. ΒΕΡΜΙΟΥ
Κ. ΛΕΧΟΒΟΥ
Κ. ΒΑΡΙΚΟΥ
Δ. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ
Δ. ΑΛΙΑΚΜΩΝΑ
Δ. ΑΚΡΙΤΩΝ
Δ. ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ
Δ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ
Δ. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
Δ. ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ
Δ. ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ
Δ. ΚΟΖΑΝΗΣ
Κ. ΒΛΑΣΤΗΣ
Δ. ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ
Δ. ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ
Δ. ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ
Δ. ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ
Δ. ΑΣΚΙΟΥ
Δ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ
Δ. ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ
Δ. ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
Δ. ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
Δ. ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ
Δ. ΕΛΜΕΙΑΣ
Δ. ΣΕΡΒΙΩΝ
Δ. ΑΙΑΝΗΣ
Δ. ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ
Δ. ΒΕΝΤΖΙΟΥ
Δ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Δ. ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ
Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥΖΙΑΚΑ
Δ. ΓΟΡΓΙΑΝΗΣ
Δ. ΧΑΣΙΩΝ
Δ. ΔΕΣΚΑΤΗΣ

ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

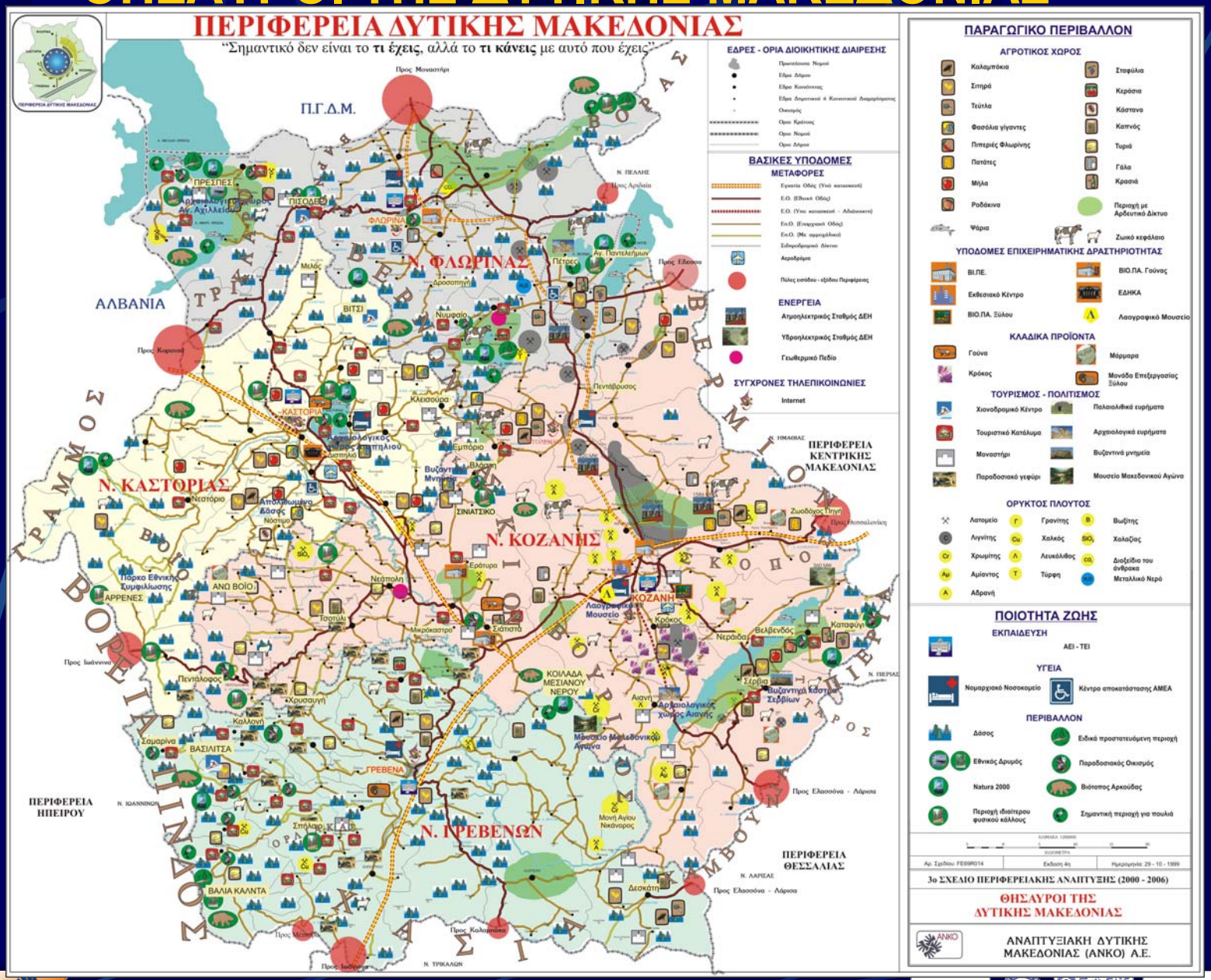

ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΟΠΑΑΧ

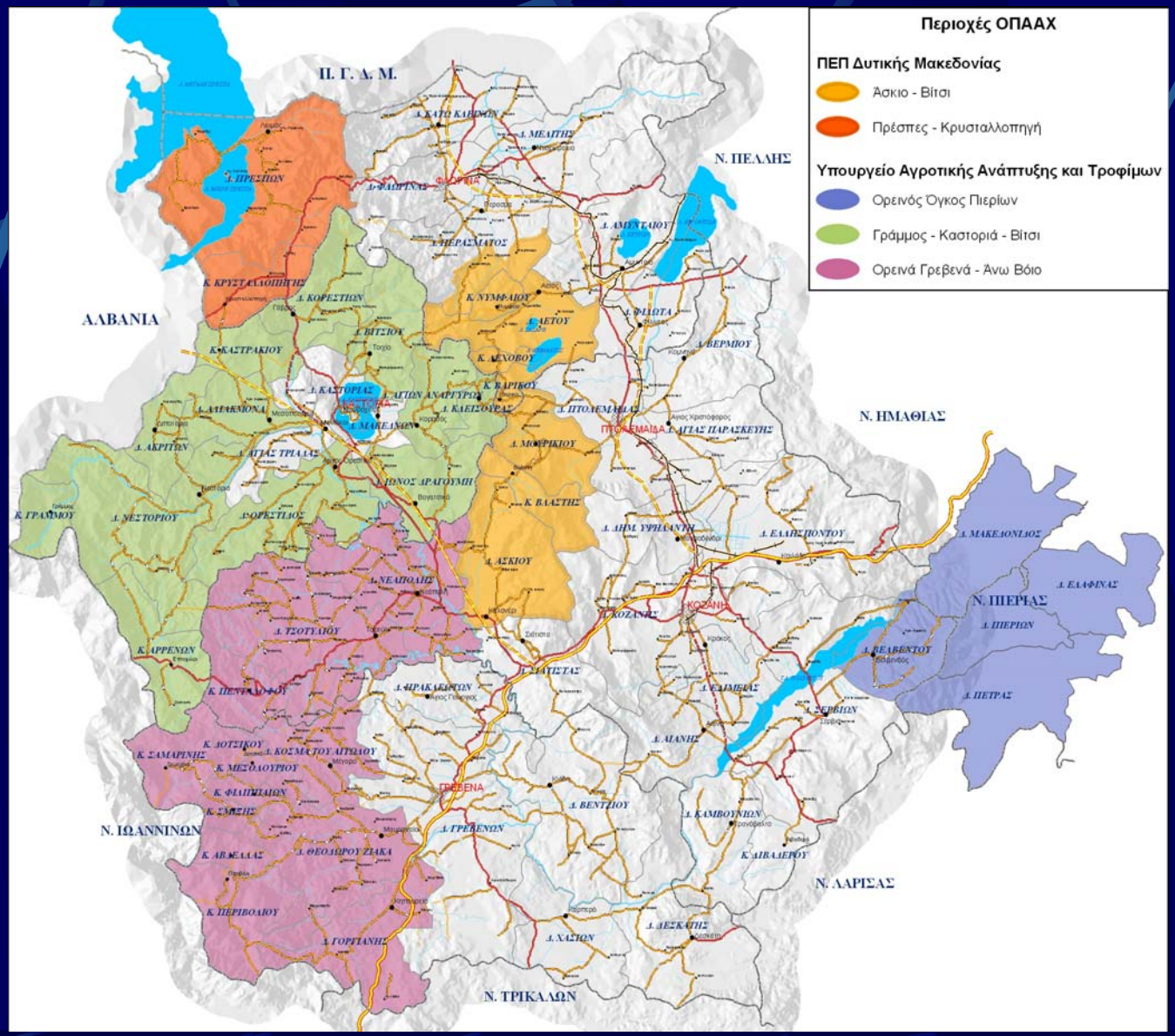

Πλαίσιο ανάθεσης της μελέτης

Η μελέτη για την Ολοκληρωμένη Αγροτική Ανάπτυξη Δυτ. Μακεδονίας ανατέθηκε στη σύμπραξη των Εταιρειών

- ✓ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε. – ΑΝΚΟ
- ✓ EURICON ΕΠΕ

ύστερα από δημόσια Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος.

Η σύμβαση υπογράφηκε στις 02/05/2006.

Στόχος της μελέτης

Η ανάδειξη των προοπτικών αγροτικής ανάπτυξης στη Δυτ. Μακεδονία, υπό το πρίσμα των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης, της νέας ΚΑΠ, των τάσεων της αγοράς και της διαμόρφωσης της ζήτησης δηλ. της δυνατότητας και των κατευθύνσεων αγροτικής ανάπτυξης σ' ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον, στα ζητήματα κόστους εργασίας, ποιότητας και νέων τάσεων στη διατροφή.

Παράλληλα, η υποστήριξη της περιοχής για τη μετατροπή της σ' ένα χώρο πολυλειτουργικών δραστηριοτήτων και πολυαπασχόλησης.

Διάρκεια και φάσεις της μελέτης

Φάση 1η : Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.
Από την υπογραφή της σύμβασης σε 30 ημέρες.

Φάση 2η : Πρόταση Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος.
Από την υποβολή της Φάσης 1 σε 70 ημέρες.

Φάση 3η : Παρουσίαση της Πρότασης σε Δημόσια Διαβούλευση στην Περιφέρεια και οριστικοποίηση των συμπερασμάτων της μελέτης.
Από την παραλαβή της Φάσης 2 σε 20 ημέρες.

- ✓ Οι Φάσεις 1 και 2 υλοποιήθηκαν εμπρόθεσμα και εγκρίθηκαν από την ορισθείσα Επιτροπή του ΥΠ.Α.Α.Τ.
- ✓ Τα πορίσματα των παραπάνω εντάχθηκαν στο ΕΣΣΑΑ και στο Π.Α.Α. 2007-2013 και επομένως καταδείχθηκε, κατ' αντιστοιχία, η χρησιμότητα των 13 αντίστοιχων μελετών σε όλη τη Χώρα.
- ✓ Η Φάση 3 θα ολοκληρωθεί σε 20 ημέρες το πολύ, μετά τη σημερινή Δημόσια Διαβούλευση.

Βασικά χαρακτηριστικά της μελέτης και κατευθύνσεις της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠ.Α.Α.Τ.

- ✓ Δίνει κατευθύνσεις για τις καλλιέργειες, βάσει των νέων δεδομένων της αγοράς και της ΚΑΠ και δεν τις προτείνει δεσμευτικά.
- ✓ Προτείνει τα αναγκαία έργα που θα συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη, έτσι ώστε ο σχεδιασμός να είναι ρεαλιστικός και υλοποιήσιμος.
- ✓ Εντάσσει το Π.Α.Α. στον Περιφερειακό σχεδιασμό, παρόλο που η διαχείρισή του γίνεται κεντρικά.
- ✓ Αποτυπώνει τις διεθνείς τάσεις.
- ✓ Αναδεικνύει τις προοπτικές των Ευρωπαϊκών αγορών, για τα προϊόντα της περιοχής.
- ✓ Εντάσσει τις διεθνείς τάσεις μέχρι και το επίπεδο των Δήμων (αν είναι δυνατόν).

Βασικά χαρακτηριστικά της μελέτης και κατευθύνσεις της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠ.Α.Α.Τ.

- ✓ Διατυπώνει συγκεκριμένες εναλλακτικές προτάσεις.
- ✓ Αξιοποιεί την τοπική γνώση και την τοπική δυναμική, με τις υφιστάμενες δραστηριότητες / καλλιέργειες.
- ✓ Διατυπώνει προτάσεις εκπαίδευσης, σε συγκεκριμένα θεματικά πεδία.
- ✓ Διατυπώνει προτάσεις βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων.
- ✓ Στηρίζει τις νέες προοπτικές που έχουν
  - *τα προϊόντα ποιότητας και*
  - *οι νέες καλλιέργειες*

Μεθοδολογία υλοποίησης

- ✓ Δημοσιοποίηση έναρξης.
  Συνέντευξη Τύπου με την παρουσία του Γεν.Γρ.Περιφέρειας.
- ✓ Δημιουργία τυποποιημένων εντύπων, διαδικασιών και στατιστικών εργαλείων.
- ✓ Διοργάνωση συναντήσεων με
  - *Επιμελητήρια (παραγωγικά και επιστημονικά)*
  - *Συλλογικές εκφράσεις του αγροτικού κόσμου (Παραγωγικοί Συν/σμοί, ΕΓΣ)*
  - *Φορείς που συμμετέχουν στην ανάπτυξη της υπαίθρου (Αναπτ. Εταιρείες, περιβαλ. οργανώσεις κ.λπ.)*
  - *Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης (Περιφέρειας, Ν.Α.)*
  - *ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού*
  - *ΟΠΕΚΕΠΕ*
  - *ΠΑΣΕΓΕΣ*
  - *Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας*
  - *Αγρότες*
  - *κ.λπ.*

Μεθοδολογία υλοποίησης

- ✓ Αποτύπωση όλων των δεδομένων σε περιβάλλον GIS.
- ✓ Δημοσιοποίηση όλων των φάσεων και των συναντήσεων.
- ✓ Δημιουργία ιστοχώρου στο διαδίκτυο, για συνεχή πληροφόρηση.
- ✓ Διακίνηση και επιτόπου συμπλήρωση 350 ερωτηματολογίων.
- ✓ Ενεργοποίηση των εμπλεκομένων και δημιουργία του αναγκαίου κλίματος κινητοποίησης και εμπιστοσύνης.
- ✓ Ενημέρωση του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτ. Μακεδονίας.
- ✓ Συμπληρωματικότητα με το ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 2007-2013.

Οργάνωση της Ομάδας Έργου

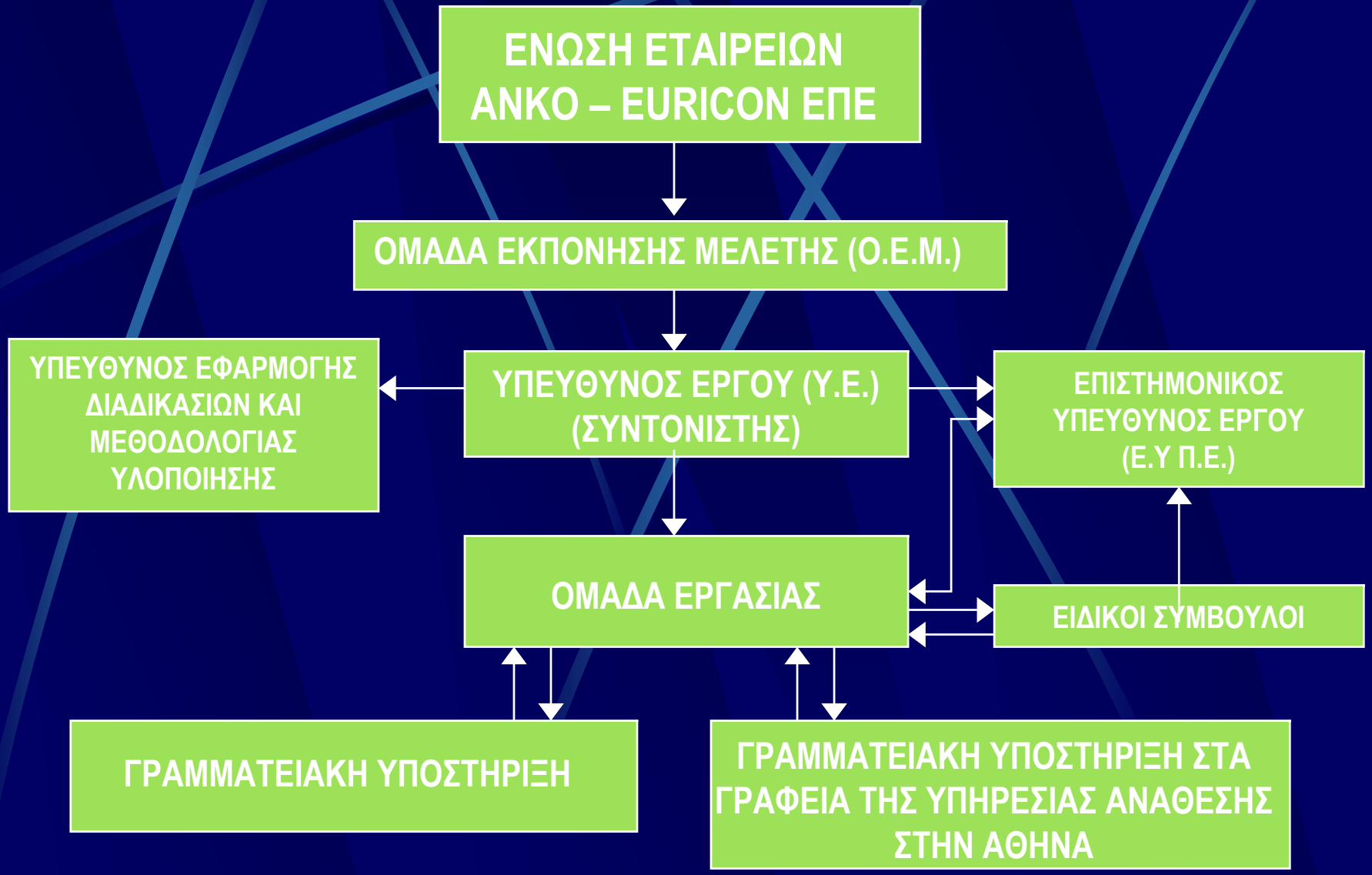

- ✓ **Παρουσίαση Φάσεων και συμπερασμάτων**

Φάση 1 :

A. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης

B. Προσδιορισμός γεωγραφικών ενοτήτων όπου θα εστιάσει η μελέτη

(περιοχές έντονης εξάρτησης από την αγροτική δραστηριότητα)

Α. Φάση 1 : Βασικά χαρακτηριστικά της Δυτ. Μακεδονίας – Συμπεράσματα

Έκταση : 9.461 Km² ήτοι 7,2% της χώρας

Πληθυσμός: 301.522 ήτοι 2,75% της χώρας

Πληθυσμιακά στοιχεία

	1981	1991	2001
Σύνολο Χώρας	**9.739.589**	**10.259.900**	**10.964.020**
Δυτική Μακεδονία	**289.221**	**293.015**	**301.522**
Νομός Γρεβενών	36.676	36.797	37.947
Νομός Καστοριάς	53.346	52.685	53.483
Νομός Κοζάνης	146.937	150.386	155.324
Νομός Φλώρινας	52.262	53.147	54.768

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ανάγλυφο: Το 82% του εδάφους της ανήκει στις μειονεκτικές και ορεινές περιοχές.

Χρήσεις γης:

• Δάση	33,4%
• Βοσκότοποι	39,2%
• Γεωργικές καλλιέργειες	23,3%
• Οικισμοί	0,8%
• Νερά	2,4%
• Λοιπές εκτάσεις	0,9%
	100%

Χάρτης εδαφικής κάλυψης

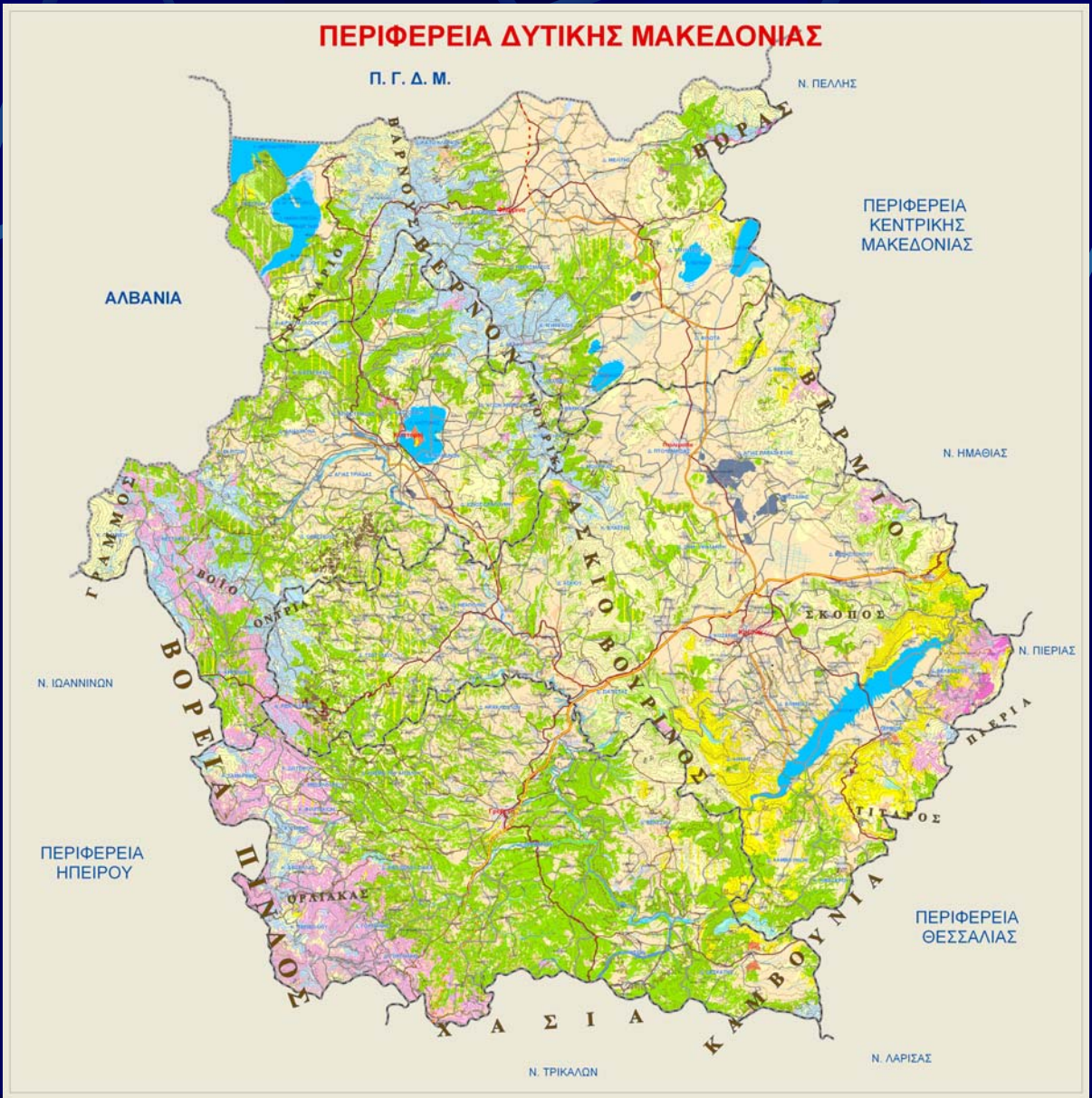

Βιοφυσική κάλυψη γης – CORINE 1990

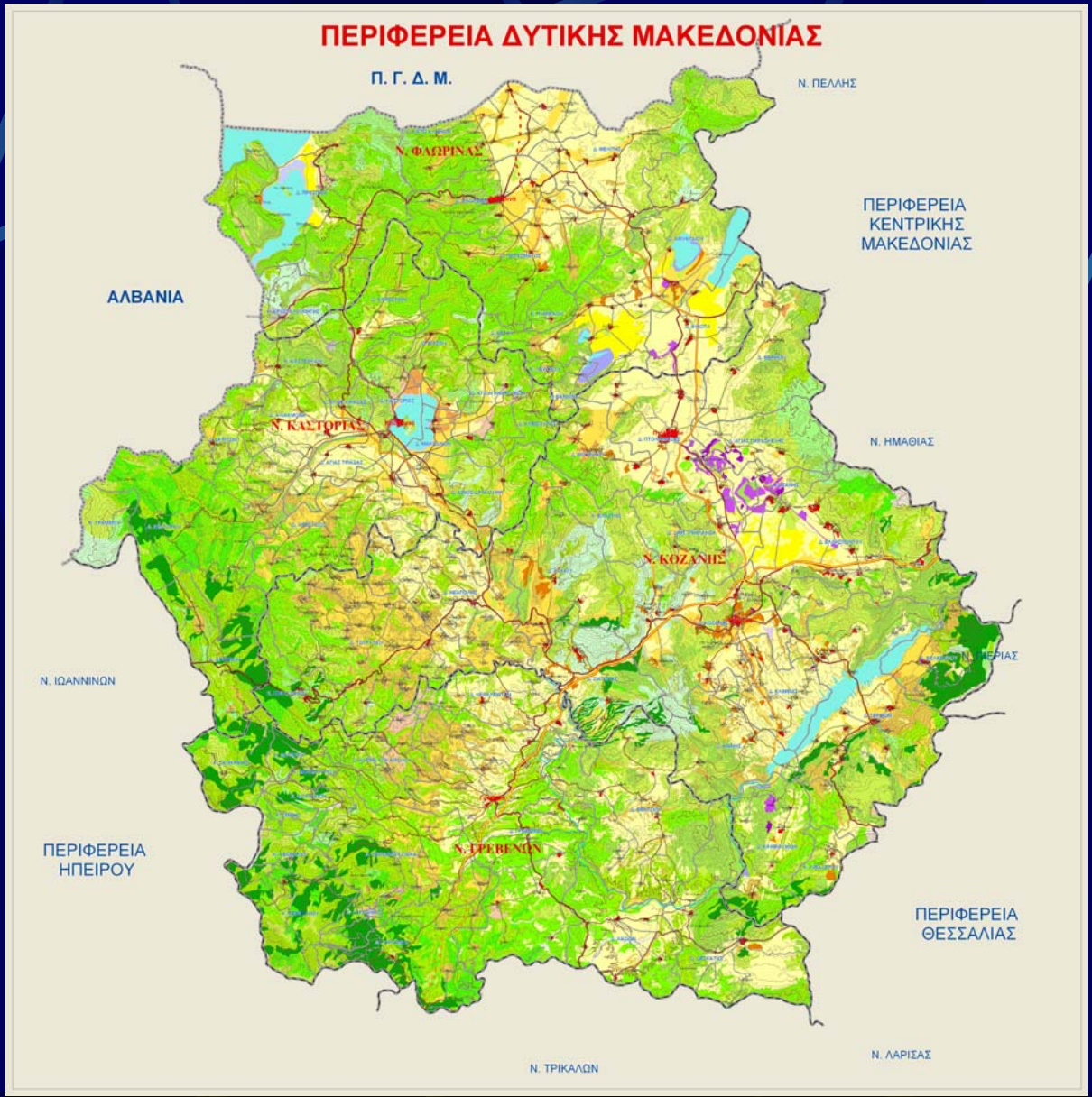

Βιοφυσική κάλυψη γης – CORINE 2000

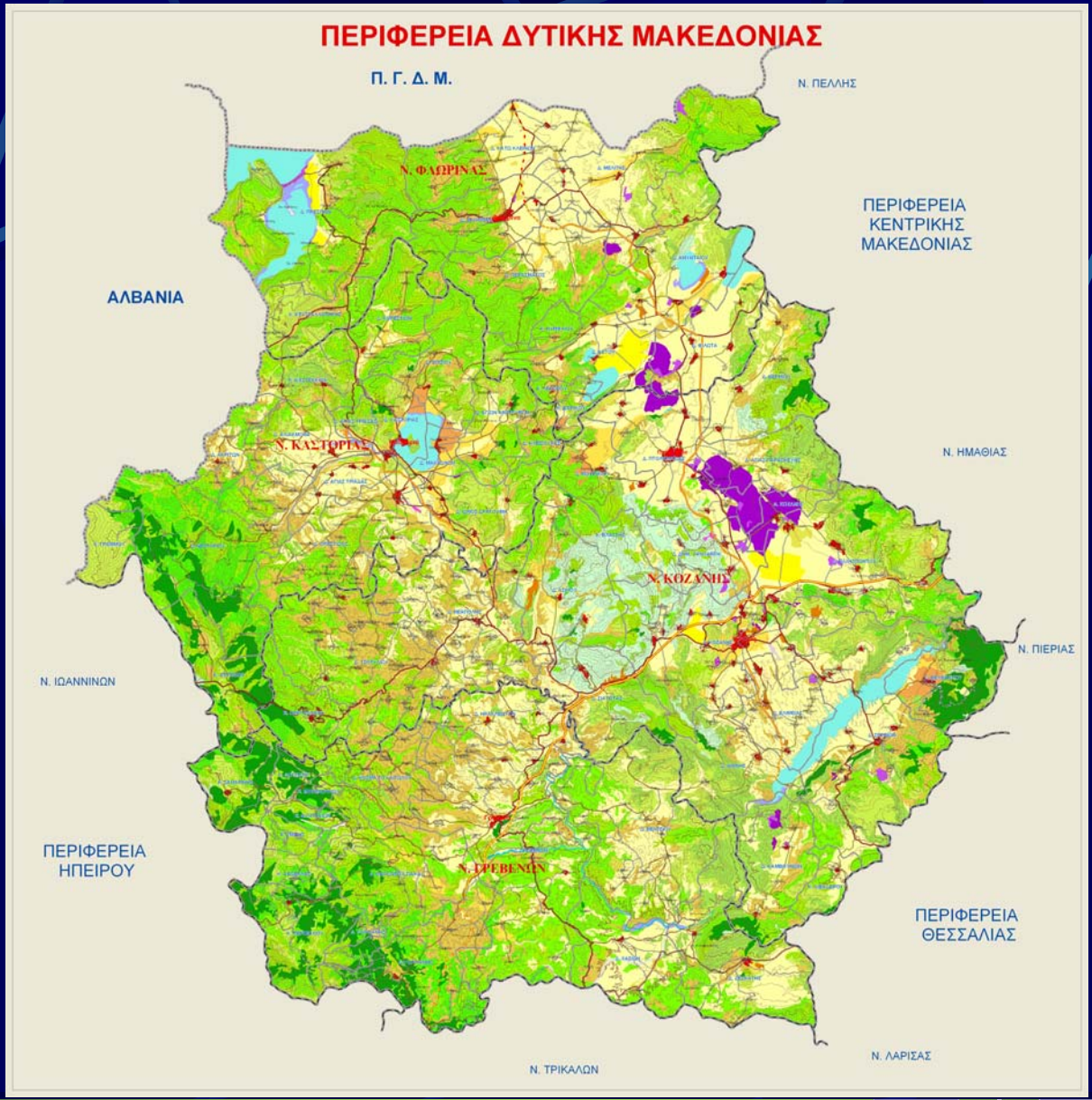

Διαρθρωτικά στοιχεία

- Ανεργία
  - το 2004 — 16,4%
- ΑΕΠ Περιφέρειας : Σχετικά υψηλό — 13.280 €
- Συμμετοχή γεωργικού τομέα
  - στο ΑΕΠ Δυτ.Μακεδονίας — 15%
  - στο ΑΕΠ Ν.Γρεβενών — 24%
  - στο ΑΕΠ Ν.Φλώρινας — 26%
  - στο ΑΕΠ Ν.Καστοριάς — 18%
  - στο ΑΕΠ Ν.Κοζάνης — 8%
- Ηλιακή σύνθεση του τομέα: άνω των 40 ετών — 55%
- Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού του τομέα:
  Μόνο βασική εκπαίδευση : — 93%
- Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα:
  Σταδιακά μειούμενη — 16,6%

- Γεωργικές εκμεταλλεύσεις 30.000
  Από αυτές αφορούν στην κτηνοτροφία οι 11.000
- Τάσεις στο διάστημα 1980-2000
  - μείωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά 33%
  - μείωση κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (βοοτροφία) κατά 74%
  - μεγέθυνση μονάδων παραγωγής (αναδιάρθρωση του κλάδου σε βιώσιμες μονάδες)
- Μέγεθος καλλιεργούμενης εκμετάλλευσης:
  - στην Ε.Ε. 182,00 στρ.
  - στην Ελλάδα 44,16 στρ.
  - στη Δυτ. Μακεδονία 71,40 στρ.
- Αριθμός αγροτεμαχίων / εκμετάλλευση στο διάστημα 1990-2000:
  Αύξηση από 8,5 σε 11,8 και επομένως δυσκολία στην εκμηχάνιση.
- Μικρή προώθηση των αναδασμών.
- Ιδιοκτησιακό καθεστώς:
  Το 50% της γεωργικής γης κατέχεται από μη αγρότες, που οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής λόγω ενοικίασης.

- Αρδευόμενες εκτάσεις
  - Στην Ελλάδα 33% της έκτασης
  - Στη Δυτ. Μακεδονία 20% της έκτασης
- Κυριαρχία των σιτηρών: 73%
  - Μαλακό σιτάρι έκταση 34% της Χώρας
  - Κριθάρι έκταση 25% της Χώρας
- Σύνθεση ακαθάριστης προσόδου του πρωτογενή τομέα στη Δυτ. Μακεδονία:
  - Από τη γεωργία 70%
  - Από την κτηνοτροφία 30%
- Εντατικοποίηση της εργασίας:
  Χαμηλή λόγω της κυριαρχίας των σιτηρών.

- Υποδομές στήριξης του τομέα
  - ✓ Έλλειψη έργων υποδομής (αρδευτικά, φράγματα, αναδασμοί κ.λπ.).
  - ✓ Έλλειψη δικτύων διακίνησης των αγροτικών προϊόντων.
  - ✓ Έλλειψη τυποποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
  - ✓ Έλλειψη επαρκών μηχανισμών υλοποίησης και στήριξης των αγροτικών μέτρων και προγραμμάτων.

    Συστήθηκαν τα Κ.Α.Α., οι Δ/νσεις Γεωργίας αποκόπηκαν διοικητικά από το ΥΠ.Α.Α.Τ., οι ΑΝ.ΕΤ. υποστηρίζουν τις πολιτικές του ΥΠ.Α.Α.Τ. κ.λπ.
  - ✓ Χαμηλή ένταξη της έρευνας στην παραγωγική διαδικασία.
  - ✓ Μικρή αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.

- Παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων 22.250 στρ.
  - Ν. Γρεβενών 16.300 στρ.
  - Ν. Κοζάνης 4.600 στρ.
  - Τάσεις : Γενικά αυξητική
    Ισχυρά αυξητική στο Ν. Γρεβενών
  - Ποσοστό συμμετοχής : 7% σε επίπεδο Χώρας
  - Ποσοστό συμμετοχής : 1% γεωρ. γης στη Δυτ. Μακεδονία
- Οπωρικά:
  - Μηλοκαλλιέργεια 20% της Χώρας
  - Μηλοκαλλιέργεια 6% Ακαθ. Προσόδου Αγροτικού Τομέα Δυτ.Μακεδονίας
  - Μηλοκαλλιέργεια 1,2% καλλιεργούμενης έκτασης Δυτ.Μακεδονίας

Παραδοσιακά προϊόντα και δραστηριότητες στη Δυτ. Μακεδονία, με συγκριτικό πλεονέκτημα

- ✓ Τα τυροκομικά και γενικότερα τα γαλακτοκομικά προϊόντα.
- ✓ Το βοδινό και αιγοπρόβειο κρέας.
- ✓ Ο κρόκος Κοζάνης και τα αρωματικά φυτά γενικότερα.
- ✓ Τα φασόλια και γενικότερα τα όσπρια.
- ✓ Τα οπωρικά με κυριότερο εκπρόσωπο τα μήλα και σε μικρότερο βαθμό τα ροδάκινα και τα αχλάδια.
- ✓ Τα κάστανα.
- ✓ Οι πατάτες και ορισμένα άλλα είδη κηπευτικών προϊόντων.
- ✓ Αμπελοκομικά προϊόντα και κυρίως το κρασί και το τσίπουρο.
- ✓ Γουνοδέρματα.

Πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα στη Δυτ. Μακεδονία

- ✓ Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Κρασιά Αμυνταίου (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίκος – ΥΠ.Α.Α.Τ.)
- ✓ Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίκος – ΥΠ.Α.Α.Τ.)
- ✓ Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση) – (Πλακέ μεγαλόσπερμα και γίγαντες Ελέφαντες)
- ✓ Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένη Διαχείριση – ΥΠ.Α.Α.Τ.)
- ✓ Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένη Διαχείριση – ΥΠ.Α.Α.Τ.)
- ✓ Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)
- ✓ Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)

Προωθούμενα είδη στη Δυτ. Μακεδονία (φυτική και ζωική παραγωγή)

- ✓ Κρέας αιγοπροβάτων
- ✓ Κρέας βοοειδών
- ✓ Παραγωγή θηραματικών ειδών
- ✓ Γαλακτοκομικά – τυροκομικά προϊόντα
- ✓ Είδη και κλάδοι παραγωγής ζωοτροφών
- ✓ Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν οι ξηροί καρποί, τα μήλα, τα αχλάδια, τα δαμάσκηνα κ.α.
- ✓ Στα αμπελοοινικά ξεχωρίζουν οι οινοποιήσιμες ποικιλίες, όπως αναφέρονται στην Απόφαση 406493/2000 / ΥΠ.Α.Α.Τ. και ελάχιστες επιτραπέζιες
- ✓ Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά
- ✓ Ψυχανθή και πρωτεϊνούχα φυτά όπως φακές, φασόλια, ρεβίθια, βίκος κ.α.

Μεταποιητικοί κλάδοι του Αγροτικού Τομέα

- ✓ Τυροκομεία
- ✓ Μονάδες ζωοτροφών
- ✓ Ξηραντήρια (τοπικής εμβέλειας)
- ✓ Σφαγεία (Ξεκίνησε διαδικασία εκσυγχρονισμού τους και ίδρυση νέων)
- ✓ Οινοποιεία
- ✓ Μεταποίηση κρόκου
- ✓ Συσκευαστήρια – διαλογητήρια (μήλων, ροδάκινων, όσπριων) χωρίς παραπέρα μεταποίηση
- ✓ Αλευροποιία (μεγάλη παραγωγή δημητριακών, εκσυγχρονισμένες μονάδες)
- ✓ Επιχειρήσεις ξύλου (Λειτουργία σημαντικών επιχειρήσεων ξύλου αλλά με χαλαρή διασύνδεση με την τοπική παραγωγή ξυλείας)

Παραγωγικό περιβάλλον

- ✓ Αγροτικά προϊόντα
- ✓ Αρδευόμενες περιοχές
- ✓ Υποδομές επιχειρηματικής δραστηριότητας
- ✓ Κλαδικά προϊόντα
- ✓ Ορυκτός πλούτος

Παραγωγικό περιβάλλον

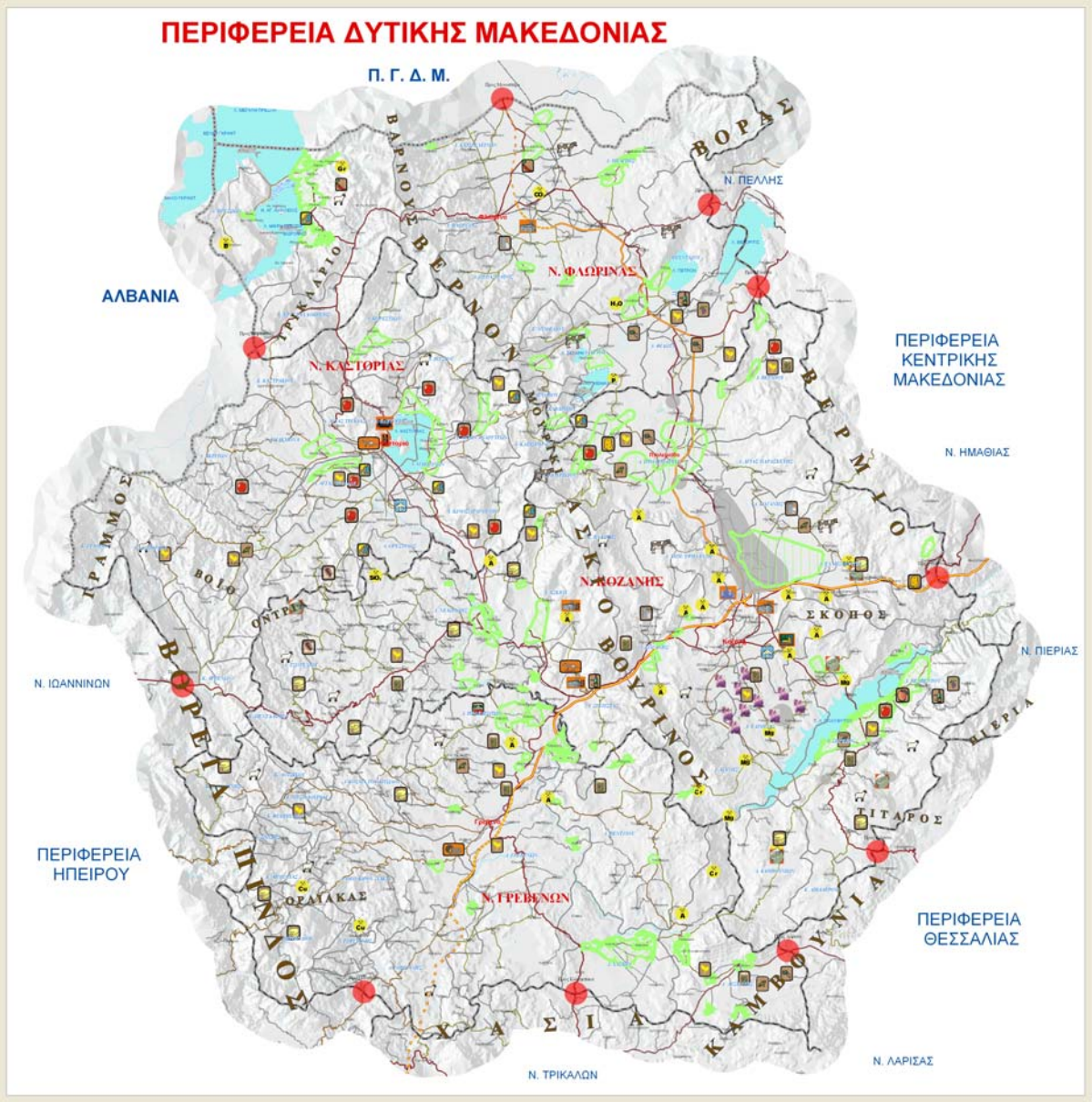

Κατανομή κτηνοτροφικής δραστηριότητας

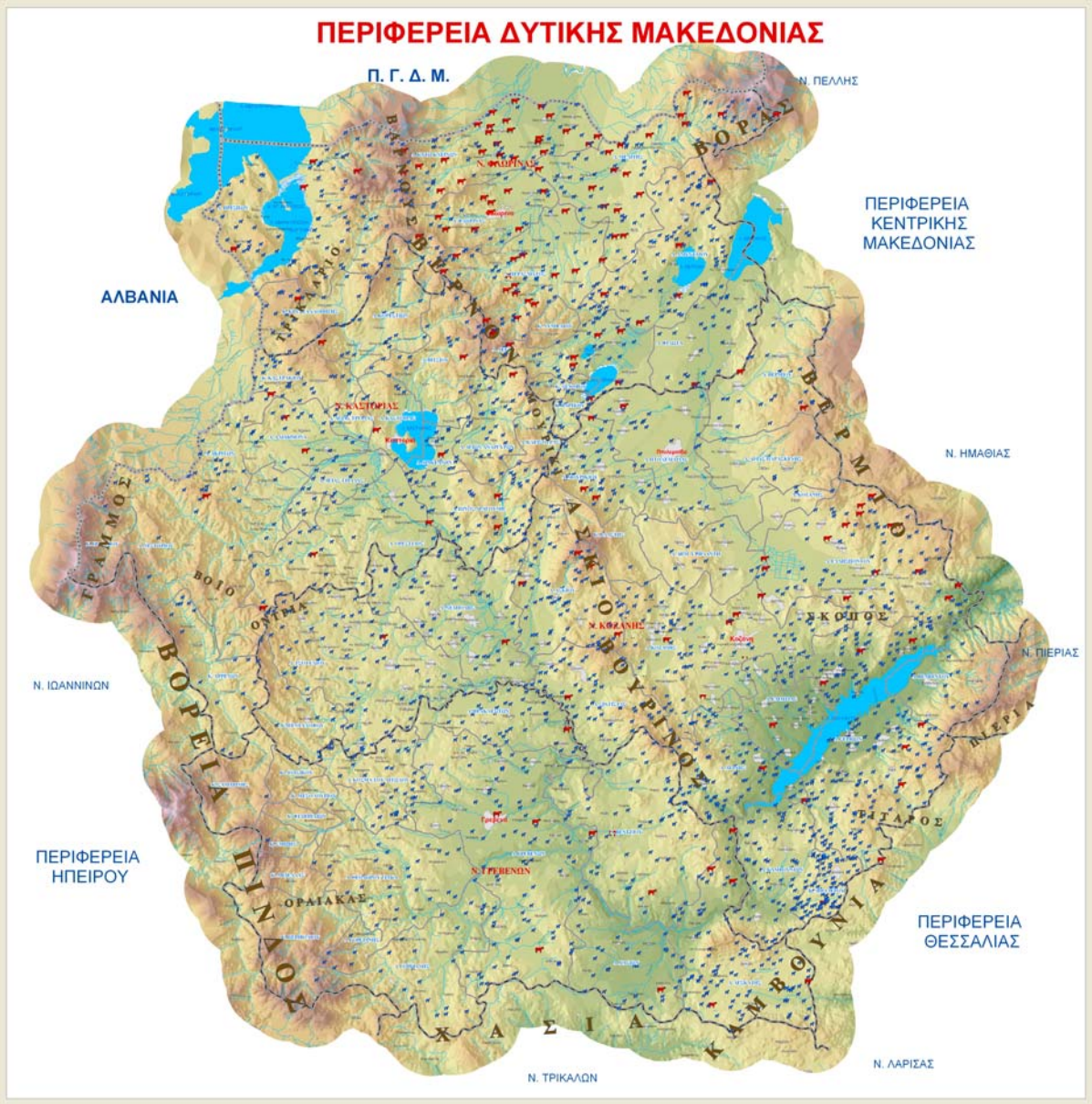

Ποιότητα ζωής

- ✓ Εκπαίδευση
- ✓ Υγεία
- ✓ Περιβάλλον
- ✓ Τουρισμός - Πολιτισμός

Ποιότητα ζωής

Ζώνες τουριστικής ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας

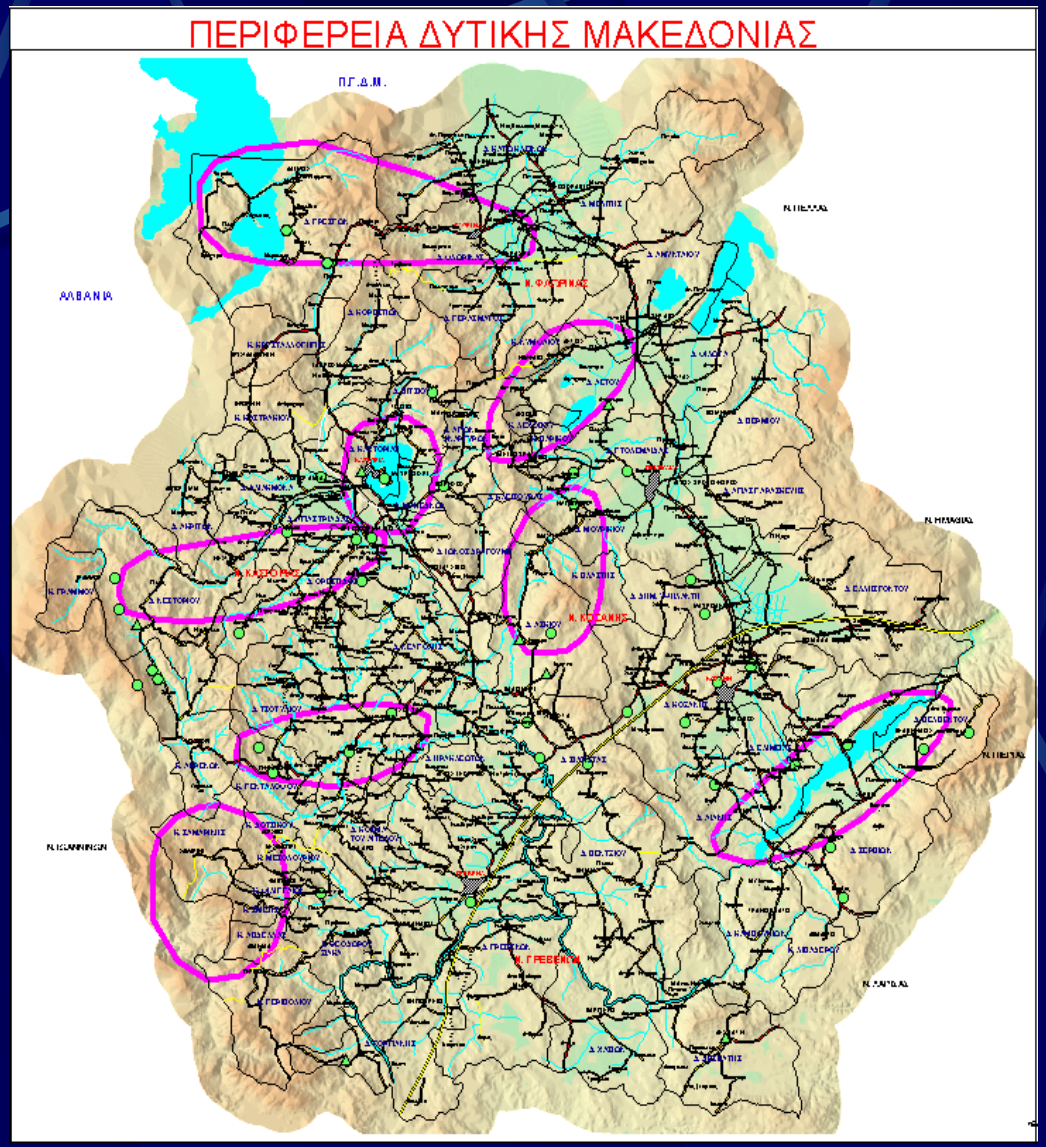

Προστατευόμενες περιοχές – Περιοχές φυσικού κάλλους

- ✓ **Δύο (2) Εθνικοί Δρυμοί**
  1. Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα)
  2. Εθνικός Δρυμός Πρεσπών
- ✓ **Εννέα (9) (πλέον των Εθνικών Δρυμών) περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000.**
  1. Βασιλίτσα
  2. Βίτσι
  3. Λίμνες Χειμαδίτιδα – Ζάζαρη
  4. Λίμνες Βεγορίτιδα – Πρεσπών
  5. Λίμνη Καστοριάς
  6. Γράμμος
  7. Βαρνούντας
  8. Βούρινος (Κοιλάδα Μεσιανού Νερού)
  9. Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Ευρύτερη Περιοχή)

Προστατευόμενες περιοχές – Περιοχές φυσικού κάλλους

- ✓ **Οκτώ (8) περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους**
  1. Βόρας
  2. Κορομηλιά
  3. Αρρένες
  4. Άνω Βόιο
  5. Άσκιο
  6. Επταχώρι
  7. Όρλιακας
  8. Πιέρια

Β. Αρχικός προσδιορισμός ζωνών αγροτικής ανάπτυξης - Κριτήρια

Ο αρχικός προσδιορισμός των ζωνών αγροτικής ανάπτυξης έγινε με βάση χαρακτηριστικά – κριτήρια που υποβλήθηκαν από την Ομάδα Μελέτης και εγκρίθηκαν από το ΥΠ.Α.Α.Τ.

Αρχικός προσδιορισμός ζωνών:

1. *Το λεκανοπέδιο Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Αμυνταίου.*
2. *Η ορεινή περιοχή του Ν.Γρεβενών, συμπεριλαμβανομένου και τμήματος του Ν. Κοζάνης, που είναι η ορεινή περιοχή Βοΐου.*
3. *Ο κεντρικός ορεινός όγκος της Περιφέρειας, αποτελούμενος από τα όρη Βούρνο, Άσκιο, Μουρίκι, Βέρνο και Βαρνούντα.*
4. *Το λεκανοπέδιο της Φλώρινας.*
5. *Τα λιμναία οικοσυστήματα μαζί με τις παραλίμνιες περιοχές.*
6. *Ο ορεινός όγκος Νοτιοανατολικά της Περιφέρειας, αποτελούμενα από τα όρη Καμβούνια, Τίταρος και Πιέρια.*
7. *Το μικρό πεδινό τμήμα του Ν.Καστοριάς.*

Κριτήρια αξιολόγησης και προσδιορισμού των ζωνών αναδιάρθρωσης

1. Το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / κάτοικο της περιοχής και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας.
2. Το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / στρ. ή κεφαλή ζώου και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας.
3. Αριθμός απασχολουμένων στον αγροτικό τομέα / συνολικό αριθμό απασχολουμένων και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας.
4. Οι χρήσεις γης με ιδιαίτερη έμφαση στη γεωργική έκταση (καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοποι), κάθε Δήμου ως ποσοστό της συνολικής έκτασης.
5. Επιπρόσθετα, οι αρδευόμενες εκτάσεις ως ποσοστό της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης και
6. Η πρωτογενής παραγωγή προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ΠΟΠ, ΠΓΕ), η υφιστάμενη παραγωγική κατεύθυνση και η παραγωγή προϊόντων με μονοπωλιακά στοιχεία, εντός των ορίων κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης.

Φάση 2 :

Α. Εκτεταμένη και επιτόπια έρευνα πεδίου στις αρχικά προσδιορισθείσες ζώνες αγροτικής ανάπτυξης

Β. Ακριβής προσδιορισμός των ζωνών

Γ. Πρόταση αναδιάρθρωσης καλλιεργειών σ' αυτές

Α. Εκτεταμένη και επιτόπια έρευνα πεδίου στις προσδιορισθείσες ζώνες αγροτικής ανάπτυξης

- ✓ Εξέταση των κοινωνικών, παραγωγικών και οικονομικών χαρακτηριστικών.
- ✓ Έρευνα πεδίου
  - Επιτόπου συμπλήρωση ερωτηματολογίων
  - Συνεντεύξεις
- ✓ Συναντήσεις με φορείς αγροτικής ανάπτυξης στις παραπάνω περιοχές.
- ✓ Συναντήσεις με φορείς Τ.Α. (Α' και Β' βαθμού)
- ✓ Συναντήσεις με Συλλογικούς Φορείς
- ✓ Στατιστική επεξεργασία και αξιολόγηση
- ✓ Αξιολόγηση του ανθρώπινου δυναμικού (πληθυσμός, επίπεδο εκπαίδευσης)
- ✓ Αξιολόγηση της συνεισφοράς του αγροτικού εισοδήματος στις περιοχές αυτές.
- ✓ Αξιολόγηση της δυναμικής του ιδιωτικού τομέα.
- ✓ Αξιολόγηση της δυνατότητας ανάληψης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Β. Ακριβής προσδιορισμός των ζωνών αγροτικής ανάπτυξης

Με βάση την αξιολόγηση των παραπάνω, ακολούθησε

- ✓ ο ακριβής προσδιορισμός των ζωνών αγροτικής ανάπτυξης και
- ✓ η ιεράρχηση των παραπάνω ζωνών, με βάση την ένταση των χαρακτηριστικών – κριτηρίων επιλογής τους.

Ζώνες αναδιάρθρωσης

Πίνακας ζωνών αναδιάρθρωσης

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ /ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ /ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	3	1	2	2	1	1	1	3	1	15
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	3	1	3	2	1	1	1	3	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	4	1	1	2	1	1	1	4	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	3	1	3	2	2	1	1	3	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	3	1	3	3	1	1	1	3	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	3	1	3	3	2	1	1	3	1	18
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	1	1	4	2	2	2	1	4	1	18
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	4	1	1	1	1	1	1	4	1	15
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	4	1	2	2	2	1	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	4	1	1	3	1	1	1	4	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	4	1	2	2	1	1	1	4	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	4	1	2	3	1	1	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	1	3	4	1	3	3	1	4	1	21
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	3	3	2	2	3	3	2	4	1	23
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	1	2	4	1	3	3	1	4	1	20
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	3	1	2	2	1	1	1	4	1	16
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	3	1	2	2	2	1	1	4	1	17
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	4	1	2	4	1	1	1	4	1	19
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3	3	2	1	4	4	1	4	1	23
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	1	1	3	2	1	1	1	4	1	15
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	3	1	3	2	2	2	1	3	1	18
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	3	1	2	2	3	2	1	4	1	19
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	1	2	3	2	3	3	1	4	1	20
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	1	2	3	4	3	3	1	4	1	22
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	1	1	4	3	2	2	1	4	1	19
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	3	1	3	3	2	2	1	4	1	20

Γ. Πρόταση αναδιάρθρωσης καλλιεργειών στις ζώνες αγροτικής ανάπτυξης

Υφιστάμενη και μελλοντική διάρθρωση γεωργίας (όχι δεσμευτική)

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ (στρ.)	(%)	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ (στρ.)	(%)	ΑΥΞΗΣΗ-ΜΕΙΩΣΗ (%)
1	Σιτάρι μαλακό	646.200	29,26	499.700	24,07	-146.500
2	Κριθάρι	272.900	12,36	272.900	13,14	0
3	Σιταρι σκληρο	608.400	27,55	178.400	8,59	-430.000
4	Σίκαλι- Βρώμη	70.430	3,19	70.430	3,39	0
5	Αραβόσιτος	160.500	7,27	220.200	10,61	59.700
6	Φασόλια -Άλλα όσπρια	26.250	1,19	36.150	1,74	9.900
7	Φακές	1.010	0,05	1.010	0,05	0
8	Καπνός	29.420	1,33	5.020	0,24	-24.400
9	Ζαχαρότευτλα	39.220	1,78	20.420	0,98	-18.800
10	Μηδικη- Αλλα ψυχανθη	112.800	5,11	227.400	10,95	114.600
11	Πατάτες	16.920	0,77	19.920	0,96	3.000
12	Αμπελοι (για οίνο)	24.700	1,12	24.700	1,19	0
13	Κροκος - Άλλα αρωματικα - φαρμακευτικά	5.000	0,23	10.700	0,52	5.700
14	Ενεργειακές καλλιέργειες			59.100	2,85	59.100
15	Καλλιέργεια τρούφας			700	0,03	700
16	Δασογεωργικά συστήματα		0,00	115.800	5,58	115.800
17	Κηπευτικά	17.900	0,81	29.600	1,43	11.700
18	Αχλαδιές	2.250	0,10	2.250	0,11	0
19	Μηλιές	26.706	1,21	51.606	2,49	24.900
20	Ροδακινιές	11.915	0,54	11.915	0,57	0
21	Αμυγδαλιές	4.350	0,20	6.450	0,31	2.100
22	Καρυδιές	6.680	0,30	6.680	0,32	0
23	Διάφορες Καλ/γειες	73.999	3,35	53.999	2,60	-20.000
24	Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση	51.050	2,31	151.050	7,28	100.000
ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		2.208.600	100	2.076.100	100	

Σημείωση: Η διαφορά που προκύπτει αφορά διάφορα είδη και κλάδους της **"βιολογικής καλλιέργειας"**(132.500 στρ.)

Υφιστάμενη και μελλοντική διάρθρωση κτηνοτροφίας (όχι δεσμευτική)

Κατηγορία ζώων	Υφιστάμενη κατάσταση (αριθμός κεφαλών)	Μελλοντική κατάσταση (αριθμός κεφαλών)
Βοοειδή	38.000	50.000
Αιγοπρόβατα	600.000	800.000
Γουνοφόρα ζώα	20.000	50.000

Συμπεράσματα

Με βάση τα αναλυτικά δεδομένα, ανά δραστηριότητα, του πρωτογενή τομέα παραγωγής εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

1. Οι προωθούμενες αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική θα επηρεάσουν αρνητικά τον αγροτικό τομέα της οικονομίας σε όλη την έκταση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας καθόσον θα υπάρξει εγκατάλειψη εκτάσεων που καλλιεργούνται με ξηρικά σιτηρά και έχουν μικρές αποδόσεις.
2. Τις αρνητικές συνέπειες θα υποστεί άμεσα ο κλάδος της φυτικής παραγωγής και ειδικότερα οι ετήσιες αροτριαίες καλλιέργειες. Το κόστος θα αφορά μείωση εισοδήματος, μείωση της απασχόλησης και απαξίωση του επενδυμένου κεφαλαίου σε συγκεκριμένο εξοπλισμό παραγωγής, για κάθε καλλιέργεια.
3. Για τον κλάδο της ζωικής παραγωγής θα υπάρξουν δυσμενείς συνέπειες από τον ανταγωνισμό γειτονικών χωρών κυρίως στην βοοτροφία.

Συμπεράσματα

4. Οι καλλιέργειες που αντιμετωπίζουν άμεσο πρόβλημα είναι :

   Τα ζαχαρότευτλα (40.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχουν κατά 3% στη διαμόρφωση του ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από την συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν κυρίως το εισόδημα και σε μικρό βαθμό την απασχόληση αφού η καλλιέργεια είναι εντάσεως κεφαλαίου.

   Ο καπνός (25.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχει κατά 9,57% στη διαμόρφωση του αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από τη συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν και το εισόδημα και την απασχόληση, αφού ο καπνός είναι καλλιέργεια εντάσεως εργασίας.

5. Από τις άλλες ετήσιες καλλιέργειες πρόβλημα θα αντιμετωπίσει το σκληρό σιτάρι. Λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας αλλά και λόγω του ότι υπάρχει η δυνατότητα καλλιέργειας στις ίδιες εκτάσεις μαλακού σιταριού και κριθαριού, το κόστος περιορίζεται στην απώλεια εισοδήματος από την μείωση της επιδότησης.

Συμπεράσματα

6. Οι δενδρώδεις καλλιέργειες και τα αμπέλια μπορούν να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη συμμετοχή τους στην αγροτική οικονομία.
7. Τα αρωματικά φυτά, για να επεκταθούν σαν καλλιέργειες, πρέπει να συνδυασθούν με μεταποίηση και με συμβόλαια διάθεσης της παραγωγής.
8. Θετικές και μεγάλες είναι οι προοπτικές παραγωγής βιολογικών προϊόντων τόσο στη γεωργία όσο και στην κτηνοτροφία.
9. Από τις άλλες προωθούμενες και νέες καλλιέργειες και πρακτικές, αισιόδοξες προοπτικές υπάρχουν κυρίως για τα προϊόντα που παράγονται με βιολογικές μεθόδους καλλιέργειας. Τα ενεργειακά φυτά έχουν περιθώρια επέκτασης αλλά πρέπει να συνδυαστούν με επιχειρήσεις μεταποίησης. Η ΔΕΗ μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο σαν μεγάλος καταναλωτής υγρών καυσίμων.

Συμπεράσματα

10. Θετικές προοπτικές υπάρχουν για την αιγοπροβατοτροφία. Η τάση είναι για ανάπτυξη μονάδων ημιεντατικής μορφής αλλά η ποιμενική μορφή πρέπει να στηριχθεί γιατί αξιοποιεί τους βοσκότοπους και δημιουργεί τη διαφορά στην ποιότητα του γάλατος.

11. Η βοοτροφία, που αποτελεί το δεύτερο σημαντικό κλάδο της κτηνοτροφίας και αντιμετωπίζει μεγαλύτερο ανταγωνισμό από γειτονικές χώρες, πρέπει να στηριχθεί στην κατεύθυνση της ποιοτικής παραγωγής και στην αξιοποίηση ιδιοπαραγόμενων ζωοτροφών για μείωση του κόστους.

12. Τέλος μια ειδική περίπτωση εκτροφής αποτελούν τα γουνοφόρα ζώα στον άξονα Σιάτιστα – Καστοριά. Μετά τη δημιουργία μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα λύθηκε ένα βασικό πρόβλημα αλλά πρέπει να ολοκληρωθεί το κύκλωμα με την διαχείριση των αποβλήτων της σφαγής.

Στόχοι και στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης στη Δυτική Μακεδονία

Οι στόχοι και η στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης είναι σύμφωνοι:

- ✓ με τους στόχους της αναθεωρημένης ΚΑΠ 2003/04
- ✓ με τις κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη
- ✓ με τον Καν. 1698/05 για το Ε.Γ.Τ.Α.Α.

Η στρατηγική του προγράμματος

- ✓ Ενισχύει και συμπληρώνει την Κ.Α.Π. (κανόνες της αγοράς και εισοδηματική στήριξη)
- ✓ Λαμβάνει υπόψη τους στόχους για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και συμβάλλει στην επίτευξή τους
- ✓ Ενισχύει τη στρατηγική της Λισσαβόνας
- ✓ Ενισχύει τη στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Βασικός στόχος της μελέτης είναι:

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, μέσω καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα βιώσιμων διαχειριστικών πρακτικών.

Στρατηγικοί Στόχοι

1ος Στρατηγικός Στόχος: Αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων για την παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

2ος Στρατηγικός Στόχος: Υιοθέτηση αμοιβαία επωφελούμενων περιβαλλοντικών – οικονομικών μεθόδων παραγωγής στην κατεύθυνση διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της συνολικής ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου.

3ος Στρατηγικός Στόχος: Διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού, ώστε να δοθεί προοπτική στην αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Σχηματική απεικόνιση της προτεινόμενης στρατηγικής

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

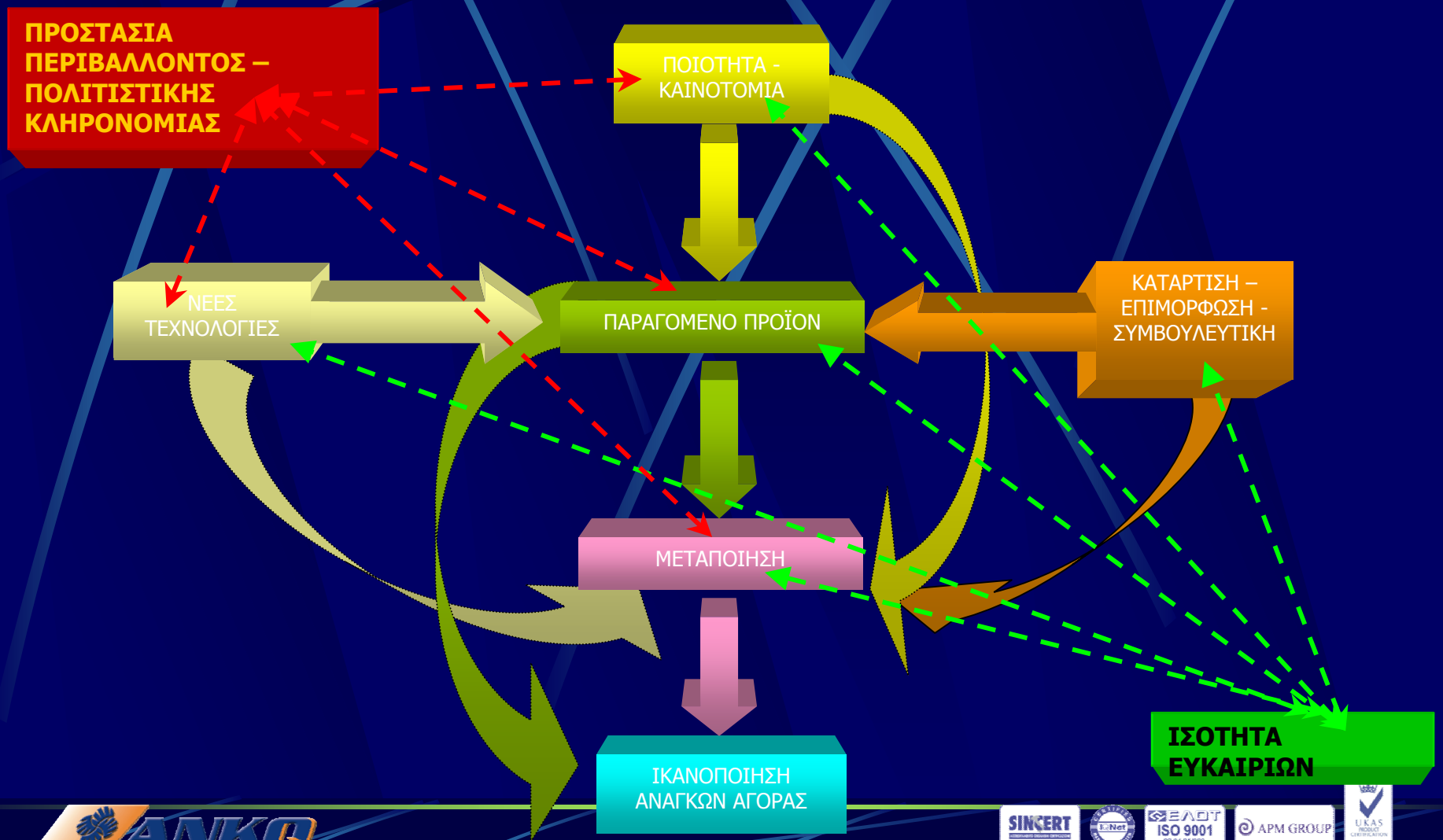

Σχέδιο Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) Δυτ. Μακεδονίας

	Συνολικό κόστος (€)
ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	**611.310.000**
Μέτρο 1.1 : Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού	59.810.000
Μέτρο 1.2 : Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων	542.000.000
Μέτρο 1.3 : Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	9.500.000

	Συνολικό κόστος (€)
ΑΞΟΝΑΣ 2 : ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	**67.100.000**
Μέτρο 2.1 : Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	40.400.000
Μέτρο 2.2 : Αειφορική διαχείριση δασικής γης	26.700.000

	Συνολικό κόστος (€)
ΑΞΟΝΑΣ 3 : ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	**75.700.000**
Μέτρο 3.1 : Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	58.600.000
Μέτρο 3.2 : Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	16.900.000

Συγκεντρωτικά στοιχεία προτεινόμενου προγράμματος:

	Ενδεικτικό Συνολικό κόστος (€)
ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	611.310.000
ΑΞΟΝΑΣ 2 : ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	67.100.000
ΑΞΟΝΑΣ 3 : ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	75.700.000
ΣΥΝΟΛΟ	**754.110.000**

Αξιολόγηση προτεινόμενων παρεμβάσεων

Το Πρόγραμμα θα παρακολουθείται ως προς τις παρακάτω παραμέτρους:

- ✓ Φυσικοί δείκτες (πραγματοποίησης)
- ✓ Δείκτες αποτελέσματος
- ✓ Δείκτες επιπτώσεων

Εφαρμογή του προγράμματος – Διοίκηση και Παρακολούθηση

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για τη Δυτ. Μακεδονία θα πρέπει:

- ✓ Να είναι αποτελεσματικό
- ✓ Να υλοποιηθεί γρήγορα
- ✓ Να έχει τη δυνατότητα ανασχεδιασμού
- ✓ Να συντονίζεται με την Κ.Α.Π. και το Εθνικό Π.Α.Α.
- ✓ Να έχει μετρήσιμα αποτελέσματα
- ✓ Να παρακολουθείται δυναμικά και τέλος
- ✓ Να εξασφαλίζει την αναγκαία συμπληρωματικότητα με τις διαρθρωτικές πολιτικές, π.χ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας

Για το λόγο αυτό απαιτείται ένα …….

Σύστημα Διοίκησης και Παρακολούθησης του Προγράμματος

Σχηματική απεικόνιση

Διασύνδεση με τις εθνικές πολιτικές και το εξωτερικό περιβάλλον

συμπληρωματικότητα και εσωτερική συνοχή

Σύστημα Διοίκησης και Παρακολούθησης του Προγράμματος

Α. Συντονισμός Αποφάσεων

1. Ομάδα Συντονισμού Αποφάσεων
   - *Εκπρόσωπος ΥΠ.Α.Α.Τ. (στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας)*
   - *Εκπρόσωπος ΟΠΕΚΕΠΕ / Παράρτημα Δυτ. Μακεδονίας*
   - *Εκπρόσωπος Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας*
   - *Εκπρόσωποι Δ/νσεων Γεωργίας των 4 Νομών*
   - *Εκπρόσωπος των μελετητών (ΑΝΚΟ – EURICON ΕΠΕ)*
2. Συντονιστής

   Ο εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Π.Δ.Μ. με αναπληρωτή τον εκπρόσωπο του ΥΠ.Α.Α.Τ.
3. Γραμματεία

   Από Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Π.Δ.Μ.

Σύστημα Διοίκησης και Παρακολούθησης του Προγράμματος

Συντονισμός Αποφάσεων

4. Ρόλοι
   Ανάλογα με τον φορέα που εκπροσωπούν.
5. Θεσμοθέτηση της Ομάδας Συντονισμού Αποφάσεων
   Με Υπ. Απόφαση ή άλλη διοικητική πράξη
6. Τρόπος επικοινωνίας των μελών της Ομάδας
7. Απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα
8. Προσδιορισμός σημείων ελέγχου
   π.χ. πριν από τη συνεδρίαση της Ε.Π. του ΠΑΑ ή του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας
9. Μηχανισμοί και μέτρα παρέμβασης της Ομάδας, σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων
10. Πηγές άντλησης στοιχείων
11. Διάχυση αποτελεσμάτων της Ομάδας

Σύστημα Διοίκησης και Παρακολούθησης του Προγράμματος

Β. Συντονισμός παρεμβάσεων

1. Συντονιστική Επιτροπή Παρεμβάσεων
   - *Εκπρόσωπος ΥΠ.Α.Α.Τ. (στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας)*
   - *Εκπρόσωπος Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας*
   - *Εκπρόσωπος Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας*
   - *Εκπρόσωπος των μελετητών (ΑΝΚΟ – EURICON ΕΠΕ)*
2. Συντονιστής

   Ο εκπρόσωπος της Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας
3. Γραμματεία

   Από την Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας
4. Ρόλοι

   Ανάλογα με τον φορέα που εκπροσωπούν.

Σύστημα Διοίκησης και Παρακολούθησης του Προγράμματος

Συντονισμός Παρεμβάσεων

5. Θεσμοθέτηση της Συντονιστικής Επιτροπής Παρεμβάσεων

   Με Υπ. Απόφαση ή άλλη διοικητική πράξη
6. Τρόπος επικοινωνίας των μελών της Ομάδας
7. Απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα
8. Προσδιορισμός σημείων ελέγχου

   π.χ. πριν από τη συνεδρίαση της Ε.Π. του ΠΑΑ ή του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας
9. Μηχανισμοί και μέτρα παρέμβασης της Ομάδας, σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων
10. Πηγές άντλησης στοιχείων
11. Διάχυση αποτελεσμάτων της Ομάδας

Διαπιστώσεις / Συμπεράσματα

Οι νέες πολιτικές για την ανάπτυξη της υπαίθρου,

- ✓ *στοχεύουν στην μετάβασή της σε μία νέα κατάσταση, πιο ανταγωνιστική,*
- ✓ *επενδύουν στον ανθρώπινο παράγοντα και στη γνώση,*
- ✓ *επενδύουν στη νέα τεχνολογία,*
- ✓ *προστατεύουν το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα, αντιμετωπίζοντάς τα ως μακροπρόθεσμη επένδυση,*
- ✓ *δίνουν διέξοδο στην απασχόληση, όχι μόνο με γεωργικές δραστηριότητες αλλά και με την ανάπτυξη νέων,*
- ✓ *συνδράμουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, με την υλοποίηση υποδομών και καινοτόμων επενδύσεων,*
- ✓ *αναδεικνύουν τη σημαντικότητα και πολυλειτουργικότητα του αγροτικού χώρου (χώρος κατοικίας και δουλειάς).*

…….. πάνω από όλα

προωθούν τον **«ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΣΜΟ»** (σχεδιασμός, εκπαίδευση, ποιότητα, περιβάλλον, πολιτισμός κ.λπ.) ως το σημαντικότερο παράγοντα για αειφορική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Οι πόροι που πιθανά θα απαιτηθούν είναι διαθέσιμοι.

Το όραμα, το σχέδιο, το πρόγραμμα είναι διαθέσιμα.

Οι καλά ενημερωμένοι πολίτες που θα κληθούν να το υλοποιήσουν, προς όφελος δικό τους αλλά και της περιοχής στην οποία ζουν, είναι το ζητούμενο.

Όλοι έχουμε συγκεκριμένο ρόλο που θα πρέπει να τον παίξουμε σωστά, ξεκινώντας από την μετάδοση της νέας γνώσης προκειμένου να γίνει κτήμα των πολλών, κάτι που η σημερινή συνάντηση εξυπηρετεί.

Ειλικρινείς ευχαριστίες

- ✓ *Στο ΥΠ.Α.Α.Τ. για την εμπιστοσύνη στο έργο μας*
- ✓ *Στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας, για τη συνεχή συνεργασία/ υποστήριξη*
- ✓ *Στις Ν.Α. και Τ.Α. Α' βαθμού, για τη συνεργασία στα πλαίσια της μελέτης*
- ✓ *Στις υπηρεσίες για την παροχή των στοιχείων*
- ✓ *Στους φορείς για την ενεργή συμμετοχή*
- ✓ *Στον εκπρόσωπο της ΠΑΣΕΓΕΣ για τη συνεργασία*
- ✓ *Στους αγρότες για την ανταπόκριση στα ερωτηματολόγια*
- ✓ *Στις οργανώσεις αγροτών*
- ✓ *Στο Γ.Π. Αθηνών για τον έλεγχο και διατύπωση θετικής άποψης για τη μελέτη*
- ✓ *Στον ΟΠΕΚΕΠΕ / Παράρτημα Δυτ. Μακεδονίας που δια της εκπροσώπου του έλεγξε και βρήκε τη μελέτη σύμφωνη με την Κ.Α.Π.*
- ✓ *Στην Ομάδα Ελέγχου της μελέτης, εκ μέρους του ΥΠ.Α.Α.Τ. (έλεγχος, συνεργασία, αμφίδρομη σχέση) και τέλος*

Ειλικρινείς ευχαριστίες

- ✓ *Στην Ομάδα Έργου, που ολοκλήρωσε μία τόσο σημαντική δουλειά που αποτελεί, κατά την άποψή μου, τη σημαντικότερη και πιο ολοκληρωμένη δουλειά που έγινε ποτέ σε Περιφερειακό επίπεδο για το σχεδιασμό της αγροτικής ανάπτυξης.*

  Αντανακλά την απαίτηση που έθεσε το ΥΠ.Α.Α.Τ. και πάνω απ' όλα, ήταν χρήσιμη γιατί τροφοδότησε ήδη τον Εθνικό Σχεδιασμό.

  Είμαστε στη διάθεσή σας για παροχή πρόσθετων στοιχείων.

  Σας ευχαριστώ εκ μέρους της Ομάδας Έργου

Γιώργος Αμανατίδης
Γενικός Δ/ντής ΑΝΚΟ
Υπεύθυνος Έργου

Επαγγελματισμός

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΓΡΕΒΕΝΩΝ
ΗΜΕΡΙΔΑ
ΘΕΜΑ: Μελέτη Ολοκληρωμένης Αγροτικής
Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ..... 2

2. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ7

3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ..... 10

4. ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 11

5. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ . 16

ΠΕΡΙΛΗΨΗ Α' ΚΑΙ Β' ΦΑΣΗΣ

1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ο γεωργικός τομέας, αν και κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία και την απασχόληση της Περιφέρειας, ακολουθεί σταδιακά φθίνουσα πορεία. Παρόλα αυτά διατηρεί σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας, όσο και σαν παράγοντας κοινωνικής συνοχής, κυρίως στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Συμμετέχει σε σημαντικό βαθμό (15%) στη διαμόρφωση του περιφερειακού ακαθάριστου προϊόντος (ΑΕΠ).

Σε επίπεδο Νομών υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση και συγκεκριμένα στο νομό Φλώρινας η συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΕΠ είναι 26%, στο νομό Γρεβενών 24%, στο νομό Καστοριάς 18% και στο νομό Κοζάνης 8%.

Τα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη του τομέα χαρακτηρίζονται από:

- ✓ *Δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες.*
- ✓ *Γηρασμένο - ποσοστό άνω των 40 ετών περίπου 55% - και ανεπαρκώς κατηρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, 93% διαθέτουν μόνο βασική εκπαίδευση.*
- ✓ *Σταδιακή μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα, που σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις ανέρχεται στο 16,6%.*
- ✓ *Το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι περίπου 30.000 από τις οποίες οι 11.000 αφορούν κτηνοτροφική παραγωγή.*
- ✓ *Ραγδαία είναι η μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η οποία την εικοσαετία 1980 – 2000 ανήλθε στο 32,6%, ενώ οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν για το ίδιο διάστημα κατά 74%.*

- ✓ *Το μέσο μέγεθος της καλλιεργούμενης έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι υψηλότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας, (71,4 στρ./εκμετάλλευση ενώ Μ.Ο. χώρας 44,16 και Ε.Ε. 182 στρ.).*
- ✓ *Την σχεδόν σταθερή διαχρονικά μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο.*
- ✓ *Τη στρεβλή διάρθρωση της ιδιοκτησίας καθώς το 50% σχεδόν της γεωργικής γης κατέχεται από μη αγρότες και αξιοποιείται κατόπιν εκμίσθωσης, επιβαρύνοντας σημαντικά το κόστος παραγωγής.*
- ✓ *Την αύξηση του μέσου αριθμού των αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση από 8,5 σε 11,8 μεταξύ 1990 και 2000.*
- ✓ *Η καλλιεργούμενη γεωργική γη καταλαμβάνει έκταση 2.208.600 στρέμματα, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (20% στην Περιφέρεια έναντι 33% περίπου για όλη την επικράτεια).*
- ✓ *Έντονη κυριαρχία καλλιεργειών χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (σιτηρά 73%) και μεγάλος βαθμός υποαπασχόλησης των αγροτών.*
- ✓ *Χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή προστιθέμενη αξία του γεωργικού προϊόντος.*
- ✓ *Έντονη κυριαρχία της φυτικής παραγωγής έναντι της ζωικής. Η ακαθάριστη πρόσοδος από τη κτηνοτροφία υπολογίζεται στο 29,28% του συνόλου από τον πρωτογενή τομέα με τη φυτική να συμμετέχει με 70,7%.*
- ✓ *Καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (π.χ. τα σιτηρά) και υποαπασχόληση του αγροτικού ανθρώπινου δυναμικού.*
- ✓ *Υψηλό κόστος παραγωγής.*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής και δικτύων διακίνησης, τυποποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών μηχανισμών υλοποίησης και στήριξης των αγροτικών μέτρων και προγραμμάτων. Μικρός αριθμός πιστοποιημένων μελετητών για σχέδια βελτίωσης και ανισομερής κατανομή στην Περιφέρεια.*
- ✓ *Περιορισμένη έρευνα, ανεπαρκής διάχυση και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.*

Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

Οι κύριες χρήσεις αγροτικής γης αφορούν αροτραίες καλλιέργειες ήτοι σιτηρά, μηδική, πρωτεϊνούχα φυτά, πατάτα, αρωματικά φυτά, ζωοτροφές και βιομηχανικά φυτά. Αποτελούν το 93% της καλλιεργούμενης γεωργικής γης, ενώ το υπόλοιπο 7% είναι δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπελώνες και άλλες πολυετείς φυτείες.

Κτηνοτροφική δραστηριότητα

Η ζωική παραγωγή χαρακτηρίζεται από τη σημαντική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων, τόσο στη βουτροφία (-74%), αλλά και στην αιγοπροβατοτροφία (-52%).

Παρόλα αυτά η αιγοπροβατοτροφία κατέχει την πλέον βαρύνουσα θέση, παρά τη μείωση του ζωικού πληθυσμού κατά 18% το διάστημα 1980 – 2000. Η αιγοπροβατοτροφία ασκείται κυρίως με παραδοσιακό – εκτατικό τρόπο και ελάχιστα σε σταβλισμένη – εντατική μορφή, σε αντίθεση με τη βοοτροφία, όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο.

Ο κλάδος της μελισσοκομίας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος, λόγω των κλιματολογικών συνθηκών.

Από τους άλλους κλάδους, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία είναι ελάχιστα ανεπτυγμένοι.

Ενδιαφέρον αποτελεί η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, ο οποίος συνδέεται άμεσα με τον κλάδο της γουνοποιίας.

Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Διαχρονικά παρατηρείται συνεχής αύξηση της καλλιέργειας των ξερικών σιτηρών, λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας και της επιδότησης από την Ε.Ε. Έτσι, όταν το 1980 το σκληρό σιτάρι καλλιεργούνταν σε έκταση 83.000 στρ., το 1990 έφτασε τα 535.000 στρ. και από το 2000 και μέχρι σήμερα κυμαίνεται περίπου στα 610.000 στρ. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται σε εκτάσεις που ανέρχονται στο 34% του συνόλου της χώρας και το κριθάρι στο 25% αντίστοιχα.

Από τους πλέον δυναμικούς κλάδους, ξεχωρίζει η καλλιέργεια των φασολιών, ιδιαίτερα στους Ν. Φλώρινας και στο Ν. Καστοριάς περίπου 15.000 και 9.000 στρέμματα αντίστοιχα

Οπωρικά

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, ξεχωρίζει η καλλιέργεια μήλων, αλλά και των ροδάκινων και αχλαδιών. Περίπου το 20% της μηλοκαλλιέργειας ολόκληρης της χώρας βρίσκεται στη Δυτική Μακεδονία, ενώ η παραγωγή ξεπερνά σε φυσιολογικές χρονιές τους 100.000 τόνους, αποφέροντας το 6% της Ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα στην Περιφέρεια, αν και καλύπτει το 1,2% των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Παραγωγή ζωοτροφών

Ένα μεγάλο μέρος της γεωργικής γης (30% περίπου), αξιοποιείται παράγοντας πρώτες ύλες ζωοτροφών, συμπεριλαμβανομένου και του κριθαριού, οι οποίες καταναλώνονται εξ' ολοκλήρου σχεδόν σε τοπικό επίπεδο.

Κυριότεροι κλάδοι είναι ο αραβόσιτος, η μηδική και το κριθάρι όπως προαναφέρθηκε, ενώ σημαντική έκταση καταλαμβάνουν και τα κοφτολίβαδα, είτε ως συγκομισμένη ζωοτροφή είτε για απ' ευθείας βόσκηση.

Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων

Τα πιστοποιημένα προϊόντα στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και τα πρότυπα, είναι τα ακόλουθα :

- ✓ *Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Αμυνταίου (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση) - (Πλακέ μεγαλόσπερμα και γίγαντες Ελέφαντες)*
- ✓ *Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

- ✓ *Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

Βιολογικά – Προωθούμενα προϊόντα

Τα κυριότερα βιολογικά παραγόμενα προϊόντα είναι ο Κρόκος, τα οπωρικά και αμπελοοινικά στο Ν. Κοζάνης, τα γαλακτοκομικά – τυροκομικά στο Ν. Γρεβενών, καθώς επίσης, τα κηπευτικά, οι ζωοτροφές και ορισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες σ' όλους γενικά τους Νομούς της Δυτικής Μακεδονίας.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2001 είχαν ενταχθεί στη Δυτ. Μακεδονία 22.250 στρέμματα. Το ίδιο διάστημα σ' ολόκληρη την Ελλάδα οι εκτάσεις που είχαν ενταχθεί στη βιοκαλλιέργεια ανέρχονται σε 311.182 στρέμματα. (Η Δυτική Μακεδονία με 7% σε σχέση με το σύνολο της χώρας, ή 1% της συνολικής γεωργικής γης στη Δυτική Μακεδονία).

Δάση - Οικοσυστήματα

Τα δάση της Περιφέρειας, λόγω της έκτασης και χωρικής συνέχειάς τους, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος. Σημαντική θεωρείται η συμβολή τους στη μείωση των χειμαρικών φαινομένων, στην προστασία των εδαφών από διαβρώσεις και στην αντιρρυπαντική δράση τους. Ο εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στο Ν. Γρεβενών είναι το σημαντικότερο δασικό οικοσύστημα. Άλλα σημαντικά δασικά οικοσυστήματα είναι αυτά του Βιτσίου, του Σινιάτσικου του Βούρινου και το δάσος των Πιερίων.

2. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Βασικό στόχο του προγράμματος, αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, μέσω καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα βιώσιμων διαχειριστικών πρακτικών

2.1. 1ος Στρατηγικός στόχος : Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων για την παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας

Ο στόχος αυτός αναφέρεται στην ικανότητα των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της αγοράς, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική τους βιωσιμότητα.

2.2. 2ος Στρατηγικός Στόχος : Η υιοθέτηση αμοιβαία επωφελούμενων περιβαλλοντικών – οικονομικών μεθόδων παραγωγής στην κατεύθυνση διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της συνολικής ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου.

Ο 2ος στρατηγικός στόχος επικεντρώνεται στη διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και περιβαλλοντικής ωφέλειας. Σ' ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων αλλά και ο δασικός τομέας είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της αγοράς μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων, για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, μεθόδων επεξεργασίας και νέων τεχνολογιών.

2.3. 3ος Στρατηγικός Στόχος : η διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού, ώστε να δοθεί προοπτική στην αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Ο στόχος αυτός ανταποκρίνεται στην ανάγκη να ληφθούν πρόσθετα μέτρα για τις αλλαγές σε αγροτικές περιοχές, προκειμένου να υποβοηθηθεί η διαφοροποίηση

των γεωργικών δραστηριοτήτων. Εξυπηρετεί την προτεραιότητα δημιουργίας συνθηκών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται διαγραμματικά η προτεινόμενη στρατηγική του τοπικού προγράμματος για την πληρέστερη και εποπτικότερη κατανόηση του πλαισίου στο οποίο διαμορφώνεται, αλληλεπιδρά και επιχειρεί.

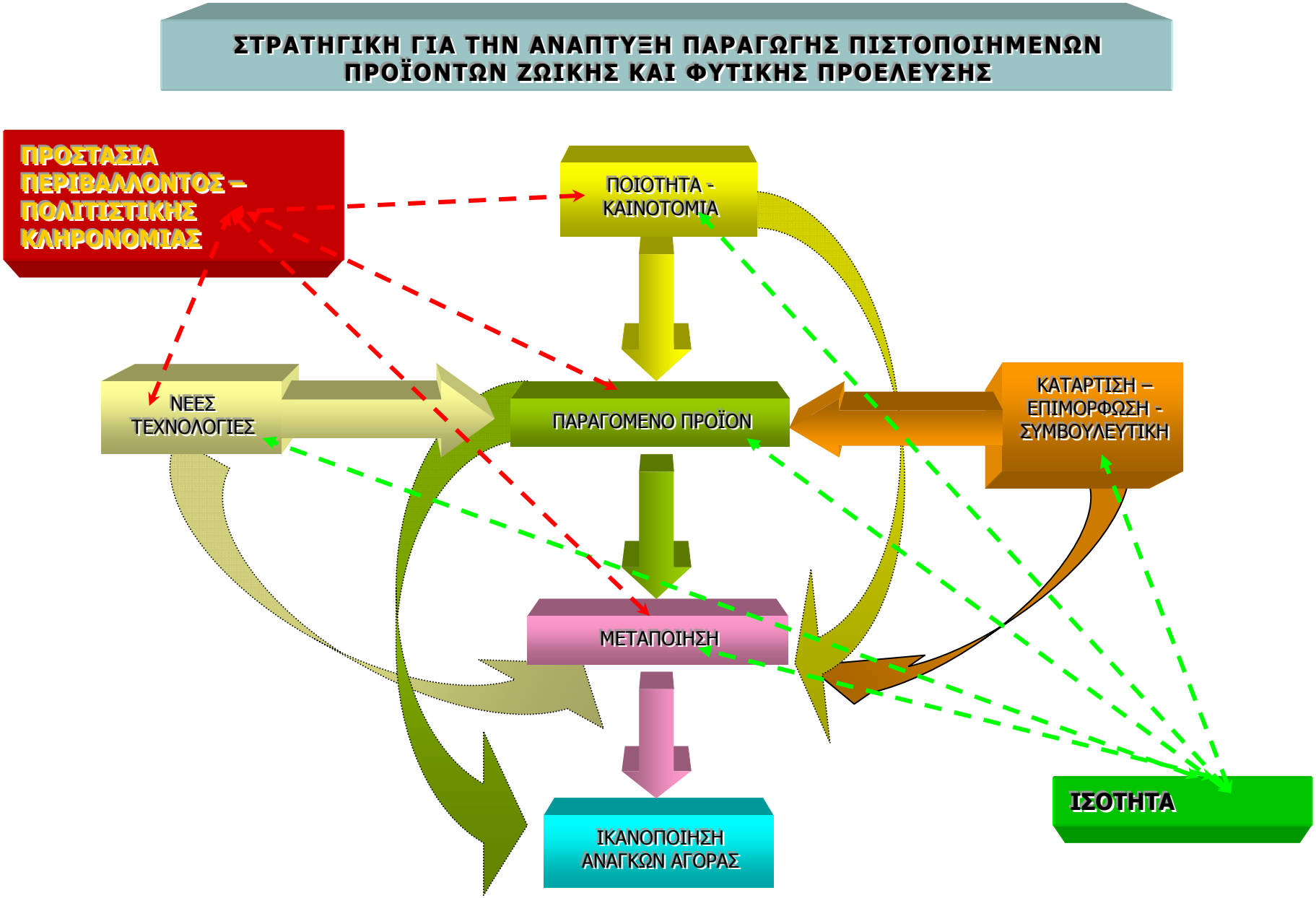
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΠΟΙΟΤΗΤΑ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ
ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΠΡΟΪΟΝ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΑΣ
ΙΣΟΤΗΤΑ

3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Άξονας 1.	**Βελτίωση των διαρθρώσεων και της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου.**
Μέτρο 1.1.	Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.
Μέτρο 1.2.	Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων.
Μέτρο 1.3.	Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία.
Άξονας 2.	**Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα.**
Μέτρο 2.1.	Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών.
Μέτρο 2.2.	Αειφορική διαχείριση δασικής γης.
Άξονας 3.	**Αναβάθμιση της Ποιότητας ζωής και διαμόρφωση συνθηκών πολυαπασχόλησης.**
Μέτρο 3.1.	Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
Μέτρο 3.2.	Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.

4. ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Ο αγροτικός χώρος στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διανύει κρίσιμη μεταβατική περίοδο. Οι επί πολλά χρόνια παγιωμένες αντιλήψεις, νοοτροπίες, παραγωγικές συνθήκες, εξειδικεύσεις δεν θεωρούνται πλέον δεδομένες. Οι αλλαγές, στο παραγωγικό μοντέλο του αγροτικού χώρου, θεωρούνται αναπόφευκτες. Το ζητούμενο είναι οι αλλαγές να συνδυάσουν το μικρότερο δυνατό κοινωνικό κόστος, ευρεία αποδοχή και θετική προοπτική. Το καθαρά παραγωγικό αγροτικό μοντέλο παραχωρεί τη θέση του σε ένα περισσότερο σύνθετο σύστημα διαφορετικών μορφών απασχόλησης. Η ανάπτυξη του τομέα παροχής υπηρεσιών και της μεταποίησης της τοπικής παραγωγής αποκτά βαρύνουσα σημασία στον αγροτικό χώρο.

Η μείωση σε μεγάλο βαθμό της κρατικής παρέμβασης και η επικράτηση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς κάνουν τον αγροτικό χώρο περισσότερο ευάλωτο στο διεθνή ανταγωνισμό αφού, οι χώρες φθηνού κόστους είναι χώρες που έχουν ως κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα, την αγροτική παραγωγή. Το στοίχημα επομένως της ποσότητας δεν μπορεί να κερδηθεί. Μπορεί όμως με πολύ καλές προοπτικές να κερδηθεί το στοίχημα της ποιότητας. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη συνειδητοποιημένου καταναλωτικού κινήματος που εστιάζει το ενδιαφέρον όχι στην ποσότητα αλλά στην ποιότητα των τροφίμων.

Τα ποιοτικά, τα βιολογικά αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, τα προϊόντα της ολοκληρωμένης γεωργίας, τα προϊόντα που αναδεικνύουν τοπικές ιδιαιτερότητες, που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον, ενσωματωμένες σε σύγχρονα πρότυπα, κατακτούν συνεχώς μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό. Η τάση αυτή στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες θα συνεχισθεί. Εκεί πρέπει να εστιασθεί η προσπάθεια της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της περιφέρειας. Δηλαδή παραγωγή προϊόντων με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στη διασφάλιση των οποίων, δεν επιτρέπεται να γίνονται εκπτώσεις.

Μεταβολές είτε στη διάρθρωση της παραγωγής είτε στις παραγωγικές διαδικασίες δεν μπορούν να επιβληθούν εκ των άνω αλλά πρέπει να έχουν την αποδοχή των ίδιων των ενδιαφερόμενων κατοίκων της υπαίθρου. Με δεδομένο ότι οι αντιστάσεις, για πολλούς λόγους, σε μεταβολές ή ανατροπές στον αγροτικό χώρο είναι ισχυρές, το αγροτικό επάγγελμα απαιτεί γνώσεις. Το κύριο βάρος επομένως θα πρέπει να δοθεί στον ανθρώπινο παράγοντα. Ακόμη όμως και στην περίπτωση αποδοχής της παραγωγικής αναδιάρθρωσης το στάδιο που θα μεσολαβήσει μέχρι

την υλοποίηση στην πράξη είναι χρονοβόρο. Απαιτούνται απτά δείγματα αποτελεσμάτων για να υπερνικηθούν οι αναστολές.

Είναι ανάγκη να διαμορφωθεί ένα νέο παραγωγικό πρότυπο. Η ενημέρωση, η κατάρτιση, η τεχνική - επιστημονική στήριξη της παραγωγικής διαδικασίας, η λειτουργία συλλογικών φορέων μεταποίησης και εμπορίας αποτελούν άμεσες προτεραιότητες. Σε τελική ανάλυση δεν είναι απαραίτητο να αντικατασταθούν όλες οι υφιστάμενες δραστηριότητες με νέες αλλά, να περάσει σταδιακά ο αγροτικός χώρος σε ένα ανώτερο ποιοτικό επίπεδο συλλογικής οργάνωσης και οικονομικής λειτουργίας.

Το ζήτημα βέβαια της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου δεν αφορά μόνο στην ανταγωνιστική αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει αναδείξει κοινωνικά πρότυπα και συνήθειες που είναι δύσκολο να καλυφθούν στα όρια ενός αγροτικού οικισμού. Η ποιότητα της καθημερινής ζωής, η μόρφωση και η επιμόρφωση, η ψυχαγωγία, το κόστος των υπηρεσιών αποτελούν παράγοντες εξ ίσου σημαντικούς αν όχι σημαντικότερους από το ύψος του εισοδήματος. Επιβάλλεται επομένως να επαναξιολογηθούν τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο οι όροι βιωσιμότητας των αγροτικών οικισμών όχι μόνο στη βάση της αγροτικής παραγωγής αλλά στη βάση της διασφάλισης ενός αποδεκτού επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της υπαίθρου.

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ο αγροτικός τομέας είναι εξαρτημένος σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις επιδοτήσεις. Λόγω κλιματικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών δεν διακρίνονται ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στην ποσοτική γεωργική παραγωγή, σε σύγκριση πάντα με τα δεδομένα που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο. Η παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων αποτελεί μονόδρομο. Τα γνωστά αγροτικά προϊόντα που παράγονται σήμερα (Μήλα, ροδάκινα, όσπρια, πατάτες, αρωματικά φυτά κ.λ.π.) είναι εντατικής μορφής και δεν απαιτούν τεράστιες εκτάσεις.

Στον κτηνοτροφικό τομέα υπάρχουν όλες οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για ανταγωνιστική και ποιοτική παραγωγή. Υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό με γνώση, υπάρχουν οι αντικειμενικοί όροι (βοσκότοποι, παραγωγή ζωοτροφών, μεταποιητικές μονάδες, αγορά).

Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας μπορεί και πρέπει να αποτελέσει την βασική παραγωγική κατεύθυνση του αγροτικού χώρου.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ
1η	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ
2η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
3η	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ
4η	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ
5η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ
6η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ
7η	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση τα αναλυτικά δεδομένα, ανά δραστηριότητα, του πρωτογενή τομέα παραγωγής εξάγονται τα εξής συμπεράσματα :

Α. Οι προωθούμενες αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική θα επηρεάσουν αρνητικά τον αγροτικό τομέα της οικονομίας σε όλη την έκταση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας καθόσον θα υπάρξει εγκατάλειψη εκτάσεων που καλλιεργούνται με ξηρικά σιτηρά και έχουν μικρές αποδόσεις.

Β. Τις αρνητικές συνέπειες θα υποστεί άμεσα ο κλάδος της φυτικής παραγωγής και ειδικότερα οι ετήσιες αροτριαίες καλλιέργειες. Το κόστος θα αφορά μείωση εισοδήματος, μείωση της απασχόλησης και απαξίωση του επενδυμένου κεφαλαίου σε συγκεκριμένο εξοπλισμό παραγωγής, για κάθε καλλιέργεια.

Γ Για τον κλάδο της ζωικής παραγωγής θα υπάρξουν δυσμενείς συνέπειες από τον ανταγωνισμό γειτονικών χωρών κυρίως στην βοοτροφία.

Δ. Οι καλλιέργειες που αντιμετωπίζουν άμεσο πρόβλημα είναι :

Τα ζαχαρότευτλα (40.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχουν κατά 3% στη διαμόρφωση του ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από την συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν κυρίως το εισόδημα και σε μικρό βαθμό την απασχόληση αφού η καλλιέργεια είναι εντάσεως κεφαλαίου.

Ο καπνός (25.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχει κατά 9,57% στη διαμόρφωση του αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από τη συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν και το εισόδημα και την απασχόληση, αφού ο καπνός είναι καλλιέργεια εντάσεως εργασίας.

Ε. Από τις άλλες ετήσιες καλλιέργειες πρόβλημα θα αντιμετωπίσει το σκληρό σιτάρι. Λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας αλλά και λόγω του ότι υπάρχει η δυνατότητα καλλιέργειας στις ίδιες εκτάσεις μαλακού σιταριού και κριθαριού, το κόστος περιορίζεται στην απώλεια εισοδήματος από την μείωση της επιδότησης.

ΣΤ. Οι δενδρώδεις καλλιέργειες και τα αμπέλια μπορούν να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη συμμετοχή τους στην αγροτική οικονομία.

Ζ. Τα αρωματικά φυτά, για να επεκταθούν σαν καλλιέργειες, πρέπει να συνδυασθούν με μεταποίηση και με συμβόλαια διάθεσης της παραγωγής.

Η. Θετικές και μεγάλες είναι οι προοπτικές παραγωγής βιολογικών προϊόντων τόσο στη γεωργία όσο και στην κτηνοτροφία.

θ. Από τις άλλες προωθούμενες και νέες καλλιέργειες και πρακτικές, αισιόδοξες προοπτικές υπάρχουν κυρίως για τα προϊόντα που παράγονται με βιολογικές μεθόδους καλλιέργειας. Τα ενεργειακά φυτά έχουν περιθώρια επέκτασης αλλά πρέπει να συνδυαστούν με επιχειρήσεις μεταποίησης. Η ΔΕΗ μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο σαν μεγάλος καταναλωτής υγρών καυσίμων.

Ι. Θετικές προοπτικές υπάρχουν για την αιγοπροβατοτροφία. Η τάση είναι για ανάπτυξη μονάδων ημιεντατικής μορφής αλλά η ποιμενική μορφή πρέπει να στηριχθεί γιατί αξιοποιεί τους βοσκότοπους και δημιουργεί τη διαφορά στην ποιότητα του γάλατος.

Κ. Η βοοτροφία, που αποτελεί το δεύτερο σημαντικό κλάδο της κτηνοτροφίας και αντιμετωπίζει μεγαλύτερο ανταγωνισμό από γειτονικές χώρες, πρέπει να στηριχθεί στην κατεύθυνση της ποιοτικής παραγωγής και στην αξιοποίηση ιδιοπαραγόμενων ζωοτροφών για μείωση του κόστους.

Λ. Τέλος μια ειδική περίπτωση εκτροφής αποτελούν τα γουνοφόρα ζώα στον άξονα Σιάτιστα – Καστοριά. Μετά τη δημιουργία μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα λύθηκε ένα βασικό πρόβλημα αλλά πρέπει να ολοκληρωθεί το κύκλωμα με την διαχείριση των αποβλήτων της σφαγής.

5. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Συνοπτικά το προτεινόμενο σχέδιο αναδιάρθρωσης καλλιεργειών της Δυτικής Μακεδονίας παρατίθεται ποσοτικοποιημένο στον πίνακα που ακολουθεί.

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ		ΑΥΞΗΣΗ-ΜΕΙΩΣΗ
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		
		(στρ.)	(%)	(στρ.)	(%)	(%)
1	*Σιτάρι μαλακό*	646.200	29,26	499.700	24,07	-146.500
2	*Κριθάρι*	272.900	12,36	272.900	13,14	0
3	*Σιτάρι σκληρό*	608.400	27,55	178.400	8,59	-430.000
4	*Σίκαλη- Βρώμη*	70.430	3,19	70.430	3,39	0
5	*Αραβόσιτος*	160.500	7,27	220.200	10,61	59.700
6	*Φασόλια -Άλλα όσπρια*	26.250	1,19	36.150	1,74	9.900
7	*Φακές*	1.010	0,05	1.010	0,05	0
8	*Καπνός*	29.420	1,33	5.020	0,24	-24.400
9	*Ζαχαρότευτλα*	39.220	1,78	20.420	0,98	-18.800
10	*Μηδική- Άλλα ψυχανθή*	112.800	5,11	227.400	10,95	114.600
11	*Πατάτες*	16.920	0,77	19.920	0,96	3.000
12	*Άμπελοι (για οίνο)*	24.700	1,12	24.700	1,19	0
13	*Κρόκος - Άλλα αρωματικά - φαρμακευτικά*	5.000	0,23	10.700	0,52	5.700
14	*Ενεργειακές καλλιέργειες*			59.100	2,85	59.100
15	*Καλλιέργεια τρούφας*			700	0,03	700
16	*Δασογεωργικά συστήματα*		0,00	115.800	5,58	115.800
17	*Κηπευτικά*	17.900	0,81	29.600	1,43	11.700
18	*Αχλαδιές*	2.250	0,10	2.250	0,11	0
19	*Μηλιές*	26.706	1,21	51.606	2,49	24.900
20	*Ροδακινιές*	11.915	0,54	11.915	0,57	0
21	*Αμυγδαλιές*	4.350	0,20	6.450	0,31	2.100
22	*Καρυδιές*	6.680	0,30	6.680	0,32	0
23	*Διάφορες Καλ/γειες*	73.999	3,35	53.999	2,60	-20.000
24	*Εγκαταλειμμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	51.050	2,31	151.050	7,28	100.000
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**2.208.600**	**100**	**2.076.100**	**100**	

Σημείωση: Η διαφορά που προκύπτει αφορά διάφορα είδη και κλάδους της **"βιολογικής καλλιέργειας"**(132.500 στρ.)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8

1. Περίληψη 8

2. Πλαίσιο και Στόχοι της Μελέτης 14

2.1. Στόχος αναγκαιότητα και περιεχόμενο της μελέτης 14

3. Μεθοδολογική Προσέγγιση 17

3.1. Μεθοδολογία συνεργασίας ομάδας μελέτης και Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων . 17

3.2. Μεθοδολογία υλοποίησης του έργου - Διάρθρωση της μελέτης 17

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ 24

ΜΕΡΟΣ Β. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ 30

1. Τα Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας 30

1.1. Κυριότερα χαρακτηριστικά 30

1.2. Κυριότερα προβλήματα 31

1.3. Υπάρχοντα και δυνητικά συγκριτικά πλεονεκτήματα 32

1.4. Φυσικο-γεωγραφικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά 32

2. Η Διαδικασία Κοινωνικο – οικονομικής Εξέλιξης της Περιφέρειας 34

2.1. Κοινωνικο-οικονομική εξέλιξη 34

2.2. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στους βασικούς δείκτες ευημερίας 37

2.3. Υλοποίηση Α' και Β' ΚΠΣ στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας 43

2.3.1. Α' Κ.Π.Σ. (1989-1994) 43

2.3.2. Β' Κ.Π.Σ. (1989-1994) 48

ΜΕΡΟΣ Γ. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ 56

1. Δημογραφικές Τάσεις 57

1.1. Επίπεδο και Εξέλιξη Πληθυσμού 57

1.1.1. Νομός Γρεβενών 59

1.1.2. Νομός Καστοριάς 59

1.1.3. Νομός Κοζάνης 60

1.1.4. Νομός Φλώρινας....60
1.2. Πληθυσμιακή πυκνότητα.... 64
1.2.1. Νομός Γρεβενών....65
1.2.2. Νομός Καστοριάς....65
1.2.3. Νομός Κοζάνης....65
1.2.4. Νομός Φλώρινας....65
1.3. Φαινομενική μετανάστευση.... 66
1.4. Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού.... 67
1.4.1. Νομός Γρεβενών....70
1.4.2. Νομός Καστοριάς....72
1.4.3. Νομός Κοζάνης....74
1.4.4. Νομός Φλώρινας....76
1.5. Αριθμός Νοικοκυριών.... 78
1.6. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ).... 79
1.6.1. Νομός Γρεβενών....83
1.6.2. Νομός Καστοριάς....84
1.6.3. Νομός Κοζάνης....85
1.6.4. Νομός Φλώρινας....86

2. Οι Οικονομικές Επιδόσεις της Περιφέρειας (ΠΙΝΑΚΕΣ).... 88

2.1. Ενδεικτικά στοιχεία ΑΕΠ (σε επίπεδο Νομού - Περιφέρειας), 1985-1997: Συνολικό ΑΕΠ, ΑΕΠ κατά κεφαλή, ΑΕΠ κατά κλάδο.... 88
2.2. Ενδείξεις για επίπεδο και κατανομή ΑΕΠ κατά Νομό της Περιφέρειας.... 90
2.2.1. Νομός Γρεβενών....91
2.2.2. Νομός Καστοριάς....92
2.2.3. Νομός Κοζάνης....92
2.2.4. Νομός Φλώρινας....92
2.3. Απασχόληση (συνολική και κατά. κλάδο) (1981-1991-2001).... 93
2.3.1. Απασχολούμενοι ανά Ομάδες Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας κατά Νομό....95
2.4. Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού κατά Νομό (1981-1991-2001).... 109
2.4.1. Νομός Γρεβενών....109
2.4.2. Νομός Καστοριάς....111
2.4.3. Νομός Κοζάνης....113
2.4.4. Νομός Φλώρινας....115
2.5. Εξέλιξη Ανεργίας – Προσέγγιση επιπέδου υποαπασχόλησης.... 117
2.6. Διαθεσιμότητα μέσων παραγωγής.... 122

3. Ο Πρωτογενής Τομέας.... 125

3.1. Κύρια χαρακτηριστικά.... 125
3.2. Αριθμός, μέγεθος και διάρθωση εκμεταλλεύσεων.... 127
3.3. Αρδευόμενες εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις.... 131
3.4. Κύριες χρήσεις αγροτικής γης.... 134

3.4.1. Κατανομή καλλιεργειών κατά είδος, έκταση και ακαθάριστη πρόσοδος 135
3.5. Ζωικό κεφάλαιο – Βοσκοφόρτιση - Βοσκοϊκανότητα 142
3.5.1. Βοσκότοποι – Βοσκοφόρτωση 146
3.5.2. Βοσκοϊκανότητα 148
3.6. Παραγωγή αγροτικών προϊόντων 151
3.6.1. Οπωρικά 152
3.6.2. Παραγωγή κτηνοτροφών 152
3.6.3. Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων 152
3.6.4. Βιολογικά προϊόντα 155
3.6.5. Προωθούμενα είδη στη Δυτική Μακεδονία 157
3.7. Βαθμός μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων 159
3.8. Υπάρχουσα κατάσταση στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων – Σχέση παραγωγών και εμπόρων 161
3.9. Ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού 164
3.10. Δασοπονία: Κύρια χαρακτηριστικά 166
3.10.1. Τα δάση της Δυτικής Μακεδονίας 166
Νομός Καστοριάς 170
Νομός Κοζάνης 173
Νομός Φλώρινας 179
3.11. Άλλες δραστηριότητες του Πρωτογενούς Τομέα και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία 183
3.11.1. Αλιευτική παραγωγή 183
3.11.2. Συμπληρωματικές αγροτικές δραστηριότητες 184
3.12. Επενδυτικές δραστηριότητες και ενισχύσεις στον πρωτογενή τομέα 186
3.13. Προβλήματα – Συμπεράσματα – Μελλοντικές προτάσεις 201

4. Ο Δευτερογενής Τομέας 207
4.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά) 207
4.1.1. Νομός Γρεβενών 209
4.1.2. Νομός Καστοριάς 218
4.1.3. Νομός Κοζάνης 227
4.1.4. Νομός Φλώρινας 236
4.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων του Αγροτικού Τομέα. 245
4.3. Κλάδοι σε κρίση - αναδυόμενοι κλάδοι του Αγροτικού Τομέα. 246
4.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον δευτερογενή τομέα (1990-2004): προγράμματα, έργα, προϋπολογισμός, φυσικό αντικείμενο, βαθμός εκμετάλλευσης, σε επενδύσεις στο πλαίσιο των Αναπτυξιακών Νόμων, Επενδύσεις, Μεταποίησης και Εμπορίας Αγροτικών και Δασικών Προϊόντων 248
4.4.1. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 1989-1994 248
4.4.2. Επενδυτικά Σχέδια του Καν. (ΕΟΚ) 866/90 249
4.4.3. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1892/90 250
4.4.4. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 2601/98 252
4.4.5. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1262/82 253
4.4.6. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Γ' ΠΕΠ 2000 – 2006) 258

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΝΕΜ) 258
ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΚΕΠΑ) 260
4.4.7. Οικονομικά στοιχεία επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα 262
4.4.8. Άλλες κατηγορίες υποδομών 264
4.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές 265

5. Ο Τριτογενής Τομέας 268
5.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά) 268
5.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων 270
5.3. Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι 273
5.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον τριτογενή τομέα (1990 – 2004) 277
5.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές 284

6. Φυσικό και Πολιτισμικό Περιβάλλον 286
6.1. Φυσικοί πόροι και φυσικό περιβάλλον 286
6.1.1. Κλιματολογικά στοιχεία 286
6.1.2. Οικοσυστήματα 289
6.1.3. Έδαφος 291
6.1.4. Ατμόσφαιρα 292
6.2. Υπαρκτές και εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον 293
6.3. Προστατευόμενες περιοχές – Περιοχές φυσικού κάλλους 294
6.3.1. Περιοχές φυσικού κάλλους 296
6.3.2. Προστατευόμενες περιοχές 301
6.3.3. Λοιπές (ΜΗ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ) περιοχές 302
6.4. Υδατικοί πόροι 304
6.5. Πολιτισμικό περιβάλλον 308
6.5.1. Ιστορικοί – πολιτιστικοί χώροι και μνημεία 308
6.6. Λεπτομερής καταγραφή πολιτισμικών στοιχείων 313
6.7. Επενδυτικές δραστηριότητες προστασίας και ανάδειξης (1990-2004): προγράμματα, έργα, πρϋπολογισμός, αντικείμενο, φορείς διαχείρισης 319

7. Ανάλυση SWOT (πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες, απειλές) για την περιφέρεια.... 340
7.1. Αποτίμηση των αποτελεσμάτων, των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την τρέχουσα και τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους 340
✓ Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας 341
✓ Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος 343
✓ Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων 344
✓ Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης 345
✓ Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης 346
✓ Ενίσχυση της διασυνοριακής, της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας 346
✓ Ανάπτυξη της υπαίθρου 347

7.2. Αναφορά δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων της Περιφέρειας (swot analysis) 348

ΜΕΡΟΣ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ..... 352

1. Τεχνικές Υποδομές – Υπάρχουσα Κατάσταση (Υποδομές Μεταφορών, Υγείας – Πρόνοιας και Εκπαίδευσης) 352

1.1. Οδικό δίκτυο – Υποδομή στις μεταφορές..... 352
1.1.1. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Γρεβενών 353
1.1.2. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Καστοριάς.....355
1.1.3. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Κοζάνης 357
1.1.4. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Φλώρινας.....358

1.2. Ενεργειακή υποδομή – Ήπιες μορφές ενέργειας 360
1.2.1. Ηλεκτρική ενέργεια.....360
1.2.2. Τηλεθέρμανση.....361
1.2.3. Βιοενέργεια στη Δυτική Μακεδονία 362

1.3. Τηλεπικοινωνίες..... 365
1.3.1. Εταιρείες Παροχής Σύνδεσης με το Διαδίκτυο.....371

1.4. Εκπαίδευση 373
1.4.1. Εξειδικευμένη εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού 374
1.4.2. Κέντρα "ΔΗΜΗΤΡΑ": Τομείς Εκπαίδευσης.....375

1.5. Υγεία 379

1.6. Κοινωνικές υπηρεσίες..... 381

1.7. Ύδρευση – Αποχέτευση 383
1.7.1. Ύδρευση.....383
1.7.2. Αποχέτευση – Επεξεργασία λυμάτων.....384

1.8. Υποδομές περιβάλλοντος 386
1.8.1. Διαχείριση απορριμμάτων.....386
Βιολογικοί Καθαρισμοί 388
Κέντρο Περιβάλλοντος 388

2. Θεσμικό Περιβάλλον - Διοικητική Οργάνωση 389

2.1. Αυτοδιοίκηση 389
2.1.1. Νομός Γρεβενών 389
2.1.2. Νομός Καστοριάς.....391
2.1.3. Νομός Κοζάνης 393
2.1.4. Νομός Φλώρινας.....396

2.2. Φορείς στήριξης του αγροτικού πληθυσμού 398
2.2.1. Ασφάλιση αγροτικής παραγωγής.....401
2.2.2. Υπηρεσίες στήριξης του αγροτικού τομέα.....402

2.3. Αναπτυξιακές Εταιρίες 413
2.3.1. ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε. 413

2.3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ Α.Ε. 415
2.3.3. ΑΝΚΟ Α.Ε. 417
2.3.4. ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε. 420
2.4. Αγροτικοί και Δασικοί Συνεταιρισμοί 422
2.4.1. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί – Συνεταιριστική δραστηριότητα 422
2.4.2. Δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις 425
2.4.3. Αξιόλογες παρεμβατικές δραστηριότητες 426
2.4.4. Δασικοί Συνεταιρισμοί 428
2.5. Αξιολόγηση έργου – αποτελεσματικής λειτουργίας των παραπάνω θεσμών 430

3. Διαρθρωτικές Παρεμβάσεις στον Πρωτογενή Τομέα έως Σήμερα 431
3.1. Αναπτυξιακή στρατηγική – προγραμματικό πλαίσιο 431
3.2. Διαρθρωτικές παρεμβάσεις 433
3.3. Παρουσίαση έργων υπό εξέλιξη – ‘εργων που έχουν ήδη προγραμματισθεί 455
3.3.1 Επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα 455
3.3.2 Επενδύσεις στο δευτερογενή τομέα 456
3.3.3 Επενδύσεις στον τριτογενή τομέα 458

4. Αναφορά δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων της Περιφέρειας για τον στρατηγικό στόχο «Ανάπτυξη της Υπαίθρου» 461

5. Αναφορά βασικών προτεραιοτήτων ανάπτυξης της Περιφέρειας και ιεράρχησή τους... 462
5.1. Παρεμβάσεις όσον αφορά τις τεχνικές υποδομές (1990-2004): προγράμματα, έργα, κόστος, βαθμός εκμετάλλευσης, φορείς διαχείρισης (ΠΙΝΑΚΕΣ). 463

6. Προβλέψεις της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) για τον χρονικό ορίζοντα 2007-2013 470
6.1. Η εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 472

7. Προβλέψεις του Εθνικού Στρατηγικου Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξησ του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) για τον χρονικό ορίζοντα 2007-2013 474

8. Εξελίξεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και στην Παγκόσμια Αγορά..... 483

9. Καθορισμός Κριτηρίων Τεκμηρίωσης της Επιλεξιμότητας των Ειδικών Ζωνών Αναδιάρθρωσης των Καλλιεργειών 486

10. Έρευνα Πεδίου – Μεθοδολογία Διαμόρφωσης Ερωτηματολογίου 490

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας περιλαμβάνει τους Νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας, με πρωτεύουσες αλλά και κύρια αστικά κέντρα τις ομώνυμες πόλεις, μέσα από ένα σύνολο 48 Δήμων και 17 Κοινοτήτων. Η διοικητική έδρα της Περιφέρειας βρίσκεται στην πόλη της Κοζάνης.

Αποτελεί ακριτική Περιφέρεια, με κριτήρια την απόστασή της από τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, τη σημερινή προσβασιμότητά της, μέσα από τις υφιστάμενες υποδομές, αλλά και τη θέση της ως προς τον «παραδοσιακό» αναπτυξιακό άξονα της χώρας.

Είναι η μόνη Περιφέρεια της χώρας χωρίς διέξοδο προς τη θάλασσα. Γεωγραφικά χαρακτηρίζεται από έναν δυϊσμό ορεινών περιοχών και περίκλειστων ομαλών εκτάσεων, οι οποίες πολλές φορές μπορούν να χαρακτηριστούν και λοφώδεις, και οι οποίες επικοινωνούν μεταξύ τους μέσα από ορεινές διαβάσεις που ιστορικά έχουν λειτουργήσει ως οδοί επικοινωνίας.

Έχει έκταση 9.461 Km² και καταλαμβάνει το 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας. Είναι περιοχή κατ' εξοχήν ορεινή, με το 82% του εδάφους της να καλύπτεται από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις. Η συνολική έκταση κατανέμεται κατά χρήση γης ως εξής: Δάση 33,4%, βοσκότοποι 39,1%, γεωργικές καλλιέργειες 23,3%, οικισμοί 0,8%, νερά 2,4%, λοιπές εκτάσεις 0,9%.

Το κλίμα της Δυτικής Μακεδονίας κατατάσσεται στην κατηγορία του ηπειρωτικού κλίματος και χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή μιας θερμής ξηρής περιόδου με μια ψυχρή υγρή, με μικρές διαφοροποιήσεις κατά υποπεριοχή.

Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 301.539 κατοίκους (ΕΣΥΕ 2001) και αντιστοιχεί περίπου στο 2,8% του πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών, στην εικοσαετία 1981-2001 ο πληθυσμός της Περιφέρειας σημείωσε αύξηση σε ποσοστό μόλις 4,3%, αισθητά μικρότερη από την αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας (12,6%) για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, οι πτυχιούχοι ανώτερων και ανώτατων σχολών στη Δυτική Μακεδονία αποτελούν το 12% του πληθυσμού άνω των 10 ετών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας ανέρχεται στο 15%. Η διαφορά δεν κρίνεται ιδιαίτερα μεγάλη. Η μεγαλύτερη απόκλιση γενικά εμφανίζεται στο ποσοστό των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης, που αποτελούν διαχρονικά την πολυπληθέστερη μορφωτικά ομάδα, όπου το ποσοστό της Δυτικής Μακεδονίας είναι σαφώς μεγαλύτερο αυτού της χώρας (38% έναντι 32%) και χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα υψηλό.

Για το έτος 2002, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε στα 13.280 €, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην 4^{η} θέση αντίστοιχα μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα υψηλά επίπεδα του κατά κεφαλή ΑΕΠ οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη λειτουργία των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ στην Περιφέρεια, δεδομένο που υπερτιμά σαφώς την τελική εικόνα και επίπεδο της Περιφέρειας στον εν λόγω δείκτη.

Αν και η επίδοση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι υψηλή, η Περιφέρεια συνεχίζει να ξεχωρίζει μεταξύ των πρώτων περιφερειών της Ε.Ε. των 15 με υψηλή συμμετοχή του Πρωτογενούς (παρά τη σταδιακή υποχώρησή του) αλλά και του Δευτερογενούς τομέα (κυρίως εξαιτίας των μονάδων της ΔΕΗ) στην απασχόληση.

Επίσης, παρατηρούνται σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες, οι οποίες διαμορφώνονται λόγω της έντονης παρουσίας του κλάδου της ενέργειας, με συνέπεια να ευνοείται σε μεγαλύτερο βαθμό ο Νομός Κοζάνης.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία της απασχόλησης προκύπτει ότι σε επίπεδο Περιφέρειας η οικονομία τριτογενοποιείται, διατηρώντας όμως σημαντικά ποσοστά απασχόλησης (>15%) στον πρωτογενή τομέα.

Ο αγροτικός τομέας συνεχίζει να αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα όμως ακολουθεί, κυρίως από την άποψη της απασχόλησης φθίνουσα πορεία. Η σχέση φυτικής - ζωικής παραγωγής είναι 70% - 30%. Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής γης (2.280.600 στρέμματα από τα οποία αρδεύονται τα 445.000 στρέμματα) αξιοποιείται με αροτριαίες καλλιέργειες – χειμερινά ξηρικά σιτηρά – σε ποσοστό 73%, ενώ οι δυναμικοί κλάδοι της φυτικής παραγωγής καλύπτουν το 17%.

Συνολικά, στην Περιφέρεια δραστηριοποιούνται 30.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και από αυτές περίπου 11.000 είναι μικτές ή καθαρά κτηνοτροφικές. Το διάστημα 1980 -2000 οι εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν κατά -32,6%. Η μείωση αυτή συνοδεύτηκε

με περιορισμό των πολυδραστηριοτήτων και με στροφή σε μονοκαλλιέργειες με αυξημένη εκμηχάνιση.

Το μέσο μέγεθος της καλλιεργούμενης έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι 71,4 στρέμματα, αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας (44,16 στρέμ.), μικρότερο σε σχέση με το αντίστοιχο της Ε.Ε.

Σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα είναι το μικρό ποσοστό ιδιόκτητης γεωργικής γης σε σχέση με την ενοικιαζόμενη. Το διάστημα 1991 – 1999 αυξήθηκε η ενοικιαζόμενη γεωργική γη κατά 14,5% ενώ η ιδιόκτητη γεωργική γη μειώθηκε κατά -17,5%.

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα ήταν και είναι μία από τις πιο σημαντικές πηγές εισοδήματος του πρωτογενούς τομέα και κυρίως η αιγοπροβατοτροφία.

Στο Νομό Φλώρινας εκτρέφονται τα περισσότερα βοοειδή (22.600 κεφάλια) και στο Νομό Κοζάνης τα περισσότερα αιγοπρόβατα (265.000 κεφάλια).

Όσον αφορά τη γεωργία, τα σιτηρά που καταλαμβάνουν τη μεγαλύτερη έκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων (72%), αποδίδουν όμως μόλις το 22% της ακαθάριστης προσόδου του πρωτογενούς τομέα. Άλλοι κλάδοι που ξεχωρίζουν είναι η καλλιέργεια φασολιών στους Νομούς Φλώρινας και Καστοριάς, η καλλιέργεια μήλων και η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών.

Η παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων σήμερα γίνεται σε έκταση 22.250 στρεμμάτων με αυξητικές τάσεις. Από τους Νομούς της Περιφέρειας ξεχωρίζουν ο Νομός Γρεβενών με 16.300 στρέμματα και ο Νομός Κοζάνης με 4.600 στρέμματα. Σημαντική ανάπτυξη της βιολογικής κτηνοτροφίας παρατηρείται στο νομό Γρεβενών.

Τα δάση αποτελούν σημαντικό φυσικό πόρο και η συμβολή τους στην οικονομία των ορεινών περιοχών είναι σημαντική. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί το μεγάλο αριθμό των δασικών συνεταιρισμών που δραστηριοποιούνται στην εκμετάλλευση των δασών.

Η αλιεία παρά την ύπαρξη σημαντικών υδάτινων πόρων δεν αποτελεί κλάδο προτεραιότητας για την Περιφέρεια και παρουσιάζει ένα σχετικό ενδιαφέρον στο νομό Καστοριάς κυρίως. Στα ίδια επίπεδα βρίσκεται και ο κλάδος της μελισσοκομίας.

Ο βαθμός εκμηχάνισης του αγροτικού τομέα είναι υψηλός και σε πολλές περιπτώσεις υπερβαίνει τις πραγματικές ανάγκες με συνέπεια την οικονομική επιβάρυνση από την αδράνεια επενδυμένων κεφαλαίων.

Ελλείψεις εντοπίζονται στη στελέχωση με επιστημονικό δυναμικό των δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες υλοποιούν στην πράξη κάθε πολιτική που αφορά τον αγροτικό χώρο.

Στο Δευτερογενή τομέα της οικονομίας δύο είναι οι κυρίαρχοι κλάδοι: ο κλάδος της ενέργειας και ο κλάδος της γουνοποιίας. Ο κλάδος της γουνοποιίας βρίσκεται σε παρατεταμένη κρίση και έχει συρρικνωθεί το παραγωγικό δυναμικό του.

Ο Τριτογενής τομέας συνεχώς διευρύνει το μερίδιό του δημιουργώντας νέες θέσεις απασχόλησης, χωρίς όμως να είναι σε θέση να απορροφήσει όλο το ανθρώπινο δυναμικό που απελευθερώνεται από τον αγροτικό τομέα και την μεταποίηση.

Όσον αφορά τον τουρισμό, παρά τα σημαντικά φυσικά πλεονεκτήματα και παρά την σοβαρή προσπάθεια ανάπτυξης υποδομών, η τουριστική ανάπτυξη δεν απέδωσε τα αναμενόμενα και απέχει ακόμη από τις προσδοκίες. Πάντως άρχισε να ξεχωρίζει η πόλη της Καστοριάς σας τουριστικός πόλος.

Ο οικολογικός πλούτος της Περιφέρειας είναι χωρικά συγκεντρωμένος σε τρεις κύριες ζώνες. Την οροσειρά της Πίνδου, τον κεντρικό άξονα Πρέσπες – Βίτσι – Σινιάτσικο – Βούρινος και τη ζώνη Πιέρια όρη – Λίμνη Πολυφύτου. Σημαντική στην περιβαλλοντική προστασία είναι η λειτουργία της Διαδημοτικής Επιχείρησης Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας.

Η Περιφέρεια έχει πλούσια πολιτιστική και πνευματική κληρονομιά και διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τις ιδιαίτερες πολιτιστικές της καταβολές. Υπάρχουν όμως ελλείψεις σε υποδομές αλλά και σε συστηματική ανάδειξη και προβολή των δυνατοτήτων.

Στις τεχνικές υποδομές, οδικό δίκτυο, ύδρευση, αποχέτευση, τηλεπικοινωνίες, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος παρά τις επί μέρους ελλείψεις που παρατηρούνται.

Τέλος, σημειώνουμε ότι η λειτουργία των θεσμικών οργάνων σε τοπικό επίπεδο είναι ικανοποιητική και αναδεικνύει τις πραγματικές δυνατότητες των τοπικών κοινωνιών.

Οι προτεραιότητες σχετικά με την ανάπτυξη της υπαίθρου στην Περιφέρεια εστιάζονται στις εξής ευκαιρίες – δυνατότητες:

- ✓ *Ενίσχυση του εισοδήματος των κατοίκων με αιχμή την πολυαπασχόληση.*
- ✓ *Τοπική παραγωγή και διασύνδεση με την τουριστική ζήτηση.*
- ✓ *Ταυτοποίηση τοπικής παραγωγής.*
- ✓ *Δημιουργία τουριστικών πακέτων για αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.*

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

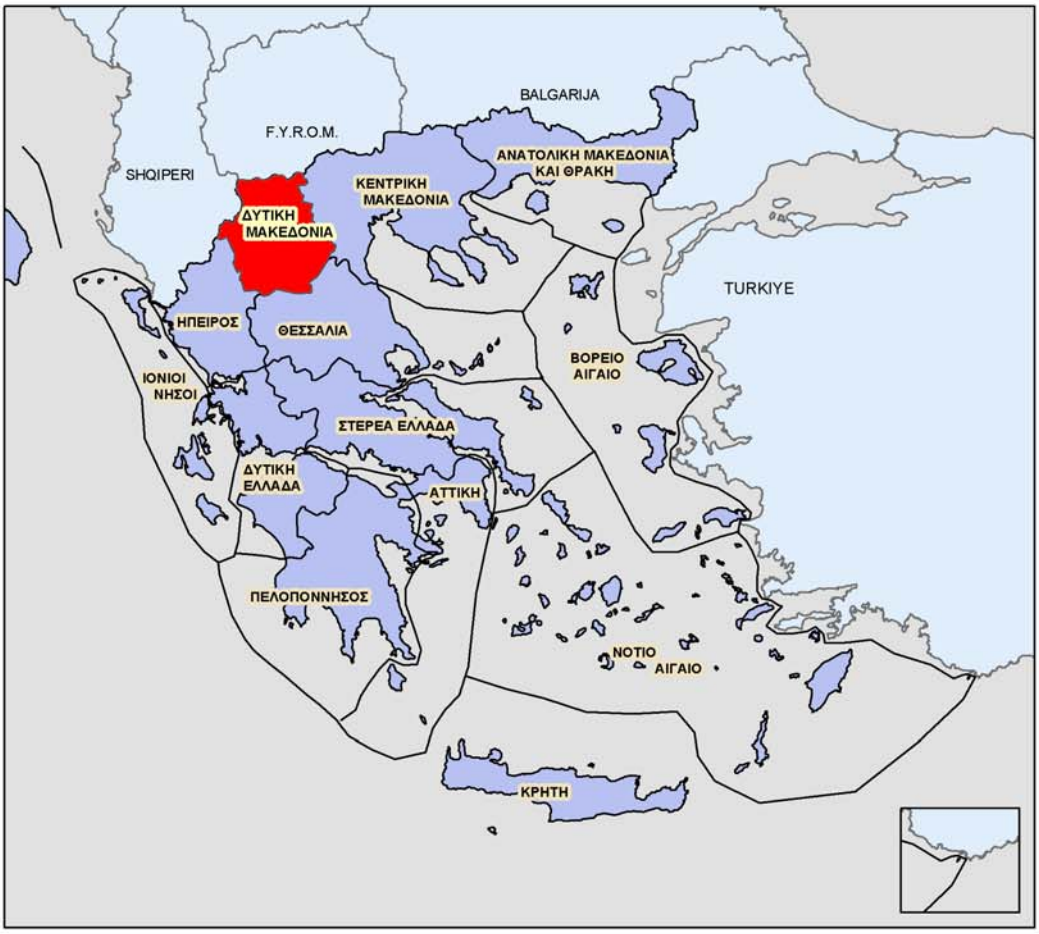

1		19-05-2006	ΑΡΧΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ	Ν. ΜΗΝΤΕΛΗ	Δ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ	Δ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΑΒ. ΑΚΑΝΟ ΠΑΚΟΣΗ-ΙΕΡΗΣΗ		ΗΜ/ΝΙΑ DATE	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ DESCRIPTION	ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ DRAWN	ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ DESIGNED	ΕΛΕΓΧΘΗΚΕ CHECKED
ΘΕΣΗ LOCATION	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ DRAWING No	RPCWH07	ΚΛΙΜΑΚΑ SCALE	1 : 6.000.000
ΘΕΜΑ TITLE	ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ					
ΣΤΑΔΙΟ PHASE	Α' ΦΑΣΗ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ					
ΕΡΓΟ PROJECT	"Μελέτη για την Ανάπτυξη παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων ζωϊκής και φυτικής προέλευσης για ενίσχυση του Αγροτικού Εισοδήματος στη Δυτική Μακεδονία για μια ολοκληρωμένη Αγροτική Ανάπτυξη"					
ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ OWNER	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ Ειδική Υπηρεσία Διαχείρησης του Επ. Προγράμματος " Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006"					
ΑΝΚΟ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΝΚΟ) Α.Ε.			EURICON	EURICON Ε.Π.Ε.	ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

2. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

2.1. Στόχος αναγκαιότητα και περιεχόμενο της μελέτης

Η σημερινή γεωργική πολιτική, όπως εκφράζεται από τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), έχει μεταβληθεί ριζικά σε σχέση με την πρότερη κατάσταση. Η ΚΑΠ όχι μόνο έχει απλουστευθεί συγχωνεύοντας ένα φάσμα διαφορετικών άμεσων ενισχύσεων σε μία ενίσχυση ανά γεωργική εκμετάλλευση, αλλά αποτελεί συγχρόνως και έναν πιο αποδοτικό μηχανισμό, εκπληρώνοντας περισσότερους στόχους με μικρότερες δαπάνες.

Επιπλέον, η στήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχει προσαρμοστεί στις προτεραιότητες και ανησυχίες των καταναλωτών. Έχοντας αφήσει πίσω την εποχή όπου οι επιδοτήσεις ήταν συνδεδεμένες με την ποσότητα παραγωγής, η στήριξη της ΚΑΠ έχει τώρα στραφεί προς την επίτευξη στόχων σχετικά με την ποιότητα, το φυσικό περιβάλλον και την ασφάλεια των τροφίμων, σύμφωνα με τις προτεραιότητες των ευρωπαίων πολιτών.

Μετά από περίπου δύο έτη διαβουλεύσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριέλαβε στην Τρίτη Έκθεση για τη Συνοχή τους άξονες της νέας μεταρρύθμισης της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2007-2013. Εν συνεχεία, τον Ιούλιο του 2004 κατέθεσε τα σχέδια 5 νέων κανονισμών: έναν γενικό κανονισμό για την πολιτική της συνοχής, τρεις κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής) και έναν κανονισμό για τη σύσταση ενός νέου Ευρωπαϊκού φορέα για την εφαρμογή του στόχου της εδαφικής συνεργασίας. Ακόμη, τον ίδιο μήνα κατέθεσε δύο σχέδια Κανονισμού για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα καθώς και για την στήριξη και αειφόρο ανάπτυξη του κλάδου της αλιείας και των παράκτιων αλιευτικών ζωνών.

Με στόχο να καταστεί η πολιτική της συνοχής πολιτικά περισσότερο ελέγξιμη και να ευθυγραμμισθεί με τις κεντρικές επιδιώξεις της αναπτυξιακής της πολιτικής όπως αυτές αναφέρονται στις ατζέντες της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ, αλλά και τις ετήσιες γενικές κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου για την οικονομική πολιτική και την απασχόληση στην ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την υιοθέτηση από το Συμβούλιο ενός γενικού στρατηγικού κειμένου για την πολιτική της συνοχής, μετά από την έκφραση γνώμης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το στρατηγικό αυτό κείμενο θα πρέπει να υιοθετηθεί πριν την έναρξη της νέας προγραμματικής περιόδου και στη βάση των προτάσεων της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής να θέτει σαφείς στόχους και προτεραιότητες για τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της ΕΕ.

Στη βάση των εθνικών στρατηγικών η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υιοθετήσει τα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα για κάθε χώρα μέλος της ΕΕ. Τα προγράμματα αυτά θα περιλαμβάνουν τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και θα εξάρουν τις πλέον σημαντικές παρεμβάσεις.

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι η κοινοτική ενίσχυση για την αγροτική ανάπτυξη συνάδει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές και ότι συντονίζονται οι κοινοτικές, εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες. Κάθε κράτος μέλος εκπονεί το εθνικό στρατηγικό σχέδιό του αμέσως μετά την έγκριση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών. Το σχέδιο αυτό για τη χώρα μας εκπονείται σύμφωνα με τις θεσμικές ρυθμίσεις των κρατών μελών, μετά από στενή συνεργασία με τους εταίρους και καλύπτει την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 2007 έως 31ης Δεκεμβρίου 2013.

Μετά την υποβολή του οικείου Εθνικού Στρατηγικού Σχέδιο Ανάπτυξης ακολουθεί η υποβολή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Τα προγράμματα αυτά θα περιλαμβάνουν την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και την τεκμηρίωση των προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί σύμφωνα με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές και το οικείο εθνικό στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης.

Η παρούσα μελέτη για την **«ανάπτυξη παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων ζωικής και φυτικής προέλευσης για ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος στη Δυτική Μακεδονία για μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη»** αποτελεί ένα πρώτο βασικό στάδιο σε περιφερειακό επίπεδο για την προετοιμασία και κατάρτιση του νέου κειμένου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Η εκπόνησή της θα λειτουργήσει επικουρικά ως προς το σχεδιασμό κατά τον οποίο θα ενταχθούν οι παρεμβάσεις στις αγροτικές και δασοκομικές περιοχές της Περιφέρειας σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του Σχεδίου Κανονισμού του Ε.Γ.Τ.Α.Α.

Από τη μέχρι σήμερα εμπειρία και αξιολόγηση συμπεραίνουμε ότι η προγραμματική παρέμβαση θα ασκήσει θετική επίδραση στην ανάπτυξη του γεωργικού και δασοκομικού τομέα υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτει επαρκείς πόρους, και ταυτόχρονα επικεντρώνεται σε επιλεγμένα κέντρα βάρους.

Στην υπό εκπόνηση μελέτη αντιμετωπίζονται ζητήματα στρατηγικής σημασίας. Τα ζητήματα προκύπτουν από το γράμμα και το πνεύμα των νέων σχεδίων Κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής) και

ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, από τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της 3ης Έκθεσης Συνοχής, από την εμπειρία της αξιολόγησης και της διαχείρισης του Γ' ΚΠΣ και από την εμπειρία της κατάρτισης των προηγούμενων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000-2006.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

3.1. Μεθοδολογία συνεργασίας ομάδας μελέτης και Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Βασική διαδικασία υλοποίησης του έργου αποτέλεσε η σταθερή, συνεχής και αμφίδρομη συνεργασία των μελών της Ομάδας Έργου με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων στις εξής κατευθύνσεις :

1) *Συνεργασία για τη διάθεση στην ομάδα μελέτης όλων των διαθέσιμων στοιχείων που αφορούν στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.*

2) *Διασφάλιση σταθερής επικοινωνίας μέσω της διάθεσης ενός στελέχους γραφείου, για επιτόπια γραμματειακή υποστήριξη της Υπηρεσίας.*

3) *Συνεργασία για τον συσχετισμό των πορισμάτων της μελέτης ανά φάση, με το Εθνικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Σ.Α.Α.) και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.), έτσι ώστε τα παραδοτέα να εντάσσονται στον ευρύτερο σχεδιασμό και με την έννοια αυτή, να είναι ρεαλιστικά και υλοποιήσιμα.*

4) *Συνεργασία σε κρίσιμες φάσεις του έργου (miles tones).*

3.2. Μεθοδολογία υλοποίησης του έργου - Διάρθρωση της μελέτης

Η μεθοδολογία για την εκπόνηση της μελέτης :

Σύμφωνα με την Προκήρυξη, η μελέτη χωρίζεται σε τρεις (3) διακριτές φάσεις. Πιο συγκεκριμένα:

Φάση 1η: Ανάλυση της Υφιστάμενης κατάστασης

Βασικός σκοπός της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης είναι η δυναμική αποτύπωση των δεδομένων, η αξιολόγηση αυτών και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων που θα προωθούν τους στόχους της μελέτης και θα οδηγούν στην εξειδίκευσή τους.

Βάσει της παραπάνω αξιολόγησης, εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα και προσδιορίζονται αρχικά οι γεωγραφικές ενότητες εφαρμογής προγραμμάτων αναδιάρθρωσης.

Δραστηριότητες της φάσης αυτής και συγκεκριμένες ενέργειες

Δραστηριότητα 1η : Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης όλων των παραμέτρων που επηρεάζουν τα παραδοτέα ανά φάση.

Ενέργειες :

- Συλλογή στοιχείων από πηγές πληροφόρησης (επίσημα στοιχεία από Υπηρεσίες, μελέτες κ.λπ.).
- Επιτόπια συλλογή (όπου απαιτούνταν).
- Αξιολόγηση επάρκειας στοιχείων.
- Χρήση προϊόντων Τ.Π.Α. (Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών – ΓΣΠ).

Δραστηριότητα 2η : Δυναμική αξιολόγηση των στοιχείων υφιστάμενης κατάστασης

Ενέργειες :

- Αξιολόγηση τάσεων.
- Συγκριτική αξιολόγηση (SWOT ανάλυση).
- Συμπεράσματα και προοπτικές για τους τομείς ανάπτυξης.
- Συμπεράσματα και προοπτικές για τις περιοχές ανάπτυξης.
- Ένταξη της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας στο ευρύτερο αναπτυξιακό περιβάλλον.
- Αξιολόγηση προσπαθειών στο πλαίσιο διαρθρωτικών παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν στην περιοχή.

Δραστηριότητα 3η : Αρχικός προσδιορισμός γεωγραφικών ενοτήτων για την εφαρμογή προγραμμάτων αναδιάρθρωσης.

Ενέργειες :

- Προσδιορισμός γεωγραφικών ενοτήτων και αποτύπωση αυτών με το Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών της ΑΝΚΟ Α.Ε..

  Η αποτύπωση έγινε κατά περίπτωση, ακόμη και σε επίπεδο Καποδιστριακού Δήμου, έτσι ώστε να υπάρχει σαφής άποψη για το σύνολο της Περιφέρειας.

Φάση 2η : Πρόταση Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Βασικός σκοπός της φάσης αυτής είναι η διαμόρφωση προτάσεων:

α. αναδιάρθρωσης καλλιεργειών σε οριοθετημένες με ακρίβεια περιοχές και

β. υλοποίησης έργων και μέσω άλλων χρηματοδοτικών μέσων, που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα της σχεδιαζόμενης αναδιάρθρωσης καλλιεργειών.

Δραστηριότητες της φάσης αυτής και συγκεκριμένες ενέργειες

Δραστηριότητα 1η : Ακριβέστερη οριοθέτηση των περιοχών αναδιάρθρωσης.

Ενέργειες :

- Υποβολή μεθοδολογίας Έρευνας Πεδίου.
- Έγκριση μεθοδολογίας Έρευνας Πεδίου από την Υπηρεσία Διαχείρισης.
- Εκτεταμένη Έρευνα πεδίου για να εξετασθούν σε βάθος τα παραγωγικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των αρχικών περιοχών αναδιάρθρωσης.

Προς το σκοπό αυτό:

- θα δημιουργηθεί κατάλογος φορέων και υπηρεσιών στους οποίους θα γίνει η έρευνα πεδίου,
- θα διαμορφωθεί ερωτηματολόγιο για επιτόπια συμπλήρωση ή αποστολή,
- θα γίνει επιλογή αγροτών που θα συμπεριληφθούν στην έρευνα πεδίου, μέσα από συγκεκριμένο τρόπο επιλογής στατιστικού δείγματος.

Αντικείμενο της έρευνας πεδίου είναι η συγκέντρωση και επεξεργασία στατιστικών και ποιοτικών πληροφοριών, οι οποίες δεν καταγράφονται από τους κεντρικούς φορείς της χώρας, όπως:

- Στοιχεία μεταποίησης, επεξεργασίας και διάθεσης παραγωγής (διακίνηση, επεξεργασία, αγορές κ.λπ.).

- Στοιχεία που τεκμηριώνουν την εξάρτηση της περιοχής από γεωργική και δασοκομική δραστηριότητα, πέραν αυτών που αξιοποιήθηκαν κατά την πρώτη φάση της μελέτης (απασχόληση, εξέλιξη απασχόλησης κ.λπ.). Τέτοια δεδομένα μπορεί να είναι η ανάπτυξη συμπληρωματικών προς τη γεωργία και τη δασοπονία δραστηριοτήτων, σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες εξαρτώνται άμεσα από την εξέλιξη της γεωργίας και της δασοπονίας στην Περιφέρεια.

- Καταγραφή και αξιολόγηση, κατά την έρευνα πεδίου, απόψεων των φορέων όχι μόνο για τα ζητήματα γεωργίας και δασοπονίας αλλά και για τις αναγκαίες παρεμβάσεις αειφόρου ανάπτυξης των περιοχών.

- Καταγραφή και αξιολόγηση (ποιοτική και ποσοτική) του ανθρώπινου δυναμικού, που θα επιφορτιστεί τελικά την υλοποίηση των προτάσεων.

- Η ύπαρξη μιας κρίσιμης μάζας πληθυσμού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση των έργων αναδιάρθρωσης αλλά και των αναγκαίων έργων υποδομής, πόσο μάλλον όταν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό για το Ε.Γ.Τ.Α.Α., οι προτεινόμενες ενέργειες θα πρέπει να υλοποιούνται κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα της τοπικής οικονομίας.

- Επιλογή των περιοχών αναδιάρθρωσης βάσει αξιολόγησης των παραπάνω στοιχείων.

- Ιεράρχηση των περιοχών αναδιάρθρωσης, με βάση την ένταση των χαρακτηριστικών – κριτηρίων επιλογής τους, με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

<u>Δραστηριότητα 2η</u> : Πρόταση αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

<u>Ενέργειες :</u>

- Αξιολόγηση προβλημάτων.
- Διαμόρφωση στόχων και στρατηγικής.
- Διαμόρφωση προγράμματος υλοποίησης.

Δραστηριότητα 3η : Διαμόρφωση Συστήματος για το Συντονισμό των Φορέων.

Ενέργειες :
- Σύστημα Διοίκησης για το Συντονισμό των εμπλεκόμενων.

Δραστηριότητα 4η : Εξειδίκευση παρεμβάσεων στις περιοχές αναδιάρθρωσης.

Ενέργειες :
- Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον πρωτογενή τομέα.
- Εξειδίκευση παρεμβάσεων άλλων τομέων παραγωγής συμπληρωματικά με τον πρωτογενή τομέα.
- Εξειδίκευση παρεμβάσεων άλλων προγραμμάτων, συμπληρωματικά με τον πρωτογενή τομέα.

Φάση 3η : Παρουσίαση της πρότασης σε δημόσια διαβούλευση στην Περιφέρεια – Οριστικοποίηση συμπερασμάτων της μελέτης

Η φάση αυτή ολοκληρώνει τις δύο προηγούμενες και οριστικοποιεί τα παραδοτέα της μελέτης.

Περιλαμβάνει την Οριστική Έκθεση της μελέτης, η οποία θα λάβει υπόψη και τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από τη δημόσια διαβούλευση.

Δραστηριότητες της φάσης αυτής και συγκεκριμένες ενέργειες

Δραστηριότητα 1η : Αρχική οριστικοποίηση της Τελικής Έκθεσης.

Ενέργειες :
- Ενσωμάτωση αποτελεσμάτων ύστερα από αξιολόγηση, των μελετών που αναφέρονται στο Τεύχος Προκήρυξης: Κεφάλαιο 2.5: Ειδικές Απαιτήσεις Αναδόχου.
- Διαχωρισμός των παρεμβάσεων που εξειδικεύθηκαν στην προηγούμενη φάση, ανάλογα με την πηγή χρηματοδότησης σε:
  - ✓ *παρεμβάσεις με χρηματοδότηση σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ε.Γ.Τ.Α.Α. και*
  - ✓ *παρεμβάσεις με χρηματοδότηση από άλλα διαρθρωτικά ταμεία και μέσα.*

Δραστηριότητα 2η : Δημόσια διαβούλευση στην Περιφέρεια.

Ενέργειες :

- Ημερίδα παρουσίασης.
- Ενημέρωση μέσω του διαδικτύου.
- Συνοπτική παρουσίαση Τελικής Έκθεσης.
- κ.λπ.

Δραστηριότητα 3η : Οριστικοποίηση συμπερασμάτων της μελέτης.

Ενέργειες :

- Αξιολόγηση και ενσωμάτωση των απόψεων, των προτάσεων και των παρατηρήσεων που θα διατυπωθούν κατά τη δημόσια διαβούλευση.
- Οριστικοποίηση τεύχους μελέτης.

Σχηματικά η απεικόνιση και διάρθρωση της ομάδας μελέτης δίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

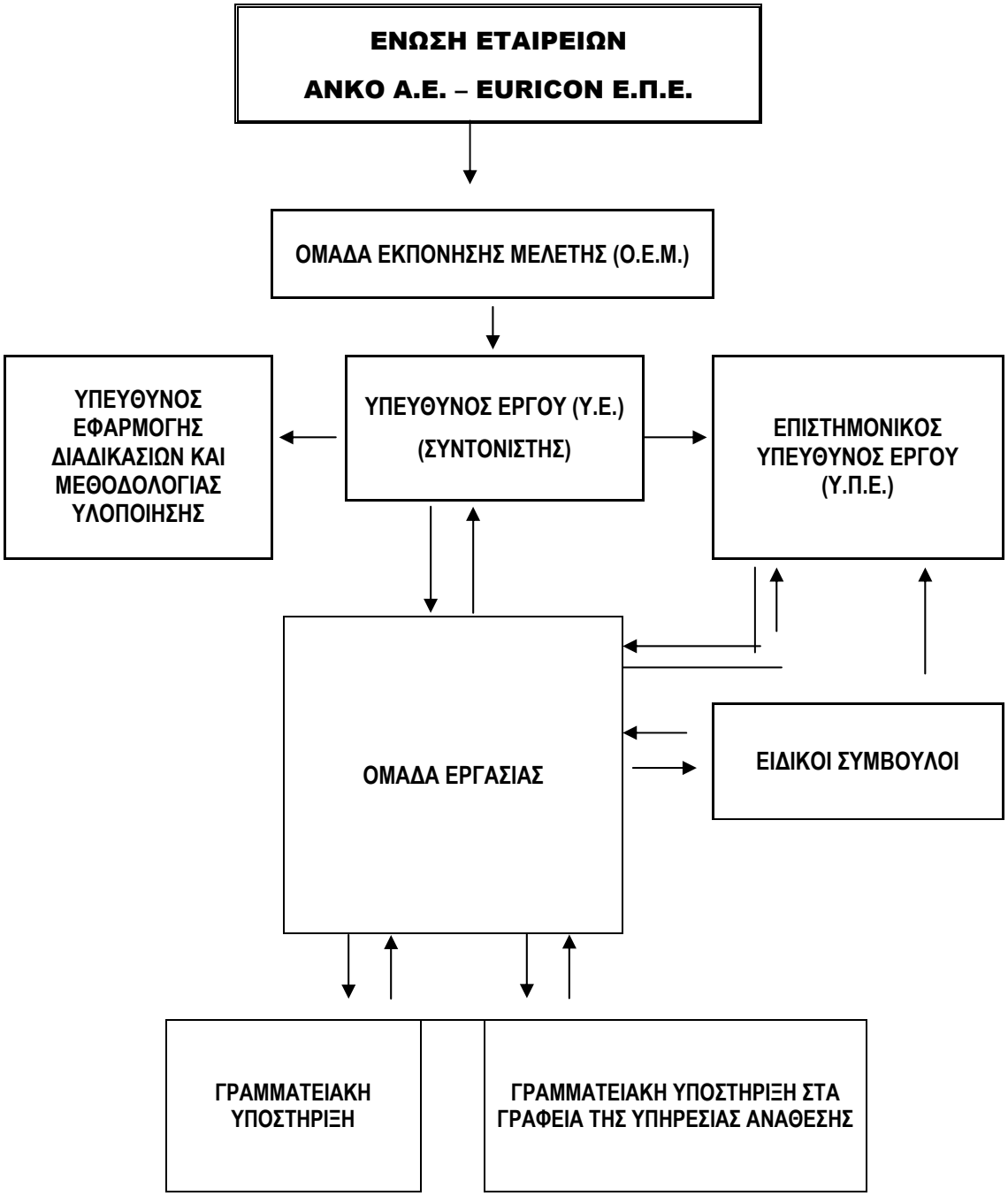

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Περίληψη

2. Πλαίσιο και Στόχοι της Μελέτης

2.1. Στόχος αναγκαιότητα και περιεχόμενο της μελέτης

3. Μεθοδολογική Προσέγγιση

3.1. Μεθοδολογία συνεργασίας ομάδας μελέτης και Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

3.2. Μεθοδολογία υλοποίησης του έργου - Διάρθρωση της μελέτης

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΜΕΡΟΣ Β. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. Τα Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

1.1. Κυριότερα χαρακτηριστικά

1.2. Κυριότερα προβλήματα

1.3. Υπάρχοντα και δυνητικά συγκριτικά πλεονεκτήματα

1.4. Φυσικο-γεωγραφικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

2. Η Διαδικασία Κοινωνικο – οικονομικής Εξέλιξης της Περιφέρειας

2.1. Κοινωνικο-οικονομική εξέλιξη

2.2. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στους βασικούς δείκτες ευημερίας

2.3. Υλοποίηση Α' και Β' ΚΠΣ στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

2.3.1. Α' Κ.Π.Σ. (1989-1994)

2.3.2. Β' Κ.Π.Σ. (1989-1994)

ΜΕΡΟΣ Γ. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. Δημογραφικές Τάσεις

1.1. Επίπεδο και Εξέλιξη Πληθυσμού

1.1.1. Νομός Γρεβενών

1.1.2. Νομός Καστοριάς

1.1.3. Νομός Κοζάνης

1.1.4. Νομός Φλώρινας

1.2. Πληθυσμιακή πυκνότητα

1.2.1. Νομός Γρεβενών

1.2.2. Νομός Καστοριάς

1.2.3. Νομός Κοζάνης

1.2.4. Νομός Φλώρινας

1.3. Φαινομενική μετανάστευση

1.4. Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού

1.4.1. Νομός Γρεβενών

1.4.2. Νομός Καστοριάς

1.4.3. Νομός Κοζάνης

1.4.4. Νομός Φλώρινας

1.5. Αριθμός Νοικοκυριών

1.6. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

1.6.1. Νομός Γρεβενών

1.6.2. Νομός Καστοριάς

1.6.3. Νομός Κοζάνης

1.6.4. Νομός Φλώρινας

2. Οι Οικονομικές Επιδόσεις της Περιφέρειας (ΠΙΝΑΚΕΣ)

2.1. Ενδεικτικά στοιχεία ΑΕΠ (σε επίπεδο Νομού - Περιφέρειας), 1985-1997: Συνολικό ΑΕΠ, ΑΕΠ κατά κεφαλή, ΑΕΠ κατά κλάδο

2.2. Ενδείξεις για επίπεδο και κατανομή ΑΕΠ κατά Νομό της Περιφέρειας

2.2.1. Νομός Γρεβενών

2.2.2. Νομός Καστοριάς

2.2.3. Νομός Κοζάνης

2.2.4. Νομός Φλώρινας

2.3. Απασχόληση (συνολική και κατά. κλάδο) (1981-1991-2001)

2.3.1. Απασχολούμενοι ανά Ομάδες Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας κατά Νομό

2.4. Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού κατά Νομό (1981-1991-2001)

2.4.1. Νομός Γρεβενών

2.4.2. Νομός Καστοριάς

2.4.3. Νομός Κοζάνης

2.4.4. Νομός Φλώρινας

2.5. Εξέλιξη Ανεργίας – Προσέγγιση επιπέδου υποαπασχόλησης

2.6. Διαθεσιμότητα μέσων παραγωγής

3. Ο Πρωτογενής Τομέας

3.1. Κύρια χαρακτηριστικά

3.2. Αριθμός, μέγεθος και διάρθωση εκμεταλλεύσεων

3.3. Αρδευόμενες εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις

3.4. Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

3.4.1. Κατανομή καλλιεργειών κατά είδος, έκταση και ακαθάριστη πρόσοδος

3.5. Ζωικό κεφάλαιο – Βοσκοφόρτιση - Βοσκοϊκανότητα

3.5.1. Βοσκότοποι – Βοσκοφόρτωση

3.5.2. Βοσκοϊκανότητα

3.6. Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

3.6.1. Οπωρικά

3.6.2. Παραγωγή κτηνοτροφών

3.6.3. Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων

3.6.4. Βιολογικά προϊόντα

3.6.5. Προωθούμενα είδη στη Δυτική Μακεδονία

3.7. Βαθμός μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων

3.8. Υπάρχουσα κατάσταση στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων – Σχέση παραγωγών και εμπόρων

3.9. Ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού

3.10. Δασοπονία: Κύρια χαρακτηριστικά

3.10.1. Τα δάση της Δυτικής Μακεδονίας

Νομός Καστοριάς

Νομός Κοζάνης

Νομός Φλώρινας

3.11. Άλλες δραστηριότητες του Πρωτογενούς Τομέα και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία

3.11.1. Αλιευτική παραγωγή

3.11.2. Συμπληρωματικές αγροτικές δραστηριότητες

3.12. Επενδυτικές δραστηριότητες και ενισχύσεις στον πρωτογενή τομέα

3.13. Προβλήματα – Συμπεράσματα – Μελλοντικές προτάσεις

4. Ο Δευτερογενής Τομέας

4.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά)

4.1.1. Νομός Γρεβενών

4.1.2. Νομός Καστοριάς

4.1.3. Νομός Κοζάνης

4.1.4. Νομός Φλώρινας

4.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων του Αγροτικού Τομέα.

4.3. Κλάδοι σε κρίση - αναδυόμενοι κλάδοι του Αγροτικού Τομέα.

4.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον δευτερογενή τομέα (1990-2004): προγράμματα, έργα, προϋπολογισμός, φυσικό αντικείμενο, βαθμός εκμετάλλευσης, σε επενδύσεις στο πλαίσιο των Αναπτυξιακών Νόμων, Επενδύσεις, Μεταποίησης και Εμπορίας Αγροτικών και Δασικών Προϊόντων

4.4.1. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 1989-1994

4.4.2. Επενδυτικά Σχέδια του Καν. (ΕΟΚ) 866/90

4.4.3. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1892/90

4.4.4. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 2601/98

4.4.5. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1262/82

4.4.6. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Γ' ΠΕΠ 2000 – 2006)

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΝΕΜ)

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΚΕΠΑ)

4.4.7. Οικονομικά στοιχεία επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα

4.4.8. Άλλες κατηγορίες υποδομών

4.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές

5. Ο Τριτογενής Τομέας

5.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά)

5.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων

5.3. Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι

5.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον τριτογενή τομέα (1990 – 2004)

5.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές

6. Φυσικό και Πολιτισμικό Περιβάλλον

6.1. Φυσικοί πόροι και φυσικό περιβάλλον

6.1.1. Κλιματολογικά στοιχεία

6.1.2. Οικοσυστήματα

6.1.3. Έδαφος

6.1.4. Ατμόσφαιρα

6.2. Υπαρκτές και εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον

6.3. Προστατευόμενες περιοχές – Περιοχές φυσικού κάλλους

6.3.1. Περιοχές φυσικού κάλλους

6.3.2. Προστατευόμενες περιοχές

6.3.3. Λοιπές (ΜΗ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ) περιοχές

6.4. Υδατικοί πόροι

6.5. Πολιτισμικό περιβάλλον

6.5.1. Ιστορικοί – πολιτιστικοί χώροι και μνημεία

6.6. Λεπτομερής καταγραφή πολιτισμικών στοιχείων

6.7. Επενδυτικές δραστηριότητες προστασίας και ανάδειξης (1990-2004): προγράμματα, έργα, πρϋπολογισμός, αντικείμενο, φορείς διαχείρισης

7. Ανάλυση SWOT (πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες, απειλές) για την περιφέρεια

7.1. Αποτίμηση των αποτελεσμάτων, των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την τρέχουσα και τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους

- ✓ Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας
- ✓ Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος
- ✓ Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων
- ✓ Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης
- ✓ Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
- ✓ Ενίσχυση της διασυνοριακής, της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας
- ✓ Ανάπτυξη της υπαίθρου

7.2. Αναφορά δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων της Περιφέρειας (swot analysis)

ΜΕΡΟΣ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1. Τεχνικές Υποδομές – Υπάρχουσα Κατάσταση (Υποδομές Μεταφορών, Υγείας – Πρόνοιας και Εκπαίδευσης)

1.1. Οδικό δίκτυο – Υποδομή στις μεταφορές
- 1.1.1. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Γρεβενών
- 1.1.2. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Καστοριάς
- 1.1.3. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Κοζάνης
- 1.1.4. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Φλώρινας

1.2. Ενεργειακή υποδομή – Ήπιες μορφές ενέργειας
- 1.2.1. Ηλεκτρική ενέργεια
- 1.2.2. Τηλεθέρμανση
- 1.2.3. Βιοενέργεια στη Δυτική Μακεδονία

1.3. Τηλεπικοινωνίες
- 1.3.1. Εταιρείες Παροχής Σύνδεσης με το Διαδίκτυο

1.4. Εκπαίδευση
- 1.4.1. Εξειδικευμένη εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού
- 1.4.2. Κέντρα "ΔΗΜΗΤΡΑ": Τομείς Εκπαίδευσης

1.5. Υγεία

1.6. Κοινωνικές υπηρεσίες

1.7. Ύδρευση – Αποχέτευση
- 1.7.1. Ύδρευση
- 1.7.2. Αποχέτευση – Επεξεργασία λυμάτων

1.8. Υποδομές περιβάλλοντος
- 1.8.1. Διαχείριση απορριμμάτων
- Βιολογικοί Καθαρισμοί
- Κέντρο Περιβάλλοντος

2. Θεσμικό Περιβάλλον - Διοικητική Οργάνωση

2.1. Αυτοδιοίκηση
- 2.1.1. Νομός Γρεβενών
- 2.1.2. Νομός Καστοριάς
- 2.1.3. Νομός Κοζάνης
- 2.1.4. Νομός Φλώρινας

2.2. Φορείς στήριξης του αγροτικού πληθυσμού
- 2.2.1. Ασφάλιση αγροτικής παραγωγής
- 2.2.2. Υπηρεσίες στήριξης του αγροτικού τομέα

2.3. Αναπτυξιακές Εταιρίες
- 2.3.1. ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε.
- 2.3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ Α.Ε.

2.3.3. ΑΝΚΟ Α.Ε.
2.3.4. ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε.

2.4. Αγροτικοί και Δασικοί Συνεταιρισμοί
2.4.1. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί – Συνεταιριστική δραστηριότητα
2.4.2. Δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις
2.4.3. Αξιόλογες παρεμβατικές δραστηριότητες
2.4.4. Δασικοί Συνεταιρισμοί

2.5. Αξιολόγηση έργου – αποτελεσματικής λειτουργίας των παραπάνω θεσμών

3. Διαρθρωτικές Παρεμβάσεις στον Πρωτογενή Τομέα έως Σήμερα

3.1. Αναπτυξιακή στρατηγική – προγραμματικό πλαίσιο

3.2. Διαρθρωτικές παρεμβάσεις

3.3. Παρουσίαση έργων υπό εξέλιξη – 'εργων που έχουν ήδη προγραμματισθεί
3.3.1 Επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα
3.3.2 Επενδύσεις στο δευτερογενή τομέα
3.3.3 Επενδύσεις στον τριτογενή τομέα

4. Αναφορά δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων της Περιφέρειας για τον στρατηγικό στόχο «Ανάπτυξη της Υπαίθρου»

5. Αναφορά βασικών προτεραιοτήτων ανάπτυξης της Περιφέρειας και ιεράρχησή τους

5.1. Παρεμβάσεις όσον αφορά τις τεχνικές υποδομές (1990-2004): προγράμματα, έργα, κόστος, βαθμός εκμετάλλευσης, φορείς διαχείρισης (ΠΙΝΑΚΕΣ).

6. Προβλέψεις της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) για τον χρονικό ορίζοντα 2007-2013

6.1. Η εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

7. Προβλέψεις του Εθνικού Στρατηγικου Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξησ του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) για τον χρονικό ορίζοντα 2007-2013

8. Εξελίξεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και στην Παγκόσμια Αγορά

9. Καθορισμός Κριτηρίων Τεκμηρίωσης της Επιλεξιμότητας των Ειδικών Ζωνών Αναδιάρθρωσης των Καλλιεργειών

10. Έρευνα Πεδίου – Μεθοδολογία Διαμόρφωσης Ερωτηματολογίου

ΜΕΡΟΣ Β. Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

1.1. Κυριότερα χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας και συνορεύει με την Αλβανία και την ΠΓΔΜ. Επίσης συνορεύει με τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας στα ανατολικά Θεσσαλίας στα νότια και Ηπείρου στα δυτικά.

Η επί μέρους διοικητική διάρθρωση περιλαμβάνει τους Νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας με πρωτεύουσες αλλά και κύρια αστικά κέντρα τις ομώνυμες πόλεις. Το σύνολο των ΟΤΑ Α' βαθμού αποτελούν 48 δήμοι και 17 κοινότητες. Η διοικητική έδρα της Περιφέρειας βρίσκεται στην πόλη της Κοζάνης.

Η Περιφέρεια έχει έκταση 9.461 Km² και καταλαμβάνει το 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας. Είναι περιοχή κατ' εξοχήν ορεινή, με το 82% του εδάφους της να καλύπτεται από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις. Η συνολική έκταση κατανέμεται κατά χρήση γης ως εξής : δάση 33,4%, βοσκότοποι 39,1%, γεωργικές καλλιέργειες 23,3%, οικισμοί 0,8%, νερά 2,4%, λοιπές εκτάσεις 0,9%.

Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 301.539 κατοίκους (ΕΣΥΕ 2001) και αντιστοιχεί περίπου στο 2,8% του πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός της Περιφέρειας σημείωσε αύξηση σε ποσοστό μόλις 4,3%, αισθητά μικρότερη από την αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας (12,6%) για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συνεισέφερε το 2002 κατά 2,7% στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) της χώρας. Την ίδια χρονιά στην Περιφέρεια αναλογούσε το 6% των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας, το 14% της συνολικής καλλιέργειας σιταριού και το 20% της καλλιέργειας μήλων (2η Περιφέρεια παραγωγός μήλων στη χώρα), ενώ στην Περιφέρεια παράγεται συνολικά το 5,4% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Η συνολική συμμετοχή της γεωργίας στο περιφερειακό προϊόν ανέρχεται στο 15%, της βιομηχανίας στο 30,1%, (με 3,5% από τη μεταποίηση, 8,4% από τα ορυχεία-μεταλλεία, 4,4% από

τις κατασκευές και 14% από την ενέργεια), ενώ των υπηρεσιών ανέρχεται στο 54,6%.

Το Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν (Α.Ε.Π.), σε τιμές αγοράς ανήρθε το 2001 στα 1,253 τρις δραχμές (3.677 €), ενώ το κατά κεφαλή προϊόν για την ίδια χρονιά ήταν 4,25 εκατ. δρχ. (12.486 €), ξεπερνώντας τον αντίστοιχο μέσο όρο της χώρας (105%) και την κατατάσσει 4η Περιφέρεια στη χώρα με βάση το κριτήριο αυτό.

1.2. Κυριότερα προβλήματα

Από το 1995 έως και το 2001 καταγράφονται μικρές αυξομειώσεις ή τάσεις στασιμότητας όσον αφορά το δείκτη της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: το 1999 και το 1998 ήταν 0,0, το 1997 ήταν 0,3, το 1996 ήταν 0,2, το 1995 ήταν 0,3). Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας είναι 31,9 κάτοικοι/ΚΜ^2, έναντι περίπου 80 κάτοικοι/ΚΜ^2 για το σύνολο της χώρας και συνιστά με διαφορά την πιο αραιοκατοικημένη Περιφέρεια της χώρας.

Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 29% του συνολικού πληθυσμού, ο ημιαστικός στο 15% και ο αγροτικός στο 56% αντίστοιχα. Ο αριθμός των ορεινών οικισμών ανέρχεται σε 144 (σε σύνολο 361) και ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών αντιστοιχεί στο 20,5% του συνολικού πληθυσμού.

Λόγω της εκτεταμένης εξόρυξης και καύσης λιγνίτη ανακύπτουν σοβαρά προβλήματα όπως υποβάθμιση εδαφών, οπτική ρύπανση λόγω μεταβολής του ανάγλυφου, καταστροφή υδροφορέων, επιβάρυνση από την «ιπτάμενη τέφρα», κυρίως στον άξονα Κοζάνης – Πτολεμαΐδας – Αμυνταίου – Φλώρινας.

Η Δυτική Μακεδονία έχει τα τελευταία χρόνια το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στη χώρα (16,6% το 2004) με ανοδική τάση.

Στον τομέα του Τουρισμού η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συνεχίζει να μην εκμεταλλεύεται τον φυσικό πλούτο και την πολιτιστική της κληρονομιά. Συνιστά κυριολεκτικά τον λιγότερο ελκυστικό τουριστικό προορισμό στο σύνολο της χώρας. Καταγράφονται σ΄αυτή μόλις 0,17 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών ανά κάτοικο για το έτος 2000 και κατατάσσεται με μεγάλη διαφορά στην τελευταία θέση στο σύνολο των 13 περιφερειών της επικράτειας στην ως άνω κατηγορία – δείκτη.

Τέλος, η ευρύτερη περιοχή βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης αναφορικά με τις υπηρεσίες κυρίως της υγείας αλλά και δευτερευόντως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών συναλλαγών.

1.3. Υπάρχοντα και δυνητικά συγκριτικά πλεονεκτήματα

Λόγω της λειτουργίας πολλών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας η Δυτική Μακεδονία αποτελεί το ενεργειακό κέντρο της χώρας με συμμετοχή στην παραγωγή ενέργειας πάνω από το 75%. Σημαντική οικονομική δραστηριότητα αποτελεί ο κλάδος της γούνας στον άξονα Καστοριά –Σιάτιστα.

Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς φυσικούς πόρους όπως ενεργειακά ορυκτά, μεταλλεύματα, δάση, βοσκότοπους και σχεδόν το 65% των επιφανειακών υδάτινων πόρων της χώρας. Η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού βοσκοτόπων σε όλους τους Νομούς και ιδιαίτερα στο Νομό Κοζάνης με 45,6%, δίνει τη δυνατότητα άσκησης της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε μεγαλύτερο βαθμό. Αν στη συνολική έκταση των βοσκοτόπων υπολογίσουμε ότι δύνανται να βοσκηθούν στο σύνολό τους οι δασικές εκτάσεις, ήτοι χορτολίβαδα, θαμνολίβαδα, υψηλά και χαμηλά δάση, καθώς και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μετά τη συγκομιδή της παραγωγής, τότε αναδεικνύονται θετικές προοπτικές για την κτηνοτροφία.

Το πολιτιστικό απόθεμα είναι αρκετά πλούσιο με αρχαιολογικά, ιστορικά και λαογραφικά ενδιαφέροντα. Η τοπική λαϊκή παράδοση κάνει έντονη την παρουσία της σε όλους τους οικισμούς όλη τη διάρκεια του χρόνου με εκδηλώσεις ψυχαγωγικού και λαογραφικού περιεχομένου.

Η πρόσβαση προς την Περιφέρεια εξασφαλίζεται, κυρίως, μέσω του υπάρχοντος εθνικού οδικού δικτύου, από και προς τις πόλεις Ιωάννινα, Βέροια, Λάρισα και Καλαμπάκα. Σιδηροδρομική σύνδεση υπάρχει με τη Θεσσαλονίκη. Στην Περιφέρεια λειτουργούν δύο αεροδρόμια, στην Κοζάνη και στην Καστοριά.

Σημαντική παρέμβαση στο επίπεδο της προσβασιμότητας αλλά και στο οικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας αποτέλεσε η παράκαμψη της ορεινής Καστανιάς με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού. Σημαντικά επίσης θα συμβάλουν στην προσβασιμότητα οι κάθετοι προς την Εγνατία οδικοί άξονες.

1.4. Φυσικο-γεωγραφικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

Η Δυτική Μακεδονία είναι κυρίως ορεινή και ημιορεινή. Η μορφολογία και το ανάγλυφο του εδάφους της χαρακτηρίζεται από έντονες διαφοροποιήσεις στην κάθετη διάρθρωσή του. Οι ορεινοί όγκοι της Πίνδου, του Βόρα, του Βερμίου, των Πιερίων, του Ασκίου, του Γράμμου, του Βούρινου και των άλλων βουνών της Περιφέρειας, συνιστούν ορεινές και ημιορεινές περιοχές με εναλλαγές λοφωδών

εκτάσεων και οροπεδίων. Οι επίπεδες γεωργικές εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας είναι λίγες.

Η συνολική έκταση ανέρχεται περίπου σε 9,5 εκατ. στρέμματα, με κυριότερες χρήσεις τους βοσκότοπους (χορτολίβαδα, μερικώς θαμνοσκεπή) σε ποσοστό 39%, τα δάση σε ποσοστό 33% και την καλλιεργούμενη γη σε ποσοστό 23,3% περίπου.

Το υπόλοιπο 4% περίπου καταλαμβάνουν οι εκτάσεις που καλύπτονται με νερά (λίμνες, ποτάμια κ.α.), οι οικιστικές χρήσεις (οικισμοί, βιομηχανικές εγκαταστάσεις κ.α.) και λοιπές χρήσεις που περιλαμβάνουν τα ορυχεία, τα συγκοινωνιακά δίκτυα, βραχώδες και άγονες εκτάσεις.

Στον κάθε νομό ξεχωριστά, τα ποσοστά εδαφικής κάλυψης και κατά συνέπεια οι χρήσεις γης διαφοροποιούνται ελάχιστα με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως το μεγάλο ποσοστό των δασών στο Νομό Γρεβενών που αγγίζει το 50%. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το υψηλό ποσοστό των εκτάσεων με νερά στο Νομό Φλώρινας, εξαιτίας της ύπαρξης πολλών λιμνών.

Η Περιφέρεια διαθέτει πολλά και αξιόλογα οικοσυστήματα και τα ορεινά τμήματα φιλοξενούν σπάνια και ποικίλα είδη χλωρίδας και πανίδας. Δύο από τους δέκα εθνικούς δρυμούς της χώρας μας βρίσκονται στα όρια της Περιφέρειας (Πρέσπες, Βάλια – Κάλντα) ενώ εννέα περιοχές έχουν ενταχθεί στο δίκτυο «Φύση 2000».

Το κλίμα έχει τα χαρακτηριστικά του ηπειρωτικού με χαμηλές θερμοκρασίες την χειμερινή περίοδο και δροσερό το καλοκαίρι. Συχνά είναι τα φαινόμενα της χιονόπτωσης και των παγετών με συνέπεια να περιορίζεται το εύρος των γεωργικών δραστηριοτήτων.

2. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

2.1. Κοινωνικο-οικονομική εξέλιξη

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στα βόρεια σύνορα της χώρας αποτελώντας με κριτήρια την απόστασή της από τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, τη σημερινή προσβασιμότητα της, μέσα από τις υφιστάμενες υποδομές, αλλά και την θέση της ως προς τον "παραδοσιακό" αναπτυξιακό άξονα της χώρας μια ακριτική Περιφέρεια.

Είναι η μόνη Περιφέρεια της χώρας χωρίς διέξοδο προς τη θάλασσα, ενώ γεωγραφικά χαρακτηρίζεται από έναν δυϊσμό ορεινών περιοχών και περίκλειστων ομαλών εκτάσεων οι οποίες πολλές φορές μπορούν να χαρακτηριστούν και λοφώδεις, που επικοινωνούν μεταξύ τους μέσα από ορεινές διαβάσεις οι οποίες ιστορικά έχουν λειτουργήσει ως οδοί επικοινωνίας.

Διαμορφώνονται τρία γεωγραφικά υποσυστήματα:

- ✓ *οι ομαλές περιοχές μεταξύ των ορεινών όγκων,*
- ✓ *οι λοφώδεις περιοχές,*
- ✓ *και, τέλος, οι καθαυτό μεγάλοι ορεινοί όγκοι.*

Χαρακτηριστικό στοιχείο του συστήματος αυτού αποτελεί η εξαιρετικά πλούσια πανίδα και χλωρίδα, η οποία από τους βιότοπους στις λίμνες και στις παραλίμνιες περιοχές μέχρι τα οικοσυστήματα στα ορεινά και τις κοιλάδες των ποταμών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η Περιφέρεια συνδέεται με στενότερους λειτουργικούς δεσμούς και με τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας (κατά κύριο λόγο τη Θεσσαλονίκη, αλλά και την Αθήνα). Το σχήμα αυτό δεν θα είναι ολοκληρωμένο αν δεν αναφέρονται ορισμένα αδύνατα σημεία που, όπως και σε όλη τη χώρα, παρατηρούνται και εδώ. Πρόκειται για το σταδιακό περιορισμό της κατοίκησης και παραγωγής στον ορεινό χώρο, αλλά και για την εμμονή στις περιοχές αυτές παραδοσιακών προτύπων και τις αυξανόμενες πιέσεις που ασκούνται και εδώ, όπως και αλλού, από τον ανταγωνισμό των αγορών και από τις μετακινήσεις ανθρώπων.

Καθοριστικά στοιχεία για την ανάπτυξη της Περιφέρειας αποτελούν η οικονομία της ενέργειας, η σταθεροποίηση και η αντιμετώπιση μακροχρόνια της οικονομίας της γούνας, η διαφοροποίηση του παραγωγικού προτύπου και ο εμπλουτισμός του με νέες δραστηριότητες.

Παρά τις προσπάθειες επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων, και ορισμένες φορές ανεξάρτητα από αυτούς, η βασική παραγωγική δομή της Περιφέρειας εκτός από συγκεκριμένες παραδοσιακές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και κάποιες καινοτομικές σ' αυτόν, το παραδοσιακό πρότυπο της Περιφέρειας κυριαρχείται από το ιστορικό κύκλωμα της γούνας και από το σχετικά πρόσφατο ενεργειακό σύμπλεγμα. Η κυριαρχία των δύο αυτών κλάδων καθιστά την εξάρτηση της οικονομίας της Περιφέρειας από αυτούς ιδιαίτερα σημαντική, περιορίζει προσπάθειες ανάπτυξης προς άλλες κατευθύνσεις και δημιουργεί μια "εικόνα" ως προς τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας σε τρίτους η οποία αφίσταται των πόρων και των δυνατοτήτων της.

Τόσο ο πρωτογενής όσο και ο δευτερογενής τομέας δεν έχουν καταφέρει να προσανατολιστούν σε ένα βιώσιμο αναπτυξιακό πρότυπο, παρά τις δυνατότητές τους. Στον τομέα των υπηρεσιών οι αλλαγές είναι ιδιαίτερα δυναμικές. Εκτός από την ανάπτυξη του εμπορίου στις τοπικές αγορές που αποτελεί άμεση συνέπεια της ροής χρημάτων στην Περιφέρεια, η ανάπτυξη στοιχείων του κοινωνικού εξοπλισμού και παιδείας (ΑΕΙ,ΤΕΙ) συνέβαλε ιδιαίτερα στην δημιουργία προσφοράς όλων των υπηρεσιών του τριτογενούς με αποτέλεσμα την σημαντική βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Ιδιαίτερο ρόλο προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης των υπηρεσιών παίζει και η δημιουργία εισοδημάτων από την ΔΕΗ και στις περιόδους που δεν αντιμετωπίζει κρίση από το κύκλωμα της γούνας.

Παράλληλα, άρχισε και η προσπάθεια για τουριστική ανάπτυξη κυρίως του ορεινού τουρισμού αναψυχής, του οικολογικού τουρισμού και του χειμερινού τουρισμού στα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχής. Οι λίμνες των Πρεσπών και της Καστοριάς, μαζί με την πόλη, αποτελούν αναδυόμενες περιοχές οικολογικού, εναλλακτικού και πολιτιστικού τουρισμού.

Η αποκλειστική κυριαρχία της γούνας στην Καστοριά και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Κοζάνη και την Φλώρινα δημιουργούν εξαρτήσεις που επιβάλλουν, παρά την προοπτική ανάπτυξης υπό όρους και των δύο κλάδων, σταδιακή διαφοροποίηση του παραγωγικού προτύπου.

Τόσο τα οικονομικά δεδομένα που αφορούν στις συνέπειες της πολιτικής σταθεροποίησης και της οικονομικής της Νομισματικής Ένωσης όσο και η ασκούμενη πολιτική για την ανάπτυξη των υποδομών, επικοινωνίας και ποιότητας ζωής, τη βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, τη στήριξη των επιχειρήσεων και στην προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν το πλαίσιο που οδηγεί σε διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία της χώρας και της Περιφέρειας το οποίο, όμως, συνδυάζεται με τις επιπτώσεις του αυξανόμενου ανταγωνισμού σε όλα τα επίπεδα, ο οποίος εκφράζεται με μεγαλύτερες κινήσεις κεφαλαίου, αγαθών και ανθρώπων σε παγκόσμια πια κλίμακα.

Αυτές οι κινήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τις προς βορρά και προς δυσμάς γειτονικές χώρες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Σταδιακά οι σχέσεις, σε όλα τα επίπεδα, με τις περιοχές αυτές αυξάνονται με αποτέλεσμα να μπορεί να θεωρηθεί ότι η Περιφέρεια θα μετασχηματιστεί ως η απόληξη ενός δικτύου αξόνων προς βορρά όσο και προς τα δυτικά.

Η Περιφέρεια, επομένως, μετασχηματίζεται από ακριτική, αποκομμένη από τους γείτονες της, σε Περιφέρεια πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσο αναδιαρθρώνονται οι οικονομίες των προς βορρά γειτονικών χωρών, τόσο η Περιφέρεια θα αποβάλλει το χαρακτήρα του συνοριακού αδιεξόδου και θα μετασχηματίζεται σε μια Περιφέρεια συνοριακή στα εξωτερικά σύνορα της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερο ρόλο στη διαδικασία αυτή θα παίξει κατά κύριο λόγο η Εγνατία Οδός και οι προβλεπόμενοι Κάθετοι Άξονες. Με την ολοκλήρωση των έργων αυτών και με την εκτέλεση έργων οδικών υποδομών στις προς βορρά χώρες και μελλοντικούς εταίρους στην ΕΕ η "ενδοχώρα" της Περιφέρειας θα αυξηθεί σημαντικά με ανάλογες επιπτώσεις, τόσο στο αναπτυξιακό της πρότυπο όσο και στη συνοχή της.

Η κατάσταση αυτή οδηγεί στην ενδυνάμωση των αστικών κέντρων των νομών της Περιφέρειας. Καθοριστικό στοιχείο για τη δομή του συστήματος αστικών κέντρων της Περιφέρειας αποτελεί ο πυρήνας ή το δίπολο Κοζάνης - Πτολεμαΐδας στο οποίο διαρθρώνονται το Αμύνταιο και η Φλώρινα προς βορρά και τα Γρεβενά στο νότο. Η ολοκλήρωση της Εγνατίας θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ενσωμάτωσης των Γρεβενών στο σύστημα, καθώς και της Καστοριάς μέσα από τον άξονα Κρυσταλλοπηγή – Καστοριά – Σιάτιστα - Εγνατία.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές στις γειτονικές προς την Περιφέρεια χώρες, η ανάπτυξη υποδομών επικοινωνίας μεταφορών και μετακινήσεων θα αποτελέσουν μηχανισμούς πρόκλησης της αναπτυξιακής διαδικασίας στη Δυτική Μακεδονία, η

οποία σταδιακά θα διαμορφώσει ένα νέο πρότυπο τόσο ως προς τη χώρα (Πύλη) αλλά και ως προς το ευρύτερο γεωγραφικό της περιβάλλον.

2.2. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στους βασικούς δείκτες ευημερίας

Λαμβάνοντας υπόψη τις επιδόσεις των νομών της Δυτικής Μακεδονίας σε ορισμένους από τους κυριότερους δείκτες ευημερίας, από το 1996 έως και το 1999 (διαθέσιμα στοιχεία), και σε σύγκριση πάντοτε με το σύνολο των 52 νομών της επικράτειας, δημιουργήθηκαν χάριν σύνοψης τέσσερις πίνακες, ένας για κάθε νομό.

Σε κάθε ένα από τους πίνακες αυτούς παρουσιάζεται ανά έτος η κατάταξη του Νομού στο σύνολο της επικράτειας, για κάθε ένα από τους 13 διαφορετικούς δείκτες ευημερίας, προκειμένου να διαπιστωθούν οι βασικές αδυναμίες του Νομού, να εκτιμηθεί η θέση που αυτός κατέχει τόσο στο σύνολο της χώρας, όσο και της Περιφέρειας και να εντοπιστεί το μέγεθος των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Για το λόγο αυτό, για κάθε έτος υπολογίζεται η διάμεσος (δεν επηρεάζεται από ακραίες τιμές), ο μέσος όρος (επηρεάζεται από ακραίες τιμές) και η ενδεικτική τιμή (δηλαδή η τιμή - επίδοση που επαναλαμβάνεται πιο συχνά) των κατατάξεων του Νομού στους 13 δείκτες ευημερίας. Ο σχολιασμός που ακολουθεί στηρίζεται στις τιμές της διαμέσου, ακριβώς γιατί η τιμή αυτή δεν επηρεάζεται από ακραίες θετικές ή αρνητικές επιδόσεις αλλά διαμορφώνεται με βάση τη γενική – συνολική τάση.

Ξεκινώντας από το νομό Γρεβενών διαπιστώνουμε ότι τα δυνατά σημεία του Νομού είναι μόνο η έντονη δραστηριότητα ανοικοδόμησης που διατηρείται από το 1995 και μετά. Αντίθετα, ο Νομός κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις της χώρας στο δείκτη της ανεργίας και στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος και στις τελευταίες θέσεις της χώρας σε όλους σχεδόν τους υπόλοιπους δείκτες ευημερίας (δηλωθέν εισόδημα, καταθέσεις, απασχολούμενοι, κλπ), παρά τη σημαντική βελτίωση του κατά κεφαλή ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια. Ακόμη και στον τομέα του Τουρισμού, που θα έπρεπε να αποτελεί τον ισχυρότερο ίσως άξονα ανάπτυξης, διαπιστώνεται έντονη υστέρηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Δείκτες Ευημερίας	1996	1997	1998	1999
ΑΕΠ κ.κ.		51	50	41
Δηλωθέν εισόδημα	51		47	48
Άμεσοι φόροι	49	48		50
Καταθέσεις	43	46	47	47
Τηλεφωνικές συνδέσεις	45	43	43	43
Άδειες οικοδομής κατοικιών		1	1	4
Κατανάλωση ηλεκτρισμού	9	6		
Απασχολούμενοι		41	46	
Άνεργοι		9	4	
Μαθητές β' βάθμιας	49	50	50	50
Μαθητές α΄βάθμιας	49	50	50	50
Τουρισμός	51		50	51
Φυσική αύξηση πληθυσμού	40	47	46	46
Διάμεσος	49	46	47	47,5
Μ. Όρος	42,9	35,6	39,5	43,0
Ενδ. Τιμή	49	50	50	50

Πηγή: Ετήσιες Εκδόσεις «Οι Νομοί – Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και των 13 περιφερειών (1997 – 2002)» - Επεξεργασία Δεδομένων: Τμήμα Τ&Μ ΣΒΒΕ

Με διάμεσο που, για την τετραετία 1996 – 1999, κυμάνθηκε μεταξύ 46 – 49 (μικρό εύρος τιμών και τάση σταθεροποίησης στις τελευταίες θέσεις κατάταξης στο σύνολο της επικράτειας), ο Νομός Γρεβενών εντάσσεται σταθερά στην τελευταία ζώνη (41 – 52) της κατάταξης στο σύνολο των 52 νομών της επικράτειας (νομοί με τις μεγαλύτερες υστερήσεις στη χώρα). Χαρακτηρίζεται δηλαδή στην πλειοψηφία των δεικτών ευημερίας από επιδόσεις που συνεχίζουν να υπολείπονται σημαντικά από το μέσο όρο της χώρας και συνιστούν, πέρα από κάθε αμφιβολία, τον πυρήνα των αναπτυξιακών αποκλίσεων για την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας.

Αντίστοιχα για το νομό Καστοριάς, η εικόνα είναι μάλλον διττή. Από τη μία μεριά ο νόμός χαρακτηρίζεται σε γενικές γραμμές από αρκετές επιδόσεις «άνω του μετρίου» (καταθέσεις, τηλεφωνικές συνδέσεις, φυσική αύξηση πληθυσμού, κλπ),

και ταυτόχρονα αποκλίνει σημαντικά στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, το δηλωθέν εισόδημα, τις άδειες οικοδομών κατοικιών, τους απασχολούμενους και τους άνεργους. Επιπλέον, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο Νομός Καστοριάς, παρά το γεγονός ότι συνιστά τον πιο ελκυστικό τουριστικό προορισμό στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας δεν καταφέρνει, τουλάχιστον στην χρονική περίοδο αναφοράς, να αξιοποιήσει ουσιαστικά το αναπτυξιακό του δυναμικό στο συγκεκριμένο τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Δείκτες Ευημερίας	1996	1997	1998	1999
ΑΕΠ κ.κ.		45	45	45
Δηλωθέν εισόδημα	30		28	31
Άμεσοι φόροι	14	22		30
Καταθέσεις	18	16	17	19
Τηλεφωνικές συνδέσεις	19	20	22	24
Άδειες οικοδομής κατοικιών		50	31	49
Κατανάλωση ηλεκτρισμού	14	12		
Απασχολούμενοι		27	29	
Άνεργοι		31	13	
Μαθητές β' βάθμιας	5	4	5	19
Μαθητές α΄βάθμιας	11	9	13	20
Τουρισμός	34		31	31
Φυσική αύξηση πληθυσμού	17	16	13	13
Διάμεσος	17,5	21	25	30
Μ. Όρος	18,0	22,9	22,5	28,1
Ενδ. Τιμή	14	16	13	31

Πηγή: Ετήσιες Εκδόσεις «Οι Νομοί – Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και των 13 περιφερειών (1997 – 2002)» Επεξεργασία Δεδομένων: Τμήμα Τ&Μ ΣΒΒΕ

Στην τετραετία 1996 – 1999 η διάμεσος για το νομό Καστορίας κυμάνθηκε μεταξύ 17,5 – 30 (μεγάλο εύρος τιμών). Είναι, επομένως, προφανές ότι ο Νομός χαρακτηρίζεται από μία σαφή και έντονη τάση επιδείνωσης των επιδόσεών του, με αποτέλεσμα να εντάσσεται πλέον περισσότερο στη ζώνη (20 – 30) της κατάταξης στο σύνολο των 52 νομών της επικράτειας (νομοί με αυξανόμενες υστερήσεις που υπολείπονται από το μέσο όρο της χώρας).

Ο Νομός Κοζάνης συγκεντρώνει χωρίς αμφιβολία τις καλύτερες συνολικά επιδόσεις στους εξεταζόμενους δείκτες ευημερίας. Στα δυνατά σημεία του Νομού είναι η συντριπτική πλειοψηφία των δεικτών (το δηλωθέν εισόδημα, το κατά κεφαλή ΑΕΠ, οι άδειες οικοδομής κατοικιών, οι απασχολούμενοι και κατ΄ επέκταση η ανεργία, οι μαθητές Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης και μία από τις κορυφαίες επιδόσεις στη χώρα όσον αφορά τη φυσική αύξηση του πληθυσμού). Αντίθετα, στα αδύναμα σημεία του Νομού μπορεί κανείς να ξεχωρίσει την ιδιαίτερα χαμηλή επίδοση στον τομέα του Τουρισμού, το μη ικανοποιητικό αριθμό τηλεφωνικών συνδέσεων και τις καταθέσεις ανά κάτοικο, οι οποίες και έχουν επιδεινωθεί αισθητά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Δείκτες Ευημερίας	1996	1997	1998	1999
ΑΕΠ κ.κ.		3	8	9
Δηλωθέν εισόδημα	9		6	8
Άμεσοι φόροι	26	27		4
Καταθέσεις	22	24	29	31
Τηλεφωνικές συνδέσεις	33	34	35	34
Άδειες οικοδομής κατοικιών		7	9	10
Κατανάλωση ηλεκτρισμού	10	15		
Απασχολούμενοι		6	7	
Άνεργοι		40	34	
Μαθητές β' βάθμιας	7	1	8	2
Μαθητές α΄βάθμιας	7	4	8	10
Τουρισμός	43		42	41
Φυσική αύξηση πληθυσμού	8	7	6	6
Διάμεσος	10	7	8	9,5
Μ. Όρος		18,3	15,3	17,5
Ενδ. Τιμή	7	7	8	10

Πηγή: Ετήσιες Εκδόσεις «Οι Νομοί – Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και των 13 περιφερειών (1997 – 2002)» - Επεξεργασία Δεδομένων: Τμήμα Τ&Μ ΣΒΒΕ

Στην τετραετία 1996 – 1999 η διάμεσος κυμάνθηκε μεταξύ 7 - 10 (μικρό εύρος με τάση σταθεροποίησης). Είναι, επομένως, προφανές ότι ο Νομός Κοζάνης διατηρεί στην πλειοψηφία τους τις υψηλές επιδόσεις στους δείκτες ευημερίας, παρά τη σχετική υποχώρηση του ΑΕΠ κατά κεφαλή, με αποτέλεσμα να εντάσσεται πλέον στη ζώνη (1 – 10) της κατάταξης στο σύνολο των 52 νομών της επικράτειας (πρωταγωνιστές νομοί της χώρας με ισχυρές αναπτυξιακές τάσεις που ξεπερνούν ή προσεγγίζουν το μέσο όρο της χώρας και ενδυναμώνουν σταδιακά τη θέση τους).

Τέλος, στα δυνατά σημεία του Νομού Φλώρινας περιλαμβάνονται οι άδειες οικοδομής κατοικιών, η φυσική αύξηση του πληθυσμού, η αναλογία μαθητών Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης και λιγότερο η αναλογία μαθητών Α΄ βάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και η σημαντική αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Αντίθετα ο Νομός κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις της χώρας στο δείκτη της ανεργίας και στις τελευταίες θέσεις της χώρας στον αριθμό τηλεφωνικών συνδέσεων, και στον τουρισμό, παρά το ισχυρό αναπτυξιακό απόθεμα που διαθέτει στον τομέα αυτό. Στους υπόλοιπους δείκτες ευημερίας οι επιδόσεις του Νομού κυμαίνονται σχεδόν σε μέτρια επίπεδα.

Με διάμεσο που, για την τετραετία 1996 – 1999, κυμάνθηκε μεταξύ 26,5 – 34 (μεγάλο εύρος τιμών και σημαντική τάση βελτίωσης, ο Νομός Φλώρινας παρά το γεγονός ότι εντάσσεται ζώνη (30 – 40) της κατάταξης στο σύνολο των 52 νομών της επικράτειας δείχνει να μεταβαίνει σταδιακά στην αμέσως προηγούμενη ζώνη κατάταξης. Χαρακτηρίζεται δηλαδή στην πλειοψηφία των δεικτών ευημερίας από μέτριες επιδόσεις, οι περισσότερες όμως από τις οποίες υπολείπονται από το μέσο όρο της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Δείκτες Ευημερίας	1996	1997	1998	1999
ΑΕΠ κ.κ.		38	30	24
Δηλωθέν εισόδημα	33		30	28
Άμεσοι φόροι	42	40		32
Καταθέσεις	37	38	37	36
Τηλεφωνικές συνδέσεις	46	46	44	45
Άδειες οικοδομής κατοικιών		6	7	15
Κατανάλωση ηλεκτρισμού	34	33		
Απασχολούμενοι		37	39	

Δείκτες Ευημερίας	1996	1997	1998	1999
Άνεργοι		7	9	
Μαθητές β' βάθμιας	13	11	21	12
Μαθητές α΄βάθμιας	18	23	27	25
Τουρισμός	41		41	42
Φυσική αύξηση πληθυσμού	20	18	17	17
Διάμεσος	34	33	30	26,5
Μ. Όρος	31,6	27,0	27,5	27,6
Ενδ. Τιμή	///	38	30	///

Πηγή: Ετήσιες Εκδόσεις «Οι Νομοί – Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και των 13 περιφερειών (1997 – 2002)» - Επεξεργασία Δεδομένων: Τμήμα Τ&Μ ΣΒΒΕ

Συνοψίζοντας, από τα προηγούμενα προκύπτει ότι:

- ✓ *Ο Νομός Κοζάνης παραμένει με σαφή διαφορά ο πιο ανεπτυγμένος Νομός της Περιφέρειας,*
- ✓ *Ο Νομός Γρεβενών υπολείπεται σημαντικά όλων των υπόλοιπων νομών στη συντριπτική πλειοψηφία των δεικτών ευημερίας,*
- ✓ *Τα δεδομένα καταδεικνύουν σημαντική επιδείνωση των επιδόσεων του Νομού Καστοριάς και αντίστοιχη βελτίωση για το νομό Φλώρινας,*
- ✓ *Οι συσχετισμοί σε όρους ευημερίας και οικονομικών δραστηριοτήτων μεταξύ Νομού Κοζάνης και υπολοίπων νομών της Περιφέρειας δεν έχουν μεταβληθεί ουσιαστικά,*
- ✓ *Η ύπαρξη ενδοπεριφερειακών ή διανομαρχιακών ανισοτήτων συνεχίζει να υφίσταται σε μεγάλο βαθμό, παρά το γεγονός ότι ο Νομός Κοζάνης, ως ο πιο ανεπτυγμένος σημειώνει μικρή πτώση του ΑΕΠ του και γενικότερα μία στασιμότητα. Στην Περιφέρεια συνεχίζουν να συνυπάρχουν περιοχές με υψηλούς και χαμηλούς δείκτες ευημερίας και οικονομικών δραστηριοτήτων (είναι χαρακτηριστικό ότι οι τέσσερις νομοί εντάσσονται σε τέσσερις διαφορετικές ζώνες κατάταξης στο σύνολο των νομών της επικράτειας).*

2.3. Υλοποίηση Α' και Β' ΚΠΣ στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

Αναφορικά με την υλοποίηση των πόρων στο Α' και Β' ΚΠΣ στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας κύριο χαρακτηριστικό είναι η κατάτμησή τους σε μικρά έργα. Ειδικότερα:

2.3.1. Α' Κ.Π.Σ. (1989-1994)

Σχετικά με το ***Α' Κ.Π.Σ. 1989-1994: Εθνικό Σκέλος***, σημειώνονται τα εξής:

Α. Άξονας 1: Βελτίωση επιπέδου της χώρας όσον αφορά τη Βασική Οικονομική Υποδομή

- Στον τομέα των Μεταφορών δεν υλοποιήθηκαν έργα που να αφορούν την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

- Στον τομέα των Τηλεπικοινωνιών, επιδιώχθηκε η ψηφιοποίηση του δικτύου ώστε να βελτιωθούν οι τηλεφωνικές επικοινωνίες, γεγονός που στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας επέδρασε θετικά στην ενδοπεριφερειακή και διαπεριφερειακή σύνδεση της, ως αποτέλεσμα της ποιοτικής και ποσοτικής βελτίωσης των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

- Στον τομέα της Ενέργειας, ο επιδιωκόμενος στόχος ήταν να συνεχιστεί η ανάπτυξη της εθνικής παραγωγής και διανομής, αλλά και να υποστηριχθεί η εισαγωγή του φυσικού αερίου. Η δημιουργία στην Περιφέρεια του Κέντρου Ελέγχου Ενέργειας και η εγκατάσταση των ταινιόδρομων Αμυνταίου επέδρασαν θετικά στην υλοποίηση του πρώτου στόχου. Παράλληλα η τοποθέτηση των Ηλεκτροστατικών Φίλτρων σε σταθμούς της Πτολεμαΐδας και της Καρδιάς με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, δεν φαίνεται να έχει τις αναμενόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον, λόγω περιορισμένης χρήσης τους.

  Ο στόχος της εισαγωγής του φυσικού αερίου δεν αφορούσε την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, καθώς ο αγωγός δεν περνούσε από τα γεωγραφικά της όρια Επίσης, μέσω του προγράμματος Valoren, η υλοποίηση των έργων τηλεθέρμανσης στην Κοζάνη και την Πτολεμαΐδα, με σημαντικές επιπτώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ικανοποίησε τον στόχο του προγράμματος για ορθολογική χρησιμοποίηση της ενέργειας.

- Στον τομέα της Έρευνας-Τεχνολογίας, στόχοι όπως η προώθηση της ανάπτυξης της έρευνας και της τεχνολογίας, μέσω της δημιουργίας υποδομής και της σύνδεσης

της έρευνας με την παραγωγή, συμπεριλαμβανομένου του πρωτογενούς τομέα, δεν είχαν καμιά επίπτωση στη Δυτική Μακεδονία, λόγω έλλειψης υλοποιούμενων σχετικών έργων εντός των γεωγραφικών της ορίων.

- Στο τομέα του Περιβάλλοντος, ο επιδιωκόμενος στόχος ήταν η μείωση των προβλημάτων που συνδέονταν με τα διογκούμενα αστικά κέντρα, τις βιομηχανικές ζώνες και τις ζώνες με μεγάλη τουριστική δραστηριότητα. Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η υλοποίηση των έργων από το Πρόγραμμα αυτό αφορούσε μικρής κλίμακας παρεμβάσεις για την προστασία βιότοπων και καθαρισμό ακτών που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών, τουριστικών πόρων, αλλά σε πολύ περιορισμένη κλίμακα.

Β. Άξονας 2: Ανάπτυξη του Πρωτογενούς Τομέα και Αγροτική Ανάπτυξη.

- Στον τομέα της Γεωργίας, επιδιωκόμενοι στόχοι, όπως η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα, ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών δομών και της υποδομής, ο εκσυγχρονισμός και η προσαρμογή του μηχανισμού μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων, εκφράζονταν κυρίως μέσω των αρδευτικών έργων, της πρόωρης συνταξιοδότησης αγροτών και των οικονομικών ενισχύσεων για τη δημιουργία παραγωγικών επενδύσεων του πρωτογενούς τομέα σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Οι αναμενόμενες θετικές επιπτώσεις ήταν μάλλον περιορισμένες, αφού η αύξηση της αρδευόμενης γης που σημειώθηκε δεν επέδρασε θετικά στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και τον αναδασμό της γεωργικής γης, η πρόωρη συνταξιοδότηση των αγροτών δεν φαίνεται να ανανέωσε ηλικιακά το εργατικό δυναμικό που απασχολούνταν στη γεωργία, ενώ η υλοποίηση επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα ήταν μικρής κλίμακας με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετήθηκε στην ουσία ο τεθείς στόχος σε σημαντικό βαθμό.

Γ. Άξονας 3: Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων

Βασικός στόχος εδώ, ήταν η υποβοήθηση της ανάπτυξης του παραγωγικού τομέα μέσω της βελτίωσης του τεχνικού και οικονομικού περιβάλλοντος των βιομηχανικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, της ειδίκευσης των στελεχών και των εργατών, καθώς και της συγχρηματοδότησης ενός αποτελεσματικού καθεστώτος ενισχύσεων. Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η ενίσχυση, μέσω του προγράμματος αυτού, επιχειρήσεων που θα δημιουργήσουν παραγωγικές επενδύσεις υπήρξε περιορισμένη, αφού υλοποιήθηκε μικρός αριθμός τέτοιων επενδύσεων με αποτέλεσμα οι επιπτώσεις στο τοπικό εισόδημα, την

απασχόληση και την τόνωση της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας να είναι επίσης περιορισμένες. Η υλοποίηση ενδοεπιχειρησιακών προγραμμάτων κατάρτισης ήταν αρκετά ανεπτυγμένη, βελτιώνοντας το επίπεδο ειδίκευσης του ήδη απασχολουμένου εργατικού δυναμικού. Η δημιουργία, επίσης, μέσω του προγράμματος αυτού, έργων υποδομής στη ΒΙΠΕ Φλώρινας, βελτίωσε το επίπεδο των οργανωμένων χώρων για την υποδοχή βιομηχανικών επενδύσεων, αλλά μάλλον αυτό δεν αποτέλεσε θετικό κριτήριο για την δημιουργία παραγωγικών επενδύσεων, αφού αυτές ήταν περιορισμένης κλίμακας, όπως προαναφέρθηκε.

Δ. Άξονας 4: Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού.

Ο επιδιωκόμενος στόχος στον τομέα του Τουρισμού, ήταν η καλύτερη αξιοποίηση των τουριστικών δυνατοτήτων της χώρας μέσω της συγχρηματοδότησης ενός αποτελεσματικού καθεστώτος ενισχύσεων, κυρίως υπέρ των μικρών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, καθώς και μέσω της κατάλληλης επαγγελματικής κατάρτισης. Ο δεύτερος στόχος δεν αφορούσε τη Δυτική Μακεδονία αφού μέσω του προγράμματος αυτού δεν υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια προγράμματα κατάρτισης, ενώ η ικανοποίηση του πρώτου στόχου στην ουσία δεν έχει επιτευχθεί, αφού από το Πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτήθηκε η δημιουργία μόνο μιας μονάδας στο Νομό Καστοριάς.

Ε. Άξονας 5: Αξιοποίηση του Ανθρώπινου Δυναμικού.

Στόχος του τομέα αυτού ήταν να ανταποκριθεί στις ανάγκες επαγγελματικής κατάρτισης και ενίσχυσης για προσλήψεις που δημιουργήθηκαν, λόγω της ανάπτυξης και της αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας, να βελτιώσει το επίπεδο επαγγελματικής ειδίκευσης του εργατικού δυναμικού και να ενισχύσει τη δυναμική της προσφοράς θέσεων απασχόλησης, γεγονός που στην Περιφέρεια εκφράστηκε μέσω ενός αριθμού προγραμμάτων κατάρτισης των οποίων η θεματολογία δεν φαίνεται να εξυπηρέτησε τους στόχους του προγράμματος (τα θέματα που αποτέλεσαν αντικείμενο κατάρτισης ήταν η περιφερειακή ανάπτυξη, οι δημοτικές επιχειρήσεις, η διαχείριση απορριμμάτων, η συντήρηση παλαιοντολογικών ευρημάτων κλπ), η υλοποίηση τους δε το πιθανότερο είχε ως αποτέλεσμα απλά την ενίσχυση του εισοδήματος των συμμετεχόντων.

Όσον αφορά το ***Α' ΚΠΣ. 1989-1994: Περιφερειακό Σκέλος***, σημειώνονται τα εξής:

- Η υλοποίηση μιας πλειάδας έργων υποδομών, κυρίως οδικών έργων, έργων ύδρευσης - αποχέτευσης, εκπαίδευσης, υγείας, αθλητισμού και τηλεθέρμανσης,

επέδρασαν θετικά στην ικανοποίηση του στόχου της ανάπτυξης σε ποσοτικό επίπεδο των βασικών οικονομικών υποδομών, αλλά δεν φαίνεται να ικανοποίησαν τον στόχο της ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού και της υπαίθρου. Η βελτίωση της ενδοπεριφερειακής σύνδεσης, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, εκφράστηκε μέσω πολλών έργων κυρίως μικρής κλίμακας, τα οποία τελικά δεν συγκράτησαν τον πληθυσμό στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, γεγονός που εκφράστηκε μέσω της παρατηρούμενης δημογραφικής συρρίκνωσης των περιοχών αυτών.

- Παράλληλα η υλοποίηση του στόχου της ανάπτυξης του κλάδου της γούνας, της στήριξης της βιοτεχνίας και της προώθησης και άλλων κλαδικών δραστηριοτήτων δεν επετεύχθη, αφού τα σχετικά μέτρα του Προγράμματος δεν υλοποιήθηκαν.

- Η υλοποίηση πολύ μεγάλου αριθμού προγραμμάτων κατάρτισης σε θέματα πρωτογενούς, δευτερογενούς, τριτογενούς τομέα και τοπικής ανάπτυξης, μάλλον επέδρασαν θετικά στην περιστασιακή αύξηση του εισοδήματος και της κατανάλωσης των συμμετεχόντων και όχι στη βελτίωση του επιπέδου ειδίκευσης τους, πρόσβασης στην απασχόληση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης.

- Τα έργα που στόχευαν στην ενίσχυση των Δομών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω του ΕΑΠΤΑ Ι, που αφορούσαν μικρής κλίμακας παρεμβάσεις για την βελτίωση των υποδομών, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, σε μεγάλο μέρος δεν ολοκληρώθηκαν από το ΠΕΠ Ι, εντασσόμενα στο ΠΕΠ ΙΙ ώστε να ολοκληρωθεί το φυσικό ή το οικονομικό τους αντικείμενο, περιορίζοντας τις θετικές επιδράσεις τους στην ενδυνάμωση της υπαίθρου και την συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

- Εντούτοις έργα, όπως η Τηλεθέρμανση Κοζάνης είχε σαφείς θετικές επιπτώσεις στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Κοζάνης, ενώ η δημιουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου της Βασιλίτσας αποτέλεσε πόλο προσέλκυσης αγροτουριστικών καταλυμάτων, τα οποία μέσω του LEADER Ι υλοποιήθηκαν, δημιουργώντας θετικές επιδράσεις στην συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή αυτή, λόγω της δημιουργίας διεξόδων απασχόλησης και τελικά αύξησης του τοπικού εισοδήματος.

Σχετικά με ***τις Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες 1989-1994*** μπορούν να σημειωθούν τα εξής:

- Η Πρωτοβουλία INTERREG I, μέσω έργων που αφορούσαν την βελτίωση της υποδομής και λειτουργίας αεροδρομίων και ελικοδρομίων, τη βελτίωση της οδοποιίας, τη διασυνοριακή συνεργασία, την υγιεινή των ζώων και των ζωοκομικών προϊόντων, την αξιοποίηση των επιφανειακών υδάτων και την κατάρτιση και εκπαίδευση των παλιννοστούντων, στόχευε στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας στην υποβοήθηση των παραμεθορίων περιοχών να ξεπεράσουν τα προβλήματα απομόνωσης και περιφερειακότητας που τα χαρακτηρίζουν. Η επίτευξη των στόχων αυτών δεν φαίνεται να πραγματοποιήθηκε αφού τα σημαντικότερα έργα όπως αυτό της οδού Νεστορίου-Πεύκου παρουσίασε σημαντικά προβλήματα κατά την κατασκευή του, ενώ το έργο της Λιμνοδεξαμενής Αχλάδας-Σκοπού δεν ολοκληρώθηκε, με αποτέλεσμα και τα δύο να ενταχθούν στο INTERREG II ώστε να ολοκληρωθούν. Παράλληλα τα έργα που αφορούσαν τη δημιουργία ελικοδρομίου στην Καστοριά και του Κτηνιατρικού Σταθμού, επίσης, στη Καστοριά, από μόνα τους, παρά την ολοκλήρωση τους, δεν δημιούργησαν προϋποθέσεις για να ξεπεράσει η περιοχή τα προβλήματα που δημιουργεί η παραμεθόρια θέση της. Παράλληλα, ο στόχος της διασυνοριακής συνεργασίας εξαντλήθηκε στην εκπόνηση μιας μελέτης για συνεργασία με την περιοχή της Κορυτσάς στην Αλβανία, ενώ τα προγράμματα κατάρτισης παλιννοστούντων και αυτά αποτέλεσαν απλά μηχανισμούς εισοδηματικής ενίσχυσης των συμμετεχόντων.

- Αντίθετα ο βασικός στόχος μέσω του LEADER I, ο οποίος ήταν η τοπική ανάπτυξη αγροτικών περιοχών, η οποία θα προέκυπτε από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, φαίνεται να επιτεύχθηκε τουλάχιστον στη περιοχή των Γρεβενών. Η υλοποίηση των έργων της πρωτοβουλίας επέδρασε θετικά στη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές-μειονεκτικές περιοχές, αφού προσέφερε διεξόδους απασχόλησης, δυνατότητες άσκησης πολλαπλών δραστηριοτήτων, ενθάρρυνσης μικρών βιοτεχνικών και αγροτουριστικών επενδύσεων που μέσω και των συμπληρωματικών έργων από το ΠΕΠ I (χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας - δημιουργία συνοδευτικών υποδομών πρόσβασης) δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας και την απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων.

- Από την Πρωτοβουλία RETEX - Α' Κύκλος ενισχύθηκαν μόνο τέσσερις επιχειρήσεις στη Δυτική Μακεδονία. Το γεγονός αυτό μας επιτρέπει να σημειώσουμε όη βασικοί στόχοι της Πρωτοβουλίας όπως η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων ή η διαφοροποίηση και ο εκσυγχρονισμός των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων καθώς και η βελτίωση της υπάρχουσας

τεχνογνωσίας μπορεί να εξυπηρετήθηκαν στο επίπεδο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ενισχυμένων επιχειρήσεων, αλλά λόγω του πολύ μικρού αριθμού τους δεν φαίνεται να προέκυψαν επιπτώσεις τέτοιου μεγέθους που να επέδρασαν στην τόνωση της οικονομίας της Περιφέρειας.

- Μέσω των Ευρωπαϊκών Πρωτοβουλιών NOW, HORIZON και EUROFORM πραγματοποιήθηκαν προγράμματα κατάρτισης νέων γυναικών, παλιννοστούντων και ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η θεματολογία των Προγραμμάτων Κατάρτισης ήταν μάλλον γενικού περιεχομένου με αποτέλεσμα και εδώ τα προγράμματα αυτά να αποτελέσουν κατά το πλείστον τρόπους εισοδηματικής ενίσχυσης των συμμετεχόντων, παρά μηχανισμούς βελτίωσης του επιπέδου ειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, πρόσβασης στην απασχόληση και αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης.

- Πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι στην Περιφέρεια δεν υλοποιήθηκαν έργα μέσω της Πρωτοβουλίας ……., που στόχευε στην προετοιμασία των επιχειρήσεων για την Ενιαία Αγορά, μέσω προγραμμάτων που αφορούσαν τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής και παραγωγικότητας, την τεχνική βοήθεια στις ΜΜΕ για συμμετοχή σε μειοδοτικούς διαγωνισμούς και την τεχνική βοήθεια για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.

- Επίσης, ούτε μέσω της Πρωτοβουλίας STRIDE, υλοποιήθηκαν έργα στην Περιφέρεια. Η Πρωτοβουλία αυτή στόχευε στην οικονομική ανάπτυξη των Περιφερειών μέσω της έρευνας και της τεχνολογίας με έμφαση στη μεταφορά και διάχυση της τεχνολογίας και στη προώθηση της απασχόλησης.

- Αντίθετα, μέσω της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας "ΤΗΛΕΜΑΤΙΚΗ" υλοποιήθηκε στην Δυτική Μακεδονία ένα έργο που αφορούσε την επέκταση του δικτύου HELLASPAC και HELLASCOM του οποίου η υλοποίηση είχε θετική επίπτωση στην ενθάρρυνση της εισαγωγής προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και κατ' επέκταση στην βελτίωση των συνθηκών επικοινωνίας και πρόσβασης.

2.3.2. Β' Κ.Π.Σ. (1989-1994)

Η υλοποίηση του Β' ΚΠΣ και των Ευρωπαϊκών Πρωτοβουλιών (μετά το 1993), συγκέντρωσε το 73,3% των συνολικών δεσμεύσεων από τα Προγράμματα που συγχρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ στη Δυτική Μακεδονία.

Μέσω του ***Β' ΚΠΣ 1994-1999: Εθνικό Σκέλος***, η Περιφέρεια ενισχύθηκε ως εξής:

Α. Άξονας 1. Μείωση του Βαθμού Περιφερειακότητας και Προώθηση της Εσωτερικές Ολοκλήρωσης με την Ανάπτυξη Μεγάλων Υποδομών

1. Μεταφορές

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Προσβάσεις και Οδικοί Άξονες", του οποίου οι βασικοί στόχοι συνοψίζονταν στην επέκταση και ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών στις μεταφορές, στην ανάπτυξη των διεθνών συνδέσεων της χώρας για την εξυπηρέτηση της κοινοτικής και διεθνούς πρόσβασης και μεταφορικής ζήτησης και στην ανάπτυξη των εσωτερικών (εθνικής και διαπεριφερειακής σημασίας) διασυνδέσεων, μέσω της υλοποίησης της Εγνατίας Οδού, θα επέτρεπε τη δημιουργία διεξόδων προς Θεσσαλονίκη και Ιωάννινα-Ηγουμενίτσα, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της προσπελασιμότητας, τη μείωση της χρονοαπόστασης, καθώς και την άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας, γεγονός που θα δημιουργούσε προϋποθέσεις για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της οικονομίας, τη βελτίωση του εισοδήματος των κατοίκων, αλλά και τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων.

- Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι στην Περιφέρει Δυτικής Μακεδονίας δεν προγραμματίστηκε (τουλάχιστον κατά την περίοδο διερεύνησης των έργων που συγχρηματοδοτήθηκαν από το Β' ΚΠΣ και τις Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες) κανένα έργο από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Σιδηρόδρομοι". Εντούτοις, η ανυπαρξία σύγχρονου σιδηροδρομικού δικτύου και η αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού του δεν μειώθηκε από τη δημιουργία των μεγάλων οδικών αξόνων (Εγνατία Οδός, Κάθετος Άξονας Φλώρινας - Όρια Νομού Λάρισας), αφού σε κάθε περίπτωση ο σιδηρόδρομος αποτελεί το πλέον οικονομικό μέσο μεταφοράς μεγάλου όγκου εμπορευμάτων και πρώτων υλών.

2. Επικοινωνίες

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Τηλεπικοινωνίες" του οποίου οι βασικοί στόχοι συνοψίζονταν στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων της τηλεπικοινωνιακής υποδομής και στον εκσυγχρονισμό των τηλεπικοινωνιακών υποδομών με κύριο άξονα την ψηφιοποίηση του

δικτύου, συμπληρώθηκε στην Περιφέρεια από το Α' ΚΠΣ: Εθνικό Σκέλος, προσπάθεια για βελτίωση της ποιότητας και ποσότητας των παρεχομένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, καθώς και για παροχή προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, που εκτιμήθηκε ότι θα δημιουργούσε προϋποθέσεις για βελτίωση του βαθμού επικοινωνίας της Περιφέρειας ενδογενώς και εξωγενώς επιτρέποντας την άρση της απομόνωσης της και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της τοπικής οικονομίας.

3. Ενέργεια

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ενέργεια", του οποίου βασικός στόχος ήταν η υποστήριξη έργων που ήταν αναγκαία για την κάλυψη της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας, η δημιουργία της 5ης Μονάδας του Αγίου Δημητρίου ικανοποίησε τον ανωτέρω στόχο. Εντούτοις, εκτιμήθηκε ότι παράλληλα θα δημιουργούσε αφ' ενός θετικές επιδράσεις στην Περιφέρεια, αλλά και σημαντικές αρνητικές. Οι θετικές επιδράσεις σχετίζονταν με τη δημιουργία νέων δέσεων απασχόλησης, την αύξηση του τοπικού εισοδήματος και την τόνωση της τοπικής οικονομίας στο Νομό Κοζάνης. Οι αρνητικές επιδράσεις σχετίζονταν με την ακόμα μεγαλύτερη εξάρτηση της τοπικής παραγωγικής δραστηριότητας από την ήδη έντονη παρουσία του κρατικού τομέα (ΔΕΗ) που έθεσε ερωτήματα για το κατά πόσον στην περιοχή θα αναπτυχθούν νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες ανεξάρτητες ή μη από την ΔΕΗ. Παράλληλα, η δημιουργία του έργου αυτού, σε μια περιοχή με έντονα επιβαρημένο περιβάλλον, θα λειτουργούσε ανασταλτικά στην επίτευξη στόχων, όπως η προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Β. Άξονας 2: Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον", του οποίου ο βασικός στόχος ήταν η ενίσχυση, η ποιοτική βελτίωση, η αναβάθμιση καθώς και η ορθολογική διαχείριση όλων των περιβαλλοντικών μέσων ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, η Περιφέρεια ενισχύεται μέσω έργων-δράσεων που στοχεύουν στο Χωροταξικό και Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό, την δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου και στη διαχείριση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος των οποίων η υλοποίηση εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για καλύτερη οργάνωση του δομημένου περιβάλλοντος, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση στις ευαίσθητες περιοχές, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής.

- Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Υγεία-Πρόνοια", που βασικό στόχο είχε τη βελτίωση, ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των κοινωνικών υποδομών, η Περιφέρεια ενισχύθηκε μέσω των έργων που αφορούσαν την Πρόνοια, τα οποία εκτιμήθηκε ότι θα βελτίωναν το επίπεδο κοινωνικής προστασίας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Εντούτοις, εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι τα ανωτέρω θα προέκυπταν μόνο εφ' όσον λαμβάνονταν μέριμνα και για την έγκαιρη στελέχωση των μονάδων αυτών, γεγονός που ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την επιτυχία των στόχων του Προγράμματος αυτού.

Β. Άξονας 3: Ανάπτυξη της Ανταγωνιστικότητας του Οικονομικού Ιστού.

- Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Βιομηχανία και Υπηρεσίες" του οποίου βασικός στόχος ήταν η συνεχής βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και η δημιουργία αλληλοτροφοδοτούμενης σχέσης μεταξύ ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης με άμεσες θετικές συνέπειες για την απασχόληση και την οικονομία, η Περιφέρεια ενισχύθηκε μέσω δράσεων-ενεργειών που αφορούσαν τη δημιουργία εργαστηρίου πιστοποίησης ποιότητας για τη γούνα, την προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας των εργατικών χώρων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. Λαμβάνοντας υπόψη την περιορισμένη αποτελεσματικότητα του Α' ΚΠΣ στην Περιφέρεια για προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και επίσης την μη υλοποίηση δράσεων που στόχευαν στη στήριξη των ΜΜΕ της περιοχής, η επιτυχία των δράσεων του Προγράμματος θεωρήθηκε απαραίτητη, έτσι ώστε να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για τόνωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της τοπικής οικονομίας, την προσφορά θέσεων εργασίας και την αύξηση του τοπικού εισοδήματος.

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Έρευνα-Τεχνολογία", του οποίου βασικός στόχος ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και οικονομίας, η ενίσχυση της Περιφέρειας (τουλάχιστον κατά την περίοδο διερεύνησης των έργων που συγχρηματοδοτούνταν από τα Προγράμματα του Β' ΚΠΣ) ήταν πολύ περιορισμένη. Λαμβάνοντας υπόψη την ανυπαρξία έργων που αφορούσαν "Έρευνα-Τεχνολογία" και από το Α' ΚΠΣ, είναι εμφανής η έλλειψη αντίδρασης της τοπικής οικονομίας (κυρίως του τοπικού επιχειρηματικού ιστού) σε δραστηριότητες που προήγαγουν την έρευνα και τεχνολογία, γεγονός που με τις υφιστάμενες συνθήκες παγκοσμιοποίησης της οικονομίας δεν φάνηκε να λειτούργησε ευνοϊκά προς την κατεύθυνση της τόνωσης της εξωτερικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στην Περιφέρεια

- Επίσης η ανυπαρξία έργων (τουλάχιστον κατά την περίοδο διερεύνησης των έργων που συγχρηματοδοτούνταν από τα Προγράμματα του Β' ΚΠΣ, που εντάχθηκεν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Τουρισμός-Πολιτισμός" δεν δημιούργησαν θετικές προϋποθέσεις στην Περιφέρεια για ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού, μέσω της βελτίωσης της τουριστικής υποδομής και της αξιοποίησης των δυνατοτήτων της περιφέρειας για παροχή εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα δημιουργούσουν νέες θέσεις απασχόλησης, αύξηση του τοπικού εισοδήματος και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της τοπικής οικονομίας.

- Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη", του οποίου βασικός στόχος ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών διαρθρώσεων και η προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων, η Περιφέρεια ενισχύθηκε μέσω δράσεων - έργων που αφορούσαν τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων, τη δημιουργία υποδομών για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών και δασικών προϊόντων, τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων σταθμών και εργαστηρίων του Υπουργείου Γεωργίας, την υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούσαν τη ζωική παραγωγή, την αποπεράτωση αρδευτικών έργων του Α' ΚΠΣ, καθώς και την ανάπτυξη των δασών. Η επιτυχής υλοποίηση των έργων-ενεργειών του Προγράμματος αυτού θεωρήθηκε αναγκαία, αφού η παρουσία του πρωτογενούς τομέα ήταν σημαντική στην τοπική οικονομία. Επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα που ενισχύθηκε η υλοποίησή τους μέσω του προγράμματος, καθώς και η δημιουργία υποδομών που βελτιώνουν τις συνθήκες εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών και δασικών προϊόντων, θα δημιουργούσουν προϋποθέσεις για συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στήριξη του γεωργικού εισοδήματος, δημιουργία διεξόδων απασχόλησης και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας. Δραστηριότητες ενίσχυσης της ζωικής παραγωγής εκτιμήθηκε ότι θα δημιουργούσουν προϋποθέσεις για στήριξη του κτηνοτροφικού εισοδήματος και συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Τα δασικά έργα σε συνέργια με τα αντίστοιχα έργα του ΠΕΠ ΙΙ θα επιδρούσουν θετικά στην προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος. Τα προς ολοκλήρωση αρδευτικά έργα θα επιδρούσαν θετικά στην τοπική οικονομία υπό την προϋπόθεση ότι θα συνοδεύονταν από την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και την υλοποίηση ενεργειών αναδασμού.

Δ. Άξονας 4: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προώθηση της Απασχόλησης.

Η υλοποίηση των δράσεων του Άξονα αυτού, που στόχο είχε την υλοποίηση παρεμβάσεων που αφορούσαν την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την προώθηση της απασχόλησης στη χώρα, οργανώθηκε, κύρια, μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων "Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση" "Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Προώθηση της Απασχόλησης" και "Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας". Η Περιφέρεια ενισχύθηκε από τα προαναφερθέντα προγράμματα μέσω της υλοποίησης σημαντικού αριθμού δράσεων και προγραμμάτων που αφορούσαν την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων, την κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης ανέργων και απολυόμενων ατόμων (νέοι, νέες γυναίκες κλπ) και την ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων-ομάδων που υφίσταντο κοινωνικό αποκλεισμό. Λαμβάνοντας υπόψη την περιορισμένη επιτυχία των σχετικών προγραμμάτων του Α' ΚΠΣ θεωρήθηκε αναγκαία η εξασφάλιση προϋποθέσεων έτσι ώστε τα προς υλοποίηση προγράμματα να μην αποτελέσουν απλά μηχανισμούς βελτίωσης του εισοδήματος και της κατανάλωσης των συμμετεχόντων σ' αυτά, αλλά μηχανισμούς βελτίωσης του επιπέδου ειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, πρόσβασης στην απασχόληση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης.

Παράλληλα, το ***Περιφερειακό Σκέλος του Β' ΚΠΣ***, όπως σημειώθηκε ανωτέρω, διέπονταν από την υιοθέτηση στόχων που αφορούσαν:

- *την άρση της απομόνωσης της περιφέρειας*
- *την αναδιοργάνωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων, μέσω της σταδιακής μείωσης της εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και της ανάπτυξης ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους κλάδους (πχ. τουρισμός)*
- *την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών, ώστε να συγκρατηθεί ο πληθυσμός, και*
- *την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών των αστικών κέντρων.*

Για την επίτευξη των προαναφερθέντων υλοποιήθηκαν έργα ή προγραμματίστηκε η υλοποίηση έργων που αφορούσαν τις υποδομές μεταφορών, την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, την προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, τη στήριξη των παραγωγικών τομέων, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση των δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ παράλληλα υλοποιήθηκαν έργα που δεν υλοποιήθηκαν μέσω του ΠΕΠ Ι.

Η θετική επίδραση των έργων του ΠΕΠ ΙΙ απαιτούσε εντατικοποίηση της προσπάθειας, αν ληφθεί υπόψη η περιορισμένη αποτελεσματικότητα του ΠΕΠ Ι, στη κατεύθυνση της δημιουργίας προϋποθέσεων για συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στήριξη της τοπικής απασχόλησης, βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, βελτίωση των ενδοπεριφερειακών συνδέσεων αλλά και των διαπεριφερειακών, δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, στήριξη των τομέων της τοπικής οικονομίας και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους, καθώς και αύξηση του τοπικά παραγόμενου εισοδήματος.

Η επιτυχής υλοποίηση των ανωτέρω, δεν προέκυψε μόνο μέσω των δράσεων-έργων του ΠΕΠ ΙΙ. Στην Περιφέρεια προγραμματίστηκε η υλοποίηση, όπως προαναφέρθηκε, μεγάλων έργων του εθνικού σκέλους, των οποίων η επίδραση αναμένονταν να λειτουργήσει συμπληρωματικά με τα έργα του ΠΕΠ ΙΙ. Εντούτοις, έργα όπως η δημιουργία της 5ης Μονάδας του Αγ. Δημητρίου εκτός από τις θετικές επιπτώσεις που αναμένονταν να έχει στην τοπική οικονομία, φαίνεται να μην λειτούργησε συμπληρωματικά με στόχους του ΠΕΠ ΙΙ, όπως η προστασία του περιβάλλοντος και η απεξάρτηση της τοπικής παραγωγικής δραστηριότητας από τον κλάδο της ενέργειας. Αν ληφθεί υπόψη δε η προγραμματιζόμενη υλοποίηση των νέων μονάδων παραγωγής ενέργειας στην Φλώρινα, η ήδη έντονη παρουσία της ΔΕΗ στην Περιφέρεια ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο, με αποτέλεσμα την ακόμα μεγαλύτερη εξάρτηση της περιοχής από δραστηριότητες του κυρίαρχου κλάδου της ενέργειας (εξόρυξη, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας).

Επίσης η υλοποίηση των έργων-ενεργειών των Πρωτοβουλιών INTERREG II, LEADER II, RECHAR II και RETEX - Β' Κύκλος (για τις οποίες κατά την περίοδο συγκέντρωσης των στοιχείων για τα έργα των Πρωτοβουλιών μετά το 1993 είχαν εξειδικευθεί εν μέρει τα περιεχόμενα τους), που στόχευαν στην ενίσχυση των παραμεθορίων περιοχών για να άρουν τα μειονεκτήματα που γεννώνται από την απομόνωση τους (η πρώτη), στην τοπική ανάπτυξη αγροτικών περιοχών, η οποία προέκυψε από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης (η δεύτερη), στην

αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων (η τρίτη) και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, καθώς και την απόκτηση νέας ή βελτίωση της υπάρχουσας τεχνογνωσίας (η τέταρτη), θα λειτουργούσε συμπληρωματικά με τα έργα - ενέργειες του Β' ΚΠΣ: Εθνικό και Περιφερειακό Σκέλος, στην κατεύθυνση της δημιουργίας προϋποθέσεων ώστε:

- *να συγκρατηθεί ο πληθυσμός στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές,*
- *να αποκατασταθεί το περιβάλλον και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων στις περιοχές που έχουν πληγεί από τις δραστηριότητες των λιγνιτωρυχείων,*
- *να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των τοπικών επιχειρήσεων με την εισαγωγή νέας τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία,*
- *να στηριχθεί το τοπικό αγροτικό εισόδημα, και*
- *να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για αύξηση της απασχόλησης, μέσω της άσκησης πολλαπλών δραστηριοτήτων.*

ΜΕΡΟΣ Γ. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται αναφορά στους επιμέρους δείκτες ευημερίας και στα δημογραφικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κοινωνικο-οικονομικό προφίλ των Νομών και του συνόλου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα παρουσιάζονται συγκριτικοί πίνακες επιδόσεων ανά Νομό της Δυτικής Μακεδονίας καθώς και ως προς το σύνολο της Επικράτειας. Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν συλλεχθεί από τις **Ετήσιες Εκδόσεις «Νομοί – Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και των 13 περιφερειών»** (1997 έως και 2002). Επίσης χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από την απογραφή της **Ε.Σ.Υ.Ε**. για το έτη 1981, 1991 και 2001 με τα στοιχεία των δύο τελευταίων απογραφών να παρατίθενται σε παράρτημα αναγόμενα σε επίπεδο ΟΤΑ (Δήμοι, Κοινότητες) της Δυτικής Μακεδονίας.

1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

1.1. Επίπεδο και Εξέλιξη Πληθυσμού

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας περιλαμβάνει τους Νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 301.522 κατοίκους (ΕΣΥΕ 2001) και αντιστοιχεί περίπου στο 2,8% του πληθυσμού της χώρας και στο 0,81% του πληθυσμού της Ε.Ε. για την αντίστοιχη περίοδο. Πρόκειται για τη 10η μεγαλύτερη Περιφέρεια της χώρας σε πληθυσμό και τη μικρότερη από τις περιφέρειες της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Κύριο χαρακτηριστικό της Δυτικής Μακεδονίας είναι ουσιαστικά η πληθυσμιακή της στασιμότητα, καθώς καταγράφονται μικρές αυξομειώσεις ή τάσεις στασιμότητας όσον αφορά το δείκτη της φυσικής αύξησης του πληθυσμού.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός της Περιφέρειας σημείωσε αύξηση σε ποσοστό μόλις 4,3%, αισθητά μικρότερη από την αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας (12,6%) για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Αναφορικά με τη σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο είναι χαρακτηριστικό ότι στη Δυτική Μακεδονία υπερισχύουν οι άνδρες έναντι των γυναικών, συνολικά και ανά νομό, σε αντίθεση με το σύνολο της Χώρας.

Ειδικότερα η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού στην Περιφέρεια ανά Νομό και φύλο για την περίοδο 1981 – 2001 απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα καθώς και στο επόμενο διαγράμμα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ

	1981			1991			2001		
	Σύνολο	**Αρρενες**	**Θήλεις**	**Σύνολο**	**Αρρενες**	**Θήλεις**	**Σύνολο**	**Αρρενες**	**Θήλεις**
Σύνολο Χώρας	**9.739.589**	**4.779.571**	**4.960.018**	**10.259.900**	**5.055.408**	**5.204.492**	**10.964.020**	**5.427.682**	**5.536.338**
Δυτική Μακεδονία	**289.221**	**144.467**	**144.754**	**293.015**	**146.979**	**146.036**	**301.522**	**152.147**	**149.375**
Νομός Γρεβενών	36.676	18.497	18.179	36.797	18.673	18.124	37.947	19.111	18.836
Νομός Καστοριάς	53.346	26.737	26.609	52.685	26.612	26.073	53.483	27.362	26.121
Νομός Κοζάνης	146.937	73.168	73.769	150.386	75.026	75.360	155.324	77.712	77.612
Νομός Φλώρινας	52.262	26.065	26.197	53.147	26.668	26.479	54.768	27.962	26.806

Πηγή: ΕΣΥΕ

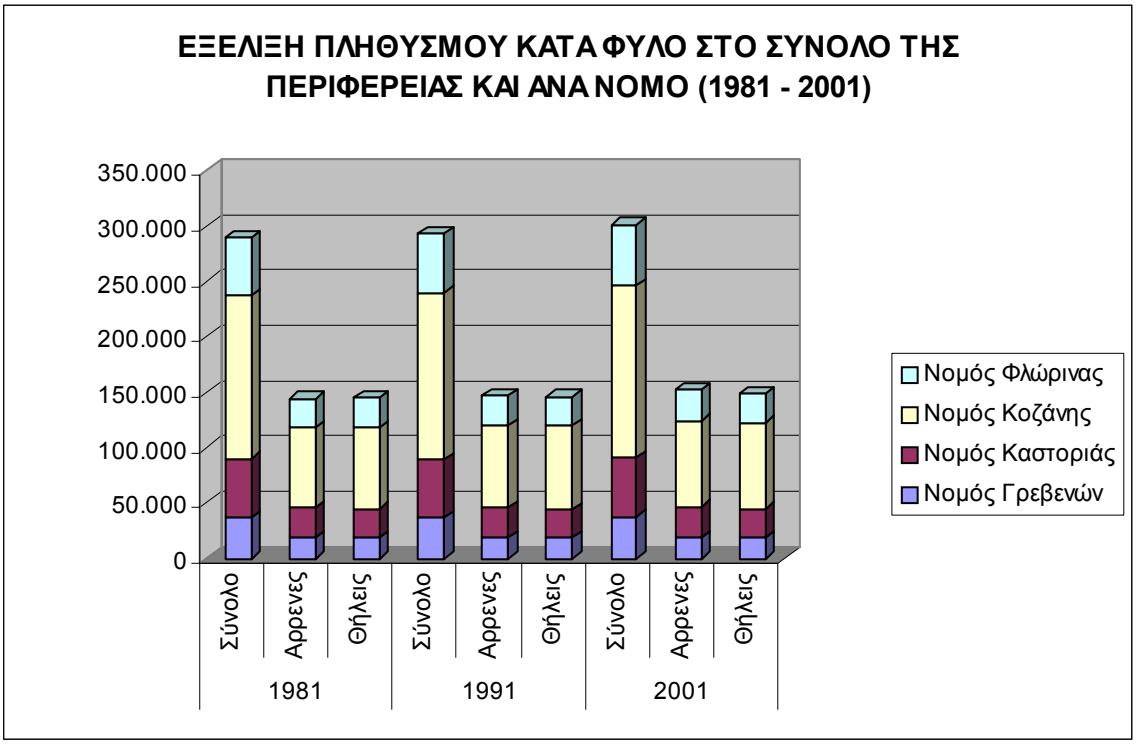

Ειδικότερα ανά Νομό:

1.1.1. Νομός Γρεβενών

Με πρωτεύουσα τα Γρεβενά ο Νομός Γρεβενών συγκεντρώνει, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το 0,3% του πληθυσμού της Χώρας με σημαντική και συνεχή τάση μείωσης, αφού σημειώνεται φυσική μείωση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων / 1.000 κατοίκους: - 3,4 το 2000 και 2001, - 3,1 το 1999, - 4,7 το 1998, - 4 το 1997 και - 3,4 το 1996). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός του Νομού, που ανέρχεται στους 37.964 κατοίκους, σημείωσε μικρή αύξηση σε ποσοστό 4,2%, όταν για το ίδιο διάστημα ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 12,6%.

1.1.2. Νομός Καστοριάς

Με πρωτεύουσα την Καστοριά ο Νομός Καστοριάς συγκεντρώνει, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το 0,5 % του πληθυσμού της χώρας. Και στο νομό Καστοριάς από το 1995 έως και το 1999 και με εξαίρεση τα έτη 1997 – 98 καταγράφεται σαφής φυσική μείωση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000

κατοίκους: -0,7 το 1999, 0,4 το 1998, 0,1 το 1997, -0,5 το 1996 και –0,1 το 1995). Είναι δε χαρακτηριστικό ότι σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός του Νομού, που ανέρχεται στους 53.483 κατοίκους, σημείωσε μικρή αύξηση σε ποσοστό μόλις 0,6%, όταν για το ίδιο διάστημα ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 12,6%.

1.1.3. Νομός Κοζάνης

Με πρωτεύουσα την Κοζάνη ο Νομός Κοζάνης συγκεντρώνει, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το 1,4% του πληθυσμού της χώρας, ενώ σε αντίθεση με τους προηγούμενους Νομούς διατηρείται μία σημαντική τάση αύξησης του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: 0,4 το 2001, 1,2 το 1999, 1,3 το 1998, 1,7 το 1997, 1,1 το 1996 και 1,8 το 1995). Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός του Νομού, που ανέρχεται στους 155.324 κατοίκους, σημείωσε αύξηση σε ποσοστό 5,6%, όταν για το ίδιο διάστημα ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 12,6%.

1.1.4. Νομός Φλώρινας

Με πρωτεύουσα τη Φλώρινα ο Νομός Φλώρινας συγκεντρώνει, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το 0,5 % του πληθυσμού της χώρας. Στο νομό Φλώρινας, όπως και στο νομό Γρεβενών, από το 1995 έως και το 2001 καταγράφεται φυσική μείωση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: , -0,4 το 2001, -0,2 το 1999, - 0,4 το 1998, - 0,2 το 1997, -0,8 το 1996 και – 0,6 το 1995), η οποία όμως σταδιακά δείχνει να περιορίζεται. Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών στην εικοσαετία 1981 - 2001 ο πληθυσμός του Νομού, που ανέρχεται στους 54.768 κατοίκους, σημείωσε αύξηση σε ποσοστό 4,5%, αισθητά όμως μικρότερη από την αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας (12,6%) για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Συνοπτικά τα παραπάνω απεικονίζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑ ΝΟΜΟ (1981 - 2001)
350.000
300.000
250.000
200.000
150.000
100.000
50.000
0
Δυτική Μακεδονία
Νομός Γρεβενών
Νομός Καστοριάς
Νομός Κοζάνης
Νομός Φλώρινας
1981
1991
2001

Η εξέλιξη του πληθυσμού ανά φύλο και ΟΤΑ (Δήμο, Κοινότητα) για την εικοσαετία 1991 – 2001 απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΝΑ ΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΟΤΑ (1991, 2001)

	1991			2001		
	Σύνολο	**Αρρενες**	**Θήλεις**	**Σύνολο**	**Αρρενες**	**Θήλεις**
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	**36.797**	**18.673**	**18.124**	**37.947**	**19.111**	**18.836**
ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	3.024	1.495	1.529	2.957	1.514	1.443
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΓΙΑΝΗΣ	1.475	756	719	1.707	837	870
ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	14.956	7.642	7.314	15.481	7.737	7.744
ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	5.642	2.817	2.825	5.066	2.519	2.547
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	2.936	1.484	1.452	3.080	1.566	1.514
ΔΗΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ	2.945	1.478	1.467	2.855	1.441	1.414
ΔΗΜΟΣ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ	1.950	990	960	1.792	896	896
ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	2.152	1.071	1.081	2.317	1.204	1.113
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΒΔΕΛΛΑΣ	130	79	51	448	225	223
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΔΟΤΣΙΚΟΥ	70	40	30	187	108	79
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ	135	73	62	139	72	67
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ	312	170	142	454	231	223
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΑΜΑΡΙΝΗΣ	285	179	106	701	369	332
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΜΙΞΗΣ	491	241	250	509	263	246
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	**52.685**	**26.612**	**26.073**	**53.483**	**27.362**	**26.121**
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	5.777	2.879	2.898	6.117	3.133	2.984
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	2.581	1.263	1.318	2.845	1.443	1.402
ΔΗΜΟΣ ΑΚΡΙΤΩΝ	1.003	513	490	1.109	620	489
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	4.000	1.985	2.015	4.100	2.081	2.019
ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	1.632	840	792	1.473	761	712
ΔΗΜΟΣ ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ	3.962	2.129	1.833	3.457	1.746	1.711
ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	15.710	7.875	7.835	16.218	8.091	8.127
ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	610	306	304	576	289	287
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ	1.128	550	578	1.000	508	492
ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	3.294	1.670	1.624	3.468	1.788	1.680
ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	1.928	1.033	895	1.782	1.010	772
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	9.314	4.679	4.635	9.918	5.136	4.782
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΡΡΕΝΩΝ	922	467	455	623	324	299
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΡΑΜΟΥ	0	0	0	28	13	15
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ	824	423	401	769	419	350

	1991			2001		
	Σύνολο	**Αρρενες**	**Θήλεις**	**Σύνολο**	**Αρρενες**	**Θήλεις**
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	**150.386**	**75.026**	**75.360**	**155.324**	**77.712**	**77.612**
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	2.028	977	1.051	1.977	993	984
ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	3.891	1.951	1.940	3.816	1.940	1.876
ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	5.388	2.687	2.701	5.130	2.624	2.506
ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3.940	1.939	2.001	3.754	1.859	1.895
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	3.397	1.666	1.731	3.483	1.777	1.706
ΔΗΜΟΣ ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ	2.853	1.437	1.416	3.018	1.525	1.493
ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	6.484	3.262	3.222	6.429	3.264	3.165
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	7.899	3.989	3.910	7.966	4.031	3.935
ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ	2.685	1.402	1.283	2.257	1.159	1.098
ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	43.426	21.592	21.834	47.451	23.599	23.852
ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	4.897	2.439	2.458	4.896	2.460	2.436
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	5.299	2.669	2.630	5.121	2.506	2.615
ΔΗΜΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ	32.775	16.325	16.450	35.539	17.654	17.885
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	10.387	5.196	5.191	10.001	5.019	4.982
ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	6.687	3.331	3.356	6.547	3.265	3.282
ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	4.994	2.486	2.508	4.753	2.406	2.347
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΛΑΣΤΗΣ	671	332	339	645	317	328
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	1.588	820	768	1.645	869	776
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	1.097	526	571	896	445	451
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	**53.147**	**26.668**	**26.479**	**54.768**	**27.962**	**26.806**
ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	3.679	1.851	1.828	3.727	1.916	1.811
ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	7.838	4.084	3.754	8.378	4.501	3.877
ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	4.281	2.118	2.163	3.963	2.047	1.916
ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	7.120	3.647	3.473	7.038	3.633	3.405
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	5.904	2.952	2.952	5.510	2.775	2.735
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	1.732	887	845	1.851	1.044	807
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	5.025	2.541	2.484	4.532	2.298	2.234
ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	14.873	7.226	7.647	16.771	8.127	8.644
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	809	407	402	698	351	347
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	313	161	152	660	449	211
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΕΧΟΒΟΥ	1.329	673	656	1.227	616	611
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΝΥΜΦΑΙΟΥ	244	121	123	413	205	208

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας συγκεντρώνεται στους πέντε μεγάλους διευρημένους Δήμους (Κοζάνης, Πτολεμαίδας, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών κατά φθίνουσα σειρά) όπου βρίσκονται και τα ομώνυμα κύρια αστικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας.

Μάλιστα το ποσοστό αυτό βαίνει αυξητικά, καθώς από 41,5% του πληθυσμού της Περιφέρειας το 1991 αυξήθηκε σε 43,6% το 2001. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1/4 του πληθυσμού της Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στους Δήμους Κοζάνης και Πτολεμαΐδας. Παρόλα αυτά η Περιφέρεια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αστική.

1.2. Πληθυσμιακή πυκνότητα

Η Δυτική Μακεδονία κατέχει έκταση 9.451 τ.χλμ. και καταλαμβάνει το 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας είναι 31,9 κάτοικοι ανά τ.χλμ. και συνιστά με διαφορά την πιο αραιοκατοικημένη Περιφέρεια της χώρας, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος είναι υπερδιπλάσιος για τη χώρα (83,08 κάτοικοι ανά τετρ. χλμ.) και υπερτριπλάσιος (117,8 κάτοικοι ανά τετρ. χλμ.) για την Ε.Ε. (15 μέλη).

ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΑΝΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΟ ΧΛΜ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	***Επίδοση***
ΑΤΤΙΚΗ	905,9
Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	96,0
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	88,8
ΚΡΗΤΗ	67,8
ΔΥΤΙΚΉ ΕΛΛΑΔΑ	65,2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	52,9
Ν ΑΙΓΑΙΟ	51,6
Β ΑΙΓΑΙΟ	47,7
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	43,2
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	42,6
ΗΠΕΙΡΟΣ	40,8
ΑΝ ΜΑΚΕΔ. & ΘΡΑΚΗ	39,8
ΔΥΤ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	32,1
ΕΛΛΑΔΑ	83,08
Ε Ε (15)	117,8

EUROSTAT (2001)

Παρόλα αυτά ο δείκτης της πληθυσμιακής πυκνότητας για το σύνολο της Περιφέρειας καθώς και ειδικότερα ανά Νομό βαίνει αυξανόμενος κατά το διάστημα 1981 – 2001, σύμφωνα με τα παρακάτω στοιχεία:

1.2.1. Νομός Γρεβενών

Η επιφάνεια του Νομού είναι 2.291 τετραγωνικά χιλιόμετρα (τ.χλμ) και η πυκνότητα του πληθυσμού για το 2001 ήταν μόλις 16,56 κάτοικοι ανά τ.χλμ., δεδομένο που καθιστά το Νομό Γρεβενών τον πιο αραιοκατοικημένο Νομό της Ελληνικής Επικράτειας. Η αντίστοιχη τιμή του δείκτη ήταν 16,06 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1991 και 15,9 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1981.

1.2.2. Νομός Καστοριάς

Η επιφάνεια του Νομού είναι 1.720 τετραγωνικά χιλιόμετρα (τ.χλμ) και η πυκνότητα του πληθυσμού για το 2001 ήταν 31,9 κάτοικοι ανά τ.χλμ. Η αντίστοιχη τιμή του δείκτη ήταν 30,7 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1991 και 30,9 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1981.

1.2.3. Νομός Κοζάνης

Η επιφάνεια του Νομού είναι 3.516 τετραγωνικά χιλιόμετρα (τ.χλμ) και η πυκνότητα του πληθυσμού για το 2001 ήταν 44,17 κάτοικοι ανά τ.χλμ. Η αντίστοιχη τιμή του δείκτη ήταν 42,7 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1991 και 41,8 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1981.

1.2.4. Νομός Φλώρινας

Η επιφάνεια του Νομού είναι 1.924 τετραγωνικά χιλιόμετρα (τ.χλμ) και η πυκνότητα του πληθυσμού για το 2001 ήταν 28,46 κάτοικοι ανά τ.χλμ. Η αντίστοιχη τιμή του δείκτη ήταν 27,6 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1991 και 27,3 κάτοικοι ανά τ.χλμ. το 1981.

1.3. Φαινομενική μετανάστευση

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 η φαινομενική μετανάστευση αλλοδαπών κατά υπηκοότητα και κύριο λόγο εγκατάστασης στη Χώρα γενικά αλλά και στη Δυτική Μακεδονία ειδικότερα καταγράφεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟ ΛΟΓΟ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (2001)

Υπηκοότητα	Λόγοι εγκατάστασης							
	Αμφοτέρων των φύλων							
	Σύνολο	Εργασία	Επαναπατρισμός-Παλινόστηση	Επανένωση οικογενείας	Σπουδές	Αναζήτηση ασύλου	Πρόσφυγας	Άλλος λόγος
	1	2	3	4	5	6	7	8
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**762.191**	**413.214**	**51.694**	**99.968**	**20.787**	**9.980**	**2.368**	**164.180**
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**8.870**	**4.337**	**864**	**1.311**	**230**	**55**	**4**	**2.069**
Αλβανία	6.727	3.707	170	1.059	189	8	0	1.594
Αρμενία	36	10	15	4	0	0	0	7
Αυστραλία	210	30	112	25	0	0	0	43
Αυστρία	11	5	0	2	0	0	0	4
Βέλγιο	17	7	0	2	0	0	0	8
Βουλγαρία	76	46	0	10	0	0	0	20
Γαλλία	24	7	9	2	0	0	0	6
Γερμανία	167	47	42	23	1	0	0	54
Γεωργία	128	46	45	19	2	0	0	16
Γιουγκοσλαβία	89	50	2	11	0	7	1	18
Ηνωμένες Πολιτείες	387	52	225	46	2	0	0	62
Ηνωμένο Βασίλειο	23	12	4	2	1	0	0	4
Ισπανία	12	3	0	6	0	0	0	3
Ιταλία	45	8	7	7	0	0	0	23
Καζακστάν	16	5	5	0	0	0	0	6
Καναδάς	162	20	89	16	0	0	0	37
Κύπρος	86	28	2	6	24	0	0	26
Μολδαβία	10	5	1	0	0	0	0	4
Ουζμπεκιστάν	39	14	11	6	0	0	0	8
Ουκρανία	90	53	12	10	0	0	0	15
Πολωνία	46	17	11	3	1	12	0	2
Ρουμανία	59	26	7	9	0	15	0	2
Ρωσική Ομοσπ.	218	78	71	23	2	1	1	42
Σκόπια	32	9	2	9	0	0	0	12
Σουηδία	20	1	11	0	0	0	0	8
Τσεχία	13	6	0	1	1	5	0	0

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με τα στοιχεία η Δυτική Μακεδονία φιλοξενούσε το 2001 μόλις το 1,1% των μεταναστών της χώρας. Από αυτούς το 75,8% προέρχονταν από την Αλβανία με βασικό λόγο εγκατάστασης την εργασία (55,1% εξ αυτών). Οι αμέσως επόμενες ομάδες αλλοδαπών υπηκόων που καταγράφηκαν προέρχονται από χώρες με έντονο ελληνικό ομογενειακό στοιχείο (ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς, Γερμανία, Ρωσία) και αφορούν κύρια Έλληνες επαναπατρισθέντες και παλλινοστούντες.

Η εξέλιξη του αριθμού των ξένων υπηκόων στην Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας ανά Νομό και φύλο για το διάστημα 1981 – 1991 απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

	1981			1991		
	Σύνολο	**Αρρενες**	**Θήλεις**	**Σύνολο**	**Αρρενες**	**Θήλεις**
Δ. Μακεδονία	**1.007**	**594**	**413**	**2.141**	**1.385**	**756**
Νομός Γρεβενών	43	3	40	78	48	30
Νομός Καστοριάς	151	96	55	1043	735	308
Νομός Κοζάνης	674	392	282	538	277	261
Νομός Φλώρινας	139	103	36	482	325	157

Πηγή: ΕΣΥΕ

Όπως προκύπτει ο σχετικός αριθμός υπερδιπλασιάστηκε στην συγκεκριμένη δεκαετία, με την αύξηση να είναι εμφανής σε όλους τους Νομούς πλην αυτού της Κοζάνης, όπου η μείωση οφείλεται στην αποχώρηση από την περιοχή ξένων υπηκόων εργαζομένων σε διάφορες βιομηχανικές μονάδες. Αντίθετα η αύξηση που καταγράφεται οφείλεται στο άνοιγμα των Ελληνοαλβανικών συνόρων και την εισροή των πρώτων μεταναστών, κύρια στον Ν. Καστοριάς.

1.4. Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού

Η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Περιφέρειας σύμφνωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ το 2001 και συγκρινόμενη με αυτή της Χώρας παρατίθεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑ ΦΥΛΟ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (2001)

Ομάδες ηλικιών	ΧΩΡΑ			Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	**10.964.020**	**5.427.682**	**5.536.338**	**301.522**	**152.147**	**149.375**
0-4 ετών	530.269	271.741	258.528	15.455	7.897	7.558
5-9 ετών	546.014	280.959	265.055	15.898	8.165	7.733
10-14 ετών	587.802	306.063	281.739	17.376	9.032	8.344
15-19 ετών	728.918	381.964	346.954	21.311	11.183	10.128
20-24 ετών	836.402	437.659	398.743	20.369	10.715	9.654
25-29 ετών	850.087	437.801	412.286	20.906	10.780	10.126
30-34 ετών	873.071	443.373	429.698	22.699	11.627	11.072
35-39 ετών	785.853	393.459	392.394	21.671	11.102	10.569
40-44 ετών	783.897	388.367	395.530	21.884	11.426	10.458
45-49 ετών	715.477	356.414	359.063	19.187	10.295	8.892
50-54 ετών	689.211	338.470	350.741	16.097	8.213	7.884
55-59 ετών	562.657	272.154	290.503	14.819	7.460	7.359
60-64 ετών	642.822	299.523	343.299	18.755	8.944	9.811
65-69 ετών	625.202	292.730	332.472	19.969	9.587	10.382
70-74 ετών	546.243	247.769	298.474	17.098	8.006	9.092
75-79 ετών	329.529	145.035	184.494	9.217	4.191	5.026
80-84 ετών	188.470	78.804	109.666	4.806	2.008	2.798
85 ετών και άνω	142.096	55.397	86.699	4.005	1.516	2.489

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σχηματοποιώντας την παραπάνω πληροφορία σε αντίστοιχες ηλικιακές πυραμίδες προκύπτουν τα ακόλουθα διαγράμματα:

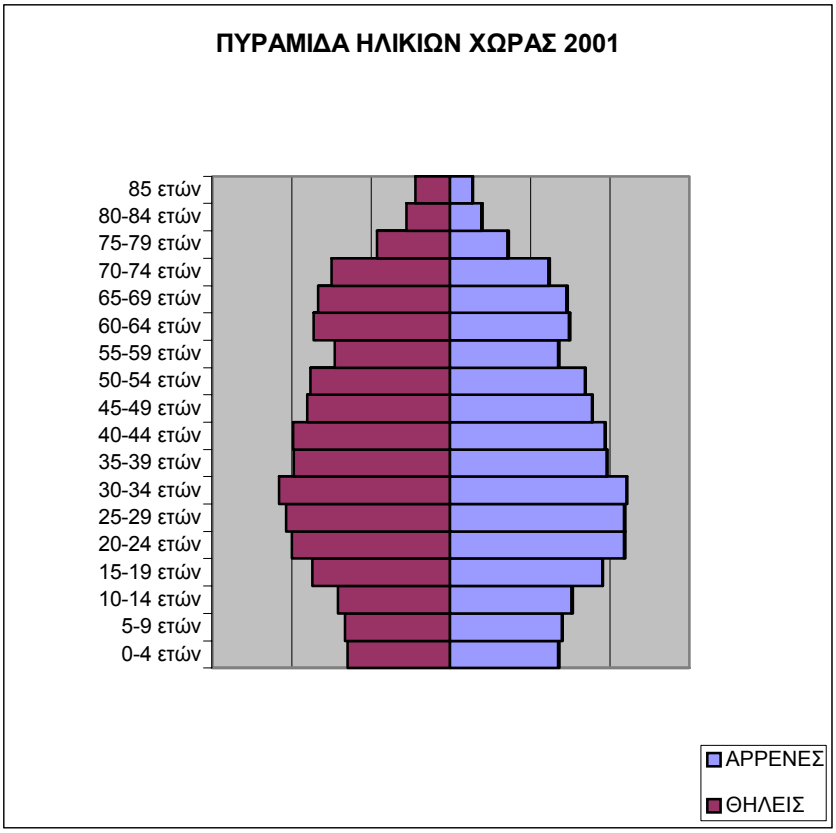

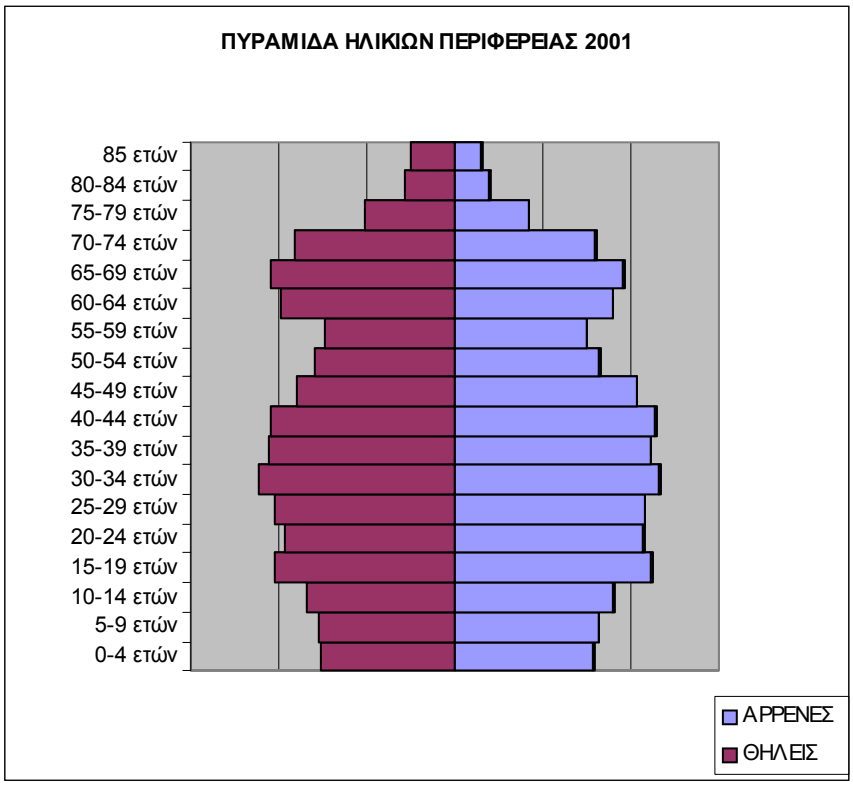

Όπως προκύπτει η σημαντική διαφοροποίηση της ηλικιακής διάρθρωσης μεταξύ Χώρας και Περιφέρειας αφορά την ομάδα μεταξύ 60 – 74 ετών, όπου τα ποσοστά

της Δυτικής Μακεδονίας είναι εμφανώς μεγαλύτερα. Το γεγονός αυτό σχετίζεται άμεσα με την ανάλογα διαφοροποιημένη εικόνα που παρουσιάζει η πυραμίδα κύρια κατά την προηγούμενη ηλικιακή δεκαπενταετία, με άμεσο αντίκτυπο στο παραγωγικό περιβάλλον.

Άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο αναφορικά με τη διάκριση των φύλων είναι η αριθμητική υπεροχή των ανδρών σε όλες τις ηλικιακές ομάδες μέχρι 59 ετών και των γυναικών στις υπόλοιπες για τη Δυτική Μακεδονία, όταν σε επιπεδο χώρας η εικόνα της συγκεκριμένης πληροφορίας αλλάζει μετά την ηλικία των 39 ετών.

Σε επίπεδο Νομού η εξέλιξη της ηλικιακής διάρθρωσης κατά την εικοσαετία 1991 – 2001 απεικονίζεται ανά φύλο και ομάδες ηλικιών στους επόμενους πίνακες καθώς και στα αντίστοιχα διαγράμματα των πυραμίδων ηλικιών:

1.4.1. Νομός Γρεβενών

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ									
	1981			1991			2001		
Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	**36.676**	**18.497**	**18.179**	**36.797**	**18.673**	**18.124**	**37.947**	**19.111**	**18.836**
0-4 ετών	2.830	1.550	1.280	1.824	939	885	1.662	850	812
5-9 ετών	2.833	1.493	1.340	2.216	1.112	1.104	1.677	878	799
10-14 ετών	3.403	1.671	1.732	2.588	1.358	1.230	1.814	939	875
15-19 ετών	2.281	1.221	1.060	2.258	1.123	1.135	2.097	1.069	1.028
20-24 ετών	2.033	905	1.128	2.344	1.288	1.056	2.338	1.180	1.158
25-29 ετών	2.030	1.108	922	2.261	1.237	1.024	2.438	1.239	1.199
30-34 ετών	2.062	1.061	1.001	2.408	1.265	1.143	2.538	1.306	1.232
35-39 ετών	1.964	984	980	2.261	1.255	1.006	2.365	1.254	1.111
40-44 ετών	2.729	1.469	1.260	1.998	1.040	958	2.566	1.355	1.211
45-49 ετών	3.105	1.500	1.605	1.980	1.018	962	2.384	1.300	1.084
50-54 ετών	2.507	1.395	1.112	2.710	1.375	1.335	2.205	1.104	1.101
55-59 ετών	1.795	833	962	3.161	1.600	1.561	2.130	1.059	1.071
60-64 ετών	1.504	663	841	2.726	1.338	1.388	2.942	1.404	1.538
65-69 ετών	2.039	924	1.115	1.979	909	1.070	3.310	1.641	1.669
70-74 ετών	1.527	744	783	1.362	574	788	2.496	1.229	1.267
75-79 ετών	1.113	578	535	1.445	664	781	1.500	683	817
80-84 ετών	515	224	291	729	354	375	820	341	479
85 ετών και άνω	406	174	232	547	224	323	665	280	385

Πηγή: ΕΣΥΕ

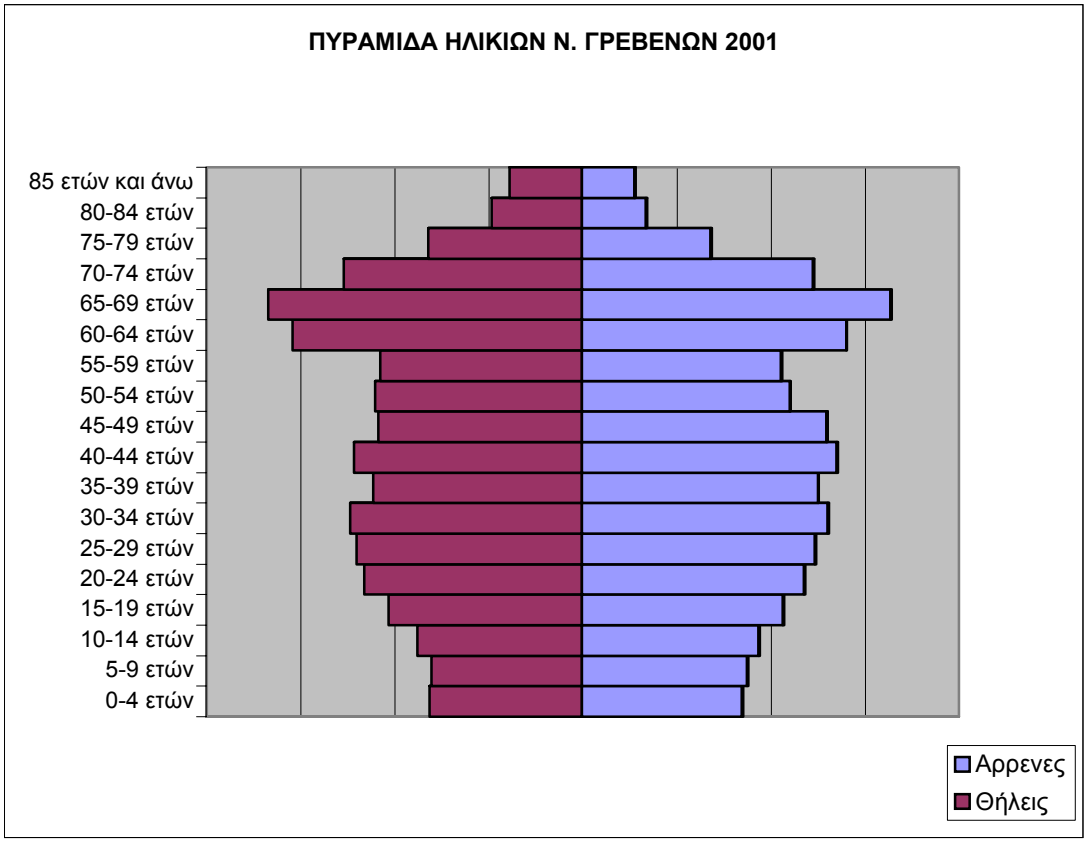

Σύμφωνα με το διάγραμμα ο Ν. Γρεβενών εμφανίζει σημαντικό αριθμό ηλικιών μεταξύ 60-74 ετών, στοιχείο ενδεικτικό της γήρανσης του πληθυσμού κύρια εκτός των πόλεων Γρεβενών και Δεσκάτης.

1.4.2. Νομός Καστοριάς

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ									
	1981			1991			2001		
Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	**53.346**	**26.737**	**26.609**	**52.685**	**26.612**	**26.073**	**53.483**	**27.362**	**26.121**
0-4 ετών	4.285	2.193	2.092	3.068	1.588	1.480	2.543	1.319	1.224
5-9 ετών	4.339	2.202	2.137	3.661	1.837	1.824	2.662	1.372	1.290
10-14 ετών	4.408	2.375	2.033	3.891	1.994	1.897	3.037	1.615	1.422
15-19 ετών	4.259	1.989	2.270	3.706	1.951	1.755	3.956	2.197	1.759
20-24 ετών	4.854	2.562	2.292	4.010	2.195	1.815	3.662	1.963	1.699
25-29 ετών	3.924	2.083	1.841	4.068	2.008	2.060	3.728	1.967	1.761
30-34 ετών	3.031	1.602	1.429	4.109	2.093	2.016	4.046	2.084	1.962
35-39 ετών	2.921	1.569	1.352	3.653	1.902	1.751	4.104	2.040	2.064
40-44 ετών	3.201	1.727	1.474	3.083	1.604	1.479	4.201	2.147	2.054
45-49 ετών	3.629	1.785	1.844	2.675	1.438	1.237	3.555	1.901	1.654
50-54 ετών	3.191	1.470	1.721	3.251	1.682	1.569	2.968	1.530	1.438
55-59 ετών	2.419	1.168	1.251	3.457	1.724	1.733	2.614	1.383	1.231
60-64 ετών	1.510	725	785	3.233	1.589	1.644	3.115	1.539	1.576
65-69 ετών	2.573	1.143	1.430	2.053	978	1.075	3.302	1.565	1.737
70-74 ετών	2.087	946	1.141	1.451	640	811	2.864	1.353	1.511
75-79 ετών	1.557	763	794	1.632	686	946	1.522	710	812
80-84 ετών	764	294	470	985	424	561	811	373	438
85 ετών και άνω	394	141	253	699	279	420	793	304	489

Πηγή: ΕΣΥΕ

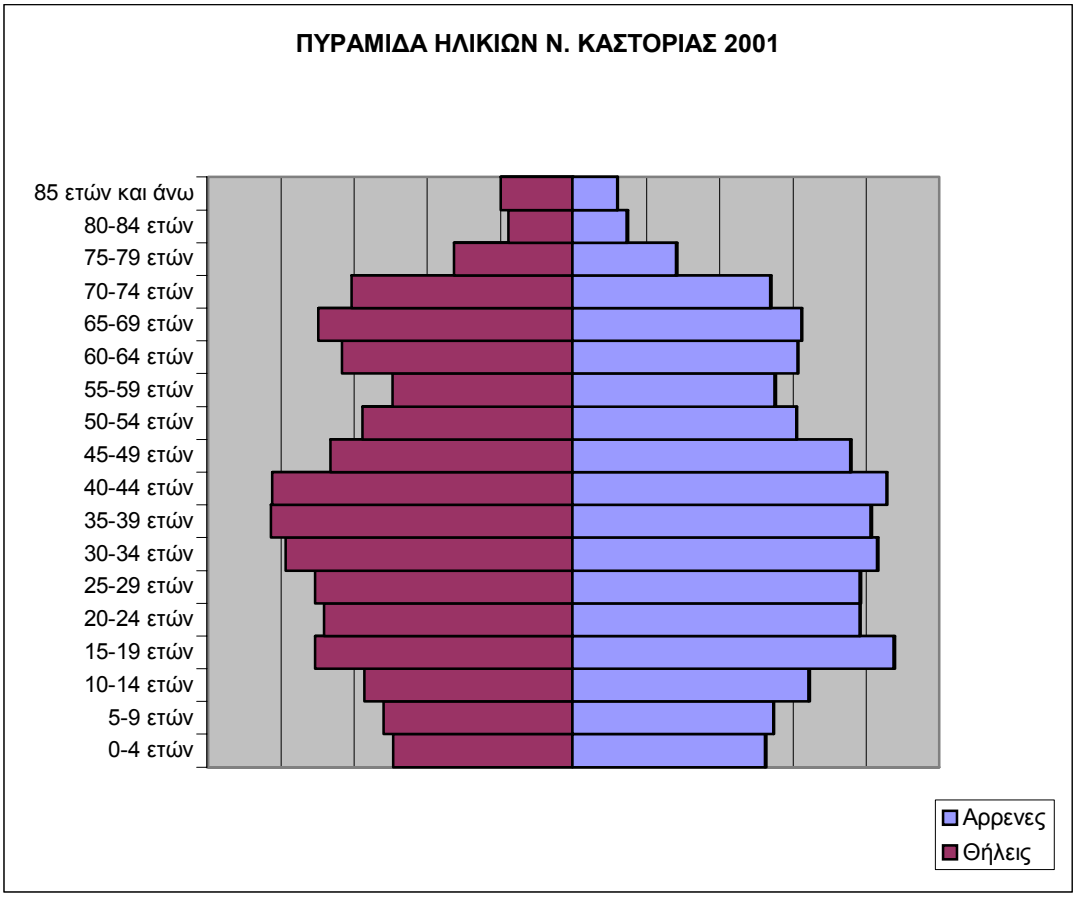

Στον Ν. Καστοριάς η πυραμίδα ηλικιών φαίνεται ισσοροπημένη χωρίς σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη της χώρας και με ικανοποιητική διάρθρωση στις παραγωγικές ηλικίες.

1.4.3. Νομός Κοζάνης

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ									
	1981			1991			2001		
Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	**146.937**	**73.168**	**73.769**	**150.386**	**75.026**	**75.360**	**155.324**	**77.712**	**77.612**
0-4 ετών	12.456	6.479	5.977	9.663	4.960	4.703	8.235	4.169	4.066
5-9 ετών	12.279	6.394	5.885	11.159	5.675	5.484	8.680	4.461	4.219
10-14 ετών	13.649	6.792	6.857	11.623	6.003	5.620	9.397	4.855	4.542
15-19 ετών	11.467	5.723	5.744	11.146	5.660	5.486	11.113	5.672	5.441
20-24 ετών	10.676	5.346	5.330	10.922	5.366	5.556	10.352	5.393	4.959
25-29 ετών	9.378	5.077	4.301	10.914	5.468	5.446	10.997	5.593	5.404
30-34 ετών	8.475	4.291	4.184	11.368	5.860	5.508	12.053	6.057	5.996
35-39 ετών	7.951	3.941	4.010	10.065	5.338	4.727	11.275	5.753	5.522
40-44 ετών	10.421	5.176	5.245	8.285	4.292	3.993	11.272	5.849	5.423
45-49 ετών	10.420	5.363	5.057	7.549	3.875	3.674	9.986	5.304	4.682
50-54 ετών	9.971	4.921	5.050	9.517	4.660	4.857	8.163	4.167	3.996
55-59 ετών	6.605	3.293	3.312	10.233	5.027	5.206	7.466	3.694	3.772
60-64 ετών	4.900	2.265	2.635	9.820	4.814	5.006	9.398	4.454	4.944
65-69 ετών	6.425	3.004	3.421	5.828	2.771	3.057	9.794	4.669	5.125
70-74 ετών	4.167	1.805	2.362	4.078	1.779	2.299	8.552	4.001	4.551
75-79 ετών	3.580	1.708	1.872	4.095	1.760	2.335	4.369	1.971	2.398
80-84 ετών	1.907	790	1.117	2.584	1.075	1.509	2.282	913	1.369
85 ετών και άνω	1.220	420	800	1.537	643	894	1.940	737	1.203

Πηγή: ΕΣΥΕ

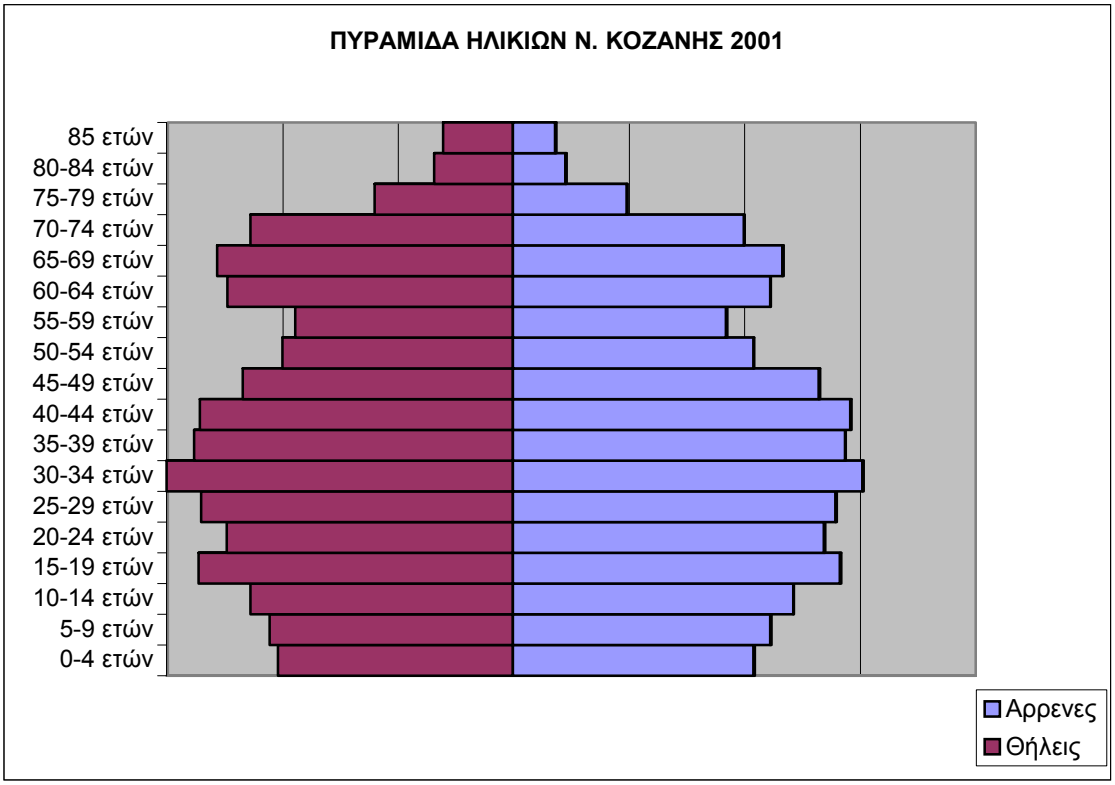

Αντίστοιχα ικανοποιητική είναι η διάρθρωση της πυραμίδας ηλικών του Ν. Κοζάνης όπου η μεγαλύτερη αριθμητικά ηλικιακή ομάδα εντοπίζεται στην πενταετία 30-34 ετών, στοιχείο σημαντικό για την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη της περιοχής.

1.4.4. Νομός Φλώρινας

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ									
	1981			1991			2001		
Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	**52.262**	**26.065**	**26.197**	**53.147**	**26.668**	**26.479**	**54.768**	**27.962**	**26.806**
0-4 ετών	3.959	1.967	1.992	3.248	1.628	1.620	3.015	1.559	1.456
5-9 ετών	3.616	1.956	1.660	3.728	1.894	1.834	2.879	1.454	1.425
10-14 ετών	4.770	2.548	2.222	3.950	2.015	1.935	3.128	1.623	1.505
15-19 ετών	4.395	2.308	2.087	3.706	1.941	1.765	4.145	2.245	1.900
20-24 ετών	4.036	2.357	1.679	4.055	2.216	1.839	4.017	2.179	1.838
25-29 ετών	3.024	1.612	1.412	3.864	1.983	1.881	3.743	1.981	1.762
30-34 ετών	2.392	1.192	1.200	3.802	2.033	1.769	4.062	2.180	1.882
35-39 ετών	2.716	1.420	1.296	3.293	1.779	1.514	3.927	2.055	1.872
40-44 ετών	3.277	1.541	1.736	2.640	1.368	1.272	3.845	2.075	1.770
45-49 ετών	3.685	1.918	1.767	2.612	1.364	1.248	3.262	1.790	1.472
50-54 ετών	4.008	1.881	2.127	3.297	1.591	1.706	2.761	1.412	1.349
55-59 ετών	2.639	1.284	1.355	3.722	1.844	1.878	2.609	1.324	1.285
60-64 ετών	2.003	787	1.216	3.831	1.791	2.040	3.300	1.547	1.753
65-69 ετών	2.669	1.096	1.573	2.594	1.224	1.370	3.563	1.712	1.851
70-74 ετών	2.310	1.107	1.203	1.662	729	933	3.186	1.423	1.763
75-79 ετών	1.355	611	744	1.582	631	951	1.826	827	999
80-84 ετών	936	354	582	959	395	564	893	381	512
85 ετών και άνω	472	126	346	602	242	360	607	195	412

Πηγή: ΕΣΥΕ

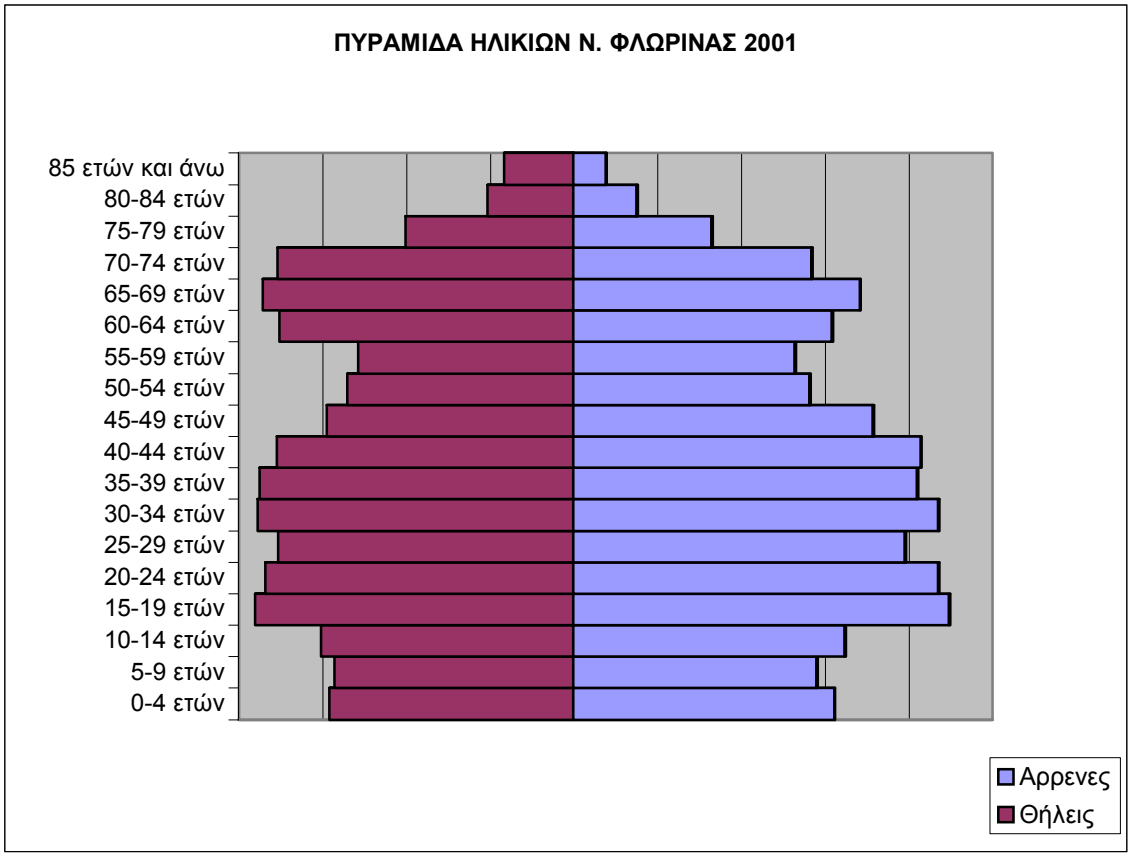

Τέλος στον Ν. Φλώρινας η ηλικιακή διάρθρωση είναι σχεδόν πανομοιότυπη αυτή της Περιφέρειας συνολικά, με σημαντική την καταγραφή της πολυπληθέστερης ομάδας μεταξύ 15-19 ετών.

1.5. Αριθμός Νοικοκυριών

Εξετάζοντας τον αριθμό των νοικοκυριών προκύπτει ότι στη Δυτική Μακεδονία είναι εγκατεστημένο μόλις το 2,5% του συνόλου της χώρας, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, ποσοστό ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με το 1991. Ενδοπεριφερειακά και σε αντιστοιχία με την κατανομή του πληθυσμού τα περισσότερα νοικοκυριά βρίκονται στον Ν. Κοζάνης (51,9%), αυξάνοντας τον αντίστοιχο δείκτη σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι αν και ο αριθμός των νοικοκυριών αυξάνεται στην εικοσαετία και στις δύο γεωγραφικές ενότητες (Χώρα, Περιφέρεια), το ποσοσό αύξησης της Δυτικής Μακεδονίας (11,8%) υπολείπεται αυτού της Ελλάδας (14,5%). Τέλος είναι χαρακτηριστικό ότι αν και η αύξηση του αριθμού των μελών στην Δυτική Μακεδονία μεταξύ 1981 – 2001 είναι μόλις 2%, η αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών στην ίδια περίοδο είναι της τάξης του 16,3% σε επίπεδο Περιφέρειας, γεγονός που καταδεικνύει εμφανώς την τάση δημιουργίας νέων νοικοκυριών χωρίς όμως την ισοδύναμη παρουσία μελών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

	1981		1991		2001	
	Νοικοκυριά	Μέλη	Νοικοκυριά	Μέλη	Νοικοκυριά	Μέλη
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	2.974.450	9.290.160	3.198.090	9.507.226	3.663.153	10.249.242
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	81.160	275.560	84.374	273.743	94.396	281.145
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	10.820	33.490	10.908	32.290	12.329	33.793
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	15.080	51.240	15.345	49.699	16.905	50.511
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	41.110	141.080	43.324	141.787	48.967	145.413
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	14.150	49.750	14.797	49.967	16.195	51.428

Πηγή: ΕΣΥΕ

1.6. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

Αναφορικά με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού το επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο και ηλικία άνω των 10 ετών για το σύνολο της Χώρας και της Περιφέρειας αποτυπώνεται στον επόμενο πίνακα για τα έτη 1991 και 2001, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ.

Εξετάζοντας τα στοιχεία είναι αξιοσημείωτη η μεταβολή του ποσοστού των πτυχιούχων ανώτερων και ανώτατων σχολών τόσο σε εθνικό (8,2% το 1991, 15,6% το 2001) όσο και σε περιφερειακό (5,8% το 1991, 11,3% το 2001) επίπεδο κατά την τελευταία εικοσαετία. Διαχρονικά η πολυπληθέστερη μορφωτική ομάδα είναι οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, παρότι εμφανίζει μείωση του ποσοστού της μεταξύ 1991 και 2001 και σε επίπεδο χώρας (-12%) και σε επίπεδο Περιφέρειας (-12,9%).

Αξιοσημείωτα στοιχεία της εικοσαετίας είναι η σημαντικότατη μείωση του αριθμού των αγραμμάτων (-40% σε επίπεδο χώρας, -45,8% σε επίπεδο Περιφέρειας) καθώς και η πολύ μεγάλη ποσοστιαία αύξηση του αριθμού των κατόχων μεταπτυχιακού και διδακτορικού τίτλου (124,3% σε επίπεδο χώρας, 187,4% σε επίπεδο Περιφέρειας), μολονότι σε επίπεδο απόλυτων αριθμών οι συγκεκριμένοι δείκτες είναι πολύ χαμηλοί.

Εξετάζοντας το φύλο και το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαρακτηριστικές οι μεγάλες αποκλίσεις στα χαμηλότερα μορφωτικά επίπεδα και ειδικότερα στην κατηγορία των αγραμμάτων, όπου στη Χώρα αλλά και στη Δυτική Μακεδονία οι γυναίκες αποτελούσαν το 73% το 2001 της αντίστοιχης μορφωτικής ομάδας. Αντίθετα τα νούμερα είναι σχετικά εξισορροπημένα σε ποσοστιαίες διαφορές στις υπόλοιπες κατηγορίες εκπαίδευσης στην Περιφέρεια, με εξαίρεση τους κατόχους μεταπτυχιακού και διδακτορικού τίτλου όπου ο αριθμός (έστω μικρός) των ανδρών είναι διπλάσιος αυτού των γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Επίπεδο εκπαίδευσης	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ						ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
	1991			2001			1991			2001		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
ΣΥΝΟΛΟ	**9.039.479**	**4.428.187**	**4.611.292**	**9.887.737**	**4.874.982**	**5.012.755**	**254.448**	**127.346**	**127.102**	**270.169**	**136.085**	**134.084**
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου	36.865	26.533	10.332	82.690	53.641	29.049	223	172	51	641	433	208
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	564.011	325.730	238.281	830.355	428.185	402.170	10.764	6.133	4.631	15.820	8.254	7.566
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	122.913	65.546	57.367	284.320	142.365	141.955	3.182	1.744	1.438	6.957	3.392	3.565
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	62.165	42.294	19.871	430.432	218.458	211.974	910	626	284	7.791	4.056	3.735
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	2.118.244	1.085.830	1.032.414	2.704.822	1.393.532	1.311.290	42.492	24.516	17.976	64.060	36.113	27.947
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	973.618	523.105	450.513	1.164.250	638.814	525.436	25.735	13.843	11.892	30.853	16.716	14.137
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	3.583.297	1.774.230	1.809.067	3.152.144	1.537.449	1.614.695	118.765	60.203	58.562	103.458	51.432	52.026
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	960.720	421.418	539.302	864.533	361.157	503.376	34.301	15.362	18.939	30.793	13.041	17.752
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	617.646	163.501	454.145	374.191	101.381	272.810	18.076	4.747	13.329	9.796	2.648	7.148

Πηγή: ΕΣΥΕ

Αναλύοντας την προηγούμενη πληροφορία είναι χρήσιμη η απεικόνιση μέσω των επόμενων διαγραμμάτων της πληροφορίας για το σύνολο της Χώρας και της Περιφέρειας κατά το έτος 2001.

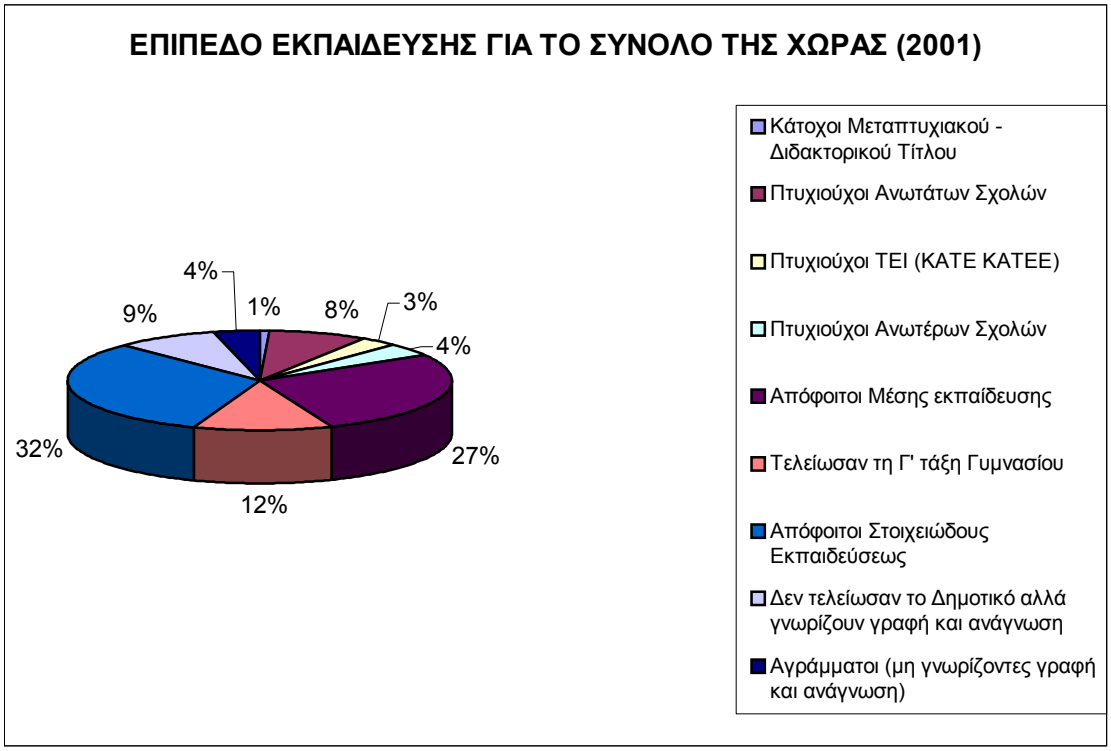

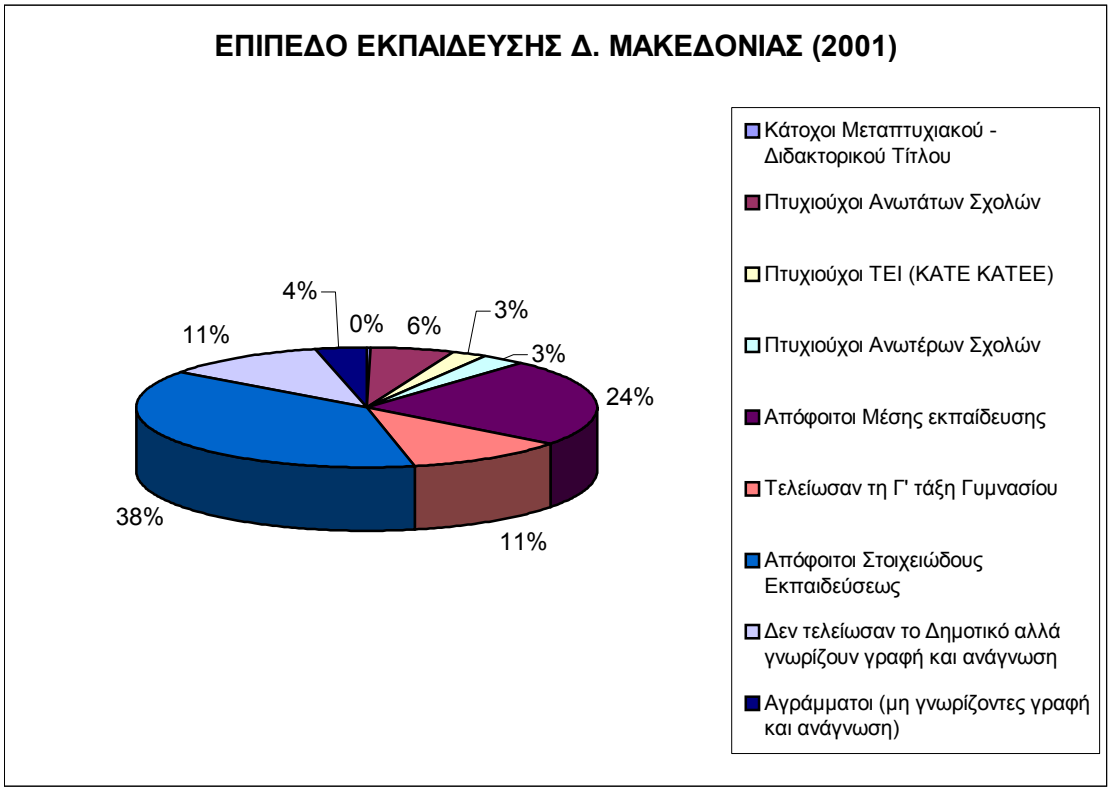

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία οι πτυχιούχοι ανώτερων και ανώτατων σχολών στην Δυτική Μακεδονία αποτελούν το 12% του πληθυσμού άνω των 10 ετών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας ανέρχεται στο 15%. Η διαφορά δεν κρίνεται ιδιαίτερα μεγάλη με την μεγαλύτερη απόκλιση γενικά να εμφανίζεται στο ποσοστό των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης, όπου το ποσοστό της Δυτικής Μακεδονίας είναι σαφώς μεγαλύτερο αυτού της Χώρας (38% έναντι 32%) και χαρακτηρίζεται υψηλό. Τέλος ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στους κατόχους μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων, καθώς το ποσοστό στην Περιφέρεια είναι σχεδόν μηδενικό ενώ και ο αντίστοιχος δείκτης σε εθνικό επίπεδο δεν ξεπερνούσε το 1% για το έτος 2001.

Στην περίπτωση του δείκτη του εκπαιδευτικού επιπέδου υπάρχουν διαθέσιμα νέας μορφής στατιστικά στοιχεία που κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν διότι επιτρέπουν την διαπεριφερειακή σύγκριση σε κοινή βάση και παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ 25-59 ΕΤΩΝ (% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ), 2001

	Χαμηλό	Μεσαίο	Υψηλό
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	53,9	31,0	15,1
Ελλάδα	44,6	36,9	18,5
ΕΕ-15	34,2	43,5	22,3
ΕΕ-25	30,7	48,7	20,6

Πηγή: EUROSTAT

Εκ των ανωτέρω στοιχείων προκύπτει ένα δυσμενές παράδοξο που ισχύει τόσο για τη Δυτική Μακεδονία όσο και την Ελλάδα σε σχέση με την λοιπή Ε.Ε., ακόμα και συγκριτικά με τη διευρυμένη σύνθεση της. Μολονότι δε διαπιστώνονται μεγάλες διαφορές στην αναλογία πληθυσμού με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, εντούτοις υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις αναφορικά με τις άλλες δυο κατηγορίες. Η συγκριτικά υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και χαμηλή συγκέντρωση πληθυσμού με μεσαίο μορφωτικό επίπεδο στην Δυτική Μακεδονία, υποδεικνύουν ότι η έλλειψη γνώσεων, δεξιοτήτων και εξειδίκευσης (μεσαίου επιπέδου) αναδεικνύεται ως ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για τη προσδοκώμενη ανάπτυξη και επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης.

Ειδικότερα η πληροφορία ανά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης σε επίπεδο Νομού απεικονίζεται για τα έτη 1991 και 2001 στους παρακάτω πίνακες:

1.6.1. Νομός Γρεβενών

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ									
Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	1981			1991			2001		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
ΣΥΝΟΛΟ	**31.013**	**15.454**	**15.559**	**32.757**	**16.622**	**16.135**	**34.608**	**17.383**	**17.225**
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου				35	25	10	80	57	23
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	672	460	212	1.383	833	550	2.192	1.219	973
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	477	286	191	415	213	202	766	344	422
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών				98	68	30	932	432	500
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	1.599	869	730	4.435	2.640	1.795	6.975	3.845	3.130
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	2.236	1.465	771	2.887	1.660	1.227	3.474	2.035	1.439
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	14.659	7.959	6.700	14.780	7.830	6.950	13.002	6.657	6.345
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	7.716	3.707	4.009	5.596	2.553	3.043	5.275	2.320	2.955
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	3.540	654	2.886	3.128	800	2.328	1.912	474	1.438

Πηγή: ΕΣΥΕ, Σημ. Η μη παράθεση πληροφορίας σε ορισμένα πεδία του έτους 1981 οφείλεται σε έλλειψη διαθεσιμότητας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέταση του επιπέδου εκπαίδευσης του Νομού, σε σύγκριση τόσο με το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας, από την οποία προκύπτει ότι:

- *Υστερεί αισθητά από το σύνολο της χώρας και λιγότερο από το σύνολο της Περιφέρειας σ΄ όλες ανεξαιρέτως τις υψηλές και μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Ανώτατες Σχολές (ΑΕΙ και ΑΤΕΙ), Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης), ενώ*

- *Υπερέχει σε ορισμένες από τις μεσαίες και κυρίως στις κατώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης (π.χ. ΤΕΛ, ΤΕΣ, Απόφοιτοι 3ταξίου κλπ), τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί το υψηλό ποσοστό αναλφάβητων του Νομού Γρεβενών (6,02%), δεδομένο που συνιστά κεντρική απόκλιση του Νομού από τις σύγχρονες τάσεις και τα δεδομένα της χώρας και της Περιφέρειας.*

1.6.2. Νομός Καστοριάς

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ									
Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	1981			1991			2001		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
ΣΥΝΟΛΟ	**44.722**	**22.342**	**22.380**	**45.956**	**23.187**	**22.769**	**48.278**	**24.671**	**23.607**
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου				39	29	10	125	77	48
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	742	548	194	1.782	1.037	745	2.565	1.332	1.233
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	817	370	447	440	230	210	1.082	530	552
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών				114	77	37	1.259	616	643
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	2.928	1.496	1.432	6.800	3.702	3.098	10.225	5.448	4.777
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	3.563	2.175	1.388	4.857	2.699	2.158	6.065	3.449	2.616
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	25.067	13.382	11.685	23.650	12.299	11.351	20.836	10.837	9.999
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	7.407	3.377	4.030	5.304	2.363	2.941	4.594	1.959	2.635
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	3.893	796	3.097	2.970	751	2.219	1.527	423	1.104

Πηγή: ΕΣΥΕ, Σημ. Η μη παράθεση πληροφορίας σε ορισμένα πεδία του έτους 1981 οφείλεται σε έλλειψη διαθεσιμότητας.

Από την κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης στις κρίσιμες παραγωγικά ομάδες ηλικιών (20 – 64), σε σύγκριση τόσο με το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής

Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της Χώρας, διαπιστώνουμε ότι ο Νομός Καστοριάς:

- ✓ *Υστερεί αισθητά από τις επιδόσεις του συνόλου της χώρας αλλά προσεγγίζει ή και υπερβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις τις επιδόσεις του συνόλου της Περιφέρειας στις υψηλές και μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Ανώτατες Σχολές (ΑΕΙ και ΑΤΕΙ), Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης), ενώ*

- ✓ *Υστερεί σε ορισμένες από τις μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης π.χ. ΤΕΛ, ΤΕΣ) ενώ υπερέχει στις κατώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης (Απόφοιτοι 3ταξίου, Δημοτικού), τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της Χώρας.*

1.6.3. Νομός Κοζάνης

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ									
Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	1981			1991			2001		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
ΣΥΝΟΛΟ	**122.202**	**60.295**	**61.907**	**129.564**	**64.391**	**65.173**	**138.409**	**69.082**	**69.327**
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου				113	90	23	329	227	102
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	2.538	1.894	644	5.387	3.071	2.316	7.940	4.094	3.846
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	1.880	1.029	851	1.848	1.056	792	3.897	1.978	1.919
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών				491	350	141	4.394	2.323	2.071
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	10.057	5.419	4.638	24.188	14.044	10.144	35.675	20.331	15.344
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	10.347	6.386	3.961	13.591	7.066	6.525	15.931	8.326	7.605
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	62.528	32.186	30.342	58.624	29.087	29.537	51.203	24.690	26.513
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	22.625	10.316	12.309	16.679	7.377	9.302	14.640	6.058	8.582
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	10.952	2.183	8.769	8.643	2.250	6.393	4.400	1.055	3.345

Πηγή: ΕΣΥΕ, Σημ. Η μη παράθεση πληροφορίας σε ορισμένα πεδία του έτους 1981 οφείλεται σε έλλειψη διαθεσιμότητας.

Από την κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης στις κρίσιμες παραγωγικά ομάδες ηλικιών (20 – 64), σε σύγκριση τόσο με το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας, διαπιστώνουμε ότι ο Νομός:

- ✓ *Υστερεί αισθητά από τις επιδόσεις του συνόλου της χώρας αλλά προσεγγίζει ή και υπερβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις τις επιδόσεις του συνόλου της Περιφέρειας σ΄ όλες ανεξαιρέτως τις υψηλές και μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Ανώτατες Σχολές (ΑΕΙ και ΑΤΕΙ), Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης), ενώ*

- ✓ *Υπερέχει και σε ορισμένες από τις μεσαίες και κυρίως στις κατώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης (π.χ. ΤΕΛ, ΤΕΣ, Απόφοιτοι 3ταξίου κλπ), τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας.*

1.6.4. Νομός Φλώρινας

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ									
Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	1981			1991			2001		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
ΣΥΝΟΛΟ	**44.687**	**22.142**	**22.545**	**46.171**	**23.146**	**23.025**	**48.874**	**24.949**	**23.925**
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου				36	28	8	107	72	35
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	706	561	145	2.212	1.192	1.020	3.123	1.609	1.514
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	779	314	465	479	245	234	1.212	540	672
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών				207	131	76	1.206	685	521
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	3.176	1.713	1.463	7.069	4.130	2.939	11.185	6.489	4.696
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	3.523	2.306	1.217	4.400	2.418	1.982	5.383	2.906	2.477
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	22.346	11.633	10.713	21.711	10.987	10.724	18.417	9.248	9.169
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	10.089	4.601	5.488	6.722	3.069	3.653	6.284	2.704	3.580
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	3.501	679	2.822	3.335	946	2.389	1.957	696	1.261

Πηγή: ΕΣΥΕ, Σημ. Η μη παράθεση πληροφορίας σε ορισμένα πεδία του έτους 1981 οφείλεται σε έλλειψη διαθεσιμότητας.

Από την κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης στις κρίσιμες παραγωγικά ομάδες ηλικιών (20 – 64), σε σύγκριση τόσο με το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας, διαπιστώνουμε ότι ο Νομός Φλώρινας:

- ✓ *υστερεί αισθητά από τις επιδόσεις του συνόλου της χώρας αλλά προσεγγίζει ή και υπερβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις τις επιδόσεις του συνόλου της Περιφέρειας στις υψηλές και μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Ανώτατες Σχολές (ΑΕΙ και ΑΤΕΙ), Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης), ενώ*

- ✓ *υπερέχει σε ορισμένες από τις μεσαίες και κυρίως στις κατώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης (π.χ. ΤΕΛ, ΤΕΣ, Απόφοιτοι Δημοτικού), τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της χώρας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Νομός Φλώρινας διαθέτει ένα αρκετά υψηλότερο από την Περιφέρεια και το σύνολο της χώρας ποσοστό πληθυσμού (10,19%) που εγκατέλειψε το Δημοτικό αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση.*

2. Οι Οικονομικες Επιδοσεις της Περιφερειας (ΠΙΝΑΚΕΣ)

2.1. Ενδεικτικά στοιχεία ΑΕΠ (σε επίπεδο Νομού - Περιφέρειας), 1985-1997: Συνολικό ΑΕΠ, ΑΕΠ κατά κεφαλή, ΑΕΠ κατά κλάδο

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, συγκεντρώνει 2,7% του πληθυσμού και παράγει 2,7% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα έτους 2003 η Δυτική Μακεδονία ήταν η 5η Περιφέρεια μεταξύ των δεκατριών (13) ελληνικών περιφερειών ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ (14,3 χιλ. Ευρώ).

Στους πίνακες που ακολουθούν παρατίθεται η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ για τα έτη 1985 – 2003 κατά Νομό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1985-1994 (ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ 1982)

ΕΤΟΣ	ΠΡΟΪΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΕΠ ΧΩΡΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑ % ΠΡΟΪΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡ.	ΚΟΖΑΝΗ % ΠΡΟΪΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡ.	ΚΑΣΤΟΡΙΑ % ΠΡΟΪΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡ.	ΓΡΕΒΕΝΑ % ΠΡΟΪΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡ.
1985	646,92	2,7	16,27	60,2	14,9	8,7
1986	647,20	2,8	15,98	60,7	14,7	8,6
1987	705,94	3,1	13,58	65,4	13,4	7,7
1988	726,84	3,0	15,83	64,0	12,2	8,0
1989	740,63	3,0	14,50	64,9	12,4	8,3
1990	722,35	3,0	14,46	65,7	11,7	8,2
1991	713,87	2,9	14,94	64,7	11,9	8,4
1992	657,78	2,7	14,77	65,4	11,8	8,0
1993	629,58	2,6	14,88	64,7	12,2	8,2
1994	621,47	2,6	15,24	64,2	12,4	8,2

Πηγή: Τρίτη ενδιάμεση αξιολόγηση Β ΠΕΠ Δ.Μακεδονίας (ΕΞΑΝΤΑΣ 1998).

ΠΙΝΑΚΑΣ 20. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΑΕΠ (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*
Δυτική Μακεδονία	**2.206**	**2.400**	**2.796**	**3.054**	**3.175**	**3.441**	**3.572**	**3.940**	**4.136**
Γρεβενά	173	191	290	310	332	349	349	372	386
Καστοριά	358	403	454	487	506	566	602	669	720
Κοζάνη	1.377	1.476	1.786	1.786	1.828	1.953	2.017	2.217	2.314
Φλώρινα	298	330	471	471	509	573	604	683	716

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ

ΑΕΠ / κάτοικο % μέσου όρου χώρας

	1995	1997	2000	2001	2002	2003	% ΕΕ/25
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ΑΕΠ / κάτοικο % μέσου όρου χώρας	100	106	103	102	104	102	82,8
ΑΕΠ / % ΑΕΠ χώρας	2,8		2,8		2,8	2,7	

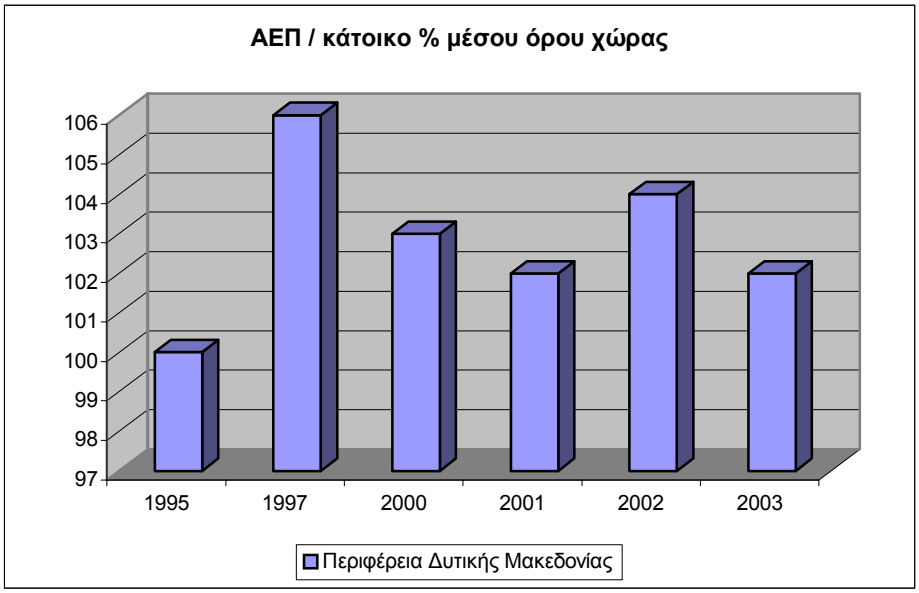

Συνεχίζει να ξεχωρίζει μεταξύ των πρώτων περιφερειών της Ε.Ε. των 15 με υψηλή συμμετοχή του Πρωτογενούς (παρά τη σταδιακή υποχώρησή του) αλλά και του Δευτερογενούς τομέα (κυρίως εξαιτίας των μονάδων της ΔΕΗ) στην απασχόληση.

Στην περιοχή παράγεται το 5,8% της αγροτικής παραγωγής της χώρας, 18% του προϊόντος του ενεργειακού τομέα, 0,5% της μεταποιητικής παραγωγής και 2,4%

των υπηρεσιών. Από τον ενεργειακό τομέα (παραγωγή ηλεκτρισμού) και τα ορυχεία λιγνίτη προέρχεται το 11% και 9% αντίστοιχα του ακαθάριστου προϊόντος της Περιφέρειας.

Για το έτος 2002 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε στα 13.280 €, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην 4^{η} θέση αντίστοιχα μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα υψηλά επίπεδα του κατά κεφαλή ΑΕΠ οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη λειτουργία των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ στην Περιφέρεια, δεδομένο που υπερτιμά σαφώς την τελική εικόνα και επίδοση της Περιφέρειας στον εν λόγο δείκτη.

Με **κατά κεφαλή προϊόν** 14,3 χιλ. ευρώ το 2003, κατατάσσεται 5^{η} με βάση το κριτήριο αυτό με 102% του μέσου όρου της Ελλάδας. Η θέση της ως προς το κριτήριο αυτό βελτιώνεται ελαφρά, δεδομένου ότι το 1995 της αναλογούσε 100%.

Με το κατά κεφαλή προϊόν της Ελλάδας να αντιστοιχεί σε 80,9% του μέσου της ΕΕ των 25 χωρών το 2003 σύμφωνα με την Eurostat, της αναλογεί ΑΕΠ ανά κάτοικο ίσο με 83% του μέσου της ΕΕ-25.

2.2. Ενδείξεις για επίπεδο και κατανομή ΑΕΠ κατά Νομό της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ενδοπεριφερειακές ανισότητες οι οποίες διαμορφώνονται κυρίως λόγω της παρουσίας των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από τις οποίες, όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία, ευνοείται σε μεγαλύτερο βαθμό ο Νομός Κοζάνης.

ΑΕΠ % ΑΕΠ χώρας

ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	2000	2002
Νομός Γρεβενών	0,3	0,3
Νομός Καστοριάς	0,5	0,5
Νομός Κοζάνης	1,6	1,6
Νομός Φλώρινας	0,5	0,5

ΑΕΠ / κάτοικο % μέσου όρου χώρας

ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1996	1998	2000	2002
Νομός Γρεβενών	70,9	97,0	93,5	94,1
Νομός Καστοριάς	91,5	92,8	91,6	92,6
Νομός Κοζάνης	117,7	119,3	112,0	112,6
Νομός Φλώρινας	75,0	89,5	92,9	95,7

Πηγή: Νομοί της Ελλάδος (έκδοση 2005)

Δηλωθέν εισόδημα / φορολογούμενο (Ευρώ)

ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	2003	2004	% μέσου όρου χώρας
Νομός Γρεβενών	8.980	9.510	72,2
Νομός Καστοριάς	9.298	9.620	73,1
Νομός Κοζάνης	12.362	13.003	98,7
Νομός Φλώρινας	10.669	11.039	83,8

Πηγή: Νομοί της Ελλάδος (έκδοση 2005)

Ειδικότερα κατά νομό η εικόνα των οικονομικών μεγεθών διαμορφώνεται ως εξής :

2.2.1. Νομός Γρεβενών

Ο Νομός Γρεβενών παράγει 0,3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας και η συμμετοχή του Νομού στο ΑΕΠ της χώρας διατηρείται σχεδον σταθερή τα τελευταία χρόνια. Στη **γεωργία** αναλογεί το 29% του προϊόντος του Νομού το 2001 από 33% το 1997 (η υψηλότερη συμμετοχή στη χώρα) και εκεί παράγεται 1% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Στη μεταποίηση αναλογεί το 1,7% του προϊόντος του Νομού το 2002 από 3,4% το 1997, με πολύ χαμηλή συμμετοχή όμως στη συνολική μεταποιητική παραγωγή της χώρας. Με **κατά κεφαλή προϊόν** 12,1 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 20ος με βάση το κριτήριο αυτό με 94% του μέσου όρου της Ελλάδας (73% του μέσου όρου της ΕΕ-25).

2.2.2. Νομός Καστοριάς

Ο Νομός Καστοριάς παράγει 0,5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας και η συμμετοχή του Νομού στο ΑΕΠ της χώρας διατηρείται σχεδον σταθερή τα τελευταία χρόνια. Στη **μεταποίηση** αναλογεί το 5% του προϊόντος του Νομού το 2002 (με σημαντική δραστηριότητα στην κατεργασία γούνας) από 18% το 1995 και εκεί παράγεται 0,2% της μεταποιητικής παραγωγής της χώρας (0,3% το 1997). Στη **γεωργία** αναλογεί 12% του προϊόντος του Νομού το 2002 από 14% το 1997 και εκεί παράγεται 0,8% της συνολικής γεωργικής παραγωγής της χώρας. Με **κατά κεφαλή προϊόν** 11,9 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 21ος με βάση το κριτήριο αυτό με 93% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2002 (72% του μέσου όρου της ΕΕ-25).

2.2.3. Νομός Κοζάνης

Ο Νομός Κοζάνης παράγει το 1,6% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας, από το οποίο 19% προέρχεται από την **παραγωγή** ενέργειας (σταθμοί ΔΕΗ Πτολεμαΐδας, Αγ. Δημητρίου, Καρδιάς), με συμμετοχή 17% στο συνολικό προϊόν του ενεργειακού τομέα της χώρας. Με **κατά κεφαλή προϊόν** 14,5 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 9ος με βάση το κριτήριο αυτό με 113% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2002 (88% του μέσου όρου της ΕΕ-25).

2.2.4. Νομός Φλώρινας

Ο Νομός Φλώρινας παράγει 0,5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Στη **γεωργία** αναλογεί 16% του προϊόντος του Νομού και εκεί παράγεται 1% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Στη **βιομηχανία** αναλογεί το 22% του προϊόντος του Νομού το 2001 από 16% το 1997, λόγω της ανόδου της συμμετοχής των **ορυχείων-μεταλλείων** στο 14% από 6%, 7% στις κατασκευές, ενώ η συμμετοχή της μεταποίησης υποχωρει από 1,8% το 1997 σε 1,2% το 2002). Με **κατά κεφαλή προϊόν** 12,3 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 18ος με βάση το κριτήριο αυτό με 96% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2002 (74% του μέσου όρου της ΕΕ-25).

2.3. Απασχόληση (συνολική και κατά. κλάδο) (1981-1991-2001)

Από τη διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης γίνονται οι εξής διαπιστώσεις:

- ✓ *Ο Πρωτογενής τομέας συνεχίζει να απασχολεί μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού.*
- ✓ *Η μεταποίηση βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία.*
- ✓ *Ο τομέας του εμπορίου και γενικά όλοι οι κλάδοι παροχής υπηρεσιών αυξάνουν συνεχώς τη συμμετοχή τους στη συνολική απασχόληση.*

ΠΙΝΑΚΑΣ 21. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Σύνολο	**70.587**		**103.711**		**115.603**	
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	12.482	17,68	22.196	21,40	19.166	16,58
Ορυχεία και λατομεία	2.931	4,15	2.079	2,00	3.225	2,79
Μεταποιητικές βιομηχανίες	6.922	9,81	16.696	16,10	13.246	11,46
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	5.020	7,11	6.956	6,71	6.229	5,39
Κατασκευές	7.574	10,73	7.639	7,37	10.559	9,13
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	8.095	11,47	9.323	8,99	13.053	11,29
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	2.808	3,98	2.988	2,88	5.557	4,81
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	2.568	3,64	4.112	3,96	4.036	3,49
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας	3.172	4,49	3.007	2,90	5.482	4,74
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	3.587	5,08	6.209	5,99	8.002	6,92
Εκπαίδευση	3.618	5,13	5.086	4,90	6.947	6,01
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	2.040	2,89	2.778	2,68	3.966	3,43
Λοιπές υπηρεσίες	3.151	4,46	2.198	2,12	3.145	2,72
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	6.619	9,38	12.444	12,00	12.990	11,24

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ

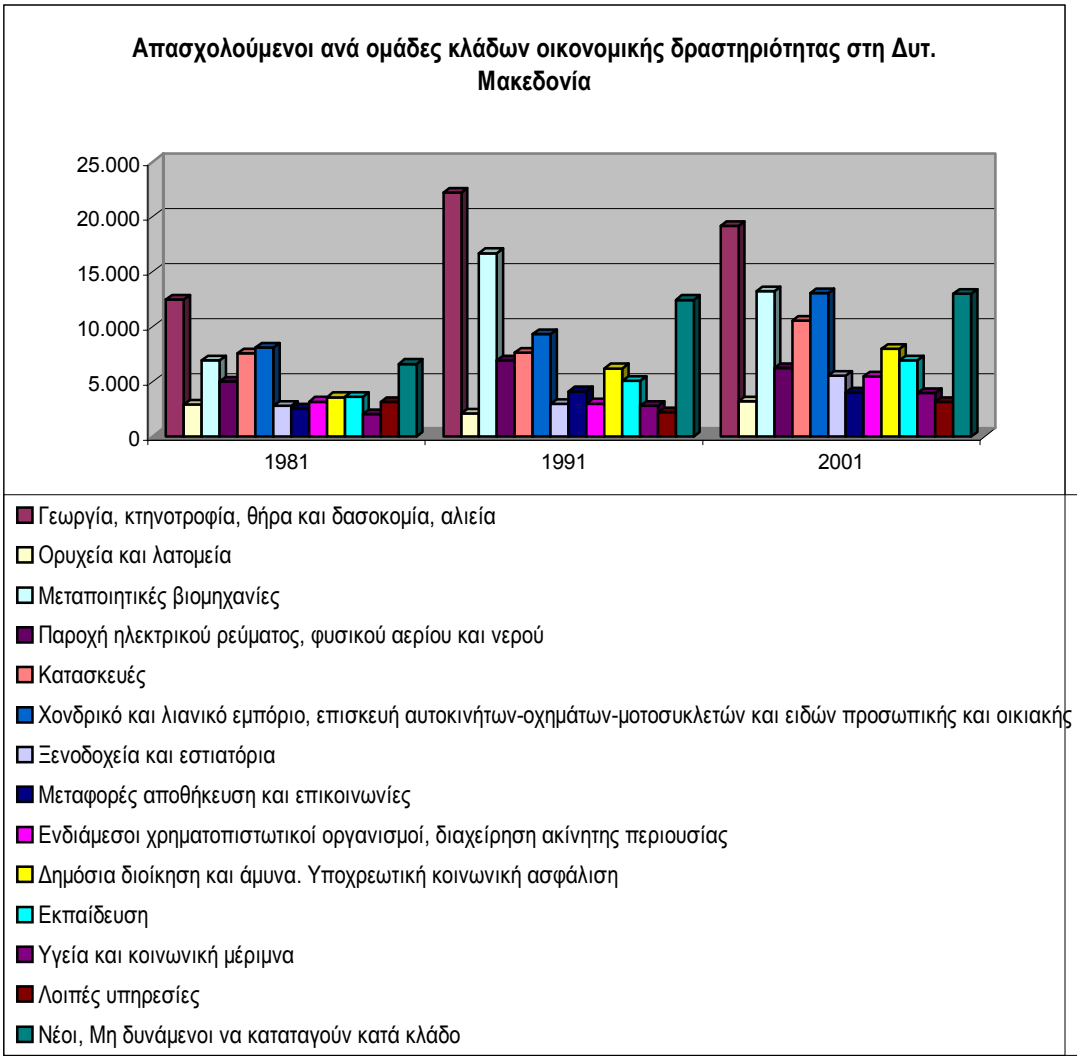

Ειδικότερα από την κατανομή των απασχολούμενων κατά φύλλο και ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας προκύπτει ότι οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα στην απασχόληση (στοιχεία 2001) είναι:

- ✓ *Η «**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία**», που συγκεντρώνει 19.166 απασχολούμενους (16,58% του συνόλου των απασχολούμενων).*
- ✓ *Η ομάδα «**Κατασκευές**», που συγκεντρώνει 10.559 απασχολούμενους (9,13%).*
- ✓ *Η «**Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση**», που συγκεντρώνει 8.002 απασχολούμενους (6,92%).*

- ✓ *Η ομάδα **«Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης»**, που συγκεντρώνει 13.053 απασχολούμενους (11,29%).*

- ✓ *Η ομάδα «**Μεταποιητικές βιομηχανίες**», που συγκεντρώνει 13.246 απασχολούμενους (11,46%).*

- ✓ *Η ομάδα «**Εκπαίδευση**», που συγκεντρώνει 6.947 απασχολούμενους (6,01%).*

- ✓ *Η ομάδα «**Ξενοδοχεία και εστιατόρια**», που συγκεντρώνει 5.557 απασχολούμενους (4,81%).*

2.3.1. Απασχολούμενοι ανά Ομάδες Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας κατά Νομό

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Σύνολο απασχολουμένων	**12.938**		**13.335**		**14.532**	
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	5.809	44,90	4.255	31,91	3.765	25,91
Ορυχεία και λατομεία	50	0,39	59	0,44	26	0,18
Μεταποιητικές βιομηχανίες	1.557	12,03	1.118	8,38	1.097	7,55
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	70	0,54	111	0,83	125	0,86
Κατασκευές	1.573	12,16	1.190	8,92	1.485	10,22
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	922	7,13	1.111	8,33	1.404	9,66
Ξενοδοχεία και εστιατόρια			421	3,16	656	4,51
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	467	3,61	453	3,40	511	3,52
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας	231	1,79	362	2,71	747	5,14
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,00	1.067	8,00	1.280	8,81

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Εκπαίδευση	0	0,00	637	4,78	852	5,86
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0	0,00	377	2,83	551	3,79
Λοιπές υπηρεσίες	1.513	11,69	318	2,38	370	2,55
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	746	5,77	1.856	13,92	1.663	11,44

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ

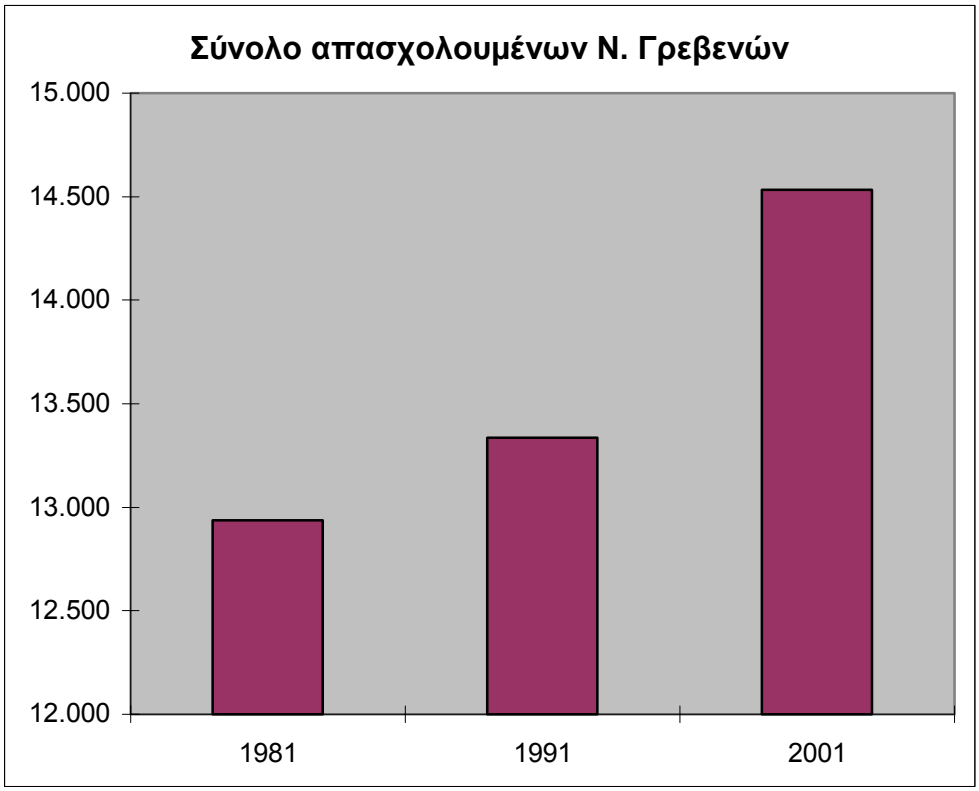

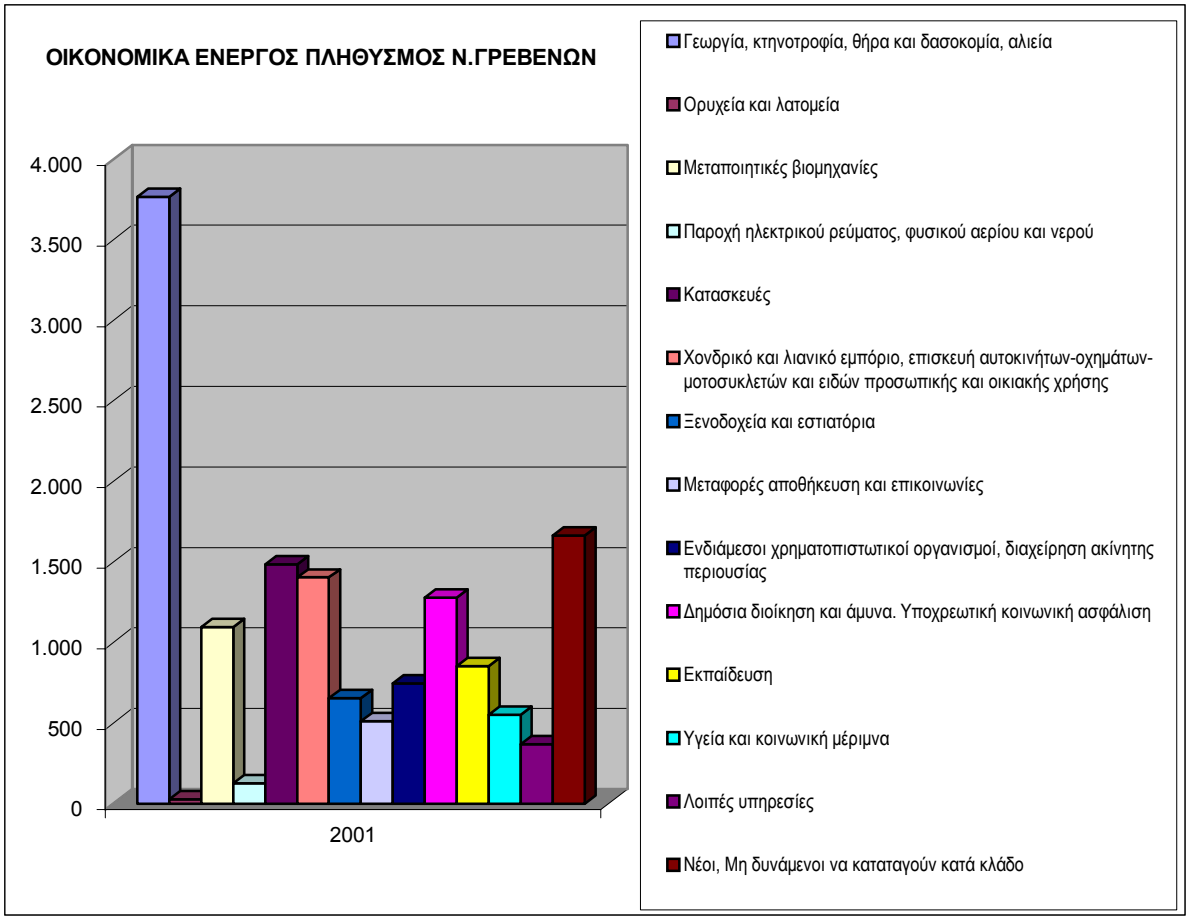

Ειδικότερα από την κατανομή των απασχολούμενων κατά φύλλο και ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας προκύπτει ότι οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα στην απασχόληση (στοιχεία 2001) είναι:

- ✓ *Η «**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία**», που συγκεντρώνει 3.765 απασχολούμενους (25,91% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Γρεβενών).*
- ✓ *Η ομάδα «**Κατασκευές**», που συγκεντρώνει 1.485 απασχολούμενους (10,22%).*
- ✓ *Η «**Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση**», που συγκεντρώνει 1.280 απασχολούμενους (8,81%).*

- ✓ *Η ομάδα **«Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης»**, που συγκεντρώνει 1.404 απασχολούμενους (9,66%).*

- ✓ *Η ομάδα «**Μεταποιητικές βιομηχανίες**», που συγκεντρώνει 1.097 απασχολούμενους (7,55%).*

- ✓ *Η ομάδα «**Εκπαίδευση**», που συγκεντρώνει 852 απασχολούμενους (5,86%) και η ομάδα.*

- ✓ *Η ομάδα «**Ξενοδοχεία και εστιατόρια**», που συγκεντρώνει 656 απασχολούμενους (4,51%).*

Οι παραπάνω επτά (7) ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας συγκεντρώνουν συνολικά το 72,52% των απασχολούμενων του Νομού Γρεβενών.

Και οι επτά αυτές ομάδες περιγράφουν τις κεντρικές και ενδεικτικές επιχειρηματικές τάσεις και τα δεδομένα του Νομού. Η ευρύτερη περιοχή των Γρεβενών συνεχίζει μέχρι σήμερα να συγκεντρώνει ένα σημαντικό αριθμό εργαζόμενων στον πρωτογενή τομέα, ο οποίος όμως είναι πολύ πιθανό να έχει συρρικνωθεί περαιτέρω λόγω της ισχυρής τάσης τριτογενοποίησης, η οποία αποδεικνύεται τόσο από τις προηγούμενες ενότητες του κεφαλαίου όσο και από τις υπόλοιπες τέσσερις κύριες ομάδες απασχόλησης του Νομού («Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση», «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης», «Εκπαίδευση» και «Ξενοδοχεία και εστιατόρια»).

Επιπλέον, ο **κλάδος των Κατασκευών** καταδεικνύει τόσο το σύνολο των μεγάλων έργων τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη και διέρχονται από το Νομό (π.χ. ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ και άλλοι Οδικοί Άξονες, Φράγματα, κλπ), καθώς και την αυξημένη οικοδομική δραστηριότητα που συνεχίζεται κυρίως στα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού, μετά το σεισμό του 1995. Σημαντική παραμένει και η συνεισφορά των **μεταποιητικών επιχειρήσεων** (κυρίως βιοτεχνίες) **παραδοσιακών κυρίως προϊόντων**, τα οποία συνεχίζουν να συγκαταλέγονται ανάμεσα στα βασικότερα παραγωγικά πλεονεκτήματα της περιοχής με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Σύνολο απασχολουμένων	**21.539**		**20.498**		**22.391**	
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	5.757	26,73	3.356	16,37	3.652	16,31
Ορυχεία και λατομεία	10	0,05	21	0,10	41	0,18
Μεταποιητικές βιομηχανίες	10.443	48,48	8.493	41,43	5.527	24,68
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	41	0,19	56	0,27	130	0,58
Κατασκευές	767	3,56	766	3,74	1.154	5,15
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	1.458	6,77	1.694	8,26	2.505	11,19
Ξενοδοχεία και εστιατόρια		0,00	554	2,70	1.113	4,97
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	416	1,93	539	2,63	599	2,68
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας	317	1,47	687	3,35	1.047	4,68
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,00	1.051	5,13	1.477	6,60
Εκπαίδευση	0	0,00	797	3,89	1.099	4,91
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0	0,00	427	2,08	643	2,87
Λοιπές υπηρεσίες	2.020	9,38	446	2,18	605	2,70
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	310	1,44	1.611	7,86	2.799	12,50

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ

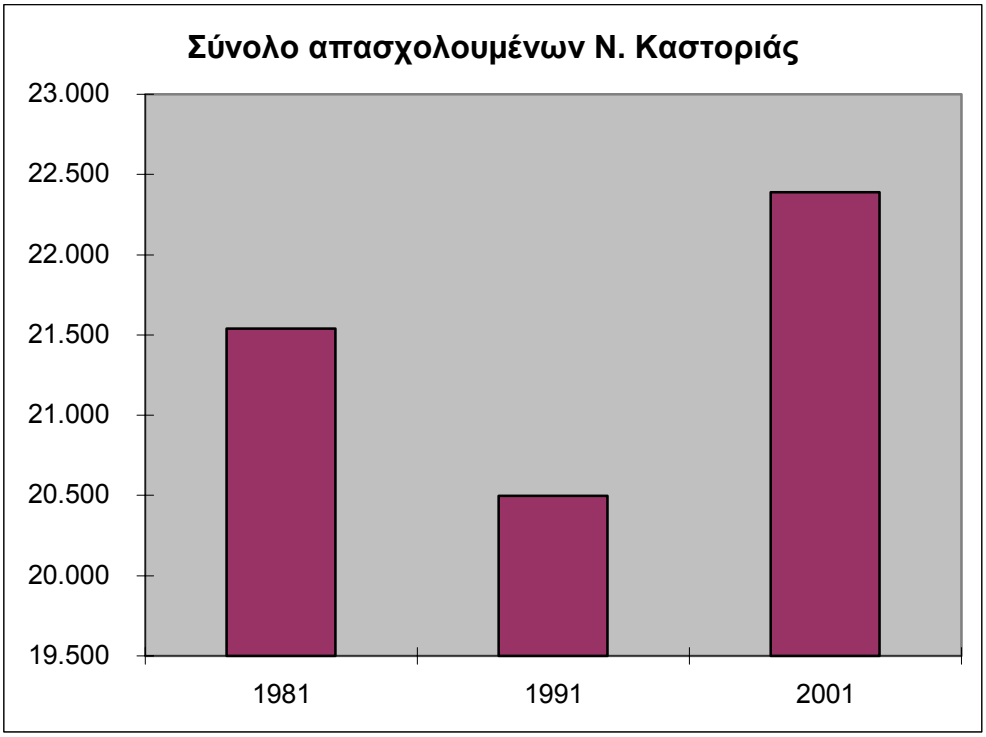
Σύνολο απασχολουμένων Ν. Καστοριάς
23.000
22.500
22.000
21.500
21.000
20.500
20.000
19.500
1981
1991
2001

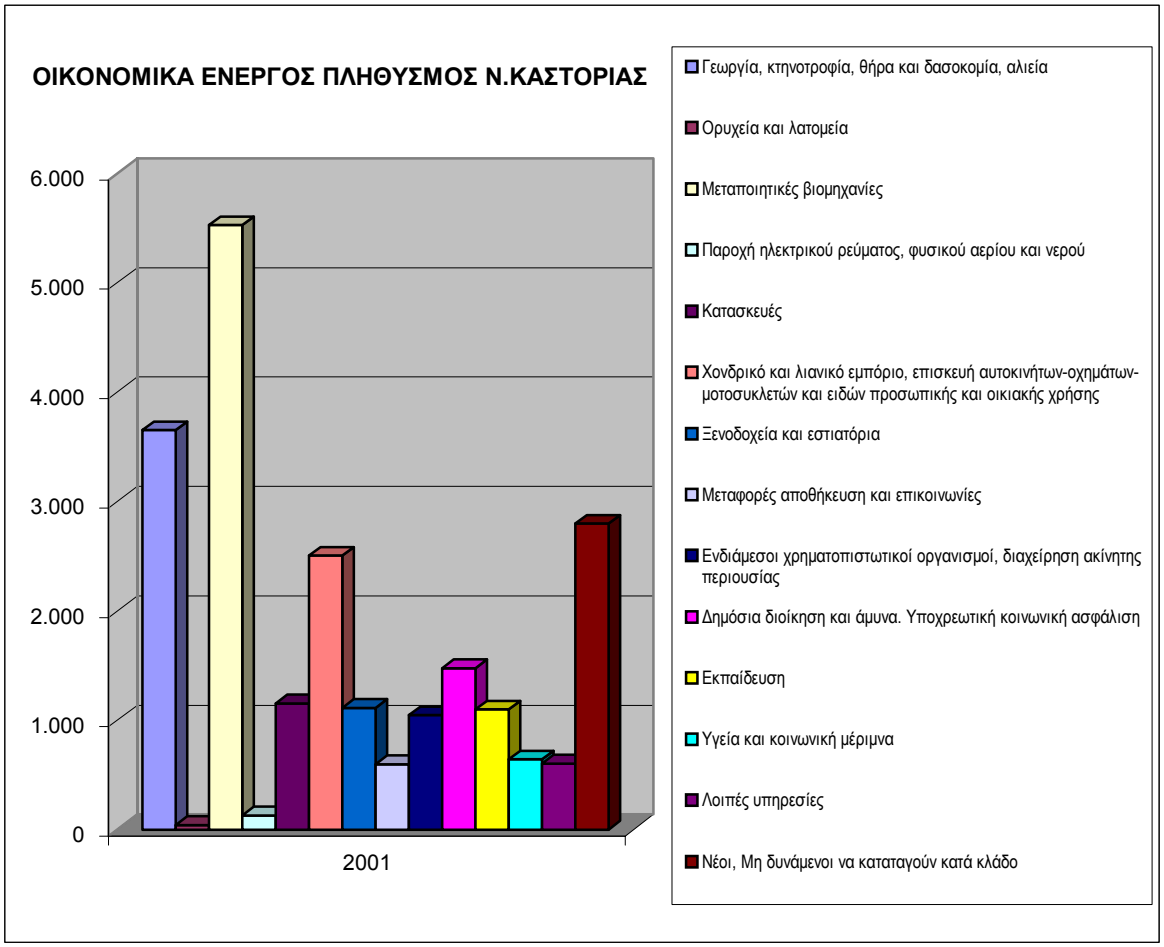
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
6.000
5.000
4.000
3.000
2.000
1.000
0
2001
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία
Ορυχεία και λατομεία
Μεταποιητικές βιομηχανίες
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού
Κατασκευές
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης
Ξενοδοχεία και εστιατόρια
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
Εκπαίδευση
Υγεία και κοινωνική μέριμνα
Λοιπές υπηρεσίες
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο

Στο νομό Καστοριάς οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα, κατά σειρά αναφοράς, στην απασχόληση είναι:

- ✓ *Η ομάδα **"Μεταποιητικές βιομηχανίες",** με 5.527 απασχολούμενους (24,68% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Καστοριάς.*
- ✓ *Η ομάδα "**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία**", με 3.652 απασχολούμενους (16,31% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού).*
- ✓ *Η ομάδα "**Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης**", που συγκεντρώνει 2.505 απασχολούμενους (11,19%).*
- ✓ *Η ομάδα "**Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση**", που συγκεντρώνει 1.477 απασχολούμενους (6,60%).*
- ✓ *Η ομάδα "**Εκπαίδευση**", που συγκεντρώνει 1.099 απασχολούμενους (4,91%).*
- ✓ *Η ομάδα "**Κατασκευές**", με 1.154 απασχολούμενους (5,15%) και*
- ✓ *Η ομάδα "**Ξενοδοχεία και εστιατόρια**", με 1.113 απασχολούμενους (4,97%).*

Οι **επτά (7)** παραπάνω **ομάδες κλάδων** οικονομικής δραστηριότητας συγκεντρώνουν συνολικά το **73,8% των απασχολούμενων του Νομού Καστοριάς**.

Αξιόλογο αριθμό απασχολουμένων συγκεντρώνουν στο Νομό και οι ομάδες κλάδων "Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις", "Υγεία και κοινωνική μέριμνα", και "Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες".

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η ευρύτερη περιοχή της Καστοριάς συνεχίζει να διατηρεί ένα σημαντικότατο αριθμό εργαζόμενων στον πρωτογενή τομέα, καθώς και στο δευτερογενή τομέα, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων στον κλάδο της γούνας και των κατασκευών. Όσον αφορά το διευρυνόμενο μερίδιο του τριτογενούς τομέα, κρίσιμες εστίες απασχόλησης συνιστούν κυρίως το Χονδρικό και Λιανικό εμπόριο, ενώ διαφαίνεται να διαμορφώνονται σταδιακά ιδιαίτερα ευοίωνες προοπτικές απασχόλησης στην ομάδα **«Ξενοδοχεία και εστιατόρια».**

ΠΙΝΑΚΑΣ 24. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Σύνολο απασχολουμένων	**50.067**		**50.998**		**57.649**	
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	15.060	30,08	8.308	16,29	6.673	11,58
Ορυχεία και λατομεία	3.848	7,69	1.735	3,40	2.881	5,00
Μεταποιητικές βιομηχανίες	8.202	16,38	5.905	11,58	5.365	9,31
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	2.822	5,64	6.309	12,37	4.950	8,59
Κατασκευές	5.549	11,08	4.296	8,42	6.001	10,41
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	4.246	8,48	5.084	9,97	7.173	12,44
Ξενοδοχεία και εστιατόρια			1.488	2,92	2.808	4,87
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	2.233	4,46	2.354	4,62	2.101	3,64
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας	834	1,67	1.588	3,11	2.941	5,10
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,00	2.771	5,43	3.587	6,22
Εκπαίδευση	0	0,00	2.576	5,05	3.618	6,28
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0	0,00	1.415	2,77	2.040	3,54
Λοιπές υπηρεσίες	5.462	10,91	1.059	2,08	1.638	2,84
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	1.811	3,62	6.110	11,98	5.873	10,19

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ

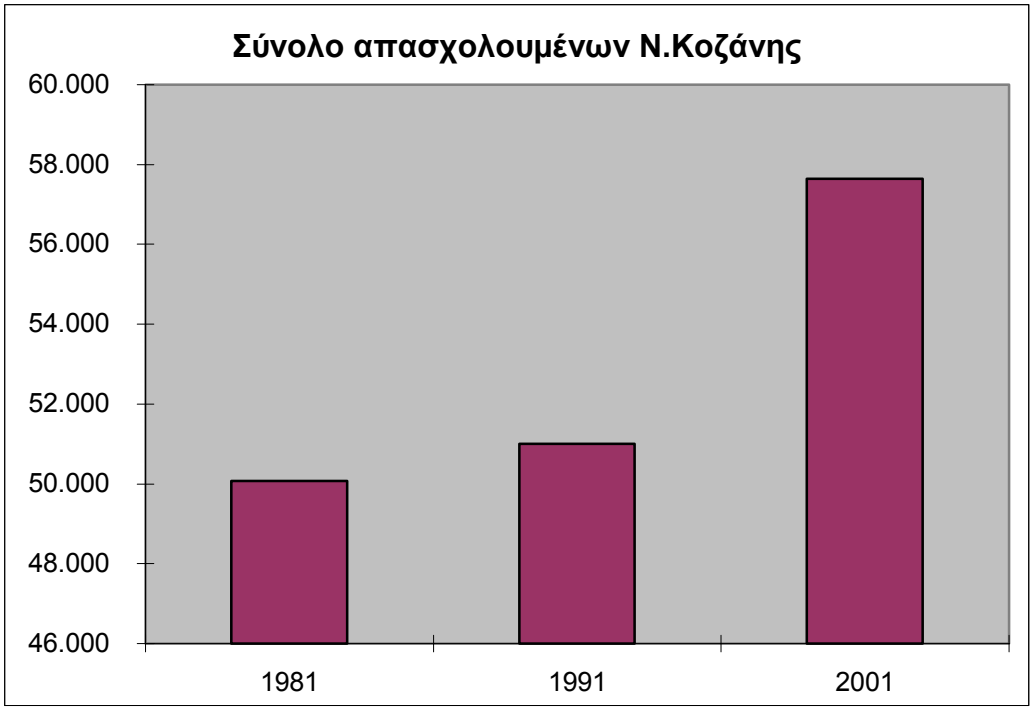
Σύνολο απασχολουμένων Ν.Κοζάνης
60.000
58.000
56.000
54.000
52.000
50.000
48.000
46.000
1981
1991
2001

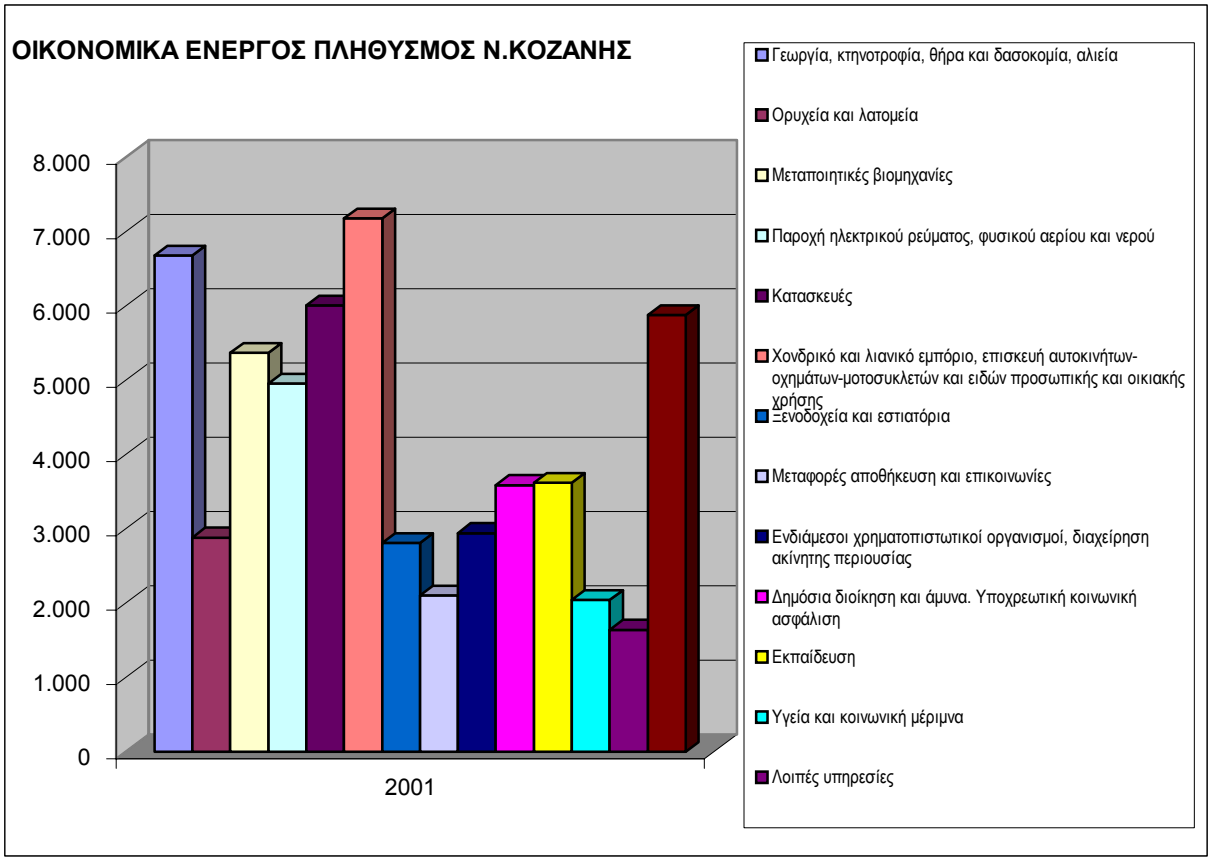
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ
8.000
7.000
6.000
5.000
4.000
3.000
2.000
1.000
0
2001
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία
Ορυχεία και λατομεία
Μεταποιητικές βιομηχανίες
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού
Κατασκευές
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης
Ξενοδοχεία και εστιατόρια
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
Εκπαίδευση
Υγεία και κοινωνική μέριμνα
Λοιπές υπηρεσίες

Οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα, κατά σειρά αναφοράς, στην απασχόληση είναι:

- ✓ *Η "**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία**", με 6.673 απασχολούμενους (11,58% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Κοζάνης).*
- ✓ *Η «**Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης**», που συγκεντρώνει 7.173 απασχολούμενους (12,44%).*
- ✓ *Η "**Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού**", που συγκεντρώνει 4.950 απασχολούμενους (8,59% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Κοζάνης), η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων είναι άνδρες.*
- ✓ *Η ομάδα "**Κατασκευές**", με 6.001 απασχολούμενους (10,41%).*
- ✓ *Η ομάδα "**Μεταποιητικές βιομηχανίες**", με 5.365 απασχολούμενους (9,31% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Κοζάνης).*
- ✓ *Η "**Εκπαίδευση**", που συγκεντρώνει 3.618 απασχολούμενους (6,28%).*
- ✓ *Η "**Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση**", που συγκεντρώνει 3.587 απασχολούμενους (6,22%).*

Οι επτά (7) παραπάνω ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας συγκεντρώνουν συνολικά το 64,8% των απασχολούμενων του Νομού Κοζάνης.

Δυναμικές εστίες απασχόλησης αποτελούν και οι ομάδες κλάδων «Ορυχεία Λατομεία», με 2.881 απασχολούμενους και «Ξενοδοχεία και εστιατόρια», με 2.808 απασχολούμενους.

Η ευρύτερη περιοχή της Κοζάνης συνιστά πόλο έλξης για τους απασχολούμενους της Περιφέρειας, αφού συνεχίζει να διατηρεί ένα σημαντικότατο αριθμό εργαζόμενων στον πρωτογενή τομέα, παρά τις ισχυρές τάσεις τριτογενοποίησης, ενώ συνιστά ταυτόχρονα το βιομηχανικό κέντρο της Περιφέρειας (παραγωγικές μονάδες ΔΕΗ, ορυχεία - λατομεία, μεταποιητικές επιχειρήσεις (γούνα, τρόφιμα ποτά, κλπ). Επιπλέον, τα μεγάλα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη ή δρομολογούνται σταδιακά στον τομέα των υποδομών (ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ, κάθετοι και άλλοι Οδικοί Άξονες, Φράγματα, κλπ), καθώς και η υψηλή οικοδομική

δραστηριότητα που συνεχίζεται κυρίως στα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού, μετά το σεισμό του 1995, συνιστούν τις προϋποθέσεις πάνω στις οποίες αναπτύσσεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς ο **κλάδος των Κατασκευών**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ					
	1981	Ποσοστό (%)	1991	Ποσοστό (%)	2001	Ποσοστό (%)
Σύνολο απασχολουμένων	**19.019**		**18.880**		**21.031**	
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	10.004	52,60	6.277	33,25	5.076	24,14
Ορυχεία και λατομεία	140	0,74	264	1,40	277	1,32
Μεταποιητικές βιομηχανίες	1.751	9,21	1.180	6,25	1.257	5,98
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	61	0,32	480	2,54	1.024	4,87
Κατασκευές	1.787	9,40	1.387	7,35	1.919	9,12
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	1.400	7,36	1.434	7,60	1.971	9,37
Ξενοδοχεία και εστιατόρια			525	2,78	980	4,66
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	601	3,16	766	4,06	825	3,92
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας	211	1,11	370	1,96	747	3,55
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,00	1.320	6,99	1.658	7,88
Εκπαίδευση	0	0,00	1.076	5,70	1.378	6,55
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0	0,00	559	2,96	732	3,48
Λοιπές υπηρεσίες	2.341	12,31	375	1,99	532	2,53
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	723	3,80	2.867	15,19	2.655	12,62

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ

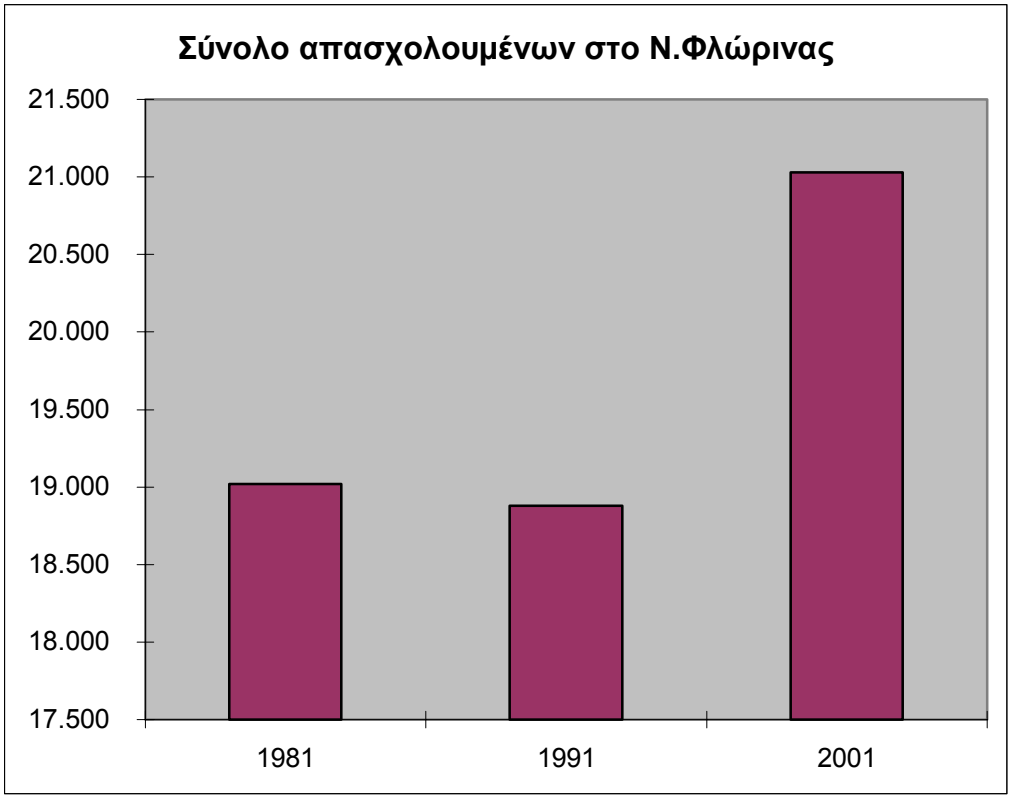
Σύνολο απασχολουμένων στο Ν.Φλώρινας
21.500
21.000
20.500
20.000
19.500
19.000
18.500
18.000
17.500
1981
1991
2001

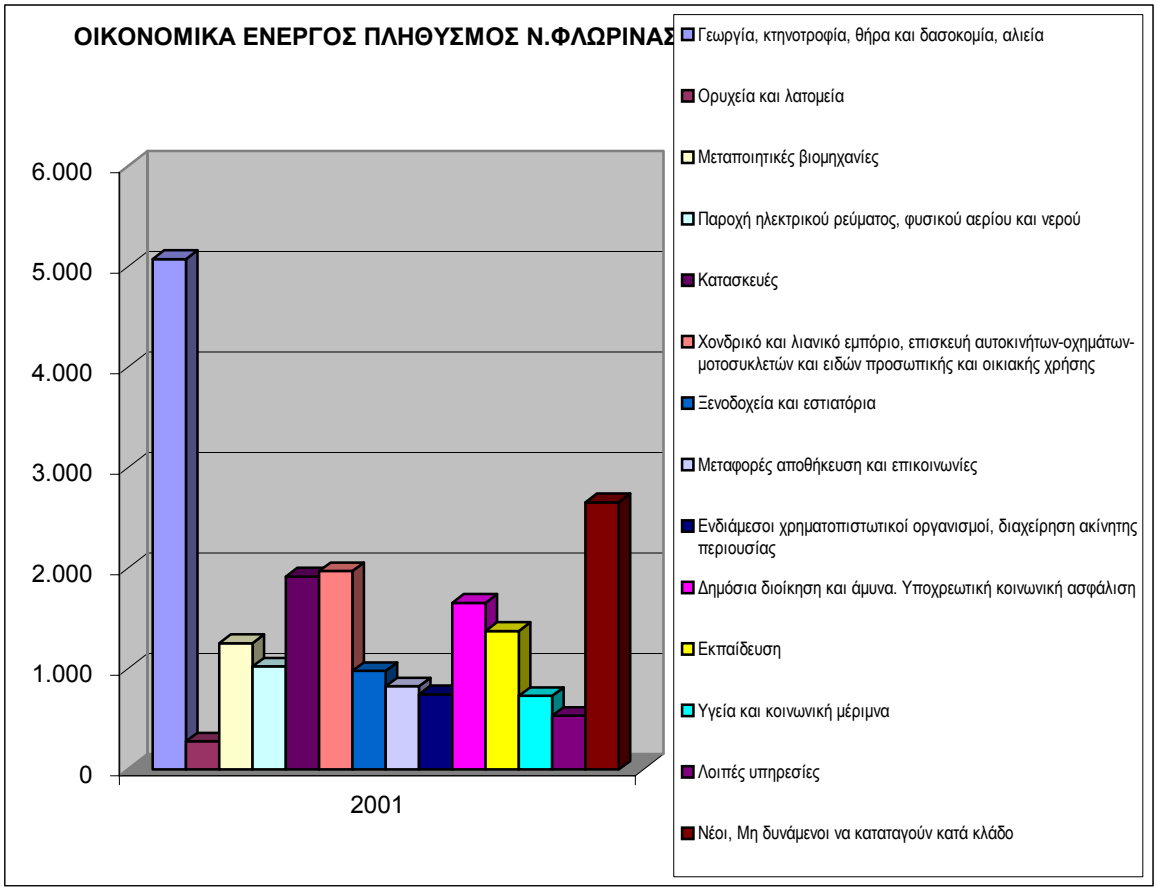
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ
6.000
5.000
4.000
3.000
2.000
1.000
0
2001
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία
Ορυχεία και λατομεία
Μεταποιητικές βιομηχανίες
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού
Κατασκευές
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων-οχημάτων-μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης
Ξενοδοχεία και εστιατόρια
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείρηση ακίνητης περιουσίας
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
Εκπαίδευση
Υγεία και κοινωνική μέριμνα
Λοιπές υπηρεσίες
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο

Οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα, κατά σειρά αναφοράς, στην απασχόληση είναι:

- ✓ *Η Ομάδα "**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία**", με 5.076 απασχολούμενους (24,14% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Φλώρινας).*
- ✓ *Η Ομάδα κλάδων "**Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης**", που συγκεντρώνει 1.971 απασχολούμενους (9,37%).*
- ✓ *Η Ομάδα "**Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση**", που συγκεντρώνει 1.658 απασχολούμενους (7,88%).*
- ✓ *Η Ομάδα "**Κατασκευές**", με 1.919 απασχολούμενους (9,12%).*
- ✓ *Η Ομάδα "**Εκπαίδευση**", που συγκεντρώνει 1.378 απασχολούμενους (6,55%).*
- ✓ *Η Ομάδα "**Μεταποιητικές βιομηχανίες**", με 1.257 απασχολούμενους (5,98% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Φλώρινας).*
- ✓ *Η Ομάδα "**Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού**", που συγκεντρώνει 1.024 απασχολούμενους (4,87% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Φλώρινας).*

Οι επτά (7) παραπάνω ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας συγκεντρώνουν συνολικά το 67,9% των απασχολούμενων του Νομού Φλώρινας.

Δυναμικές εστίες απασχόλησης για το Νομό συνιστούν και οι ομάδες κλάδων «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» με 980 απασχολούμενους και «Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες» με 825 απασχολούμενους.

Η Φλώρινα συνεχίζει όπως και οι περισσότεροι νομοί της Περιφέρειας να διατηρεί ένα σημαντικότατο αριθμό εργαζόμενων στον πρωτογενή τομέα. Η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα συγκεντρώνεται κυρίως στις Κατασκευές και στις Μεταποιητικές βιομηχανίες, ενώ στον τριτογενή τομέα είναι ιδιαίτερα υψηλή η συγκέντρωση των απασχολούμενων στους κλάδους του Εμπορίου, της Δημόσιας Διοίκησης, της Υποχρεωτικής Ασφάλισης, της Εκπαίδευσης και των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ

Υπηκοότητα	Σύνολο	Ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας						
		Γεωργία, κτηνο-τροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	Ορυχεία, λατομεία	Μεταποιητικές βιομηχανίες	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού	Κατασκευές	Εμπόριο, επισκευές ξενοδοχεία εστιατόρια	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες
	1	2	3	4	5	6	7	8
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	**391.674**	68.682	648	46.553	569	96.003	61.497	10.721
Αρρενες	**270.771**	53.721	628	36.995	525	94.935	37.446	8.720
Θήλεις	**120.903**	14.961	20	9.558	44	1.068	24.051	2.001
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**3.921**	1.275	16	325	24	1.171	420	76
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	**408**	162	0	21	0	149	25	6
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	**911**	321	2	123	1	192	113	6
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	**1.541**	395	8	123	11	527	175	48
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	**1.061**	397	6	58	12	303	107	16

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001)

Από τα στοιχεία απασχόλησης αλλοδαπών γίνονται οι εξής διαπιστώσεις:

- ✓ *Οι αλλοδαποί απασχολούμενοι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελούν το 1% του συνόλου των αλλοδαπών απασχολούμενων της χώρας.*
- ✓ *Οι αλλοδαποί απασχολούμενοι αποτελούν το 3,4% του συνόλου των απασχολουμένων.*
- ✓ *Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 32,5% των αλλοδαπών και στις κατασκευές το 29,8%.*

2.4. Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού κατά Νομό (1981-1991-2001)

2.4.1. Νομός Γρεβενών

Από την **κατανομή του οικονομικώς ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού** του Νομού Γρεβενών διαπιστώνουμε ότι το **Μάρτιο του 2001 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανήλθε στα 12.166 άτομα**. Από αυτά τα **10.497 ήταν απασχολούμενοι** ενώ τα **1.669 καταγράφηκαν ως άνεργοι (13,7%)**, με τη συντριπτική πλειοψηφία αυτών να χαρακτηρίζονται ως «**νέοι**» **άνεργοι** (1.131 ή **67,8%** του συνόλου των ανέργων του Νομού). Επισημαίνεται ότι η **ανεργία των ανδρών** ανήλθε συνολικά στο **13%** ενώ των **γυναικών** στο **15%.** Σημειώνεται ότι δεν αναφέρονται ή δεν είναι διαθέσιμα από την ΕΣΥΕ ανάλογα στοιχεία για την Απογραφή 1991, προκειμένου να γίνουν οι σχετικές συγκρίσεις.

Ειδικότερα για το μείζον ζήτημα της ανεργίας τα διαθέσιμα δεδομένα ανά ομάδες ηλικιών, τόσο στο σύνολο όσο και ανά φύλλο καταδεικνύουν ότι **η μεγαλύτερη συγκέντρωση ανέργων εντοπίζεται στις έντονα παραγωγικές ηλικίες 20 - 39 ετών**. Στο **σύνολο,** τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στις ομάδες **20 – 24 ετών** με **39,6%**, **25 – 29 ετών** με **24,7%**, **30 – 34 ετών** με **14,6%** και **35 – 39 ετών** με **9%.** Στους **άνδρες τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας εκτείνονται στο εύρος των ομάδων ηλικίας του συνόλου** με το ποσοστό ανεργίας στην **ομάδα ηλικιών 20 – 24 να ξεπερνάει το 40%.** Στις **γυναίκες,** τόσο η **ομάδα ηλικίας 20 – 24 ετών** όσο και η **ομάδα ηλικίας 25 - 29 ετών** συγκεντρώνουν **ανεργία 38,3%** και **27,8% αντίστοιχα.** Υψηλό επίσης χαρακτηρίζεται και το πλήθος των **οικονομικώς μη ενεργών ατόμων στις ηλικίες 20 – 55 ετών** (**20,1%** του συνολικού πληθυσμού των ηλικιακών αυτών ομάδων).

ΠΙΝΑΚΑΣ 27. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (2001)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001 (ΕΣΥΕ)

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
2001						
ΣΥΝΟΛΟ	**12,166**	**10,497**	**1,669**	**13.7%**	**1,131**	**17,543**
10-14	9	0	9		9	1,523
15-19	265	98	167		156	1,414
20-24	1,193	720	473	**39.6%**	423	644
25-29	1,618	1,219	399	**24.7%**	295	411
30-34	1,711	1,461	250	**14.6%**	150	417
35-39	1,582	1,439	143	**9.0%**	65	404
40-44	1,603	1,513	90		23	486
45-49	1,437	1,377	60		7	515
50-54	1,134	1,088	46		3	649
55-59	780	753	27		0	1,006
60-64	651	646	5		0	1,963
65-69	127	127	0		0	2,923
70-74	41	41	0		0	2,301
75+	15	15	0		0	2,887
1991						
ΣΥΝΟΛΟ	**13.335**	**11.806**	**1.529**		**837**	**19.292**
10-19	445	209	236		232	4.373
20-29	2.773	1.984	789		540	1.731
30-44	4.823	4.497	326		54	1.843
45-64	5.070	4.894	176		11	5.507
65 και άνω	224	222	2		-	5.838
1981						
ΣΥΝΟΛΟ	**12.938**	**12.081**	**857**		**622**	**17.888**
10-19	845	565	280		250	4.816
20-29	2.334	1.932	402		322	1.576
30-44	4.103	3.999	104		50	2.651
45-64	4.752	4.681	71			4.159
65 και άνω	904	904				4.686

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

2.4.2. Νομός Καστοριάς

Η ανάλυση των τελευταίων διαθέσιμων στοιχείων της ΕΣΥΕ (Απογραφή 2001) μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Νομού Καστοριάς, όσον αφορά το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση, την ανεργία και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Από την κατανομή του οικονομικώς ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού του Νομού Καστοριάς διαπιστώνουμε ότι ο οικονομικώς ενεργός πληθυσμός ανήρθε στις 22.512 άτομα. Από αυτά, τα 17.188 ήταν απασχολούμενοι, ενώ τα 5.324 καταγράφηκαν ως άνεργοι (23.6%), εκ΄ των οποίων το 38% χαρακτηρίζονται ως «νέοι» άνεργοι. Το ίδιο χρονικό διάστημα, η ανεργία των ανδρών ανήλθε συνολικά στο 19,8%, ενώ των γυναικών στο 30,4%. Σημειώνεται ότι δεν αναφέρονται ή δεν είναι διαθέσιμα από την ΕΣΥΕ ανάλογα στοιχεία για την Απογραφή 1991, προκειμένου να γίνουν οι σχετικές συγκρίσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΩΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ, 2001.

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών στο Νομό Καστοριάς- Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001 (ΕΣΥΕ)

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
2001						
ΣΥΝΟΛΟ	**22.512**	**17.188**	**5.324**	**23,6%**	**2.023**	**25.951**
10-14	26	0	26		26	3.000
15-19	439	141	298		282	3.434
20-24	2.118	1.222	896	**42,3%**	687	1.552
25-29	2.988	2.181	807	**27,0%**	423	780
30-34	3.266	2.573	693	**21,2%**	233	815
35-39	3.280	2.591	689	**21,0%**	165	862
40-44	3.209	2.566	643	**20,0%**	112	1.030
45-49	2.612	2.099	513	**19,6%**	56	982
50-54	1.931	1.510	421	**21,8%**	39	1.065
55-59	1.411	1.121	290	**20,6%**	0	1.261

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
60-64	913	865	48		0	2.202
65-69	213	213	0		0	3.088
70-74	98	98	0		0	2.760
75+	8	8	0		0	3.120
1991						
ΣΥΝΟΛΟ	**20.498**	**18.016**	**2.482**		**932**	**24.922**
10-19	1.026	567	459		329	6.373
20-29	5.499	4.332	1.167		566	2.245
30-44	7.490	7.046	444		34	3.351
45-64	6.170	5.763	407		3	6.446
65 και άνω	313	308	5		-	6.507
1981						
ΣΥΝΟΛΟ	**21.539**	**21.302**	**237**		**184**	**21.682**
10-19	2.509	2.387	122		120	5.960
20-29	5.100	5.045	55		54	2.585
30-44	6.123	6.083	40		10	3.020
45-64	6.247	6.227	20			4.502
65 και άνω	1.560	1.560				5.815

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Τα παραπάνω δεδομένα κατατάσσουν το Νομό Καστοριάς πρώτο στην ανεργία μεταξύ των άλλων νομών της Περιφέρειας. Ειδικότερα από τα διαθέσιμα δεδομένα ανά ομάδες ηλικιών, τόσο στο σύνολο όσο και ανά φύλλο διαπιστώνεται ότι οι συγκεντρώσεις ανέργων είναι μεγάλες (προσεγγίζουν ή ξεπερνούν το 20%) για όλες ανεξαιρέτως τις ομάδες ηλικιών από 20 έως 59 ετών, με αποκορύφωμα την ομάδα ηλικιών 20-24, στην οποία η ανεργία στο σύνολο ανέρχεται στο 42,3%.

Στους άνδρες τα "μεγαλύτερα από τα μεγάλα" ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στις ιδιαίτερα παραγωγικές ομάδες ηλικιών ομάδες ηλικιών 20 – 24 (41,3%), 25 – 29 (22,1%) και 55 – 59 (21,4%). Στις γυναίκες, η εικόνα επιδεινώνεται ακόμη

περισσότερο, αφού σ΄ όλες ανεξαιρέτως τις κατηγορίες ηλικιών από 20 – 54 ετών τα ποσοστά ανεργίας δεν υποχωρούν κάτω από το 25,4%.

Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στην ευρύτερη περιοχή της Καστοριάς υποδηλώνουν αφενός τη σημαντική υποχώρηση του παραγωγικού προϊόντος της μεταποίησης (και ιδιαίτερα του κλάδου της γούνας) στην περιοχή και αφετέρου την καθυστέρηση που συνεχίζει να υφίσταται στην ολοκληρωμένη τουριστική αξιοποίηση του Νομού.

2.4.3. Νομός Κοζάνης

ΠΙΝΑΚΑΣ 29. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών στο Νομό Κοζάνης- Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001 (ΕΣΥΕ).

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
2001						
ΣΥΝΟΛΟ	**57.062**	**48.501**	**8.561**	**15,0%**	**4.457**	**80.059**
10-14	29	0	29		27	9.324
15-19	1.229	481	748		684	9.805
20-24	5.913	3.676	2.237	**37,8%**	1.752	4.109
25-29	8.264	6.390	1.874	**22,7%**	1.058	2.551
30-34	9.149	7.910	1.239	**13,5%**	531	2.876
35-39	8.220	7.420	800	**9,7%**	258	3.021
40-44	7.976	7.442	534		89	3.234
45-49	6.773	6.314	459		44	3.138
50-54	4.281	3.910	371		14	3.755
55-59	2.755	2.510	245		0	4.571
60-64	1.871	1.846	25		0	7.388
65-69	410	410	0		0	9.336
70-74	159	159	0		0	8.384
75+	33	33	0		0	8.567
1991						
ΣΥΝΟΛΟ	**50.998**	**44.423**	**6.575**		**3.775**	**77.566**
10-19	1.804	860	944		835	20.690
20-29	13.161	9.318	3.843		2.597	7.951

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
30-44	19.881	18.681	1.200		313	9.836
45-64	15.385	14.801	584		30	21.734
65 και άνω	767	763	4		-	17.355
1981						
ΣΥΝΟΛΟ	**50.067**	**47.766**	**2.301**		**1.365**	**69.922**
10-19	3.319	2.756	563		471	21.460
20-29	10.195	9.058	1.137		824	8.023
30-44	16.322	15.941	381		60	10.496
45-64	17.405	17.185	220		10	14.481
65 και άνω	2.816	2.816				15.452
Δεν δήλωσαν	10	10				10

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Ειδικότερα όσον αφορά την ανεργία τα διαθέσιμα δεδομένα ανά ομάδες ηλικιών, τόσο στο σύνολο όσο και ανά φύλλο καταδεικνύουν ότι **η μεγαλύτερη συγκέντρωση ανέργων εντοπίζεται αφενός στις έντονα παραγωγικές ηλικίες (20 - 39 ετών)** και αφετέρου στις ηλικίες **50 – 59, κυρίως για τους άνδρες**. Πιο συγκεκριμένα στο σύνολο του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στις ομάδες **20 – 24 ετών** με **37,8%**, **25 – 29 ετών** με **22,7%**, **30 – 34 ετών** με **13,5%** και **35 – 39 ετών** με **9,7%.** Στους **άνδρες τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας εκτείνονται στο εύρος των ομάδων ηλικίας του συνόλου** με το ποσοστό ανεργίας στην **ομάδα ηλικιών 20 – 24 να ανέρχεται στο 36,2%,** ενώ στην ομάδα ηλικιών **55 – 59** ξεπερνάει το **10%.** Στις **γυναίκες,** τόσο η **ομάδα ηλικίας 20 – 24 ετών** όσο και η **ομάδα ηλικίας 25 - 29 ετών** συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά **ανεργίας με 40,2%** και **24,7%** αντίστοιχα.

Ιδιαίτερα υψηλό χαρακτηρίζεται για το νομό Κοζάνης και το πλήθος των **οικονομικώς μη ενεργών ατόμων στις ηλικίες 20 – 55 ετών** (**28,3%** του συνολικού πληθυσμού των ηλικιακών αυτών ομάδων, εκ΄ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία είναι γυναίκες).

2.4.4. Νομός Φλώρινας

ΠΙΝΑΚΑΣ 30. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ, 2001.

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών στο Νομό Φλώρινας- Απογραφή πληθυσμού της 18ης Μαρτίου 2001 (ΕΣΥΕ)

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
2001						
ΣΥΝΟΛΟ	**20.506**	**17.795**	**2.711**	**13,2%**	**1.659**	**27.769**
10-14	20	2	18		18	3.115
15-19	497	200	297		279	3.703
20-24	2.099	1.372	727	**34,6%**	612	1.856
25-29	2.687	2.142	545	**20,3%**	368	971
30-34	3.054	2.679	375	**12,3%**	221	923
35-39	2.919	2.643	276	**9,5%**	120	918
40-44	2.847	2.683	164		29	904
45-49	2.305	2.170	135		7	863
50-54	1.656	1.569	87		5	1.035
55-59	1.254	1.187	67		0	1.318
60-64	819	799	20		0	2.444
65-69	234	234	0		0	3.305
70-74	98	98	0		0	3.084
75+	17	17	0		0	3.330
1991						
ΣΥΝΟΛΟ	**18.880**	**16.623**	**2.257**		**1.177**	**26.772**
10-19	704	375	329		292	6.773
20-29	4.947	3.573	1.374		805	2.633
30-44	6.773	6.379	394		72	2.961
45-64	6.151	5.992	159		8	7.311
65 και άνω	305	304	1		-	7.094

Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί					Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι			
			Σύνολο	% ανά ομάδα ηλικιών	Από αυτούς "νέοι"	
1981						
ΣΥΝΟΛΟ	**19.019**	**18.318**	**701**		**620**	**24.466**
10-19	1.439	1.249	190		180	7.503
20-29	3.691	3.270	421		390	2.391
30-44	5.350	5.310	40		30	3.035
45-64	7.035	6.985	50		20	5.299
65 και άνω	1.504	1.504				6.236
Δεν δήλωσαν						2

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Τα διαθέσιμα δεδομένα ανά ομάδες ηλικιών, τόσο στο σύνολο όσο και ανά φύλλο καταδεικνύουν ότι **η μεγαλύτερη συγκέντρωση ανέργων εντοπίζεται στις έντονα παραγωγικές ηλικίες (20-39 ετών)**. Πιο συγκεκριμένα, στο σύνολο του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στις ομάδες **20 – 24 ετών** με **34,6%**, **25 – 29 ετών** με **20,3%**, **30 – 34 ετών** με **12,3%** και **35 – 39 ετών** με **9,5%.** Στους **άνδρες** τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας εκτείνονται στο εύρος των ομάδων ηλικίας του συνόλου με το ποσοστό ανεργίας στην **ομάδα ηλικιών 20 – 24 να ανέρχεται στο 33,9%.** Στις **γυναίκες,** τόσο η **ομάδα ηλικίας 20 – 24 ετών** όσο και η **ομάδα ηλικίας 25 - 29 ετών** συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά **ανεργίας με 35,9%** και **20,1%** αντίστοιχα.

2.5. Εξέλιξη Ανεργίας – Προσέγγιση επιπέδου υποαπασχόλησης

Η Περιφέρεια έχει τα τελευταία χρόνια το υψηλότερο ποσοστό **ανεργίας** στη χώρα, 16,6% το 2004, και με ανοδική τάση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία ανεργίας για το 2001 όπου η Περιφέρεια είχε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

ΑΝΕΡΓΙΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ(2001)	
ΠΕΡΙΟΧΗ	***Επίδοση***
ΔΥΤ ΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	15,8
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	13,3
ΗΠΕΙΡΟΣ	11,9
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	11,6
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	10,8
ΑΤΤΙΚΗ	10,4
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	9,9
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,7
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	9,0
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	8,1
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6,7
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6,1
ΚΡΗΤΗ	5,8
ΕΛΛΑΔΑ	10,2
Ε Ε (15)	7,6

ΠΗΓΗ: EUROSTAT (NEW CRONOS 2002)

Η Δυτική Μακεδονία χαρακτηρίζεται από: Υψηλό για τα ελληνικά δεδομένα αλλά χαμηλό για την Ε.Ε. ποσοστό μερικής απασχόλησης. Δυναμική ήταν η αύξηση της Μερικής Απασχόλησης στη χρονική περίοδο (1989 - 1999),ιδιαίτερα χαμηλή γυναικεία απασχόληση (37,86%, την Άνοιξη του 2000). Η Περιφέρεια αποκλίνει ανησυχητικά από το στόχο της Ε.Ε. στο συγκεκριμένο κριτήριο (57% το 2005 και 60% έως το 2010). Μεγάλο πλήθος απασχολούμενων με ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών ανά 100 απασχολούμενα άτομα (51,47 για το 1999), δεδομένο που οφείλεται κυρίως στον Πρωτογενή τομέα, ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό απασχόλησης (53,7%, 2001), που υπολείπεται σημαντικά τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και του Ελληνικού μέσου όρου.

Η Περιφέρεια αποκλίνει αισθητά από το στόχο της Ε.Ε. για τη συνολική απασχόληση (67% το 2005 και 70% έως το 2010),το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στη χώρα και ένα από τα υψηλότερα της Ε.Ε., παρά τη μειούμενη τάση της ανεργίας στην Ε.Ε.. Η σημαντική προσπάθεια μείωσης της ανεργίας την περίοδο 1996 – 2000 δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αφού το 2000 το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 14,70% και το 2001 στο 15,8% , (δηλαδή υπερδιπλάσιο και σχεδόν διπλάσιο των αντίστοιχων επιδόσεων της Ε.Ε. των 15 και των 27 χωρών μελών).

Είναι χαρακτηριστικό ότι για το 1999 η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκέντρωνε το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων κάτω των 25 ετών στην χώρα και ένα από τα υψηλότερο ποσοστό (13η σε σύνολο 262 περιφερειών) στην Ε.Ε. των 15,το συνεχώς διευρυνόμενο πυρήνα των μακροχρόνια ανέργων, ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας (54,6% το 1999 και σταθερά μεγαλύτερο από 56,8% για την περίοδο 2001 – 2002), που αποκλίνει σημαντικά από τους μέσους όρους της Ε.Ε. των 15 (42,6%) και της Ε.Ε των 27 χωρών μελών (45,8%).

Η Περιφέρεια συνεχίζει να “πρωταγωνιστεί” στο κριτήριο αυτό και μεταξύ των περιφερειών της Βόρειας Ελλάδας, συνεχώς διευρυνόμενα, τουλάχιστον για την περίοδο 2001 – 2002, ποσοστά ανεργίας για τις γυναίκες και τους νέους (υπερδιπλάσια των αντίστοιχων επιδόσεων τόσο της Ε.Ε. των 15 όσο και της Ε.Ε. των 27 περίοδο 2001 – 2002),σημαντική απόκλιση από τα δεδομένα της Ε.Ε. όσον αφορά την απασχόληση των γυναικών. Ειδικότερα, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών στη Δυτική Μακεδονία ανέρχεται μόλις στο 39,5% για το 2001, όταν για την Ε.Ε. 15 ανέρχεται στο 55,1% και για την Ε.Ε. 27 ανέρχεται στο 54,5%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 32

Κριτήριο	Επίδοση	Κατάταξη στη διευρυμένη* Ε.Ε.	Κατάταξη στην Ελλάδα	Σύγκριση με μέσο όρο της Ε.Ε. - 15	Περιφέρειες σύγκρισης (διαθέσιμα στοιχεία)	Σχόλια - παρατηρήσεις
Μερική Απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (1999)	8,42%	188	4	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -) (18%)	263	Υψηλό ποσοστό μερικής απασχόλησης για τα ελληνικά δεδομένα αλλά χαμηλό για την Ε.Ε.
Ετήσια μέση ποσοστιαία μεταβολή του μεριδίου της Μερικής Απασχόλησης (περίοδος 1989 - 1999)	10,5%	16	4	Ισχυρά υπερβαίνουσα (+ +)	263	Σημαντικότατη αύξηση της Μερικής Απασχόλησης για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο

Κριτήριο	Επίδοση	Κατάταξη στη διευρυμένη* Ε.Ε.	Κατάταξη στην Ελλάδα	Σύγκριση με μέσο όρο της Ε.Ε. - 15	Περιφέρειες σύγκρισης (διαθέσιμα στοιχεία)	Σχόλια - παρατηρήσεις
Απασχολούμενος γυναικείος πληθυσμός (από 15 έως 64 ετών) ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (Άνοιξη 2000)	37,86%	243	11	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -)	262	Ιδιαίτερα χαμηλή η γυναικεία απασχόληση - η Περιφέρεια αποκλίνει ανησυχητικά από το στόχο της Ε.Ε. για τη γυναικεία απασχόληση (57% το 2005 και 60% έως το 2010)
Πλήθος απασχολούμενων με ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών ανά 100 απασχολούμενα άτομα (1999)	51,47	14	5	Ισχυρά υπερβαίνουσα (+ +)	263	Υψηλό ποσοστό απασχολούμενων με ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών, που οφείλεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα
Απασχολούμενος πληθυσμός (άνδρες και γυναίκες από 15 έως 64 ετών) ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (Άνοιξη 2000)	52,86%	191	12	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -) (63%)	211	Το ποσοστό απασχόλησης υπολείπεται σημαντικά τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και του Ελληνικού μέσου όρου - η Περιφέρεια αποκλίνει αισθητά από το στόχο της Ε.Ε. για τη συνολική απασχόληση (67% το 2005 και 70% έως το 2010)
Ανεργία (1999)	14,57%	44	1	Ισχυρά υπερβαίνουσα (+ +) (9,4%)	263	Η Περιφέρεια διακρίνεται στην Ε.Ε. και στη χώρα για το υψηλό ποσοστό ανεργίας
Ανεργία (2000)	14,70%	49	1	Ισχυρά υπερβαίνουσα (+ +) (8,4%)	264	Παρά τη μειούμενη τάση της ανεργίας στην Ε.Ε. στην Δυτική Μακεδονία σημειώθηκε περαιτέρω ενίσχυση της ανεργίας για το έτος 2000
Μέση ετήσια αύξηση (%) ποσοστού ανεργίας (περίοδος 1996 - 2000)	-2,62%	161	2	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -)	211	Η προσπάθεια μείωσης της ανεργίας δεν απέδωσε τα αναμενόμενα, παρά το γεγονός ότι αποτέλεσε τη 2η μεγαλύτερη μείωση ανεργίας στη χώρα για την ίδια περίοδο

Κριτήριο	Επίδοση	Κατάταξη στη διευρυμένη* Ε.Ε.	Κατάταξη στην Ελλάδα	Σύγκριση με μέσο όρο της Ε.Ε. - 15	Περιφέρειες σύγκρισης (διαθέσιμα στοιχεία)	Σχόλια - παρατηρήσεις
Μέση ετήσια αύξηση (%) ανέργων - (περίοδος 1996 - 2000)	-5,32%	105	1	Προσεγγίζει το μέσο όρο	213	Σημαντική προσπάθεια μείωσης των ανέργων (1η υψηλότερη επίδοση στη χώρα) για την ίδια περίοδο
Μέση ετήσια αύξηση (%) εργατικού δυναμικού (περίοδος 1996 - 2000)	-2,78%	208	13	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -)	212	Το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας μειώθηκε ανησυχητικά στην ίδια περίοδο - σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση εργατικού δυναμικού στη χώρα και μία από τις μεγαλύτερες στην Ε.Ε.
Ποσοστό Ανεργίας για άτομα κάτω των 25 ετών (1999)	47,00%	13	1	Ισχυρά υπολειπόμενη (- -) (17,8%)	262	Ανησυχητικά υψηλό ποσοστό και απόκλιση από το μέσο όρο της Ε.Ε. - 15
Μακροχρόνια Ανεργία	54,60%	50	8	Ισχυρά υπερβαίνουσα (+ +) (46,3%)	263	Ενισχυμένος ο πυρήνας των μακροχρόνια ανέργων - απόκλιση από την Ε.Ε.
Απασχόληση ατόμων με ηλικίες από 55 έως 64 ετών (Άνοιξη 2000)	39,22%	98	10	Προσεγγίζει το μέσο όρο	259	

PANORAMA OF THE EUROPEAN UNION, Regions: Statistical yearbooks 2001 & 2002. EUROPEAN COMMISSION, EUROSTAT, THEME 1 General Statistics

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

Επιδόσεις Περιφερειών Βόρειας Ελλάδας					
ΚΡΙΤΗΡΙΑ	**Ήπειρος**	**Δυτική Μακεδονία**	**Κεντρική Μακεδονία**	**Ανατολική Μακεδονία - Θράκη**	**EU - 27**
Ανεργία 2002 (Σύνολο)	10.55% - 13.45%	>= 13.45%	10.55% - 13.45%	4.75% - 7.65%	9.1%
Ανεργία Γυναικών, 2002	>=15.25%	>=15.25%	>=15.25%	>=15.25%	9.8%
Ανεργία Νέων (15 - 24), 2002	>=28.15%	>=28.15%	>=28.15%	21,85% - 28.15%	18.6%
Μακροχρόνια Ανεργία, 2002	49.2% - 56.8%	>=56.8%	41.6% - 49.2%	49.2% - 56.8%	45.4%
Ηλικιακή μεταβολή εργατικού δυναμικού (15 - 64), 2000 - 2025	>=3.97%	(-3.42%) - (0.48%)	>=3.97%	(-8.1%) - (-3.42%)	-3,50%
Μεταβολή στον πληθυσμό τρίτης ηλικίας (65+)	27.41% - 36.9%	< 27.41%	36.9% - 44.97%	< 27.41%	40,50%

Πηγή: Μία νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή στη διευρυμένη Ευρώπη / 3η Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Φεβρουάριος 2004, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2.6. Διαθεσιμότητα μέσων παραγωγής

Όπως προαναφέρθηκε, υφίσταται σε σχέση με το 1997 σαφής μετατόπιση του κέντρου βάρους της παραγωγής προς τον τριτογενή τομέα της Δυτικής Μακεδονίας. Το μεταβαλλόμενο τομεακό πρότυπο παραγωγής και απασχόλησης ωστόσο δεν έχει ακόμα σταθεροποιηθεί καθώς είναι έντονες οι επιδράσεις που δέχονται η γεωργία και η βιομηχανία, αφενός από το καθεστώς στήριξης ορισμένων αγροτικών προϊόντων στα πλαίσια της ΚΑΠ, αφετέρου δε από τον εντεινόμενο εξωτερικό και εσωτερικό ανταγωνισμό και την κάμψη της εσωτερικής ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά, ιδιαίτερα μετά το 2000.

Γενικά στην Περιφέρεια δεν αντιμετωπίζονται σοβαρές ελλείψεις σε μέσα παραγωγής σε κανέναν από τους παραγωγικούς τομείς. Στα πλαίσια της κατάρτισης του Π.Ε.Π. της Δυτικής Μακεδονίας υπήρξε περιορισμένη χρήση ποσοτικών δεδομένων τεκμηρίωσης της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης στους τομείς της παραγωγής.

Βαθμός εκμηχάνισης του αγροτικού τομέα

Η γενική εικόνα είναι ότι η εκμηχάνιση του αγροτικού τομέα βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις διαπιστώνεται υποαπασχόληση του μηχανικού εξοπλισμού.

Η παραδοσιακή κυριαρχία των φθινοπωρινών σιτηρών στην Περιφέρεια τις τελευταίες δεκαετίες είχε όλο τον χρόνο να επωφεληθεί και να αφομοιώσει όλα τα σύγχρονα μέσα και τρόπους παραγωγής.

Η εκμηχάνιση της παραγωγής είναι σχεδόν πλήρης. Ο απαιτούμενος εξοπλισμός (γεωργικοί ελκυστήρες, σπαρτικές μηχανές, μηχανήματα κατεργασίας εδάφους, θεριζοαλωνιστικές μηχανές, κλπ.) βρίσκεται σε υπερεπάρκεια αριθμητική και σε ικανοποιητική επάρκεια από άποψη καταλληλότητας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίοδο του αλωνισμού περισσότερο στο πρόσφατο παρελθόν, αλλά και σήμερα, υπάρχει «εξαγωγή» εξοπλισμού από την Περιφέρεια, με την έννοια της μετακίνησης των θεριζοαλωνιστικών συγκροτημάτων για την εξυπηρέτηση της συγκομιδής σε γειτονικές πεδινές περιοχές (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία).

Ενδεικτικά ο αριθμός των γεωργικών ελκυστήρων, που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και που αναφέρεται σε όλους τους κλάδους της γεωργικής παραγωγής, επιβεβαιώνει την υπερβολική παρουσία τους στις εκμεταλλεύσεις, ειδικά στον νομό Καστοριάς, όπου εν πάσει περιπτώσει δικαιολογείται για τις ανάγκες της δενδροκομίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (2001)

ΝΟΜΟΙ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ ΑΝΑ 1000 ΣΤΡ.	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (σε στρ.)
Γρεβενά	1.225	2,5	0,25	398
Καστοριά	1.351	4,2	0,32	237
Κοζάνη	4.669	5,0	0,33	200
Φλώρινα	3.768	8,1	0,57	123
Δυτική Μακεδονία	**11.013**	**4,98**	**0,37**	**200**
Σύνολο Χώρας	**218.989**	**6,11**	**0,26**	**164**

Πηγή : ΕΣΥΕ

Σφαγειοτεχνική υποδομή

Μέχρι το έτος 2000 περίπου, λειτουργούσαν και ορισμένα λειτουργούν ακόμη, Δημοτικά Σφαγεία σε ολόκληρη την Περιφέρεια, κυρίως σε μεγάλους Δήμους με ευθύνη των τοπικών Δημοτικών Αρχών.

Όμως, λόγω του ότ,ι όλα αυτά τα σφαγεία λειτουργούσαν με απαρχαιωμένες συνθήκες, τόσο ως προς την κτιριακή υποδομή τους, όσο και ως προς το μηχανολογικό εξοπλισμό, είχε ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του εξαγόμενου κρέατος και της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος.

Όλη αυτή η σφαγειοτεχνική υποδομή κρίθηκε ανεπαρκής, αν και εξυπηρετούσε τα μέγιστα τους κτηνοτρόφους από τη μια και τους εμπόρους κρέατος και κρεοπώλες από την άλλη, σύμφωνα με τους όρους που έθεταν οι Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένες Υπουργικές Αποφάσεις του Υπ. Γεωργίας.

Ξεκίνησε μία προσπάθεια εκσυγχρονισμού αυτών των εγκαταστάσεων ή ίδρυσης νέων εγκαταστάσεων. Έτσι, με πρωτοβουλία κυρίως των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και χρηματοδότηση κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του τομεακού προγράμματος του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, έγινε μερική ανανέωση των σφαγείων στις εξής περιοχές:

- ✓ *Δημοτικό Σφαγείο Γρεβενών, που καλύπτει την ευρύτερη περιοχή Γρεβενών.*
- ✓ *Δημοτικό Σφαγείο Δεσκάτης. Έχει εκσυγχρονιστεί και δεν έχει τεθεί σε λειτουργία. Οι παραγωγοί εξυπηρετούνται με τη λειτουργία του παλιού.*
- ✓ *Σφαγείο Αμυνταίου, στο Δ.Δ. Ξινού Νερού που καλύπτει ολόκληρη την περιοχή Αμυνταίου, μερικώς την επαρχία Εορδαίας του Ν.Κοζάνης και άλλες περιοχές του Ν.Φλώρινας.*
- ✓ *Δημοτικό Σφαγείο στο Άργος Ορεστικό του Ν.Καστοριάς.*
- ✓ *Σφαγείο Πτολεμαΐδας, που εξυπηρετεί την περιοχή της Εορδαίας, αλλά και άλλες περιοές του Νομού Κοζάνης.*
- ✓ *Σφαγείο Φλώρινας (ιδιωτικό), που εξυπηρετεί το Ν.Φλώρινας.*

Παράλληλα με αυτά τα σφαγεία, συνεχίζουν επίσης τη λειτουργία τους, ορισμένα από τα παλιά, που έχουν δεχτεί ελάχιστες παρεμβάσεις, κυρίως στα μέτρα υγιεινής.

Επιπλέον, τις περιόδους αιχμής, όπως η περίοδος πριν το Πάσχα, και κατόπιν παρέκκλισης, για την ομαλή διάθεση της παραγωγής και την εξυπηρέτηση της αγοράς, τίθενται σε λειτουργία ορισμένα σφαγεία για τη σφαγή αμνοεριφίων.

Τέλος, βρίσκονται στο στάδιο σχεδιασμού ή διαδικασιών δημοπράτησης τα εξής:

- ✓ *Δημοτικό σφαγείο Σερβίων*
- ✓ *Δημοτικό σφαγείο Κοζάνης (υπό κατασκευή)*
- ✓ *Διαδημοτικό σφαγείο Βοΐου*

3. Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

3.1. Κύρια χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, που περιλαμβάνει τους Νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας, είναι σε μεγάλο βαθμό γεωργοκτηνοτροφική περιοχή. Η γεωργία αποτελεί έναν ζωτικό κλάδο της οικονομίας της και στηρίζεται κυρίως στις αροτραίες καλλιέργειες.

Υπάρχει ως προς το ειδικό βάρος της γεωργίας στην τοπική οικονομία διαφοροποίηση μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας και συγκεκριμένα το γεωργικό προϊόν στο Ν. Γρεβενών αντιπροσωπεύει το 24%, στο Ν. Καστοριάς το 18%, στο Ν. Κοζάνης το 8% (κυρίως λόγω της μεγάλης συμμετοχής στο ΑΕΠ των ορυχείων λιγνίτη και των εργοστασίων της ΔΕΗ) και στο Ν. Φλώρινας το 26%, ενώ συνολικά στη Δυτική Μακεδονία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 15% του ΑΕΠ.

Ο γεωργικός τομέας, αν και παίζει ένα τόσο σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Περιφέρειας και στην απασχόληση, ακολουθεί μια σταδιακά φθίνουσα πορεία.

Παράλληλα παρουσιάζει διαρθρωτικές στρεβλώσεις όπως :

- ✓ *Έντονη κυριαρχία της φυτικής παραγωγής έναντι της ζωικής, αν και οι γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν περισσότερο την κτηνοτροφία.*
- ✓ *Χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή προστιθέμενη αξία του γεωργικού προϊόντος.*
- ✓ *Καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (π.χ. τα σιτηρά) και υποαπασχόληση του αγροτικού ανθρώπινου δυναμικού.*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής και δικτύων διακίνησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.*
- ✓ *Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (20% στην Περιφέρεια έναντι 33 περίπου σε όλη την επικράτεια).*

Υπογραμμίζεται, ως προς την διάρθρωση του τομέα, το υψηλό ποσοστό αροτριαίων καλλιεργειών, η σχετικά υψηλή συγκέντρωση της εθνικής παραγωγής βρώσιμων οσπρίων, σιτηρών και μήλων, συγκριτικά υψηλός βαθμός μηχανοποίησης, ο εξαιρετικά χαμηλός βαθμός οργάνωσης σε επιχειρηματικά πλαίσια των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη, καταλαμβάνει έκταση 2.208.600 στρέμματα, ενώ αρδευόμενα είναι μόνο τα 445.000 στρέμματα (~20%).

Το μεγαλύτερο μέρος αυτής αξιοποιείται με αροτραίες καλλιέργειες και από αυτές το 73% περίπου καταλαμβάνουν τα χειμερινά – ξηρικά σιτηρά, ενώ οι δυναμικοί κλάδοι της φυτικής παραγωγής καλύπτουν περίπου 17% της έκτασης.

Η ζωϊκή παραγωγή, αν και συνίσταται από παραδοσιακούς κλάδους, έχει μικρή συμμετοχή (29,28%) στο σύνολο της Ακαθάριστης Προσόδου, Φυτικής – Ζωικής παραγωγής.

Κυρίαρχος κλάδος, η αιγοπροβατοτροφία και με πολύ μικρότερη συμμετοχή η βοοτροφία. Οι υπόλοιποι κλάδοι ζωικής παραγωγής είναι σε ελάχιστο βαθμό αναπτυγμένοι, ενώ αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί η ύπαρξη και η συνεχής ανάπτυξη του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στην περιοχή του Βοίου του Νομού Κοζάνης και στο Νομό Καστοριάς.

3.2. Αριθμός, μέγεθος και διάρθωση εκμεταλλεύσεων

Το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στη Δυτική Μακεδονία αριθμεί περίπου 30.000 και απ' αυτές οι 11.332 είναι είτε μικτής κατεύθυνσης, είτε αμιγώς κτηνοτροφικής κατεύθυνσης.

Το πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο, είναι η ραγδαία μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, γεγονός που αποτυπώνεται και στους πίνακες που ακολουθούν. Τη δεκαετία 1990-2000 η μείωση στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων είναι περίπου -16%, ενώ ακόμη πιο μεγάλο και χαρακτηριστικό είναι το αντίστοιχο ποσοστό μείωσης μεταξύ των ετών 1980-2000 και ανέρχεται στο –32,6%.

Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν αντίστοιχα (1980-2000) σε ποσοστό –74%!!!, γεγονός που οφείλεται στη στροφή των εκμεταλλεύσεων σε μονοδραστηριότητα. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, κάθε νοικοκυριό (γεωργική εκμετάλλευση) διατηρούσε και μικρό έως μεγάλο αριθμό ζώων, κυρίως οικόσιτων για ιδιοκατανάλωση ή και για συμπληρωματικότητα στο εισόδημα. Το πρότυπο αυτό του αγροτικού νοικοκυριού, έχει πλέον διαφοροποιηθεί. Η τάση είναι για στροφή στην καλλιέργεια, στην μονοκαλλιέργεια και την εκμηχάνιση. Από τότε μέχρι και σήμερα, έχει παρέλθει πλέον η πολυδραστηριότητα, με τάση την μονοκαλλιέργεια σε συνθήκες όλο και περισσότερης εκμηχάνισης.

Στους παρακάτω πίνακες δίνεται μια εικόνα των κυριότερων χαρακτηριστικών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και η διαχρονική εξέλιξη αυτών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 35. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΝΟΜΟΣ	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Ποσοστό % στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας	Από αυτές είναι κτηνοτροφικές	Ποσοστό % στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας
Γρεβενά	4.891	16,53%	2.069	18,29%
Καστοριά	4.179	14,12%	1.736	15,35%
Κοζάνη	13.914	47,01%	4.251	37,59%
Φλώρινα	6.613	22,34%	3.254	28,77%
Δυτική Μακεδονία	**29.597**	**100,00%**	**11.310**	**100,00%**

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

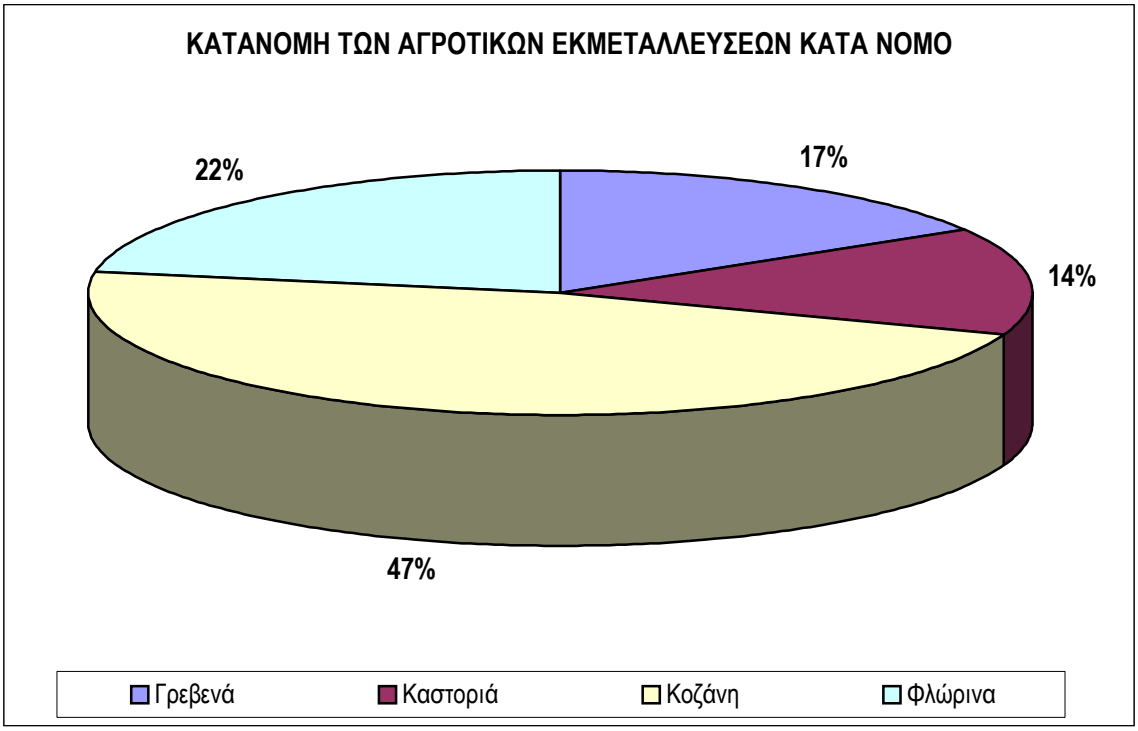

ΠΙΝΑΚΑΣ 36. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Έκταση σε (στρ.)

	1991	1999	Μεταβολή 1999-1991 (%)	Σύνολο χώρας (1999)
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	35.110	29.597	-15,7	817.059
Μ.Ο. έκτασης / εκμετάλλευση	58,2	71,4	22,7	44,16
Αριθμός αγροτεμαχίων	292.593	343.477	17,4	5.130.527
Μέσος αριθμός αγροτεμαχίων / εκμετάλλευση	8,5	11,8	38,8	6,2
Μέση έκταση / αγροτεμάχιο	6,9	6	-13,0	6,98
Χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	2.277.800	2.208.600	-3,0	35.831.852
Ιδιόκτητη γεωργική γη των εκμεταλ.	1.246.626	1.027.916	-17,5	25.189.650
Ενοικιασμένη ή μεσιακή γη	1.031.174	1.180.684	14,5	10.642.202
Μέση έκταση / εκμετάλλευση (ιδιόκτητη)	37,4	37,5	0,3	31,8
Μέση έκταση / εκμετάλλευση (μεσιακή ή νοικιασμένη)	112,5	139,8	24,27	99,3

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 37. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΝΟΜΟΣ	1980	1991	Αύξηση / Μείωση 1980-1990 (%)	2000	Αύξηση / Μείωση 1990-2000 (%)	Αύξηση / Μείωση 1980-2000 (%)
Γρεβενά	7.024	6.041	-14	4.891	-19	-30,4
Καστοριά	7.348	5.085	-31	4.179	-18	-43,1
Κοζάνη	20.784	17.056	-18	13.914	-18	-33,1
Φλώρινα	8.780	6.928	-21	6.613	-5	-24,7
Σύνολο	**43.936**	**35.110**	**-20**	**29.597**	**-16**	**-32,6**
Σύνολο Ελλάδος	**998.876**	**861.623**	**-14**	**817.059**	**-5**	**-18,2**

Πηγή: ΕΣΥΕ

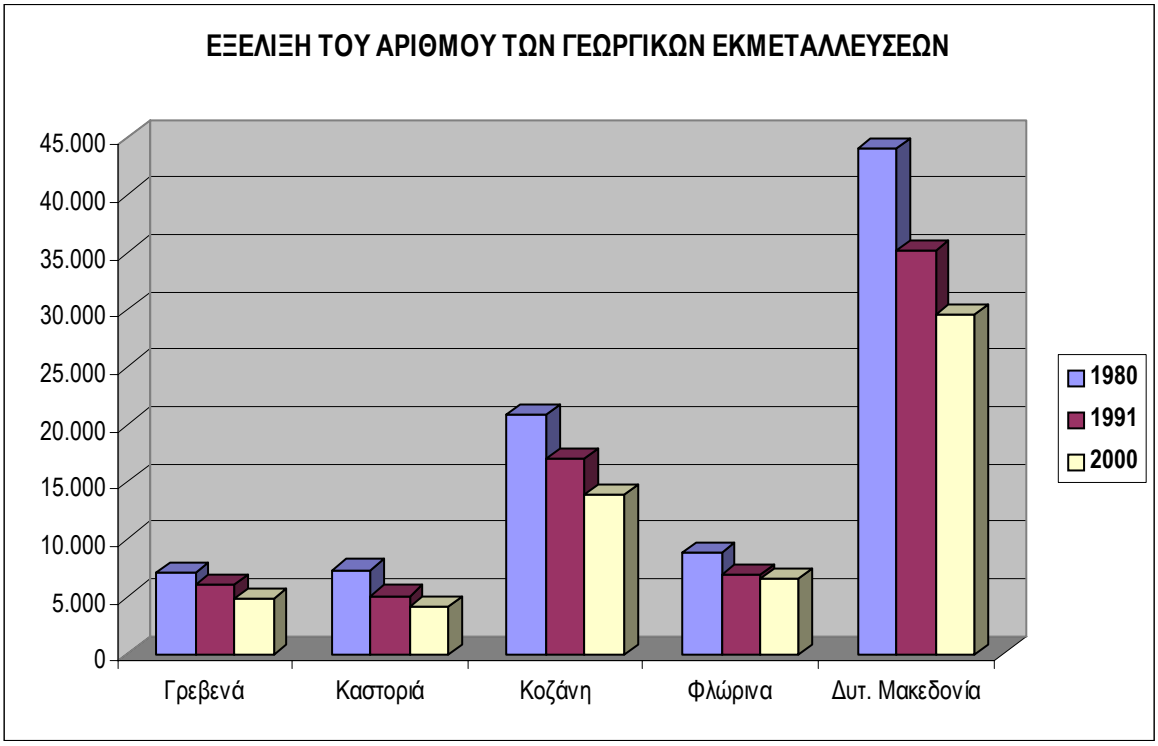

Το μέσο μέγεθος της καλλιεργούμενης έκτασης, ανά εκμετάλλευση, είναι 71,4 στρέμματα, αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας (44,16 στρ.), ενώ υπολείπεται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενωσης (182 στρ.).

Η αξιοποιούμενη γεωργική γη, τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, παραμένει στα ίδια περίπου επίπεδα (~2.208 χιλ. στρ.), γεγονός που υποδηλώνει την εξάντληση πλέον των εκτάσεων, που βρίσκονται σε άλλη χρήση, προς διανομή και αξιοποίηση για παραγωγή γεωργικών προϊόντων.

Η διάρθρωση όμως της ιδιοκτησίας είναι στρεβλή και είναι απόρροια πολύχρονων πολιτικών και συνταγματικών ρυθμίσεων, σε σημείο που να καθίσταται πλέον «πρόβλημα» και συγχρόνως κοινωνικό κατεστημένο. Η μισή σχεδόν γεωργική γη, κατέχεται από μη αγρότες και αξιοποιείται κατόπιν εκμίσθωσης. Η σχέση ιδιοκτησίας γης και πραγματικού γεωργού, επιβαρύνει καθοριστικά το κόστος παραγωγής.

Η τάση αυτή μάλιστα συνεχίζεται αμείωτη. Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα μεταξύ των ετών 1990 και 2000, η ιδιόκτητη αξιοποιούμενη γεωργική γη, μειώθηκε κατά 17,5%, ενώ η μισθωμένη αξιοποιούμενη γεωργική γη, αυξήθηκε κατά 14,5%. Παρά τις προσπάθειες της πολιτείας, κατά την τελευταία δεκαετία κυρίως και παρά τη θεσμοθέτηση κινήτρων και αντικινήτρων για την αντιστροφή αυτής της τάσης και τη μεταβίβαση της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης στους πραγματικούς χρήστες, αυτό δεν έγινε κατορθωτό.

Η μικρή μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων, που αποτυπώνεται και στους προηγούμενους πίνακες, αποτελεί ένα θετικό στοιχείο στα πλαίσια αναδιάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων. Το αρνητικό στοιχείο όμως, είναι η μείωση της μέσης έκτασης ανά αγροτεμάχιο εξαιτίας της διάσπασης που προκύπτει από κληρονομιές κυρίως και μεταβιβάσεις. Έτσι, ο μέσος αριθμός των αγροτεμαχίων, ανά εκμετάλλευση αυξήθηκε από 8,5 σε 11,8 μεταξύ 1990 και 2000.

Από τις 30.000 περίπου εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στη Δυτική Μακεδονία, ελάχιστες είναι οι εκμεταλλεύσεις, στις οποίες οι κάτοχοί τους και αρχηγοί μπορούν να θεωρηθούν «κατά κύριο επάγγελμα Αγρότες». Δυστυχώς μέχρι σήμερ, δεν έχουν καταγραφεί οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, ούτε ολοκληρώθηκε ποτέ το «Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων», το οποίο είχε ξεκινήσει από το 1996, με ευθύνη του τότε Υπουργείου Γεωργίας.

Δεν κατέστη όμως ποτέ σαφές, αν αυτό το στοιχείο αποτελεί σημαντικό παράγοντα άσκησης πολιτικής, υπέρ των επιμέρους ομάδων αγροτικού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38. ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΕΞΙΣΩΤΙΚΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Νομοί	1994	2003	2004	Αύξηση – Μείωση (%) (1994-2004)
Γρεβενά	2738	2193	2138	-22,00
Καστοριά	2124	1608	1538	-27,50
Κοζάνη	4580	1960	1840	-60,00
Φλώρινα	2348	1529	1498	-36,20
ΔΥΤΙΚΉ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**11790**	**7290**	**7014**	**-40,50**

Πηγή: Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων

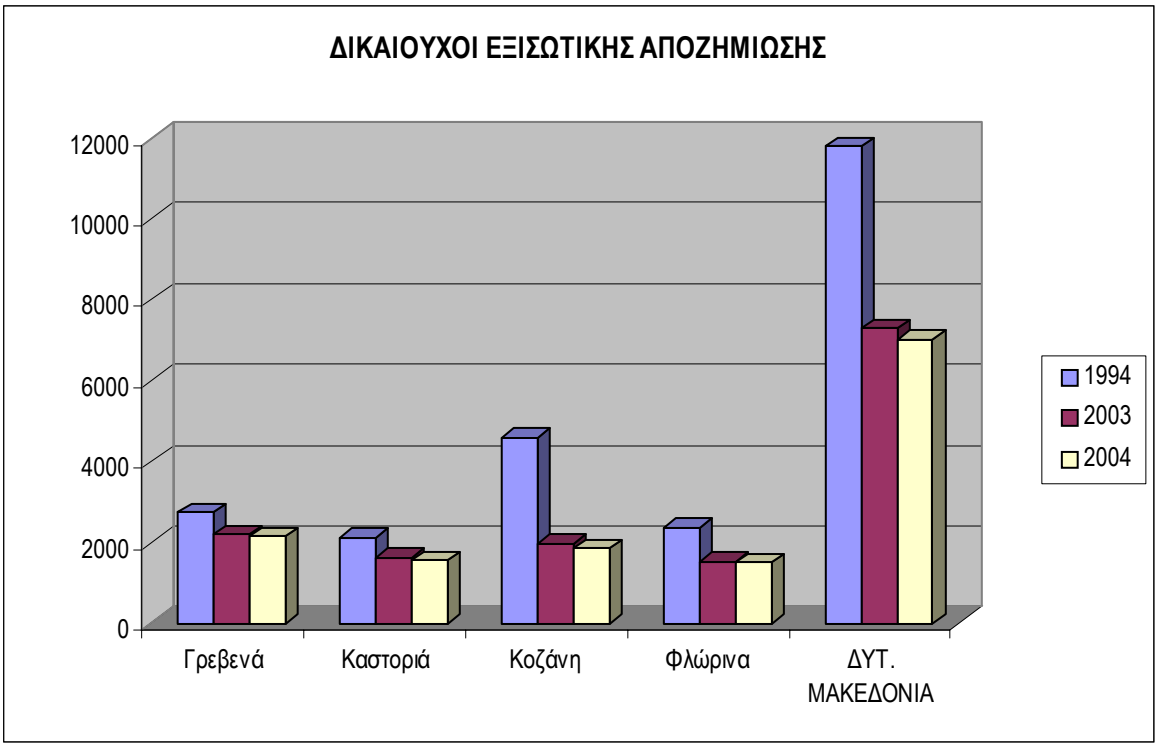

Το σύνολο των δικαιούχων, όπως φαίνεται και στον πίνακα, ανέρχεται λίγο πάνω από τις 7.000 άτομα, ή σε ποσοστό 23% περίπου του συνόλου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Εκτιμάται λοιπόν, ότι το ποσοστό των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών, δεν ξεπερνά σε ποσοστό το 25% ή τις 8.000 αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Οι υπόλοιπες εκμεταλλεύσεις ανήκουν σε άτομα, που είτε έχουν άλλη ως κύρια απασχόληση και συμπληρώνουν το οικογενειακό τους εισόδημα από τον πρωτογενή τομέα και το αντίστροφο, είτε είναι συνταξιούχοι και ταυτόχρονα ασχολούνται με τη γεωργία.

3.3. Αρδευόμενες εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις

Μέχρι σήμερα στη Δυτική Μακεδονία έχουν εκτελεστεί συλλογικά αρδευτικά έργα και έχουν επενδυθεί ιδιωτικοί πόροι, που είναι σε θέση να αξιοποιήσουν μικρό μόνο μέρος των προαναφερόμενων φυσικών πόρων (εδάφους και νερού), παρόλο που η Περιφέρεια διαθέτει υπερεπάρκεια υδάτινων επιφανειακών νερών.

Κατά μήκος του ποταμού Αλιάκμονα έχουν εκτελεστεί και εκτελούνται αυτή τη στιγμή, φράγματα (Ιλαρίωνα) με στόχο κυρίως τη δημιουργία ταμιευτήρων, για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με φορέα τη ΔΕΗ. Απ' αυτούς τους ταμιευτήρες, αλλά και από μικρότερες άλλες υδρομαστεύσεις, αντλούν και αξιοποιούν τα νερά,

μια σειρά από συλλογικά έργα που έχουν κατασκευαστεί κατά μήκος του ποταμού. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα σε ιδιώτες, να εγκαταστήσουν κατά μήκος του ποταμού, μικρά αντλητικά συγκροτήματα. Το ίδιο ισχύει και για τις παραλίμνιες εκτάσεις.

Εκείνο όμως που δεν έχει γίνει είναι, η λήψη πρωτοβουλιών για την ορθολογική αξιοποίηση αυτού του τεράστιου υδάτινου δυναμικού.

Ετσι παρατηρείται το φαινόμενο, υδάτινοι πόροι να σπαταλώνται ή να μην αξιοποιούνται, καθώς επίσης, πολύ συχνά, αυτοί να μην επαρκούν για την πλήρη αξιοποίηση των αρδευτικών έργων.

Από την άλλη πάλι, εντείνονται οι πιέσεις προς την πολιτεία, για την κατασκευή και άλλων αρδευτικών έργων, σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν, για άρδευση νέων εκτάσεων.

Στους παρακάτω πίνακες, δίνεται μια συνολική εικόνα, για τις αρδευτικές συνθήκες της Δυτικής Μακεδονίας.

Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων αφού μεταξύ των ετών 1980 και 2000, το ποσοστό αυξήθηκε από 11,8% στο 20% αντίστοιχα.

Όλες οι αρδευόμενες εκτάσεις κατά Νομούς και περιοχές, φαίνονται αναλυτικά στους χάρτες που επισυνάπτεται.

Σήμερα, λοιπόν, το ποσοστό των εκτάσεων που δύνανται να αρδευτούν, ανέρχεται στο 20% περίπου, ή 445.000 στρέμματα στο σύνολο της Περιφέρειας και αυτό διαφοροποιείται μόνο στο Νομό Φλώρινας 41% περίπου, ενώ στους άλλους τρεις Νομούς ανέρχεται στο 14-15%.

Απ' αυτές τις εκτάσεις, κάθε χρόνο, πολύ λιγότερες είναι οι πραγματικά αρδευθείσες εκτάσεις, εξαιτίας από τη μια της αμειψισποράς (εναλλαγή δυναμικών και ξηρικών καλλιεργειών) και από την άλλη στη μη αξιοποίηση των τεχνικών έργων (αρδευτικά), όπου παρατηρείται μικρή έως ελάχιστη αξιοποίηση.

Η έκταση που καλύπτουν τα συλλογικά αρδευτικά δίκτυα ανέρχεται σε 170.000 στρέμματα περίπου, από τα οποία, τα 154.000 στρέμματα με τα αντίστοιχα αρδευτικά τεχνικά έργα, είναι αυτοδιαχειριζόμενα, στην ευθύνη των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), ενώ οι υπόλοιπες εκτάσεις που διαθέτουν συλλογικά αρδευτικά, βρίσκονται υπό άλλο καθεστώς κατοχής και διαχείρισης (Κοινοτικές, Δημοτικές, Συνεταιριστικές κ.α.).

Στη Περιφέρεια λειτουργούν είκοσι εννιά (29) Τ.Ο.Ε.Β. από τους οποίους, οι έντεκα (11) στο Νομό Κοζάνης, επτά (7) στο Νομό Γρεβενών, τρεις (3) στο Νομό Καστοριάς και οκτώ (8) στο Νομό Φλώρινας.

Με μια πρώτη ματιά φαίνεται ότι στους Νομούς Κοζάνης και Φλώρινας, υπάρχει σημαντική έλλειψη συλλογικών αρδευτικών έργων, παρά το μεγάλο μέγεθος της αρδευόμενης γεωργικής γης (140.000 και 190.000 στρέμματα αντίστοιχα). Το γεγονός αυτό, φανερώνει από τη μια, την προσπάθεια του αγροτικού κόσμου να επενδύσει σε αρδευτικό εξοπλισμό και από την άλλη να παρατηρείται, σπατάλη πόρων φυσικών και οικονομικών. Αντίστοιχο φαινόμενο, παρατηρείται και στους άλλους Νομούς, σε μικρότερο βαθμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 39

ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Συνολική έκταση	**9.461,1**	ή 7,16% της χώρας
Γεωργική γη	**2.208,6**	ή 23,3 της συνολικής έκτασης (Ελλάδα 21,7)
Γεωργική γη ανά Νομό	Κοζάνη	935.300
	Γρεβενά	488.200
	Καστοριά	320.900
	Φλώρινα	464.200

Αρδευόμενες εκτάσεις	**445.000 στρ.**	ή 20% (Ελλάδα 33%)	
Αρδευόμενες εκτάσεις ανά Νομό	Κοζάνη	140.000	14,97%
	Γρεβενά	70.000	14,34%
	Καστοριά	45.000	14,02%
	Φλώρινα	190.000	40,93%
ΣΥΝΟΛΟ		**445.000**	

ΠΙΝΑΚΑΣ 40

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΝΟΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ Τ.Ο.Ε.Β.	ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ Τ.Ο.Ε.Β.	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ
Κοζάνη	66.000	11	52.430	79,4%
Γρεβενά	42.300	7	40.300	95,3%
Καστοριά	20.000	3	19.200	96,0%
Φλώρινα	42.000	8	42.000	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	**170.300**	**29**	**153.930**	**90,4%**

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

3.4. Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

Στις αροτραίες καλλιέργειες περιλαμβάνονται τα σιτηρά, η μηδική, οι ελαιούχοι σπόροι, τα πρωτεϊνούχα φυτά, η πατάτα, τα αρωματικά φυτά, οι κτηνοτροφές και τα βιομηχανικά φυτά.

Οι αροτραίες καλλιέργειες κυριαρχούν στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για :

- ✓ *την παραγωγή προϊόντων βιοτικής ανάγκης των ανθρώπων,*
- ✓ *την παραγωγή πρώτων υλών μεταποιητικών κλάδων (τροφίμων, καπνού κλπ.)*
- ✓ *την παραγωγή ζωοτροφών απ' ευθείας ή μετά από μεταποίηση.*

Αποτελούν το 95% της καλλιεργούμενης γεωργικής γης, ενώ το υπόλοιπο 7% είναι δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπελώνες και άλλες πολυετείς φυτείες. Τα χειμερινά σιτηρά, αποτελούν το 73% των καλλιεργειών με κυρίαρχο είδος το μαλακό σιτάρι (29%). Αντίστοιχα η αξία του ακαθάριστου αυτού προϊόντος (των σιτηρών) αντιπροσωπεύει μόνο το 22% της συνολικής από τον πρωτογενή τομέα.

Ο αραβόσιτος εμφανίζει σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων και της εκμηχάνισης της παραγωγής, ενώ άλλοι κλάδοι (όσπρια, πατάτες) εμφανίζουν μία σταθερότητα.

Η καλλιέργεια των ζαχαρότευτλων, επίσης, αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια για τους ίδιους λόγους που προαναφέραμε. Οι στρεμματικές αποδόσεις όλων των ειδών αροτραίων καλλιεργειών είναι μειωμένες, ενώ μέτριες σε σχέση με το μέσο όρο της Ελλάδας, γεγονός που οφείλεται στο ορεινό των περιοχών, στις δυσμενείς καιρικές επιπτώσεις και στο έδαφος.

3.4.1. Κατανομή καλλιεργειών κατά είδος, έκταση και ακαθάριστη πρόσοδος

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 2,3 εκατ. στρέμματα περίπου, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 25% περίπου της συνολικής έκτασης.

Οι αροτραίες καλλιέργειες καταλαμβάνουν 2,1 εκατ. στρέμματα που αντιστοιχούν στο 93% της συνολικής καλλιεργούμενης γεωργικής γης και η κατανομή τους κατά είδος, έκταση και ακαθάριστη πρόσοδο εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 41

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ (στρ.)	(%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ) (1) (2)	(%)	ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑ ΣΤΡ. (ευρώ)
1	Σιτάρι μαλακό	223.300	45,74	55.825.000	0,15	11.857.230	16,53	53
2	Κριθάρι	92.200	18,89	23.050.000	0,14	4.665.320	6,50	51
3	Σιταρι σκληρό	36.200	7,41	7.240.000	0,15	2.678.800	3,73	74
4	Σίκαλι- Βρώμη	1.900	0,39	475.000	0,12	86.640	0,12	46
5	Αραβόσιτος	23.100	4,73	23.100.000	0,15	4.620.000	6,44	200
6	Φασόλια	950	0,19	313.500	1,7	532.950	0,74	561
7	Φακές	360	0,07	39.600	1,7	67.320	0,09	187
8	Καπνός	9.450	1,94	2.220.750	1,85	13.280.085	18,51	1.405
9	Ζαχαρότευτλα	2.900	0,59	15.950.000	0,05	957.000	1,33	330
10	Μηδική	14.300	2,93	15.730.000	0,15	2.359.500	3,29	165
11	Πατάτες	920	0,19	4.140.000	0,25	1.035.000	1,44	1.125
12	Αμπελοι (για οίνο)	2.900	0,59	2.320.000	0,5	1.160.000	1,62	400
13	Κηπευτικά	4.500	0,92	13.500.000	0,3	4.050.000	5,64	900
14	Αχλαδιές	30	0,01	90.000	0,5	45.000	0,06	1.500
15	Μηλιές	420	0,09	1.680.000	0,25	420.000	0,59	1.000
16	Ροδακινιές	5	0,00	12.000	0,3	3.600	0,01	720
17	Αμυγδαλιές	400	0,08	120.000	1,9	228.000	0,32	570
18	Καρυδιές	2.300	0,47	529.000	2	1.058.000	1,47	460
19	Διάφορες Καλ/γειες (1)	45.465	9,31	0			0,00	0
20	Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση	26.600	5,45	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**488.200**	**100**			**49.104.445**	**68,44**	**101**

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ)	(%)	ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ (ευρώ)
1	Αγελάδες βελτ.-ξεν.	2.174				3.795.804	5,29	1.746,0
2	Αγελάδες εγχ.αβελτ.	447				444.765	0,62	995,0
3	Πρόβατα κοπαδιάρικα	57.300				9.228.165	12,86	161,1
4	Αιγες κοπαδιάρικες	51.200				8.020.480	11,18	156,7
5	Χοίροι	450				458.325	0,64	1.018,5
6	Μέλισσες	4.500				697.950	0,97	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					22.645.489	31,56	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					71.749.934	100	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*
Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδότηση για όποιες δραστηριότητες δικαιούνται.*
**** Οι αποδόσεις είναι διαχρονικές, ενώ οι τιμές αναφέρονται στο έτος 2004***
Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ		ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑ ΣΤΡ.
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		Παραγωγή	Μέση τιμή	Αξία		
		(στρ.)	(%)	(κιλά)	(ευρώ/κιλό)	(ευρώ) (1) (2)	(%)	(ευρώ)
1	*Σιτάρι μαλακό*	144.500	45,03	36.125.000	0,15	7.672.950	10,26	53
2	*Κριθάρι*	17.200	5,36	4.300.000	0,14	870.320	1,16	51
3	*Σιτάρι σκληρό*	45.300	14,12	9.060.000	0,15	3.352.200	4,48	74
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	12.900	4,02	3.225.000	0,12	588.240	0,79	46
5	*Αραβόσιτος*	7.100	2,21	7.100.000	0,15	1.420.000	1,90	200
6	*Φασόλια*	9.100	2,84	3.003.000	1,7	5.105.100	6,83	561
7	*Φακές*	0	0,00	0	1,7	0	0,00	0
8	*Καπνός*	2.420	0,75	568.700	1,85	3.400.826	4,55	1.405
9	*Ζαχαρότευτλα*	320	0,10	1.760.000	0,05	105.600	0,14	330
10	*Μηδική*	23.600	7,35	25.960.000	0,15	3.894.000	5,21	165
11	*Πατάτες*	3.500	1,09	15.750.000	0,25	3.937.500	5,27	1.125
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	1.800	0,56	1.440.000	0,5	720.000	0,96	400
13	*Κηπευτικά*	3.700	1,15	11.100.000	0,3	3.330.000	4,45	900
14	*Αχλαδιές*	600	0,19	1.800.000	0,5	900.000	1,20	1.500
15	*Μηλιές*	15.500	4,83	62.000.000	0,25	15.500.000	20,73	1.000
16	*Ροδακινιές*	10	0,00	24.000	0,3	7.200	0,01	720
17	*Αμυγδαλιές*	100	0,03	30.000	1,9	57.000	0,08	570
18	*Καρυδιές*	1.300	0,41	299.000	2	598.000	0,80	460
19	*Διάφορες Καλ/γειες (1)*	15.950	4,97	0			0,00	0
20	*Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	16.000	4,99	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**320.900**	**100**			**51.458.936**	**68,84**	**160**

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ
				Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ)	(%)	(ευρώ)
1	*Αγελάδες βελτ.-ξεν.*	3.240				5.657.040	7,57	1.746,0
2	*Αγελάδες εγχ.αβελτ.*	452				449.740	0,60	995,0
3	*Πρόβατα κοπαδιάρικα*	71.500				11.515.075	15,40	161,1
4	*Αιγες κοπαδιάρικες*	26.100				4.088.565	5,47	156,7
5	*Χοίροι*	1.100				1.120.350	1,50	1.018,5
6	*Μέλισσες*	3.000				465.300	0,62	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					23.296.070	31,16	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					74.755.006	100	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*

Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδοτηση για οποιες δραστηριοτητες δικαιουνται.*

**** Οι αποδοσεις ειναι διαχρονικες, ενω οι τιμες αναφερονται στο ετος 2004***

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 43

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ (στρ.)	(%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ) (1) (2)	(%)	ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑ ΣΤΡ. (ευρώ)
1	*Σιτάρι μαλακό*	224.000	23,95	56.000.000	0,15	11.894.400	6,32	53
2	*Κριθάρι*	75.500	8,07	18.875.000	0,14	3.820.300	2,03	51
3	*Σιταρι σκληρο*	444.800	47,56	88.960.000	0,15	32.915.200	17,49	74
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	9.630	1,03	2.407.500	0,12	439.128	0,23	46
5	*Αραβόσιτος*	52.500	5,61	52.500.000	0,15	10.500.000	5,58	200
6	*Φασόλια*	1.100	0,12	363.000	1,7	617.100	0,33	561
7	*Φακές*	650	0,07	71.500	1,7	121.550	0,06	187
8	*Καπνός*	15.800	1,69	3.713.000	1,85	22.203.740	11,80	1.405
9	*Ζαχαρότευτλα*	17.900	1,91	98.450.000	0,05	5.907.000	3,14	330
10	*Μηδικη*	25.200	2,69	27.720.000	0,15	4.158.000	2,21	165
11	*Πατάτες*	7.600	0,81	34.200.000	0,25	8.550.000	4,54	1.125
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	12.400	1,33	9.920.000	0,5	4.960.000	2,64	400
13	*Κηπευτικά*	6.700	0,72	20.100.000	0,3	6.030.000	3,20	900
14	*Αχλαδιές*	520	0,06	1.560.000	0,5	780.000	0,41	1.500
15	*Μηλιές*	7.086	0,76	28.344.000	0,25	7.086.000	3,76	1.000
16	*Ροδακινιές*	7.900	0,84	18.960.000	0,3	5.688.000	3,02	720
17	*Αμυγδαλιές*	2.950	0,32	885.000	1,9	1.681.500	0,89	570
18	*Καρυδιές*	2.200	0,24	506.000	2	1.012.000	0,54	460
19	*Διάφορες Καλ/γειες (1)*	13.864	1,48	0			0,00	0
20	*Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	7.000	0,75	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**935.300**	**100**			**128.363.918**	**68,20**	**137**

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ)	(%)	ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ (ευρώ)
1	*Αγελάδες βελτ.-ξεν.*	7.470				13.042.620	6,93	1.746,0
2	*Αγελάδες εγχ.αβελτ.*	2.097				2.086.515	1,11	995,0
3	*Πρόβατα κοπαδιάρικα*	158.000				25.445.900	13,52	161,1
4	*Αιγες κοπαδιάρικες*	106.800				16.730.220	8,89	156,7
5	*Χοίροι*	1.020				1.038.870	0,55	1.018,5
6	*Μέλισσες*	9.800				1.519.980	0,81	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					59.864.105	31,80	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					188.228.023	100	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*

Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδοτηση για οποιες δραστηριοτητες δικαιουνται.*

**** Οι αποδοσεις ειναι διαχρονικες, ενω οι τιμες αναφερονται στο ετος 2004***

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 44

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ (στρ.)	(%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ) (1) (2)	(%)	ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑ ΣΤΡ. (ευρώ)
1	*Σιτάρι μαλακό*	54.400	11,72	13.600.000	0,15	2.888.640	2,13	53
2	*Κριθάρι*	88.000	18,96	22.000.000	0,14	4.452.800	3,29	51
3	*Σιταρι σκληρο*	82.100	17,69	16.420.000	0,15	6.075.400	4,48	74
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	46.000	9,91	11.500.000	0,12	2.097.600	1,55	46
5	*Αραβόσιτος*	77.800	16,76	77.800.000	0,15	15.560.000	11,48	200
6	*Φασόλια*	15.100	3,25	4.983.000	1,7	8.471.100	6,25	561
7	*Φακές*	0	0,00	0	1,7	0	0,00	0
8	*Καπνός*	1.750	0,38	411.250	1,85	2.459.275	1,82	1.405
9	*Ζαχαρότευτλα*	18.100	3,90	99.550.000	0,05	5.973.000	4,41	330
10	*Μηδικη*	49.700	10,71	54.670.000	0,15	8.200.500	6,05	165
11	*Πατάτες*	4.900	1,06	22.050.000	0,25	5.512.500	4,07	1.125
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	7.600	1,64	6.080.000	0,5	3.040.000	2,24	400
13	*Κηπευτικά*	3.000	0,65	9.000.000	0,3	2.700.000	1,99	900
14	*Αχλαδιές*	1.100	0,24	3.300.000	0,5	1.650.000	1,22	1.500
15	*Μηλιές*	3.700	0,80	14.800.000	0,25	3.700.000	2,73	1.000
16	*Ροδακινιές*	4.000	0,86	9.600.000	0,3	2.880.000	2,13	720
17	*Αμυγδαλιές*	900	0,19	270.000	1,9	513.000	0,38	570
18	*Καρυδιές*	880	0,19	202.400	2	404.800	0,30	460
19	*Διάφορες Καλ/γειες (1)*	3.720	0,80	0			0,00	0
20	*Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	1.450	0,31	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**464.200**	**100**			**76.578.615**	**56,52**	**165**

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ)	(%)	ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ (ευρώ)
1	*Αγελάδες βελτ.-ξεν.*	20.990				36.648.540	27,05	1.746,0
2	*Αγελάδες εγχ.αβελτ.*	1.600				1.592.000	1,17	995,0
3	*Πρόβατα κοπαδιάρικα*	93.000				14.977.650	11,05	161,1
4	*Αιγες κοπαδιάρικες*	28.500				4.464.525	3,29	156,7
5	*Χοίροι*	450				458.325	0,34	1.018,5
6	*Μέλισσες*	5.000				775.500	0,57	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					58.916.540	43,48	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					135.495.155	100	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*

Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδοτηση για οποιες δραστηριοτητες δικαιουνται.*

**** Οι αποδοσεις ειναι διαχρονικες, ενω οι τιμες αναφερονται στο ετος 2004***

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ 45

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ		ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑ ΣΤΡ.
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		Παραγωγή	Μέση τιμή	Αξία		
		(στρ.)	(%)	(κιλά)	(ευρώ/κιλό)	(ευρώ) (1) (2)	(%)	(ευρώ)
1	*Σιτάρι μαλακό*	646.200	29,26	161.550.000	0,15	34.313.220	7,30	53
2	*Κριθάρι*	272.900	12,36	68.225.000	0,14	13.808.740	2,94	51
3	*Σιταρι σκληρο*	608.400	27,55	121.680.000	0,15	45.021.600	9,57	74
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	70.430	3,19	17.607.500	0,12	3.211.608	0,68	46
5	*Αραβόσιτος*	160.500	7,27	160.500.000	0,15	32.100.000	6,83	200
6	*Φασόλια*	26.250	1,19	8.662.500	1,7	14.726.250	3,13	561
7	*Φακές*	1.010	0,05	111.100	1,7	188.870	0,04	0
8	*Καπνός*	29.420	1,33	6.913.700	1,85	41.343.926	8,79	1.405
9	*Ζαχαρότευτλα*	39.220	1,78	215.710.000	0,05	12.942.600	2,75	330
10	*Μηδικη*	112.800	5,11	124.080.000	0,15	18.612.000	3,96	165
11	*Πατάτες*	16.920	0,77	76.140.000	0,25	19.035.000	4,05	1.125
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	24.700	1,12	19.760.000	0,5	9.880.000	2,10	400
13	*Κηπευτικά*	17.900	0,81	53.700.000	0,3	16.110.000	3,43	900
14	*Αχλαδιές*	2.250	0,10	6.750.000	0,5	3.375.000	0,72	1.500
15	*Μηλιές*	26.706	1,21	106.824.000	0,25	26.706.000	5,68	1.000
16	*Ροδακινιές*	11.915	0,54	28.596.000	0,3	8.578.800	1,82	720
17	*Αμυγδαλιές*	4.350	0,20	1.305.000	1,9	2.479.500	0,53	570
18	*Καρυδιές*	6.680	0,30	1.536.400	2	3.072.800	0,65	460
19	*Διάφορες Καλ/γειες (1)*	78.999	3,58	0			0,00	0
20	*Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	51.050	2,31	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**2.208.600**	**100**			**305.505.914**	**64,97**	**138**

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ
				Παραγωγή (κιλά)	Μέση τιμή (ευρώ/κιλό)	Αξία (ευρώ)	(%)	(ευρώ)
1	*Αγελάδες βελτ.-ξεν.*	33.874				59.144.004	12,58	1.746,0
2	*Αγελάδες εγχ.αβελτ.*	4.596				4.573.020	0,97	995,0
3	*Πρόβατα κοπαδιάρικα*	379.800				61.166.790	13,01	161,1
4	*Αιγες κοπαδιάρικες*	212.600				33.303.790	7,08	156,7
5	*Χοίροι*	3.020				3.075.870	0,65	1.018,5
6	*Μέλισσες*	22.300				3.458.730	0,74	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					164.722.204	35,03	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					470.228.118	100	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*

Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδοτηση για οποιες δραστηριοτητες δικαιουνται.*

**** Οι αποδοσεις ειναι διαχρονικες, ενω οι τιμες αναφερονται στο ετος 2004***

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

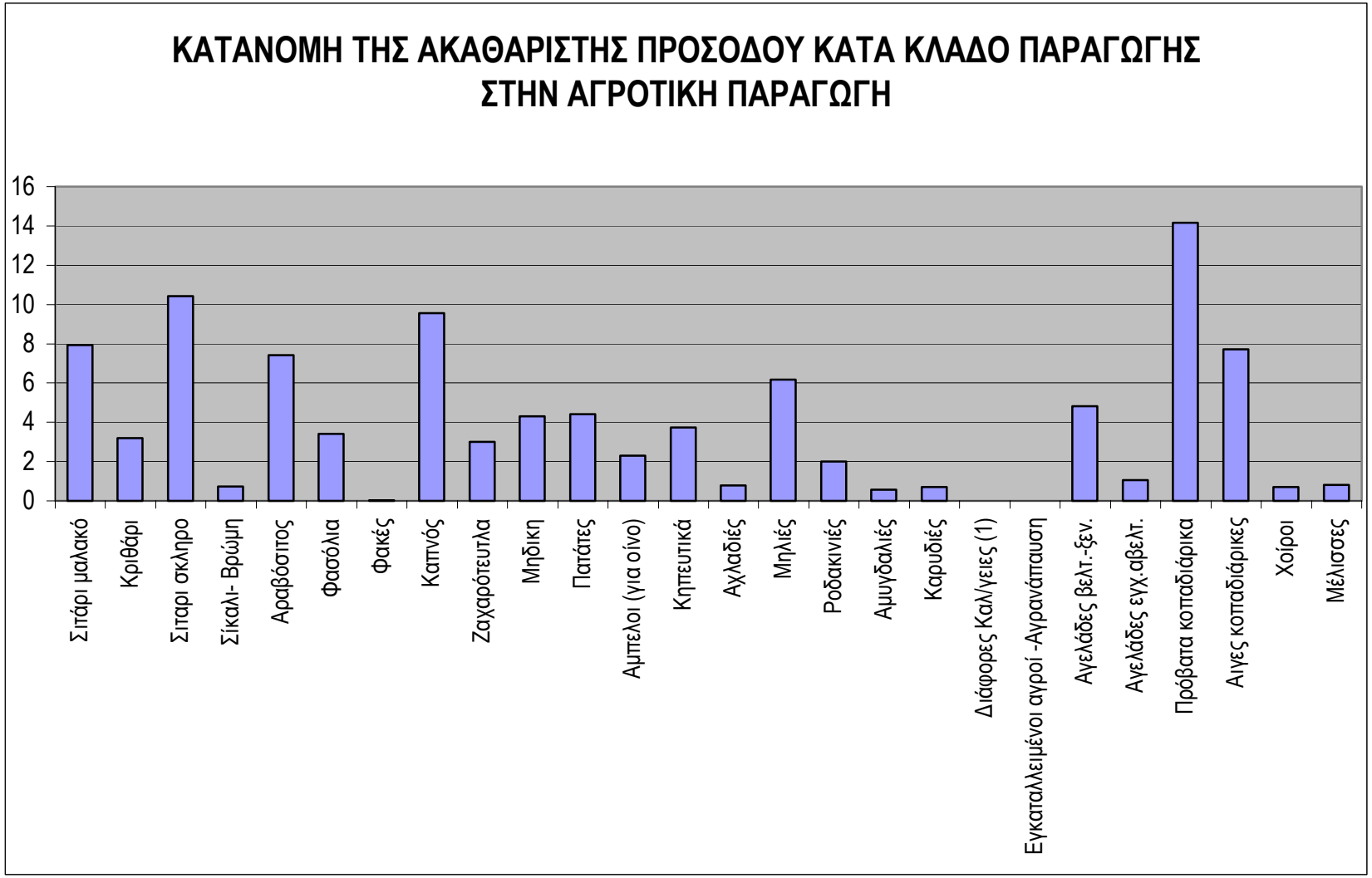
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Σιτάρι μαλακό
Κριθάρι
Σιταρι σκληρο
Σίκαλι- Βρώμη
Αραβόσιτος
Φασόλια
Φακές
Καπνός
Ζαχαρότευτλα
Μηδικη
Πατάτες
Αμπελοι (για οίνο)
Κηπευτικά
Αχλαδιές
Μηλιές
Ροδακινιές
Αμυγδαλιές
Καρυδιές
Διάφορες Καλ/γειες (1)
Εγκαταλλειμένοι αγροί -Αγρανάπαυση
Αγελάδες βελτ.-ξεν.
Αγελάδες εγχ.αβελτ.
Πρόβατα κοπαδιάρικα
Αιγες κοπαδιάρικες
Χοίροι
Μέλισσες

3.5. Ζωικό κεφάλαιο – Βοσκοφόρτιση - Βοσκοϊκανότητα

Η Δυτική Μακεδονία, είναι από παράδοση γεωργική και κυρίως κτηνοτροφική Περιφέρεια. Ο ζωικός πληθυσμός και οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, αποτελούσαν από παλιά τη βάση της αγροτικής οικονομίας, σε όλες τις περιοχές. Σήμερα όμως, η δραστηριότητα αυτή έχει ατονήσει σε σημαντικό βαθμό. Πολύ περισσότερο μάλιστα, στους κλάδους της βοοτροφίας.

Μεγάλη είναι η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων. Ιδιαίτερα στη βοοτροφία (-74%), αλλά και στην αιγοπροβατοτροφία (-52%). Το μικρότερο ποσοστό μείωσης στον αριθμό των ζώων, είναι γεγονός που οφείλεται στη μεγέθυνση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων ανά εκμετάλλευση, στα πλαίσια αναδιάρθρωσης αυτών.

Τα αιγοπρόβατα εκτρέφονται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς και σ' αυτούς που βρίσκονται εγγύτερα στους ορεινούς όγκους εκμεταλλευόμενοι τους διαθέσιμους βοσκότοπους. Η μορφή εκτροφής για τα αιγοπρόβατα είναι κυρίως η ποιμενική – κοπαδιάρικη και μόνο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή στις εσταυλισμένες μορφές.

Η νομαδική – μετακινούμενη κτηνοτροφία, που αποτελούσε την κυριότερη μορφή εκτροφής παλιότερα, φθίνει συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Η μείωση είναι κατά πολύ μεγαλύτερη στους Νομούς Γρεβενών και Κοζάνης, ενώ στο Νομό Φλώρινας, όσον αφορά τον αριθμό των εκτρεφόμενων βοοειδών, παρατηρήθηκε αύξηση. Δίκαια λοιπόν ο Νομός Φλώρινας κατέχει κυρίαρχη θέση στην κτηνοτροφία και ιδιαίτερα στη βοοτροφία. Και αυτό φαίνεται και από τη συμμετοχή της κτηνοτροφίας στη συνολική ακαθάριστη πρόσοδο του πρωτογενούς τομέα (31,5%). Αν υπολογιστεί δε ότι, το μεγαλύτερο μέρος της φυτικής παραγωγής αποτελούν οι κτηνοτροφές, που χρησιμοποιούνται για ιδιοκατανάλωση, τότε γίνεται ακόμη πιο εμφανής η βαρύτητα του τομέα, σ' αυτή την περιοχή (Φλώρινα).

Η ακαθάριστη πρόσοδος από την κτηνοτροφία, υπολογίζεται στο 29,28% του συνόλου από τον πρωτογενή τομέα, με τη φυτική να συμμετέχει με 70,7% σ' ολόκληρη τη Δυτική Μακεδονία. Παρόμοια είναι και η κατάσταση στους επιμέρους Νομούς.

Η αιγοπροβατοτροφία πάντως, συνολικά κατέχει την πλέον βαρύνουσα θέση απ' όλους τους κλάδους της ζωικής παραγωγής, ακόμη και σήμερα. Αν και ο ζωικός πληθυσμός έχει μειωθεί αρκετά (-18%) στη Δυτική Μακεδονία, από το 1980 μέχρι το 2000, εντούτοις παρατηρείται μία τάση ανάκαμψης και αντιστροφής αυτής της

πορείας, σε σημείο ώστε την τελευταία δεκαετία, όχι μόνο δεν υπάρχει μείωση, αλλά παρατηρείται και αύξηση. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση που γίνεται στο Ν. Φλώρινας (1990 – 92.351 αιγοπρόβατα, 2000 – 122.291 αιγοπρόβατα).

Ο κλάδος της μελισσοκομίας είναι ελάχιστα αναπτυγμένος, μέχρι σήμερα, λόγω κυρίως των κλιματολογικών συνθηκών. Υπάρχει όμως τάση αύξησης του αριθμού των μελισσοσμηνών και των απασχολουμένων, περισσότερο ως συμπλήρωμα του εισοδήματος. Ιδιαίτερα δε, στο Νομό Κοζάνης, ο οποίος κατέχει και το μεγαλύτερο αριθμό κυψελών (9.800), δραστηριοποιούνται περισσότερο από 200 άτομα, είτε αποκλειστικά, είτε συμπληρωματικά. Στο Νομό Κοζάνης επίσης, συστάθηκε και λειτουργεί, μελισσοκομικός συνεταιρισμός, με περίπου 200 μέλη, με κύρια δραστηριότητα την ευθύνη ενημέρωσης – κατάρτισης και στήριξης των μελισσοκόμων.

Συνολικά στη Δυτική Μακεδονία, υπάρχουν ~22.000 κυψέλες και αντίστοιχα μελισσοσμήνη και η κατανομή τους φαίνεται στον παρακάτω πίνακα ανά Νομό. Πάντως, διαφαίνεται μια τάση ανάπτυξης του κλάδου, γεγονός που ενισχύεται και από τη στήριξη που παρέχεται μέσω των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης, «Νέοι Αγρότες» και «Σχέδια Βελτίωσης».

Από τους άλλους κλάδους, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία είναι ελάχιστα ανεπτυγμένοι.

Ενδιαφέρον αποτελεί η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Σιάτιστας του Ν. Κοζάνης και στο Ν. Καστοριάς. Πλήθος νέων ανθρώπων, κυρίως Νέων Αγροτών, έχουν ενδιαφέρον να επενδύσουν και να ασχοληθούν με τη παραγωγή γουνοδερμάτων. Η δραστηριότητα αυτή υφίσταται στην περιοχή, εδώ και 25 χρόνια περίπου με κύριους εκπροσώπους 10 περίπου μεγάλες μονάδες.

Από την ίδρυση όμως και λειτουργία στην περιοχή της Νεάπολης Κοζάνης, μιας μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα, το ενδιαφέρον του κόσμου στρέφεται προς αυτή την κατεύθυνση, αφού πλέον ξεπερνιέται ένα μεγάλο «εμπόδιο», που αφορά στην εξεύρεση πρώτης ύλης για την τροφή αυτών των ζώων.

Η εξεύρεση και η παραγωγή της τροφής αποτελούσε και το μεγαλύτερο μέρος στο κόστος παραγωγής και στο κόστος μιας επένδυσης σε επίπεδο εκμετάλλευσης.

Ο αριθμός των ζώων αναπαραγωγής έφτανε τις 6.000 – 7.000, διατηρούμενος περίπου σταθερός όλα αυτά τα χρόνια. Σήμερα, πλέον, ο αριθμός έχει φτάσει περίπου τις 20.000 ζώα αναπαραγωγής και με τη διαφαινόμενη τάση προβλέπεται να φτάσει, τα αμέσως επόμενα χρόνια, τις 50.000 μάνες.

Είναι ένας κλάδος, το προϊόν του οποίου (γουνοδέρματα), είναι ποιοτικά εφάμιλλα των βόρειων Ευρωπαικών χωρών και δεν διατρέχει κανένα κίνδυνο διάθεσης, αφού το σύνολο σχεδόν της σημερινής παραγωγής είναι εισαγόμενο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 46

ΖΩΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΖΩΩΝ)

Κατηγορία ζώων	Γρεβενά	Καστοριά	Κοζάνη	Φλώρινα	Δυτική Μακεδονία	Ελλάδα	Ποσοστό % στο σύνολο της Ελλάδας
Αγελάδες	2.620	3.700	9.570	22.600	38.490	427.500	9
Πρόβατα	57.300	71.500	158.000	93.000	379.800	8.930.400	4
Αίγες	51.200	26.100	106.800	28.500	212.600	5.614.500	4
Χοίροι	450	1.100	1.020	450	3.020	170.000	2
Μελίσσια (κυψέλες)	4.500	3.000	9.800	5.000	22.300	1.284.000	2

Πηγή: ΕΣΥΕ 2000

ΠΙΝΑΚΑΣ 47

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΟΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΕΚΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ

ΝΟΜΟΣ	1980		1990		2000		Άυξηση-Μείωση (1980-2000) %	
	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων
Γρεβενά	1.036	7.100	370	5.398	144	4.898	**-86**	**-31**
Καστοριά	1.768	6.928	732	5.931	382	5.485	**-78**	**-21**
Κοζάνη	5.404	25.505	1.977	15.824	829	17.418	**-85**	**-32**
Φλώρινα	4.628	28.428	2.770	29.131	1.935	31.658	**-58**	**11**
Σύνολο Δυτικής Μακεδονίας	**12.836**	**67.961**	**5.849**	**56.284**	**3.290**	**59.459**	**-74**	**-13**

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 48

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΕΚΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ

ΝΟΜΟΣ	1980		1990		2000		Αύξηση-Μείωση (1980-2000) %	
	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων	Εκμεταλ-λεύσεις	Αριθμός ζώων
Γρεβενά	4.592	152.508	2.923	120.273	1.925	108.650	**-58**	**-29**
Καστοριά	2.532	74.620	1.852	85.854	1.376	83.674	**-46**	**12**
Κοζάνη	7.664	314.384	4.989	267.924	3.422	258.786	**-55**	**-18**
Φλώρινα	2.140	156.952	1.406	92.351	1.319	122.291	**-38**	**-22**
Σύνολο Δυτικής Μακεδονίας	**16.928**	**698.464**	**11.170**	**566.402**	**8.042**	**573.401**	**-52**	**-18**

Πηγή: ΕΣΥΕ

3.5.1. Βοσκότοποι – Βοσκοφόρτωση

Σήμερα, η αιγοπροβατοτροφία ασκείται κυρίως με παραδοσιακό – εκτατικό τρόπο και ελάχιστα σε σταυλισμένη – εντατική μορφή, σε αντίθεση με τη βοοτροφία, όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο.

Αν και υπάρχουν τάσεις εντατικοποίησης όλων των μορφών εκτροφής των ζώων, με έμφαση στις ιδιοπαραγόμενες – καλλιεργούμενες ζωοτροφές, τα φυσικά λιβάδια (οι βοσκότοποι όπως συνηθίζεται να αποκαλούνται) που αποτελούν ένα φυσικό πλούτο δεν θα χάσουν τη σημασία τους και θα συνεχίσουν να αξιοποιούνται.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των «χρήσεων γης» και της «βλάστησης», οι βοσκότοποι είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση φυσικός πόρος της Περιφέρειας. Η συνολική τους έκταση ανέρχεται σε 3.700 χιλ. στρέμματα.

Με δεδομένο το γεγονός ότι, για βόσκηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν και χρησιμοποιούνται, όλες γενικά οι δασικές εκτάσεις (δάση, θαμνολίβαδα, μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις κ.α.), εκτός από τις περιπτώσεις όπου με αποφάσεις των δασικών υπηρεσιών επιβάλλονται απαγορεύσεις στη βόσκηση, το μέγεθος των βοσκοτόπων γίνεται ακόμα μεγαλύτερο.

Στον παρακάτω πίνακα, δίνονται οι εκτάσεις που δύνανται να βοσκηθούν κατά Δήμο, Νομό και στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας, ο αριθμός των εκτρεφόμενων αιγοπροβάτων και η αναλογούσα έκταση κατά αιγοπρόβατο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 49

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ - ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΒΟΣΚΟΦΟΡΤΩΣΗΣ (ΚΑΤΑ ΔΗΜΟ)

ΔΗΜΟΙ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	"ΝΟΜΙΜΕΣ" ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ	ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΒΟΣΚΗΘΟΥΝ *	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟ
Δ. ΒΕΝΤΖΙΟΥ	75.618,08	217.847	14.056	15,5
Δ. ΓΟΡΓΙΑΝΗΣ	6.166,27	158.446	6.552	24,2
Δ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	11.074,80	290.979	21.447	13,6
Δ. ΔΕΣΚΑΤΗΣ	40.158,22	181.822	26.704	6,8
Δ. ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	7.925,34	58.094	9.530	6,1
Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ	25.348,98	183.326	10.548	17,4
Δ. ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ	21.616,56	97.795	10.470	9,3
Δ. ΧΑΣΙΩΝ	1.404,67	112.065	8.744	12,8
Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	**189.312,92**	**1.300.374**	**108.051**	12,0
Δ. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	18.873,46	40.247	8.425	4,8
Δ. ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	32.787,21	69.050	9.583	7,2
Δ. ΑΚΡΙΤΩΝ	19.044,96	59.432	6.047	9,8
Δ. ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	19.039,91	46.814	5.015	9,3
Δ. ΒΙΤΣΙΟΥ	37.096,31	94.018	4.574	20,6
Δ. ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ	44.158,76	89.032	14.118	6,3
Δ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	14.434,53	33.581	2.018	16,6
Δ. ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	11.065,42	17.129	1145	15,0
Δ. ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ	21.940,56	107.781	6.018	17,9
Δ. ΜΑΚΕΔΝΩΝ	4.789,03	23.514	4.845	4,9
Δ. ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	42.457,77	307.908	3.330	92,5
Δ. ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	30.785,65	123.183	7.575	16,3
Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	**296.473,57**	**1.011.689**	**72.693**	13,9
Δ. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	66.826,09	75.094	1.799	41,7
Δ. ΑΙΑΝΗΣ	22.390,51	51.823	19.394	2,7
Δ. ΑΣΚΙΟΥ	85.543,01	143.422	20.284	7,1
Δ. ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	6.340,15	64.421	3.711	17,4
Δ. ΒΕΡΜΙΟΥ	71.052,03	120.955	5.909	20,5
Δ. ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ	51.043,51	78.289	3.331	23,5
Δ. ΕΛΙΜΕΙΑΣ	7.017,00	91.810	4.030	22,8
Δ. ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	108.817,53	214.694	20.223	10,6
Δ. ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ	11.015,76	90.189	16.136	5,6
Δ. ΚΟΖΑΝΗΣ	132.065,58	161.513	25.414	6,4
Δ. ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	26.449,09	64.978	10.089	6,4

ΔΗΜΟΙ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	"ΝΟΜΙΜΕΣ" ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ	ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΒΟΣΚΗΘΟΥΝ *	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟ
Δ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ	25.070,64	99.859	11.320	8,8
Δ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ	31.271,59	61.515	7.737	8,0
Δ. ΣΕΡΒΙΩΝ	61.800,72	165.683	50.876	3,3
Δ. ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	62.381,11	109.614	15.187	7,2
Δ. ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	75.701,77	228.683	18.828	12,1
Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	**844.786,09**	**1.822.542**	**234.268**	7,8
Δ. ΑΕΤΟΥ	20.865,20	76.722	12.073	6,4
Δ. ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	67.213,37	113.472	23.614	4,8
Δ. ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	19.524,38	75.468	10.640	7,1
Δ. ΜΕΛΙΤΗΣ	101.102,39	159.927	16.553	9,7
Δ. ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	23.903,51	142.562	11.681	12,2
Δ. ΠΡΕΣΠΩΝ	90.086,49	293.935	22.205	13,2
Δ. ΦΙΛΩΤΑ	29.694,21	43.061	6.678	6,4
Δ. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	16.926,71	93.942	7.375	12,7
Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	**369.316,26**	**999.089**	**110.819**	9,0
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**1.699.888,84**	**5.133.694**	**525.831**	9,8

* Στις εκτάσεις που δύνανται να βοσκηθούν περιλαμβάνονται: βοσκότοποι, δάση, λοιπές δασικές εκτάσεις, θαμνότοποι, άγονα

Πηγή:ΕΣΥΕ - 2000

	Έλλειμμα βοσκής
	Επάρκεια βοσκής
	Υπερεπάρκεια βοσκής

Να υπολογιστεί δε ότι, όλες οι εκτάσεις που αναφέρονται στον πίνακα δεν είναι δυνατόν να βοσκηθούν. Σε μια πιο αναλυτική προσέγγιση της βοσκοφόρτωσης, θα έπρεπε να εξαιρεθούν, οι εκτάσεις για τις οποίες επιβάλλονται απαγορεύσεις βόσκησης, οι εκτάσεις των κωνοφόρων, οι εκτάσεις που δεν βόσκονται λόγω του ότι είναι απρόσιτες (απομακρυσμένες ή ελλιπείς σε έργα υποδομής, κ.α). Δίνεται όμως μια εικόνα προσεγγιστική κατά περιοχές, έτσι ώστε να είναι δυνατή μια μακροσκοπική εκτίμηση της κατάστασης.

3.5.2. Βοσκοϊκανότητα

Σ' ολόκληρη την Δυτική Μακεδονία, με πολύ ελάχιστες εξαιρέσεις, παρά το υψηλό παραγωγικό δυναμικό των βοσκοτόπων, η λιβαδική κατάσταση δεν είναι καλή. Το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων έχει μέτρια λιβαδική κατάσταση, δηλαδή ένα

μεγάλο ποσοστό των χλωριδικών στοιχείων είναι ανεπιθύμητο από τα ζώα και η επιφάνεια του εδάφους δεν καλύπτεται πλήρως από χόρτα. Στα θαμνολίβαδα, οι θάμνοι είναι σε σημαντικό βαθμό πυκνοί ή υψηλοί, με αποτέλεσμα να μην αξιοποιούνται από τις αίγες. Σ' άλλες περιπτώσεις όμως έχουμε υποβάθμιση, λόγω υπερβόσκησης, όπως π.χ. κοντά στους οικισμούς ή στις ποτίστρες.

Εδώ, οι θάμνοι εμφανίζονται με χαμηλό βαθμό ζωτικότητας και οι συστάδες τους είναι χαλαρές με ευρέα διάκενα μεταξύ τους.

Στα τμήματα των βοσκοτόπων όπου η λιβαδική κατάσταση είναι κακή, επικρατούν ανεπιθύμητα για τα ζώα φυτά και η διάβρωση είναι έντονη.

Σε όλες τις επιμέρους περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας η βοσκοφόρτωση δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη στην έκταση των βοσκοτόπων. Υπερβόσκηση, όπως αναφέραμε και παραπάνω, παρατηρείται κοντά στους οικισμούς και στα έργα ύδρευσης των ζώων.

Υποβόσκηση, όπως αναφέρουμε και παραπάνω παρατηρείται επίσης σε απομακρυσμένες περιοχές από τους οικισμούς. Εκεί, οι πρινώνες είναι συνηρεφείς και η αξιοποίησή τους είναι πλημμελής, λόγω της μεγάλης πυκνότητάς τους, η οποία εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των ζώων. Επίσης, το ύψος του πουρναριού είναι πάνω από το ανώτατο σημείο προσέγγισης του στόματος των ζώων, με αποτέλεσμα και πάλι να μην αξιοποιείται η πολύτιμη βοσκήσιμη ύλη.

Σ' ολόκληρη τη Δυτική Μακεδονία, λόγω της μορφολογίας της, τα λιβάδια χαρακτηρίζονται ως πεδινά, ορεινά και υπαλπικά, με βάση το υψόμετρο στο οποίο εκτείνονται, (πεδινά από 0-600μ., ορεινά από 600-1500μ., υπαλπικά από 1500μ. και πάνω). Η παραγωγικότητα ενός λιβαδιού, καθώς και ο χρόνος ετοιμότητάς του εξαρτώνται κυρίως από τους επικρατούντες κλιματικούς παράγοντες. Τα κλιματικά, όμως, στοιχεία είναι πάντοτε συνάρτηση του υψόμετρου στο οποίο εκτείνεται το λιβάδι. Ετσι, οι παραπάνω αναφερόμενες λιβαδικές κατηγορίες (πεδινές, ορεινές, υπαλπικές) προσφέρονται για βόσκηση σε διαφορετικό χρόνο. Τα πεδινά από Νοέμβριο μέχρι Μάιο, τα ορεινά από Μάιο μέχρι τέλη Ιουνίου και η πολύ περιορισμένη έκταση των υπαλπικών για το υπόλοιπο του έτους.

Για να γίνει όμως αξιοποίηση των εποχιακών λιβαδιών (εαρινοφθινοπωρινών, χειμερινών, θερινών) επιβάλλεται η καθ' ύψος μετακίνηση των ζώων. Πολλές περιοχές όμως δεν διαθέτουν υπαλπικά λιβάδια, οπότε τα ζώα παραμένουν στην ορεινή ζώνη καθ' όλη τη διάρκεια του θέρους.

Γενικά, η παραγωγή βοσκήσιμης ύλης από τα λιβάδια της περιοχής χαρακτηρίζεται ως κακή και υπολείπεται πολύ του παραγωγικού δυναμικού τους. Το μεγάλο, βέβαια, πρόβλημα είναι η μέτρια ή η κακή λιβαδική κατάσταση λόγω της μεγάλης συμμετοχής στη χλωριδική σύνθεση ανεπιθύμητων ή λιγότερο επιθυμητών από τα ζώα φυτών (Carduus, Cirsium, Carlina κ.α.), καθώς επίσης και η χαμηλή ποιότητα της βοσκήσιμης ύλης λόγω της εμφάνισης φυτών με μικρή θρεπτική αξία.

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι, αν ήταν δυνατό να εκμεταλλευτούμε τη βοσκήσιμη ύλη καθ' όλη την έκταση των λιβαδιών της περιοχής μελέτης, η βοσκοϊκανότητα θα ήταν μεγαλύτερη της βοσκοφόρτωσης. Η έλλειψη δρόμων προσπέλασης στους βοσκοτόπους και η ανισομερής κατανομή των έργων ύδρευσης των ζώων στο χώρο των βοσκοτόπων, εμποδίζει την πλήρη αξιοποίηση της παραγόμενης φυτομάζας. Γι΄ αυτό παρατηρείται σε άλλες τοποθεσίες υπερβόσκηση και σε άλλες υποβόσκηση.

Το υπάρχον ζωικό κεφάλαιο θα μπορούσε να αυξηθεί, αν γίνονταν έργα υποδομής των βοσκοτόπων, στα πλαίσια μιας ορθολογικής αξιοποίησης των βοσκοτόπων.

3.6. Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Στους προηγούμενες πίνακες φαίνεται αναλυτικά κατά νομό η έκταση που καταλαμβάνουν οι διάφοροι κλάδοι της φυτικής παραγωγής.

Αντίστοιχα είναι και τα προϊόντα που παράγονται αφού οι αποδόσεις είναι παρόμοιες με αυτές του συνόλου της χώρας, εκτός από την καλλιέργεια των σιτηρών, όπου οι αποδόσεις υπολείπονται λόγω του ότι είναι στο σύνολό τους ξηρικά και σε πολλές περιπτώσεις απαντώνται σε εκτάσεις οριακών αποδόσεων.

Διαχρονικά παρατηρείται μια συνεχής αύξηση της καλλιέργειας των ξηρικών σιτηρών, λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας και της επιδότησης από την Ε.Ε. Μετά το 1985 η παραγωγή στρέφεται στον κλάδο του σκληρού σίτου, εξαιτίας της αυξημένης στρεμματικής ενίσχυσης. Από τότε και μέχρι σήμερα, κάθε χρόνο η αύξηση είναι συνεχής. Έτσι, όταν το 1980 το σκληρό σιτάρι καλλιεργούνται σε έκταση 83.000, το 1990 έφτασε τα 535.000 στρ. και το 2.000 και μέχρι σήμερα κυμαίνεται περίπου στα 610.000 στρ.

Ιδιαίτερα δε στο Ν. Γρεβενών και στο Ν. Καστοριάς, η καλλιέργεια σκληρού σίτου, μέχρι το 1980 εξέλειπε παντελώς και σήμερα φτάνει τα 36.000 στρ. και 45.000 στρ. αντίστοιχα.

Χαρακτηριστικό επίσης αποτελεί το ποσοστό που καταλαμβάνουν τα υπόλοιπα σιτηρά σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται σε εκτάσεις που ανέρχονται στο 34% στο σύνολο της χώρας! και το κριθάρι αντίστοιχα στο 25%.

Μια τέτοια διάρθρωση όμως, μόνο δυναμική δεν μπορεί να χαρακτηριστε,ί αφού και η απασχόληση είναι ελάχιστη και το γεωργικό εισόδημα ελάχιστο, αν εξαιρεθεί η ενίσχυση που παρέχεται. Ετσι το 72% της καλλιεργούμενης έκτασης, αποδίδει το 22% της ακαθάριστης προσόδου στο σύνολο του πρωτογενούς τομέα, συμπεριλαμβανομένης και της στρεμματικής ενίσχυσης.

Από τους υπόλοιπους κλάδους και τους πλέον δυναμικούς, ξεχωρίζουν, η καλλιέργεια των φασολιών, ιδιαίτερα στο Ν. Φλώρινας και στο Ν. Καστοριάς με 15.100 και 9.100 στρέμματα αντίστοιχα, ενώ η παραγωγή στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας ξεπερνά τους 8,5 χιλ. τόνους, ποσότητα που πλησιάζει το 40% του

συνόλου της χώρας, αποδίδοντας το 3,5% περίπου της ακαθάριστης προσόδου (1,19% της καλλιεργούμενης έκτασης στη Δυτική Μακεδονία).

3.6.1. Οπωρικά

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, ξεχωρίζει η καλλιέργεια μήλων κυρίως, αλλά και των ροδάκινων και αχλαδιών. Περίπου το 20% ης μηλοκαλλιέργειας ολόκληρης της χώρας βρίσκεται στη Δυτική Μακεδονία, ενώ η παραγωγή ξεπερνά σε φυσιολογικές χρονιές τους 100.000 τόνους, αποφέροντας το 6% της Ακαθάριστης προσόδου (1,2% της έκτασης).

3.6.2. Παραγωγή κτηνοτροφών

Ένα μεγάλο μέρος της γεωργικής γης (29% περίπου, συμπεριλαμβανομένου και του κριθαριού), αξιοποιείται παράγοντας πρώτες ύλες ζωοτροφών, οι οποίες καταναλώνονται εξ' ολοκλήρου σχεδόν σε τοπικό επίπεδο.

Κυριότεροι κλάδοι είναι ο αραβόσιτος, η μηδική και το κριθάρι που προαναφέρθηκε, ενώ σημαντική έκταση καταλαμβάνουν και τα κοφτολίβαδα, είτε ως συγκομιζόμενη ζωοτροφή είτε για απ' ευθείας βόσκηση.

3.6.3. Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων

Η Δυτική Μακεδονία αποτελεί παράδειγμα περιοχής, όπου η φύση διαμόρφωσε εκείνους τους παράγοντες που είναι απαραίτητοι για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, αλλού με γενναιοδωρία και αλλού με φειδώ. Ο όρος «ποιοτικά προϊόντα» χρησιμοποιείται πολλές φορές λανθασμένα. Συνήθως από τους παραγωγούς, χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι ένα προϊόν έχει καλή εμφάνιση με ελάχιστα ελαττώματα. Ενώ πιο σωστά, ποιότητα είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων ενός προϊόντος, που σχετίζονται με την εμφάνιση, τη βιωσιμότητα και γενικά τη χρησιμότητά του, που είναι απόρροια μιας σειράς παραγόντων, οι οποίοι είναι σε πολλές περιπτώσεις μοναδικοί για τη Δυτική Μακεδονία.

Τέτοιοι παράγοντες είναι :

- ✓ *Η θέση του αγρού (τοπογραφία)*
- ✓ *Το πολλαπλασιαστικό υλικό (ποικιλία, υποκείμενο, το οποίο πρέπει να είναι πιστοποιημένο.*
- ✓ *Κλιματολογικοί παράγοντες (θερμοκρασία, βροχόπτωση, σχετική υγρασία, ηλιοφάνεια, άνεμος, παγετός, χαλαζόπτωση).*
- ✓ *Εδαφολογικοί παράγοντες : θρεπτική σύσταση εδάφους (μακροστοιχεία – ιχνοστοιχεία), αγωγιμότητα και διάβρωση.*
- ✓ *Η επιλογή του συστήματος αμειψισποράς.*
- ✓ *Η ορθή γεωργική πρακτική στις παρακάτω εισροές : λίπανση, φυτοπροστασία, άρδευση, χρήση ενέργειας*
- ✓ *Η προστασία και έλεγχος της ρύπανσης του περιβάλλοντος*
- ✓ *Τα στάδια της συλλεκτικής ωριμότητας*
- ✓ *Η συγκομιδή, τυποποίηση, συσκευασία*
- ✓ *Η συντήρηση των γεωργικών προϊόντων μετά τη διάθεση (θερμοκρασία, υγρασία, ατμοσφαιρική σύσταση του αέρα, αιθυλένιο).*
- ✓ *Μεταφορές*
- ✓ *Διακίνηση στη χονδρική και λιανική αγορά.*
- ✓ *Η διασφάλιση του συστήματος καλλιέργειας και η πιστοποίηση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος.*
- ✓ *Η οργάνωση της γεωργικής εκμετάλλευσης στις παραμέτρους : Έρευνα αγοράς, εμπορία, ανταγωνιστικότητα – μείωση κόστους παραγωγής, διαφήμιση, ενημέρωση του καταναλωτή, αξιοποίηση νέων τεχνολογιών (διαδίκτυο).*

Υπάρχουν χαρακτηριστικά παραδοσιακά προϊόντα στη Δυτική Μακεδονία που η παραγωγή τους συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Τέτοια προϊόντα είναι :

- ✓ *Τα τυροκομικά και γενικότερα τα γαλακτοκομικά προϊόντα.*
- ✓ *Το βοδινό και αιγοπρόβειο κρέας*
- ✓ *Ο κρόκος Κοζάνης και τα αρωματικά φυτά γενικότερα*
- ✓ *Τα φασόλια και γενικότερα τα όσπρια*
- ✓ *Τα οπωρικά με κυριότερο εκπρόσωπο τα μήλα και σε μικρότερο βαθμό τα ροδάκινα και τα αχλάδια*
- ✓ *Τα κάστανα*
- ✓ *Οι πατάτες και ορισμένα άλλα είδη κηπευτικών προϊόντων*
- ✓ *Αμπελοκομικά προϊόντα και κυρίως το κρασί και το τσίπουρο*
- ✓ *Γουνοδέρματα*

Ορισμένα από τα παραπάνω, παράγονται με τους πραγματικούς όρους που απαιτούνται για να χαρακτηριστεί ένα προϊόν «ποιοτικό», τόσο ως προς τις συνθήκες παραγωγής όσο και ως προς τις εφαρμοζόμενες τεχνικές. Δυστυχώς όμως μέχρι σήμερα, ελάχιστα από αυτά έχουν σημαντικό δείκτη αναγνωρισιμότητας, λόγω του ότι δεν είναι πιστοποιημένα σύμφωνα με τα εφαρμοζόμενα πρότυπα ποιότητας (ελληνικά ή διεθνή).

Στη συνέχεια αναφέρονται τα πιστοποιημένα προϊόντα στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και τα πρότυπα :

- ✓ *Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Αμυνταίου (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*

- ✓ *Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση) - (Πλακέ μεγαλόσπερμα και γίγαντες Ελέφαντες)*
- ✓ *Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

3.6.4. Βιολογικά προϊόντα

Η παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων, ξεκίνησε στη Δυτική Μακεδονία τη δεκαετία του 1990, με αφορμή την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού 2092/91, όταν για πρώτη φορά θεσπίστηκαν οι κανόνες παραγωγής για το σύνολο της Ε.Ε., Λίγο αργότερα με τον Καν. 2078/92 θεσπίστηκαν και οι όροι ενίσχυσης της βιολογικής γεωργίας και των βιοκαλλιεργητών. Από τότε μέχρι και σήμερα, κάθε χρόνο, αυξάνονται συνεχώς οι βιοκαλλιέργειες τόσο σε αριθμό παραγωγών όσο και σε εκτάσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2001 είχαν ενταχθεί 22.250 στρέμματα και στους τέσσερις Νομούς όπως φαίνεται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 50. ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ*

ΝΟΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ	ΑΡΙΘ. ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
Γρεβενά	16.300,00	38
Καστοριά	350,00	7
Κοζάνη	4.600,00	78
Φλώρινα	1.000,00	22
Δυτική Μακεδονία	**22.250,00**	**145**
ΕΛΛΑΔΑ	**311.182,00**	

ΠΗΓΗ : Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης Ν.Α. Δυτικής Μακεδονίας (2001)

* Περιλαμβάνονται και οι εκτάσεις που βρίσκονται σε στάδιο μετατροπής

Το ίδιο διάστημα σ' ολόκληρη την Ελλάδα οι εκτάσεις που είχαν ενταχθεί στη βιοκαλλιέργεια ανέρχονται σε 311.182 στρέμματα (Δυτική Μακεδονία 7% σε σχέση με το σύνολο της χώρας, ή 1% της συνολικής γεωργικής γης στη Δυτική Μακεδονία).

Στους Νομούς Γρεβενών και Κοζάνης η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, υπήρξε ραγδαία, ενώ στους Νομούς Φλώρινας και Καστοριάς δεν υπήρξε ανάλογο ενδιαφέρον.

Η ίδια περίπου κατάσταση διαμορφώθηκε μετά το 2000 στους κλάδους της κτηνοτροφίας, όταν θεσπίστηκαν οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι οικονομικές ενισχύσεις για τον βιολογικό τρόπο παραγωγής ζωικών προϊόντων με τον Καν. 1257/91.

Η μεγάλη ανάπτυξη της βιολογικής κτηνοτροφίας στο Ν. Γρεβενών και αυτό οφείλεται στην ύπαρξη και λειτουργία μονάδας μεταποίησης βιολογικού γάλακτος για παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών τυροκομικών προϊόντων.

Το έτος 2004 ο αριθμός των ενεργών βιοκαλλιεργητών και των νέων που υπέβαλλαν αιτήσεις ένταξης στο σύστημα πιστοποίησης, μέσω των τριών (3) πιστοποιητικών οργανισμών για τη φυτική παραγωγή ήταν :

ΠΙΝΑΚΑΣ 51

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΒΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ (έως το 2003)	ΑΡΙΘ. ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΝΕΩΝ ΒΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ (2004)
Κοζάνη	261	70
Φλώρινα	44	22
Γρεβενά	86	10
Καστοριά	12	1
Δυτική Μακεδονία	**403**	**103**

Πηγή : Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Τα κυριότερα προϊόντα που παράγονται βιολογικά είναι ο Κρόκος, τα οπωρικά και αμπελοοινικά στο Ν. Κοζάνης, τα γαλακτοκομικά – τυροκομικά στο Ν. Γρεβενών, καθώς επίσης, τα κηπευτικά, οι ζωοτροφές και ορισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες σ' όλους γενικά τους Νομούς της Δυτικής Μακεδονίας.

3.6.5. Προωθούμενα είδη στη Δυτική Μακεδονία

Στα πλαίσια εφαρμογής της Κοινής Οργάνωσης Αγορών, όπως έχει θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά από απόφαση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που είναι συνδυασμός και των τοπικών υπηρεσιών Αγροτικής Ανάπτυξης (Περιφέρεια και Νομαρχία), έχουν καθοριστεί τα προωθούμενα και ενδεικνυόμενα είδη και ποικιλίες των κλάδων της φυτικής παραγωγής και των κλάδων της ζωικής παραγωγής.

Έτσι για μεν τους κλάδους των δενδροκηπευτικών καλλιεργειών ισχύει (η πιο πρόσφατη απόφαση) η απόφαση 260269/15.03.2006, της Δ/νσης ΠΑΠ – δενδροκηπευτικής, η οποία επισυνάπτεται στο παράρτημα της μελέτης (Α' Φάση).

Για δε τους υπόλοιπους κλάδους παραγωγής ισχύουν αντίστοιχες αποφάσεις των Γενικών Διευθύνσεων Φυτικής και Ζωικής παραγωγής και των αντίστοιχων ειδικών τμημάτων.

Μια σύντομη αναφορά στα προωθούμενα είδη και κλάδους παραγωγής φυτικής και ζωικής γίνεται στη συνέχεια (με έμφαση στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας).

- ✓ *Κρέας αιγοπροβάτων*
- ✓ *Κρέας βοοειδών*
- ✓ *Παραγωγή θηραματικών ειδών*
- ✓ *Γαλακτοκομικά – τυροκομικά προϊόντα*
- ✓ *Είδη και κλάδοι παραγωγής ζωοτροφών*
- ✓ *Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν οι ξηροί καρποί, τα μήλα, τα αχλάδια, τα δαμάσκηνα κ.α.*
- ✓ *Στα αμπελοοινικά ξεχωρίζουν οι οινοποιήσιμες ποικιλίες, όπως αναφέρονται στην απόφαση 406493/2000 / Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ελάχιστες επιτραπέζιες (επισυνάπτεται στο παράρτημα η απόφαση)*
- ✓ *Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά*
- ✓ *Ψυχανθή και πρωτεϊνούχα φυτά όπως, φακές, φασόλια, ρεβίθια, βίκος κ.α.*

3.7. Βαθμός μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων

Πολλές φορές έχει εκφρασθεί η άποψη ότι ο αγροτικός κόσμος της Περιφέρειας θα πρέπει να βασίζεται στα παραδοσιακά προϊόντα, προσπαθώντας συνεχώς να βελτιώνει την ποιότητα και τον τρόπο τοποθέτησης στην αγορά, χωρίς να αμελεί και τις προσπάθειες εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής προϊόντων, εφόσον αποδειχθούν ότι κατά πρώτο η παραγωγή τους προσαρμόζεται στις τοπικές συνθήκες και κατά δεύτερο ότι η ποιότητά τους ικανοποιεί την ζήτηση της αγοράς.

Από τα παραδοσιακά επισημαίνονται το τυρί φέτα (προϊόν Π.Ο.Π.), ο κρόκος Κοζάνης (προϊόν Π.Γ.Ε.), τα φασόλια Πρεσπών και Λεχώβου, τα μήλα Καστοριάς, τα ροδάκινα Βελβεντού, το μανούρι Βλάστης, τα αρνιά Γρεβενών, το κρασί Αμυνταίου, οι πατάτες Πολύμυλου και άλλα λιγότερο γνωστά, που έχουν όμως από χρόνια επιβάλλει την γεωγραφική τους προέλευση στην αγορά και που θα μπορούσαν να επωφεληθούν ακόμη περισσότερο από την ποιοτική υπεροχή τους.

Από τα νέα προϊόντα φαίνεται ότι η βιομηχανική ντομάτα και τα ζαχαρότευτλα προσαρμόζονται ικανοποιητικά στις περισσότερες αρδευόμενες περιοχές, ενώ ταυτόχρονα, παρουσιάζουν αξιόλογα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Παρόλα αυτά, οι σχετικοί με την παραγωγή τοπικοί μεταποιητικοί – εμπορικοί κλάδοι, δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται σε ικανοποιητικό βαθμό στα είδη, την ποσότητα και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων.

Για παράδειγμα, οι μονάδες μεταποίησης και εμπορίας οπωροκηπευτικών δεν επαρκούν στις περιοχές παραγωγής τέτοιων προϊόντων.

Οι σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας γάλακτος λείπουν από τους τόπους παραγωγής και τα μικρά γαλακτοπωλεία – τυροκομεία δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στους νομοθετικούς όρους λειτουργίας και στους κανόνες της αγοράς, με αποτέλεσμα το γάλα να «εξάγεται» εκτός Περιφέρειας σε μεγάλο ποσοστό.

Δεν υπάρχουν στις περιοχές παραγωγής, αξιόλογες επιχειρήσεις τυποποίησης οσπρίων.

Ελάχιστα σύγχρονα εργοστάσια παραγωγής ζωοτροφών υπάρχουν στην Περιφέρεια, ενώ οι μεγαλύτερες ποσότητες για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των ζώων, εισάγονται εκτός Περιφέρειας.

Τα οινοποιεία συρρικνώνουν την παραγωγή τους, γιατί εκτός των άλλων είναι μικρά και τεχνολογικά αναχρονισμένα. Μόνο στην περιοχή του Αμυνταίου – Φλώρινας και στο Βελβεντό Κοζάνης έχει γίνει σοβαρή προσπάθεια, από ιδιώτες κυρίως, για την αξιοποίηση της τοπικής παραγωγής.

Είναι φανερό, ότι οι ελλείψεις αυτές, επηρεάζουν αρνητικά την ολοκλήρωση της τοπικής αγοράς, με αποτέλεσμα η σχετική προστιθέμενη αξία να χάνεται και από τις περιοχές παραγωγής και από την Περιφέρεια.

Η διάρθρωση της τοπικής αγοράς, γενικά, παρουσιάζει εικόνα διάσπασης σε πολλές μικρές εμπορικές επιχειρήσεις και ανεπαρκείς μεταποιητικές και εμφανίζει αδυναμία να προστατεύσει τα τοπικά αξιόλογα προϊόντα. Δεν υστερεί μόνο από τεχνική και τεχνολογική άποψη, αλλά υποφέρει και από μια έλλειψη πολιτικής υπέρ των τοπικών προϊόντων.

3.8. Υπάρχουσα κατάσταση στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων – Σχέση παραγωγών και εμπόρων

Τα κύρια αγροτικά προϊόντα που παράγονται στη Δυτική Μακεδονία περιγράφονται αναλυτικά, τόσο όσον αφορά τις ποσότητες όσο και το βαθμό σπουδαιότητας, στα αντίστοιχα κεφάλαια φυτικής και ζωικής παραγωγής.

Επισημαίνεται για άλλη μία φορά, ο χαμηλός βαθμός της μεταποίησης στην περιοχή.

Ο κύριος όγκος της αγροτικής παραγωγής διοχετεύεται για μεταποίηση σε άλλες περιοχές, εκτός της Δυτικής Μακεδονίας.

Αναλυτικά περιγράφεται στη συνέχεια η κατάσταση, όσον αφορά την εμπορία αυτών, κατά σειρά σπουδαιότητας:

⇒ **Γάλα αιγοπροβάτων**

Το μισό σχεδόν της συνολικής παραγόμενης ποσότητας προωθείται σε περιοχές εκτός Δυτικής Μακεδονίας και το υπόλοιπο διατίθεται σε τοπικές βιοτεχνίες. Αν και η ζήτηση είναι υψηλή, εντούτοις οι τιμές που παρέχονται στον παραγωγό χαρακτηρίζονται χαμηλές. Ετήσιες συμφωνίες πραγματοποιούνται κάθε χρόνο (στην αρχή της παραγωγικής περιόδου) για την επερχόμενη παραγωγή, συνήθως με χορήγηση προκαταβολών.

⇒ **Κρέας**

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στην εμπορία του κρέατος. Τοπικοί κρεοπώλες απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και μόνο τις περιόδους αιχμής -Χριστούγεννα, Πάσχα, καλοκαιρινή σεζόν- σημαντικό μέρος της τοπικής παραγωγής διατίθεται σε εμπόρους άλλων περιοχών, κυρίως των μεγάλων αστικών κέντρων (Αθήνα – Θεσσαλονίκη).

⇒ **Λοιπά κτηνοτροφικά προϊόντα**

Εκτός των προϊόντων που προαναφέρθηκαν (βόειο κρέας και γάλα, αιγοπρόβειο κρέας και γάλα), τα υπόλοιπα κτηνοτροφικά προϊόντα, λόγω

κυρίως της μικρής συμμετοχής τους, διατίθενται στην τοπική αγορά για κατανάλωση. Ως τέτοια προϊόντα αναφέρονται το χοιρινό κρέας και το μέλι, για τα οποία η περιοχή μας χαρακτηρίζεται ελλειμματική.

⇒ **Καπνός**

Μέσω των ομάδων παραγωγών, η συνολική παραγόμενη ποσότητα καπνού διοχετεύεται σε εμπόρους – ιδιώτες και μεταποιείται εκτός περιοχής. Οι σχέσεις εμπόρων – παραγωγών, συνήθως χαρακτηρίζονται από αμοιβαία εμπιστοσύνη, όσον αφορά τη συνέπεια, ενώ μικρός ανταγωνισμός υφίσταται στις παρεχόμενες τιμές.

Ο βαθμός ζήτησης είναι υψηλός, κυρίως λόγω των καλλιεργούμενων ποικιλιών (ανατολικού τύπου, μπασμάς, καμπά-κουλάκ) και η ποιότητα σταθερή.

⇒ **Σιτηρά**

Οι τοπικές βιομηχανίες απορροφούν ελάχιστο μερίδιο της συνολικής παραγωγής, ενώ το μεγαλύτερο μέρος αυτών διαπραγματεύεται με εμπόρους και βιομηχανίες εκτός περιοχής. Η περίοδος αιχμής βρίσκεται στην εποχή συγκομιδής.

⇒ **Ζωοτροφές – Λοιπά σιτηρά**

Ο κλάδος των ζωοτροφών είναι αρκετά ανεπτυγμένος στην περιοχή, όπου δραστηριοποιούνται αρκετές βιοτεχνίες – βιομηχανίες. Λόγω όμως της ύπαρξης σημαντικού αριθμού ζώων και συνεπώς της υψηλής ζήτησης στην περιοχή, οι συνολικές παραγόμενες ποσότητες διατίθενται στην τοπική αγορά, που αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες και εισάγει και από άλλες περιοχές.

Μεγάλο μέρος της παραγωγής, επίσης, παράγεται από μικτές συνήθως εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιείται για ιδιοκατανάλωση.

⇒ **Όσπρια**

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής διατίθεται τοπικά και συνήθως χωρίς τη μεσολάβηση εμπόρων. Μικρό μέρος της παραγωγής διατίθεται προς πώληση

σε άλλες περιοχές, είτε μέσω των 3 μονάδων τυποποίησης που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, είτε μέσω εμπόρων από άλλες περιοχές.

⇒ **Ζαχαρότευτλα**

Η παραγωγή ζαχαρότευτλων γίνεται μέσω συμβολαίων μεταξύ της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης και των παραγωγών. Έτσι, η συνολική παραγωγή διατίθεται για επεξεργασία στο εργοστάσιο στο Πλατύ Ημαθίας, είτε οδικώς, είτε σιδηροδρομικώς.

Οι σχέσεις βιομηχανίας – παραγωγών συνήθως χαρακτηρίζονται από δυσπιστία (ξένες ύλες – ποσοστό ζαχαρικού τίτλου) και οι τιμές καθηλωμένες σε χαμηλά επίπεδα.

⇒ **Οπωροκηπευτικά**

Στον τομέα των οπωροκηπευτικών η συνεταιριστική δραστηριότητα ανταγωνίζεται τον ιδιωτικό τομέα, τόσο σε επίπεδο εμπορίας όσο και σε επίπεδο τυποποίησης και προώθησης της παραγωγής.

Έξι (6) πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν κύριο σκοπό τους την προώθηση της παραγωγής, διαθέτονται μάλιστα και υποδομές τυποποίησης της παραγωγής.

⇒ **Αμπελοοινικά**

Όλες οι παραγόμενες ποσότητες σταφυλιών απορροφώνται από την τοπική αγορά μέσω των μονάδων (οινοποιεία) που είναι εγκατεστημένα στην περιοχή. Τέτοιες μονάδες έχουν ιδρυθεί, κυρίως στην περιοχή του Αμυνταίου, που έχει χαρακτηρισμένη περιοχή V.Q.P.R.D., αλλά και στο Βελβεντό και Σιάτιστα του Ν.Κοζάνης.

Οι περισσότερες ποσότητες σταφυλιών όμως διατίθενται εκτός των οργανωμένων οινοποιείων για αυτοκατανάλωση σε επίπεδο οικοτεχνίας.

3.9. Ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού

Το φαινόμενο της μεγάλης ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού, όπως αποτυπώνεται και αναφέρεται ως γενική εικόνα για τη Δυτική Μακεδονία, είναι φαινόμενο που εμφανίζεται και στο σύνολο της χώρας. Αυτό το γεγονός ακριβώς αποτυπώνεται και στα στοιχεία του έτους 2000 της ΕΣΥΕ, στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 52. ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Κατηγορίες ηλικιών	Δυτική Μακεδονία	Ποσοστό (%)	Σύνολο χώρας	Ποσοστό (%)
15 – 39	6.260	21	128.213	16
40 – 64	16.058	54,4	434.862	53
>65	7.268	24,6	253.459	31
ΣΥΝΟΛΟ	**29.586**	**100**	**816.534**	**100**

* Αφορά τους κατόχους – αρχηγούς γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

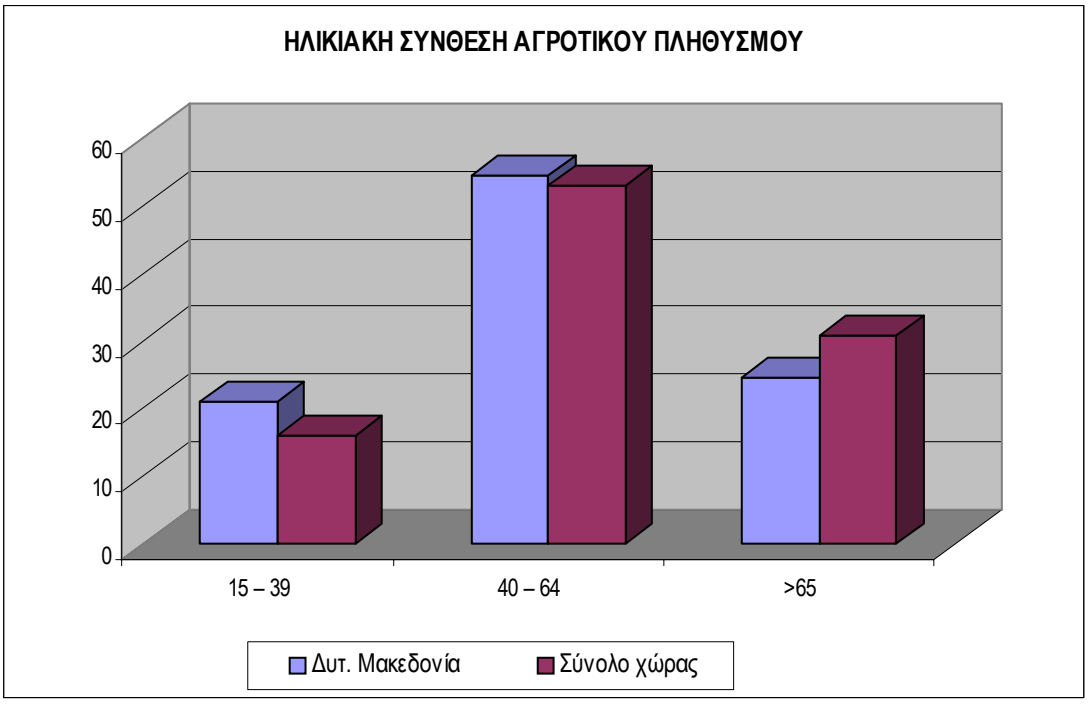

Η ίδια περίπου κατάσταση αποτυπώνεται και στα στοιχεία που δείχνουν το επίπεδο εκπαίδευσης για το σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας, στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 53. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΤΟΧΩΝ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ (%)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Δυτική Μακεδονία	Σύνολο χώρας
Πρακτική	93	97
Βασική	6,7	2,8
Πλήρης	0,2	0,2

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

3.10. Δασοπονία: Κύρια χαρακτηριστικά

3.10.1. Τα δάση της Δυτικής Μακεδονίας

Η κατανομή της έκτασης της Δυτικής Μακεδονίας από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 54. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	2.436.606	25,93%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	885.667	9,43%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	3.014.635	32,08%
4	Άγονες εκτάσεις-οικισμοί-λίμνες	564.054	6%
5	Καλλιέργειες	2.495.211	26,55%
	ΣΥΝΟΛΟ	9.936.183	100%

Πηγή: Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ έχει στην αρμοδιότητά της όλους τους Νομούς της Περιφέρειας με έδρα την Κοζάνη.

Ειδικότερα η επιμέρους κατά Νομό δασική κατάσταση σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης έχει ως εξής :

Νομός Γρεβενών

Η Συνολική έκταση του Νομού Γρεβενών που είναι και Περιφέρεια ευθύνης της Δ/νσης Δασών Γρεβενών, περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες 8 Δήμων και 7 Κοινοτήτων, ανέρχεται σε 2.290.700 στρέμματα (229.070 Ha) και καταλαμβάνει το Ν-ΝΔ τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 55. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	780.505,5	34.07 %
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	512.765,5	22.39 %
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	417.934	18.24%
4	Άγονες εκτάσεις	62.985	2.75%
5	Καλλιέργειες	516.710	22.55%
	ΣΥΝΟΛΟ	**2.290.900**	**100.00**

Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 56. ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΑΣΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ (ΕΚΤΑΣΗ ΣΕ ΣΤΡ.)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΔΑΣΗ	Μ.Δ.ΕΚΤ.	ΧΟΡΤ/ΔΑ	ΑΓΟΝΕΣ	ΑΓΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	%
Δημόσιο	488995,5	376915,5	324654	44145	329650	1564360	68.28%
Δημοτικά	164900	106950	70410	12560	160190	515010	22.48%
Εκκλησιαστικά	6000	7390	7190	1020	1200	22800	0.99%
Συνιδιόκτητα	67880	16240	11400	2980	22560	121060	5.28%
Ιδιωτικά	52730	5270	4280	2280	3110	67670	2.97%
ΣΥΝΟΛΟ	**780505,5**	**512765,5**	**417934**	**62985**	**516710**	**2290900**	**100.00**
(ποσοστό)	**34.07%**	**22.39 %**	**18.24 %**	**2.75%**	**22.55%**	**100%**	

Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Νομού Γρεβενών που είναι και η Περιφέρεια της Δ/νσης Δασών Γρεβενών, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 57. ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ (ΈΚΤΑΣΗ ΣΕ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ)

Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο	%
Μαύρη Πεύκη	209.286	86.582	295.868	23 %
Λευκόδερμη Πεύκη	14.854,5	5.989,5	20.844	1 %
Ελάτη	18.589	9.510	28.099	2 %
Οξυά	41.773	18.205	59.978	5 %
Δρύς (Συνολικά)	496.003	392.479	888.482	69 %
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	--	--	--	--
ΣΥΝΟΛΟ	**780.505,5**	**512.765,5**	**1.293.271**	**100**

Δασικά συμπλέγματα

Τα δασικά συμπλέγματα του Νομού είναι :

1. Δασικό σύμπλεγμα Κρανιάς – Μοναχιτίου – Κηπουριού με συνολική έκταση 14.948,60 Ηα.
2. Δασικό σύμπλεγμα Περιβολίου – Αβδελλας – Σμίξης με συνολική έκταση 20.626 Ηα.
3. Δασικό σύμπεγμα Σαμαρίνας με συνολική έκταση 10.799,00 Ηα.
4. Δασικό σύμπλεγμα Ζιάκα – Σπηλαίου με συνολική έκταση 17.307 Ηα
5. Δασικό σύμπλεγμα Δοτσικού – Μεσολουρίου με συνολική έκταση 24.532 Ηα.
6. Δασικό σύμπεγμα Βεντζίων με συνολική έκταση 37.128 Ηα
7. Δασικό σύμπλεγμα Αγίων Θεοδώρων – Φελίου – Σιταρά με συνολική έκταση 11.300 Ηα.
8. Δασικό σύμπλεγμα Δεσκάτης – Τρικοκιάς με συνολική έκταση 19.513 Ηα

Μη δημόσια δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στο Νομό Γρεβενών και στα οποία η Δ/νση Δασών ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **72.654** Ηα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 58 ΑΠΟΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΤΟΥΣ 2005 ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ			
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	**Μον/ Μετρ.**	**Κ.Ε.Δ. + Μίσθωση λήμματος**	**126/86**	**ΣΥΝΟΛΟ Α**	**Μονάδα μέτρησης**	**Προς Εμπόριο**	**Ατομικές Ανάγκες**	**ΣΥΝΟΛΟ Β**	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.**
Τεχνική Μ. Πεύκης	κ.μ	2879,97	10912,93	13792,90	Κ.μ	2676,01	--	2676,01	32937,82
Λ.Πεύκης	-//-	29,64	529,19	558,83	-//-	--	--	--	1117,66
Χ. Πεύκη	-//-	--	--	--	--	--	--	--	--
Ελάτη	-//-	44,38	32,04	76,42	-//-	--	--	--	152,84
Οξυά	-//-	1,88	940,88	942,76	-//-	--	--	--	1885,52
Δρυός	-//-	--	--	--	-//-	--	--	--	--
Σύνολο Τεχν.Ξυλείας	-//-	2955,87	12415,04	15370,91	-//-	2676,01	--	2676,01	36093,84
Καυσόξυλα Μ.Πεύκης	χκμ	652,61	4171,59	4824,20	χκμ	479,55	--	479,55	Σε κ.μ 10223,86
Λ.Πεύκης	-//-	--	--	--	-//-	--	--	--	--
Ελάτη	-//-	--	--	--	-//-	--	--	--	--
Οξυά	-//-	--	3169,81	3169,81	-//-	558,90	--	558,90	7010,30
Δρυός	-//-	577,60	7460,37	8037,97	-//-	7072,24	--	7072,24	24562,63
Σύνολο Καυσοξύλων		1230,21	14854,41	16084,62	-//-	8110,69	--	8110,69	41902,07
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		**77.955,91**							

Εθνικοί Δρυμοί

1. Εθνικός Δρυμός Πίνδου

Ο παραπάνω δρυμός ιδρύθηκε το 1966 , βρίσκεται Ν-ΝΔ του Νομού Γρεβενών στα βόρεια της κορυφοσειράς «ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ» της βόρειας Πίνδου, περιλαμβάνει την κοιλάδα του Θερμόλακκου (Βάλια Κάλντα) και του

Αρκουδορέματος(παραπόταμος του Αώου) και η έκτασή του ανέρχεται σε 68.840 στρέμματα.

Κύριο χαρακτηριστικό του Δρυμού της Πίνδου είναι τα απέραντα δάση του που αποτελούνται από διάφορα είδη Πεύκης, Οξυά, Ελάτη, διάφορα είδη Δρυός και άλλα φυλλοβόλα είδη.

Η πανίδα του Δρυμού αυτού είναι πολύ πλούσια μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει η αρκούδα και ο αγριόχοιρος, ενώ στην πτηνοπανίδα ξεχωριστή θέση έχουν πολλά είδη αετών.

Η στελέχωση της Διεύθυνσης Δασών Ν. Γρεβενών γίνεται από 63 άτομα προσωπικό κάθε ειδικότητας.

Νομός Καστοριάς

Η Συνολική έκταση του Νομού Καστοριάς που είναι και Περιφέρεια ευθύνης της Δ/νσης Δασών Καστοριάς, περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες 12 Δήμων (63 Δ.Δ.) και 3 Κοινοτήτων (6 Κ.Δ) , ανέρχεται σε 1.707.000στρέμματα.(170.700 Ηα) και καταλαμβάνει το Δυτικό Τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 59. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	683.848	40,00%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	185.237	10,90%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	451.095	22,70%
4	Άγονες εκτάσεις	21.852	1,30%
5	Καλλιέργειες	320.900	22,50%
	ΣΥΝΟΛΟ	**1.662.932**	**97,40%**

Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

Πίνακας 60 ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΑΣΩΝ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (Έκταση σε στρέμματα)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΔΑΣΗ	Μ.Δ.ΕΚΤ.	ΧΟΡΤ/ΔΑ	ΑΓΟΝΕΣ	ΑΓΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	%
Δημόσιο	553.268	143.741	347.260	13.543	330.277	1.388.089	83,47
Δημοτικά	122.002	39.546	37.952	8.139	53.566	261.205	15,71
Εκκλησιαστικά	2.222	1.100	1.080	-	-	4.402	0,26
Συνιδιόκτητα	4.954	850	500	170	1.360	7.834	0,47
Ιδιωτικά	1.402	-	-	-	-	1.402	0,09
ΣΥΝΟΛΟ	**683.848**	**185.237**	**386.792**	**21.852**	**385.203**	**1.662.932**	**100**
Ποσοστό (%)	**41,12%**	**11,14%**	**23,26%**	**1,31%**	**23,17%**	**100%**	

Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Νομού Καστοριάς, που είναι και η Περιφέρεια της Δ/νσης Δασών Καστοριάς, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

Πίνακας 61 ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (Έκταση σε στρέμματα)

Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο	%
Μαύρη Πεύκη	130.091	44.299	174.390	20,05
Λευκόδ. Πεύκη	-	-	-	-
Ελάτη	30.956	3.748	34.704	3,99
Οξυά	128.745	43.846	172.591	19,86
Δρύς (Συνολικά)	394.056	93.344	487.400	56,10
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	**683.848**	**185.237**	**869.085**	**100**

Δασικά Συμπλέγματα

1. Δασικό σύμπλεγμα Βόρειου Γράμμου με έκταση 15.193 Ha
2. Δασικό σύμπλεγμα Νότιου Γράμμου με έκταση 10.109,7 Ha
3. Δασικό σύμπλεγμα Κοτύλης - Λάγγας - Περιστέρας Γράμμου με έκταση 4.470 Ha
4. Δασικό σύμπλεγμα Κορεστίων με έκταση 15.945,70 Ha
5. Δασικό σύμπλεγμα Βιτσίου - Βασιλειάς με έκταση 11.048,25 Ha
6. Δασικό σύμπλεγμα Β/Δ Ασκίου με έκταση 6.006 Ha

Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά – Ιδιωτικά – Εκκλησιαστικά - Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στο Νομό Καστοριάς και στα οποία η Δ/νση Δασών Καστοριάς ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε 244.262 στρ. (24.462,2Ηα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 62 ΑΠΟΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΤΟΥΣ 2005 ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

		Δ Η Μ Ο Σ Ι Α Δ Α Σ Η					Μ Η Δ Η Μ Ο Σ Ι Α Δ Α Σ Η			
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	**Μον/ Μετρ.**	**Κ.Ε.Δ.**	**126/86**	**ΠΔ 126/86**	**ΣΥΝΟΛΟ Α**	**Μονάδα μέτρησης**	**Προς Εμπόριο**	**Ατομικές Ανάγκες**	**ΣΥΝΟΛΟ Β**	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.**
Στρ/λη Οξυά Α>1,80μ	κ.μ	558.00	970,67		1528,67	Κ.μ	15,72	-	15,72	1544,39
Στρ/λια Οξυάς	κ.μ	-	-			-	-	-	-	-
Στρ/λη ελάτης	κ.μ	369.00-	708,85		1077,85	Κ.μ	119,32	20,00	139,32	1217,17
Στρ/λη Μ.Πεύκης	κ.μ	3653.00	1620,81	2971,34	8245,15	Κ.μ	2449,61	9,00-	2458,61	10703,76
Στρ/λη Καρυδιάς	κ.μ	-	-			Κ.μ				
Στρ/λη Καστανιάς	κ.μ	-	-			Κ.μ	-	1,5	-	-
Σύνολο Τεχν.Ξυλείας	**κ.μ**	**4580.00**	**3300,33**	**2971,34**	**10851,67**		**2584,65**	**30,50**	**2613,65**	13465,32
Καυσόξυλα Δρυός	χκμ	13985.00	4675,00	7743,70	26403,70	χκμ	4356,74	16,00	4372,74	30776,44
Καυσ/λα Οξυάς	χκμ	5049.00	6806,00	4778,00	16633,00	χκμ.	3658,20	-	3658,20	20291,2
Καυσ/λα Κωνοφόρων	χκμμ	2120.00	31,00		2151,00	Τον.		-		2151
Καυσόξυλα Λεύκης	χκμ	925,00-	-		925,00	-	-	-	-	925
Σύνολο Καυσοξύλων	Χκ.μ	**22079,00**	**11512,00**	**12521,70**	**46112,70**		**8.014,94**	**16,00**	**8030,94**	**54143,64**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		**26659,00**	**14812,33**	**15493,04**	**56964,37**		**10599,59**	**46,50**	**10644,59**	**67608,96**

Η στελέχωση της Διεύθυνσης Δασών Ν. Καστοριάς γίνεται από 26 άτομα προσωπικό κάθε ειδικότητας.

Νομός Κοζάνης

Η Διεύθυνση Δασών Νομού Κοζάνης συγκροτείται από τα Δασαρχεία ΚΟΖΑΝΗΣ και ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ.

ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΚΟΖΑΝΗΣ

Η Συνολική έκταση του Περιφέρειας ευθύνης του Δασαρχείου Κοζάνης, περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες **11** Δήμων (91 Δ.Δ.) και **2** Κοινοτήτων (Βλάστης και Λιβαδερού), ανέρχεται σε **2.508.300** στρέμματα (250.830Ηα) και καταλαμβάνει το Ανατολικό τμήμα του Νομού Κοζάνης.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 63. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	232.200	9,26%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	0	0%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	1.115.500	44,5%
4	Άγονες εκτάσεις-οικισμοί-λίμνες	225.300	8,98%
5	Καλλιέργειες	935.300	38,28%
	ΣΥΝΟΛΟ	**2.508.300**	**100%**

Ιδιοκτησιακό Καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

Πίνακας 64. ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΑΣΩΝ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ (Έκταση σε στρέμματα)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΔΑΣΗ	Μ.Δ.ΕΚΤ.	ΧΟΡΤ/ΔΑ	ΑΓΟΝΕΣ	ΑΓΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	%
Δημόσιο	110.180					110.180	47,45%
Δημοτικά	50.064					50.064	21,57%
Εκκλησιαστικά	700					700	0,30%
Συνιδιόκτητα	34.210					34.210	14,73%
Ιδιωτικά	37.046					37.046	15,95%
ΣΥΝΟΛΟ	**232.200**					**232.200**	**100%**

Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Δασαρχείου Κοζάνης που είναι οι περιφέρειες των επαρχιών **Κοζάνης**, **Σερβίων** και **Πτολεμαΐδος**, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

Πίνακας 65. ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ (Έκταση σε στρέμματα)

Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο	%
Μαύρη Πεύκη	31.470	-	31.470	13,55%
Δασική Πεύκη	7.150	-	7.150	3,08%
Ελάτη	3.820	-	3.820	1,65%
Οξυά	59.600	-	59.600	25,67%
Δρύς (Συνολικά)	99.660	-	99.660	42,92%
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	30.500	-	30.500	13,13%
ΣΥΝΟΛΟ	**232.200**	**-**	**232.200**	**100%**

Δασικά Συμπλέγματα

1. Δασικό Σύμπλεγμα Καταφυγίου – Αγ. Κυριακής με έκταση 6.494,06 Ηα
2. Δασικό Σύμπλεγμα Βερμίου με έκταση 7.706 Ηα
3. Δασικό Σύμπλεγμα Βλάστης με έκταση 3.191,44 Ηα

Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στις επαρχίες Κοζάνης, Σερβίων και Πτολεμαΐδος του Νομού Κοζάνης και στα οποία το Δασαρχείο Κοζάνης ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε **1.220.200**Στρ. (**122.020**Ηα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 66 ΑΠΟΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΤΟΥΣ 2005 ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	Μον. μετρ.	Κ.Ε.Δ.	126/86	ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ	Μον. μέτρ.	Προς Εμπόριο	Ατομικές Ανάγκες	ΣΥΝΟΛΟ Β	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.
Στρογ.Ξ.Πεύκης	κ.μ.	-	2.134,66	356,50	κ.μ.	228,30	-		
Στύλοι Δ.Ε.Η.	κ.μ.	-	385,38		κ.μ.	5,20	-		
Στύλοι Ο.Τ.Ε.	κ.μ.	-	68,03		κ.μ.	8,80	-		
Λεπτή Ξ.Πεύκης	κ.μ.	-	0		κ.μ.	14,24	-		
Στρογ.Ξ.Οξυάς	κ.μ.	-	-		κ.μ.		-		
Στρογγύλια>25εκ Οξ.	κ.μ.	-	-		κ.μ.		-		
Σχίζες Οξυάς	κ.μ.	-	-		κ.μ.		-		
Σύνολο Τεχν.Ξυλείας	**κ.μ.**	**-**	**2.588,07**		**κ.μ.**		**-**		
Καυσόξυλα Οξυάς	κ.μ.	474,10	-		κ.μ.		1360,00		
Καυσόξυλα Δρυός	κ.μ.	29,93	-		κ.μ.		1212,00		
Σύνολο Καυσοξύλων	**κ.μ.**	**504,03**	**-**		**κ.μ.**				
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		**504,03**	**2.588,07**	**356,50**			**2.572,00**		

Η στελέχωση του Δασαρχείου Κοζάνης γίνεται από 24 άτομα προσωπικό κάθε ειδικότητας.

ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ

Η Συνολική έκταση του Περιφέρειας ευθύνης του Δασαρχείου Τσοτυλίου, περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες 4 Δήμων (Δήμος Σιάτιστας-Ασκίου-Νεάπολης- Τσοτυλίου) και μιας Διευρυμένης Κοινότητας (Πενταλόφου) ανέρχεται σε 1.009.450 στρέμματα (100.945 Ha) και καταλαμβάνει το Ν-ΝΔ τμήμα του Νομού Κοζάνης.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 67. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	130.050	12,88%
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση	95.640	9,48%
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	461.520	45,72%
4	Άγονες εκτάσεις	80.073	7,93%
5	Καλλιέργειες	242.167	23,99%
	ΣΥΝΟΛΟ	**1.009.450**	**100,00%**

Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 68. ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΑΣΩΝ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ

(Έκταση σε στρέμματα)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΔΑΣΗ	Μ.Δ.ΕΚΤ.	ΧΟΡΤ/ΔΑ	ΑΓΟΝΕΣ	ΑΓΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
Δημόσιο	75.695	75.156	285.085	41.741	97.453	575.130
Δημοτικά	28.543	17.350	74.266	17.778	47.312	185.249
Εκκλησιαστικά	367	-	1850	-	-	2.217
Συνιδιόκτητα	8.855	460	1250	340	340	11.245
Ιδιωτικά	2.822	-	282	-	-	3.104
Κοινόχρηστα	13.768	2.674	98.787	97.062	20.214	232.505
ΣΥΝΟΛΟ	**130.050**	**95.640**	**461.520**	**242.167**	**80.073**	**1.009.450**

Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις της επαρχίας Βοϊου που είναι και η Περιφέρεια του Δασαρχείου Τσοτυλίου, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη:

Πίνακας 69. ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ (Έκταση σε στρέμματα)

Δασοπονικό Είδος	Δασοσκεπής Έκταση	Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση	Σύνολο
Μαύρη Πεύκη	7.080	2.930	10.010
Λευκόδερμη Πεύκη	-	-	-
Ελάτη	2.000	470	2.470
Οξυά	26.950	2.735	29.685
Δρύς (Συνολικά)	91.260	88.835	180.095
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	2.760	670	3.430
ΣΥΝΟΛΟ	**130.050**	**95.640**	**225.690**

Δασικά συμπλέγματα

1. Δασικό σύμπλεγμα Βοίου με έκταση 14.836,54 Ηα.

Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση και οι λοιπές εκτάσεις που βρίσκονται διάσπαρτα στην επαρχία Βοϊου και στα οποία το Δασαρχείο Τσοτυλίου ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε 434.320 στρ. (43.432 Ηα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 70 ΑΠΟΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΤΟΥΣ 2005 ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ

	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	Μον. μετρ.	Κ.Ε.Δ.	126/86	ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ	Μον. μέτρ.	Προς Εμπόριο	Ατομικές Ανάγκες	ΣΥΝΟΛΟ Β	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.
Στρογ.ξυλ.Μ.Πεύκης	Κ.Μ.		402,97	402,97	Κ.Μ.		2,60	2,60	405,57
Στύλοι ΔΕΗ Μ.Πεύκης	Κ.Μ.		315,72	315,72	Κ.Μ.		-	-	315,72
Στύλοι ΟΤΕ Μ.Πεύκης	Κ.Μ.		5,53	5,53	Κ.Μ.		-	-	5,53
Λεπτή Στρ.Μ.Πεύκης	Κ.Μ.		-	-	Κ.Μ.		-	-	-
Στρογ.Ξυλεία Οξυάς	Κ.Μ.		586,20	586,20	Κ.Μ.		-	-	586,20
Στρογγύλη ξυλεία δρυός	Κ.Μ.		44,34	44,34	Κ.Μ.		-	-	44,34
Στρογγύλη ξυλ.ελάτης	Κ.Μ.		-	-	Κ.Μ.				2,81
Στρογ.ξυλεία σφενδάμου	Κ.Μ.		2,81	2,81	Κ.Μ.				

	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	**Μον. μετρ.**	**Κ.Ε.Δ.**	**126/86**	**ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ**	**Μον. μέτρ.**	**Προς Εμπόριο**	**Ατομικές Ανάγκες**	**ΣΥΝΟΛΟ Β**	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.**
Στρογ.ξυλεία καστανιάς	Κ.Μ.		-	-	Κ.Μ.			2,60	1360,17
Σύνολο Τεχν.Ξυλείας	**Κ.Μ.**		**1357,57**	**1357,57**	**Κ.Μ.**			**6.270**	**6927,50**
Καυσόξυλα Δρυός	Χ.Κ.Μ.	108	549,5	657,50	Χ.Κ.Μ.	6.270	-		2707,50
Καυσόξυλα Οξυάς	Χ.Κ.Μ	488	2219,50	2707,50	Χ.Κ.Μ.	-	-		72,00
Ξύλο Θρυμ.Μ.Πεύκης	Χ.Κ.Μ.		72,00	72,00	Χ.Κ.Μ.	-	-		15,00
Καυσόξυλα Σφενδάμου	Χ.Κ.Μ.		15,00	15,00	Χ.Κ.Μ.	-	-		6,00
Καυσόξυλα Πτελέας	Χ.Κ.Μ.		-		Χ.Κ.Μ.	6,00	-		
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΥΣΟΞΥΛΩΝ	**Χ.Κ.Μ.**		**2.856**	**3.452,00**	**Χ.Κ.Μ.**			**6276,00**	**9728,00**

Η στελέχωση του Δασαρχείου Τσοτυλίου γίνεται από 14 άτομα προσωπικό κάθε ειδικότητας.

Νομός Φλώρινας

Η κατανομή θέσεων Δασολόγων, Δασοπόνων και Δασοφυλάκων έγινε βάσει της αριθμ. 264727 /20-5-83 Υπουργικής Απόφασης από το σύνολο των θέσεων των κλάδων και ανάλογα με τις ανάγκες της υπηρεσίας.

Η Συνολική έκταση του Νομού Φλώρινας που είναι και Περιφέρεια ευθύνης της Δ/νσης Δασών Φλώρινας, περιλαμβάνει τις διοικητικές περιφέρειες 8 Δήμων και 4 Κοινοτήτων, ανέρχεται σε 1.924.601 στρέμματα.(192.460,1Ηα) και καταλαμβάνει το Βόρειο τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας.

Η κατανομή της παραπάνω έκτασης από άποψη εδαφοπονικής εκμετάλλευσης και βαθμό δασοκάλυψης έχει όπως παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 71. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ

α/α	ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Δασοσκεπής έκταση	620.898	32,26
2	Μερικώς δασοσκεπής έκταση (Θάμνοι)	78.870	4,10
3	Γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις	427.323	22,20
4	Άγονες εκτάσεις - Οικισμοί	52.820	2,74
5	Καλλιέργειες	624.081	32,43
6	Λίμνες – Λοιπές Χρήσεις	120.609	6,27
	ΣΥΝΟΛΟ	**1.924.601**	**100**

Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πρώτος δασοκτήμονας είναι το δημόσιο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατανομής της πιο πάνω έκτασης, από ιδιοκτησιακή σκοπιά.(Έκταση σε Ηα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 72. ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΑΣΩΝ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ

(Έκταση σε στρέμματα)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΔΑΣΗ	Μ.Δ.ΕΚΤ.	ΧΟΡΤ/ΔΑ	ΑΓΟΝΕΣ	ΑΓΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	%
Δημόσιο	19730	7206	14040	1735	3090	45801	50,16
Δημοτικά	18270	2970	6147	721	4501	32609	35,71
Εκκλησιαστικά	5		3			8	0,01
Συνιδιόκτητα	6046	469	1669	343	613	9140	10,01
Ιδιωτικά	2559	222	674	136	163	3754	4,11
ΣΥΝΟΛΟ	46610	10867	22533	2935	8367	91312	100
(ποσοστό)	51,05	11,90	24,68	3,21	9,16	100	

Δασοπονικά είδη

Τα Δάση και οι δασικές εκτάσεις του Νομού Φλώρινας που είναι και η Περιφέρεια της Δ/νσης Δασών Φλώρινας, καλύπτονται από τα παρακάτω κυρίως δασοπονικά είδη: Η έκταση σε Ηα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 73. ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ

(Έκταση σε στρέμματα)

Δασοπονικό Είδος	**Δασοσκεπής Έκταση**	**Μερικώς Δασοσκεπής Έκταση**	**Σύνολο**	**%**
Μαύρη Πεύκη - Δασ. Πεύκη	585	62	647	1,13
Κέδρος		160	160	0,28
Χορτολίβαδα	77	52	129	0,22
Οξυά	21880	2957	24837	43,21
Δρύς (Συνολικά)	22412	6676	29088	50,61
Λοιπά Δασοπονικά Είδη	1656	960	2616	4,55
ΣΥΝΟΛΟ	**46610**	**10867**	**57477**	**100**

Δημόσια Δασικά Συμπλέγματα

1. Δασικό σύμπλεγμα Βιτσίου με έκταση 5.595 Ηα.
2. Δασικό σύμπλεγμα Ανατολικό Πρεσπών με έκταση 4.695 Ηα.
3. Δασικό σύμπλεγμα Δυτικό Πρεσπών με έκταση 6.234 Ηα.
4. Δασικό σύμπλεγμα Κόττα – Κρυσταλλοπηγής - Βατοχωρίου με έκταση 14.129 Ηα.
5. Δασικό σύμπλεγμα Τρίβουνου - Κορυφής με έκταση 2.573 Ηα.
6. Δασικό σύμπλεγμα Σκόπιας - Κολχίκης με έκταση 2.562 Ηα.
7. Δασικό σύμπλεγμα Ξυνού Νερού - Βαρικού με έκταση 6.475,60 Ηα.
8. Δασικό σύμπλεγμα Πατέλι με έκταση 276 Ηα.
9. Δασικό σύμπλεγμα Φλώρινας - Εθνικού με έκταση 1.257 Ηα.

10. Δασικό σύμπλεγμα Σκοπού - Κέλλης με έκταση 1.455 Ηα.

11. Δασικό σύμπλεγμα Πετρών – Αγίου Παντελεήμονος με έκταση 200 Ηα.

12. Δασικό σύμπλεγμα Πελαργού - Μανιακίου με έκταση 200 Ηα.

13. Δασικό σύμπλεγμα Λόφων – Αγίου Βαρθολομαίου με έκταση 150 Ηα.

Μη Δημόσια Δάση (Δημοτικά-Ιδιωτικά-Εκκλησιαστικά-Συν/κτητα)

Τα μη δημόσια δάση που βρίσκονται διάσπαρτα στο Νομό Φλώρινας και στα οποία η Δ/νση Δασών Φλώρινας ασκεί δασοπολιτική επιτήρηση, ανέρχονται σε (45511Ηα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 74 ΑΠΟΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΤΟΥΣ 2004 ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ

	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	Μον. μετρ.	Κ.Ε.Δ.	126/86	ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ	Μον. μέτρ.	Προς Εμπόριο	Ατομικές Ανάγκες	ΣΥΝΟΛΟ Β	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.
Στρ/λη ξυλ Αγριοκερασιάς.					Κ.Μ.	0,96		0,96	0,96
Στρ/λη ξυλ. Καρυδιάς					Κ.Μ.	17,56		17,56	17,56
Στρ/λη ξυλ. Καστανιάς					Κ.Μ.	648,30		648,30	648,30
Στρ/λη ξυλ. Οξυάς	ΚΜ	229,92	25,12	255,04	Κ.Μ.	72,00		72,00	327,04
Στρ/λια Α' Οξυάς	Χ.Κ.Μ.	286,77		200,60	Χ.Κ.Μ.	185,50		129,85	330,45
Στρ/λια Β' Οξυάς	Χ.Κ.Μ.	1929,64	607,97	1776,33	Χ.Κ.Μ.	1302,70		911,89	2688,22
Στρ/λια Δρυός	Χ.Κ.Μ.	1,60		1,12	Χ.Κ.Μ.	11,40		7,98	9,10
Στρ/λια Μ.Πεύκης					Χ.Κ.Μ.	21,00		14,70	14,70
Στρ/λια Αγριολεύκης					Χ.Κ.Μ.	15,00		10,50	10,50
Σύνολο Τεχν.Ξυλείας				**2233,09**				**1813,74**	**4046,83**
Καυσόξυλα Οξυάς	Χ.Κ.Μ.	19287,60	3382,23	13601,90	Τόνοι	8978,20	3129,00	14528,64	28130,54
Καυσόξυλα Δρυός	Χ.Κ.Μ.	13098,82	11237,74	14601,94	Τόνοι	2744,70	5718,00	10155,24	24757,18
Καυσόξυλα Μ.Πεύκης					Τόννοι	35,00		42,00	42,00
Καυσόξυλα					Τόννοι.	4,00		4,80	4,80

	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΗ				
ΕΙΔΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	**Μον. μετρ.**	**Κ.Ε.Δ.**	**126/86**	**ΜΕ ΜΙΣΘΩΣΗ**	**Μον. μέτρ.**	**Προς Εμπόριο**	**Ατομικές Ανάγκες**	**ΣΥΝΟΛΟ Β**	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ κ.μ.**
Αγριολεύκης									
Καυσόξυλα Γαύρου					Τόννοι.	1,50		1,80	1,80
Καυσόξυλα καστανιάς					Τόννοι	23,50		28,20	28,20
Σύνολο Καυσοξύλων	**Χ.Κ.Μ.**	**32386,42**	**14619,97**	**28203,84**	**Τόννοι**	**11786,90**	**8847,00**	**24760,68**	**52964,52**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ				**30436,93**				**26574,42**	**57011,35**

Η στελέχωση της Διεύθυνσης Δασών Ν. Φλώρινας γίνεται από 36 άτομα προσωπικό κάθε ειδικότητας.

3.11. Άλλες δραστηριότητες του Πρωτογενούς Τομέα και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία

3.11.1. Αλιευτική παραγωγή

Αν και στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκεντρώνεται περίπου το 60% των εσωτερικών υδάτων της χώρας, η αλιεία δεν φαίνεται να αποτελεί κλάδο προτεραιότητας για την οικονομία της περιοχής.

Λόγω του ότι η Δυτική Μακεδονία δεν συνορεύει με θάλασσα και δεν διαθέτει θαλάσσια ύδατα, η αλιευτική δραστηριότητα εντοπίζεται στην «αλιεία εσωτερικών υδάτων».

Είναι μάλλον ευκαιριακή δραστηριότητα με χαμηλό επαγγελματισμό και όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί εμφανίζει φθίνουσα εξέλιξη στο χρονικό διάστημα 1994-1996 (μείωση 39,8%) που οφείλεται αποκλειστικά στον υποδιπλασιασμό της παραγωγής από την λίμνη της Καστοριάς.

Κατά γενική ομολογία οι λίμνες της Δυτικής Μακεδονίας υποφέρουν από ευτροφισμό που έχει προκληθεί από ρύπανση γεωργικής και αστικής προέλευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 75. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ

	Αλιείς		Αριθμός σκαφών		Αλιεύματα (σε τόνους)		
	Σύνολο	Ερασιτέχνες	Σύνολο	Ερασιτέχνες	Πέστροφες	Κυπρίνοι	Άλλα
Γρεβενά	-	-	-	-	-	-	-
Καστοριά	319	299	190	171	1000	4	396
Κοζάνη	112	87	37	27	4	7	48
Φλώρινα	112	38	101	35	10	103	105
Δυτική Μακεδονία	**543**	**424**	**328**	**233**	**1.014**	**114**	**549**
Ελλάδα	**-**	**-**	**-**	**-**	**5.573**	**598**	

Πηγή: ΕΣΥΕ (2000)

Στη λίμνη της Καστοριάς ειδικότερα, που αντιμετωπίζει και το μεγαλύτερο πρόβλημα, έχουν προγραμματισθεί έργα εξυγίανσης που περιλαμβάνουν αποτροπή της διοχέτευσης λυμάτων, εμπλουτισμό με ιχθυογόνο, εγκατάσταση

συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, οικολογική αναβάθμιση της όχθης και του τοπίου κλπ.

Εκτιμάται ότι τα μέτρα αυτά θα συμβάλλουν στην ανάκαμψη της αλιείας και θα επιδράσουν πιλοτικά στην αντιμετώπιση των ίδιων προβλημάτων και στις άλλες λίμνες.

3.11.2. Συμπληρωματικές αγροτικές δραστηριότητες

Η κοινωνική και οικονομική δομή των οικισμών της υπαίθρου στην Δυτική Μακεδονία ακολουθεί την τυπική δομή της ελληνικής επαρχίας. Οι κάτοικοι, γεωργοί και κτηνοτρόφοι ως επί το πλείστον, παραδοσιακά είναι εθισμένοι στις οικοτεχνικές δραστηριότητες, σε κατασκευαστικές εργασίες και στην μικρο-επαγγελματική δραστηριότητα σε επίπεδο οικισμών. Σε γενικές γραμμές ένας αριθμός των κατοίκων συνεχίζει να τροφοδοτεί το εργατικό δυναμικό ή τις υπηρεσίες των αστικών κέντρων και κατά κανόνα, στο βαθμό που αυτό συμβαίνει, συνοδεύεται με την οριστική μετοίκηση προς αυτά.

Στο πρόσφατο παρελθόν η έντονη μετανάστευση του πληθυσμού προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και έξω από αυτήν δημιούργησε μεγάλα κενά στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό της υπαίθρου της Περιφέρειας, που παραμένουν ακόμη και σήμερα και που συνθέτουν τον κύριο άξονα προβληματισμού στην τοπική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Από την άλλη πλευρά της αγροτικής οικονομίας και υπέρ της συγκράτησης του πληθυσμού στην ύπαιθρο διαμορφώθηκε ήδη ένα αναπτυξιακό πλαίσιο που περιλαμβάνει τρεις βασικές συνιστώσες :

- ✓ *Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και κτηνοτροφίας*
- ✓ *Την δημιουργία συμπληρωματικών ευκαιριών απασχόλησης*
- ✓ *Την βελτίωση συνθηκών ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος*

Στους άξονες αυτούς κινήθηκαν τα σχετικά Μέτρα του τρέχοντος Π.Ε.Π. και των τοπικών προγραμμάτων της Κ.Π. LEADER II.

Ήδη με τα προγράμματα του προηγούμενου Κ.Π.Σ. πραγματοποιήθηκαν δράσεις στην κατεύθυνση της δημιουργίας αγροτικών υποδομών, ενίσχυσης μικρών

επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα, εκσυγχρονισμού των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων κλπ. και πέτυχαν σε ελάχιστο βαθμό τους προγραμματικούς στόχους.

Τα τρέχοντα προγράμματα, δίνουν έμφαση στους ίδιους στόχους και επιπλέον στον τριτογενή τομέα της αγροτικής οικονομίας (αγροτικός, ορεινός τουρισμός, δομές παροχής υπηρεσιών), σε συνδυασμό με μέτρα προστασίας και αναβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος στην ύπαιθρο.

Στην ανάπτυξη συμπληρωματικών οικονομικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού, βασίστηκε ένα μεγάλο μέρος της αναμενόμενης αναπλήρωσης του αγροτικού εισοδήματος με αναμενόμενα επίσης δευτερογενή οφέλη από την βελτίωση των συνθηκών ζωής στην ύπαιθρο.

Στην ανάπτυξη συμπληρωματικών οικονομικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού, βασίζεται ένα μεγάλο μέρος της αναμενόμενης αναπλήρωσης του αγροτικού εισοδήματος, με αναμενόμενα επίσης δευτερογενή οφέλη από την βελτίωση των συνθηκών της ζωής στην ύπαιθρο.

3.12. Επενδυτικές δραστηριότητες και ενισχύσεις στον πρωτογενή τομέα

Η γεωργία και η κτηνοτροφία της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας γενικά δεν υστέρησαν στην τεχνολογική ενδυνάμωση, σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της Ελλάδας, που είχαν τις ίδιες υποδομές και παραγωγική διάρθρωση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα πράγματα εξελίχθηκαν με τον καλύτερο τρόπο.

Οι πραγματικές αδυναμίες εμφανίζονται στις περιόδους που είναι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές, όπως συμβαίνει κατά την τρέχουσα περίοδο, όπου ο προστατευτισμός της αγροτικής οικονομίας συνεχώς υποχωρεί. Ιδιαίτερα, υστέρηση σε τεχνολογική ενσωμάτωση παρατηρείται στον κτηνοτροφικό τομέα.

⇒ Παρεμβάσεις ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 1989-1994

Οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 1989-1994 στον πρωτογενή τομέα, εξαιρουμένων των διαρθρωτικών ενεργειών αναφορικά με έργα και τεχνικές υποδομές (βλέπε επόμενο κεφάλαιο), συνοψίζονται και ομαδοποιούνται στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ
1	Ζημιές από πυρκαγιές 1988
2	Αναδιάρθρωση ποικιλιών καπνού
3	Προγράμματα κατάρτισης στον πρωτογενή τομέα

⇒ Εκσυγχρονισμός αγροτικής παραγωγής

Στα πλαίσια εκσυγχρονισμού της αγροτικής παραγωγής, εξετάζονται, αφενός η ανανέωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού και αφετέρου ο τεχνολογικός εξοπλισμός, που αφορά κυρίως τις εισροές σε πάγιες εγκαταστάσεις.

Αν και το εργατικό δυναμικό παρουσιάζει φθίνουσα τάση, όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα, εντούτοις υπάρχει μια σχετική ανανέωση ως προς τη διαδοχή. Ένας σημαντικός, όχι όμως και ικανοποιητικός αριθμός νέων ανθρώπων, επιλέγουν να ασχοληθούν και να επενδύσουν στην πρωτογενή παραγωγή.

Στους παρακάτω πίνακες φαίνεται η κατανομή κατά «χώρο» και κατά έτος η πορεία του αριθμού των νέων που ιδρύουν δική τους αγροτική εκμετάλλευση μέσω του προγράμματος «Νέων Αγροτών», στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 76

ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΣΝ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ (ΚΑΝ. 1257/99/ΕΕ)

Έτος εγκατάστασης	Γρεβενά	Καστοριά	Κοζάνη	Φλώρινα	Δυτική Μακεδονία
1999	12	8	15	5	**40**
2000	3	3	30	4	**40**
2001	14	17	56	21	**108**
2002	27	22	54	37	**140**
2003	9	23	22	24	**78**
ΣΥΝΟΛΟ	**65**	**73**	**177**	**91**	**406**

Πηγή: Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

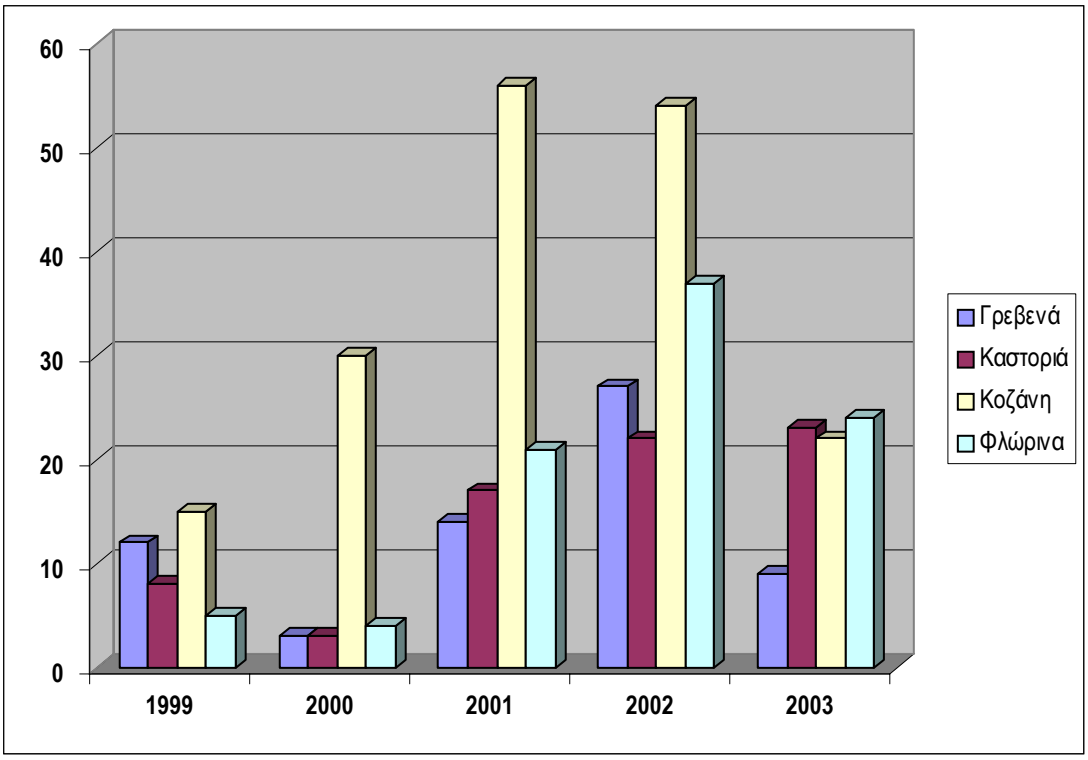

Όσον αφορά τις επενδύσεις, η φυτική παραγωγή σε επίπεδο Δυτικής Μακεδονίας πλεονεκτεί έναντι της ζωικής σε βαθμό εκσυγχρονισμού. Έχει εκμηχανιστεί πλήρως, σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης και υστέρηση παρατηρείται μόνο ως προς τις υποδομές. Η ζωική παραγωγή από την άλλη χαρακτηρίζεται

περισσότερο, από τον μικρό βαθμό εκσυγχρονισμού, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη μεγάλη ηλικία των ενασχολούμενων.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα ποσά των επενδύσεων μέσω του προγράμματος «Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις» με σχέδια βελτίωσης στα πλαίσια του Καν. 1257/99/ΕΕ, μέσω του 3^{ου} ΚΠΣ (2002 & 2003), κατά Νομό στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 77. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ (ΚΑΝ.1257/99)

	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΚΟΖΑΝΗ	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
2002	2.335.553	302.414	12.375.582	300.271	15.313.820
2003	6.766.503	5.105.336	25.780.717	10.682.994	48.335.550
ΣΥΝΟΛΟ	**9.102.056**	**5.407.750**	**38.156.299**	**10.983.265**	**63.649.370**

ΠΗΓΗ: Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

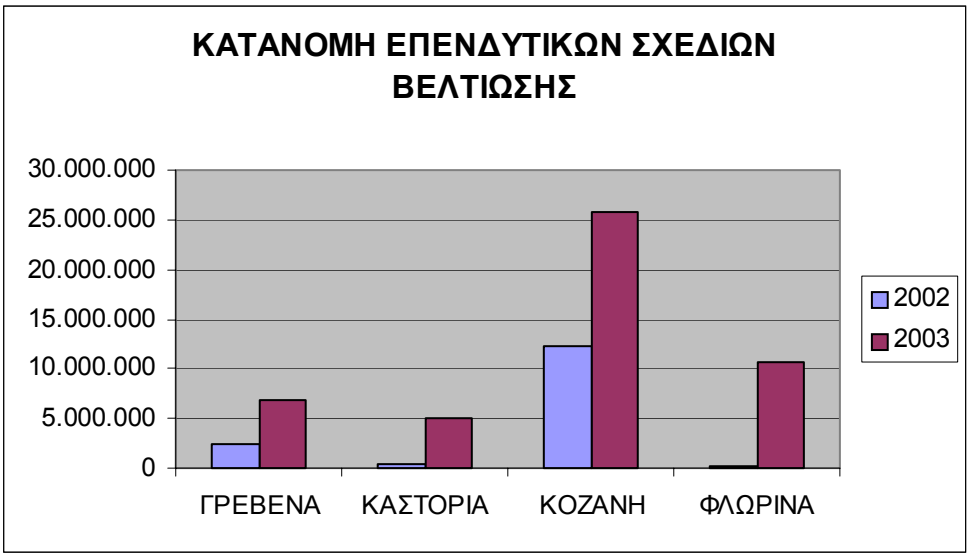

ΠΙΝΑΚΑΣ 78. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ / ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	1985 - 2004	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΑΒΔΕΛΛΑΣ	8.452	54.476.270
	ΒΕΝΤΖΙΟΥ	5.069.192	
	ΓΟΡΓΙΑΝΗΣ	1.358.752	
	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	7.784.139	
	ΔΕΣΚΑΤΗΣ	6.695.348	
	ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	3.650.549	
	ΘΕΩΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ	1.776.144	
	ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ	993.314	
	ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ	9.227	
	ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ	70.712	
	ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ	9.024	
	ΣΜΙΞΗΣ	112.352	
	ΦΙΛΙΠΠΑΙΩΝ	216.192	
	ΧΑΣΙΩΝ	26.722.874	
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	2.706.377	27.731.647
	ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	3.369.321	
	ΑΚΡΙΤΩΝ	2.008.931	
	ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	3.064.404	
	ΒΙΤΣΙΟΥ	2.563.562	
	ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ	2.652.497	
	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	573.114	
	ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ	492.641	
	ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	91.498	
	ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ	1.110.867	
	ΜΑΚΕΔΝΩΝ	3.834.302	
	ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	421.385	
	ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	4.482.747	

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ / ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	1985 - 2004	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	1.280.391	109.149.027
	ΑΙΑΝΗΣ	1.642.935	
	ΑΣΚΙΟΥ	3.302.279	
	ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	5.731.439	
	ΒΕΡΜΙΟΥ	13.170.571	
	ΒΛΑΣΤΗΣ	398.160	
	ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ	4.161.927	
	ΕΛΙΜΕΙΑΣ	1.941.716	
	ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	16.213.678	
	ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ	1.281.163	
	ΚΟΖΑΝΗΣ	9.125.579	
	ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	1.877.765	
	ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	4.032.425	
	ΝΕΑΠΟΛΗΣ	7.152.845	
	ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	251.083	
	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	8.848.563	
	ΣΕΡΒΙΩΝ	20.830.548	
	ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	2.943.972	
	ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	4.961.989	
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΑΕΤΟΥ	19.012.844	64.908.430
	ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	17.133.074	
	ΒΑΡΥΚΟΥ	2.990.366	
	ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	5.452.742	
	ΚΟΙΝ. ΛΕΧΟΒΟΥ	189.946	
	ΜΕΛΙΤΗΣ	3.954.371	
	ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	3.964.105	
	ΠΡΕΣΠΩΝ	2.533.010	
	ΦΙΛΩΤΑ	6.234.452	
	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3.443.520	
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ			**174.057.457**

⇒ Εξισωτική αποζημίωση

Από τις 30.000 περίπου εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στη Δυτική Μακεδονία ελάχιστες είναι οι εκμεταλλεύσεις στις οποίες οι κάτοχοί τους και αρχηγοί μπορούν να θεωρηθούν «κατά κύριο επάγγελμα Αγρότες». Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουν καταγραφεί οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, ούτε ολοκληρώθηκε ποτέ το «Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων», το οποίο είχε ξεκινήσει από το 1996, με ευθύνη του τότε Υπουργείου Γεωργίας.

Δεν κατέστη όμως ποτέ σαφές, αν αυτό το στοιχείο αποτελεί σημαντικό παράγοντα άσκησης πολιτικής υπέρ των επιμέρους ομάδων αγροτικού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 79. ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΕΞΙΣΩΤΙΚΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Νομοί	1994	2003	2004	Αύξηση – Μείωση (%) (1994-2004)
Γρεβενά	2738	2193	2138	-22,00
Καστοριά	2124	1608	1538	-27,50
Κοζάνη	4580	1960	1840	-60,00
Φλώρινα	2348	1529	1498	-36,20
ΔΥΤΙΚΉ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**11790**	**7290**	**7014**	**-40,50**

Πηγή: Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων

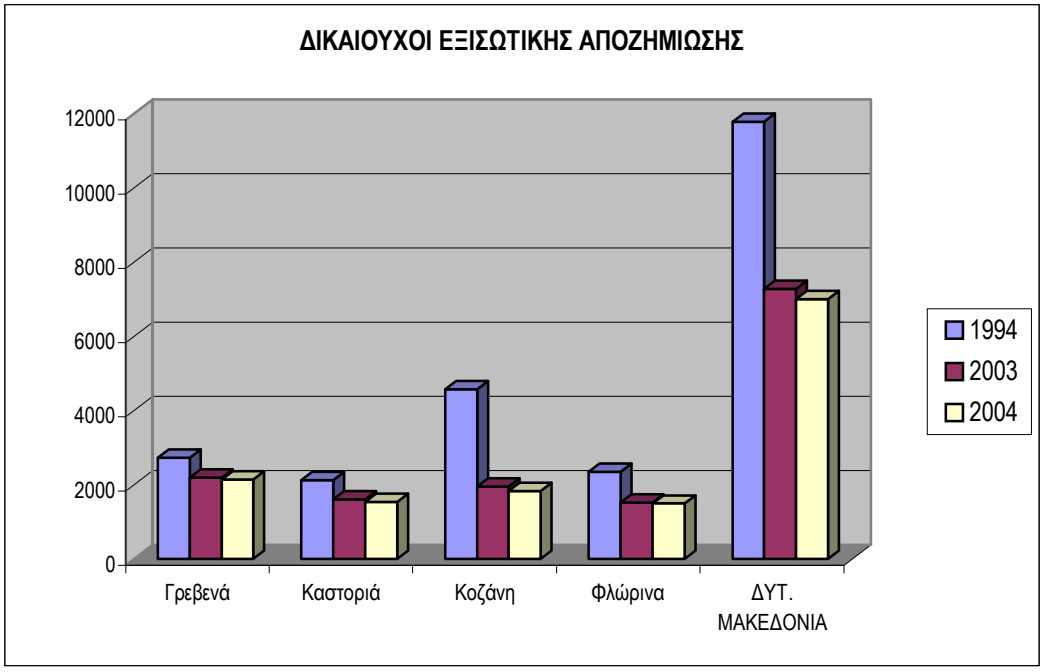

Το σύνολο των δικαιούχων, όπως φαίνεται και στον πίνακα, ανέρχεται λίγο πάνω από τις 7.000 άτομα, ή σε ποσοστό 23% περίπου του συνόλου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Εκτιμάται λοιπόν, ότι το ποσοστό των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών δεν ξεπερνά σε ποσοστό το 25% ή τις 8.000 αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Οι υπόλοιπες εκμεταλλεύσεις ανήκουν σε άτομα που είτε έχουν άλλη ως κύρια απασχόληση και συμπληρώνουν το οικογενειακό τους εισόδημα από τον πρωτογενή τομέα και το αντίστροφο, είτε είναι συνταξιούχοι και ταυτόχρονα ασχολούνται με την γεωργία.

⇒ **Δάσωση γεωργικών εκτάσεων**

Για τα προγράμματα δασώσεων γεωργικών εκτάσεων από την έναρξη τους όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον στους νομούς Γρεβενών και Καστοριάς. Ειδικά για τον νομό Γρεβενών παρατηρούμε ότι υποβλήθηκαν 2254 αιτήσεις και δασώθηκαν περίπου 20.000 στρέμματα γεωργικών εκτάσεων. Οι λόγοι που παρατηρείται αυτή η εξέλιξη στο νομό Γρεβενών είναι :

- ✓ *Ύπαρξη διάσπαρτων γεωργικών μικροεκτάσεων μέσα σε δάση*
- ✓ *Η μικρές γεωργικές αποδώσεις των εκτάσεων αυτών*
- ✓ *Η ικανοποιητική στρεμματική ενίσχυση από τα προγράμματα δασώσεων*
- ✓ *Η μεγάλη ηλικία των αγροτών των ορεινών κυρίως περιοχών*
- ✓ *Η εξοικείωση των κατοίκων με το δάσος*

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο στόχος του προγράμματος για επέκταση των δασικών εκτάσεων εκπληρώνεται στο νομό Γρεβενών σε σχέση με τους άλλους νομούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΑΣΩΘΕΝΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ (1990 – 2004)

	Καν. 797/85		Καν. 2080/92		Καν. 1257/99		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αιτήσεις	Έκταση (Ha)	Αιτήσεις	Έκταση (Ha)	Αιτήσεις	Έκταση (Ha)	Αιτήσεις	Έκταση (Ha)
Δ/Χ Κοζάνης	33	49,75	91	105,85	46	54,742	**170**	**210,342**
Δ/Χ Τσοτυλίου			76	48,455	52	45,8	**128**	**94,255**
Δ.Δ. Γρεβενών	311	254,574	1657	1422,444	286	356,658	**2254**	**2033,676**
Δ.Δ. Καστοριάς	7	7,085	235	383,04	126	285,911	**368**	**676,036**
Δ.Δ. Φλώρινας			729	1175,82	127	1444,6138	**856**	**2620,4338**
ΣΥΝΟΛΟ	**351**	**311,409**	**2788**	**3135,609**	**637**	**2187,7248**		

Πηγή: Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων

⇒ Εκπαιδευτικά προγράμματα αγροτών

Η διαθέσιμη πληροφορία για τα εκπαιδευτικά προγράμματα αγροτικής κατάρτισης αφορά τα ακόλουθα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 80. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ 1994-1999

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
2.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
3.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΉΣ (ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΕΝΣΤΑΥΛΙΣΜΟΣ ΖΩΩΝ, ΕΦΑΡΜΟΓΉ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΥΓΙΕΙΝΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ)
4.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ - ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
5.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΟΜΙΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ - ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ. ΕΝΗΜΕΡΏΣΗ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥΣ
6.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΉ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ - ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
7.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
8.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΕΝΣΤΑΥΛΙΣΜΟΣ ΖΩΩΝ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΥΓΙΕΙΝΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ)

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
9.	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ - ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (ΠΑΡΑΓΩΓΉ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ - ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ)
10.	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΛΙΕΙΑΣ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. ΔΙΑΧΕΙΡ1ΣΗ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
11.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
12.	ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
13.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
14.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
15.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
16.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΉΣ (ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΕΝΣΤΑΥΛΙΣΜΟΣ ΖΩΩΝ, ΕΦΑΡΜΟΓΉ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΥΓΙΕΙΝΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ)
17.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΡΟΚΟΚΑΛΛΙΕΡΓΈΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΌ ΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ - ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΡΟΚΟΥ
18.	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗ, ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ)
19.	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
20.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΠΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
21.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΉΣ (ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΕΝΣΤΑΥΛΙΣΜΟΣ ΖΩΩΝ, ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΥΓΙΕΙΝΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ. ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ)
22.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΉ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΏΘΗΣΗ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ - ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
23.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ - ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
24.	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΉΣ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
25.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ
26.	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΉ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΦΡΑΟΥΛΕΣ, ΦΑΣΟΛΙΑ, ΠΙΠΕΡΙΕΣ)
27.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ
28.	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
29.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ -ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ - ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
30.	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΔΑΦΩΝ ΓΙΑ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ - ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ
31.	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΔΑΦΩΝ ΠΑ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ - ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ
32.	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ
33.	ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
34.	ΕΜΠΟΡΙΟ - ΠΡΟΒΟΛΗ- ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ. ΔΙΚΤΥΑ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΑ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
35.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ
36.	ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ, ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
37.	ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΛΥΨΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ
38.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ -ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
39.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ
40.	ΕΚΤΡΟΦΗ ΓΟΥΝΟΦΟΡΩΝ ΖΩΩΝ
41.	ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΛΥΨΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ
42.	ΕΜΠΟΡΙΟ - ΠΡΟΒΟΛΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ, ΔΙΚΤΥΑ ΜΙΚΡΏΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΑ ΔΙΑΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
43.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΡΟΔΑΚΙΝΑ)
44.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΏΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΏΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΜΗΛΑ)
45.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΝΤΟΜΑΤΑ - ΛΑΧΑΝΙΚΑ)
46.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΦΑΣΟΛΙΑ)
47.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΏΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΕΛΙΕΣ, ΦΙΣΤΙΚΙΑ ΑΙΓΙΝΗΣ)
48.	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ
49.	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΈΣ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΚΡΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΥ
50.	ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΛΥΨΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ, ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΉΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ
51.	ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ
52.	ΠΑΡΑΓΩΓΉ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΑΡΜΑΡΟΥ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΥ
53.	ΕΜΠΟΡΙΟ ΠΡΟΒΟΛΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ - ΔΙΚΤΥΟ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
	ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
54.	ΕΜΠΟΡΙΟ ΠΡΟΒΟΛΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ - ΔΙΚΤΥΟ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
55.	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΜΗΛΑ, ΦΡΑΟΥΛΑ, ΠΑΤΑΤΕΣ)
56.	ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΛΥΨΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ
57.	ΠΑΡΑΓΩΓΉ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ
58.	ΕΚΔΟΡΟΣΦΑΓΈΙΣ
59.	ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ, ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
60.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΉ -ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΏΝ - ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
61.	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΗ, ΑΠΟΣΤΑΞΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, Κ. Α.)
62.	ΊΔΡΥΣΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
63.	ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
64.	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ
65.	ΕΚΤΡΟΦΗ ΓΟΥΝΟΦΟΡΏΝ ΖΏΩΝ
66.	ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ, ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ - ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ
67.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΏΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ
68.	ΝΕΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ (ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΑ ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ), ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ
69.	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΏΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΚΑΣΤΑΝΟ)
70.	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
71.	ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
72.	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
73.	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΡΟΚΟΥ ΥΠΟ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ (ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ). ΝΕΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
74.	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΏΝ ΦΥΤΏΝ
75.	ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ
76.	ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΏΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
77.	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΏΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
78.	ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ - ΠΑΡΑΓΩΓΉ ΚΡΑΣΙΟΥ
79.	ΕΚΤΡΟΦΗ ΟΙΚΟΣΙΤΩΝ ΖΩΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
80.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
	ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΑΠ, ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ)
81.	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΏΘΗΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
82.	ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΡΥΜΩΝ
83.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΑΠ, ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ)
84.	ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΚΤΡΟΦΕΣ ΓΟΥΝΟΦΟΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
85.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ)
86.	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΑΠ, ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ)
87.	ΕΚΤΡΟΦΗ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΟΥΝΟΦΟΡΩΝ ΖΩΩΝ
88.	ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΏΝ ΚΑΙ ΔΑΣΟΠΥΡΟΣΒΕΣΗ
89.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΟΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΜΑΡΜΕΛΑΔΕΣ, ΚΟΜΠΟΣΤΕΣ, ΓΛΥΚΑ ΚΟΥΤΑΛΙΟΥ, ΖΥΜΑΡΙΚΑ, Κ.Α.)
90.	ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΟΠΥΡΟΣΒΕΣΗ
91.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ - ΦΥΤΏΡΙΑ
92.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ - ΦΥΤΩΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ
93.	ΕΥΑΙΣ0ΗΤΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΏΝ & ΔΑΣΟΠΥΡΟΣΒΕΣΗ
94.	ΈΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
95.	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΔΑΣΏΣΗΣ
96.	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΕΙΔΩΝ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ (ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΓΛΥΚΑ - ΠΑΓΩΤΑ)
97.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΠΑΡΑΓΩΓΉ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
98.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ - ΦΥΤΏΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΓΡΕΒΕΝΑ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Γρεβενών	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
ΣΥΝΟΛΟ	**2**	**50**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΓΡΕΒΕΝΩΝ- ΔΕΣΚΑΤΗ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Δεσκάτης	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**2**	**50**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – ΚΑΣΤΟΡΙΑ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Καστοριάς	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	2	50	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**4**	**100**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΠΟΛΥΚΑΡΠΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Πολυκάρπης	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κ.λπ.
ΣΥΝΟΛΟ	**1**	**25**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΚΟΖΑΝΗΣ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Κοζάνης	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	2	50	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**4**	**100**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΚΟΖΑΝΗΣ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Νεάπολης	-	-	-
	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	**-**	**-**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΦΛΩΡΙΝΑΣ – ΦΛΩΡΙΝΑ (2005)

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Φλώρινας	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**3**	**75**	**********

ΠΗΓΗ: Φορείς υλοποίησης προγραμμάτων

3.13. Προβλήματα – Συμπεράσματα – Μελλοντικές προτάσεις

Τα προβλήματα του γεωργικού τομέα στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συνοψίζονται στα εξής :

- *Μορφολογία του εδάφους (53% ορεινές εκτάσεις).*
- *Δυσμενείς κλιματικές συνθήκες (μεγάλη περίοδος χειμώνα με μέση ελάχιστη θερμοκρασία Ιανουαρίου 2,31°C και όψιμοι παγετοί).*
- *Μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος (Μ.Ο. έκτασης / εκμετάλλευση: 71,4 στρ., Αγροτεμάχια / εκμετάλλευση: 11,8).*
- *Χαμηλή ποιότητα εδαφών με μικρό ύψος φυτικής γης.*
- *Μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων (20% αρδευόμενες εκτάσεις – σύνολο χώρας 33%).*
- *Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής.*
- *Υψηλό κόστος παραγωγής.*
  - Χαμηλή αποδοτικότητα εδαφών.
  - Ορεινοί και υποβαθμισμένοι βοσκότοποι.
  - Υψηλές επενδύσεις ανά εκμετάλλευση.
  - Μεγάλο κόστος μεταφορών.
- *Γηρασμένο ανθρώπινο αγροτικό δυναμικό*
  - 31% των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα πάνω από 65 ετών.
  - 53% των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα από 40-64 ετών.
- *Περιορισμένη έρευνα και μη επαρκής αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.*
- *Μόρφωση αγροτικού πληθυσμού (93% πρακτική εκπαίδευση).*
- *Ανεπάρκεια στους τομείς :*
  - οργάνωση αγροτών και εκμεταλλεύσεων
  - Μάρκετινγκ

  - Ερευνα αγοράς
  - Τυποποίηση - μεταποίηση
  - Διακίνηση - εμπορία

- *Ανεπαρκής ενημέρωση, πληροφόρηση, εκπαίδευση, επιμόρφωση και επαγγελματική κατάρτιση των αγροτών.*
- *Έλλειψη επαρκών μηχανισμών υλοποίησης και στήριξης των αγροτικών μέτρων και προγραμμάτων.*

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ο πρωτογενής τομέας και ειδικότερα η γεωργία, είχε και εξακολουθεί να έχει σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας, όσο και σαν παράγοντας διατήρησης της κοινωνικής συνοχής (17% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στο γεωργικό τομέα).

Χαρακτηριστικά αναφέρεται η συμβολή του τομέα στην απασχόληση των κατοίκων, κυρίως των υπαίθριων περιοχών, και στη ζωτικότητα των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών, η οποία όμως βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία.

Η αναπτυξιακή ανασυγκρότηση του αγροτικού χώρου, που συνίσταται στην αντιστροφή της αρνητικής πορείας του αγροτικού τομέα, αποτελεί το μοχλό για την αναζωογόνηση της υπαίθρου μέσω της ορθολογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων.

Τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν εστιάζονται κυρίως σε τρεις κατευθύνσεις :

- *στην έγγεια διάρθρωση (μικρός κλήρος, ορεινότητα),*
- *στο ανθρώπινο δυναμικό (γηρασμένος πληθυσμός) και*
- *σαν συνέπεια αυτών, στην παραγωγική διάρθρωση (ξηρικές καλλιέργειες, 73% χειμερινά σιτηρά).*

Οι συνέπειες είναι γνωστές και έχουν καταγραφεί στα προηγούμενα, ως εξαγόμενα των στατιστικών στοιχείων και είναι :

- *υψηλό κόστος παραγωγής (μεγάλες επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις),*
- *χαμηλή παραγωγικότητα (138 € ανά στρέμμα η ακαθάριστη πρόσοδος),*

- *υποβάθμιση σε τελική ανάλυση του αγροτικού επαγγέλματος λόγω κοινωνικής απαξίωσης.*

Αυτή η άτυπη δομή της γεωργίας δεν επέτρεψε σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση επαγγελματιών αγροτών, οι οποίοι θα διέθεταν τα μέσα (γη, υποδομές κλπ.), την ικανότητα (κατάρτιση, στήριξη, συμβουλευτική) και την απαραίτητη δικτύωση (ηλεκτρονική και εμπορική), ώστε να λαμβάνουν έγκαιρα αποφάσεις και να μπορούν να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις και συνθήκες της αγοράς.

Το φαινόμενο αυτό δεν αποτελεί «προνόμιο» του αγροτικού πληθυσμού της Δυτικής Μακεδονίας αλλά είναι γεγονός Πανελλαδικό, με ελάχιστες εξαιρέσεις, σε περιοχές της χώρας με ιδιαίτερες συνθήκες. Είναι όμως φαινόμενο, που διαφοροποιεί τον αγρότη αυτής της περιοχής, έναντι εκείνων της Ευρωπαϊκής Ενωσης.

Στους περισσότερους πίνακες που προηγήθηκαν αναφέρονται συνήθως και τα αντίστοιχα μεγέθη του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ενωσης απ' όπου καταδεικνύεται ότι οι γεωργοί της Ελληνικής υπαίθρου βρίσκονται σε μειονεκτική επαγγελματική θέση.

Ιδιαίτερα μάλιστα στις σημερινές συνθήκες, όπως διαμορφώνονται με την αλλαγή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, καλούνται να δράσουν εντός συγκεκριμένων πλαισίων για το οποίο όμως είναι εντελώς απροετοίμαστοι, εποφορτιζόμενοι μάλιστα και τις αδυναμίες της Δημόσιας Διοίκησης (γραφειοκρατία, καθυστέρηση αποφάσεων).

Η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος, που είναι ένα από τα ζητούμενα, είναι εφικτή με ορισμένες προϋποθέσεις :

- *Ορθολογική αξιοποίηση των οικονομικών πόρων του 4ου ΚΠΣ, για τη συμπλήρωση των υποδομών*
- *Ιδρυση δομών στήριξης των αγροτικών προϊόντων με τελικό στόχο την αύξηση της προστιθέμενης αξίας αυτών.*
- *Τη συνεργασία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, μέσω της δημιουργίας μικρού μεγέθους ομάδων με κοινά χαρακτηριστικά και κοινούς στόχους.*

- *Την στήριξη του κτηνοτροφικού τομέα, που για την εν λόγω περιοχή διαθέτει αξιόλογα ανεκμετάλλευτα πλεονεκτήματα.*

Πέρα δε της αύξησης του αγροτικού εισοδήματος, η πολυαπασχόληση σε επίπεδο οικογενειακής εκμετάλλευσης, αποτελεί το μέσον για τη διατήρηση στην ύπαιθρο του αγροτικού πληθυσμού παράλληλα με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην συγκράτηση των νέων σε ηλικία ανθρώπων με την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών μέσω προγραμμάτων.

Κοινή διαπίστωση επίσης αποτελεί το γεγονός, ότι ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από την ουσιαστική απουσία κλάδων παραγωγής εντάσεως εργασίας, πέραν της καπνοκαλλιέργειας το μέλλον της οποίας φαίνεται δυσοίωνο.

Καθώς επίσης και από την διάρθρωση της ετήσιας απασχόλησης όσον αφορά τη «διαθέσιμη» και «απαιτούμενη» ανθρώπινη εργασία με αποτέλεσμα την υποαπασχόληση του αγροτικού πληθυσμού μεγάλες χρονικές περιόδους του έτους και την ένταση εργασίας, μόνο ορισμένες περιόδους, όπου δικαιολογείται και η απασχόληση εποχιακών εργατών, κυρίως αλλοδαπών. Αυτό ακριβώς δικαιολογεί, την ξένη απασχόληση, ελάχιστα μόνιμων εργατών και μεγάλου αριθμού εποχιακών εργατών.

Σε επίπεδο Περιφέρειας, διακρίνονται επιμέρους ζώνες δραστριοτήτων, οι οποίες προσδίνουν ιδιαίτερο ειδικό βάρος σε κάθε μια περιοχή ξεχωριστά για τις οποίες θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαρθρωτικών παρεμβάσεων, ώστε να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο συγκεκριμένοι κλάδοι και τομείς.

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένες από αυτές τις ζώνες, για τις οποίες θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο δεύτερο μέρος της παρούσας μελέτης.

- *Το λεκανοπέδιο Κοζάνης, Πτολεμαίδας, Αμυνταίου*
- *Η ορεινή περιοχή του Ν. Γρεβενών, συμπεριλαμβανομένου και τμήματος του Νομού Κοζάνης, που είναι ορεινή επαρχία Βοίου.*
- *Ο κεντρικός ορεινός όγκος της Περιφέρειας, αποτελούμενος από τα όρη Βούρνο, Ασκιο, Μουρίκι, Βέρνο και Βαρνούντα*

- *Το λεκανοπέδιο της Φλώρινας*
- *Τα λιμναία οικοσυστήματα μαζί με τις παραλίμνιες περιοχές.*
- *Ο ορεινός όγκος Νοτιοανατολικά της Περιφέρειας αποτελούμενα από τα όρη Καμβούνια, Τίταρος και Πιέρια*
- *Το μικρό πεδινό τμήμα του Ν. Καστοριάς*

Σε κάθε μία από αυτές τις επιμέρους περιοχές θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος, όσον αφορά τις δυνατότητες ανάπτυξης με γνώμονα, την παράδοση, το ιδιαίτερο μικροκλίμα, τα φυσικά διαθέσιμα, τη λειτουργία της αγοράς και τους περιορισμούς που απορρέουν από όλα αυτά θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα πλέγμα δραστηριοτήτων, οργανικά συνδεδεμένων που θα διαφοροποιούν τις πηγές εισοδήματος.

Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί επίσης η ανεπάρκεια της κοινωνικής υποδομής (υγεία, πρόνοια, παιδεία, συγκοινωνίες), στις απομακρυσμένες περιοχές της Περιφέρειας. Πρόκειται για υποδομές που αποτελούν προϋπόθεση για την αγροτική ανάπτυξη, μαζί με τις υποδομές του αγροτικού τομέα.

Τέλος η μικρή συμμετοχή της κτηνοτροφικής παραγωγής (30% σε σχέση με το 70% της φυτικής), προσδιορίζει την ελλειμματικότητα του ισοζυγίου γεωργικών προϊόντων, την πλημμελή αξιοποίηση των εκτεταμένων εκτάσεων βοσκοτόπων και την ελαχιστοποίηση των πλεονεκτημάτων που παρέχει η βιολογική βιομηχανία μετατροπής προϊότων φυτικής παραγωγής σε πρωτεϊνούχα ζωικά προϊόντα, που έχει ανάγκη η αγορά και έχουν μεγαλύτερη αξία.

Τα δάση της Περιφέρειας, λόγω της έκτασης και χωρικής συνέχειάς τους, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος. Σημαντική θεωρείται η συμβολή τους στη μείωση των χειμαρικών φαινομένων, την προστασία των εδαφών από διαβρώσεις κα την αντιρρυπαντική δράση τους.

Ο εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στο Ν. Γρεβενών είναι το σημαντικότερο δασικό οικοσύστημα.

Αλλά σημαντικά δασικά οικοσυστήματα είναι αυτά του Βιτσίου, του Σινιάτσικου και του Βούρινου (μοναδικό από πλευράς ποικιλίας στην περιοχή του Μεσιανού Νερού), καθώς επίσης και το δάσος των Πιερίων από πλευράς μεγέθους.

Ως σημαντικότεροι κίνδυνοι για τα δασικά οικοσυστήματα της περιοχής θεωρούνται η βόσκηση και το λαθραίο κυνήγι, ενώ κρίνεται ως απαραίτητη η διατήρηση του ήπιου χαρακτήρα της τουριστικής κίνησης.

Οι αντικειμενικοί στόχοι που έχουν τεθεί είναι :

- *Η δάσωση μη γεωργικών εκτάσεων καθώς και εκτάσεων που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές*
- *Η προστασία, η βελτίωση και προώθηση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής αξίας των δασών.*
- *Η αναδάσωση – ανασύσταση – προστασία του δασοκομικού ιστού της Περιφέρειας με δασικούς δρόμους εύκολης και ταχείας προσπέλασης, υδατοδεξαμενές, φύτευση*
- *Αξιοποίηση της ελεγχόμενης θήρας (σε ιδιωτικά και δημοτικά).*

4. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

4.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά)

Στο δευτερογενή τομέα η Δυτική Μακεδονία κατέχει ιστορικά σημαντικό μερίδιο στο κεφαλαιακό και παραγωγικό δυναμικό της χώρας. Στη Δυτική Μακεδονία παράγεται το 70% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας, εκ του οποίου το 50% παράγεται στο Νομό Κοζάνης. Μολονότι τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο παραγωγής και σε περιφερειακό επίπεδο, δεν είναι επί του παρόντος διαθέσιμα για την περίοδο 1999-2002, εντούτοις, τουλάχιστον με βάση τα στοιχεία της απασχόλησης, η θέση αυτή δείχνει να διατηρείται .

ΠΙΝΑΚΑΣ 81: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ, 1998 (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ, ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ)

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Μεταλλεία Ορυχεία	235	596	39,4%
Μεταποίηση	121	11.424	1,1%
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Ύδρευση	384	2.000	19,2%
Κατασκευές	124	6.872	1,8%
Σύνολο	**864**	**20.891**	**4,1%**

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 82 : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ, 2002

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Μεταλλεία Ορυχεία	6.020	17.581	34,2%
Μεταποίηση	10.608	538.201	2,0%
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Ύδρευση	4.461	34.547	12,9%
Κατασκευές	10.335	294.884	3,5%
Σύνολο	**31.422**	**885.213**	**3,5%**

Πηγή: ΕΣΥΕ

Με δεδομένο ότι οι δείκτες δραστηριότητας στη βιομηχανία (π.χ. μεταποιητική παραγωγή, παραγωγή ορυχείων, βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού, εισαγωγική & εξαγωγική επίδοση κλάδων μεταποίησης, κλπ.) δεν παρέχονται, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, από την ΕΣΥΕ, σε επίπεδο διοικητικής Περιφέρειας, αλλά μόνο σε επίπεδο χώρας, η μακροσκοπική θεώρηση των εξελίξεων στην παραγωγή του δευτερογενούς τομέα της Δυτικής Μακεδονίας είναι δυσχερής. Κατ' ανάγκη η καταγραφή της κατάστασης αφετηρίας του τομέα περιορίζεται σε επικουρικούς και λιγότερο επίκαιρους δείκτες, οι οποίοι παρά ταύτα συμβάλλουν στη βελτίωση της αντικειμενικής και μετρήσιμης αποτίμησης της επίδοσης της παραγωγικής βάσης της Δυτικής Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 83: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ (ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. ΕΥΡΩ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2000)

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων	3.857	82.960	4,6%
Κύκλος εργασιών μεταποιητικών επιχειρήσεων	257,54	34.850	0,7%
Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων (απασχ.>10 άτομα)	72	5.016	1,4%
Επενδύσεις μεταποιητικών επιχειρήσεων (απασχ.>10 άτομα)	8,1	2.463	0,3%
Προστιθέμενη αξία μεταποιητικών επιχειρήσεων (απ.>10 άτομα)	40,1	10.141	0,4%
Μέση ετήσια απασχόληση μεταποιητικών επιχειρήσεων (απασχ.>10 άτομα)	1.621	233.584	0,7%
Άδειες λειτουργίας νέων μεταποιητικών επιχειρήσεων	20	711	2,8%
Ισχύς νέων μεταποιητικών επιχειρήσεων, HP	1.206	115.565	1,0%
Αριθμός κατασκευαστικών επιχειρήσεων	2.618	80.371	3,3%
Κύκλος εργασιών κατασκευαστικών επιχειρήσεων	177,1	8.599	2,1%

Πηγή: Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα, ΕΣΥΕ

Από τη συνολική ανάγνωση των ανωτέρω στοιχείων, προκύπτει ότι η χαμηλή συγκέντρωση, ιδίως της μεταποίησης, στην Δυτική Μακεδονία συνοδεύεται παράλληλα από ενδείξεις σχετικής υστέρησης σε επενδύσεις, όσο και συγκριτικά χαμηλότερης παραγωγικότητας της εργασίας και ανάπτυξης κύκλου εργασιών. Ο βαθμός σύστασης νέων, πλέον σύγχρονων μεταποιητικών επιχειρήσεων απέχει

πολύ από τους ρυθμούς δημιουργίας ενός διεθνώς ανταγωνιστικού μεταποιητικού πόλου. Ενδεικτική των εξελίξεων στο περιφερειακό παραγωγικό σύστημα από την πλευρά της προσφοράς αποτελεί η αδυναμία προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και η σύγκριση της απόδοσης της εφαρμογής του Αναπτυξιακού Νόμου 2601/98 με τον Α.Ν. 1892/90. Συγκεκριμένα, στη Δυτική Μακεδονία οι επενδυτικές προσπάθειες μετά το 1998 μειώθηκαν συγκριτικά τόσο αναφορικά με τον αριθμό των υπαγωγών όσο και σε σχέση με το συνολικό ύψος των επενδύσεων. Μέχρι στιγμής, ο νέος αναπτυξιακός νόμος δεν έχει επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 84. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ Ν.2601/98 & 1892/90

	Αριθμός Υπαγωγών	Συνολικό Ύψος Επενδύσεων (σε ευρώ)	Νέες Θέσεις Εργασίας
Ν. 1892/90	137	144.851.100	2.121
Μέσος όρος ανά έτος περιόδου 1991-1997	20	20.693.012	303
Ν. 2601/98	59	78.899.099	292
Μέσος όρος ανά έτος περιόδου 1998-2002	12	15.779.818	59

4.1.1. Νομός Γρεβενών

ΠΙΝΑΚΑΣ 85. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεων
Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	51
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	3
Κατασκευή ειδών ένδυσης : Κατεργασία και βαφή γουναρικών	19
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	27
Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	1
Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	7
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	1
Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	9

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεων
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	28
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού Μ.Α.Κ.	9
Κατασκευή επίπλων. Λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ.	28
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	1
Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	1
Κατασκευές	363

ΠΗΓΗ: Γ.Γ.ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Οι κλάδοι με το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων (2000) είναι:

- ✓ *Βιομηχανία τροφίμων και ποτών με 51 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή ειδών ένδυσης: Κατεργασία και βαφή γουναρικών με 19 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό με 27 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού, με 28 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή επίπλων με 28 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευαστικός τομέας με 363 επιχειρήσεις.*

4.1.1.1. Μεταβολές Μητρώων Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ 1995 & 2000

Απαραίτητο εργαλείο για την αποτύπωση της επιχειρηματικότητας αποτελεί η μελέτη και συγκριτική ανάλυση **του αριθμού επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας, τάξεις μεγέθους απασχόλησης και τζίρο** που αντλούνται από το Μητρώο Επιχειρήσεων της ΕΣΥΕ.

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων 1995 (ΕΣΥΕ) στα Γρεβενά καταγράφηκαν **1.484 επιχειρήσεις**, οι οποίες εντάχθηκαν σε **33 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2001**.

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τάξη μεγέθους απασχόλησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 86

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΑΝΑ ΔΙΨΗΦΙΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΑΚΟΔ 2001 ΚΑΙ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΔΙΨ. ΣΤΑΚΟΔ 2001	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΓΝΩΣΤΗ	0-4	5-9	10-19	20-39	40-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1000+	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ
00	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	48	32										80
13	ΕΞΟΡΥΞΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΧΩΝ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ				1								1
14	ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ		2										2
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	1	44	1	1								47
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	1	2										3
18	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ		8										8
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ		3										3
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ		17		2		1		1				21
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ		3										3
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		4										4
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		1										1
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	1	4	1									6
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	1	12		1								14
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.		3										3
33	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	1											1
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.		9										9
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	1	2										3
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	11	175	1	2								**189**
50	**ΠΩΛΗΣΗ, ΣΥΝΤΡΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ:ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΓΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ**	7	69										**76**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	12	80	1	1		1						**95**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	11	426	4	1								**442**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	22	175										**197**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	4	89										**93**
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ		6										6
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	3	1										4
71	ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ:ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	5	15										20
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		1										1
74	ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	10	45										55
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		2										2
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ		1										1
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ Μ.Α.Κ.		67										67
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1	7										8
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	4	15										19
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	144	**1.320**	8	9	0	2	0	1	0	0	0	**1.484**

Από τον προηγούμενο πίνακα προκύπτει ότι στα **μέσα της δεκαετίας του 1990** οι κλάδοι που συγκέντρωναν το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του νομού (με σειρά σημαντικότητας) είναι:

- Ο κλάδος 52, «Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης» με 442 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 55, «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια» με 197 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 45, «κατασκευές» με 189 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 51, «Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών» με 95 επιχειρήσεις,
- Ο κλάδος 60, «Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών» με 93 επιχειρήσεις,
- Ο κλάδος 50, «Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα» με 76 επιχειρήσεις.

Οι παραπάνω **έξι (6) κλάδοι συγκέντρωναν 1.092 επιχειρήσεις** ή αλλιώς το **73,6%** των επιχειρήσεων του Νομού Γρεβενών.

Από τα προηγούμενα είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι:

- *Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (**89,5%**) **απασχολούσαν λιγότερα από 10 άτομα**, ενώ **μόνο 12 επιχειρήσεις** σ΄ ολόκληρο το νομό **είχαν αριθμό προσωπικού ίσο ή μεγαλύτερο από 10 άτομα**.*
- *Στον παραπάνω πίνακα είναι φανερό ότι **δε συμπεριλήφθηκαν οι επιχειρήσεις του νομού που ανήκουν στον Πρωτογενή τομέα**.*
- *Ο σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (144) με άγνωστη τάξη μεγέθους απασχόλησης που αναφέρεται είναι **σχεδόν βέβαιο** ότι ενισχύει ακόμη περισσότερο το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού με προσωπικό λιγότερο από 10 άτομα.*

Σύμφωνα με τα αντίστοιχα πιο **πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία**, από το **Μητρώο Επιχειρήσεων 2000 (ΕΣΥΕ), στο Νομό Γρεβενών** δραστηριοποιούνται συνολικά

2.797 επιχειρήσεις (0,35% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας και 11,4% της Περιφέρειας), οι οποίες και εντάσσονται σε 38 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2003.

Ο **συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του νομού** ανέρχεται στα **177,17 Μ€ (μόλις 0,09% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της χώρας και 9,73% της Περιφέρειας).** Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αυτά κατατάσσουν το νομό Γρεβενών, στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στην **49η θέση, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων του** και στην **49η θέση ως προς το μέγεθος του τζίρου τους**. Συνολικά η μεταβολή των επιχειρήσεων του Νομού Γρεβενών στην 5ετία είναι αυξητική κατά 88,5% (ή 1.313 επιχειρήσεις).

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τζίρο κλάδου (δεν συμπεριλαμβάνεται ο τζίρος για κλάδους που συγκεντρώνουν λιγότερες από 4 επιχειρήσεις).

ΠΙΝΑΚΑΣ 87. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2000

Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Νομό και διψήφιο κλάδο ΣΤΑΚΟΔ-2003

* Για τους κλάδους με λιγότερες από 4 επιχειρήσεις δεν εμφανίζεται ο τζίρος

2- ψήφιος ΣΤΑΚΟΔ 2003	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΤΖΙΡΟΣ
01	**ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**394**	**10,75**
02	ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ,ΥΛΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	8	0,35
05	ΑΛΙΕΙΑ, ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2	
14	ΑΛΛΕΣ ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1	
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	51	8,87
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	3	
18	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	19	0,19
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	27	3,51
21	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	1	
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	7	0,42
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	1	
25	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1	
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	9	2,90
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	28	2,13
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	9	0,93
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ. ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	28	0,62
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	1	
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	1	
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	**363**	**21,29**
50	**ΕΜΠΟΡΙΟ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ. ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ**	**99**	**15,54**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	**149**	**31,74**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	**599**	**48,27**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	**448**	**10,37**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	**84**	**4,80**
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	18	1,06
64	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	2	
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	6	0,18
70	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	7	0,07
71	ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ. ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	39	0,61
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	4	0,09
73	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2	
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**176**	**6,29**
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12	0,14
90	ΔΙΑΘΕΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ: ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	12	0,13
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕ ΜΕΛΗ Μ.Α.Κ.	77	1,94
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	27	0,96
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	58	1,06
XX	ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	24	1,12
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΤΖΙΡΟΥ	**2.797**	**176,35**

Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν για το έτος 2000 το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του νομού (με σειρά σημαντικότητας) είναι:

- Ο κλάδος 52, «**Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης**» με 599 επιχειρήσεις, (35,5% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 48,27 Μ€.

- Ο κλάδος 55, «**Ξενοδοχεία και εστιατόρια**» με 448 επιχειρήσεις (127,4% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 10,37 Μ€.

- Ο κλάδος 01, «**Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες**» με 394 επιχειρήσεις και συνολικό τζίρο 10,75 Μ€.

- Ο κλάδος 45, «**Κατασκευές**» με 363 επιχειρήσεις, (92,1% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 21,29Μ€.

- Ο κλάδος 74, «**Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες**» με 176 επιχειρήσεις (αύξηση 220% από το 1995) και συνολικό τζίρο 6,29 Μ€.

- Ο κλάδος 51, «**Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών**» με 149 επιχειρήσεις, (56,8% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 31,74 Μ€.

- Ο κλάδος 50, «**Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα**» με 99 επιχειρήσεις (30,3% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 15,54 Μ€.

- Ο κλάδος 60, «**Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών**» με 84 επιχειρήσεις (9,7% μείωση από το 1995) και συνολικό τζίρο 4,80 Μ€.

Οι παραπάνω **οκτώ (8) κλάδοι συγκεντρώνουν συνολικά 2.312 επιχειρήσεις** ή αλλιώς το **82**,**7%** των επιχειρήσεων του νομού Γρεβενών με τζίρο **149,05 Μ€** ή το **84,5% του συνολικού επιχειρηματικού τζίρου** της περιοχής.

Σημαντική για το νομό Γρεβενών είναι και η συνεισφορά του κλάδου 15 «**Βιομηχανία τροφίμων και ποτών**», με 51 επιχειρήσεις (9% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 8,87 μ€.

Από τις εναλλαγές των κλάδων μεταξύ του 1995 και του 2000 διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι:

Η **σημαντική μείωση του κλάδου 60, «χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών»** συνετέλεσε στην **υποχώρησή του στην 8η θέση** των σημαντικότερων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του νομού.

Ο κλάδος 51, «Χ**ονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών**», παρά τη σημαντική αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεών του, **υποχώρησε από την 4η στην 6η θέση** μεταξύ των κυριότερων οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας.

Η κυριολεκτικά ραγδαία ανάπτυξη του κλάδου **74, «Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες»**, με αποτέλεσμα να αποτελεί την 5η σημαντικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα στο νομό.

Καθώς και η **3η θέση του κλάδου 01,** «**Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες**» που αιτιολογεί τον πρωταγωνιστικό του ρόλο για την οικονομία του νομού.

Παράλληλα, επιβεβαιώνεται η διατήρηση των κλάδων 52, «**Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης**» και 55 «**ξενοδοχεία και εστιατόρια**» στις σημαντικότερες και περισσότερο διαδεδομένες επιχειρηματικές δραστηριότητες του νομού.

Στην ίδια χρονική περίοδο (1995 – 2000) διαπιστώνεται συνολικά ότι σημειώθηκαν **μεγάλες αυξήσεις στο πλήθος των επιχειρήσεων,** οι οποίες **αφορούν πρωτίστως τους κλάδους του τριτογενούς τομέα με μικρή και μεγάλη συμμετοχή** στο επιχειρηματικό προφίλ του νομού (80: «Εκπαίδευση», 72: «Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες», 74: «Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», 92: «Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες», κ.α., καθώς και ο κλάδος 55, «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» και όλοι ανεξαιρέτως οι κλάδοι του εμπορίου - 50, 51, 52).

Σημαντικές είναι και οι **αυξήσεις σε επιμέρους κλάδους επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα με μικρή συμμετοχή** στο επιχειρηματικό προφίλ του νομού, όπως οι κλάδοι 28, «Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού» και 36, «Κατασκευή επίπλων. λοιπές

βιομηχανίες μ.α.κ.» κ.α.. τέλος, αξιόλογη αύξηση παρουσίασαν οι κλάδοι 18 «Κατασκευή ειδών ένδυσης: κατεργασία και βαφή γουναρικών» και 45 «Κατασκευές».

Αντίθετα, **ελάχιστες ήταν οι μειώσεις επιχειρήσεων**, οι οποίες **σημειώθηκαν κυρίως σε κλάδους με μικρή συμμετοχή στα επιχειρηματικά δρώμενα της περιοχής**, όπως οι κλάδοι 21, «Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων» από χαρτί και 40, «Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αεριού, ατμού και ζεστού νερού», **με εξαίρεση τον κλάδο 60 «χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών».**

Με γνώμονα τα προηγούμενα, το επιχειρηματικό προφίλ του νομού Γρεβενών συνοψίζεται στα ακόλουθα κύρια σημεία:

Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (89,5%) απασχολούν έως 10 άτομα, είναι δηλαδή **πολύ μικρές επιχειρήσεις.**

Οι **κυριότεροι κλάδοι δραστηριοποίησης με σειρά σημαντικότητας είναι αυτοί του εμπορίου** (50, 51, 52), τα «**Ξενοδοχεία και Εστιατόρια**» ο κλάδος «**Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες**», οι «**Κατασκευές**», ο κλάδος «**Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες**», οι «**Χερσαίες μεταφορές, Μεταφορές μέσω αγωγών**», και ο κλάδος «**Βιομηχανία τροφίμων και ποτών**».

Στη χρονική περίοδο **1995 – 2000 ενισχύθηκε πρωτίστως ένας μεγάλος αριθμός κλάδων του τριτογενούς τομέα** και **ελάχιστοι επιμέρους κλάδοι του δευτερογενούς τομέα, με μικρή σχετικά συνεισφορά στο παραγωγικό προϊόν του νομού.**

4.1.2. Νομός Καστοριάς

ΠΙΝΑΚΑΣ 88. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεων
Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	42
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1
Κατασκευή ειδών ένδυσης : Κατεργασία και βαφή γουναρικών	1813
Κατεργασία και δέψη δέρματος : Κατασκευή ειδών ταξιδίου (αποσκευών, τσαντών, ειδών σελοποιίας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων	3
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	24
Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	2
Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	10
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	1
Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	11
Παραγωγή βασικών μετάλλων	1
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	34
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού Μ.Α.Κ.	5
Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών	1
Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων : Κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	1
Κατασκευή επίπλων. Λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ.	20
Ανακύκλωση	1
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	1
Κατασκευές	383

ΠΗΓΗ: Γ.Γ.ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Οι κλάδοι με το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων (2000) είναι:

- ✓ *Βιομηχανία τροφίμων και ποτών με 42 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή ειδών ένδυσης: Κατεργασία και βαφή γουναρικών με 1813 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού, με 34 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευαστικός τομέας με 383 επιχειρήσεις.*

4.1.2.1. Μεταβολές Μητρώων Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ 1995 & 2000

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων 1995 ΕΣΥΕ στο Νομό Καστοριάς καταγράφηκαν **3.485 επιχειρήσεις**, οι οποίες εντάχθηκαν σε **35 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2001**.

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τάξη μεγέθους απασχόλησης.

ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
ΑΝΑ ΔΙΨΗΦΙΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΑΚΟΔ 2001 ΚΑΙ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΔΙΨ. ΣΤΑΚΟΔ 2001	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΓΝΩΣΤΗ	0-4	5-9	10-19	20-39	40-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1000+	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
00	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	39	37										76
14	ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ		2		1								3
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ		42	3	1	1							47
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ		1										1
18	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ**	46	1.402	24	10	4	4	1					**1.491**
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	1	1		1								3
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ		29	1									30
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ		1										1
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	2	8										10
23	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ		1										1
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ		5	3	2								10
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	1	19										20
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.		1										1
31	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.		1										1
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.		10										10
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ						1						1
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	10	186	2	1								**199**
50	**ΠΩΛΗΣΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ:ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΓΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ**	4	114	2									**120**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	43	175	3	3	1	1						**226**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	18	614	8	1			1					**642**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	3	222	1	1	1							**228**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	4	89		2			1					**96**
62	ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ		1										1
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ		22										22
66	ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	2											2
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	1	7										8
71	ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ:ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ		5										5
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		1	1									2
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	13	125	3	3								**144**
75	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ:ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ		1										1
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12	6										18
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	3	5	1									9
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ Μ.Α.Κ.	1	3										4
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2	15										17
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	4	30	1									35
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	209	3.181	53	26	7	6	3	0	0	0	0	**3.485**

Οι κλάδοι που συγκέντρωναν, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με σειρά σημαντικότητας το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του Νομού είναι:

- Ο κλάδος 18, "Κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών" με 1491 επιχειρήσεις – η σπουδαιότητα του κλάδου για την οικονομία της περιοχής αναδεικνύεται και από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου αντιστοιχούσαν το 1995 στο 42,8% των επιχειρήσεων του Νομού.

- Ο κλάδος 52, "Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης" με 642 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 55, "ξενοδοχεία και εστιατόρια" με 228 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 51, "χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών" με 226 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 45, "κατασκευές" με 199 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 74, "άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες" με 144 επιχειρήσεις, και

- Ο κλάδος 50, "πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα" με 120 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 60, "χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών" με 96 επιχειρήσεις.

Οι παραπάνω οκτώ (8) κλάδοι συγκέντρωναν 3.146 επιχειρήσεις ή αλλιώς το 90,3% των επιχειρήσεων του Νομού Καστοριάς. Πέρα από τους παραπάνω κλάδους στο νομό, δυναμική ήταν για την ίδια περίοδο και η παρουσία των βιομηχανιών τροφίμων και ποτών, με 47 επιχειρήσεις.

Και στην περίπτωση του Νομού Καστοριάς διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (92,8%) απασχολούσαν λιγότερα από 10 άτομα, ενώ μόνο 42 επιχειρήσεις (εκ΄ των οποίων οι 19 από τον κλάδο 18) σ΄ ολόκληρο το νομό εμφανίζονται για την ίδια χρονική περίοδο να έχουν αριθμό προσωπικού με 10 ή περισσότερα άτομα. Διευκρινίζεται ότι στον παραπάνω πίνακα:

- δε συμπεριλήφθηκαν οι επιχειρήσεις του νομού που ανήκουν στον Πρωτογενή τομέα.

- ο σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (209) με άγνωστη τάξη μεγέθους απασχόλησης που αναφέρεται είναι σχεδόν βέβαιο ότι ενισχύει ακόμη περισσότερο το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού με προσωπικό λιγότερο από 10 άτομα.

Από το Μητρώο Επιχειρήσεων 2000 της ΕΣΥΕ (πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία), προκύπτει ότι στο Νομό Καστοριάς δραστηριοποιούνται συνολικά 6.256 επιχειρήσεις (0,78% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας και 25,5% της Περιφέρειας), οι οποίες και εντάσσονται σε 46 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2003.

Ο συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του νομού ανέρχεται στα 392,51 Μ€ (μόλις 0,20% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της χώρας και 21,6% της Περιφέρειας). Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αυτά κατατάσσουν το νομό Καστοριάς , στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στην 33^{η} θέση, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων του και στην 43^{η} θέση ως προς το μέγεθος του τζίρου τους. Συνολικά η μεταβολή των επιχειρήσεων του Νομού Καστοριάς στην 5ετία είναι αυξητική κατά 79,5% (ή 2.771 επιχειρήσεις).

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τζίρο κλάδου το έτος 2000 στο Νομό Καστοριάς (δεν αναφέρεται ο τζίρος για κλάδους που συγκεντρώνουν λιγότερες από 4 επιχειρήσεις).

Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Νομό και διψήφιο κλάδο ΣΤΑΚΟΔ-2003

* Για τους κλάδους με λιγότερες από 4 επιχειρήσεις δεν εμφανίζεται ο τζίρος

2- ψήφιος ΣΤΑΚΟΔ 2003	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΤΖΙΡΟΣ
01	**ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**242**	**15.32**
02	ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ,ΥΛΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	12	2.18
10	ΕΞΟΡΥΞΗ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΛΙΓΝΙΤΗ ΕΞΟΡΥΞΗ ΤΥΡΦΗΣ	1	
14	ΑΛΛΕΣ ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	4	1.10
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	42	5.01
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	1	
18	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ: ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ**	**1,813**	**100.03**
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	3	
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	24	0.86
21	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	2	
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	10	0.23
25	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1	
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	11	2.72
27	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	1	
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	34	0.84
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	5	0.21
32	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	1	
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	1	
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ. ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	20	0.27
37	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	1	
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	1	
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	**383**	**18.89**
50	**ΕΜΠΟΡΙΟ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ. ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ**	**114**	**22.09**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	**371**	**53.44**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	**842**	**81.94**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	**444**	**12.68**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	**99**	**6.88**
61	ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	2	
62	ΕΝΑΕΡΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	2	
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	21	0.88
64	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	7	0.43
66	ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	2	
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	9	0.14
70	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	2	
71	ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ. ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	4	0.05
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2	
73	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	5	0.48
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**190**	**7.03**
75	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	2	
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	5	0.11
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	8	0.08
90	ΔΙΑΘΕΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ: ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1	
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕ ΜΕΛΗ Μ.Α.Κ.	36	0.75
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	29	0.60
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	75	0.79
XX	ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	1,371	56.49
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΤΖΙΡΟΥ	**6,256**	**392.51**

Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν, για το έτος 2000, το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του νομού (με σειρά σημαντικότητας) είναι:

- κλάδος 18, "κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών" με 1.813 επιχειρήσεις (21,6% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 100,03 Μ€. Κρίνεται στο σημείο αυτό χρήσιμο να επισημανθεί ότι, παρά την αύξηση που διαπιστώνεται από το 1995 οι επιχειρήσεις του κλάδου αντιστοιχούν για το 2000 περίπου στο 29% του συνόλου των επιχειρήσεων του Νομού, δεδομένο το οποίο συγκρινόμενο με την αντίστοιχη συμμετοχή του 1995 (42,8%) συνιστά ένδειξη περιορισμού του ρόλου της γουνοποιίας στα επιχειρηματικά δρώμενα του νομού.

- κλάδος 52, "λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης", με 842 επιχειρήσεις, (31,2% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 81,94 Μ€.

- κλάδος 55, "ξενοδοχεία και εστιατόρια" με 444 επιχειρήσεις (94,7% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 12,68 Μ€.

- κλάδος 45, "κατασκευές" με 383 επιχειρήσεις, (92,5% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 18,893 Μ€.

- κλάδος 51, "χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών" με 371 επιχειρήσεις (64,2% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 53,44 Μ€.

- κλάδος 01, "γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες" με 242 επιχειρήσεις και συνολικό τζίρο 15,32 Μ€.

- Ο κλάδος 74, "άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες" με 190 επιχειρήσεις (31,9% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 7,03 Μ€.

- κλάδος 50 «εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα» με 114 επιχειρήσεις (μείωση – 5% από το 1995) και συνολικό τζίρο 22,09 μ€, και

- κλάδος 60 «χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών» με 99 επιχειρήσεις (3,1% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 6,88 Μ€.

Οι παραπάνω εννέα (9) κλάδοι συγκεντρώνουν συνολικά 4.498 επιχειρήσεις ή περίπου το 72% των επιχειρήσεων του νομού Καστοριάς, με τζίρο 318,3 Μ€ ή το 81,1% του συνολικού επιχειρηματικού τζίρου της περιοχής.

Στο νομό Καστοριάς δε σημειώνονται αξιόλογες εναλλαγές στην κατάταξη - σειρά σημαντικότητας των επιχειρηματικών κλάδων, μεταξύ του 1995 και του 2000. σε κάθε περίπτωση υπογραμμίζεται η ενίσχυση του τομέα 45 (κατασκευών), η αξιόλογη για το νομό συνεισφορά του κλάδου 01 "γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες" στο τοπικό παραγωγικό προϊόν, καθώς και η μικρή υποχώρηση του κλάδου 50 "εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:"Λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα".

Παράλληλα, επιβεβαιώνεται και στην περίπτωση του νομού Καστοριάς η διατήρηση των κλάδων 52 "λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης" και 55 "ξενοδοχεία και εστιατόρια" στις σημαντικότερες και περισσότερο διαδεδομένες επιχειρηματικές δραστηριότητες του νομού.

στην 5ετία 1995 – 2000 σημειώθηκαν συνολικά σημαντικές αυξήσεις σε επιχειρήσεις πρωτίστως στους κλάδους του τριτογενούς τομέα με μικρή αλλά και μεγάλη συμμετοχή στο παραγωγικό προϊόν του νομού (π.χ. 91: «δραστηριότητες οργανώσεων με μέλη μ.α.κ. », 93: «άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών», 74: «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», καθώς και οι κλάδοι 55: «ξενοδοχεία και εστιατόρια» και 51: «χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών».

Σημαντικές είναι όμως και οι αυξήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε επιμέρους κλάδους επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα, με μικρή κυρίως συμμετοχή στο επιχειρηματικό προφίλ του νομού, όπως οι κλάδοι 29: «κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.», και 36: «κατασκευή επίπλων. λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.», και 28: «κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού», με εξαίρεση τον κλάδο 45: «κατασκευές» του οποίου η συμμετοχή είναι ιδιαίτερα ενισχυμένη και στο νομό Καστοριάς.

Αντίθετα με τους άλλους νομούς, στην Καστοριά σημειώθηκαν μειώσεις επιχειρήσεων σε επτά κλάδους, εκ΄ των οποίων πέντε του τριτογενούς και δύο του δευτερογενούς τομέα. πιο συγκεκριμένα στον τριτογενή τομέα σημειώθηκε μείωση 5% στον κρίσιμο για την οικονομία της περιοχής κλάδο 50: «εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών. λιανική πώληση καύσιμων

οχημάτων», καθώς και στους μικρότερου μεγέθους κλάδους 80: «εκπαίδευση», 85: «υγειά και κοινωνική μέριμνα», κ.α. στο δευτερογενή τομέα σημειώθηκαν σημαντικές μειώσεις κατά 20% και 10,% στους αξιόλογους για την οικονομία της περιοχής κλάδους 20: «βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικης» και 15: «βιομηχανία τροφίμων και ποτών».

Συνοψίζοντας, αναφορικά με το επιχειρηματικό προφίλ του νομού Καστοριάς:

- περισσότερες από το 92,8% των επιχειρήσεων του νομού Καστοριάς είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις.

- οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα στο παραγωγικό προϊόν του νομού Καστοριάς είναι : ο κλάδος «κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών», οι κλάδοι του εμπορίου (50, 51, 52), , οι «κατασκευές», ο κλάδος «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες», τα «ξενοδοχεία και εστιατόρια», ο κλάδος «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες» και ο κλάδος «χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών».

- μεταξύ των ετών 1995 – 2000 ενισχύθηκαν ως επί το πλείστον τα «ξενοδοχεία και εστιατόρια», οι «κατασκευές» και ορισμένοι επιμέρους κλάδοι του τριτογενούς και του δευτερογενούς τομέα, με μικρή αλλά και μεσαία σχετικά συνεισφορά στο παραγωγικό προϊόν του νομού. αντίθετα, υποχώρησαν οι κλάδοι «βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικης», «βιομηχανία τροφίμων και ποτών» και το «εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών. λιανική πώληση καύσιμων οχημάτων».

4.1.3. Νομός Κοζάνης

ΠΙΝΑΚΑΣ 89. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεων
Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	223
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	28
Κατασκευή ειδών ένδυσης : Κατεργασία και βαφή γουναρικών	537
Κατεργασία και δέψη δέρματος : Κατασκευή ειδών ταξιδίου (αποσκευών, τσαντών, ειδών σελοποιίας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων	5
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	88
Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	6
Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	33
Παραγωγή οπτανθρακα (κωκ), προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων	5
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	4
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	6
Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	49
Παραγωγή βασικών μετάλλων	5
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	181
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού Μ.Α.Κ.	34
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών Μ.Α.Κ.	14
Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών	3
Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων : κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	5
Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων : Κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	9
Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1
Κατασκευή επίπλων. Λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ.	165
Ανακύκλωση	1
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	4
Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	2
Κατασκευές	1445

ΠΗΓΗ: Γ.Γ.ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Οι κλάδοι με το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων (2000) είναι:

- ✓ *Βιομηχανία τροφίμων και ποτών με 223 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή ειδών ένδυσης: Κατεργασία και βαφή γουναρικών με 537 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, με 88 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή ροεγγεγραμμέων μέσων εγγραφής ύψου και εικόνας και μέσων πληροφορικής, με 33 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, με 49 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού, με 181 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ., με 165 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευαστικός τομέας με 1445 επιχειρήσεις.*

4.1.3.1. Μεταβολές Μητρώων Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ 1995 & 2000

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων 1995 ΕΣΥΕ στο Νομό Κοζάνης καταγράφηκαν **6.757 επιχειρήσεις**, οι οποίες εντάχθηκαν σε **39 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2001**.

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τάξη μεγέθους απασχόλησης.

ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΑΝΑ ΔΙΨΗΦΙΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΑΚΟΔ 2001 ΚΑΙ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΔΙΨ. ΣΤΑΚΟΔ 2001	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΓΝΩΣΤΗ	0-4	5-9	10-19	20-39	40-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1000+	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
00	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	269	86			1							356
14	ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ		12	2	1		1						16
15	**ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ**	12	179	8	2	1							**202**
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	1	11	2									**14**
18	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ**	5	347	8	2								**362**
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ		7	1									8
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	1	65	4	2								72
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	2	2		1								5
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	1	13	1									15
23	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ		4										4
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		7							1			8
25	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ		2	1									3
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ		32	2	3	4		1					42
27	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ		1		1								2
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	2	83	1				1					87
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	1	3		1	3		1					9
31	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	1	7										8
33	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ		1										1
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ		4										4
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	3	42	2	1	1							49
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ			1									1
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ								1				1
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	50	486	18	13	2	3	2	1				**575**
50	**ΠΩΛΗΣΗ, ΣΥΝΤΡΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ:ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΓΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ**	15	384	8	2								**409**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	58	409	16	7		1	2	1				**494**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	69	1.921	17	5		2	1	1				**2.016**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	48	690	9	4	1							**752**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	27	444	5			2			1			**479**
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	7	61										68
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	13	19										32
70	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ		1										1
71	ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ:ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	4	22										26
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	63	316	6		2							**387**
75	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ:ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	3	3					1					7
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9	25		1								35
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	20	5										25
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ Μ.Α.Κ.	6	19	1		1	1						28
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	11	46	1									58
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	7	88	1									96
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	708	5.847	115	46	16	10	9	4	2	0	0	**6.757**

Οι κλάδοι που συγκέντρωναν, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με σειρά σημαντικότητας το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του νομού είναι:

- Ο κλάδος 52, «Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης», με 2.016 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 55, «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» με 752 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 45, «Κατασκευές» με 575 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 51, «Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών» με 494 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 60, «Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών» με 479 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 50, «Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα» με 409 επιχειρήσεις.
- Ο κλάδος 74, «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες» με 387 επιχειρήσεις, και
- Ο κλάδος 18 «Κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών» με 362 επιχειρήσεις.

Οι παραπάνω οκτώ (8) κλάδοι συγκέντρωναν 5.065 επιχειρήσεις ή αλλιώς περίπου το 75% των επιχειρήσεων του Νομού Κοζάνης.

Ιδιαίτερα δυναμική ήταν και η παρουσία του μεταποιητικού ιστού στον τομέα τροφίμων και ποτών, με 202 επιχειρήσεις για την ίδια περίοδο.

Και στην περίπτωση του Νομού Κοζάνης διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (88,2%) απασχολούσαν λιγότερο από 10 άτομα, ενώ μόνο 87 επιχειρήσεις σ΄ ολόκληρο το νομό εμφανίζονται για την ίδια χρονική περίοδο να έχουν αριθμό προσωπικού ίσο ή μεγαλύτερο από 10 άτομα. Διευκρινίζεται ότι στον παραπάνω πίνακα:

- δε συμπεριλήφθηκαν οι επιχειρήσεις του νομού που ανήκουν στον Πρωτογενή τομέα,
- ο σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (708) με άγνωστη τάξη μεγέθους απασχόλησης που αναφέρεται είναι σχεδόν βέβαιο ότι ενισχύει ακόμη περισσότερο το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού με προσωπικό λιγότερο από 10 άτομο.

Από το Μητρώο Επιχειρήσεων 2000 της ΕΣΥΕ (πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία), προκύπτει ότι στο Νομό Κοζάνης δραστηριοποιούνται συνολικά 11.690 επιχειρήσεις (1,45% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας και 47,7% της Περιφέρειας), οι οποίες και εντάσσονται σε 52 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2003. Γίνεται αντιληπτό ότι σχεδόν μία στις δύο επιχειρήσεις της Περιφέρειας δραστηριοποιούνται στο νομό Κοζάνης.

Ο συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του νομού ανέρχεται στα 1.002,26 Μ€ (μόλις 0,52% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της χώρας και 55,1% της Περιφέρειας). Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αυτά κατατάσσουν το νομό Κοζάνης, στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στη 16^{η} θέση, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων του και στη 19^{η} θέση ως προς το μέγεθος του τζίρου τους. Συνολικά η μεταβολή των επιχειρήσεων του Νομού Κοζάνης στην 5ετία είναι αυξητική κατά 73% (ή 4.933 επιχειρήσεις).

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τζίρο κλάδου το έτος 2000 στο Νομό Κοζάνης (δεν αναφέρεται ο τζίρος για κλάδους που συγκεντρώνουν λιγότερες από 4 επιχειρήσεις).

Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Νομό και διψήφιο κλάδο ΣΤΑΚΟΔ-2003

* Για τους κλάδους με λιγότερες από 4 επιχειρήσεις δεν εμφανίζεται ο τζίρος

2- ψήφιος ΣΤΑΚΟΔ 2003	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΤΖΙΡΟΣ
01	**ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**497**	**11,64**
02	ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ,ΥΛΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	13	0,38
05	ΑΛΙΕΙΑ, ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3	
13	ΕΞΟΡΥΞΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ	1	
14	ΑΛΛΕΣ ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	17	2,12
15	**ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ**	**223**	**26,68**
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	28	0,52
18	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ: ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ**	**537**	**18,95**
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	5	1,21
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	88	2,38
21	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	6	0,56
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	33	2,31
23	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	5	0,06
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	4	0,54
25	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	6	0,64
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	49	8,90
27	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	5	0,79
28	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ**	**181**	**14,31**
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	34	6,04
31	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	14	1,00
32	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	3	
33	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	5	0,42
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	9	1,42
35	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	1	
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ. ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	165	4,55
37	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	1	
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	4	0,13
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	2	
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	**1.445**	**122,23**
50	**ΕΜΠΟΡΙΟ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ. ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ**	**544**	**96,78**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	**831**	**175,84**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	**3.061**	**298,85**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	**1.539**	**45,64**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	**494**	**38,21**
61	ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	6	0,29
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	69	9,75
64	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	28	7,48
66	ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	4	0,18
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	37	0,68
70	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	23	0,88
71	ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ. ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	54	1,40
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	16	0,27
73	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	15	0,49
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**913**	**49,57**
75	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	9	12,77
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	41	2,22
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	19	2,54
90	ΔΙΑΘΕΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ: ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3	
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕ ΜΕΛΗ Μ.Α.Κ.	70	21,19
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	142	2,83
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	274	3,70
XX	ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	114	2,90
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΤΖΙΡΟΥ	**11.690**	**1.002,26**

Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν, για το έτος 2000, το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του νομού (με σειρά σημαντικότητας) είναι:

- Ο κλάδος 52, «Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης», με 3.061 επιχειρήσεις, (51,8% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 298,85 Μ€.

- Ο κλάδος 55, «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» με 1.539 επιχειρήσεις (104,7% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 45,64 Μ€.

- Ο κλάδος 45, «Κατασκευές» με 1.445 επιχειρήσεις, (151,3% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 122,23 Μ€.

- Ο κλάδος 74, «Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες» με 913 επιχειρήσεις (135,9% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 49,57 Μ€.

- Ο κλάδος 51, «Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών» με 831 επιχειρήσεις, (68,2% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 175,84Μ€.

- κλάδος 50, «Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα» με 544 επιχειρήσεις (33% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 96,78 Μ€.

- Ο κλάδος 18, «κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών» με 537 επιχειρήσεις (48,3% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 18,95 Μ€ και

- Ο κλάδος 01, «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες» με 497 επιχειρήσεις και συνολικό τζίρο 11,64 Μ€.

Οι παραπάνω οκτώ (8) κλάδοι συγκεντρώνουν συνολικά 9.367 επιχειρήσεις ή αλλιώς το 80,1% των επιχειρήσεων του νομού Κοζάνης, με τζίρο 819,5 μ€ ή το 81,8% του συνολικού επιχειρηματικού τζίρου της περιοχής.

Σημαντική συνεισφορά στην τόνωση της οικονομίας του νομού Κοζάνης αποδίδουν και οι κλάδοι:

- 60 «Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών» με 494 επιχειρήσεις (με οριακή αύξηση 3,1% από το 1995) και συνολικό τζίρο 38,21 Μ€.

- 15 «Βιομηχανία τροφίμων και ποτών», με 223 επιχειρήσεις (10,4% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 26,68 Μ€ και

- 28 «Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού», με 181 επιχειρήσεις (108% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 14,31Μ€.

Στο νομό Κοζάνης οι εναλλαγές που σημειώνονται στην κατάταξη - σειρά σημαντικότητας των επιχειρηματικών κλάδων, μεταξύ του 1995 και του 2000, αφορούν κατά κύριο λόγο:

- Η ραγδαία ανάπτυξη του κλάδου 74, «Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», με αποτέλεσμα να αποτελεί την 4^{η} σημαντικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα στο νομό.

- Η ενίσχυση του τομέα 45, (κατασκευών), η αξιόλογη για το νομό συνεισφορά του κλάδου 01 «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες» στο τοπικό παραγωγικό προϊόν.

- Η διατήρηση και οριακή ενίσχυση του κλάδου 18 «κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών» στην 7^{η} θέση μεταξύ των πρωταγωνιστικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του νομού, καθώς και

- Η οριακή αύξηση των επιχειρήσεων του κλάδου 60 «χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών», που συνετέλεσε στην υποχώρησή του στην 9^{η} θέση των σημαντικότερων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του νομού.

Παράλληλα, επιβεβαιώνεται και στην περίπτωση του νομού Κοζάνης η διατήρηση των κλάδων 52 «Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης» και 55 «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» στις σημαντικότερες και περισσότερο διαδεδομένες επιχειρηματικές δραστηριότητες του νομού.

Στην 5ετία 1995 – 2000 σημειώθηκαν συνολικά μεγάλες αυξήσεις σε επιχειρήσεις πρωτίστως στους κλάδους του τριτογενούς τομέα με μικρή αλλά και μεγάλη συμμετοχή στο παραγωγικό προϊόν του νομού (π.χ. 70: «Δραστηριότητες σχετικές με ακίνητη περιούσια, 93: «Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών», 74:

«Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», κ.α., καθώς και οι κλάδοι 55 «Ξενοδοχεία και εστιατόρια» και όλοι οι ανεξαιρέτως οι κλάδοι του εμπορίου - 50, 51, 52).

Αντίθετα, ελάχιστες ήταν οι μειώσεις επιχειρήσεων, οι οποίες σημειώθηκαν κυρίως σε δύο κλάδους του δευτερογενούς και ένα κλάδο του τριτογενούς τομέα με μικρή συμμετοχή στα επιχειρηματικά δρώμενα της περιοχής, (19 «κατεργασία και δέη δέρματος: κατασκευή ειδών ταξιδιού (αποσκευών), τσαντών, ειδών σελοποιιας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων», 34 «παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων», και 85 «υγειά και κοινωνική μέριμνα»).

Με γνώμονα τα προηγούμενα, το επιχειρηματικό προφίλ του νομού Κοζάνης συνοψίζεται στα ακόλουθα κύρια σημεία:

- Περισσότερες από το 88,2% των επιχειρήσεων του νομού Κοζάνης είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις,

- Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα στο παραγωγικό προϊόν του νομού Κοζάνης είναι αυτοί του εμπορίου (50, 51, 52), τα «ξενοδοχεία και εστιατόρια», οι «κατασκευές», ο κλάδος «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», ο κλάδος «κατασκευή ειδών ενδυμασίας: κατεργασία και βαφή γουναρικών» και ο κλάδος «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες»,

- Μεταξύ των ετών 1995 – 2000 ενισχύθηκε πρωτίστως ένας μεγάλος αριθμός κλάδων του τριτογενούς τομέα και ορισμένοι επιμέρους κλάδοι του δευτερογενούς τομέα, με μικρή αλλά και μεσαία σχετικά συνεισφορά στο παραγωγικό προϊόν του νομού.

4.1.4. Νομός Φλώρινας

ΠΙΝΑΚΑΣ 90. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός Επιχειρήσεων
Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	72
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	3
Κατασκευή ειδών ένδυσης : Κατεργασία και βαφή γουναρικών	38
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	36
Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	1
Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	5
Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	18
Παραγωγή βασικών μετάλλων	1
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	69
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού Μ.Α.Κ.	9
Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων : Κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	3
Κατασκευή επίπλων. Λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ.	46
Κατασκευές	427

ΠΗΓΗ: Γ.Γ.ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Οι κλάδοι με το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων (2000) είναι:

- ✓ *Βιομηχανία τροφίμων και ποτών με 72 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή ειδών ένδυσης: Κατεργασία και βαφή γουναρικών με 38 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, με 88 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Εκδόσεις, 36 και αναπαραγωγή ροεγγεγραμμέων μέσων εγγραφής ύψου και εικόνας και μέσων πληροφορικής, με 33 επιχειρήσεις.*

- ✓ *Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού, με 69 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες Μ.Α.Κ., με 46 επιχειρήσεις.*
- ✓ *Κατασκευαστικός τομέας με 427 επιχειρήσεις.*

4.1.4.1. Μεταβολές Μητρώων Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ 1995 & 2000

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων 1995 ΕΣΥΕ στο Νομό Φλώρινας καταγράφηκαν **1.845 επιχειρήσεις**, οι οποίες εντάχθηκαν σε **34 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2001**.

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τάξη μεγέθους απασχόλησης.

ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΑΝΑ ΔΙΨΗΦΙΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΑΚΟΔ 2001 ΚΑΙ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΔΙΨ. ΣΤΑΚΟΔ 2001	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΓΗΩΣΤΗ	0-4	5-9	10-19	20-39	40-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1000+	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
00	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	111	4										115
12	ΕΞΟΡΥΞΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΘΟΡΙΟΥ		1										1
14	ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ		1										1
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ		55		1		1						57
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	1	1										2
18	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	3	24	1						1			29
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ		1										1
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	6	27										33
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ		3										3
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		6										6
23	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ		1										1
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ		3										3
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	1	6					1					8
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ		11										11
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.		2										2
33	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ		1										1
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.		5										5
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ		1										1
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	30	161										**191**
50	**ΠΩΛΗΣΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ:ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΓΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ**	12	103	1									**116**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	9	83	2			1						**95**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	58	586	3									**647**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	32	203										**235**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	12	88										**100**
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	9	15										24
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	1	2										3
71	ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ:ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ		3										3
74	ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	20	63										83
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	5	5										10
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	4	1										5
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ Μ.Α.Κ.	2	4	1									7
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	8	14										22
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1	22										23
95	ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝ ΟΙΚΙΑΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ		1										1
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	325	**1.507**	8	1	0	2	1	0	1	0	0	**1.845**

Οι κλάδοι που συγκέντρωναν, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με σειρά σημαντικότητας το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του Νομού είναι:

- Ο κλάδος 52, "Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών: Επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης» με 647 επιχειρήσεις.

- Ο κλάδος 55, "ξενοδοχεία και εστιατόρια" με 235 επιχειρήσεις.

- κλάδος 45, "κατασκευές" με 191 επιχειρήσεις.

- κλάδος 50, "Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:Λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα" με 116 επιχειρήσεις.

- κλάδος 60, "Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών" με 100 επιχειρήσεις.

- κλάδος 51, "Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών" με 95 επιχειρήσεις.

Οι παραπάνω έξη (6) κλάδοι συγκέντρωναν 1.384 επιχειρήσεις ή αλλιώς περίπου το 75% των επιχειρήσεων του Νομού Φλώρινας.

Ιδιαίτερα δυναμική ήταν για το ίδιο πάντα έτος και η παρουσία του τομέα τροφίμων και ποτών, με 57 επιχειρήσεις.

Και στην περίπτωση του Νομού Φλώρινας διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (81,7%) απασχολούσαν έως 4 άτομα, ενώ μόνο 5 επιχειρήσεις σ΄ ολόκληρο το νομό εμφανίζονται για την ίδια χρονική περίοδο να έχουν αριθμό προσωπικού μεγαλύτερο από 10 άτομα. Διευκρινίζεται ότι στον παραπάνω πίνακα:

- δε συμπεριλήφθηκαν οι επιχειρήσεις του νομού που ανήκουν στον Πρωτογενή τομέα,

- ο σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (325) με άγνωστη τάξη μεγέθους απασχόλησης που αναφέρεται είναι σχεδόν βέβαιο ότι ενισχύει ακόμη περισσότερο το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού με προσωπικό λιγότερο από 4 άτομα.

Από το Μητρώο Επιχειρήσεων 2000 της ΕΣΥΕ (πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία), προκύπτει ότι στο Νομό Φλώρινας δραστηριοποιούνται συνολικά 3.747

επιχειρήσεις (0,46% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας και 15,3% της Περιφέρειας), οι οποίες και εντάσσονται σε 42 διψήφιους κλάδους ΣΤΑΚΟΔ 2003.

Ο συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του νομού ανέρχεται στα 246,42 Μ€ (μόλις 0,13% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της χώρας και 13,6% της Περιφέρειας). Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αυτά κατατάσσουν το νομό Φλώρινας, στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στη 47^{η} θέση, τόσο ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων του όσο και ως προς το μέγεθος του τζίρου τους. Συνολικά η μεταβολή των επιχειρήσεων του Νομού Φλώρινας στην 5ετία είναι ισχυρά αυξητική κατά 103,1% (ή 1.902 επιχειρήσεις).

Ακολουθεί αναλυτικά ο σχετικός πίνακας με τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά διψήφιο κλάδο και ανά τζίρο κλάδου το έτος 2000 στο Νομό Φλώρινας (δεν αναφέρεται ο τζίρος για κλάδους που συγκεντρώνουν λιγότερες από 4 επιχειρήσεις).

Γ.Γ. ΕΣΥΕ / ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2000

Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών (σε εκατομμύρια ευρώ) κατά Νομό και διψήφιο κλάδο ΣΤΑΚΟΔ-2003

* Για τους κλάδους με λιγότερες από 4 επιχειρήσεις δεν εμφανίζεται ο τζίρος

2- ψήφιος ΣΤΑΚΟΔ 2003	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΤΖΙΡΟΣ
01	**ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**362**	**5,51**
02	ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ,ΥΛΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	11	0,20
05	ΑΛΙΕΙΑ, ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3	
11	ΑΝΤΛΗΣΗ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ. ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΛΗΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	1	
12	ΕΞΟΡΥΞΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΘΟΡΙΟΥ	1	
14	ΑΛΛΕΣ ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1	
15	**ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ**	**72**	**26,85**
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	3	
18	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	38	0,63
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	36	0,56
21	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	1	
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	5	0,06
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	18	3,90
27	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	1	
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	69	1,80
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	9	0,26
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	3	
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ. ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	46	2,08
45	**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**	**427**	**14,69**
50	**ΕΜΠΟΡΙΟ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ. ΛΙΑΝΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ**	**162**	**19,04**
51	**ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ**	**146**	**20,14**
52	**ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ: ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ**	**1.020**	**96,61**
55	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ**	**685**	**17,44**
60	**ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ**	**134**	**7,67**
61	ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	1	
63	ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	48	2,58
64	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	2	
66	ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	6	0,08
67	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	3	
70	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	13	0,73
71	ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΙΣΤΗ. ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΕΙΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	6	0,41
72	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3	
73	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3	
74	**ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**	**222**	**8,48**
80	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	16	0,66
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	5	0,24
91	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕ ΜΕΛΗ Μ.Α.Κ.	10	13,40
92	ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	56	0,65
93	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	86	1,42
95	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΟΙΚΙΑΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	1	
99	ΕΤΕΡΟΔΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ	1	
XX	ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΛΑΔΟΣ	11	0,34
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΤΖΙΡΟΥ	**3.747**	**246,42**

Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν, για το έτος 2000, το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων του Νομού (με σειρά σημαντικότητας) είναι:

- Ο κλάδος 52, "Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: Επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης", με 1.020 επιχειρήσεις, (57,7% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 96,61 Μ€.

- Ο κλάδος 55, "Ξενοδοχεία και Εστιατόρια" με 685 επιχειρήσεις (191,5% αύξηση από το 1995), και συνολικό τζίρο 17,44 Μ€.

- Ο κλάδος 45, "Κατασκευές" με 427 επιχειρήσεις, (123,6% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 14,69 Μ€.

- κλάδος 01, "Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες" με 362 επιχειρήσεις και συνολικό τζίρο 5,51 Μ€.

- Ο κλάδος 74, "Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες" με 222 επιχειρήσεις (167,5% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 8,48 Μ€.

- κλάδος 50, "Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: Λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα» με 162 επιχειρήσεις (39,7% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 19,04 Μ€.

- Ο κλάδος 51, "Χανδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών" με 146 επιχειρήσεις, (53,7% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 20,14 Μ€.

- κλάδος 60, "Χερσαίες μεταφορές μεταφορές μέσω αγωγών" με 134 επιχειρήσεις (34% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 7,67 Μ€ και

- κλάδος 15, "Βιομηχανία τροφίμων και ποτών" με 72 επιχειρήσεις (26,3% αύξηση από το 1995) και συνολικό τζίρο 26,85 Μ€ .

Οι παραπάνω οκτώ (8) κλάδοι **συγκεντρώνουν συνολικά** 3.230 **επιχειρήσεις ή αλλιώς το** 86,2% **των επιχειρήσεων του νομού Φλώρινας, με τζίρο 216,44 Μ€ ή το 87,8% του συνολικού επιχειρηματικού τζίρου της περιοχής.**

Στο νομό Φλώρινας οι εναλλαγές που σημειώνονται στην κατάταξη - σειρά σημαντικότητας των επιχειρηματικών κλάδων, **μεταξύ του 1995 και του 2000, οφείλονται κατά κύριο λόγο:**

- Στη ραγδαία ανάπτυξη του κλάδου 74, «άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες», με αποτέλεσμα να αποτελεί την 5η σημαντικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα στο νομό.

- Την αξιόλογη για το νομό (4ος μεγαλύτερη) κρίσιμη παραγωγική μάζα του κλάδου 01, "Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες" στο τοπικό παραγωγικό προϊόν.

- Τη μικρή υποχώρηση του κλάδου 50, "εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών:λιανική πώληση καύσιμων για οχήματα" στην 6η σημαντικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα του νομού.

- Την υποχώρησή του κλάδου 60, "Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών" στην 9η θέση των σημαντικότερων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του νομού, παρά την αύξηση των επιχειρήσεων του.

Παράλληλα, επιβεβαιώνεται και στην περίπτωση του νομού Φλώρινας η διατήρηση των κλάδων **52**, "Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών: Επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης" και **55**, "Ξενοδοχεία και Εστιατόρια" στις σημαντικότερες και περισσότερο διαδεδομένες επιχειρηματικές δραστηριότητες του νομού.

Στην 5ετία 1995 – 2000 σημειώθηκαν συνολικά μεγάλες αυξήσεις σε επιχειρήσεις πρωτίστως στους κλάδους του **τριτογενούς τομέα** με μικρή αλλά και μεγάλη συμμετοχή στο παραγωγικό προϊόν του νομού (π.χ. 70: "δραστηριότητες σχετικές με ακίνητη περιούσια, 93: "άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών", 74: "άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες", κ.α., καθώς και οι κλάδοι 55, "ξενοδοχεία και εστιατόρια" και όλοι οι ανεξαιρέτως οι κλάδοι του εμπορίου - 50, 51, 52).

Σημαντικές είναι όμως και οι αυξήσεις που πραγματοποιήθηκαν τόσο στο δευτερογενή όσο και στον τριτογενή τομέα του Νομού Φλώρινας. ειδικότερα, στον πρώτο σημειώθηκαν μεγάλες αυξήσεις κυρίως σε κλάδους με μικρή και μεσαία συμμετοχή στην οικονομία της περιοχής όπως οι κλάδοι 36: "κατασκευή επίπλων. λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ", 28: "κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού", 29:"κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.", καθώς και στον κρίσιμο κλάδο 45 "κατασκευές". Μικρότερες, αλλά εξίσου σημαντικές, ήταν οι αυξήσεις που σημειώθηκαν στους κλάδους 18:"κατασκευή ειδών ένδυσης:κατεργασία και βαφή γουναρικών" (31%) και 15: "βιομηχανία τροφίμων και ποτών".

Στον τριτογενή τομέα σημειώθηκαν περισσότερες και μεγαλύτερες αυξήσεις. τόσο σε κλάδους μικρού και μεσαίου μεγέθους για τα δεδομένα της περιοχής (π.χ. ο κλάδος 92: "ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες" με 154,5%, ο κλάδος 93: "άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών", ο κλάδος 63: "βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες: δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορειών" με 100%, κ.α.) όσο και στους κρίσιμους για την τοπική οικονομία κλάδους όπως τα "ξενοδοχεία και εστιατόρια", όλους ανεξαιρέτως τους κλάδους του εμπορίου (52, 51 και 50), τις "άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες" και τις "χερσαίες μεταφορές. μεταφορές μέσω αγωγών".

Οι μόνοι κλάδοι στους οποίους σημειώθηκε μείωση επιχειρήσεων για το ίδιο χρονικό διάστημα είναι οι 21: "παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί" και 22: "εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμενων μέσων έγγραφης ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής", των οποίων η συμμετοχή στα επιχειρηματικά δρώμενα της περιοχής είναι ιδιαίτερα περιορισμένη.

Από τα προηγούμενα το επιχειρηματικό προφίλ του νομού Φλώρινας συνοψίζεται στα ακόλουθα κύρια σημεία:

- *Περισσότερες από το 81,7% των επιχειρήσεων του νομού Φλώρινας είναι Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις,*

- *Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα στο παραγωγικό προϊόν του Νομού Φλώρινας είναι αυτοί του εμπορίου (50, 51, 52), τα "ξενοδοχεία και εστιατόρια", οι "κατασκευές", ο κλάδος "γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες", ο κλάδος "άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες", και οι κλάδοι "χερσαίες μεταφορές. μεταφορές μέσω αγωγών" και "βιομηχανία τροφίμων και ποτών".*

- *Μεταξύ των ετών 1995 – 2000 ενισχύθηκε πρωτίστως ένας μεγάλος αριθμός κρίσιμων για την τοπική οικονομία κλάδων του Τριτογενούς τομέα και ορισμένοι επιμέρους κλάδοι του Δευτερογενούς τομέα, με μικρή και μεσαία συνεισφορά στο παραγωγικό προϊόν του Νομού.*

4.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων του Αγροτικού Τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 91. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

		Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ	Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Α.	ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ		5	11	4	20
Β.	ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΑ	40	3	27	3	73
Γ.	ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΣΠΡΙΩΝ	4	2	-	1	7
Δ.	ΑΛΕΥΡΟΜΥΛΟΙ	8	-	10	1	19
Ε.	ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ		2	4	11	17
ΣΤ.	ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	3	1	46	4	54
ΣΥΝΟΛΟ		**55**	**13**	**98**	**24**	**190**

ΠΗΓΗ: Στοιχεία Αναπτυξιακών Εταιρειών (2006)

Όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία, η μεγαλύτερη ομάδα επιχειρήσεων αφορά την επεξεργασία γάλακτος και την τυροκόμιση.

Η δεύτερη ομάδα επιχειρήσεων είναι η μεταποίηση και εμπορία οπωροκηπευτικών. Εδώ όμως να σημειώσουμε ότι, εκτός των συνεταιρισμών, οι άλλες μονάδες συσκευάζουν και εμπορεύονται διάφορα προϊόντα από όλη τη χώρα.

Η αλευροποιΐα και η οινοποιΐα αποτελούν τις άλλες δύο σημαντικότερες ομάδες επιχειρήσεων.

4.3. Κλάδοι σε κρίση - αναδυόμενοι κλάδοι του Αγροτικού Τομέα.

Από τις επιχειρήσεις μεταποίησης του αγροτικού τομέα, μπορούμε να κάνουμε τις εξής διαπιστώσεις:

Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων συνδέεται με την κτηνοτροφική παραγωγή, γιατί επεξεργάζονται κυρίως το αιγοπρόβειο γάλα και το σπουδαιότερο παραγόμενο προϊόν είναι η φέτα.

Τα τυροκομεία αποτελούν τη μεγαλύτερη κατηγορία επιχειρήσεων.

Σχετικές με τη ζωική παραγωγή επιχειρήσεις είναι αυτές που παράγουν ζωοτροφές – ξηραντήρια. Είναι επιχειρήσεις τοπικής εμβέλειας αλλά η παρουσία τους σαν ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής διασφαλίζει με πραγματικούς όρους τη σύνδεση φυτικής και ζωικής παραγωγής.

Στον τομέα της μεταποίησης κρέατος, επισημαίνουμε την καθυστέρηση εκσυγχρονισμού των σφαγείων κυρίως λόγω αδυναμιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και όχι λόγω της έλλειψης χρηματικών πόρων.

Παρ' ότι η συντριπτική πλειοψηφια τους είναι οικογενειακής μορφής, έχουν εκσυγχρονισθεί τόσο από κτιριακή άποψη όσο και από εξοπλισμό παραγωγής. Καθοριστική ήταν η συμβολή των Πρωτοβουλιών LEADER I, II, + και των Προγραμμάτων ΟΠΑΑΧ.

Τα τυροκομεία αποτελούν δυναμικό μεταποιητικό κλάδο και μπορούν να στηρίξουν τον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας.

Από τις επιχειρήσεις μεταποίησης της φυτικής παραγωγής διακρίνουμε:

- **Τα οινοποιεία.** Την τελευταία δεκαετία ο κλάδος της οινοποίησης βρίσκεται σε μία δυναμική πορεία. Ιδρύθηκαν σύγχρονες μονάδες παραγωγής και εμφιάλωσης κρασιών, που στηρίζονται σε ιδιοπαραγωγή Α' ύλης και συνδυάζουν νέες ποικιλίες σταφυλιών με παραδοσιακές. Ήδη ένα δίκτυο επιχειρήσεων συμμετέχει στους «Δρόμους του Κρασιού».

- **Μεταποίηση κρόκου.** Ο κρόκος, αν και αποτελεί σημαντικό τοπικό προϊόν, τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία. Ο συνεταιρισμός κροκοπαραγωγών υλοποίησε επενδυτικά προγράμματα εκσυγχρονισμού σε κτιριακές υποδομές και σε εξοπλισμό. Τα προβλήματα εντοπίζονται στο μεγάλο

κόστος παραγωγής σε σχέση με τα εισαγόμενα, αφού η συγκομιδή γίνεται αποκλειστικά με ανθρώπινη εργασία χωρίς μηχανικά μέσα.

- Στον κλάδο της **μηλοπαραγωγής** οι συνεταιρισμοί διαθέτουν ψυγεία – διαλογητήρια, όπου γίνεται η πρώτη επεξεργασία. Επόμενα στάδια μεταποίησης δεν λειτουργούν.

- **Αλευροποιΐα.** Η περιφέρεια είναι μεγάλος παραγωγός δημητριακών. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σήμερα έχουν εκσυγχρονισθεί και παράγουν ποιοτικά προϊόντα. Οι επιχειρήσεις του Νομού Γρεβενών είναι οι πλέον δυναμικές.

- **Επιχειρήσεις ξύλου.** Αν και στην Περιφέρεια λειτουργούν σημαντικές επιχειρήσεις ξύλου, η σύνδεσή τους με την τοπική παραγωγή ξυλείας των δασών είναι μικρή, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό των Α' υλών τους είναι εισαγόμενο από το εξωτερικό ή από άλλες περιοχές της Χώρας.

4.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον δευτερογενή τομέα (1990-2004): προγράμματα, έργα, προϋπολογισμός, φυσικό αντικείμενο, βαθμός εκμετάλλευσης, σε επενδύσεις στο πλαίσιο των Αναπτυξιακών Νόμων, Επενδύσεις, Μεταποίησης και Εμπορίας Αγροτικών και Δασικών Προϊόντων

Στη συνέχεια αναφέρονται συνοπτικά οι επενδυτικές δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα, που έχουν ενταχθεί στις Τοπικές Πρωτοβουλίες π.χ. LEADER, ΟΠΑΑΧ κ.λπ.

Λεπτομερής καταγραφή γίνεται στους συνημμένους Πίνακες του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ.

4.4.1. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας 1989-1994

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ
1	Εκπόνηση μελέτης ΤΑΠ και τεχνικών μελετών Α.Σ. 6ης Γ.Ε. ΒΑ τομέα Επ. Κοζάνης
2	Εκπόνηση μελέτης ΤΑΠ και τεχνικών μελετών Α.Σ. 1ης Γ.Ε. ΝΑ περ. Σερβίων
3	Έργα υποδομής για τη λατομική ζώνη ΑΣ 1ης Γ.Ε. ΝΑ περ. Σερβίων
4	Μελέτη – κατασκευή λαϊκής αγοράς Δ. Κοζάνης και απαλλοτριώσεις
5	Μελέτη – κατασκευή βιοτεχνικού κέντρου Κοιν. Εράτυρας
6	Μελέτη ΤΑΠ Δήμου Βελβεντού
7	Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου και εξοπλισμός κατ/σεων έργων υποδομής Δήμου Πολυμύλου
8	ΤΑΠ Δεσκάτης
9	Διαμόρφωση λαϊκής αγοράς Δήμου Γρεβενών
10	Έργα ανάπλασης εισόδου Νομού Κοζάνης (Ζωοδόχου Πηγής)
11	Διαμόρφωση λαϊκής αγοράς Δήμου Δεσκάτης
12	Camping Κοινότητας Μεταμόρφωσης
13	Ανακατασκευή κοινοτικού ξενώνα Κοινότητας Σαμαρίνας
14	Αποπεράτωση κοινοτικού ξενώνα Προφήτη Ηλία
15	Προγράμματα κατάρτισης στο δευτερογενή τομέα

4.4.2. Επενδυτικά Σχέδια του Καν. (ΕΟΚ) 866/90

Α/Α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΗΜ/ΝΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ	Κ.Α. ΕΡΓΟΥ	ΠΟΣΟ ΕΓΚΡΙΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	"Ν.ΦΑΣΟΥΛΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε."	Κατασκευή SILOS δημητριακών με ξηραντήριο	20/2/1996	95 CT EL 05009	200000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
2	"ΑΦΟΙ Ν. ΤΣΙΚΑΣ Ο.Ε."	Μετεγκατάσταση - Εκσυχρονισμός μονάδας συσκευασίας ξηρών καρπών	23/5/1996	95 CT EL 06 030	250000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
3	"ΑΣΕΠΟΠ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ"	Επέκταση Ψυγείου-Διαλογητηρίου (προσθήκη κατ΄επέκταση ψυκτικών θαλάμων)	18/7/1996	96 CT EL 01 033	147000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
4	"ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ Α.Ε."	Ιδρυση μονάδας μεταποίησης πατάτας στο Δροσερό Κοζάνης	16/12/1996	97 CT EL 03 050	305000000	
5	"ΕΜΠΟΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ Α & Φ ΙΩΝΝΙΔΗΣ Α.Ε."	Κατασκευή ΣΙΛΟ χωρητικότητας 3.000 τόνων σε αντικατάσταση ισοδύναμης χωρητικότητας με ξηραντήριο	4/10/1997	97 CT EL 02 026	300000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
6	"ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΥΡΓΩΝ ΕΟΡΔΑΙΑΣ"	Κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων κτιρίου-διαλογητηρίου, ψυγείων, αποθήκης, γραφείων, φυλακίου & ηλεκτρομηχανολογικός εξοπλισμός	24/10/1997	97 CT EL 02 072	520000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
7	"ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΣΟΦΟΛΟΗΣ - ΑΤ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ"	Εκσυχρονισμός τυροκομείου στη Πτολεμαΐδα Κοζάνης	27/10/1997	97 CT EL 02 011	85000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
8	"ΜΕΤΑGROT ΕΠΕ"	Ιδρυση μονάδας μεταποίησης οπωροκηπευτικών	12/6/1998	97 CT EL 03 022	400000000	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
9	"ΑΓΡ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ ΕΟΡΔΑΙΑΣ"	Κατασκευή κτιριακού συγκροτήματος ψυγείου-διαλογητηρίου οπωροκηπευτικών με την απαραίτητη ψυκτική εγκατάσταση & γραμμή διαλογής φρούτων	24/12/1998	98 CT EL 01 031	228000000	
10	ΑΓΡ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ" ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	Επέκταση Ψυγείου-Διαλογητηρίου στο Βελβεντό Κοζάνης	27/1/1999	98 CT EL 02 007	268000000	
11	ΜΑ.ΒΙ.Κ. ΑΒΕΕ	Ιδρυση σφαγείου χοιρινών-βοδινών-αιγοπροβάτων σε αντικατάσταση του σφαγείου Δήμου Πτολεμαΐδας	3/3/1999	98 CT EL 03 006	400000000	
12	ΣΦΑΓΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	Μετεγκατάσταση & Εκσυχρονισμός Σφαγείου	28/9/1999	99 CT EL 01 013	813000000	
13	ΣΦΑΓΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΣΕΡΒΙΩΝ	Μετεγκατάσταση & Εκσυχρονισμός Σφαγείου	8/11/1999	99 CT EL 01 014	388000000	

Α/Α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΗΜ/ΝΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ	Κ.Α. ΕΡΓΟΥ	ΠΟΣΟ ΕΓΚΡΙΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
14	ΣΦΑΓΕΙΟ ΒΟΪΟΥ (ΚΑΛΟΝΕΡΙ)	Μετεγκατάσταση & Εκσυχρονισμός Σφαγείου	17/12/1999	99 CT EL 01 015	345000000	
15	"ΑΦΟΙ Γ. ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΙ Α.Ε."	Ιδρυση μονάδας παραγωγής νωπής αποφλοιωμένης & προτηγανισμένης πατάτας		CT EL		ΑΠΕΣΥΡΘΗ
16	"ΠΑΤΣΙΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε."	Μετεγκατάσταση - Εκσυχρονισμός τυροκομείο από την Κλεισούρα της Καστοριάς στην Αναρράχη Εορδαίας		CT EL		ΑΠΕΣΥΡΘΗ
		ΣΥΝΟΛΟ			4649000000	

4.4.3. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1892/90

1990 – 1993: Από την εφαρμογή του Νόμου μέχρι και το τέλος του 1993 στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας υποβλήθηκαν 52 επενδυτικά σχέδια από τα οποία εγκρίθηκαν τα 32 με συνολικό κόστος 4,2 δις δρχ. Σε αυτά εγκρίθηκε επιχορήγηση 1,4 δις δρχ. Η Υλοποίηση τους προέβλεπε τη δημιουργία 295 νέων θέσεων εργασίας. Υλοποιήθηκαν τα 19 από αυτά και ολοκληρώθηκαν τα 18 με κόστος 2,9 δις δρχ. Το οριστικό μέγεθος της Κρατικής εκταμίευσης με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου ανήλθε στα 930 εκ. δρχ. και δημιουργήθηκαν 120 θέσεις εργασίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. ΡΑΒΔΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΟΥ Ν. 1892/90 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1990 - 1993.

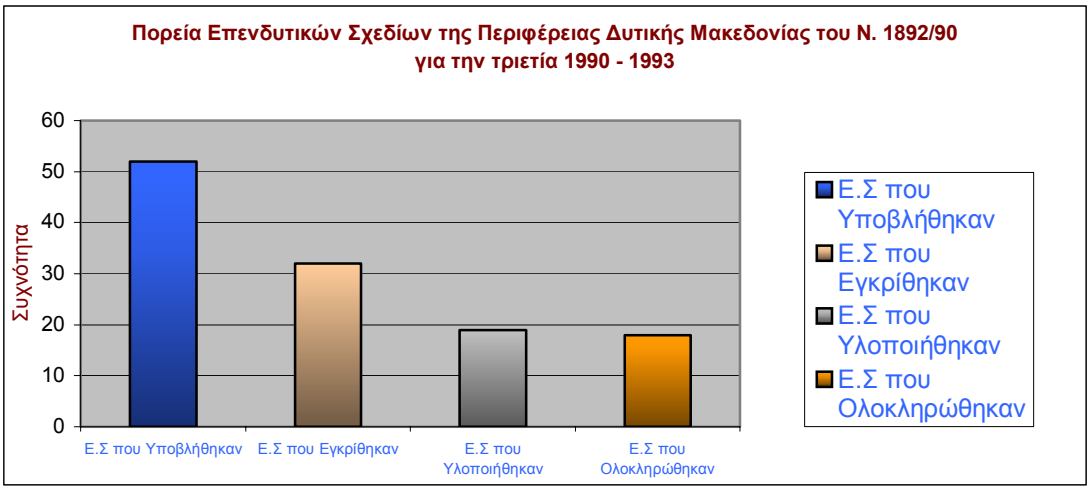

Έτος 1994: Στη διάρκεια του εν λόγω έτους **δεν προτάθηκε κανένα επενδυτικό σχέδιο** για την υπαγωγή του στον Ν. 1890/92 από την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας.

Έτος 1995[1]: Υποβλήθηκαν 30 επενδυτικά σχέδια από τα οποία εγκρίθηκαν τα 24 συνολικού κόστους 7,6 δις δρχ. Στον Νομό Γρεβενών 4, στον Νομό Κοζάνης 12, στον Νομό Καστοριάς 2 και 6 στο Νομό Φλώρινας. Σε αυτά εγκρίθηκε επιχορήγηση ποσού 2,6 δις δρχ. Οι προβλεπόμενες θέσεις εργασίας από την υλοποίηση των εν λόγω σχεδίων ανήλθαν στις 300. Μέχρι και το τέλος του 2002 ολοκληρώθηκαν 18 επενδυτικά σχέδια κόστους 7 δις δρχ. για τα οποία εκταμιεύθηκε ποσό 3 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Δημιουργήθηκαν 237 θέσεις εργασίας.

Έτος 1996: Υποβλήθηκαν 30 επενδυτικά σχέδια από τα οποία εγκρίθηκαν τα 28 συνολικού κόστους 6,7 δις δρχ. Στον Νομό Γρεβενών 4, στον Νομό Κοζάνης 22 και 2 στον Νομό Φλώρινας. Σε αυτά εγκρίθηκε επιχορήγηση ποσού 2,6 δις δρχ. Οι προβλεπόμενες θέσεις εργασίας από την υλοποίηση των εν λόγω σχεδίων ανήλθαν στις 312. Μέχρι και το τέλος του 2002 ολοκληρώθηκαν 20 επενδυτικά

[1] Στα Τέλη του **1995** περιοχές των Νομών Κοζάνης και Καστοριάς **εντάχθηκαν στο καθεστώς ενίσχυσης** των **φθίνουσων περιοχών με αυξημένα ποσοστά επιχορήγησης**.

σχέδια κόστους 4,65 δις δρχ. για τα οποία εκταμιεύθηκε ποσό 1,95 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Δημιουργήθηκαν 250 θέσεις εργασίας.

Έτος 1997[2]*:* Πραγματοποιήθηκαν 53 υπαγωγές επενδυτικών σχεδίων συνολικού κόστους 12,2 δις δρχ. Στο Νομό Γρεβενών 4, Στο Νομό Καστοριάς 13, Στο Νομό Κοζάνης 29 και 7 στο Νομό Φλώρινας. Προς αυτά εγκρίθηκε επιχορήγηση ύψους 4,7 δις δρχ. και η προβλεπόμενη απασχόληση έφθασε τις 300 θέσεις εργασίας. Μέχρι το τέλος του 2003 ολοκληρώθηκαν 37 επενδυτικά σχέδια συνολικού κόστους 10 δις δρχ. Προς τους φορείς των εν λόγω επενδυτικών σχεδίων εκταμιεύθηκε ποσό 4,15 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου και δημιουργήθηκαν 383 θέσεις εργασίας. Από το σύνολο των επενδυτικών σχεδίων 6 βρίσκονται σε εξέλιξη.

4.4.4. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 2601/98

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, στον Αναπτυξιακό Νόμο Ν. 2601/98 έχουν υπαχθεί, μέχρι το Δεκέμβριο του 2004 που αυτός βρέθηκε σε ισχύ, **75** επενδυτικά σχέδια, συνολικού ύψους επενδύσεων **41.297.712,94 €**. Για τα επενδυτικά αυτά σχέδια το συνολικό ποσό της δημόσιας επιχορήγησης ανήλθε στα **13.941.606,40 €**. Επιπλέον, εκτιμάται ότι οι επενδύσεις αυτές οδήγησαν ή θα οδηγήσουν σταδιακά στη δημιουργία **463** νέων θέσεων εργασίας.

Στα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνεται η κατανομή των υπαγωγών του Ν. 2601/98 της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας: α) ανά Νομό, β) ανά αντικείμενο επένδυσης και γ) ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας:

Το 1998: Έγινε υπαγωγή 8 επενδυτικών προτάσεων, δύο για τον Νομό Φλώρινας και 6 στον Νομό Κοζάνης. Ο αριθμός αυτός είναι κατά πολύ μικρότερος από τον αριθμό των υπαγωγών του προηγούμενου έτους 1997 στα πλαίσια του Ν. 1892/90 όπως αυτός ίσχυσε μετά την κοινή υπουργική απόφαση του 1995 για τον καθορισμό των φθίνουσων γεωγραφικών περιοχών.

Το 1999: Υπήχθησαν 11 επενδυτικά σχέδια, 9 από τον Νομό Κοζάνης, 1 από τον Νομό Γρεβενών και 1 από τον Νομό Φλώρινας.

Το 2000: Υπήχθησαν 11 επενδυτικά σχέδια, 4 για τον Νομό Κοζάνης, και 7 για τον Νομό Φλώρινας.

2 Τα αυξημένα κίνητρα, ποσοστά επιχορήγησης, των φθίνουσων γεωγραφικών περιοχών ίσχυσαν μέχρι και το τέλος του 1997, αφού από το 1998 άρχισε να εφαρμόζεται ο Ν. 2601/98.

Το 2001: Υπήχθησαν 13 επενδυτικά σχέδια, 6 από τον Νομό Καστοριάς, 4 από τον Νομό Κοζάνης και 3 από τον Νομό Φλώρινας.

Το 2002: Υπήχθησαν 16 επενδυτικά σχέδια, 6 από τον Νομό Καστοριάς, 6 από τον Νομό Κοζάνης και 3 από τον Νομό Φλώρινας και 1 από τον Νομό Γρεβενών.

Το 2003: Υπήχθησαν 9 επενδυτικά σχέδια, 3 από τον Νομό Καστοριάς, 4 από τον Νομό Κοζάνης και 2 από τον Νομό Φλώρινας.

Το 2004: Υπήχθησαν 7 επενδυτικά σχέδια, 1 από τον Νομό Καστοριάς, 2 από τον Νομό Κοζάνης και 4 από τον Νομό Φλώρινας.

4.4.5. Ιδιωτικές Επενδύσεις του Ν. 1262/82

Από την εφαρμογή του Νόμου μέχρι και την αντικατάστασή του το 1990 η πορεία των επενδύσεων ανά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαμορφώθηκε ως εξής:

Στο Νομό Γρεβενών: Έγινε υπαγωγή 26 επενδυτικών σχεδίων συνολικού κόστους 2 δις δρχ. Από αυτά ολοκληρώθηκαν 13 σχέδια, με κόστος 1,13 δις δρχ. Πληρώθηκαν 435 εκ. δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Οι προτεινόμενες θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 40. Δεν υλοποιήθηκαν 13 σχέδια, για ένα εκ των οποίων πραγματοποιήθηκε ανάκληση της απόφασης υπαγωγής.

Στο Νομό Καστοριάς: Έγινε υπαγωγή 52 επενδυτικών σχεδίων συνολικού κόστους 6,56 δις δρχ. Από αυτά ολοκληρώθηκαν 37 επενδύσεις με κόστος 2,65 δις δρχ. Πληρώθηκαν 1,15 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Οι προτεινόμενες θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 300. Δεν υλοποιήθηκαν 11 σχέδια. Από τις εγκεκριμένες επενδύσεις δεν ολοκληρώθηκαν τέσσερα (4) επενδυτικά σχέδια.

Στο Νομό Κοζάνης: Έγινε υπαγωγή 90 επενδυτικών σχεδίων συνολικού κόστους 5,2 δις δρχ. Από αυτά ολοκληρώθηκαν 55 επενδύσεις με κόστος 2,95 δις δρχ. Πληρώθηκαν 1 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Οι προτεινόμενες θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 270. Δεν

υλοποιήθηκαν 29 σχέδια. Από τις εγκεκριμένες επενδύσεις δεν ολοκληρώθηκαν έξι (6) επενδυτικά σχέδια.

Στο Νομό Φλώρινας: Έγινε υπαγωγή 45 επενδυτικών σχεδίων συνολικού κόστους 4,8 δις δρχ. Από αυτά ολοκληρώθηκαν 21 επενδύσεις με κόστος 2,7 δις δρχ. Πληρώθηκαν 1,4 δις δρχ. με τη μορφή της επιχορήγησης του δημοσίου. Οι προτεινόμενες θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 450. Δεν υλοποιήθηκαν 16 σχέδια. Από τις εγκεκριμένες επενδυτικά σχέδια δεν ολοκληρώθηκαν τέσσερα 4.

LEADER I (1992-1996)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Δεν υπήρχαν αντίστοιχες επενδύσεις

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Βιομηχανία επεξεργασίας ξύλου	1	Ολοκληρώθηκαν
Τυροκομεία	1	
Βιοτεχνίες εκκλησιαστικών ειδών	3	
Βιοτεχνία παραδοσιακών τροφών	1	
Εκτροφείο θηραμάτων	1	

LEADER II (1997-2001)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

		Πορεία υλοποίησης
Μεταποίηση προϊόντων πρωτογενούς τομέα (και πρώτη μεταποίηση)	10	Ολοκληρώθηκαν
Μεταποίηση λοιπών προϊόντων (ξύλο, μάρμαρο)	5	
Εργαστήριο λαϊκής τέχνης και βυζαντινής αγιογραφίας	1	
Εργοστάσιο μαρμάρου (εξόρυξη)	1	
Κατασκευή παραδοσιακών μουσικών οργάνων	1	
Μονάδα παραγωγής μανιταριών	1	
Εκτροφείο πέστροφας	1	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

		Πορεία υλοποίησης
Εργαστήρια χειροτεχνίας – οικοτεχνίας (ραφή παραδοσιακών στολών, κατασκευή χειροποίητων χαλιών, κηροποιεία, κλπ)	5	Ολοκληρώθηκαν
Τυροκομείο	1	
Παραγωγή ζωοτροφών	1	
Οινοποιεία (παραγωγή κρασιού, επισκέψιμες κάβες, παραγωγή τσίπουρου)	5	
Παραγωγή κρεατοσκευασμάτων	1	
Εργαστήριο παραδοσιακών ειδών ζαχαροπλαστικής	3	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

		Πορεία υλοποίησης
Εργαστήρια χειροτεχνίας – οικοτεχνίας (κηροποιεία)	2	Ολοκληρώθηκαν
Τυροκομεία	4	
Παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων γάλακτος	2	
Οινοποιεία (παραγωγή κρασιού, επισκέψιμες κάβες, παραγωγή τσίπουρου)	2	
Σιδηροκατασκευές	2	
Παραγωγή ειδών λαϊκής τέχνης από γούνα	2	
Παλέτες	1	
Εργοστάσιο μαρμάρου (εξόρυξη)	1	
Παραγωγή ζυμαρικών και αρτοσκευασμάτων	2	
Διαλογητήρια	1	
Παραγωγή μαρμελάδων και γλυκών κουταλιού	2	
Βιοτεχνία μανιταριών	1	
Μονάδα σαλιγκαριών	1	
Παραγωγή ανθοκομικών ειδών	2	
Παραγωγή και εμπορία αυγών	1	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Τυροκομεία	1	Ολοκληρώθηκαν
Παραγωγή ζωοτροφών	1	
Μεταποίηση – τυποποίηση οικολογικών αγροτικών προϊόντων	1	
Παραγωγή γλυκών κουταλιού	1	

Εργαστήριο κατασκευής εκκλησιαστικών ειδών	1	
Ξηραντήριο δημητριακών	1	
Ασβεστοποιείο	1	
Μεταποίηση μετάλλου	2	
Κυλινδρόμυλοι	1	
Εργοστάσιο μαρμάρου (εξόρυξη)	1	
Εμποτιστήριο ιχθυοκαλλιέργειας διχτυών	1	

Τοπικός Πόρος Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) (2000-2004)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

		Πορεία υλοποίησης
Τυροκομεία	5	Ολοκληρώθηκαν
Κατασκευή επίπλων	4	
Βιοτεχνίες εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου	8	
Παραγωγή οικολογικών υγρών καθαρισμού - χημείο	1	
Βιοτεχνίες παραγωγής τροφίμων (τουρσιά, σαλάτες, αρτοσκευάσματα, παγωτά)	4	
Εργαστήρια – Οικοτεχνίες παραγωγής γλυκών, μαρμελάδων και τουρσιών	2	
Εργαστήρια παραγωγής αρτοσκευασμάτων, ζαχαροπλαστεία, εργαστήρια παραγωγής ζυμαρικών	7	
Βιοτεχνίες γουνοποιίας	5	
Βιοτεχνίες παραγωγής ειδών συσκευασίας	2	
Μονάδα ξήρανσης αραβόσιτου	1	
Βιοτεχνία ενσίρωσης αραβόσιτου	1	
Διαλογητήριο πατάτας	1	
Βιοτεχνία επεξεργασίας κρέατος	2	
Εργαστήριο βυζαντινής αγιογραφίας	1	
Βιοτεχνία επεξεργασίας τζαμιών	1	
Επιχειρήσεις μετάλλου	10	
Μονάδες ηλεκτροστατικής βαφής μετάλλων	2	
Εκτροφείο γουνοφόρων ζώων	1	
Βιοτεχνίες επεξεργασίας ξύλου	3	
Αναγομώσεις ελαστικών	1	
Μονάδα επεξεργασίας γάλακτος	1	

Βιοτεχνία παραγωγής ασφαλτομίγματος	1	
Βιοτεχνία παραγωγής τεντών	1	
Βιοτεχνία παραγωγής κουφωμάτων	1	
Μελισσοκομική μονάδα	1	
Αμμορυχείο	1	
Θερμοκήπια	2	

ΟΠΑΑΧ ΠΕΠ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΑΣΚΙΟΥ - ΒΙΤΣΙΟΥ

		Πορεία υλοποίησης
Παραγωγή μεταλλικών κατασκευών	1	Σε εξέλιξη
Βιοτεχνίες επεξεργασίας γούνας	2	1 ολοκληρώθηκε 1 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΠΡΕΣΠΩΝ – ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ

Δεν υπήρχαν αντίστοιχες επενδύσεις

ΟΠΑΑΧ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΑΝΩ ΒΟΪΟΥ

		Πορεία υλοποίησης
Βιοτεχνικές μονάδες παραγωγής προϊόντων από ξύλο	1	Σε εξέλιξη
Βιοτεχνίες παραγωγής προϊόντων από μέταλλο	1	Σε εξέλιξη
Μονάδα παραγωγής εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού	1	Σε εξέλιξη
Τυροκομεία	3	1 ολοκληρώθηκε 2 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ, ΒΙΤΣΙΟΥ, ΟΝΤΡΙΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Βιοτεχνία δημιουργίας ψηφιδωτών	1	Σε εξέλιξη
Παραδοσιακό αποστακτήριο	1	Σε εξέλιξη
Διαλογητήριο ντομάτας - μήλων	1	Απεντάχθηκε

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Οινοποιεία	2	Σε εξέλιξη

ΕΠΑΑ & Α.Υ. (2001-2006)

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 300.000 €

Εκσυγχρονισμός μονάδας γάλακτος - Καστοριά	1
Ίδρυση μονάδας βιολογικού οίνου - Καστοριά	1
Μονάδα διαλογής και συσκευασίας πατάτας - Καστοριά	1

4.4.6. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Γ' ΠΕΠ 2000 – 2006)

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΝΕΜ)

Νομός Κοζάνης

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας Μέτρο 4.3	26	619.190.000	309.595.000	562.051.261	281.025.631
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ	2	66.300.000	33.150.000	55.096.466	27.548.233
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ Δυτικής Μακεδονίας	11	294.351.000	147.175.500	281.762.980	140.881.490
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ (Cluster) *	2	1.144.000.000	777.000.000	642.184.047	430.200.476
Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης Φθινουσών Περιοχών	8	1.141.000.000	570.500.000	976.204.238	488.102.119
Μέτρο 1.5 Υποπρόγραμμα 1 (Τουρισμός)	2	28.000.000	14.000.000	25.988.834	12.994.417
INTERREG II Μέτρο 4.1	1	30.000.000	15.000.000	30.000.000	15.000.000
Δράση 4.2.10 ΕΠΒ	8	655.000.000	262.000.000	428.143.925	171.257.570

* αφορά το Δίκτυο Μεταλλοκατασκευών Κοζάνης-Βόλου και το Μεταλλουργικό Δίκτυο Βορείου Ελλάδας (Κοζάνης-Σερρών)

Νομός Καστοριάς

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας Μέτρο 4.3	13	255.900.000	127.950.000	244.262.537	122.131.269
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ	4	178.700.000	89.350.000	137.556.262	68.778.131
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ Δυτικής Μακεδονίας	28	590.233.500	295.116.750	551.290.774	275.645.387
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ (Cluster)**	1	662.500.000	449.750.000	619.652.710	419.984.240
Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης Φθινουσών Περιοχών	4	339.000.000	169.500.000	251.409.154	125.704.577
Μέτρο 1.5 Υποπρόγραμμα 1 (Τουρισμός)	1	23.000.000	11.500.000	23.000.000	11.500.000
INTERREG II Μέτρο 4.2	6	970.000.000	485.000.000	903.776.248	451.888.124
INTERREG II Μέτρο 4.1	4	235.000.000	117.500.000	235.000.000	117.500.000
Δράση 4.2.10 ΕΠΒ	4	260.000.000	104.000.000	249.642.145	99.856.858

** αφορά το Δίκτυο γουνοποιών Καστοριάς-Σιάτιστας

Νομός Φλώρινας

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας Μέτρο 4.3	9	220.900.000	110.450.000	204.878.956	102.439.478
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ	2	155.300.000	77.650.000	129.537.016	64.768.508
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ Δυτικής Μακεδονίας	4	97.810.000	48.905.000	95.765.134	47.882.567
Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης Φθινουσών Περιοχών	3	577.000.000	288.500.000	566.450.199	283.225.100
Μέτρο 1.5 Υποπρόγραμμα 1 (Τουρισμός)	1	25.000.000	12.500.000	21.300.000	10.650.000
INTERREG II Μέτρο 4.2	2	390.000.000	195.000.000	390.000.000	195.000.000
INTERREG II Μέτρο 4.1	1	50.000.000	25.000.000	50.000.000	25.000.000
INTERREG II Μέτρο 4.5***	1	850.000.000	425.000.000	952.000.000	476.000.000

***Αύξηση προϋπολογισμού. Μέρος του έργου υλοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη.

Νομός Γρεβενών

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας Μέτρο 4.3	10	236.777.000	118.388.500	221.658.432	110.829.216
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ	2	106.100.000	53.050.000	97.205.586	48.602.793
Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ Δυτικής Μακεδονίας	6	124.824.600	62.412.300	121.766.978	60.883.489

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΚΕΠΑ)

Νομός Κοζάνης

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
Δράση 1.2.3β Ηλεκτρονικό Εμπόριο	1	47.991.000	23.995.500	46.334.327	23.167.164
Δράση 1.2.3β Κλαδικά Έργα EDI	4	37.325.000	22.395.000	25.037.223	15.022.334
Δράση 1.1.9 ISO 9000	2	15.000.000	10.500.000	13.320.200	9.324.140
Δράση 4.2.11 ΕΠΒ Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Γυναικών	2	50.570.000	25.285.000	36.352.773	18.176.387

Νομός Καστοριάς

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
Δράση 1.2.3β Κλαδικά Έργα EDI	3	51.800.000	31.080.000	42.627.512	25.576.507
Δράση 4.2.11 ΕΠΒ Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Γυναικών	2	82.000.000	41.000.000	80.095.588	40.047.794

Νομός Γρεβενών

Πρόγραμμα	Αριθμός έργων	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Εγκεκριμένη Δημόσια Χρηματοδότηση	Πιστοποιημένος Προϋπολογισμός	Πιστοποιηθείσα Δημόσια Χρηματοδότηση
Δράση 1.1.9 ΕΠΒ ISO 9000	1	6.000.000	4.200.000	5.498.000	3.848.600

LEADER + (2003-2008)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

		Πορεία υλοποίησης
Παραγωγή προϊόντων γύψου	1	Σε εξέλιξη
Εργοστάσιο μαρμάρου (εξόρυξη)	1	Σε εξέλιξη
Επισκέψιμα οινοποιεία	1	Ολοκληρώθηκε
Βιοτεχνία παραγωγής γιαουρτιού	1	Σε εξέλιξη
Εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών ζυμαρικών	1	Ολοκληρώθηκε
Εργαστήριο παραδοσιακής αρτοποιίας και αρτοσκευασμάτων	2	Σε εξέλιξη
Εκτροφεία γουνοφόρων ζώων	5	1 ολοκληρώθηκε 4 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

		Πορεία υλοποίησης
Εργαστήρια χειροτεχνίας – οικοτεχνίας (κηροποιεία, κλπ)	2	1 ολοκληρώθηκε 1 σε εξέλιξη
Παραγωγή μαρμελάδων και γλυκών κουταλιού	1	Ολοκληρώθηκε
Εργαστήριο παραδοσιακής, ζαχαροπλαστικής αρτοποιίας και αρτοσκευασμάτων	1	Ολοκληρώθηκε

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

		Πορεία υλοποίησης
ΜΟΝΑΔΕΣ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ & ΕΙΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ	5	3 ολοκληρώθηκαν 2 σε εξέλιξη
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	2	Ολοκληρώθηκαν
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	4	1 ολοκληρώθηκε 3 σε εξέλιξη
ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	Ολοκληρώθηκαν
ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	3	2 ολοκληρώθηκαν 1 σε εξέλιξη
ΕΚΤΡΟΦΕΙΑ ΘΗΡΑΜΑΤΩΝ	3	2 ολοκληρώθηκαν 1 σε εξέλιξη

4.4.7. Οικονομικά στοιχεία επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα

Από τα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία δείγματος επιχειρήσεων, που ασχολούνται με τη μεταποίηση και εμπορία προϊόντων που έχουν άμεση σχέση με τον αγροτικό τομέα, διαπιστώνουμε ότι στη Δυτ. Μακεδονία οι επιχειρήσεις που λειτουργούν, εμφανίζουν θετικά οικονομικά στοιχεία, όπως φαίνεται και από τον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 92. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Α/Α	Επιχείρηση	Δραστηριότητα	Κύκλος εργασιών		Καθαρά κέρδη		Μικτά κέρδη	
			2003	2004	2003	2004	2003	2004
1.	Γ.Ε.Ο.Κ. Α.Ε. (Ν. Καστοριάς)	Διαλογή και συσκευασία νωπών φρούτων και λαχανικών	2.361.214	838.796	190.335	(1.189.160)	656.635	188.413
2.	ΤΟΛΟΣ Α.Ε. (Ν. Καστοριάς)	Διαλογή και συσκευασία νωπών φρούτων και λαχανικών		2.872.276		102.439		207.029
3.	AGROCOM Α.Ε. (Ν. Φλώρινας)	Διαλογή και συσκευασία νωπών λαχανικών	1.272.810	2.127.449	14.758	14.571	365.485	360.067
4.	ΓΙΑΛΑΜΑΣ ΑΕΒΕ (Ν. Φλώρινας)	Διαλογή και συσκευασία πατάτας	2.115.687	2.738.207	(37.833)	19.136	264.097	257.681
5.	EXPOTAN INTERNATIONAL Α.Ε. (Ν. Καστοριάς)	Βαφή και φινίρισμα γούνας	6.139.082	5.685.935	804.191	551.364	1.615.936	1.156.594
6.	ΦΛΩΚΤΗΝ ΑΒΕΕ (Ν. Φλώρινας)	Παραγωγή ζωοτροφών	718.110	614.190	20.445	10.136	99.833	175.285
7.	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε. (Ν. Φλώρινας)	Παραγωγή σνακς, κρουασάν	17.096.345	18.472.879	31.505	33.036	481.192	873.121
8.	ΜΠΕΛΛΗΣ ΑΒΕΕ (Ν. Φλώρινας)	Παραγωγή νωπών και κατεψυγμένων παρασκευασμάτων πουλερικών	1.757.447	2.527.410	5.870	14.666	302.711	617.941

Α/Α	Επιχείρηση	Δραστηριότητα	Κύκλος εργασιών		Καθαρά κέρδη		Μικτά κέρδη	
			2003	2004	2003	2004	2003	2004
9.	ΚΟΥΚΟΥΤΑΡΗΣ Α, "ALFA" ΑΕΒΕ (Ν. Κοζάνης)	Παραγωγή νωπών και κατεψυγμένων προϊόντων ζύμης και παγωγών	14.615.733	19.362.712	2.027.507	2.555.892	8.445.278	11.248.412
10.	ΠΙΤΕΝΗ Α., ΑΦΟΙ, ΑΒΕΕ (Ν. Κοζάνης)	Παραγωγή σαλατών, τομάτας κέτσαπ, μουστάρδας, σαλτσών, τουρσιών	1.478.174	1.524.420	11.133	1.300	213.180	225.012
11.	ΤΣΙΚ ΑΒΕΕ (Πτολεμαΐδα)	Επεξεργασία ξηρών καρπών	2.005.165	2.022.755	114.923	66.970	410.558	205.005
12.	ΧΑΝΟΓΛΟΥ Α.Ε. (Πτολεμαΐδα)	Παραγωγή προϊόντων αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής	640.345	826.453	20.224	14.685	356.760	493.273
13.	ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Α.Ε. (Πτολεμαΐδα)	Επεξεργασία και χονδρικό εμπόριο ζωοτροφών	1.585.161	1.710.373	15.093	26.634	190.766	259.892
14.	ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΥΛΟΙ ΓΡΕΒΕΝΩΝ Α.Ε. (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή αλεύρων και υποπροϊόντων	2.134.459	2.390.926	53.257	60.616	152.524	201.169
15.	ΚΟΛΕΤΣΟΥ ΣΠ., ΑΦΟΙ, Α.Ε. (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή ζωοτροφών. Χονδρικό εμπόριο δημητριακών	1.634.977	1.488.417	21.475	19.517	203.463	181.671
16.	ΚΟΥΡΕΛΛΑΣ Α.Ε. (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή, εισαγωγές και χονδρικό εμπόριο τυριών και βουτύρου	4.505.100	5.116.174	16.592	35.082	142.658	174.812
17.	ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ Ι.ΧΑΛΑΤΣΟΓΛΟΥ & ΥΙΟΙ ΑΒΕΕ (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή αλεύρων και υποπροϊόντων	1.364.195	1.158.225	20.046	12.661	302.975	254.670
18.	ΜΥΛΟΙ ΡΟΔΙΑΣ Α.Ε. (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή αλεύρων	845.331	1.130.542	60.414	63.212	90.572	129.687
19.	ΝΤΑΣΙΟΣ ΑΒΕΕ (Ν. Γρεβενών)	Παραγωγή και εμπορία παγωτών, προϊόντων ζαχαροπλαστικής και σοκολάτας	2.515.924	3.141.248	51.835	5.259	744.001	633.276

Α/Α	Επιχείρηση	Δραστηριότητα	Κύκλος εργασιών		Καθαρά κέρδη		Μικτά κέρδη	
			2003	2004	2003	2004	2003	2004
20.	ΓΙΩΤΑΣ ΑΒΕΕ (Ν. Γρεβενών)	Επεξεργασία ξυλείας. Κατασκευή ξύλινων δαπέδων και προκατασκευών	3.631.205	3.721.006	205.562	18.944	389.606	522.696
21.	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Α.Ε. (Ν. Γρεβενών)	Επεξεργασία ξυλείας	715.007	1.277.400	(99.363)	(135.136)	5.434	(45.906)
22.	ΑΛΗΧΑΝΙΔΗΣ Α.Ε. (Σέρβια Κοζάνης)	Κατασκευή ξύλινων δαπέδων. Επεξεργασία, εισαγωγές και χονδρικό εμπόριο ξυλείας	2.028.306	1.157.585	78.021	15.968	256.396	159.829
23.	ΧΛΙΑΠΑΣ Α.Β.&Ε.Ε. (Ν.Κοζάνης)	Επεξεργασία, εισαγωγές και εμπόριο ξυλείας και ξύλινων δαπέδων	919.567	878.920	30.746	11.295	125.637	134.603
24.	ΠΟΤΟΠΟΙΪΑ – ΟΙΝΟΠΟΙΪΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΑΒΕΕ (Ν. Καστοριάς)	Χονδρικό εμπόριο ποτών και χαρτικών tissue	2.817.545	2.795.287	43.775	43.344	392.917	483.707

ΠΗΓΗ: ICAP

4.4.8. Άλλες κατηγορίες υποδομών

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας λειτουργεί μία μόνο Βιομηχανική Περιοχή στη Φλώρινα. Αυτή ιδρύθηκε το 1983 και έχει συνολική έκταση 1000 στρεμμάτων. Σύμφωνα με το ΠΔ 136/86 έχουν θεσμοθετηθεί οι Βιομηχανικές Περιοχές Καστοριάς, Κοζάνης και Γρεβενών, οι οποίες όμως δεν έχουν τεθεί σε λειτουργία. Σε πρώτη φάση αναμένεται η έναρξη κατασκευής της ΒΙ.ΠΕ Κοζάνης, που βρίσκεται στη φάση υλοποίησης. Επιπλέον δημιουργήθηκαν (ή βρίσκονται υπό εξέλιξη) το Εκθεσιακό Κέντρο στα Κοίλα Κοζάνης, το ΒΙΟΠΑ ξύλου-επίπλου Κοζάνης, το ΒΙΟΠΑ Εράτυρας και έχει ολοκληρωθεί το ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας.

4.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές

Συμπερασματικά για τον δευτερογενή τομέα παραγωγής γίνονται οι εξής διαπιστώσεις – επισημάνσεις :

- Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής κατέχει εδώ και δεκαετίες σημαντικό μερίδιο στο παραγωγικό δυναμικό λόγω της ύπαρξης μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το 50% της συνολικής παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται στη Δυτ. Μακεδονία.

- Εκτός του κλάδου της ενέργειας, ο δευτερογενής τομέας βρίσκεται σε υποχώρηση.

- Ο κλάδος της γούνας, που αποτελούσε τη βασική μεταποιητική δραστηριότητα στον άξονα Καστοριάς – Σιάτιστας, συνεπυκουρούμενος από την κατεργασία του δέρματος, αντιμετωπίζει παρατεταμένη κρίση σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, διαμορφώνοντας κύρια στις περιοχές Καστοριάς και Σιάτιστας νέα, αρνητικά, οικονομικά αλλά και κοινωνικά δεδομένα. Ενθαρρυντικό γεγονός ωστόσο αποτελεί η υψηλή κινητικότητα των δύο ανωτέρω κλάδων σε διεθνές επίπεδο, ενώ η ανάσχεση της σημερινής παρατεταμένης αρνητικής κατάστασης, μέσα από θεσμικού κυρίως χαρακτήρα παρεμβάσεις, μπορεί να οδηγήσει στην εκ νέου ενδυνάμωση των συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

- Από τους κλάδους της μεταποίησης που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ξεχωρίζει ο κλάδος των τροφίμων και ποτών με 388 επιχειρήσεις (2000) σε όλη την Περιφέρεια.

- Ο κλάδος των κατασκευαστικών επιχειρήσεων εμφανίζει μεγάλο αριθμό (2.618 επιχειρήσεις), αλλά στη συντριπτική πλειοψηφία τους είναι ατομικές επιχειρήσεις οικοδομικών εργασιών.

- Σχετικά με τις μεταποιητικές επιχειρήσεις που αξιοποιούν γεωργική – κτηνοτροφική παραγωγή επισημαίνουμε την παρουσία τυροκομικών μονάδων

  Στο σύνολο της Περιφέρειας λειτουργούν 73 επιχειρήσεις επεξεργασίας γάλακτος (τυροκομεία), σχεδόν στο σύνολό τους σε οικογενειακή βάση. Οι επιχειρήσεις αξιοποίησαν σε μεγάλο βαθμό τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες

LEADER I, II και LEADER+, εκσυγχρονίζοντας τον εξοπλισμό και τις κτιριακές εγκαταστάσεις. Οι επιχειρήσεις, στο σύνολό τους, εμφανίζουν θετικά οικονομικά αποτελέσματα.

- Στον κλάδο των οπωροκηπευτικών, η μεταποίηση αφορά την πρώτη διαλογή και συσκευασία, όπου δραστηριοποιούνται στο σύνολο της Περιφέρειας 20 επιχειρήσεις. Σημαντική είναι η παρουσία των αλευροποιητικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παραγωγής ζωοτροφών, όπου καταγράφονται 19 επιχειρήσεις με θετικά οικονομικά αποτελέσματα, όπως εξάγονται από ένα δείγμα που παρατίθεται (στοιχεία ICAP).

- Στον κλάδο του κρασιού (17 οινοποιεία), έγιναν επενδύσεις σε μικρά οινοποιεία που αξιοποιούν ιδιοπαραγόμενη πρώτη ύλη, αφού εγκαταστάθηκαν φυτείς αμπελιών με νέες εμπορικές ποικιλίες.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής:

Η χαμηλή συγκέντρωση, ιδίως της μεταποίησης, στη Δυτ. Μακεδονία συνοδεύεται παράλληλα από ενδείξεις σχετικής υστέρησης σε επενδύσεις, όσο και συγκριτικά χαμηλότερης παραγωγικότητας της εργασίας και ανάπτυξης κύκλου εργασιών. Ο βαθμός σύστασης νέων, πλέον σύγχρονων μεταποιητικών επιχειρήσεων, απέχει πολύ από τους ρυθμούς δημιουργίας ενός διεθνώς ανταγωνιστικού μεταποιητικού πόλου. Ενδεικτική των εξελίξεων στο περιφερειακό παραγωγικό σύστημα από την πλευρά της προσφοράς αποτελεί η αδυναμία προσέλκυσης της εφαρμογής του Αναπτυξιακού Νόμου 2601/98 με τον Α.Ν. 1892/90. Συγκεκριμένα, στη Δυτ. Μακεδονία οι επενδυτικές προσπάθειες μετά το 1998 μειώθηκαν συγκριτικά τόσο αναφορικά με τον αριθμό των υπαγωγών όσο και σε σχέση με το συνολικό ύψος των επενδύσεων.

Το πρόγραμμα LEADER I, LEADER II, LEADER+ και ΟΠΑΑΧ βοήθησαν σημαντικά στον εκσυγχρονισμό των μεταποιητικών επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα, οι οποίες όμως διατηρούν το μικρό μέγεθός τους.

Το μέγεθος των επιχειρήσεων είναι μικρό αλλά ο εξοπλισμός τους σύγχρονος έτσι ώστε να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για ποιοτική παραγωγή.

Οι προοπτικές του τομέα είναι:

- ✓ *Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας*
- ✓ *Ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων*
- ✓ *Βελτίωση της παραγωγικότητας*
- ✓ *Ποιοτική παραγωγή σε όλα τα στάδια*
- ✓ *Εξωστρέφεια*
- ✓ *Σύνδεση μεταποίησης με την τοπική παραγωγή*

5. Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

5.1. Κύρια χαρακτηριστικά (κυριότερες μορφές δραστηριότητας – χαρακτηριστικά)

Ο τριτογενής τομέας της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έχει διευρύνει το μερίδιο του κατά την τελευταία πενταετία, δημιουργώντας απασχόληση ικανή να απορροφήσει μέρος της απελευθέρωσης δυναμικού από τον αγροτικό τομέα συν μέρος της προσφοράς εργασίας από τους οικονομικούς μετανάστες.

Το μεταβαλλόμενο τομεακό πρότυπο παραγωγής και απασχόλησης ωστόσο δεν έχει ακόμα σταθεροποιηθεί καθώς είναι έντονες οι επιδράσεις που δέχονται η γεωργία και η βιομηχανία, αφενός από το καθεστώς στήριξης ορισμένων αγροτικών προϊόντων στο πλαίσιο της ΚΑΠ, αφετέρου δε από τον εντεινόμενο εξωτερικό και εσωτερικό ανταγωνισμό και την κάμψη της εσωτερικής ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά, ιδιαίτερα μετά το 2000.

Ειδικότερα όσον αφορά επιμέρους κλάδους του τριτογενούς τομέα στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αναφέρονται τα παρακάτω βασικά συμπεράσματα:

(α) Ο τομέας του **εμπορίου** και των **υπηρεσιών** στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό καταστημάτων και απασχολουμένων, ενώ στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οι δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί είναι αυτές των σχετικών οργανισμών και των ασφαλειών.

(β) Το **χονδρικό εμπόριο** υποχωρεί μπροστά στην επέκταση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου, το οποίο εκσυγχρονίζεται με αναβαθμισμένες εμπορικές υπηρεσίες και συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Γενικά, στον τομέα των αποθηκεύσεων, του εμπορίου και των υπηρεσιών δημιουργούνται νέες συνθήκες με την προοπτική των αγορών της Βαλκανικής που συνορεύουν με τη Δυτική Μακεδονία. Ενισχυτικά των ανωτέρω καλείται να λειτουργήσει το ***Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας*** που εδρεύει στην Κοζάνη, το οποίο με τη στήριξη τοπικών φορέων καθώς και επιμελητηρίων στοχεύει στην ανάπτυξη επιχειρηματικών και λοιπών δραστηριοτήτων (εκπαιδευτικές, πολιτιστικές κλπ.) με τις γείτονες χώρες.

(γ) Αναφορικά με τις **υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** η Περιφέρεια απέκτησε αυτόνομο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, με τμήματα (Παιδαγωγικό

- Βαλκανικών Σπουδών στη Φλώρινα, Πολυτεχνικό - Τμήμα Διαχείρισης Ενεργειακών Πόρων στην Κοζάνη). Αντίθετα ιδιαίτερη δραστηριότητα αναπτύσσει το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο μετά την ίδρυση των πρώτων τμημάτων στην Κοζάνη (πρώην ΚΑΤΕΕ - 1976) αριθμεί σήμερα τρεις κύριες Σχολές (Διοίκησης & Οικονομίας στην Κοζάνη και την Καστοριά, Τεχνολογικών Εφαρμογών στην Κοζάνη και Τεχνολόγων Γεωπονίας στη Φλώρινα) με 14 συνολικά τμήματα.

(δ) Η ανάπτυξη των **υπηρεσιών Έρευνας και Τεχνολογίας** βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Η ίδρυση του ***Κέντρου Τεχνολογικής Έρευνας Δυτικής Μακεδονίας*** (1994), με έδρα την Κοζάνη και Ερευνητικούς Τομείς προσαρμοσμένους στις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες της Περιφέρειας, δεν έχει επιφέρει ακόμη τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο αυτόνομης λειτουργίας ή συνεργασίας με το ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και άλλα Κέντρα Ερευνών ή Ερευνητικά Ινστιτούτα του εσωτερικού ή του εξωτερικού. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι πριν την ίδρυση του συγκεκριμένου φορέα η Δυτική Μακεδονία συγκέντρωνε μόλις το 3,5% του συνόλου των ερευνητικών ιδρυμάτων της χώρας, όντας στην ένατη θέση της σχετικής κατάταξης μεταξύ των Περιφερειών της χώρας (1993). Στον ερευνητικό τομέα δραστηριοποιούνται επίσης το ***Παράρτημα του ΙΓΜΕ***, το ***Κέντρο Τεχνολογίας και Εφαρμογών Στερεών Καυσίμων (ΚΤΕΣΚ)*** καθώς και το ***Κέντρο Ελληνικής Γούνας***.

(ε) Η **τουριστική κίνηση** συνολικά στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, καθώς πρόκειται για περιοχή υποδοχής περιορισμένου αριθμού επισκεπτών, στη συντριπτική τους πλειοψηφία Ελλήνων. Ωστόσο κατά τα τελευταία χρόνια η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής χαρακτηρίζεται από έντονη δυναμική, εστιασμένη κυρίως στις διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικότερα, αναφορικά με τον αριθμό διανυκτερεύσεων σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 30,7% στο διάστημα 1995 – 1998, ενώ αυξημένος εμφανίζεται και ο δείκτης πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων καθώς από 33,7% το 1995 ανήλθε στο 40,8% το 1998.

5.2. Αριθμός, Μέγεθος και Διάρθρωση Επιχειρήσεων

Ακολούθως παρατίθενται πίνακες με τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση και τη δυναμική του τομέα των υπηρεσιών στη Δυτική Μακεδονία, όπως αυτοί παρουσιάζονται στην Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006.

ΠΙΝΑΚΑΣ 93 : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ, 1998 (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ, ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ)

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	292	13.154	2,2%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	124	7.437	1,7%
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	112	6.487	1,7%
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	98	4.814	2,0%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρ. Δραστηριότητες	515	16.715	3,1%
Δημόσια Διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	102	6.660	1,5%
Εκπαίδευση	103	4.602	2,2%
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	127	5.251	2,4%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	43	2.511	1,7%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό εξοπλισμό	8	309	2,7%
Σύνολο	**1.524**	**67.939**	**2,24%**

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006.

ΠΙΝΑΚΑΣ 94 : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ- ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ (ΠΟΣΟ ΣΕ ΕΚ. ΕΥΡΩ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2000)

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Αριθμός επιχειρήσεων χονδρικού εμπορίου	1.497	60.820	2,5%
Κύκλος εργασιών χονδρικού εμπορίου	281,15	35.917	0,8%
Αριθμός επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου	5.522	188.529	2,9%
Κύκλος εργασιών λιανικού εμπορίου	525,67	27.552	1,9%
Αριθμός επιχειρήσεων εμπορίας, συντήρησης αυτοκινήτων, καυσίμων	919	31.699	2,9%
Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων εμπορίας, συντήρησης αυτοκινήτων, καυσίμων	153,44	11.900	1,3%
Αριθμός επιχειρήσεων ξενοδοχείων-εστιατορϊων	3.116	96.173	3,2%
Κύκλος εργασιών ξενοδοχείων-εοτιατορίων	86,13	5.977	1,4%
Αριθμός επιχειρήσεων χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης	67	3.124	2,1%
Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης	1,46	5.648	0,02%
Αριθμός επιχειρήσεων υπηρεσιών εκπαίδευσης	74	4.575	1,6%
Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων υπηρεσιών εκπαίδευσης	3,13	252	1,2%
Αριθμός επιχειρήσεων υπηρεσιών υγείας	32	3.278	1,0%
Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων υπηρεσιών υγείας	2,86	399	0,7%
Αριθμός άλλων επιχειρήσεων υπηρεσιών	3.683	182.040	2,0%
Κύκλος εργασιών άλλων επιχειρήσεων υπηρεσιών	220,74	48.181	0,5%
Σύνολο αριθμού επιχειρήσεων	14.910	570.238	2,6%
Σύνολο κύκλου εργασιών	1.274,58	135.827	0,9%

Πηγή: Δηλώσεις ΦΠΑ, ΥΠΟΙΟ – Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006

ΠΙΝΑΚΑΣ 95 : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ, 2002

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	10.477	675.417	1,6%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	5.204	261.834	2,0%
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	3.314	239.225	1,4%
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1.075	96.949	1,1%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρ. Δραστηριότητες	3.175	228.787	1,4%
Δημόσια Διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	6.726	294.088	2,3%
Εκπαίδευση	6.412	247.508	2,6%
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3.345	177.081	1,9%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3.185	148.085	2,2%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό εξοπλισμό	344	52.069	0,7%
Ετερόδικοι οργανισμοί και όργανα	24	822	2,9%
Σύνολο	**43.281**	**2.421.864**	**1,8%**

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006

ΠΙΝΑΚΑΣ 96 : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2002

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	3.716	606.330	0,6%
Κλίνες σε ξενοδοχεία πολυτελείας	-	36.626	-
Κλίνες σε ξενοδοχεία Α κατηγορίας	71	155.725	0,04%
Ξενοδοχεία	81	8.329	1,0%
Ξενοδοχεία πολυτελείας	-	90	-
Ξενοδοχεία Α κατηγορίας	3	828	0,4%
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία[18]	52.302	46.573.553	0,1%
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών σε ξενοδοχεία[19]	350.640	14.983.243	2,3%

Πηγή: ΕΟΤ – Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006

5.3. Κλάδοι σε κρίση – αναδυόμενοι κλάδοι

Η γενική εικόνα του τριτογενούς τομέα της Δυτικής Μακεδονίας που προκύπτει από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παραπάνω παράγραφο είναι αρνητική ως προς τη χαμηλή συμμετοχή παραδοσιακών κλάδων των υπηρεσιών (π.χ. λιανικό εμπόριο, διαχείριση ακινήτων, εκπαίδευση, υγεία – πρόνοια) στην οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση. Χαμηλότερη συγκέντρωση παρουσιάζεται στους κλάδους χρηματοπιστωτικές υπηρεσιών, μεταφορών, επικοινωνιών, τουρισμού που είναι σε θέση να προσδώσουν στις υπηρεσίες τον ρόλο του κινητήρα της περιφερειακής ανάπτυξης.

Όπως προκύπτει από τα συγκριτικά στοιχεία του κύκλου εργασιών για το χονδρικό εμπόριο, της δυναμικότητας των τουριστικών υποδομών και, κυρίως, της προσέλκυσης τουριστών και διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων μέσα από τις κεντρικές μεταφορικές υποδομές της Περιφέρειας, η παραγωγική βάση της Δυτικής Μακεδονίας δεν έχει αναγάγει την οικονομική διασύνδεση με την εσωτερική και εξωτερική αγορά στο επίπεδο που απαιτείται ώστε να κινητοποιήσει τη συνολική ανάπτυξή της.

Από τους κλάδους του τριτογενούς τομέα που φαίνεται ότι παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης στη Δυτική Μακεδονία είναι ο τουρισμός με τη μορφή του αγροτουρισμού και με σημαντικότερους πόλους την Καστοριά κατά κύριο λόγω και κατά δεύτερον την περιοχή των Γρεβενών γύρω από το χιονοδρομικό κέντρο.

Ήδη σε πολλές περιοχές της Περιφέρειεας (και ιδιαίτερα στις δυο προαναφερθείσες) έχουν αναπτυχθεί υποδομές φιλοξενίας, εστίασης και άλλες δραστηριότητες υποστηρικτικές του τουρισμού. Η ενίσχυση που δόθηκε μέσα από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (LEADER I, LEADER II, LEADER +) καθώς και από άλλα προγράμματα (ΟΠΑΑΧ ΠΕΠ, ΟΠΑΑΧ Υπουργείου Γεωργίας, κλπ) αποτέλεσε σημαντικό κίνητρο για την κινητοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και την ανάπτυξη των υποδομών αυτών.

Από τα διαθέσιμα δεδομένα στον τομέα του Τουρισμού που καταγράφουν τη μέση ετήσια πληρότητα σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην περιοχή μελέτης (δεν αναφέρεται ο νομός Φλώρινας) για την περίοδο 1996 – 2000 διαπιστώνουμε ότι:

- ✓ *τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας συγκεντρώνονται στο νομό Καστοριάς,*

- ✓ *γενικά σημειώνονται αυξομειώσεις στην πληρότητα, με τη μεγαλύτερη επιδείνωση να πραγματοποιείται το έτος 1999, ενώ*
- ✓ *στο σύνολο της περιφέρειας η τάση είναι πτωτική, αφού η μέση ετήσια μείωση της πληρότητας ανέρχεται στο 0,95%*

ΠΙΝΑΚΑΣ 97. ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ*

						ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
Νομός	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**97/96**	**98/97**	**99/98**	**00/99**
Κοζάνης	32,13%	34,95%	34,17%	34,28%	-	2,82	-0,79	0,12	-
Καστοριάς	41,90%	47,87%	48,90%	41,95%	-	5,97	1,02	-6,94	-
Γρεβενών	25,87%	25,11%	20,71%	25,64%	-	-0,76	-4,40	4,94	-
ΣΥΝΟΛΟ	39,16%	41,89%	40,83%	36,63%	35,36%	2,74	-1,06	-4,20	-1,27

** Προσωρινά Στοιχεία / Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ / Τελευταία ενημέρωση: 21.01.2003*

Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα παραπάνω ποσοστά αναδεικνύουν την εμφανή αδυναμία της περιφέρειας και επιμέρους των νομών της να καταστούν δυναμικοί τουριστικοί πόλοι καθ΄ όλη τη διάρκεια του έτους, παρά τα φυσικά πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής. Τα περιθώρια βελτίωσης προς την κατεύθυνση αυτή παραμένουν σημαντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 98. ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ *

	ΣΥΝΟΛΟ										
	ΕΤΟΣ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ				
Νομός	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**97/96**	**98/97**	**99/98**	**00/99**	**Ιαν-00**
Φλώρινας	99,520	92,541	92,049	80,035	84,753		-7,01%	-0,53%	-13,05%	5,89%	
Κοζάνης	133,408	149,164	149,112	152,698	146,129		11,81%	-0,03%	2,40%	-4,30%	
Καστοριάς	119,775	140,292	142,787	133,55	138,543		17,13%	1,78%	-6,47%	3,74%	
Γρεβενών	18,890	19,637	18,444	27,280	33,517		3,95%	-6,08%	47,91%	22,86%	
ΣΥΝΟΛΟ	371,593	401,634	402,392	393,563	402,942	359,942	8,08%	0,19%	-2,19%	2,38%	-10,86%

* Προσωρινά Στοιχεία / Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ / Τελευταία ενημέρωση: 21.04.2003

Ανάλογα είναι και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών & ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά νομό την πενταετία 1996 - 2000. Ειδικότερα:

- ✓ *οι νομοί με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα είναι αυτοί της Κοζάνης και της Καστοριάς, ενώ οι μεταβολές είναι συνολικά θετικές, (αύξηση 9,5% στην Κοζάνη και 15,7% στο νομό Καστοριάς). Πρέπει να επισημανθεί ότι η επισκεψιμότητα των νομών αυτών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στο γεγονός ότι αυτοί αποτελούν τα μεταποιητικά κέντρα της περιφέρειας,*

- ✓ *παρά τον ιδιαίτερα περιορισμένο αριθμό ξενοδοχειακών καταλυμάτων, η συνολική μεταβολή των διανυκτερεύσεων στο νομό Γρεβενών είναι ισχυρά θετική κατά 77,4%,*

- ✓ *αντίθετα η συνολική μεταβολή των διανυκτερεύσεων στο νομό Φλώρινας κατά τη διάρκεια της πενταετίας είναι αρνητική κατά 14,8%, ενώ*

- ✓ *στο σύνολο της περιφέρειας οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών & ημεδαπών τουριστών μειώθηκαν από το 1999 στο 2000 κατά 10,86%.*

Και από τα πιο πρόσφατα στοιχεία του 2002 διαπιστώνουμε την ιδιαίτερα περιορισμένη δυναμικότητα των τουριστικών υποδομών. Ειδικότερα στη Δυτική Μακεδονία:

- ✓ *οι κλίνες στα ξενοδοχειακά καταλύματα αντιστοιχούν μόλις στο 0,6% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας,*

- ✓ *δεν υπάρχουν ξενοδοχεία πολυτελείας,*

- ✓ *τα ξενοδοχεία Α΄ κατηγορίας αντιστοιχούν μόλις στο 0,4% του αντίστοιχου συνόλου της χώρας, ενώ το σύνολο των κλινών τους είναι ακόμη πιο περιορισμένες, αφού ανέρχονται στο 0,04% του συνόλου της χώρας,*

- ✓ *για το έτος 2000 η επισκεψιμότητα των αλλοδαπών αντιστοιχούσε μόλις στο 0,1% του συνόλου της χώρας, ενώ των ημεδαπών στο 2,53% του*

συνόλου της χώρας. Με άλλα λόγια τα 7/8 του τουρισμού της περιφέρειας προέρχονται από το εσωτερικό της χώρας και μόνο το 1/8 είναι αλλοδαποί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 99. ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2002

	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	Σύνολο Ελλάδος	% επί συνόλου
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	3.716	606.330	0,6%
Κλίνες σε ξενοδοχεία πολυτελείας	-	36.626	-
Κλίνες σε ξενοδοχεία Α κατηγορίας	71	155.725	0,04%
Ξενοδοχεία	81	8.329	1,0%
Ξενοδοχεία πολυτελείας	-	90	-
Ξενοδοχεία Α κατηγορίας	3	828	0,4%
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία (στοιχεία 2000)	52.302	46.573.553	0,1%
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών σε ξενοδοχεία (στοιχεία 2000)	350.640	14.983.243	2,3%

Πηγή: ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000 – 2006, 3η Επιτροπή Παρακολούθησης, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, 17 Νοεμβρίου 2003, Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης, Σύμβουλος Αξιολόγησης: Κοινοπραξία ΚΑΝΤΩΡ Σύμβουλοι Ανάπτυξης Α.Ε. & ΕΥΡΩΤΕΚ Ανώνυμος Μελετητική Εταιρία, Δεκέμβριος 2003 / ΕΟΤ

Παρά τα επιμέρους βήματα προόδου και ανάπτυξης που παρουσιάζονται μεμονωμένα στους περισσότερους νομούς της περιφέρειας, η συνολική εικόνα στον τομέα του τουρισμού δεν είναι ικανοποιητική. Η ανάπτυξη της περιφέρειας και η ενίσχυση της απασχόλησης διέρχεται, σε κάθε περίπτωση, μέσα από την ολοκληρωμένη ενίσχυση της τουριστικής της υποδομής, προκειμένου η περιφέρεια να αξιοποιήσει στο βέλτιστο δυνατό βαθμό το σύνολο των αναπτυξιακών της προοπτικών.

5.4. Ενδεικτικές επενδυτικές δραστηριότητες στον τριτογενή τομέα (1990 – 2004)

Στη συνέχεια ακολουθεί συνοπτική αναφορά των επενδυτικών δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα. Αναλυτική περιγραφή γίνεται στο τεύχος του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ.

ΠΕΠ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (1989-1994)

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ
1	Ειδική προβολή προϊόντων (ΤΕ 9158509)
2	Μελέτη – κατασκευή βιοτεχνικού πάρκου Σιάτιστας
3	Βιοτεχνικό πάρκο γούνας Εράτυρας
4	Μελέτη – κατασκευή χιονοδρομικού κέντρου Βασιλίτσας
5	Αποπεράτωση ξενώνα Ψαράδων
6	Κατασκευή πάρκου στην Πλατεία Συντάγματος Δήμου Κοζάνης
7	Μελέτη – μερική κατασκευή πάρκου αναψυχής Δήμου Πτολεμαΐδας
8	Γενική αναπαλαίωση κτιρίου – ανάπλαση χώρου Δήμου Τσοτυλίου
9	Τουριστική αξιοποίηση των Κάστρων του Δήμου Σερβίων
10	Έργα υποδομής για την αξιοποίηση χώρων στο Δήμο Βελβεντού
11	Διαμόρφωση κεντρικής πλατείας – Κατασκευή Π.Χ. – Χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων
12	Διαμόρφωση παραλίας λίμνης
13	Τουριστική αξιοποίηση λίμνης Ορεστιάδας
14	Διαμόρφωση παραλίμνιας ζώνης λίμνης Καστοριάς
15	Τουριστική αξιοποίηση χώρου φράγματος (River Party)
16	Ανάπλαση κεντρικής πλατείας (Γ.Μόδη) Δήμου Φλώρινας
17	Ανάπλαση αστικής ζώνης σιδηροδρομικού σταθμού Αμυνταίου
18	Προγράμματα κατάρτισης στον τριτογενή τομέα

Κ.Π. LEADER I (1992-1996)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – Κ.Π. LEADER I

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	3	Ολοκληρώθηκαν
Διαμόρφωση χώρων αναψυχής	2	
Γραφείο τουρισμού – προβολής	1	
Κατασκηνώσεις	1	
Διαμόρφωση πριπατητικών μονοπατιών	1	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ – Κ.Π. LEADER I

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	16	Ολοκληρώθηκαν
Γραφείο οικοτουρισμού	1	
Κέντρο πληροφόρησης	1	
Κέντρο προώθησης ορεινού τουρισμού	1	
Σήμανση – Ανάδειξη μονοπατιών	1	
Ορειβατικά καταφύγια	1	
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	1	
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	2	

Κ.Π. LEADER II (1997-2001)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – Κ.Π. LEADER II

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	9	Ολοκληρώθηκαν
Εστιατόρια – Ταβέρνες – Καφενεία	1	
Εκγαταστάσεις mini golf	1	
Αθλητικό κέντρο – Κέντρο αναψυχής	1	
Ορειβατικά καταφύγια	2	
κατασκηνώσεις	1	
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	1	
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	7	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ – Κ.Π. LEADER II

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	21	Ολοκληρώθηκαν
Εστιατόρια – Ταβέρνες – Καφενεία	6	
Εναλλακτικές μορφές τουρισμού Ιπποτουρισμός Πολιτιστικός τουρισμός Φυσιολατρικός τουρισμός – οικοτουρισμός	 2 9 4	
Προβολή – προώθηση, τουριστικά πακέτα, συστήματα κράτησης δωματίων, περίπτερα τουριστικών πληροφοριών	4	
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	1	

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – Κ.Π. LEADER II

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	19	Ολοκληρώθηκαν
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	1	
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	1	
Δράσεις ανάδειξης φυσικού περιβάλλοντος	2	
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	1	

Τοπικός Πόρος Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.) (2000-2004)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – Τ.Π.Α.

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	7	Ολοκληρώθηκαν
Γραφείο οικοτουρισμού	1	

ΟΠΑΑΧ (ΠΕΠ)

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΑΣΚΙΟΥ – ΒΙΤΣΙΟΥ

		Πορεία υλοποίησης
Μονάδες εναλλακτικών μορφών τουρισμού, άθλησης και αναψυχής (εγκαταστάσεις ιππικού τουρισμού)	1	Σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	7	
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	9	
Ολοκλήρωση κεντρικού κτιρίου ορεινού εκπαιδευτικού κατασκηνωτικού Κέντρου ΧΑΝΘ	1	

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΠΡΕΣΠΩΝ – ΚΡΥΣΤΑΛΟΠΗΓΗΣ

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	4	1 επαντάχθηκε 3 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	1	Σε εξέλιξη
Εκσυγχρονισμός χώρου εστίασης και προμήθεια απαιτούμενου χιονοδρομικού και λοιπού εξοπλισμού στην περιοχή Βίγλα Φλώρινας	1	Σε εξέλιξη
Γιορτή φασολιών και τσιρονιού	1	Σε εξέλιξη

ΟΠΑΑΧ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ)

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΑΝΩ ΒΟΪΟΥ

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	17	3 ολοκληρώθηκαν 14 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	3	Σε εξέλιξη
Οργάνωση και υλοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού	2	1 ολοκληρώθηκε 1 σε εξέλιξη
Τουριστική προβολή	4	1 απεντάχθηκε 3 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	5	

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ – ΒΙΤΣΙΟΥ – ΟΝΤΡΙΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	8	Σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	1	Σε εξέλιξη
Τουριστική προβολή	5	2 απεντάχθηκαν 2 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	3	1 απεντάχθηκε 2 ολοκληρώθηκαν
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	3	Σε εξέλιξη
Ιαματικά – θεραπευτικά λουτρά	1	Σε εξέλιξη

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΩΝ

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	2	Σε εξέλιξη
Ορεινά καταφύγια	1	Ολοκληρώθηκε
Τουριστική προβολή	1	Σε εξέλιξη

Κ.Π. LEADER+ (2003-2008)

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – Κ.Π. LEADER+

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	3	1 ολοκληρώθηκε 2 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – Ταβέρνες - Καφενεία	2	Ολοκληρώθηκαν
Ανάπτυξη Ηλεκτρονικού Κέντρου (portal) για την προβολή προώθηση και εμπορία της Καστοριανής Γουνοποιίας	1	Σε εξέλιξη
Έκδοση υλικού εντύπου και ηλεκτρονικού προβολής γούνας Καστοριάς	1	Σε εξέλιξη
Περιβάλλον – Τουρισμός	2	Σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	2	Σε εξέλιξη
Θερινός κινηματογράφος	1	Σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	4	Ολοκληρώθηκαν

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – Κ.Π. LEADER+

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	5	1 ολοκληρώθηκε 4 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – Ταβέρνες - Καφενεία	4	3 ολοκληρώθηκαν 1 σε εξέλιξη
Τοπικά κέντρα ογράνωσης και προώθησης αγροτικού τουρισμού	2	1 σε εξέλιξη 1 απεντάχθηκε
Βελτίωση καταφυγίων	2	1 ολοκληρώθηκε 1 σε εξέλιξη
Δρόμοι πρόσβασης – τουριστικά μονοπάτια	1	Σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	3	Σε εξέλιξη
Σήμανση αξιοθέατων μνημείων και μονοπατιών	3	1 ολοκληρώθηκε 2 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	3	2 ολοκληρώθηκαν 1 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ – Κ.Π. LEADER+

		Πορεία υλοποίησης
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	3	Σε εξέλιξη
Εστιατόρια – Ταβέρνες – Καφενεία	2	Ολοκληρώθηκαν
Κέντρο Υδροθεαπείας (Spa)	1	Ολοκληρώθηκε
Δημιουργία τοπικού κέντρου οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης τουρισμού	1	Ολοκληρώθηκε
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικού κάλλους τοπίων και περιοχών Natura 2000	4	3 ολοκληρώθηκαν 1 σε εξέλιξη
Δρόμοι πρόσβασης – τουριστικά μονοπάτια	1	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	5	1 ολοκληρώθηκε 4 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	5	1 ολοκληρώθηκε 4 σε εξέλιξη

5.5. Συμπεράσματα – Μελλοντικές Προοπτικές

Ο τριτογενής τομέας συνεχώς διευρύνει το μερίδιό του τόσο στη διαμόρφωση του περιφερειακού προϊόντος, όσο και στην απασχόληση. Η εξέλιξη αυτή είναι αναπόφευκτη στο βαθμό που η μεταποίηση, όπως και ο πρωτογενής τομέας, βρίσκονται σε υποχώρηση.

Ο κλάδος του εμπορίου και των υπηρεσιών συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων και απασχολουμένων. Από τα διαθέσιμα στοιχεία διαπιστώνεται ότι ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου υποχωρεί μπροστά στην επέκταση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου. Οι επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου αντιπροσωπεύουν το 2,5% του συνόλου των επιχειρήσεων της χώρας και ο κύκλος εργασιών τους το 0,8%, ενώ οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου αντιπροσωπεύουν το 2,9% των επιχειρήσεων της χώρας και ο κύκλος εργασιών τους το 1,9%.

Συνολικά για τον κλάδο διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 2,6% του συνόλου της χώρας, ενώ ο κύκλος εργασιών τους το 0,9%. Είναι προφανές το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων του κλάδου και η χαμηλή παραγωγικότητα.

Η τουριστική κίνηση στην Περιφέρεια κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, αφού τα ξενοδοχειακά καταλύματα αντιπροσωπεύουν μόλις το 0,6% του συνόλου της χώρας (2002), ενώ οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών αντιστοιχούν μόλις στο 0,1% του συνόλου και των ημεδαπών στο 2,3% του συνόλου.

Σχετικά με τις υπηρεσίες εκπαίδευσης, η Περιφέρεια, εκτός από τη λειτουργία ΤΕΙ, διαθέτει σήμερα και αυτόνομο ΑΕΙ με τρεις κύριες σχολές και τέσσερα συνολικά τμήματα. Η παρουσία ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εκτός από την ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, συντελεί και στην οικονομική στήριξη της Περιφέρειας.

Από τις υπηρεσίες Έρευνας και Τεχνολογίας σημειώνεται η λειτουργία του Κέντρου Τεχνολογικής Έρευνας Δυτ. Μακεδονίας, το Κέντρο Τεχνολογίας Στερεών Καυσίμων και το Κέντρο Ελληνικής Γούνας. Η γενική διαπίστωση είναι ότι οι συγκεκριμένες υπηρεσίες βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο.

Η Περιφέρεια μπορεί να αποτελέσει τόπο παροχής υψηλής στάθμης υπηρεσιών και όχι μόνο ως σημείο διέλευσης διερχομένων ανθρώπων και εμπορευμάτων. Τομείς παροχής τέτοιων υπηρεσιών μπορούν να αποτελέσουν η εκπαίδευση, η υγεία, το

εμπόριο, η αναψυχή και ο πολιτισμός, καθώς και η ολοκληρωμένη προσφορά υπηρεσιών τουρισμού.

Σήμερα, παρά τους πλούσιους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους, ο τουρισμός της Περιφέρειας βρίσκεται σε στοιχειώδη κατάσταση. Η σημασία του κλάδου όμως, καθώς και τα πλεονεκτήματα κάθε μιας από τις κυρίαρχες (παραθεριστικός τουρισμός διακοπών) μορφές του, αλλά και από τις εναλλακτικές (συνεδριακός, βιομηχανικός, πολιτιστικός, φυσιολατρικός, περιβαλλοντικός, ακραίων καταστάσεων), έχει γίνει κατανοητή και παρατηρούνται προϋποθέσεις ανάπτυξης καθώς και συγκεκριμένες προσπάθειες τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στις ορεινές και στις παραλίμνιες περιοχές της Περιφέρειας.

Οι στόχοι του τριτογενούς τομέα αφορούν:

- ✓ *Ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών υποστήριξης των ΜΜΕ.*
- ✓ *Διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.*
- ✓ *Βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος.*
- ✓ *Ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.*
- ✓ *Τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.*

6. ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.1. Φυσικοί πόροι και φυσικό περιβάλλον

6.1.1. Κλιματολογικά στοιχεία

Σε ολόκληρη τη Δυτική Μακεδονία επικρατεί το ημίξερο, μεσογειακό κλίμα, που χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή μιας θερμής – ξηρής περιόδου με μια ψυχρή – υγρή, με ελάχιστες παραλλαγές κατά επί μέρους περιοχές.

Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, κυρίως στους ορεινούς όγκους και στα λιμναία και παραποτάμια οικοσυστήματα έχουν δημιουργηθεί ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μικροκλίματα.

Γενικά το κλίμα της Δυτικής Μακεδονίας κατατάσσεται στο ηπειρωτικό. Για την καλύτερη μελέτη των κλιματικών παραγόντων συλλέγησαν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία των μετεωρολογικών παρατηρήσεων της ευρύτερης περιοχής, που προέρχονται από την Ε.Μ.Υ., το Υπουργείο Δημοσίων Έργων (ΥΠΔΕ), ΥΠΓΕ, Δασαρχείο, Καπνικό Σταθμό και τη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ). Από τους 31 σταθμούς των παραπάνω υπηρεσιών έχουμε περισσότερα στοιχεία κατακρημνισμάτων και συγκριτικά πολύ λιγότερα στοιχεία για την θερμοκρασία.

Τα διαθέσιμα κλιματικά στοιχεία θεωρούνται ικανοποιητικά για τις επικρατούσες κλιματικές συνθήκες της μελετούμενης περιοχής.

Για την επεξεργασία των στοιχείων των κατακρημνισμάτων και της θερμοκρασίας έγινε διαχωρισμός του υδρολογικού έτους σε μια υγρή περίοδο, που αρχίζει τον μήνα Οκτώβριο και λήγει τον Απρίλιο και σε μια ξηρή περίοδο που αρχίζει τον Μάιο και λήγει τον Σεπτέμβριο, όπως φαίνεται στο ομβροθερμικό διάγραμμα.

Ετσι λόγω τοπικών βροχών και καταιγίδων έχουμε εμφάνιση υψηλών βροχοπτώσεων στα δυτικά, ανατολικά και νότια ορεινά τμήματα της μελετούμενης περιοχής (700-1000mm) και χαμηλότερες βροχοπτώσεις στο κεντρικό πεδινό τμήμα (600-700mm).

Κατά την υγρή περίοδο έχουμε αύξηση των βροχοπτώσεων από τα Ανατολικά προς τα Δυτικά και από τα βόρεια προς τα Νότια, ενώ συμβαίνει το αντίθετο κατά την ξηρή περίοδο για περιοχές ιδίου υψομέτρου.

Κατά τη διάρκεια της υγρής περιόδου έχουμε το μεγαλύτερο ύψος βροχής, από το οποίο ένα μέρος κατεισδύει στα βαθύτερα στρώματα συμβάλλοντας στην τροφοδοσία των υπόγειων υδροφόρων οριζόντων και ρηχών υδροφορέων (πηγαία ύδατα).

Κατά τη διάρκεια της ξηρής περιόδου παρατηρείται το χαμηλότερο ύψος βροχής, το οποίο εκδηλώνεται υπό μορφή καταιγίδων και απορρέει επιφανειακά σχεδόν εξ ολοκλήρου.

Οι παραπάνω διακυμάνσεις πρέπει να συνδέονται με τις διευθύνσεις των επικρατούντων ανέμων.

Επικρατέστεροι άνεμοι είναι οι βόρειοι κατά την διάρκεια του χειμώνα. Το καλοκαίρι επικρατούν άνεμοι ψυχροί μικρής εντάσεως και νοτιοδυτκής κατευθύνσεως που είναι συνήθως ασθενείς. Οι βόρειοι άνεμοι είναι κύρια υπεύθυνοι για τις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα καθώς και για τις ημέρες χιονιού, που είναι αρκετές.

6.1.1.1. Θερμοκρασία – Εξάτμιση

Από την αξιολόγηση των μετεωρολογικών σταθμών παρατηρείται μεγαλύτερη μέση μηνιαία θερμοκρασία τον μήνα Ιούλιο – μέση θερμοκρασία 23,06^{0}C – ενώ η ελάχιστη τον μήνα Ιανουάριο – μέση θερμοκρασία 2,31^{0}C.

Γενικά στη θερμοκρασία παρατηρείται μεταβολή με το υψόμετρο και σχετική ομοιομορφία με τη γεωγραφική θέση.

Η εποχιακή κατανομή των βροχών στην περιοχή είναι :

- *Άνοιξη : 159,48 χιλιοστά βροχής*
- *Καλοκαίρι : 105,45 χιλιοστά βροχής*
- *Φθινόπωρο : 155,14 χιλιοστά βροχής*
- *Χειμώνας : 137,51 χιλιοστά βροχής*

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνονται οι μέσες μηνιαίες – μέσες ετήσιες θερμοκρασίες των διαφόρων σταθμών της ευρύτερης περιοχής μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 100 ΜΕΣΕΣ ΜΗΝΙΑΙΕΣ – ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ

ΣΤΑΘΜΟΣ	ΥΨΟΜ.	ΟΚΤ.	ΝΟΕ.	ΔΕΚ.	ΙΑΝ.	ΦΕΒ.	ΜΑΡ.	ΑΠΡ.	ΜΑΙ.	ΙΟΥΝ,	ΙΟΥΛ.	ΑΥΓ.	ΣΕΠ.	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΑΗΣ ΠΤΟΛ/ΔΑΣ	650,0	12,99	7,91	3,25	1,69	3,56	6,65	10,69	15,87	19,63	22,07	21,88	18,01	12,02
ΑΜΥΝΤΑΙΟ	579,5	13,18	7,72	3,90	2,30	4,25	6,83	11,31	15,38	19,15	21,43	20,99	17,29	11,98
ΑΡΝΙΣΣΑ	550,0	14,40	8,48	4,00	2,39	3,96	7,25	10,97	16,45	20,63	23,45	23,07	19,59	12,89
ΒΕΛΒΕΝΤΟΣ	500,0	14,22	9,96	5,22	2,90	5,10	7,59	12,63	17,35	21,76	24,41	24,67	19,38	13,77
ΚΟΖΑΝΗ ΕΜΥ	626,5	13,40	8,20	4,00	2,10	3,60	6,80	11,60	16,80	21,20	23,90	23,50	19,10	12,85
ΠΤΟΛ/ΔΑ	601,0	13,70	7,70	4,30	2,50	3,60	7,30	11,90	17,00	21,50	23,10	22,60	19,50	12,89
ΜΕΣΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ		**13,65**	**8,33**	**4,11**	**2,31**	**4,01**	**7,07**	**11,52**	**16,47**	**20,65**	**23,06**	**22,78**	**18,81**	

Μετά τη δημιουργία της τεχνητής λίμνης έχει δημιουργηθεί στην περιοχή ένα ιδιαίτερο μικροκλίμα με μικρή μετατόπιση της ξηρής περιόδου. Αυτό αποτελεί μειονέκτημα για τις δυναμικές ανοιξιάτικες καλλιέργειες. Σημαντικό επίσης πρόβλημα για τις νέες ανοιξιάτικες καλλιέργειες, είναι οι χαμηλές θερμοκρασίες που διαρκούν αρκετές ημέρες, στις αιχμές της Ανοιξης. Αποτέλεσμα των θερμοκρασιών αυτών είναι οι ζημιές από παγετό. Ακόμη, πρώιμοι παγετοί το φθινόπωρο και μετά τη σπορά των σιτηρών (κυρίως του σκληρού σιταριού) προκαλούν σημαντικές ζημιές και υπάρχουν χρονιές που αυτές είναι πολύ μεγάλες.

Την άνοιξη, γενικά, παρατηρούνται χαμηλές, σχετικά, θερμοκρασίες, όψιμοι παγετοί, ακόμη και χιονοπτώσεις στα ορεινά και σπάνια και στα χαμηλότερα.

Το καλοκαίρι είναι δροσερό, με λίγες βροχές και πτώσεις χαλαζιού στα υψηλότερα μέρη.

Το φθινόπωρο είναι βροχερό με χαμηλές θερμοκρασίες και πρώιμους παγετούς και χιονοπτώσεις.

Ο χειμώνας χαρακτηρίζεται από πολλές χιονοπτώσεις, παγετούς και πολύ χαμηλές θερμοκρασίες.

Χωρίς η περιοχή να θεωρείται χαλαζόπληκτη εν τούτοις αρκετές χρονιές, ιδίως τη θερινή περίοδο, έχουμε πτώση χαλαζιού με μικρές όμως σχετικά ζημιές. Συνηθισμένο φαινόμενο είναι η πάχνη που συνήθως σημειώνεται Νοέμβριο και κάποιες μέρες της Άνοιξης.

6.1.2. Οικοσυστήματα

Η Περιφέρεια διαθέτει πολλά και αξιόλογα οικοσυστήματα, με το σύνολο των ορεινών όγκων να φιλοξενούν σπάνια και ποικίλα είδη χλωρίδας και πανίδας και τις λίμνες να αποτελούν σημαντικούς υγροβιότοπους. Μάλιστα δύο από τους δέκα εθνικούς δρυμούς της χώρας βρίσκονται μέσα στα όρια της Περιφέρειας (Πρέσπες, Βάλια Κάλντα), ενώ εκτός αυτών ακόμη εννιά περιοχές έχουν ενταχθεί στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» (ευρύτερη Πίνδος, Βασιλίτσα, Γράμμος, Βίτσι, Βαρνούντας, Βούρινος – Μεσιανό Νερό, λίμνη Καστοριάς, λίμνες Βεγορίτιδας – Πετρών - Χειμαδίτιδας – Ζάζαρης).

Ο οικολογικός πλούτος της Περιφέρειας είναι χωρικά συγκεντρωμένος σε τρεις κύριες ζώνες. Την οροσειρά της Πίνδου στο δυτικό άκρο, τον κεντρικό άξονα

Πρέσπες – Βίτσι - Σινιάτσικο και Βούρινος και τη ΝΔ λωρίδα Πιέρια - λίμνη Πολύφυτου.

Οι δύο πρώτες ζώνες λόγω της περιορισμένης και ήπιας ανθρωπογενούς παρέμβασης που υπέστησαν έχουν διατηρήσει τους μηχανισμούς ανανέωσης και επιβίωσης των οικοσυστημάτων που φιλοξενούν, όπως επίσης και τα αισθητικά τους χαρακτηριστικά. Μορφολογικά προσφέρουν έντονες εναλλαγές του φυσικού τοπίου με διαφορετικά κυρίαρχα στοιχεία, που εναλλάσσονται απρόσμενα: λίμνη, δάσος, κοιλάδα, ορμητικό ποτάμι, αλπικό τοπίο, έντονο ανάγλυφο, οροπέδιο. Σε αρκετά σημεία μάλιστα η ανθρωπογενής παρέμβαση συντονίσθηκε και αναβάθμισε αισθητικά το τοπίο (πέτρινα γεφύρια του Ν. Γρεβενών, ασκηταριά των Πρεσπών, Ανταρτικό, Νυμφαίο, Μαστοροχώρια του Βοΐου).

Η τρίτη περιοχή Πιερίων – λίμνης Πολυφύτου χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη τεχνητή λίμνη Πολυφύτου, ενταγμένη πλήρως στο φυσικό οικοσύστημα αποτελώντας συμπλήρωμα του φυσικού τοπίου των δασικών εκτάσεων του ορεινού όγκου των Πιερίων

⇒ **Δασικά συμπλέγματα**

Τα δάση της περιοχής, λόγω της έκτασης και της χωρικής συνέχειάς τους, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος, μέσω των αντιρρυπαντικών και αντιδιαβρωτικών τους λειτουργιών.

Ο Εθνικός Δρυμός Βάλια Κάλντα στο Ν. Γρεβενών αποτελεί το σημαντικότερο οικοσύστημα, καθώς η ποικιλία των ειδών χλωρίδας (επτά είδη δρυός, πέντε σφενδάμου, τρία πεύκης, σπάνια πλατύφυλλα) και πανίδας (καφετιά αρκούδα, λύκοι, αετοί, είδη νυχτόβιων) και η σπανιότητά τους το καθιστούν μοναδικό.

Άλλα ενδιαφέροντα δασικά οικοσυστήματα είναι αυτά στο Βίτσι, το Σινιάτσικο, το Βούρινο (ιδιαίτερα αξιόλογη βιοποικιλότητα στην περιοχή του Μεσιανού Νερού), καθώς επίσης και το δάσος των Πιερίων από πλευράς μεγέθους κυρίως. Παρόλα αυτά στο σύνολό τους απειλούνται από την ανεξέλεγκτη βοσκή και τη λαθροθηρία, ενώ κρίνεται απαραίτητη η διατήρηση του ήπιου χαρακτήρα των όποιων παρεμβάσεων τουριστικού χαρακτήρα σε αυτά.

⇒ **Υγροβιότοποι**

Ο σημαντικότερος υγροβιότοπος είναι αυτός των Πρεσπών, ο οποίος εκτός από Εθνικός δρυμός έχει χαρακτηρισθεί περιοχή ειδικής προστασίας με την οδηγία 79/409 της Ε.Ε. και υγροβιότοπος διεθνούς σημασίας (Συνθήκη RAMSAR, 1974). Η χλωρίδα και κυρίως η πανίδα του χαρακτηρίζονται από ποικιλία και σε πολλές περιπτώσεις σπανιότητα απειλούμενων πτηνών (αργυροπελεκάνος, χρυσαετός, θαλασσαετός, κορμοράνος), θηλαστικών, ερπετών και αμφιβίων, με παρουσία ακόμη και ειδών μοναδικών παγκοσμίως (ροδοπελεκάνος).

Παρόλα αυτά ο συγκεκριμένος υγροβιότοπος απειλείται από μια σειρά κινδύνων όπως η λαθροθηρία και η μη ορθολογική αλιεία, η συρρίκνωση των υγρολίβαδων (τόποι αναπαραγωγής ψαριών) λόγω αποξήρανσης (επέκταση αρδευτικών έργων και εναπόθεση μπαζών και απορριμμάτων), καθώς και η ποιοτική υποβάθμιση των υδάτων εξαιτίας της εισροής φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων μέσω επιφανειακών απορροών.

Προβλήματα υποβάθμισης, ποσοτικής και ποιοτικής, σημειώνονται και στους υγροβιότοπους των υπόλοιπων λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας (Καστοριάς, Πολυφύτου, Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη, Βεγορίτιδα, Πετρών), λόγω αποδοχής βιομηχανικών και αστικών λυμάτων καθώς και αυξανόμενου ρυπαντικού φορτίου προερχόμενου από τις γεωργικές καλλιέργειες, με αποτέλεσμα την ενίσχυση φαινομένων υπερτροφισμού και αυξανόμενης ανισορροπίας των οικοσυστημάτων.

Τέλος στους υγροβιότοπους της Περιφέρειας συγκαταλέγονται ο ποταμός Αλιάκμονας και οι παραπόταμοί του.

6.1.3. Έδαφος

Τα εδάφη της Περιφέρειας παρουσιάζουν σημαντική υποβάθμιση εξαιτίας της καταστροφής των υδροφορέων, της απόθεσης στείρων και τέφρας και της μεγάλης επιβάρυνσης από την «ιπτάμενη τέφρα». Όσον αφορά την τελευταία, τα εδάφη που προσβάλλονται βρίσκονται Β, ΒΔ και Ν της ζώνης ηλεκτροπαραγωγής, λόγω των επικρατούντων μετεωρολογικών συνθηκών. Όσον αφορά τις αποθέσεις στείρων και τέφρας στις περιοχές εξόρυξης, η περιβαλλοντική ζημία έγκειται στην οριστική μετατροπή των εκτάσεων σε μη καλλιεργήσιμες λόγω έντονων κλίσεων και φτωχού εδάφους, καθώς και στην οπτική ρύπανση εξαιτίας της μεταβολής του ανάγλυφου.

Ωστόσο, υπάρχουν και περιοχές όπου η ανθρώπινη δραστηριότητα δεν δημιούργησε ιδιαίτερα προβλήματα, και σ' αυτές τις περιοχές μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες στα πλαίσια της αειφορίας, αγροτουρισμός, βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία κ.α.

6.1.4. Ατμόσφαιρα

Η δραστηριότητα της ΔΕΗ κατά μήκος του άξονα Κοζάνη – Πτολεμαΐδα - Αμύνταιο αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα αέριας ρύπανσης και υποβάθμισης της ατμόσφαιρας στη Δυτική Μακεδονία.

Σήμερα το σύνολο των σταθμών παραγωγής ενέργειας διαθέτει ηλεκτροστατικά φίλτρα, γεγονός που συμβάλλει στη μείωση της εκπομπής αιωρούμενων σωματιδίων στο 2% περίπου. Παρόλα αυτά τα ηλεκτροστατικά φίλτρα δεν αντιμετωπίζουν τους ρύπους που έχουν σχέση με την ποιότητα και ποσότητα του καιγόμενου λιγνίτη (οξείδια του θείου, αζώτου, άνθρακα, καπνού, όζοντος).

Εκτός της καύσης, η εξόρυξη και μεταφορά του λιγνίτη καθώς και η μεταφορά και απόθεση στείρων και τέφρας παραμένουν σοβαρές αιτίες εκπομπής σωματιδίων.

6.2. Υπαρκτές και εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον

Οι κύριες υπαρκτές αλλά και εν δυνάμει απειλές αναφορικά με το φυσικό περιβάλλον της Δ. Μακεδονίας συνοψίζονται στα εξής:

- ✓ Ρύπανση ατμόσφαιρας, εδάφους και υδάτων από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις με κυρίαρχη των εξορυκτική δραστηριότητα της ΔΕΗ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- ✓ Ανεπάρκεια έργων περιβαλλοντικής προστασίας, κύρια στις περιοχές της υπαίθρου αναφορικά με την πλημμυρική και την κατολισθητική προστασία.
- ✓ Απουσία ολοκληρωμένων αποχετευτικών δικτύων και μονάδων επεξεργασίας λυμάτων εκτός των αστικών περιοχών
- ✓ Υπαρξη μεγάλου αρθμού χώρων ανεξέλεγκτης ταφής απορριμάτων με άμεση ανάγκη ενίσυχης και ολοκλήρωσης του εν εξελίξει Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και αποκατάστασης των εν λόγω περιοχών
- ✓ Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων και μεγάλος αριθμός υπόγειων γεωτρήσεων που καταστρέφουν τους υδροφορείς.
- ✓ Περιορισμένο δίκτυο δασικής οδοποιίας που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην πυροπροστασία των Δασών αλλά και στην εκμετάλλευση τους (εύκολη , γρήγορη και ασφαλή μεταφορά προϊόντων κ.τ.λ.) .
- ✓ Φυσική διάβρωση επικλινών περιοχών, όπου απαιτείται άμεση δενδροφύτευση.
- ✓ Εντονες πιέσεις σε περιβαλλοντικά προστατευόμενες περιοχές και απουσία οργώνσης και δράστηριοποίησης των προβλεπόμενων Φορέων Διαχείρισης.

6.3. Προστατευόμενες περιοχές – Περιοχές φυσικού κάλλους

Οι προστατευόμενες περιοχές καθώς και οι περιοχές φυσικού κάλλους της Δυτικής Μακεδονίας αποτελούνται από:

- ✓Δύο Εθνικούς Δρυμούς.
- ✓Εννέα (πλέον των Εθνικών Δρυμών) περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000.
- ✓Επτά περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Αναλυτικά οι περιοχές αυτές είναι οι εξής:

1. Εθνικοί Δρυμοί:

1.1 Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα)
1.2 Εθνικός Δρυμός Πρεσπών

2. Περιοχές Natura 2000

2.1 Βασιλίτσα
2.2 Βίτσι
2.3 Λίμνες Χειμαδίτιδα – Ζάζαρη
2.4 Λίμνες Βεγορίτιδα - Πετρών
2.5 Λίμνη Καστοριάς
2.6 Γράμμος
2.7 Βαρνούντας
2.8 Βούρινος (Κοιλάδα Μεσιανού Νερού)
2.9 Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Ευρύτερη Περιοχή)

3. Περιοχές Φυσικού Κάλους

3.1 Βόρας
3.2 Κορομηλιά
3.3 Αρρένες
3.4. Άνω Βόϊο
3.5. Άσκιο
3.6. Επταχώρι
3.7. Όρλιακας
3.8. Πιέρια

Αναφορικά με τον ανωτέρω διαχωρισμό πρέπει να σημειωθεί ότι τα τμήματα των ορεινών όγκων Βόρα και Πιερίων που αποτελούν περιοχές Natura 2000 δεν ευρίσκονται στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Για το λόγο αυτό οι αντίστοιχες περιοχές κατατάσσονται αρχικά ως «Περιοχές Φυσικού Κάλους».

Γεωγραφικά η Δυτική Μακεδονία μπορεί να διαχωριστεί στο δυτικό, το κεντρικό και το ανατολικό τμήμα της, συμπεριλαμβάνοντας ορεινά συμπλέγματα που την χαρακτηρίζουν μορφολογικά. Στο δυτικό τμήμα συναντάται η οροσειρά της Πίνδου, το όρος Σμόλικας και το όρος Γράμμος, στο κεντρικό το όρος Βαρνούντας, το όρος Βίτσι, το όρος Άσκιο και το όρος Βούρινος και τέλος στο ανατολικό το όρος Βόρας, το όρος Βέρμιο, τα Πιέρια Όρη και τα Καμβούνια Όρη.

Καθένας από αυτούς τους τρεις γεωγραφικούς άξονες παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, ευνοώντας διαφορετικές ή και συμπληρωματικές μορφές τουριστικής ανάπτυξης.

Παρόλα αυτά η γειτνίαση αλλά και η ομοιομορφία των χαρακτηριστικών των παραπάνω περιοχών, καθώς και οι ανάγκες που προέκυψαν από την «οπτική διάσταση» της ίδιας της μελέτης, οδήγησαν στην εκ νέου ομαδοποίησή τους σε τρεις βασικές ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα, **Περιοχές φυσικού κάλους**, εντάσσονται έξι περιοχές που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη σημασία για την περιφέρεια (Εθνικοί Δρυμοί, Περιοχές Natura 2000) και είναι οι εξής:

1. *Πρέσπες – Πισοδέρι*
2. *Εθνικός Δρυμός Πίνδου*
3. *Σπήλαιο – Κρανιά (Όρλιακας)*
4. *Γράμμος*
5. *Βίτσι – Χειμαδίτιδα – Βεγορίτιδα*
6. *Λίμνη Καστοριάς – Βίτσι*

Στη δεύτερη ενότητα, **Προστατευόμενες περιοχές**, κατατάσσονται περιοχές που είναι επίσης ενταγμένες στο Natura 2000:

1. *Βασιλίτσα - Σμόλικας*

2. *Βούρινος - Σινιάτσικο*
3. *Πιέρια*
4. *Βόρας*

Τέλος στην Τρίτη ενότητα, **Λοιπές μη θεσμοθετημένες περιοχές**, περιλαμβάνονται περιοχές ενδιαφέροντος που μπορούν να συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας:

1. *Μαστοροχώρια Βοΐου*
2. *Βλάστη – Κλεισούρα*
3. *Καμβούνια*
4. *Βέρμιο*
5. *Τεχνητή λίμνη Πολυφύτου*

6.3.1. Περιοχές φυσικού κάλλους

1. Πρέσπες - Πισοδέρι

Η περιοχή Πρεσπών - Πισοδερίου βρίσκεται στο ΒΔ άκρο του Ν. Φλώρινας και συνορεύει με την Αλβανία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Διοικητικά ανήκει στο Δήμο Πρεσπών, του οποίου το 39,42% της έκτασης καλύπτουν δάση (163 χιλ. στρ.), ενώ χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι το Πισοδέρι, ο Άγιος Γερμανός και οι Ψαράδες. Κυρίαρχο γεωμορφολογικό γνώρισμα της περιοχής είναι ο Εθνικός Δρυμός των Πρεσπών, ένας από τους σπουδαιότερους υδροβιότοπους της χώρας μας.

2. Εθνικός Δρυμός Πίνδου

Ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου Βάλια Κάλντα («Ζεστή Κοιλάδα») καλύπτει το ΝΔ τμήμα του Ν. Γρεβενών και ευρύτερα της Δυτικής Μακεδονίας. Διοικητικά ανήκει στην Κοινότητα Περιβολίου, της οποίας το 71,79% (98,5 χιλ. στρ.) της έκτασης καλύπτεται από δάση.

Το 1966 κηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός το μεγαλύτερο μέρος της κοιλάδας Βάλια Κάλντα και οι πλαγιές των γύρω κορυφών του συγκροτήματος Λύγκος, Αυγό (2.177 μ.), κορυφογραμμή Μαυροβούνι - Φλέγκα - Αυτιά, Μηλιά (2.160 μ.) και

Πυροστιά (1.967 μ.). Οι κορυφές αυτές σχηματίζουν ένα ανεστραμμένο πέταλο γύρω από τη Βάλια Κάλντα και αφήνουν προς τα δυτικά ένα άνοιγμα. Η περιοχή απόλυτης προστασίας (πυρήνας) έχει έκταση 33,6 χιλ. στρ. και ορίζεται χοντρικά από τον υδροκρίτη της κοιλάδας, ενώ η περιφερειακή ζώνη έχει έκταση 67,8 χιλ. στρέμματα. Επίσης ο Εθνικός Δρυμός της Πίνδου είναι ενταγμένος στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000.

3. Σπήλαιο - Κρανιά

Η περιοχή Σπηλαίου - Κρανιάς ανήκει διοικητικά στους Δήμους Θ. Ζιάκα και Γόργιανης του Ν. Γρεβενών. Χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι το Σπήλαιο, ο Ζιάκας, το Κηπουρειό, η Κρανιά, οι Μαυραναίοι, το Τρίκωμο και το Πολυνέρι. Στην συνολική έκταση των δύο Δήμων (446,3 χιλ. στρ.) τα δάση καλύπτουν 56,22%, κυρίως στον Δ. Γόργιανης (161,8 χιλ. στρ.) και δευτερευόντως στον Δ. Ζιάκα (89,1 χιλ. στρ.).

Η περιοχή της Κοινότητας Σπηλαίου έχει χαρακτηριστεί περιοχή ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους, ενώ σημεία αναφοράς αποτελούν τα εξής:

✓ *Όρλιακας*

Βρίσκεται στις ανατολικές παρυφές της Πίνδου και είναι μαζί με τον Τσούργιακα οι μοναδικοί ασβεστολιθικοί σχηματισμοί του Ν. Γρεβενών. Σημαντικές κορυφές του είναι ο Όρλιακας (1.464 μ.), ο Σταυρός (1.433 μ.), η Ρωμιού Σαράι (1.430 μ.) και η Καντήλα (1.450 μ.).

Αξιοσημείωτα είναι τα ασβεστολιθικά βράχια του Όρλιακα, που βρίσκονται σε σχηματισμούς μέσα στο δάσος ή ως ορθοπλαγιές στη βάση του βουνού, με πιο χαρακτηριστικές αυτές που σχηματίζουν το γνωστό φαράγγι του Σπηλαίου - Πορτίτσας, στα νότια του οικισμού Σπηλαίου (800 μ. μήκος, 8-70 μ. πλάτος, 220 μ. ύψος). Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το «Κελί της Καλόγριας», ένα σπήλαιο με σταλακτίτες, σταλαγμίτες και ερείπια κτίσματος κελιού.

✓ *Μπάλτσες*

Πρόκειται για μία γυμνή κορυφή με υψόμετρο 2.160 μ. ΝΔ της Κρανιάς απ' όπου ξεκινούν οι πηγές του ρέματος Παλαιοχωρίου, χαρακτηριστικές λόγω

του μαιανδρισμού του νερού (τοποθεσία «Κύκλες»). Στην κορυφή το χιόνι διατηρείται μέχρι και τον Ιούλιο ή και αργότερα.

- ✓ *Γόργιανη*

Κοντά στο οικισμό του Κηπουρειού βρίσκεται το δρυοδάσος της Γόργιανης αποτελούμενο από ψηλά και αιωνόβια δέντρα δρυός με ποικιλία πλατύφυλλων ειδών (σφενδάμι, σκλήθρο, κρανιά κ.α.).

- ✓ *Περιοχή Μοναχιτίου*

Ο οικισμός περιβάλλεται από τις κορυφές Λυκότρυπα (1.260 μ.), Τσούκα Καραλή (1.200 μ.), Τσούμα (1.100 μ.), Κούλια (1.150 μ.) και Πυροστιά (1.967 μ.), οι οποίες είναι δασωμένες από πεύκα, οξιές, έλατα και δρυς. Η περιοχή είναι βιότοπος (αρκούδα, αγριόχοιρος, ζαρκάδι, λύκος), ενώ δυτικά του οικισμού και σε μία πλαγιά γεμάτη έλατα υπάρχει ο βράχος «Τρυπημένη Πέτρα» με τρύπα στη μέση, ενώ στη θέση «Φιλουριά» υπάρχει τρύπα με άνοιγμα 2x2 μέτρων και με υπόγεια ανεξερεύνητη διαδρομή.

4. Ορεινό Σύμπλεγμα Γράμμου

Το ορεινό σύμπλεγμα Γράμμου καταλαμβάνει το Δυτικό τμήμα του Ν. Καστοριάς και συνορεύει Δυτικά με τον Ν. Ιωαννίνων και Βόρεια με την Αλβανία. Διοικητικά ανήκει στους Δήμους Ακριτών, Νεστορίου, Αρρένων, Ορεστίδος και στις Κοινότητες Γράμμου και Καστρακίου. Χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι το Νεστόριο, η Ν. Κοτύλη, ο Βράχος, η Λάγκα, το Επταχώρι, το Μελάνθιο, η Ιεροπηγή και η Διποταμιά. Αίσθηση προκαλούν οι εγκαταλειμμένοι οικισμοί της περιοχής όπως του Γράμμου και της Κοτύλης.

Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο προστασίας, οι κορυφές του Όρους Γράμμος έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000 και το δάσος Ματούγκα στην περιοχή του Γράμμου έχει ανακηρυχθεί από το 1985 ως ένα από τα διατηρητέα μνημεία της φύσης. Η περιοχή του ορεινού συμπλέγματος Γράμμου δεν εμφανίζει φαινόμενα οικολογικής υποβάθμισης, καθώς υπάρχει σταδιακή μετεξέλιξή της σε περιοχή εξόχου φυσικού κάλλους, με φυσικούς πόρους που θα μπορούσαν να γίνουν πόλοι έλξης επισκεπτών.

5. Βίτσι – Χειμαδίτιδα - Βεγορίτιδα

Η περιοχή Βιτσίου μαζί με αυτή των τεσσάρων λιμνών (Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη, Πετρών και Βεγορίτιδα) αποτελούν μία συνεχή χωρική ενότητα με ποικιλομορφία βιοτόπων και φυσική ομορφιά. Διοικητικά ανήκει στους Δήμους Περάσματος, Αετού, Αμυνταίου, Φιλώτα και στις Κοινότητες Νυμφαίου, Λεχόβου και Βαρικού.

Οι λίμνες Βεγορίτιδος και Πετρών έχουν χαρακτηριστεί «Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους» και έχουν ενταχθεί μαζί με τις λίμνες Ζάζαρη και Χειμαδίτιδα και τις κορυφές του Βιτσίου στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα οι περιοχές ενδιαφέροντος είναι οι ακόλουθες:

- ✓ *Περιοχή Δήμου Περάσματος*

Διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον με δάση οξιάς και μαύρης Πεύκης, από τα οποία διέρχονται τα διεθνή ορειβατικά μονοπάτια Ε4 και Ε6. Οι κορυφές του Βιτσίου θεωρούνται σημαντικοί βιότοποι, λόγω κυρίως του μικρού πληθυσμού αρκούδων που ζει μόνιμα εκεί. Επειδή η περιοχή είναι στρατιωτική υπάρχει μικρή δραστηριότητα στα υποαλπικά λιβάδια, με αποτέλεσμα να μην επηρεάζονται η βλάστηση και η άγρια πανίδα (αγριόγιδο, ζαρκάδι, αγριόγατος, αγριογούρουνο, μικρά θηλαστικά).

- ✓ *Περιοχή Νυμφαίου*

Διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον με δάση οξιάς και λίγης δρυός, τα οποία είναι ιδιόκτητα. Υπάρχει δίκτυο με 8 σημασμένων μονοπατιών τα οποία οδηγούν σε τοποθεσίες φυσικού κάλλους ή θέας, ενώ στην περιοχή αναπτύσσει την δραστηριότητά της η οργάνωση «Αρκτούρος» στα πλαίσια προστασίας της αρκούδας. Αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία ιππικού ομίλου με αγγλικά και σκυριανά άλογα και η ύπαρξη φυσικής πίστας για ανεμόπτερο και ατομικό αλεξίπτωτο.

- ✓ *Λίμνες Χειμαδίτιδα και Ζάζαρη*

Το οικοσύστημα του συγκροτήματος των λιμνών Ζάζαρης - Χειμαδίτιδας διαθέτει μεγάλη ποικιλία προστατευόμενης χλωρίδας (ενδημικά βαλκανικά είδη, σπάνια είδη ορχιδέας) και πανίδας. Ο υγρότοπος συντηρεί διάφορα είδη πουλιών και χρησιμεύει ως περιοχή φωλεοποίησης, διατροφής και ανάπαυσης για 76 είδη, ενώ είναι πολύ σημαντικός για τα αρπακτικά πτηνά

(κραυγαετός, χρυσαετός, αιγυπτιόγυπας, πετρίτης, χρυσογέρακας κ.α.) και την ερπετοπανίδα. Βασικό παράγοντα διαβίωσης αποτελούν οι καλαμώνες (Phragmites australis) που εκτείνονται κύρια στη Χειμαδίτιδα και δευτερευόντως στη Ζάζαρη, όπως και η υφυδατική και η επιπλέουσα εφυδατική βλάστηση των ρηχών νερών. Αμφότερες οι λίμνες αλλά ιδιαίτερα η Χειμαδίτιδα απειλούνται από ευτροφισμό, φαινόμενο που εντείνεται τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της μείωσης της στάθμης του νερού.

Τέλος στην περιοχή βρίσκεται η ιαματική πηγή της Μπάνιας μεταξύ των δημοτικών διαμερισμάτων Αγραπιδιών και Λιμνοχωρίου.

✓ *Λίμνες Βεγορίτιδα και Πετρών*

Πρόκειται για δύο ασβεστούχες λίμνες ανάμεσα σε γυμνά βουνά, κοντά στην πόλη του Αμυνταίου. Όπως και στις άλλες δύο λίμνες σημαντικό παράγοντα διαβίωσης των πουλιά αποτελούν οι καλαμώνες (Phragmites australis) κύρια στη λίμνη των Πετρών, καθώς και η υφυδατική και η επιπλέουσα εφυδατική βλάστηση. Παρόλη τη φθίνουσα πορεία της κατά τα τελευταία χρόνια η περιοχή παραμένει σημαντική για την αναπαραγωγή, τη διατροφή και την ανάπαυση 74 ειδών πουλιών και αρπακτικών (αιγυπτιόγυπας, χρυσαετός, φιδαετός, θαλασσαετός, χρυσογέρακας).

Η στάθμη του νερού ελαττώνεται συνεχώς και στις δύο λίμνες, ενώ ο ευτροφισμός έχει μεταβάλει και την ποιότητα του νερού. Η αποξήρανση της γης για τη γεωργία και η αυξημένη βιομηχανική ρύπανση μπορούν επίσης να προστεθούν στις σοβαρές απειλές των δύο αυτών υγροτόπων.

6. Λίμνη Καστοριάς - Βίτσι

Η περιοχή της λίμνης Καστοριάς και του Βιτσίου βρίσκεται στο ΒΑ τμήμα του Ν. Καστοριάς και διοικητικά ανήκει στους Δήμους Καστοριάς, Αγίας Τριάδας, Μακεδνών, Βιτσίου και Κορεστείων. Εκτός από την πόλη της Καστοριάς άλλοι χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι το Δισπηλιό, το Πολυκέρασο, ο Μελάς και το Πεντάβρυσο.

Η λίμνη της Καστοριάς αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής, έχοντας χαρακτηριστεί από το 1974 ως «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» και όντας ενταγμένη στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000. Επίσης στο ίδιο δίκτυο είναι ενταγμένο ένα τμήμα της περιοχής του Βιτσίου.

6.3.2. Προστατευόμενες περιοχές

1. Σμόλικας – Βασιλίτσα

Η ευρύτερη περιοχή Σμόλικα - Βασιλίτσας βρίσκεται στο ΒΔ άκρο του Ν. Γρεβενών και ανήκει διοικητικά στις Κοινότητες Σαμαρίνας, Σμίξης, Αβδέλλας, Δοτσικού, Μεσολουρίου και Φιλιππαίων.

Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο προστασίας της περιοχής η Βασιλίτσα και οι κορυφές του όρους Σμόλικας είναι ενταγμένες στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000.

2. Σινιάτσικο - Βούρινος

Η περιοχή Σινιάτσικου - Βούρινου βρίσκεται μεταξύ Κοζάνης και Γρεβενών, ανήκοντας διοικητικά ανήκει στους Δήμους Σιάτιστας και Ασκίου. Χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι η Σιάτιστα, η Εράτυρα, η Γαλατινή, τα Νάματα και το Σισάνι.

3. Πιέρια Όρη

Η περιοχή των Πιερίων βρίσκεται στο ΝΑ άκρο της Δυτικής Μακεδονίας και ανήκει διοικητικά στους Δήμους Βελβενδού και Σερβίων. Εκτός των ομώνυμων οικισμών χαρακτηριστικούς οικισμούς της περιοχής αποτελούν το Καταφύγι, η Αγία Κυριακή, ο Μεταξάς και η Καστανιά). Κύριοι γεωμορφολογικοί σχηματισμοί είναι τα Πιέρια όρη, ενταγμένα στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000 και η τεχνητή λίμνη του Πολυφύτου.

4. Φλώρινα – Όρος Βόρας

Η περιοχή μέχρι το όρος Βόρας βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Ν. Φλώρινας και διοικητικά ανήκει στους Δήμους Φλώρινας, Κάτω Κλεινών και Μελίτης.

Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο προστασίας της περιοχής το όρος Βόρας ή Καϊμακτσαλάν έχει ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000.

Η περιοχή διαθέτει τους φυσικούς πόρους που θα μπορούσαν να γίνουν πόλοι έλξης επισκεπτών.

6.3.3. Λοιπές (ΜΗ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ) περιοχές

1. Μαστοροχώρια

Τα Μαστοροχώρια (χωριά του Βοΐου) βρίσκονται στο δυτικό άκρο του Ν. Κοζάνης και στο βόρειο του Ν. Γρεβενών. Διοικητικά ανήκουν στους Δήμους Τσοτυλίου, Κοσμά του Αιτωλού και της Κοινότητας Πενταλόφου.

Η συγκεκριμένη περιοχή έχει τους φυσικούς πόρους που θα μπορούσαν να γίνουν πόλοι έλξης επισκεπτών. Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ *Ορεινός όγκος Βοΐου*

  Το Βόιο αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στον ορεινό όγκο του Γράμμου (διαχωρίζεται δυτικά από τον ποταμό Σαραντάπορο και ανατολικά από τον Αλιάκμονα) και σε εκείνον του Σμόλικα (συνδέεται με έναν αυχένα σε υψόμετρο 1200 μ. Η ψηλότερη κορυφή του Βοίου είναι ο προφήτης Ηλίας Σουπανίου (1805 μ.), ενώ υπάρχουν ακόμη πολλές κορυφές (με πιο ψηλές αυτές του δυτικού τμήματος) και ράχες που έχουν κατεύθυνση από τα δυτικά προς τα ανατολικά, όπου και «σβήνουν». Η περιοχή διασχίζεται από τους παραποτάμους του Αλιάκμονα, Πραμόριτσα, Λιμπίνι, Βέλος και Βενέτικο.

  Το Βόιο είναι πολύ πλούσιο σε χλωρίδα και πανίδα και σημαντικός βιότοπος της αρκούδας και άλλων μεγάλων και μικρών θηλαστικών. Οι δασοσκεπείς εκτάσεις αποτελούνται από συστάδες Οξιάς, Δρυός, Μαύρης Πεύκης και Καστανιάς. Η περιοχή διαθέτει περιπατητικά μονοπάτια τα οποία διασχίζουν τοπία φυσικού κάλλους, όπως στην περιοχή του οικισμού της Ζώνης. Θα πρέπει να αναφέρουμε επίσης ότι στην περιοχή βρίσκεται σε εξέλιξη η δημιουργία ελεγχόμενης κυνηγετικής περιοχής.

- ✓ *Ιαματικές πηγές στον Πεντάλοφο, στο Αγίασμα, στο Κοιλάδι και την Τριάδα*

- ✓ *Σπήλαια στους οικισμούς Χρυσαυγής (ονομαζόμενο «Αργάλι») και Δραγασιάς*

- ✓ *Πέτρινο Δάσος στον οικισμό Δαμασκηνιάς, με απολιθωμένους κορμούς δέντρων*

2. Βλάστη - Κλεισούρα

Η περιοχή Βλάστης - Κλεισούρας βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας και διοικητικά ανήκει στους Δήμους Μουρικίου, Κλεισούρας και στην Κοινότητα Βλάστης. Χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι η Βλάστη, η Κλεισούρα και το Εμπόριο.

3. Καμβούνια Όρη

Η περιοχή των Καμβουνίων βρίσκεται στα νότια της Δυτικής Μακεδονίας. Διοικητικά ανήκει στους Δήμους Δεσκάτης, Καμβουνίων και στην Κοινότητα Λιβαδερού, ενώ εκτός από την πόλη της Δεσκάτης χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι το Δασοχώρι, η Παλιουριά, η Παναγιά, η Ελάτη και το Λιβαδερό.

4. Ορεινός Όγκος Βερμίου

Ο ορεινός όγκος του Βερμίου αποτελεί το ανατολικό όριο της Δυτικής Μακεδονίας και διοικητικά ανήκει στους Δήμους Βερμίου, Αγίας Παρασκευής και Ελληνσπόντου. Χαρακτηριστικοί οικισμοί της περιοχής είναι οι Πύργοι, η Σπηλιά, ο Αγ. Δημήτριος, ο Πολύμυλος και άλλοι.

Η περιοχή του ορεινού όγκου του Βερμίου έχει τους φυσικούς πόρους, που θα μπορούσαν να γίνουν πόλοι έλξης επισκεπτών.

5. Τεχνητή λίμνη Πολυφύτου

Η λίμνη παρά τη μεγάλη αλλαγή που επέφερε στο τοπίο έχει ενταχθεί αρμονικά στο χώρο αποτελώντας συμπλήρωμα του φυσικού τοπίου του ορεινού όγκου των Πιερίων. Έχει επιφάνεια 70 χιλ. στρ. με τις ακτές της να ξεπερνούν τα 70 χλμ., ενώ αποτελεί τόπο ξεκούρασης για τα αποδημητικά πουλιά καθώς η ανυπαρξία παρόχθιας βλάστησης αποτρέπει το φώλιασμα, την αναπαραγωγή και τη διαχείμασή τους. Στα νερά της διαβιούν γουλιανοί, πέρκες, πλατίκες, γριβάδια και άλλα ψάρια.

6.4. Υδατικοί πόροι

Η Περιφέρεια διαθέτει ιδιαίτερα σημαντικά, σε επίπεδο χώρας, αποθέματα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων.

Οι διαδικασίες όμως εξόρυξης του λιγνίτη, εκτός των λοιπών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, επηρεάζουν άμεσα κατά τρόπο αρνητικό τους υδάτινους πόρους λόγω της υποχρεωτικής καταστροφής των υδροφορέων ώστε να προσεγγισθεί το κοίτασμα.

Παράλληλα η εξαντλητική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού στην ευρύτερη περιοχή, προκαλεί συνεχή πτώση της στάθμης της Βεγορίτιδας και της Χειμαδίτιδας. Το μέσο υψόμετρο της ελεύθερης επιφάνειας της πρώτης, έχει μειωθεί πάνω από 20 μέτρα στο διάστημα 1957-98, ενώ ο σημερινός ρυθμός πτώσης είναι περίπου 1 μέτρο το χρόνο. Το έργο της σταθεροποίησης της στάθμης της λίμνης που βρίσκεται σε εξέλιξη στα πλαίσια του 2^{ου} Π.Ε.Π και θα συνεχισθεί , αναμένεται να συμβάλλει καθοριστικά στη σωτηρία της λίμνης

Η λίμνη της Καστοριάς, με τη λειτουργία του σταθμού βιολογικού καθαρισμού, βρίσκεται σε φάση αποκατάστασης αναφορικά με τα ρυπαντικά φορτία αστικής και βιομηχανικής προέλευσης. Εξακολουθεί όμως να παραμένει ζητούμενο η αντιμετώπιση της ρύπανσης από τις γεωργικές δραστηριότητες.

Αντίστοιχο πρόβλημα αντιμετωπίζει και η λίμνη Πολυφύτου αλλά με μικρότερες συγκεντρώσεις ρύπων, καθώς παρουσιάζει ταχύτερους ρυθμούς ανανέωσης των υδάτων της.

Το έντονο ανάγλυφο που εμφανίζεται κατά μήκος μιας σχεδόν κεντρικής ζώνης με κατεύθυνση ΒΔ-ΝΑ διαιρεί την Περιφέρεια σε δυο τμήματα: Το ανατολικό τμήμα, που χαρακτηρίζεται ως πεδινό από πλευράς αναγλύφου και το σχετικά ορεινό δυτικό τμήμα.

Το δυτικό τμήμα δεν έχει υποστεί σημαντικές ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, είναι όμως φτωχό σε υπόγεια ύδατα. Το ανατολικό τμήμα περιέχει τους πλούσιου υδροφορείς, τα αποδοτικότερα εδάφη, αλλά και τα λιγνιτοφόρα πεδία. Στην περιοχή των λινητορυχείων το ανάγλυφο μεταβάλλεται διαρκώς εξ αιτίας της κίνησης του μετώπου εξόρυξης και των αποθέσεων των στείρων, το έδαφος υποβαθμίζεται ποιοτικά και ο υδροφορέας ταπεινώνεται, αφού για την εξόρυξη

είναι απαραίτητη η άντληση των υδάτων που βρίσκονται σε μικρότερο βάθος από το κοίτασμα.

Ο Νομός Γρεβενών θεωρείται από τους προβληματικούς σε ό,τι αφορά τα υπόγεια νερά, παρά το γεγονός ότι παρουσιάζεται πλούσιος σε επιφανειακά νερά. Οι περιοχές τις οποίες διατρέχει ο Αλιάκμονας θεωρούνται οι πλέον προνομιούχες από πλευράς δυνατότητας άρδευσης. Στο Νομό έχει ήδη ολοκληρωθεί η κατασκευή του αρδευτικού Κιβωτού – Κοκκινιάς και του αρδευτικού Καρπερού – Δήμητρας.

Το υδάτινο δυναμικό του Νομού Καστοριάς είναι αξιόλογο, τόσο από πλευράς επιφανειακών όσο και από πλευράς υπόγειων υδάτων. Σημαντικότεροι φορείς επιφανειακών νερών είναι η λίμνη Καστοριάς και ο ποταμός Αλιάκμονας.

Στη λεκάνη Πτολεμαΐδας – Κοζάνης, στο βαθμό που η ανάπτυξη του μετώπου εξόρυξης προχωράει, η εκμετάλλευση των υπόγειων υδάτων στην περιοχή θα γίνεται όλο και πιο προβληματική. Για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών εντοπίστηκε ο καρστικός υδροφορέας Βερμίου, το οποίου τα νερά χρησιμοποιούνται για υδρευτικούς και αρδευτικούς σκοπούς.

Ο Νομός Φλώρινας είναι ο πλέον «υδροφόρος» νομός της Περιφέρειας, με 6 συνολικά λίμνες και πλούσια υπόγεια υδροφορία, εκτός του νότιου τμήματος όπου η υπεράντληση δημιουργεί κινδύνους.

Οι προσχωγενείς λεκάνες Αμυνταίου και Φλώρινας προσφέρουν, μέσω υδρογεωτρήσεων που έχουν γίνει στην περιοχή, νερά για την κάλυψη αρδευτικών αναγκών, η υδροφορία των οποίων συναρτάται με την επέκταση της εξόρυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 101

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΙΑ ΝΕΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΝΕΡΑ			ΥΠΟΓΕΙΑ ΝΕΡΑ
		ΠΟΤΑΜΟΙ & ΥΔΑΤΟΡΕΜΑΤΑ (x 1.000.000 m^3)	ΛΙΜΝΕΣ	ΟΓΚΟΣ (x 1.000.000 m^3)	ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ (x 1.000.000 m^3)
1.	Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	770			250 (εκμεταλλεύσιμα μόνο το 1/3)
2.	Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	265	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	150	100 (εκμεταλλεύσιμα μόνο το 1/2)
3.	Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	295	ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ	1174 100	600 (εκμεταλλεύσιμα σε μικρό ποσοστό λόγω μεγάλου βάθους)
4.	Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	140	ΜΙΚΡΗ ΠΡΕΣΠΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΕΣΠΑ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑ ΖΑΖΑΡΗ ΠΕΤΡΩΝ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ	150	100 (εκμεταλλεύσιμα σε μικρό ποσοστό)

Πηγή : ΑΝΚΟ Α.Ε.

6.4.1.1. Διαχείριση Υδάτινων Πόρων

Η Δυτική Μακεδονία διαθέτει τεράστια αποθέματα επιφανειακών και υπογείων νερών, που όμως δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς για την άρδευση της γεωργικής γης, κυρίως λόγω της εξορυκτικής και της ηλεκτροπαραγωγικής δραστηριότητας που ανταγωνίζεται τις γεωργικές χρήσεις και οδηγεί σε καταστροφή του υδροφόρου ορίζοντα, όπως στην περίπτωση της λεκάνης Αμυνταίου – Πτολεμαΐδας - Σερβίων.

Η επιφανειακή απορροή λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων αποτελούν παράγοντες ρύπανσης για πολλές από τις λίμνες της Περιφέρειας (λίμνη Καστοριάς, Πρέσπες, Βεγορίτιδα, Χειμαδίτιδα), υποβαθμίζοντας την ποιότητα των επιφανειακών υδάτινων πόρων. Αντίθετα, η λειτουργία βιολογικών καθαρισμών στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας έχει περιορίσει την επιβάρυνση των λιμνών από τα αστικά λύματα.

Ειδικά, η δραστηριότητα της ΔΕΗ κατά μήκος της ζώνης Μελίτη-Αμύνταιο - Πτολεμαΐδα-Κοζάνη, έχει διαταράξει σημαντικά την οικολογική ισορροπία της περιοχής, χωρίς ωστόσο να γίνονται συστηματικοί έλεγχοι της ποιότητας των νερών. Θα πρέπει να δημιουργηθεί η υποδομή για τη μέτρηση της ποιότητας των νερών, έτσι ώστε, για τις θέσεις τουλάχιστον εκείνες όπου είναι εμφανής η ύπαρξη προβλήματος ρύπανσης, να μπορούν να ποσοτικοποιούνται οι παράμετροι που την καθορίζουν, ώστε να είναι δυνατός και ο σχεδιασμός για την αντιμετώπισή της. Προς την κατεύθυνση αυτή προβλέπεται να συμβάλλει το Κέντρο Περιβάλλοντος Ν. Κοζάνης, που θα πρέπει να μετεξελιχθεί σε περιφερειακό φορέα. Η καταστροφή του υδάτινου δυναμικού στην περιοχή των ορυχείων της ΔΕΗ δημιουργεί την ανάγκη εμπλουτισμού και προστασίας των υπόγειων υδροφορέων.

6.5. Πολιτισμικό περιβάλλον

6.5.1. Ιστορικοί – πολιτιστικοί χώροι και μνημεία

Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον ενισχύεται από την ύπαρξη εξαιρετικών ή αξιόλογων μνημείων της παρουσίας του ανθρώπου στην περιφέρεια που δίνουν ανάγλυφα την ιστορία της περιοχής από την αρχαιότητα και τη βυζαντινή εποχή μέχρι τα νεώτερα χρόνια, καθώς και από διάφορες εκδηλώσεις που αποτελούν και σήμερα πόλους έλξης επισκεπτών.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχει να παρουσιάσει μία πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της οποίας η παρουσία είναι εμφανής σήμερα στα μνημεία και στα ήθη και έθιμα των κατοίκων της που εκφράζονται μέσα από την πολιτιστική τους συμπεριφορά. Κάθε Νομός της Περιφέρειας έχει τη δική του παρουσία στην εξέλιξη της ιστορίας της Μακεδονίας, η οποία ξεκινά από τους προϊστορικούς χρόνους, την κλασική εποχή τη Ρωμαϊκή μέχρι και το Βυζάντιο και συνεχίζει στη νεότερη ιστορία με τα δικά του μνημεία και τις δικές του παραδόσεις.

Αστικές Περιοχές

Η εικόνα που σχηματίζεται από τους αρχαιολογικούς χώρους αλλά και από την σύγχρονη παράδοση της Περιφέρειας συμπληρώνεται από το αξιόλογο σύνολο των εκθεμάτων των Μουσείων που τα περισσότερα βρίσκονται στα αστικά κέντρα, με διαφορετικά χαρακτηριστικά το ένα από το άλλο. Ειδικότερα τα Μουσεία που υπάρχουν είναι τα εξής:

Α) Το **Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης**, το οποίο στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο, παραχώρηση του Δήμου Κοζάνης στην Αρχαιολογική Υπηρεσία αλλά είναι εκτός λειτουργίας για το κοινό. Στις συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνονται ευρήματα προϊστορικών μέχρι παλαιοχριστιανικών χρόνων από διάφορες θέσεις του Νομού Κοζάνης οποίο πρέπει να τεθεί σε λειτουργία.

Β) Το **Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας**, το οποίο στεγάζεται σε διώροφο κτίριο της πόλης και συστεγάζεται με το **Βυζαντινό Μουσείο** της πόλης. Στις συλλογές του περιλαμβάνονται γλυπτά, ανάγλυφα, επιγραφές, ανασκαφικά ευρήματα δύο πόλεων (των Πετρών και του Λόφου του Αγ. Παντελεήμονα στη Φλώρινα) καθώς και έκθεση βυζαντινών αρχαιοτήτων. Επίσης διαθέτει εποπτικό υλικό όπως τοπογραφικά και αρχιτεκτονικά σχέδια, φωτογραφίες

ανασκαφής και μακέτα των αρχαιολογικών χώρων των Πετρών καθώς και αναπαράσταση των αποθηκευτικών και εργαστηριακών χώρων των Πετρών.

Γ) Το **Βυζαντινό Μουσείο της Καστοριάς** που βρίσκεται στην κορυφή του λόφου της βυζαντινής ακρόπολης και στεγάζεται σε νεόδμητο κτίριο και χρειάζεται συμπλήρωση των αναγκών του. Στη μόνιμη έκθεση παρουσιάζεται ένας περιορισμένος αριθμός εικόνων ($12^{ος}$ – $17^{ος}$ αιώνας), που προέρχονται από πολυάριθμους βυζαντινούς ναούς της πόλης της Καστοριάς .

Δ) Το **Μουσείο Ιστορικό, Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Κοζάνης**, το οποίο είναι δημιούργημα του Συνδέσμου Γραμμάτων και Τεχνών Κοζάνης και στεγάζεται σε παραδοσιακό κτίριο της πόλης. Το Τμήμα Φυσικής Ιστορίας περιλαμβάνει συλλογές από 220 φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά, πετρώματα, μεταλλεύματα, απολιθωμένοι κορμοί δέντρων, απολιθωμένα θαλάσσια είδη, αναπαράσταση μικρού σπηλαίου με σταλακτίτες και σταλαγμίτες κ.α. Το Ιστορικό Τμήμα του Μουσείου παρουσιάζει μέσα από διάφορα εκθέματα όλα τα στάδια της εξέλιξης του πολιτισμού από τη Νεολιθική Εποχή μέχρι τους νεότερους χρόνους. Στους υπόλοιπους χώρους του Μουσείου αναπτύσσονται οι παραδοσιακές ασχολίες της πρωτογενούς παραγωγής με πατροπαράδοτα εργαλεία και αναπαραστάσεις από επαγγέλματα και καταστήματα βιοτεχνικής παραγωγής της παλιάς Κοζάνης, παρουσιάζεται χοροστάσιο με 58 αυθεντικές λαϊκές φορεσιές από την Κοζάνη και τον ευρύτερο Δυτικο-μακεδονικό χώρο ενώ στον τελευταίο όροφο υπάρχουν αναπαραστάσεις των εσωτερικών χώρων των παλαιών αρχοντικών της Κοζάνης. Το Μουσείο διαθέτει επίσης εργαστήριο συντήρησης των εκθεμάτων, φωτογραφικό εργαστήριο και χώρο προβολών και περιοδικών εκθέσεων.

Ε) Το **Λαογραφικό Μουσείο Καστοριάς** στεγάζεται στο Αρχοντικό του Νεράντζη Αϊβάζη. Τα εκθέματα του Μουσείου αφορούν αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν σε παλαιότερες εποχές και σχετίζονται με τις δραστηριότητες των Καστοριανών στο χώρο του σπιτιού, της εργασίας, της ανάπαυσης και των κοινωνικών τους εκδηλώσεων. Αξιόλογα είναι τα εκθέματα που αφορούν την επεξεργασία της γούνας.

ΣΤ) Το **Ανθρωπολογικό - Λαογραφικό Μουσείο Πτολεμαΐδας** στο οποίο στις συλλογές του περιλαμβάνει εκθέματα τοπικής λαογραφικής τέχνης (Ένδυση και υπόδηση, οικιακά σκεύη, γεωργικά εργαλεία, διακοσμητικά αντικείμενα, επαγγελματικά εργαλεία, χαρτονομίσματα και νομίσματα, εργαλεία υφαντουργίας, έγγραφα και βιβλία), παλαιοντολογικά απολιθώματα ζώων και

φυτών (τα σπονδυλωτά απολιθώματα χρονολογούνται από 1 έως 3 εκατομμύρια χρόνια ενώ τα ευρήματα Γαστερόποδων, Βραχιοπόδων, Δίθυρων ηλικίας περίπου 70 – 80 εκατομμύρια χρόνια) και Δημοτική Πινακοθήκη με περίπου 300 έργα γνωστών ζωγράφων.

Ζ) Το **Λαογραφικό Μουσείο «ο Αριστοτέλης» στη Φλώρινα**, το οποίο στεγάζεται στο ιδιόκτητο κτίριο του Συλλόγου «Αριστοτέλης». Στις συλλογές του περιλαμβάνει εκθέματα τοπικού χαρακτήρα (από το 1880 έως το 1940) όπως γεωργικά εργαλεία, τοπικές φορεσιές, είδη νοικοκυριού, εργαλεία ύφανσης, μουσικά όργανα καθώς και εργαλεία τυπογραφείου και φωτογραφείου.

Η) Το **Λαογραφικό Μουσείο της Λέσχης Πολιτισμού στη Φλώρινα**, το οποίο στεγάζεται σε διατηρητέο κτίριο και αναφέρεται στην τοπική λαογραφία. Ειδικότερα η συλλογή του περιλαμβάνει τους τομείς: ενδυμασία, γεωργικά εργαλεία, είδη μαγειρικής και νοικοκυριού (προικιά), πήλινα, βυζαντινά κεριά και μελισσοκομία.

Θ) Το **Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Φλώρινα** το οποίο περιέχει μια αξιόλογη συλλογή της σύγχρονης ελληνικής τέχνης (1960 – 1998) με 480 έργα ζωγραφικής, γλυπτικής, χαρακτικής, κατασκευές, σχέδια, φωτοσχέδια, ολογράμματα και καλλιτεχνικές φωτογραφίες. Στο Μουσείο λειτουργεί εικαστικό εργαστήριο, το οποίο έχει σκοπό να αναδεικνύει το ταλέντο των νέων της περιοχής ενώ στο χώρο του Μουσείου πραγματοποιούνται και εκθέσεις επώνυμων και νέων καλλιτεχνών.

Στα πλαίσια των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των αστικών κέντρων της Περιφέρειας λειτουργούν επίσης: **Η Πινακοθήκη Καλλιτεχνών της Φλώρινας**, της οποίας το έργο είναι η συγκέντρωση, ανάδειξη και προβολή του καλλιτεχνικού πλούτου της Φλώρινας μέσα από τα έργα των καλλιτεχνών της περιοχής.

Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης, μέσω της οποίας η Κοζάνη εντάχθηκε στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων και καθιερώθηκε ως Πόλη του Βιβλίου και η συλλογή της περιλαμβάνει περισσότερους από 100.000 τόμους βιβλίων, χειρόγραφα του 11^{ου} έως 19^{ου} αιώνα, κώδικες γεννήσεων από το 1759, κώδικες απογραφών, προικοσύμφωνα, διαθήκες κ.α., συλλογή παλαιοχριστιανικών και μεταγενεστέρων κειμηλίων και ένα αντίτυπο (από τα ελάχιστα που σώζονται) της Χάρτας του Ρήγα.

Το Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης Κοζάνης με εντυπωσιακή δράση όπως συναντήσεις συγγραφέων, Πανελλήνια Συνέδρια, Ημερίδες, Λογοτεχνικούς

διαγωνισμούς μαθητών και νέων, Εκδόσεις βιβλίων, παραλαβές βιβλιοθηκών, συλλογών κ.α.

Δείγματα λαϊκής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποτελούν τα αρχοντικά που βρίσκονται διάσπαρτα στις πόλεις και των τεσσάρων Νομών της Περιφέρειας ενώ πλούσια είναι και η παράδοσή τους σε πολιτιστικές εκδηλώσεις (καρναβάλι, πανηγύρια, χάλκινα και σύγχρονες εκφράσεις πολιτιστικής – πνευματικής δραστηριότητας στη ζωγραφική, στο βιβλίο, στο θέατρο κ.α.)

Στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ χρηματοδοτήθηκαν δράσεις για τον πολιτισμό με την ανάδειξη, συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων αρχαιολογικής και βυζαντινής κληρονομιάς καθώς και λοιπών πολιτιστικών στοιχείων. Ειδικότερα, στις αστικές περιοχές, έγιναν ανασκαφές 2 αρχαιολογικών χώρων (της ελληνιστικής πόλης στο Λόφο του Αγίου Παντελεήμονα Φλώρινας και του αρχαιολογικού χώρου της Διοκλητιανούπολης), αναστηλώσεις 8 βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων (Ι.Ν. Εισοδείων της Θεοτόκου Καστοριάς, Αγ. Νικολάου Καρύδη, Αγ. Δημητρίου Ελεούσης, Αγ. Νικολάου Κοζάνης, Αρχοντικό Γρ. Βούρκα Κοζάνης, Αρχοντικό Τσατσαπά, Αρχοντικό Νατζή, Ιστορικό Κτίριο Καστοριάς) και κατασκευή 1 μουσείου (Λαογραφικό και Ανθρωπολογικό Μουσείο Πτολεμαΐδας).

<u>Περιοχές Υπαίθρου</u>

Στη Δυτική Μακεδονία έχουν καταγραφεί 199 θέσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος από τις οποίες 34 βρίσκονται στο Ν. Γρεβενών, 21 στο Ν. Καστοριάς, 101 στο Ν. Κοζάνης και 43 στο Ν. Φλώρινας. Οι περιοχές αυτές συσχετίζονται με συγκεκριμένα φυσιογραφικά στοιχεία όπως είναι τα ποτάμια και οι λίμνες, οι κοιλάδες και τα σημεία περάσματα προς γειτονικές περιοχές (π.χ. Δήμοι Ορεστίδας, Πέτρας, Βεγορίτιδα, Αλιάκμονας κ.λ.π.). Λόγω της πληθώρας των θέσεων είναι φυσικό να μην έχουν μελετηθεί όλες στον ίδιο βαθμό πληρότητας. Συγκεκριμένα μόνο το 10% των θέσεων έχουν μελετηθεί σχετικά ολοκληρωμένα, το 25% των θέσεων έχουν ερευνηθεί σε τέτοιο βαθμό που να μπορεί κανείς να σχηματίσει μια γενική εικόνα και 65% των θέσεων έχουν απλώς εντοπιστεί.

Από το σύνολο των 199 θέσεων καμία δεν αποτελεί οργανωμένο επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο (φύλακας, εισιτήριο, ωράριο λειτουργίας, υπομνηματισμός, κ.λ.π.). Σε ελάχιστες θέσεις από αυτές υπάρχει όμως μια στοιχειώδης υποδομή για περαιτέρω οργάνωση (Αιανή, Δισπηλιό Πέτρες, κ.λ.π.). Από τις 199 θέσεις μόνο για 3 (Πέτρες, Αιανή και Δισπηλιό) έχουν εκδοθεί αρχαιολογικοί οδηγοί και για 3 (Πέτρες και αρχαία πόλη και νεκρόπολη Αιανής) έχουν εκδοθεί φυλλάδια.

Στις ορεινές και παραλίμνιες περιοχές της Περιφέρειας υπάρχουν **3 Μουσεία**, της **Αιανής και του Δισπηλιού** τα οποία προγραμματίζεται να λειτουργήσουν σε άμεση σχέση με τον αρχαιολογικό τους χώρο καθώς και το νεότευκτο **Λαογραφικό Μουσείο Βελβεντού**. Στεγάζεται στο κτίριο «Κώστα» που χτίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και κηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο από την 4η Εφορεία Νεώτερων Μνημείων ως μακεδονίτικο κτίριο και αποτελεί την εκθεσιακή και μουσειακή μετεξέλιξη μιας τοπικής λαογραφικής συλλογής με την ουσιαστική συμμετοχή των κατοίκων αλλά και τοπικών φορέων της περιοχής.

6.6. Λεπτομερής καταγραφή πολιτισμικών στοιχείων

Ειδικότερα **οι αρχαιολογικοί και βυζαντινοί χώροι και μνημεία** ιδιαίτερου ενδιαφέροντος κάθε νομού της Δυτικής Μακεδονίας είναι οι εξής:

⇒ **Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ**

- ✓ *Αρχαιολογικά ευρήματα στο Πολυνέρι, στο Σπήλαιο, στην Αλατόπετρα και στο Σύδενδρο*
- ✓ *Θεμέλια από κάστρα στους Φιλιππαίους*
- ✓ *Αρχαία Μονδαία στη Δεσκάτη*
- ✓ *Αγάλματα στον Αϊ Γιώργη (αρχαία Ελίμεια)*
- ✓ *Μονή Ζάβορδας με βιβλιοθήκη με σπάνιες εκδόσεις*

⇒ **Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ**

- ✓ *Λιμναίος προϊστορικός οικισμός στο Δισπηλιό*
- ✓ *Αρχαιολογικοί χώροι στην θέση «Κρεπενί» στην Καστοριά*
- ✓ *Πελασγικά τείχη στην Καστοριά*
- ✓ *Νεκροταφείο εποχής σιδήρου στο Μαυροχώρι*
- ✓ *Κάστρο στο Νεστόριο*
- ✓ *Ρωμαϊκά τείχη στο Καστανόφυτο*
- ✓ *Τοιχείο και μνημεία προχριστιανικής εποχής στο Πεντάβρυσο*
- ✓ *Αρχαιολογικοί χώροι στο Μελά*
- ✓ *Βυζαντινές εκκλησίες στην πόλη της Καστοριάς (Παναγία Καστριώτισσα, Παναγία Μαυριώτισσα, Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, Αγ. Στέφανος, Αγ. Ανάργυροι, Αγ. Δημήτριος, Ταξιάρχης Γυμνασίου, Ταξιάρχες Μητροπόλεως, Αγ. Νικόλαος, Αγ. Αθανάσιος, Αγ.*

Αποστόλων, Αγ. Μηνάς, Αγ. Λουκάς, Αγ. Γεώργιος, Κοιμήσεως Θεοτόκου κ. ά.)

⇒ **Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ**

- ✓ *Αρχαία πόλη στην Αιανή (Μεγάλη Ράχη)*
- ✓ *Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης, Αιανής*
- ✓ *Νεκροπόλεις Κοιλάδας – Πολυμύλου, Ρυμνίου*
- ✓ *Μακεδονικοί Τάφοι Πύργων – Σπηλιάς*
- ✓ *Οικισμός εποχής σιδήρου στην Καστανιά Βοΐου*
- ✓ *Νεολιθικοί οικισμοί Σερβίων – παραλίμνιας περιοχής*
- ✓ *Μεσαιωνική πόλη των Σερβίων*
- ✓ *Βυζαντινά κάστρα Σερβίων*
- ✓ *Ασκηταριά στα Σέρβια (Αγ. Θεοδώρου) και στον Αγ. Ιλαρίωνα (Μικρό και Μεγάλο)*

⇒ **Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ**

- ✓ *Οικισμός Ελληνιστικών χρόνων Πετρών*
- ✓ *Τάφοι πρώιμης εποχής σιδήρου στον Αγ. Παντελεήμονα*
- ✓ *Προϊστορικός οικισμός (τούμπα) Αρμενοχωρίου*
- ✓ *Αρχαιολογικός χώρος στο νησάκι Αγ. Αχιλλείου Πρεσπών*
- ✓ *Προϊστορικοί οικισμοί στη νότια όχθη της Βεγορίτιδας*
- ✓ *Αρχαιολογικό μουσείο*
- ✓ *Βυζαντινές εκκλησίες, μοναστήρια, τάφοι και ασκητάρια στην ευρύτερη περιοχή Πρεσπών (Αγ. Αχίλλειος, Αγ. Γερμανός, Αγ. Αθανάσιος, Αγ.*

Απόστολοι, Παναγία Πορφύρα, Αγ. Νικόλαος, Αγ. Δημήτριος, Αγ. Γεώργιος, Αγ. Παρασκευή, Κοιμήσεως Θεοτόκου, Υπαπαντής, Ασκηταριά Μεταμορφώσεως στην Μεγ. Πρέσπα και Παναγίας Ελεούσας κ. ά.)

- ✓ *Τοιχογραφίες και βραχογραφίες στη νότια όχθη της Μεγ. Πρέσπας (Ψαράδες)*

Σημαντικότατα όμως είναι και τα **μνημεία – μουσεία** της μεταβυζαντινής και νεώτερης ιστορίας της περιοχής και ειδικότερα:

⇒ **Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ**

- ✓ *Λαογραφικό μουσείο Καλονής, Αβδέλλας*
- ✓ *Παραδοσιακά σπίτια στη Σμίξη, τη Σαμαρίνα, την Αβδέλλα, το Ζιάκα, το Περιβόλι, το Σπήλαιο και την Καλλονή*
- ✓ *Εκκλησιαστικά κτίσματα στη Σαμαρίνα (Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής), στο Σπήλαιο (Ι. Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου) και στο Περιβόλι (Ι. Μ. Αγ. Νικολάου)*
- ✓ *Παραδοσιακός οικισμός Βλαχοχώρια*
- ✓ *Γεφύρια στο Τρίκομο (Αζίζ Αγά), στο Βενέτικο (Σπανού), στο Σπήλαιο, στο Ζιάκα και στην Αλατόπετρα*
- ✓ *Προβιομηχανικές μονάδες στο Σπήλαιο και στη Σαμαρίνα*

⇒ **Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ**

- ✓ *Πλήθος περίπου τριακοσίων παραδοσιακών κτισμάτων (Καστοριά, Βογατσικό, Δισπηλιό, Επταχώρι, Κοτύλη, Κλεισούρα, Νεστόριο, Λάγκα, Βράχος)*
- ✓ *Το σπίτι του Π. Μελά στην Κοινότητα Μελά*

- ✓ *Μολυβένιο τζαμί στην Καστοριά*
- ✓ *Μενδρεσές τζαμί στην Καστοριά*
- ✓ *Πάρκο εθνικής συμφιλίωσης στην Κοτύλη*
- ✓ *Λαογραφικό μουσείο Καστοριάς*
- ✓ *Βυζαντινό μουσείο Καστοριάς*
- ✓ *Λαογραφική συλλογή Σκαλοχωρίου*

⇒ **Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ**

- ✓ *Μεμονωμένα παραδοσιακά σπίτια (Κοζάνη, Σιάτιστα, Βελβενδό, Καταφύγι, Εράτυρα, Βλάστη, Πεντάλοφος, Αυγερινός)*
- ✓ *Ιστορικό - Λαογραφικό μουσείο, μουσείο φυσικής ιστορίας Κοζάνης*
- ✓ *Ιστορικό οικοτροφείο Τσοτυλίου*
- ✓ *Παραδοσιακά σπίτια στη Σιάτιστα και την Εράτυρα*
- ✓ *Γεφύρια στη Σιάτιστα (Πασά Γεφύρι,), στους Πύργους, στο Τσοτύλι, στο Ανθοχώρ), στο Δοτσικό, στην Αγ. Σωτήρα*
- ✓ *Αρχαιολογικές συλλογές Βελβενδού, Αιανής*
- ✓ *Παλαιοντολογική συλλογή Σιάτιστας*
- ✓ *Βοτανικό μουσείο Σιάτιστας*
- ✓ *Συλλογές Τσοτυλίου, Πενταλόφου, Αναρράχης, Άρδασσας, Εράτυρας, Εμπορίου*
- ✓ *Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στο Χρώμιο*
- ✓ *Πλήθος εκκλησιών στην Κοζάνη (Ι. Ν. Αγ. Νικολάου), στην Αιανή, στη Σιάτιστα, στο Βελβενδό, στα Σέρβια, στην Εράτυρα, στη Βλάστη*

- ✓ *Προβιομηχανικές μονάδες στο Σισάνι, στα Νάματα, στη Βλάστη, στην Αγ. Σωτήρα*

⇒ **Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ**

- ✓ *Νεώτεροι ναοί στην περιοχή των Πρεσπών*
- ✓ *Παραδοσιακά σπίτια (Φλώρινα, Νυμφαίο, Ψαράδες, Αγ. Γερμανός, Αγ. Αχίλλειος, Πισοδέρι, Ανταρικό, Ακρίτας, Αγ. Παντελεήμωνας)*
- ✓ *Παραδοσιακοί οικισμοί (Ψαράδες, Νυμφαίο, Αγ. Γερμανός, Αγ. Αχίλλειος κ.α.)*
- ✓ *Προβιομηχανικές μονάδες (νερόμυλοι) στον Αγ. Γερμανό και στον Αγ. Παντλεήμονα.*
- ✓ *Λαογραφικά μουσεία Λέχοβου, Νυμφαίου, Λαιμού.*
- ✓ *Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φλώρινας*

Τέλος πλήθος **εκδηλώσεων** λαμβάνουν χώρα σε όλη την έκταση της Δυτικής Μακεδονίας και καθόλη τη διάρκεια του έτους. Ειδικότερα:

⇒ **Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ**

- ✓ *Πανηγύρια τον Δεκαπενταύγουστο στη Σαμαρίνα, την Αβδέλλα και τη Σμίξη*
- ✓ *Καρναβάλι στα Γρεβενά (Ανακατωσάρια)*

⇒ **Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ**

- ✓ *Ραγκουτσάρια (Καρναβάλι) στην Καστοριά*
- ✓ *Μπουμπούνες στην Καστοριά*
- ✓ *Χριστοπούλεια στην Καστοριά*

- ✓ *Εβδομάδα απόδημων Καστοριανών*
- ✓ *Καρναβάλια Βογατσικού*
- ✓ *Έκθεση γούνας στην Καστοριά*

⇒ **Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ**

- ✓ *Καρναβάλι στην Κοζάνη*
- ✓ *Λαζαρίνες στην Αιανή*
- ✓ *Κλαδαριές, Μπουμπουσάρια, Καβαλάρηδες στη Σιάτιστα*
- ✓ *Καρναβάλι στην Εράτυρα*
- ✓ *Χορός της Ρόκας στη Γαλατινή*
- ✓ *Τρανός χορός στη Βλάστη*

⇒ **Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ**

- ✓ *Φωτιές στη Φλώρινα*
- ✓ *Άλωνα, καλικάντζαροι*
- ✓ *Καρναβάλι στο Ξινό Νερό*
- ✓ *Παραδοσιακός γάμος στο Βαρικό*

Τέλος η λεπτομερής καταγραφή Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων ανά Νομό της Δ. Μακεδονίας καθώς και ανά ΟΤΑ, με επιμέρους πληροφορίες αναφορικά με τις αρχαιολογικές θέσεις ανά εποχή, την επισκεψιμότητα καθώς και την κατάταξη των αρχαιολογικών θέσεων με βάση το επίπεδο έρευνάς τους παρατίθεται στο Παράρτημα.

6.7. Επενδυτικές δραστηριότητες προστασίας και ανάδειξης (1990-2004): προγράμματα, έργα, πρϋπολογισμός, αντικείμενο, φορείς διαχείρισης

Στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ χρηματοδοτήθηκαν δράσεις για τον πολιτισμό με την ανάδειξη, συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων αρχαιολογικής και βυζαντινής κληρονομιάς καθώς και λοιπών πολιτιστικών στοιχείων. Ειδικότερα έγιναν ανασκαφές 9 αρχαιολογικών χώρων, αναστηλώσεις 29 βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, κατασκευές - βελτιώσεις 5 μουσείων και αναστηλώσεις 5 ιστορικών γεφυριών. Μεγάλα έργα στον τομέα ήταν η ανασκαφή του αρχαιολογικού χώρου και η κατασκευή του Μουσείου Αιανής και η αναπαράσταση του προϊστορικού λιμναίου οικισμού στο Δισπηλιό.

Οι επενδυτικές δραστηριότητες προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ανά χρηματοδοτικό Πρόγραμμα συνοψίζονται στους ακόλουθους πίνακες, ενώ η αντίστοιχη αναλυτική παράθεση των έργων συμπεριλαμβάνεται στο Παράρτημα:

⇒ **Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006**

ΑΞΟΝΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Φυσικό Περιβάλλον	13	9.456.914,05
Πολιτισμικό Περιβάλλον	33	17.673.797,16
ΣΥΝΟΛΟ	**46**	**27.130.711,21**

⇒ **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης Γρεβενών – Κοζάνης (ΟΠΑΓΚ) 1996-2006**

ΑΞΟΝΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Πολιτισιτκά Κέντρα	6	5.067.292,67
Μουσεία	4	2.265.576,06
Κτιριακά έργα	60	9.738.845,50
Αποκατάσταση μνημείων	1	29.347,03
Έργα μικρού προϋπολογισμού	12	837.857,67
Αναπλάσεις – Αξιοποιήσεις περιοχών	75	1.866.385,27
ΣΥΝΟΛΟ	**158**	**19.805.304,20**

⇒ **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης Φλώρινας - Καστοριάς (ΟΠΑΦΚ) 1996-2006**

ΑΞΟΝΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Πολιτισιτκά Κέντρα	5	821.105,05
Μουσεία	2	134.985,53
Κτιριακά έργα	22	2.829.114,81
Ανάπλαση – Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων	1	220.102,71
Αποκατάσταση μνημείων	1	290.460,23
Αναπλάσεις – Αξιοποιήσεις περιοχών	4	382.869,30
Μελέτες αναπλάσεων	3	21.292,35
ΣΥΝΟΛΟ	**38**	**4.699.929,98**

⇒ **Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (ΕΑΠ) Ν.Κοζάνης 2002-2006**

ΑΞΟΝΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Τουρισμός – Πολιτισμός	33	2.266.186,29
Περιβάλλον	13	1.476.668,87
ΣΥΝΟΛΟ	**46**	**3.742.855,16**

Οι επενδυτικές δραστηριότητες προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος σύμφωνα όλα τα διαθέσιμα στοιχεία παρατίθενται στους ακόλουθους πίνακες:

⇒ **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ) Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1989 – 1994**

Φυσικό – Πολιτιστικό Περιβάλλον

ΈΡΓΑ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΧΩΡΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΑΦΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
ΖΩΝΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ)
ΈΛΕΓΧΟΣ ΘΕΡΜ/ΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ – ΕΝΑΛΛΑΚΤΩΝ (ΤΕΙ ΚΟΖΑΝΗΣ)
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΕΡΙΩΝ ΡΥΠΑΝΤΩΝ (ΤΕΙ ΚΟΖΑΝΗΣ)
ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΜΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ
ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ Γ. ΚΟΡΥΣΟΥ
ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΧΙΛΙΟΔΕΝΔΡΟΥ
ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ Ν. ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΓΑΒΡΟΥ
ΜΕΛΕΤΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΓΡΕΒΕΝΙΤΗ ΠΟΤΑΜΟΥ
ΑΓΟΡΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΟΦΟΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Δ.ΚΟΖΑΝΗΣ ΓΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΕΡΒΙΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΩΡΟΥ, ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΜΗΧ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ Α.Σ. ΠΟΝΤΟΚΩΜΗΣ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΑΡΧΟΝΤΙΚΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΑΝΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ + ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΆΝΩ ΚΩΜΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΟΚΟΥ
ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ – ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΕΩΝ – ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΕΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΙΣ ΠΡΕΣΠΕΣ
ΑΝΑΔΕΙΞΗ – ΑΝΑΣΚΑΠΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΠΕΤΡΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΑΝΗΣ
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ
ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ – ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΝΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΝΙΔΗΣ

ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΛΑΣΣΑΝΗ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ
ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑΠΟΛΗ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΕΣΚΑΤΗΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΛΑΡΓΟΥ
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΡΥΠΩΝ – ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Δ. ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. 9ΗΣ Γ.Ε.
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ – ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. ΔΕΣΚΑΤΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. 3ΗΣ Γ.Ε.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Α.Σ. 4ΗΣ Γ.Ε.

⇒ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ) Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1994 – 1999

Φυσικό – Πολιτιστικό Περιβάλλον

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δρχ.)
ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΑΦΡΟΥ ΕΚΡΟΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ	25.000.000
ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΚΟΧΛΙΚΗΣ	82.000.000
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΤΗΣ ΣΑΚΟΥΛΕΒΑ	757.000.000
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΠΑΡΩΡΙΟΥ	77.176.350
ΓΕΦΥΡΙ ΠΟΡΤΙΤΣΑΣ – ΣΠΗΛΑΙΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	24.000.000
ΓΕΦΥΡΙ ΚΑΣΤΡΟΥ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	9.500.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ Ι.Ν. ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΑΙΑΝΗΣ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ	100.000.000
ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΝΑΟΥ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	137.212.695
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥΠΟΛΗΣ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	31.505.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ Ι.Μ. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΒΥΘΟΥ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ	41.000.000
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΑΟΥ ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	50.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ Ι.Μ. ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΟΡΝΙΚΙΟΥ	83.100.000
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΡΦΗΣ Δ.ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ	67.750.000
Ι.Μ. ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΖΕΛΩΝΑ	98.980.000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δρχ.)
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΤΕΓΑΣΤΡΟΥ ΣΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΤΗΣ ΖΑΒΟΡΔΑΣ	25.600.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Μ. ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	110.000.000
ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΕΦΥΡΙΩΝ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΑΛΑΤΟΠΕΤΡΑ	12.000.000
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΟΜΟΡΦΟΚΚΛΗΣΙΑΣ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – Α' ΦΑΣΗ	94.000.000
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	215.100.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	177.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΜΙΚΡΟΛΙΜΝΗΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	6.379.560
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΕΛΕΟΥΣΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ	23.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΓΚΑΘΩΤΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ	15.100.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ ΜΙΚΡΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ	15.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΣΚΗΤΑΡΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ	30.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ	80.840.440
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΥΛΗΣ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	79.470.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΕΤΡΩΝ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	40.700.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΓ.ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	20.000.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΚΗΤΑΡΙΟΥ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ	10.600.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓΙΟΥ ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ	50.379.600
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΠΕΤΡΩΝ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	102.800.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΤΥ	15.000.000
Ι.Μ. ΜΙΚΡΟΚΑΣΤΡΟΥ	131.580.000
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΛΕΥΚΟΠΗΓΗΣ – Β' ΦΑΣΗ	105.100.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΑΟΥ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΑΡΑΚΗΝΑΣ	143.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Μ. ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΝΙΔΗΣ	100.000.000
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	74.000.000
ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΤΩΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	300.100.000
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ – ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.430.000.000
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΑΘΜΗΣ ΥΔΑΤΟΣ – ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΛΙΜΝΗΣ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑΣ	1.000.000.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΣΑΚΟΥΛΕΒΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	713.510.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΣΕ ΧΩΡΟ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	300.069.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	734.100.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΙΠΟΡΟΥ	16.400.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΝΟΥΜΠΕΝΙΤΣΑΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΟΥ	27.900.000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δρχ.)
ΣΤΕΡΕΩΣΗ Ι.Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΜΠΟΥΝΑΣΙΑΣ	118.500.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙΟΥ	32.920.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	29.500.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΤΣΑΤΣΑΠΑ	230.800.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΝΑΤΖΗ	60.600.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΖΕΥΓΟΣΤΑΣΙΟΥ	60.000.000
ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΛΙΜΝΑΙΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΙΣΠΗΛΙΟΥ	109.050.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ – ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥΠΟΛΗΣ	69.640.000
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΠΗΧΕΩΝ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ	164.600.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΑΟΥ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΥΔΗ	25.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ	12.300.000
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΒΟΥΡΚΑ	71.900.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ – ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΛΟΦΟΥ	62.500.000
ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΓ. ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	15.200.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ – ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗΣ ΑΙΑΝΗΣ	180.400.000
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΓΕΦΥΡΙΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΟΡΦΗΣ ΒΟΪΟΥ	8.500.000
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	89.700.000
ΑΝΑΣΚΑΦΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	30.000.000
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ	20.000.000
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΡΜΕΝΟΧΩΡΙΟΥ	20.000.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΑΟΥ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΟ ΑΠΟΖΑΡΙ	20.000.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΛΙΘΙΑΣ	36.400.000
ΣΤΕΡΕΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ Ι.Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΑΣ	30.600.000
ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΛΛΕΟΥΣΗΣ Δ.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	25.000.000
ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ Ι.Μ. ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΔΑΦΝΕΡΟΥ	25.400.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	90.500.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΑΓ.ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΓ.ΗΛΙΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	20.100.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ	35.000.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΕΛΙΩΝ Ι.Μ. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ	56.300.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	45.300.000
ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ	100.000.000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δρχ.)
ΠΟΡΩΝ ΜΕ ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΞΩΠΟΤΑΜΙΕΣ ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ	
ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	150.000.000
ΕΔΑΦΟΓΕΩΧΗΜΙΚΗ – ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΙΓΝΙΤΩΡΥΧΕΙΩΝ ΚΟΖΑΝΗΣ – ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	60.000.000
ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΚΟΥ	100.000.000
ΚΟΙΤΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	100.000.000
ΓΕΩΘΕΡΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	100.000.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΝΤΟΛΤΣΟΥ	209.000.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ Δ.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	89.220.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	74.066.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΤΗΣ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ	27.200.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΚΟΥ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	97.183.740
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ	49.680.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	70.000.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. ΔΕΣΚΑΤΗΣ	59.160.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. ΒΕΝΤΖΙΩΝ	22.921.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	33.160.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ – ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	39.904.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. 8ΗΣ Γ.Ε. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	15.000.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. 9ΗΣ Γ.Ε. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	15.252.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Α.Σ. 13ΗΣ Γ.Ε. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	15.000.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Ε.Τ.Α. 5ΗΣ Ε.Π. Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	33.040.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗΣ ΚΑΡΠΕΡΟΥ	21.000.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΣΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΠΗΛΑΙΟΥ	20.000.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΚΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ Α.Σ. ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	35.000.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΜΥΛΟΙ ΜΠΟΥΣΙΟΥ	122.180.000
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ ΔΑΣΟΥΣ Σ.Π. 3ΗΣ Ε.Π. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	20.000.000
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ Σ.Π. 3ΗΣ Ε.Π.	20.000.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ Δ.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	94.623.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	68.120.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ	124.100.000
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΑΟΥ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟΥ	20.560.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	69.000.000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δρχ.)
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΕΙΣΟΔΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ 2 ΠΑΡΚΩΝ ΔΗΜΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗΣ	21.100.000
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΧΩΡΩΝ ΔΗΜΟΥ ΓΟΡΓΙΑΝΗΣ	34.482.000
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ – ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΟ Δ.Δ. ΣΙΣΑΝΙΟΥ	77.530.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΔΗΜΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ (ΠΛΑΤΕΙΑ ΓΕΡΑΝΕΙΑΣ)	96.336.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ ΛΕΧΟΒΟΥ	15.169.000
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	21.380.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝ. ΔΙΛΟΦΟΥ	18.240.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ	25.000.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ Δ.Δ. ΛΟΥΚΟΜΙΟΥ Δ.ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	20.000.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	31.230.000
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ Δ.Δ. ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	31.230.000
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΛΤΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ Δ.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	8.579.244
ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΛΑΣΣΑΝΗ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	4.668.080
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	73.968.145
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	10.661.235
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	30.000.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΚΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΔΗΜΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	49.726.748
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.143.333
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ (ΜΟΔΗ) ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	43.115.709
ΣΥΝΟΛΟ	**12.266.591.879**

⇒ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ) Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

Φυσικό – Πολιτιστικό Περιβάλλον

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ - ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	2.473.274,64
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟΥ (Β. ΠΑΡΑΛΙΑ)	763.022,74
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ - ΠΑΡΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ - ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΝΥΔΡΕΙΟ	2.943.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΛΣΥΛΛΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ	68.600,00
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΛΣΥΛΛΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ	27.440,00
ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ	20.000,00
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΟΡΟΥΣ ΒΟΥΡΙΝΟΣ Β' ΦΑΣΗ	724.000,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΡΑΜΜΟΥ	133.200,00
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΑΓΡΙΑΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΑΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΔΑΣΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΝΥΜΦΑΙΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	416.500,00
ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΣΤΟ ΛΑΚΚΟ ΤΟΥ ΝΥΜΦΑΙΟΥ	500.000,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΛΙΜΝΩΝ ΧΕΙΜΑΤΙΤΙΔΑΣ ΖΑΖΑΡΗΣ	671.936,67
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΛΙΜΝΟΧΩΡΙΟΥ	451.940,00
ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΛΙΜΝΗΣ ΖΑΖΑΡΗΣ	354.000,00
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	1.054.195,06
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	408.900,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΛΑΣΣΑΝΗ	460.898,61
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ - ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ ΣΕ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	1.038.337,46
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	772.981,69
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	733.676,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥΠΟΛΗΣ (ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΟΧΥΡΩΣΗΣ)	557.750,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΠΕΤΡΩΝ	731.861,11
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΤΕΧΝΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.344.481,00
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	146.625,00
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΑΝΗΣ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	498.899,49
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ	660.308,15
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	1.408.938,00
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΚΑΣΤΡΟΥ ΣΕΡΒΙΩΝ (Α ΦΑΣΗ)	1.120.000,00
ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΔΙΣΠΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.449.389,66
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΒΟΤΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΝΟΣΤΙΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	499.701,40
ΑΝΑΠΛΑΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ "ΓΕΦΥΡΙ - ΝΕΡΟΜΥΛΟΣ" ΤΟΥ Δ.Δ. ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	397.323,89
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	309.050,37

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	**ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)**
ΛΕΧΟΒΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	
ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	256.160,30
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ Ι.Ν. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	293.470,29
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ Ι.Ν. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	322.817,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Δ.Δ. ΜΑΥΡΑΝΑΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Θ. ΖΙΑΚΑ	280.000,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ	286.630,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΤΕΜΠΛΟΥ Ι.Ν. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΔΗΜΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	235.000,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΜΟΝΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	176.100,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΑΛΙΟΓΚΑ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	290.000,00
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΔΟΤΣΙΚΟΥ	63.623,35
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΣΤΟ Β.Δ. ΑΣΚΙΟ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΓΙΑ ΑΝΑΨΥΧΗ	510.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ	285.600,00
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΙΑΝΗΣ	394.024,33
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΕ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	324.555,00
ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΤΣΑΝΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ	82.500,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ.	280.000,00
	27.220.711,21

⇒ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ - ΚΟΖΑΝΗΣ (ΟΠΑΓΚ) 1996 – 2006

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.535.728,64
Σ.Σ. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	767.955,52
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ Δ. ΚΟΖΑΝΗΣ	5.000,00
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	2.012.519,00
ΠΡΟΜΕΛΕΤΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	276.537,05
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΕΙΟΥ Ι.Μ. ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ	469.552,46
	5.067.292,67
ΜΟΥΣΕΙΑ	
ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΙΑΝΗΣ	1.173.881,14
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟΥ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ	350.000,00
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΜΠΟΥΡΙΝΟΣ	188.407,92
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΙΑΝΗΣ	553.287,00
	2.265.576,06
ΚΤΙΡΙΑΚΑ ΕΡΓΑ	
ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΜΙΚΡΟΚΑΣΤΡΟ - Συντήρηση επισκευή Ι.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου	76.302,27
ΑΛΩΝΑΚΙΑ -Αποπεράτωση πολιτιστικού κέντρου Αλωνακίων	14.673,51
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγής (Παναγία) Κοζάνης	8.804,11
ΔΡΥΟΒΟΥΝΟ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Δρυοβούνου	5.869,41
ΓΟΥΛΕΣ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Γούλων	4.402,05
ΡΟΔΙΑΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών Ροδιανής	4.402,05
ΚΑΡΥΟΧΩΡΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Καρυοχωρίου	4.402,05
ΚΑΛΟΝΕΡΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Καλονερίου	2.934,70

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ - Επισκευή Ι.Ν. Υψώσεως Τιμίου Σταυρού Ανατολικού	4.402,05
ΚΛΗΜΑΤΟΣ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής Κλήματος	3.148,94
ΕΡΑΤΥΡΑΣ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίαυ Ραφαήλ Νικολάου και Ειρήνης	8.804,11
ΚΟΙΛΑΔΑΣ - Επισκευή Ι.Ν. Γενεθλίων της Θεοτόκου	2.934,70
ΑΚΡΙΝΗΣ - Επισκευή Ι.Ν. Κοσμά του Αιτωλού Ακρινής	4.402,05
ΠΟΛΥΜΥΛΟΣ - Επισκευή Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγής Πολυμύλου	2.347,76
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Κοζάνης	2.934,70
ΛΕΥΚΟΠΗΓΗ - Επισκευή - συντήρηση Ι.Ν. Ιωάννου Προδρόμου	24.944,97
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ - Επισκευή Επισκοπείου Πτολεμαίδας	20.542,92
ΡΥΜΝΙΟ - Επισκευή Ι.Ν. Ιωάννου Προδρόμου Ρυμνίου	2.934,70
ΑΝΘΟΧΩΡΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίας Τριάδας Ανθοχωρίου	1.467,35
ΑΝΘΟΧΩΡΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αποστόλου Παύλου Φυτωκίου	1.467,35
ΑΝΘΟΧΩΡΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Αναργύρων οικ. Παροχθίου	2.934,70
ΕΡΑΤΥΡΑΣ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Εράτυρας	8.804,11
ΕΡΑΤΥΡΑ - Ανάπλαση χώρου περιοχής "Βίλιανης" Δ.Δ. Εράτυρας	4.402,05
ΚΟΖΑΝΗ - Επιχορήγηση Ι.Μ. Αναλήψεως Κοζάνης	14.673,51
ΝΕΑ ΚΑΣΤΑΝΙΑ - Ολοκλήρωση εργασιών πάρκου αναψυχής	11.403,63
ΣΙΑΤΙΣΤΑ - Επανέγερση μανδρότοιχου Μητροπολιτικού μεγάρου Σιάτιστας	20.000,00
ΝΕΑ ΝΙΚΟΠΟΛΗ - Αποπεράτωση Ευρωπαικού κατασκηνωτικού κέντρου παλαιών προσκόπων Κοζάνης	2.580,24
ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Δ.Δ. ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ	5.869,41
ΜΕΛΕΤΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	133.793,54
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ Ι.Μ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	88.041,09
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ	175.473,65
ΑΓΟΡΑ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗ	862.802,64
Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου Ταξιάρχη	117.388,11
Αποπεράτωση Ι.Ν. Μυρσίνης	252.384,45
Αποπεράτωση Ι.Ν. Ελευθεροχωρίου	26.412,33
Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Νικολάου Δήμητρας	197.798,97
Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου Κυπαρισσίου	146.735,14

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
Αποπεράτωση Ι.Μ. Μεταμόρφωσης του Σωτήρος Δασοχωρίου	440.205,43
Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου Δεσκάτης	234.776,23
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΕΓΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΓ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ	44.020,54
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΣΤΕΓΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΑΡΑΚΙΝΑΣ	90.412,47
ΚΤΙΡΙΟ ΣΥΛΟΓΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ	44.000,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ - ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ Ι.Ν. Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	20.000,00
ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	1.871.773,93
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΔΥΟ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	209.857,15
ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ (ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ)	250.278,36
ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΜΕΛΕΤΗ Β' ΦΑΣΗΣ)	221.521,71
ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΥΠΑΙΘΡΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΕΩΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ ΖΙΑΚΑ	236.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (ΚΤΙΡΙΟ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ)	383.505,96
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ "ΜΕΤΟΧΙ" ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	589.978,02
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ	45.480,37
ΕΡΓΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ - ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ	352.164,34
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΞΕΝΩΝΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ	293.470,29
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	687.838,69
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΛΟΥΚΟΜΙΟΥ	162.922,96
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ Ι. ΝΑΟΥ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΠΕΤΡΑΣ	117.388,11
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	176.082,17
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΗΝ Ι.Μ. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΑ ΣΤΟ Δ.Δ. ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ	110.000,00
ΦΥΛΑΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΚΑΣΤΡΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Θ. ΖΙΑΚΑ	117.388,11
ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟΥ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ	766.161,34
	9.738.845,50

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Δ.Δ. ΚΟΚΚΙΝΙΑΣ	29.347,03
ΕΡΓΑ ΜΙΚΡΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΜΕΣΣΙΑΝΗ - Αποπεράτωση Πνευματικού κέντρου	54.292,00
ΑΙΑΝΗ - Αποπεράτωση Πνευματικού κέντρου	132.061,63
ΔΡΕΠΑΝΟ - Κατασκευή πολύκεντρου	123.257,52
ΚΑΡΔΙΑ - Κατασκευή Πολιτιστικού Κέντρου - Σύλλογος "ΜΕΡΑ"	73.367,57
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Κων/νου και Ελένης	102.714,60
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή Μητροπολιτικού Μεγάρου	88.041,09
ΚΟΖΑΝΗ - Προβολή Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα και Λαογραφικού Μουσείου Κοζάνης (Σύνδεσμο Γραμμάτων και Τεχνών)	44.020,54
ΚΟΖΑΝΗ - Αποπεράτωση Ευρωπαϊκού Κατασκηνωτικού Κέντρου Παλαιών Προσκόπων Κοζάνης	17.608,22
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ - Επισκευή παλαιού Δ.Σ. και διαμόρφωσή του για χρήση του πολιτιστικού συλλόγου	73.367,57
ΣΚΗΤΗ - Πνευματικό κέντρο	49.889,95
ΛΕΥΚΟΠΗΓΗ - Πολιτιστικός σύλογος Λευκοπηγής	5.869,41
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (ΦΑΣΗ Α') ΠΡΟΒΟΛΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ	73.367,57
	837.857,67
ΑΝΑΠΛΑΣΗ / ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	
ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΒΕΛΒΕΝΔΟ - Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Ζήνωνος	11.719,88
ΚΟΖΑΝΗ - Ανοικτό θέατρο συλλόγου Κασμιρτζήδων	29.347,03
ΓΑΛΑΤΙΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Τριάδας	5.869,41
ΑΝΩ ΚΩΜΗ - Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου Άνω Κώμης	14.673,51
ΚΡΟΚΟΣ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Τριάδας Κρόκου	5.869,41
ΔΡΕΠΑΝΟ - Επισκευή Ι.Ν. - Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου Αγ. Τριάδας	5.869,41
ΚΟΖΑΝΗ - Ανοιχτό θέατρο συλλόγου Κασμιρτζήδων	44.020,54

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΚΟΖΑΝΗ - Αποπεράτωση Ι.Ν. Παναγίας Φανερωμένης Κοζάνης	14.673,51
ΠΤΕΛΕΑ - Αποπεράτωση Ι.Ν. και περιβάλλοντος χώρου Αγ. Ιωάννου Προδρόμου Πτελέας	8.804,11
ΛΕΥΚΟΠΗΓΗ - Αποπεράτωση Ι.Ν. Αγ. Ιωάννου Προδρόμου Λευκοπηγής	20.542,92
ΔΡΥΟΒΟΥΝΟ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Μηνά Δρυοβούνου	8.804,11
ΔΡΥΟΒΟΥΝΟ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Λογγίνου Δρυοβούνου	8.804,11
ΣΕΡΒΙΑ - Αρχαιολογική έρευνα στην τεχνιτή λίμνη Πολυφύτου	23.477,63
ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ - Μνημείο Ποντίων	15.656,00
ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙ - Κεντρική θέρμανση Πολιτιστικού Κέντρου	10.215,64
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ - ¨Εκδοση βιβλίου ανθρωπολογικού μουσείου	11.738,81
ΒΛΑΣΤΗ - Αντικατάσταση στέγης στο ορεινό καταφύγιο χιονοδρομικού - ορειβατικού ομίλου Πτολ/δας	7.336,76
ΤΣΟΤΥΛΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Παρασκευής ενορίας Αγ. Θεοδώρων	4.402,05
Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ - Αρχαιολογική έρευνα τεχνιτής λίμνης Πολυφύτου	5.869,41
ΚΟΖΑΝΗ - Επιχορήγηση Συνδέσμου Γραμμάτων και Τεχνών Κοζάνης	73.367,57
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ - Αποπεράτωση κτιρίου Συλλόγου Μικρασιατών Πτολεμαϊδας	23.477,62
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ - Αγορά κτιρίου για στέγαση "Θρακικής εστίας Εορδαίας"	52.824,65
ΚΟΖΑΝΗ - Επιχορήγηση φιλανθρωπικού σωματείου "Στέγη Παιδιού Αγ. Στυλιανός" (φιλοξενία παιδιών από το εξωτερικό)	8.804,11
ΕΡΑΤΥΡΑ- Αγορά διατηρητέου Ποταμιανάκη	10.271,46
ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ- Κατασκευή Ι.Ν. Ιωάννη του Θεολόγου	5.869,41
ΛΙΒΑΔΕΡΟ- Αποκατάσταση Πολιτιστικού Κέντρου (παλιό Δ.Σ.)	14.673,51
ΒΟΓΓΟΠΕΤΡΑ - Επισκευη Ι.Ν. Αγ. Παρασκευής Βογγόπετρας	8.803,98
ΚΟΖΑΝΗ - Συντήρηση - επισκευη Ι.Ν. Κωνσταντίνου και Ελένης Κοζάνης	13.200,00
ΚΟΖΑΝΗ - Συντήρηση - επισκευη Ι.Ν. Παναγίας Φανερωμένης Κοζάνης	13.200,00
ΚΟΖΑΝΗ - Συντήρηση - επισκευη Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Κοζάνης	4.400,00
ΚΟΖΑΝΗ - Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου Ι.Ν. Αγίου Δηνητρίου Κοζάνης	11.700,00
ΠΕΤΡΑΝΑ - Αποπεράτωση εργασιών Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Πετρανών	7.300,00
ΜΕΛΙΔΟΝΙ - Αποκατάσταση σκεπής Ι.Ν. Εισοδείων της Θεοτόκου	7.300,00
ΑΣΠΡΟΥΛΑ Συντήρηση - Επισκευή Ι.Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος	2.900,00

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ - Συντήρηση Επισκοπείου Πτολεμαίδας	20.500,00
ΠΛΑΤΑΝΟΡΕΥΜΑ - Περίφραξη και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου Ι.Ν. Γεννέσεως της Θεοτόκου	10.200,00
ΡΟΔΙΤΗΣ - Αποπεράτωση Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου	4.400,00
ΣΙΑΤΙΣΤΑ - Συντήρηση Ι.Μ. Σιάτιστας	14.600,00
ΤΣΟΤΥΛΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Μαρίνας	5.800,00
ΒΡΟΝΤΗ - Συντήρηση - επισκευή Ι.Ν. Αγ. Νικολάου	2.900,00
ΧΡΥΣΑΥΓΗ - Επισκευή Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου	5.800,00
ΒΛΑΣΤΗ - Επισκευή Ι. Ναού Αγ. Νικολάου	2.900,00
ΑΓ. ΣΩΤΗΡΑ - Επισκευή Ι.Μ. Μεταμόρφωσης του Σωτήρος	2.900,00
ΣΙΔΕΡΑ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου	4.402,06
ΚΟΖΑΝΗ - Επιχορήγηση Συνδέσμου Γραμμάτων και Τεχνών Κοζάνης	4.400,00
ΜΙΚΡΟΚΑΣΤΡΟ - Συντήρηση ανακατασκευή Ι.Μ. Παναγίας Μικροκάστρου	29.347,03
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευής στέγης Συλλόγου Ελλήνων Ορειβατών (ΣΕΟ)	11.738,81
ΚΑΡΔΙΑ - Κατασκευή Πολιτιστικού Κέντρου Συλόγου Καρδιάς "ΜΕΡΑ"	29.347,03
ΑΙΑΝΗ - Συντήρηση - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου	8.800,00
ΑΝΩ ΚΩΜΗ - Συντήρηση τοιχογραφιών Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου	8.800,00
ΚΟΖΑΝΗ - Συντήρηση -Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Θωμά	4.734,29
ΚΑΤΩ ΚΩΜΗ - Κατασκευή τέμπλου και ολοκλήρωση εργασιών αίθουσας Ι.Ν. Αγ. Κων/νου και Ελένης	35.000,00
ΚΟΝΤΟΒΟΥΝΙ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου	4.400,00
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή Ι.Ν. Αγίου Ελευθερίου	5.800,00
ΚΟΖΑΝΗ - Συντήρηση Ι.Ν. Αγ. Παρασκευής	4.400,00
ΚΟΖΑΝΗ - Ολοκλήρωση εργασιών κτιρίου συλλόγου Κασμιρτζήδων	8.800,00
ΜΗΛΟΧΩΡΙ - Συντήρηση Ι.Ν. Αγίας Θέκλας	1.761,41
ΜΙΚΡΟΒΑΛΤΟ - Υδρευση Ι.Μ. Παναγίας Ζιδανίου	11.738,81
ΚΟΖΑΝΗ - Επιχορήγηση Συνδέσμου Γραμμάτων και Τεχνών Κοζάνης	7.300,00
ΔΡΥΟΒΟΥΝΟ - Επισκευή Ι.Ν. Αγ. Μηνά Δρυοβούνου	8.800,00
ΒΛΑΣΤΗ - Κατασκευή τοίχου Αγ. Νικολάου	6.600,00
ΚΟΖΑΝΗ - Επισκευή στέγης Αγίων Σαράντα	11.738,81
ΛΙΒΑΔΕΡΟ - Αποπεράτωση Πολιτιστικού Κέντρου Λιβαδερού	9.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙ - Κεντρική θέρμανση πολιτιστικού κέντρου Μαυροδενδρίου	1.547,46
ΚΟΖΑΝΗ - Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	11.700,00
ΣΕΡΒΙΑ - Αποπληρωμή τέμπλου Ι.Ν. Προφήτη Ηλία	14.673,51
ΚΑΤΑΦΥΓΙ - Αποπεράτωση εφημεριακού οίκου Ι.Ν. Κοιμήεος της Θεοτόκου Δ. Βελεβεντού	23.477,60
ΜΑΥΡΟΔΕΝΤΡΙ - Συντήρηση πολιτιστικού κέντρου	12.000,00
ΑΝΑΡΡΑΧΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΧΩΡΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Δ.Δ. ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ Δ. ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	739,70
ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΙΟΥ ΟΙΚ. ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	6.000,00
ΠΑΡΚΟ ΜΝΗΜΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	279.148,90
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ	114.775,50
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΧΩΡΟΥ Ι.Μ. ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΖΕΛΩΝΑ	35.079,00
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΜΙΚΡΟΚΑΣΤΡΟΥ	293.470,29
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	271.078,50
	1.866.385,27

⇒ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (ΟΠΑΦΚ) 1996 – 2006

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΣΠΡΟΚΚΛΗΣΙΑΣ	178.757,44
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	293.470,29
ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	236.830,52
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΜΜΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	47.923,70
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΜΜΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ (Β' ΦΑΣΗ)	64.123,10
	821.105,05

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΜΟΥΣΕΙΑ	
ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΛΑΙΟΒΟΤΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΝΟΣΤΙΜΟΥ	53.998,53
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΝΟΣΤΙΜΟΥ	80.960,00
	134.958,53
ΚΤΙΡΙΑΚΑ ΕΡΓΑ	
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ Ι.Μ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	199.559,79
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ Ι.Μ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (Β' ΦΑΣΗ)	56.346,29
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΟΤΑ ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ	85.341,16
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΥΚΑΡΠΗΣ	289.634,29
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ Ι.Ν. ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΤΟ Δ.Δ. ΒΟΓΑΤΣΙΚΟΥ	11.459,99
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ	54.585,48
ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗΣ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΛΙΜΝΑΙΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	32.281,73
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΟΥ RIVER PARTY ΠΟΤΑΜΟΥ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	130.886,57
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΛΙΘΙΚΟΥ ΛΙΜΝΑΙΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	308.143,80
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧ. (ΓΡΑΜΜΟΣ Α.Ε.) ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ "ΠΑΡΚΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ"	490.095,38
ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ RIVER PARTY	29.347,03
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	373.881,14
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ Ι.Μ. ΦΛΩΡΙΝΗΣ - ΠΡΕΣΠΩΝ ΚΑΙ ΕΟΡΔΑΙΑΣ	157.703,88
Κτίρια (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΑΚΡΙΤΑ)	23.101,98
Κτίρια Φ.Σ.Φ. Αριστοτέλης Φλώρινας και λεσχη πολιτισμού Φλώρινας	47.040,70
Σπίτι Χρυσικών Νυμφαίου	21.065,30
Κτίρια Πολιτιστικός Σύλλογος Αρμενοχωρίου και διδακτίριο δημοτικού σχολείου Μεσονησίου	27.034,95
Κτίρια Κοινοτική Βιβλιοθήκη Λαιμού	11.671,31
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΕΓΗΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ	100.660,31
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ Ι.Ν. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΕΒΑΙΑΣ	77.439,86
ΕΠΙΣΚΕΥΗ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΓΡΑΠΙΔΙΑΣ Δ. ΑΕΤΟΥ	66.910,91
ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΓΛΑΣ ΠΙΣΟΔΕΡΙΟΥ (ΚΤΙΡΙΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ	234.922,96

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΛΟΙΠΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΝ)	
	2.829.114,81
ΑΝΑΠΛΑΣΗ / ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟ ΛΙΜΝΑΙΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΔΙΣΠΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	220.102,71
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΤΕΧΝΗΣ	290.460,23
ΑΝΑΠΛΑΣΗ / ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΗΣ	117.945,46
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ	204.255,32
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ Ι.Ν. ΑΓ. ΝΙΚΑΝΟΡΑ	44.020,54
ΓΕΩΠΑΡΚΟ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΑΣΠΡΟΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	16.647,98
	382.869,30
ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ	
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΛΙΜΕΝΟΒΡΑΧΙΟΝΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΑΝΟΥ	7.894,35
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΚΑΛΑΣ ΠΡΟΣΑΡΑΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΖΩΝΗ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ	10.389,00
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ ΛΕΣΧΗΣ ΚΥΝΗΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ (ΕΙΔ. ΑΡΧΙΤΕΚ. ΜΕΛΕΤΗ)	3.009,00
	21.292,35

⇒ ΕΙΔΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΕΑΠ) Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ 2002 - 2006

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΛΩΤΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ	26.000,00
ΚΤΙΡΙΟ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ Δ.Δ. ΑΚΡΙΝΗΣ	414.978,47
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ Δ.Δ. ΤΕΤΡΑΛΟΦΟΥ	240.000,00
ΕΠΙΣΚΕΥΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΟ Δ.Δ. ΑΓ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	23.295,41
ΕΠΙΣΚΕΥΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΟ Δ.Δ. ΕΡΜΑΚΙΑΣ	25.054,40
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΘΕΡΜΑΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ Δ.Δ. ΖΩΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	18.627,00
ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΑΙΑΝΗΣ	146.000,00
ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΒΑΜΒΑΚΑ (ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΣΤΕΓΗΣ)	40.111,06
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΚΘΕΣΗΣ ΑΙΘΟΥΣΩΝ 3η ΚΑΙ 4η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΙΑΝΗΣ	88.050,00
ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΠΕΘΕ ΚΟΖΑΝΗΣ	132.061,62
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΡΔΙΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ	80.000,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΑΠΌ ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΕΣ ΟΥΣΙΕΣ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ "ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ" ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΚΑΝΑ	30.000,00
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	117.388,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΩ ΒΟΙΟΥ	29.590,95
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ (VIDEO, ΒΙΒΛΙΟ)	42.421,13
ΚΕΝΤΡΟ ΣΠΟΥΔΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ	75.134,85
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	23.110,78
ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΙΑΝΗΣ	105.384,43
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ	11.920,69
ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΕΡΜΑΚΙΑΣ	29.435,07
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΙΤΡΙΝΗ ΛΙΜΝΗ	31.892,97
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ	107.154,42
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΚΟΖΑΝΗΣ	44.020,54
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	49.601,73
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΤΕΛΕΤΩΝ - ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΔΡΟΜΩΝ	16.684,21

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	*ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΧΙΛ. ΔΡΧ.)*
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ (Β' ΦΑΣΗ)	23.557,29
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΠΟΝΤΟΚΩΜΗΣ	119.162,39
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΩΡΟΥ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ ΠΟΝΤΟΚΩΜΗΣ (ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ)	73.367,57
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Ι.Μ. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ Δ. ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	38.830,05
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΠ. (ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΕ ΞΕΝΩΝΑ)	12.494,60
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΠ. (ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ)	7.189,52
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΠ. (ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ)	5.674,55
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	37.992,59
	2.266.186,29
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (ΧΔΑ)	276.000,00
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	100.000,00
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	352.000,00
ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΠΡΑΜΟΡΙΤΣΑΣ	47.200,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΙΧΟΥ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ, ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΥΕΒ	47.448,00
ΜΕΛΕΤΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ, ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	59.700,68
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΛΥΜΑΤΩΝ ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙΟΥ - ΔΡΕΠΑΝΟΥ - ΠΟΝΤΟΚΩΜΗΣ	4.586,58
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΟΥ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	366.837,86
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	166.363,83
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΗΜΟΥ ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ	2.204,31
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ Δ.Δ. ΜΑΥΡΟΔΕΝΔΡΙΟΥ	3.756,84
ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΟ ΔΡΕΠΑΝΟΥ	27.093,15
ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΟ ΠΟΛΥΜΥΛΟΥ	23.477,62
	1.476.668,87

7. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT (ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΑΠΕΙΛΕΣ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Η ανάλυση SWOT για την περιοχή αποτυπώνεται με τον πλέον σαφή και λεπτομερή τρόπο στο Προγραμματικό κείμενο με τις «Κατευθύνσεις Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) 2007 – 2013 Δυτικής Μακεδονίας» που κατατέθηκε από την διοικητική δομή της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας το 2005 στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στα πλαίσια των διαδικασιών κατάρτισης του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (Ε.Σ.Σ.Α.).

Ειδικότερα στα πλαίσια που τέθηκαν σε εθνικό επίπεδο για την συγκεκριμένη διαδικασία η ανάλυση επικεντρώθηκε σε 7 Στρατηγικού Στόχους – Άξονες Ανάπτυξης, όπως αυτοί διατυπώθηκαν στην 2η Εγκύκλιο για την κατάρτιση του Ε.Σ.Σ.Α. 2007 – 2013. Στη συνέχεια παρατίθεται αυτούσια η συγκεκριμένη ανάλυση, η οποία αποτελεί και τη βάση σχεδιασμού για την Περιφέρεια ενόψει της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου, καθώς και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων και των παρεμβάσεων σε επίπεδο Περιφέρειας αλλά και Στρατηγικού Στόχου – Άξονα Ανάπτυξης κατά την τρέχουσα (2000 – 2006) αλλά και τις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους.

7.1. Αποτίμηση των αποτελεσμάτων, των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την τρέχουσα και τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους

Το αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, ύστερα από την υλοποίηση δύο Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και στο μέσον της εφαρμογής ενός τρίτου, παρουσιάζει τις ακόλουθες παραμέτρους που θα αποτελέσουν βασικά στοιχεία αξιολόγησης για το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της νέας προγραμματικής περιόδου:

- ✓ *Έξοδος της περιοχής από τη γεωγραφική απομόνωση, παρά το σημαντικό βαθμό καθυστέρησης, με τη σταδιακή ολοκλήρωση των οδικών αξόνων που διευκολύνουν πλέον την επικοινωνία με την υπόλοιπη Βόρεια Ελλάδα,*

- ✓ *Ολοκλήρωση σε σημαντικό βαθμό των υποδομών στην εκπαίδευση προκειμένου να υπάρξουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού,*

- ✓ *Έναρξη μιας σειράς διασυνοριακών δραστηριοτήτων με τις γειτονικές χώρες που η συστηματοποίησή τους μπορεί να αναδείξει την Περιφέρεια σε βασικό ανταγωνιστικό πόλο της χώρας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο των Δυτικών Βαλκανίων,*

- ✓ *Τάση που διαμορφώνεται για ανάδειξη νέων επιχειρηματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων πέραν αυτών που συνθέτουν μέχρι σήμερα τον παραγωγικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.*

- ✓ *Διατήρηση ενός παραγωγικού προφίλ που χαρακτηρίζεται από ασήμαντη διαφοροποίηση και υψηλό βαθμό εξάρτησης από τους τομείς της εξόρυξης – ενέργειας και της γούνας, οι οποίες αντιμετωπίζουν πλέον έντονα τα σημάδια του κορεσμού,*

- ✓ *Περιορισμένη επιχειρηματική πρωτοβουλία, ο μηδενικός βαθμός προσέλκυσης ξένων και εγχωρίων επενδύσεων με αποτέλεσμα τη χαμηλότερη στη χώρα επενδυτική δραστηριότητα,*

- ✓ *Το υψηλότερο στη χώρα ποσοστό ανεργίας, με ιδιαίτερα πληττόμενες τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες*

Αναλυτικότερα κατά Άξονα Ανάπτυξης παρατηρούνται τα εξής:

✓ <u>Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας</u>

Η ανταγωνιστικότητα της παραγωγικής δομής της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, εξεταζόμενη υπό το πρίσμα των οικονομικών επιδόσεών της με τη χρήση των διαφόρων μακροοικονομικών μεγεθών στους τρεις τομείς οικονομικής δραστηριότητας, δεν είναι ικανοποιητική, δεδομένου ότι:

- ➢ *Παρά τη μεγάλη προσπάθεια διεύρυνσης των ευκαιριών επιχειρηματικής δράσης με την ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμό υφιστάμενων επιχειρήσεων, το επιχειρηματικό προφίλ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας κυριαρχείται από έναν ενεργειακό τομέα σε κατάσταση κορεσμού και ένα κλάδο της*

γούνας με έντονα διαρθρωτικά προβλήματα με άμεση επίπτωση τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα.

- *Η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων δεν αποτελεί προς το παρόν, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, το ισχυρό ατού για ανταγωνιστική επιχειρηματική δράση.*

- *Διαπιστώνεται η χαμηλή, σε σχέση με το μέγεθος και τη δυναμική, παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα.*

- *Οι προσπάθειες για βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος εστιάζονται κύρια στη δημιουργία ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΕ, Εκθεσιακών κέντρων που όμως δεν έχουν ολοκληρωθεί στο σύνολό τους προκειμένου να λειτουργούν ως διασυνδεδεμένες υποδομές στήριξης της επιχειρηματικότητας.*

- *Να σημειωθεί ότι έγιναν προσπάθειες ένταξης της έρευνας και της καινοτομίας στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών στα πλαίσια συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, που όμως δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα ως προς το βαθμό αφομοίωσής τους στην παραγωγική διαδικασία και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας.*

- *Στην περιοχή εισέρευσαν σημαντικά κονδύλια για στήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών αλλά στην πλειοψηφία τους κατευθύνθηκαν σε συμβατικές επιχειρηματικές δράσεις.*

- *Η ενδιαφέρουσα στροφή προς τον τριτογενή τομέα δεν κατέστη, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, ικανή και αναγκαία συνθήκη για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας, αφού τόσο ο τομέας του τουρισμού όσο και οι λοιποί τομείς των υπηρεσιών, δεν παρουσιάζουν την απαιτούμενη δυναμική που θα είχε σαν αποτέλεσμα την εξωστρέφεια.*

- *Αξίζει να σημειωθούν επιπρόσθετα οι έντονες ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις, οι οποίες παρατηρούνται στο πλαίσιο του γεωγραφικού χώρου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και διαμορφώνουν διαφορετικούς ρυθμούς ανάπτυξης και ευημερίας.*

- *Υπάρχει χαμηλό ενδιαφέρον στον τομέα της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, ως αποτέλεσμα της εφαρμοζόμενης πολιτικής κινήτρων αλλά κατά κύριο λόγο ως επίπτωση του συνολικότερου θεσμικού πλαισίου που διέπει την επιχειρηματικότητα στη χώρα.*

- *Η διαφοροποίηση της επιχειρηματικής κουλτούρας και συμπεριφοράς αποτελούν μαζί με τη μεταφορά και διάχυση της καινοτομίας τα σημεία κλειδιά που θα οδηγήσουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της επιχειρηματικής δομής της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.*

✓ **Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος**

Με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού, τμήματος των κάθετων οδικών αξόνων προς την Ευρώπη και του Νομαρχιακού δικτύου μεταφορών, αντιμετωπίστηκαν σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα προσπελασιμότητας. Δε μιλούμε πλέον για γεωγραφική απομόνωση της Δυτικής Μακεδονίας. Βέβαια, πολλά ακόμη έχουν να γίνουν στον τομέα των μεταφορών, από τα οποία έχουν δρομολογηθεί η σύνδεση με την Κεντρική Ελλάδα, η ολοκλήρωση των κάθετων αξόνων κ.λ.π.

Ειδικότερα παρατηρούνται:

- *Ικανοποιητική πορεία ολοκλήρωσης των μεγάλων οδικών αξόνων (Εγνατία Οδός και Κάθετοι Άξονες), με αποτέλεσμα τη βελτίωση από άποψη χρόνου, κόστους και ποιότητας της επικοινωνίας με την υπόλοιπη χώρα, αλλά και με τις γειτονικές βαλκανικές χώρες.*

- *Το ενδοπεριφερειακό οδικό δίκτυο χαρακτηρίζεται ικανοποιητικό και διευκολύνει τις επικοινωνίες στην ενδοχώρα της Περιφέρειας, χρήζει όμως περαιτέρω ποιοτικής αναβάθμισης.*

- *Η σημερινή λειτουργία του σιδηροδρομικού δικτύου δεν ενισχύει τις προοπτικές που διανοίγονται από το έργο της Εγνατίας Οδού και των κάθετων αξόνων, συνεχίζοντας να είναι ανεπαρκής για τη μεταφορά εμπορευμάτων.*

- *Ως προς τις τηλεπικοινωνίες και την ενέργεια, η εικόνα είναι ικανοποιητική. Ο στόχος για ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων θα πρέπει να επιδιωχθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα προκειμένου η Περιφέρεια να τύχει των θετικών επιπτώσεων στις επικοινωνίες.*

- *Με την υλοποίηση των μεγάλων έργων ύδρευσης, που βρίσκονται σε εξέλιξη, θα αντιμετωπιστεί ένα σημαντικό ζήτημα ποιότητας ζωής, θα παραμείνουν*

όμως προβλήματα τοπικού ή διαδημοτικού χαρακτήρα, που θα πρέπει να επιλυθούν.

- *Ως προς τις υποδομές υγείας – πρόνοιας και εκπαίδευσης, υλοποιήθηκαν επενδυτικά προγράμματα τα οποία βελτίωσαν ικανοποιητικά την παροχή των αντιστοίχων υπηρεσιών, όμως χρήζουν συνεχούς βελτίωσης προκειμένου να υπάρξει αναβάθμιση τόσο της ποιότητας ζωής των κατοίκων όσο και του ανθρώπινου δυναμικού. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει αποφασιστικά η σταδιακή ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο σε συνδυασμό με το Τεχνολογικό – Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Μακεδονίας θα συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού αλλά και στη στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω της διασύνδεσης της εκπαίδευσης με την παραγωγή.*

- *Σημαντική υστέρηση παρατηρείται στην ανάπτυξη και λειτουργία των προγραμματιζόμενων επιχειρηματικών υποδομών που είχαν ως στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της καλύτερης χωροταξικής οργάνωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας*

- *Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (Γ' ΠΕΠ) δίδεται έμφαση στην εξυπηρέτηση του πολίτη με τη δημιουργία, επέκταση ή εκσυγχρονισμό κοινωνικών υποδομών. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει η προσπάθεια αυτή να συνεχιστεί με πιο συστηματικό τρόπο.*

✓ Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων

Τα φαινόμενα περιβαλλοντικής υποβάθμισης της Δυτικής Μακεδονίας εντοπίζονται κατά κύριο λόγο κατά μήκος του άξονα Κοζάνης – Πτολεμαϊδας – Φλώρινας και οφείλονται στη εξορυκτική διαδικασία και στη λειτουργία των εργοστασίων ηλεκτροπαραγωγής. Η υποβάθμιση αυτή συνίσταται:

- ✓ *Από αέρια ρύπανση λόγω της έκλυσης αέριων ρύπων. Οι πιέσεις της τοπικής κοινωνίας και οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τη ΔΕΗ στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος από αιωρούμενους ρύπους, την οδήγησαν στην εφαρμογή προγράμματος εγκατάστασης φίλτρων, έργο το οποίο είναι σε εξέλιξη.*

- ✓ *Από καταστροφή των υδροφορέων και αλλοίωσης της ποιότητας των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων.*

- ✓ *Από υποβάθμιση των εδαφών, τα οποία επιβαρύνεται περαιτέρω εξ' αιτίας της απόθεσης στείρων και τέφρας. Ζητήματα όπως η αποκατάσταση του περιβάλλοντος και η απόδοση εκτάσεων στην τοπική κοινωνία για αξιοποίηση, δεν προωθήθηκαν στο βαθμό που θα έπρεπε.*

Σημαντικότερη προσπάθεια στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος αποτελεί η ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων για το σύνολο της Περιφέρειας, έργο που είναι σε εξέλιξη, αποτελώντας πιλότο για το σύνολο της χώρας.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας υπάρχει πληθώρα φυσικών οικοσυστημάτων που προστατεύονται από διεθνείς συνθήκες αλλά και την Εθνική νομοθεσία. Ταυτόχρονα στην Περιφέρεια υπάρχει ένα σημαντικό απόθεμα επιφανειακών υδάτων(λίμνες και ποτάμια). Είναι σίγουρο ότι στο μέλλον ένα μεγάλο μέρος των πόρων πρέπει να κατευθυνθεί στην προστασία τους από τις ποικίλες πηγές ρύπανσης αλλά και στην ανάδειξή τους

✓ <u>Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης</u>

Η οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού στο χώρο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας αποτυπώθηκε στα προγράμματα κατάρτισης ανέργων, ειδικών ομάδων πληθυσμού κ.λ.π. μέσω των δομών κατάρτισης.

- ➢ *Δεδομένου του τρόπου υλοποίησης αυτών, χωρίς την αναγκαία διασύνδεση με την παραγωγική βάση, τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των προγραμμάτων δεν αποτυπώθηκαν στη μείωση της ανεργίας ως αποτέλεσμα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας η οποία θα στηρίζεται στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.*

- ➢ *Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία, προκύπτει η εικόνα της επιδείνωσης των μεγεθών αγοράς εργασίας στη Δυτική Μακεδονία, τόσο ως συνολικό ποσοστό απασχόλησης επί του ενεργού πληθυσμού όσο και ως ποσοστό ανεργίας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων.*

- ➢ *Η εμμονή των διαρθρωτικών προβλημάτων στην αγορά εργασίας οφείλεται στην απουσία ενεργητικών μέτρων βελτίωσης της απασχολησιμότητας των*

ομάδων εκείνων που έχουν ανάγκη προσαρμογής στις διαρθρωτικές αλλαγές που συντελούνται.

- *Παράλληλα, ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού παρατηρείται υστέρηση εκφρασμένη σε έλλειψη γνώσεων, δεξιοτήτων και εξειδίκευσης.*

✓ Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Για να προωθηθεί με γοργούς ρυθμούς η αναπτυξιακή διαδικασία (κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική κ.λ.π.) απαιτείται η ύπαρξη των αναγκαίων και ικανών δομών στήριξης.

Βασικό στοιχείο αποτελεί η κατάλληλη χωροθέτηση υποδομών δημόσιας διοίκησης, η ευέλικτη διοικητική οργάνωση και η χρήση προϊόντων πληροφορικής και επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.).

Τα ζητήματα αυτά δεν προωθήθηκαν στο βαθμό που απαιτεί το νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

- *Δράσεις βελτίωσης της εξυπηρέτησης του πολίτη υλοποιήθηκαν από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, τους Ο.Τ.Α. 1^{ου} και 2^{ου} βαθμού και τους αναπτυξιακούς φορείς της περιοχής με πιο σημαντική τη λειτουργία των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.), του Κέντρου Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΚΕΤΑ) Δυτικής Μακεδονίας, του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πληροφοριών για τις επιχειρήσεις κ.λ.π.*

✓ Ενίσχυση της διασυνοριακής, της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας

Πρωτοβουλίες αναλήφθηκαν από μεμονωμένους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού με έμφαση στη στήριξη της επιχειρηματικότητας, των πολιτιστικών ανταλλαγών κ.λ.π.

- *Η σημαντικότερη επιτυχία των προσπαθειών αυτών αποτυπώθηκε στην εμπέδωση κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κατανόησης με τους γειτονικούς λαούς.*

- *Παράλληλα, αναπτύχθηκαν αρκετές επιχειρηματικές συνεργασίες στα πλαίσια των πρωτοβουλιών των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των Επιμελητηρίων και των Αναπτυξιακών Εταιρειών.*

- *Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG έδωσε διαχρονικά τη δυνατότητα υλοποίησης συμπληρωματικών δράσεων, που όμως θα πρέπει να συνεχιστούν καθόσον τα βόρεια σύνορά μας αποτελούν πύλη για εξαγωγή της τοπικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών από επιχειρήσεις της Περιφέρειας. Η συστηματική αξιοποίηση των διαφόρων διακρατικών προγραμμάτων στο μέλλον θα συμβάλλει στην ενίσχυση της εξωστρεφούς φιλοσοφίας των επιχειρήσεων και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της περιοχής.*

✓ Ανάπτυξη της υπαίθρου

Στην περιοχή υλοποιήθηκαν πληθώρα προγραμμάτων προς όφελος της αγροτικής ανάπτυξης – ανάπτυξης της υπαίθρου.

Βασικό στοιχείο αποτέλεσε η αξιοποίηση των διαθέσιμων φυσικών πόρων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών, με κύριο στόχο την αντιστροφή του κλίματος ερήμωσης της υπαίθρου.

- *Τα προηγούμενα χρόνια σημαντικός αριθμός επενδύσεων υλοποιήθηκαν και τόνωσαν την απασχόληση στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, βάζοντας τα θεμέλια για περαιτέρω συνέχιση της προσπάθειας αυτής με διαφοροποίηση και καινοτομία.*

- *Τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν με τη συνδρομή των Αναπτυξιακών Εταιρειών της Περιφέρειας, όπως τα LEADER I, II και LEADER+, τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) του ΕΠΑΑ-ΑΥ και του ΠΕΠ, στήριξης των ΜΜΕ μέσω του ΕΠΑΝ και του ΠΕΠ, εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κ.λ.π. είχαν ως αποτέλεσμα την ενεργοποίηση του επιχειρηματικού δυναμικού της περιφέρειας και την προετοιμασία του εν όψει των ανταγωνιστικών συνθηκών του νέου παγκοσμιοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος.*

7.2. Αναφορά δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων της Περιφέρειας (swot analysis)

Α/Α	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
1.	**Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας**	- Μοναδικότητα της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων - Διασυνοριακή - στρατηγική θέση για Ευρωπαϊκή διείσδυση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών - Οδικοί Άξονες - Αυξημένα κίνητρα για επενδύσεις βάσει του νέου Αναπτυξιακού Νόμου - Θετική ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας στην υιοθέτηση νέων ιδεών και προτύπων - Πλούσιοι ορυκτοί πόροι - Ισχυρή παράδοση στην εμπορική δραστηριότητα - Ικανοποιητικό πλέγμα τηλεπικοινωνιακών υποδομών	- Μικρή εσωτερική αγορά - Μικρά διαθέσιμα κεφάλαια - Απουσία διασύνδεσης της έρευνας και τεχνολογίας με την επιχειρηματική δραστηριότητα - Έντονες ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις - Μικρός βαθμός συγκέντρωσης ΜΜΕ - Μικρός βαθμός καινοτομίας - Απουσία ξένων επενδύσεων - Μικρή διαφοροποίηση της μεταποίησης και περιορισμένος κλαδικός προσανατολισμός - Χαμηλή παραγωγικότητα του γεωργικού τομέα	- Ενίσχυση βιολογικής παραγωγής - Ανάδειξη της αυθεντικότητας - Βελτιωμένη πρόσβαση στα μεγάλα αστικά κέντρα - Δημιουργία ενιαίου τουριστικού προϊόντος με βάση το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό - Εξωστρέφεια σε αγορές εκτός των συνόρων - Ένταξη της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία	- Η διατήρηση της φθίνουσας πορείας των βιομηχανικών δραστηριοτήτων - Η διατήρηση της υψηλής και μακροχρόνιας ανεργίας που επιτείνει τις τάσεις φυγής του ενεργού πληθυσμού - Διεύρυνση ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων
2.	**Βελτίωση της**	- Η υλοποίηση της	- Χαμηλός βαθμός ανάπτυξης	- Ενίσχυση της	- Η πολιτική και οικονομική

Α/Α	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
	προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	Εγνατίας Οδού και μερικών κάθετων (που όμως πρέπει να ολοκληρωθούν στο σύνολό τους) - Ενεργειακό Κέντρο - Σημαντικό έργο στις κοινωνικές υποδομές - Πλούσιο υδάτινο δυναμικό	προϊόντων Τ.Π.Ε. - Ελλιπής διασύνδεση με την Κεντρική Ελλάδα	εξωστρέφειας - Βελτίωση της οδικής διασύνδεσης με λοιπές περιοχές - Προϋποθέσεις σύνδεσης με διευρωπαϊκά δίκτυα	αστάθεια που υφίσταται και αναζωπυρώνεται κατά περιόδους στις γειτονικές Βαλκανικές χώρες
3.	**Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων**	- Ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας - Ύπαρξη σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων - Έντονη οικολογική συνείδηση σε σχέση με τη βιομηχανική δραστηριότητα	- Η αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων - Η επιβάρυνση του αέρα και των εδαφών από τις βιομηχανικές δραστηριότητες της ΔΕΗ - Μη συστηματική και βραδύς ρυθμούς αποκατάσταση περιβάλλοντος	- Δημιουργία ευκαιριών προσέλκυσης επισκεπτών - Βελτίωση του περιβάλλοντος χώρου από αισθητική άποψη	- Διόγκωση των κρισίμων περιβαλλοντικών προβλημάτων και επηρεασμός του φυσικού πλούτου της περιφέρειας
4.	**Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης**	- Ίδρυση και λειτουργία του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας - Ύπαρξη ΤΕΙ και του ΚΤΕ - Εύκολη αποδοχή θεσμικών προκλήσεων	- Χαμηλή διασύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή - Εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού μόνο σε τομείς ενέργειας και γούνας - Απουσία σύγχρονων μεθόδων διοίκησης στη στήριξη της επιχειρηματικότητας	- Προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης - κατάρτισης με έμφαση στις νέες τεχνολογίες και τις νέες δεξιότητες	- Διατήρηση της υψηλής και μακροχρόνιας ανεργίας που μπορεί να επιτείνει τις τάσεις φυγής των νέων

Α/Α	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
5.	**Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης**	- Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.) - Εσωτερική Οργάνωση φορέων (στο βαθμό βέβαια που προχώρησε)	- Απουσία συνοχής στους φορείς Δημόσιας Διοίκησης - Έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού στη χωροθέτηση δημοσίων υπηρεσιών - Χαμηλός βαθμός χρήσης προϊόντων Τ.Π.Ε. - Οργανωτική ανεπάρκεια - Χαμηλή παραγωγικότητα - Μικρή αποτελεσματικότητα - Έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης και εξειδίκευσης	- Ενίσχυση του ρόλου και της στελέχωσης των Κ.Ε.Π. - Βελτίωση της ποιότητας του έργου που παρέχουν οι δημόσιες υπηρεσίες	- Υψηλό κόστος υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη λόγω διατήρησης της γραφειοκρατίας - Αποθάρρυνση προσέλκυσης ξένων επενδύσεων - Μειωμένη ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών
6.	**Ενίσχυση της διασυνοριακής, της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας**	- Κλίμα εμπιστοσύνης με διασυνοριακές περιοχές και φορείς - Οι υφιστάμενες ισχυρές επιχειρηματικές και πολιτιστικές συνεργασίες - Η βελτίωση της πρόσβασης - Η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των γειτονικών λαών	- Η μη ολοκλήρωση των αναγκαίων υποδομών πρόσβασης (κάθετοι άξονες, μεθοριακοί σταθμοί) - Ελλιπείς υγειονομικοί έλεγχοι - Ασταθή πολιτικά και διοικητικά συστήματα στα γειτονικά κράτη (ενισχυμένη αβεβαιότητα) - Προβλήματα στην από κοινού διαχείριση φυσικών πόρων	- Προώθηση προϊόντων στις γειτονικές και Ευρωπαϊκές αγορές - Εξαγωγή τεχνογνωσίας σε ζητήματα δημόσιας διοίκησης, αυτοδιοίκησης, περιβάλλοντος, ενέργειας κ.λ.π.	- Η πολιτική και οικονομική αστάθεια που υφίσταται και αναζωπυρώνεται κατά περιόδους στις γειτονικές Βαλκανικές χώρες

Α/Α	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
7.	**Ανάπτυξη της υπαίθρου**	- Ύπαρξη περιοχών φυσικού κάλλους - Δυνατότητα βιολογικής παραγωγής - Ένταξη της ποιότητας στις παρεμβάσεις ανάπτυξης της υπαίθρου - Πολιτιστικό απόθεμα - Σταδιακή έναρξη της διαφοροποίησης των τάσεων επιχειρηματικής δράσης	- Χαμηλό επίπεδο γνώσης και εκπαίδευσης - Χαμηλό εισόδημα στους αποδέκτες των υπηρεσιών εναλλακτικών μορφών τουρισμού - Μειωμένος επαγγελματισμός κατά την παραγωγή και παροχή υπηρεσιών - Χαμηλό σχετικά επίπεδο κοινωνικών υποδομών (στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές)	- Ενίσχυση του εισοδήματος των κατοίκων με αιχμή την πολυαπασχόληση - Τοπική παραγωγή και διασύνδεση με την τουριστική ζήτηση - Ταυτοποίηση τοπικής παραγωγής - Δημιουργία τουριστικών πακέτων για αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	- Η διατήρηση τάσεων φυγής του ενεργού πληθυσμού από τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές - Η αποτυχία των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν στις αγροτικές περιοχές εξ' αιτίας της ελλιπούς επιχειρηματικής κουλτούρας

ΜΕΡΟΣ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΥΓΕΙΑΣ – ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)

1.1. Οδικό δίκτυο – Υποδομή στις μεταφορές

Η μορφολογία του εδάφους της Περιφέρειας και η γεωγραφική της θέση συντελούν στην απομόνωσή της από την υπόλοιπη χώρα, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου παραμένει δύσβατο για μεγάλες περιόδους του χειμώνα, λόγω καιρικών συνθηκών.

Το εσωτερικό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας παρουσιάζει σήμερα δυο χαρακτηριστικά προβλήματα: (α) οι κύριοι, από πλευράς φόρτων, άξονες είναι ανεπαρκείς για την κάλυψη των υφιστάμενων αναγκών, ιδιαίτερα κατά τις ώρες αιχμής, και (β) το δευτερεύον δίκτυο είναι δαιδαλώδες.

Η υπό κατασκευή Εγνατία Οδός, ενταγμένη στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, διέρχεται από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διασχίζοντας τους Νομούς Κοζάνης και Γρεβενών και αποτελεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό των μεταφορικών υποδομών της περιοχής. Η ολοκλήρωσή της παράλληλα με την κατασκευή των κάθετων αξόνων της πρόκειται να βελτιώσουν την πρόσβαση από και προς την Κεντρική Ελλάδα, καθώς και τις γειτονικές χώρες της Βαλκανικής.

Το ενδοπεριφερειακό οδικό δίκτυο καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό τις ανάγκες της περιοχής, ενώ η σύνδεση με τις γειτονικές περιφέρειες εξυπηρετείται από το υπάρχον εθνικό δίκτυο.

Σιδηροδρομικό δίκτυο υπάρχει μόνο στον άξονα Φλώρινα – Αμύνταιο – Πτολεμαΐδα – Κοζάνη, ο οποίος είναι δευτερεύουσας σημασίας σε εθνικό επίπεδο. Οι υφιστάμενες σιδηροδρομικές υποδομές είναι ανεπαρκείς, με το υφιστάμενο δίκτυο να διέρχεται από δύο μόνο Νομούς μέσω γραμμών μονής κατεύθυνσης μήκους 170 χλμ., συνδέοντας τη Θεσσαλονίκη με τη Φλώρινα καθώς και με τον άξονα

Πτολεμαΐδας – Κοζάνης. Η σημερινή λειτουργία των σιδηροδρομικών υποδομών δεν εναρμονίζεται με τις προοπτικές που διανοίγονται από το έργο της Εγνατίας οδού και των καθέτων αξόνων.

Η σημασία του κλάδου Θεσσαλονίκη - Αμύνταιο - Φλώρινα και επομένως οι δυνατότητες ανάπτυξής του, εξαρτάται από την σύνδεσή του με τις γειτονικές χώρες και τη λειτουργική του αναβάθμιση. Σημαντικός είναι και ο ρόλος του σιδηρόδρομου στον Άξονα Κοζάνης - Αμύνταιου ως προς την εμπορευματική κίνηση (λιθάνθρακες, πετρέλαιο, λιγνίτης και γεωργικά προϊόντα).

Τέλος, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εξυπηρετείται από τα αεροδρόμια Καστοριάς και Κοζάνης μέσω ενός κοινού δρομολογίου από και προς Αθήνα. Σε ό,τι αφορά τη βελτίωση των αεροδρομίων έχουν γίνει σημαντικές επιλογές και έχουν ολοκληρωθεί αντίστοιχα έργα. Οι πτήσεις που εκτελούνται είναι εσωτερικού. Το αεροδρόμιο Καστοριάς όμως έχει διαθέτει πλέον υποδομή αεροδιαδρόμου για διεθνείς πτήσεις.

Έχουν επίσης κατασκευαστεί και λειτουργούν δύο ελικοδρόμια, στο Νεστόριο Καστοριάς και στη Φλώρινα, ενώ προβλέπεται η δημιουργία ενός ακόμη ελικοδρομίου στην περιοχή Γρεβενών.

Η εκτίμηση της αναμενόμενης μελλοντικής επιβατικής κίνησης εσωτερικού των δυο αεροδρομίων της Περιφέρειας, βασίζεται στην εξέλιξη τεσσάρων βασικών παραμέτρων:

- ✓ *Την πορεία της επεξεργασίας και εμπορίας της γούνας με όλες τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις.*
- ✓ *Την ανάπτυξη του τουρισμού στην ορεινή περιοχή και τις Πρέσπες.*
- ✓ *Την διαμόρφωση συνθηκών καλής γειτονίας με την Αλβανία.*
- ✓ *Τις ιδιαίτερες εμπορικές σχέσεις με τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.*

1.1.1. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Γρεβενών

Στο νομό Γρεβενών η έννοια των μεταφορών είναι μέχρι σήμερα εξ ολοκλήρου ταυτόσημη με το οδικό δίκτυο, αφού μέχρι σήμερα αφενός δεν έχει διαπιστωθεί ανάγκη δημιουργίας αεροδρομίου (αεροπορική σύνδεση μέσω του Αεροδρομίου

Κοζάνης), ενώ δεν έχει υλοποιηθεί η σύνδεση με το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας.

Ο προγραμματισμός για τη σιδηροδρομική σύνδεση του Νομού (Κοζάνη – Γρεβενά – Καλαμπάκα), που συνιστά τμήμα της σιδηροδρομικής Εγνατίας και του Δυτικού και Κεντρικού σιδηροδρομικού άξονα της χώρας, έχει ενταχθεί στο Δυτικό Σιδηροδρομικό Άξονα, ένα από τα 29 μεγάλα έργα προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όσον αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της μεταφορικής δραστηριότητας, από τα διαθέσιμα στοιχεία των ετών 1987 έως και 2001 και συγκρινόμενα πάντοτε με τις αντίστοιχες τάσεις στο σύνολο της χώρας διαπιστώνουμε ότι:

- ✓ *ο αριθμός κυκλοφορίας των ταξί διατηρείται σχεδόν αμετάβλητος, όπως και στο σύνολο της χώρας,*
- ✓ *σημειώνεται μικρή αύξηση (8,7%) του συνολικού αριθμού των λεωφορείων, σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας όπου η αύξηση υπερβαίνει το 37%, δεδομένο που επηρεάζεται σαφώς από την παρατεταμένη αδυναμία του Νομού να καθιερωθεί ως ένας δυναμικός τουριστικός πόλος,*
- ✓ *ενώ διαπιστώνεται η μεγάλη, για τα δεδομένα του Νομού, αύξηση (68,1% - υπολογίζεται) του συνολικού αριθμού των φορτηγών σε κυκλοφορία από το 1987 έως 2000, μεγαλύτερη και από την αντίστοιχη αύξηση στο σύνολο της χώρας (66,8%). Το δεδομένο αυτό αιτιολογείται τόσο από τη σπουδαιότητα των κλάδων του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου και των Μεταφορών για το νομό όσο και με την μεγάλη ανάπτυξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας τους.*

ΠΙΝΑΚΑΣ 102: ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΕΤΗ	Ταξί σε κυκλοφορία	Λεωφορεία σε κυκλοφορία	Φορτηγά σε κυκλοφορία
1987	60	46	2.645
1988	60	46	2.798
1989	61	46	2.931
1990	61	46	3.051

ΕΤΗ	Ταξί σε κυκλοφορία	Λεωφορεία σε κυκλοφορία	Φορτηγά σε κυκλοφορία
1991	61	46	3.121
1992	61	46	3.074
1993	61	46	3.185
1994	61	46	3.303
1995	67	46	3.460
1996	61	46	3.743
1997	61	46	3.958
1998	61	47	4.151
1999	61	49	4.316
2000	61	50	4.446
2001	61	50	-

Πηγή: «Νομοί» – Εκδόσεις 1997 – 2002, all media publications

1.1.2. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Καστοριάς

Στο νομό Καστοριάς οι μεταφορές πραγματοποιούνται διαμέσου του οδικού δικτύου και του αεροδρομίου.

Η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο της Καστοριάς σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της περιόδου 1996 - 2003 έχει σημειώσει σημαντική υποχώρηση κατά 30,3%, ενώ η μέση ανά έτος μείωση ανέρχεται στο 3,4%. Παρόλα αυτά παραμένει το πρώτο σε επιβατική κίνηση αεροδρόμιο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. (4.895 για το έτος 2003). Το αεροδρόμιο έχει τη δυνατότητα εξυπηρέτησης, χωρίς περιορισμό βάρους, μεγάλων αεροσκαφών (π.χ. τύπου B737- 400, Airbus 320 κλπ).

Η ποιότητα του υφιστάμενου οδικού δικτύου στο νομό Καστοριάς, που είναι παραμεθόριος και έντονα ορεινός κρίνεται μέτρια, παρά τα επιμέρους έργα βελτίωσης του επαρχιακού οδικού δικτύου που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Η άρση της απομόνωσης του Νομού Καστοριάς συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τη σταδιακή ολοκλήρωση και παράδοση τμημάτων της ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ.

Ιδιαίτερης σημασίας για την ανάπτυξη του Νομού και τη βελτίωση της πρόσβασης των προϊόντων του στις αγορές της ΝΑ Ευρώπης έχει η ολοκλήρωση του κάθετου άξονα Σιάτιστας – Κρυσταλλοπηγής.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία των ετών 1987 έως και 2001 της μεταφορικής δραστηριότητας, συγκρινόμενα πάντοτε με τις αντίστοιχες τάσεις στο σύνολο της χώρας προκύπτει ότι:

- ✓ *ο αριθμός κυκλοφορίας των ταξί διατηρείται σχεδόν αμετάβλητος (0,78%), ελάχιστα πιο αυξημένος από την αντίστοιχη μεταβολή για το σύνολο της χώρας,*
- ✓ *σημειώνεται ραγδαία αύξηση (85,7%) του συνολικού αριθμού των λεωφορείων, σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας όπου η αύξηση ανέρχεται στο 37,3%. Η αύξηση αυτή εκτιμάται ότι συνδέεται με την ανάπτυξη του τουρισμού και την αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στον τομέα των ξενοδοχείων,*
- ✓ *ενώ διαπιστώνεται η περιορισμένη, για τα δεδομένα του Νομού, αύξηση (57,4%) του συνολικού αριθμού των φορτηγών σε κυκλοφορία, αφού η αντίστοιχη αύξηση στο σύνολο της χώρας ανέρχεται στο 66,8%.*

ΠΙΝΑΚΑΣ 103: ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΤΗ	Ταξί σε κυκλοφορία	Λεωφορεία σε κυκλοφορία	Φορτηγά σε κυκλοφορία
1987	127	70	3.103
1988	128	70	3.242
1989	128	72	3.400
1990	128	75	3.507
1991	128	76	3.569
1992	128	78	3.635
1993	128	79	3.773
1994	128	84	3.901
1995	136	105	4.055
1996	128	113	4.210
1997	128	119	4.422
1998	128	126	4.585
1999	128	131	4.727
2000	128	130	4.838
2001	128	130	4.885

Πηγή: «Νομοί» – Εκδόσεις 1997 – 2002, all media publications

1.1.3. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Κοζάνης

Ο Νομός Κοζάνης συγκεντρώνει ένα σημαντικό πλέγμα μεταφορικών υποδομών, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν το αεροδρόμιο και η σύνδεση με το σιδηροδρομικό δίκτυο, για τα οποία έχουν δρομολογηθεί και βρίσκονται σε εξέλιξη έργα εκσυγχρονισμού, καθώς και το οδικό δίκτυο, το οποίο τα τελευταία χρόνια αναβαθμίζεται συνεχώς με τη σταδιακή ολοκλήρωση των τμημάτων της Εγνατίας Οδού.

Η Κοζάνη συνδέεται σιδηροδρομικά με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Οι σιδηροδρομικές συνδέσεις (και ιδιαίτερα η σύνδεση με το Αμύνταιο της Φλώρινας) είναι συνολικά υποβαθμισμένες, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να έχει υποχωρήσει σε μεγάλο βαθμό η κίνηση επιβατών και εμπορευμάτων.

Στο αεροδρόμιο της Κοζάνης η επιβατική κίνηση για την ίδια περίοδο έχει σημειώσει υποχώρηση κατά 38,4%, ενώ η μέση ανά έτος μείωση ανέρχεται στο 6,5%. Το αεροδρόμιο Κοζάνης είναι σήμερα το δεύτερο σε επιβατική κίνηση αεροδρόμιο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (3.951 επιβάτες για το έτος 2003).

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο του Νομού οι προοπτικές του Νομού είναι ιδιαίτερα ευοίωνες. Ο Νομός Κοζάνης διασχίζεται από την Εγνατία Οδό, ενώ βρίσκεται πλησίον του οδικού άξονα ΠΑΘΕ και μπορεί να εξελιχθεί σε κέντρο διακίνησης εμπορευμάτων προς τις γειτονικές Βαλκανικές χώρες.

Από την παράθεση των διαθέσιμων στοιχείων της μεταφορικής δραστηριότητας του Νομού Κοζάνης για τα έτη 1987 έως και 2001 συγκρινόμενα με τις αντίστοιχες τάσεις στο σύνολο της χώρας διαπιστώνουμε ότι:

- ✓ *ο αριθμός κυκλοφορίας των ταξί διατηρείται, σχεδόν αμετάβλητος (0,6% αύξηση), όπως και στο σύνολο της χώρας,*
- ✓ *σημειώνεται αύξηση (33,3%) του συνολικού αριθμού των λεωφορείων, η οποία είναι ελαφρά μικρότερη από ην αντίστοιχη αύξηση στο σύνολο της χώρας (υπερβαίνει το 37%),*

- ✓ *ενώ διαπιστώνεται η αύξηση κατά 68,2% του συνολικού αριθμού των φορτηγών σε κυκλοφορία, η οποία και είναι μεγαλύτερη και από την αντίστοιχη αύξηση στο σύνολο της χώρας (66,8%).*

ΠΙΝΑΚΑΣ 104: ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΕΤΗ	Ταξί σε κυκλοφορία	Λεωφορεία σε κυκλοφορία	Φορτηγά σε κυκλοφορία
1987	339	303	10.541
1988	339	308	10.881
1989	341	312	11.273
1990	341	321	11.662
1991	341	328	12.003
1992	341	337	11.978
1993	341	347	12.483
1994	341	350	12.887
1995	341	365	13.579
1996	341	370	14.527
1997	341	383	15.390
1998	341	391	16.105
1999	341	403	16.783
2000	341	401	17.323
2001	341	404	17.726

Πηγή: «Νομοί» – Εκδόσεις 1997 – 2002, all media publications

1.1.4. Υποδομές Μεταφορών στο Νομό Φλώρινας

Οι μεταφορές στο νομό Φλώρινας πραγματοποιούνται είτε μέσω του οδικού είτε μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου.

Οι σιδηροδρομικές συνδέσεις είναι συνολικά υποβαθμισμένες, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να έχει υποχωρήσει σε μεγάλο βαθμό η κίνηση επιβατών και εμπορευμάτων.

Όσον αφορά το οδικό του δίκτυο ο Νομός Φλώρινας είναι η φυσική πύλη της χώρας προς Αλβανία και FYROM. Η γεωγραφική του θέση (βορειότερο τμήμα της Περιφέρειας) περιορίζει έως ένα βαθμό τις ευεργετικές επιδράσεις του κύριου άξονα της Εγνατία Οδού, που διασχίζει τη Δυτική Μακεδονία. Η πρόσβαση στο νομό

γινόταν και στο μεγαλύτερο ποσοστό γίνεται μέσω του οδικού δικτύου γειτνιαζόντων Νομών, ενώ η κατάσταση του επαρχιακού οδικού του δικτύου είναι μέτρια και τα περιθώρια βελτίωσής της παραμένουν σημαντικά.

Από τα επιμέρους χαρακτηριστικά της μεταφορικής δραστηριότητας, από τα διαθέσιμα στοιχεία των ετών 1987 έως και 2001 και συγκρινόμενα πάντοτε με τις αντίστοιχες τάσεις στο σύνολο της χώρας διαπιστώνουμε ότι στο νομό Φλώρινας:

- ✓ *ο αριθμός κυκλοφορίας των ταξί διατηρείται σχεδόν αμετάβλητος (μικρή μείωση), όπως και στο σύνολο της χώρας,*
- ✓ *σημειώνεται μεγάλη αύξηση (42,9%) του συνολικού αριθμού των λεωφορείων, η οποία υπερβαίνει την αντίστοιχη αύξηση (37,3)% για το σύνολο της χώρας. Η ικανοποιητική αυτή εξέλιξη συνδέεται κυρίως με ενίσχυση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό, όπου και συνεχίζουν να συγκεντρώνονται σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης, ενώ*
- ✓ *διαπιστώνεται η αύξηση των φορτηγών σε κυκλοφορία κατά 62,3%, η οποία είναι ελάχιστα μικρότερη και προσεγγίζει την αντίστοιχη αύξηση των φορτηγών για το σύνολο της χώρας (66,8%).*

ΠΙΝΑΚΑΣ 105: ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΕΤΗ	Ταξί σε κυκλοφορία	Λεωφορεία σε κυκλοφορία	Φορτηγά σε κυκλοφορία
1987	132	49	3.679
1988	132	49	3.805
1989	132	51	3.296
1990	132	52	4.061
1991	132	54	4.104
1992	132	56	4.000
1993	131	57	4.087
1994	131	57	4.204
1995	141	58	4.389
1996	131	58	4.623
1997	131	60	4.953
1998	131	65	5.334
1999	131	68	5.620
2000	131	71	5.814
2001	131	70	5.970

Πηγή: «Νομοί» – Εκδόσεις 1997 – 2002, all media publications

1.2. Ενεργειακή υποδομή – Ήπιες μορφές ενέργειας

1.2.1. Ηλεκτρική ενέργεια

Η Δυτική Μακεδονία έχει σημαντικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Αποτελεί το μεγαλύτερο ενεργειακό κέντρο της χώρας (70% - 75% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας) και ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης.

Η πρώτη ύλη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας εξορύσσεται από λιγνιτικά πεδία της λεκάνης Φλώρινας – Αμυνταίου – Πτολεμαΐδας – Σαριγκιόλ.

Οι εγκατεστημένοι λιγνητικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και η εγκατεστημένη ισχύς τους παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 106. ΣΤΑΘΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΣΤΑΘΜΟΙ	ΝΟΜΟΣ	ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗ ΙΣΧΥΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗ ΙΣΧΥΣ
Αγίου Δημητρίου	Κοζάνης	2 σταθμοί x 300MW και 2 σταθμοί x 310MW και 1 σταθμός x 350MW	1570 MW
Καρδιάς	Κοζάνης	2 σταθμοί x 300MW και 2 σταθμοί x 310MW	1220 MW
Πτολεμαΐδας	Κοζάνης	1 σταθμός x 300MW και 1 σταθμός x 125MW και 2 σταθμοί x 70MW	495 MW
Λ.Κ.Δ.Μ.	Κοζάνης	1 σταθμός x 30MW και 1 σταθμός x 20MW	50 MW
Αμυνταίου - Φιλώτα	Φλώρινας	2 σταθμοί x 310MW	620 MW
Αχλάδας - Μελίτης	Φλώρινας	1 σταθμός x 330MW	330 MW

Πηγή: ΑΝΚΟ Α.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 107. ΘΕΡΜΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΕΗ

Σταθμός	Αρ. μονάδων	Εγκατ. Ισχύς (MW)	Περιοχή
Αγίου Δημητρίου	5	1587	Δυτική Μακεδονία
Καρδιάς	4	1200	Δυτική Μακεδονία
Πτολεμαΐδας	4	620	Δυτική Μακεδονία
Αμυνταίου	2	600	Δυτική Μακεδονία
Λιπτολ	2	43	Δυτική Μακεδονία

Πηγή: ΔΕΗ, 2001

ΠΙΝΑΚΑΣ 108. ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΕΗ (ΙΣΧΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΠΟ 10 MW)

Ονομα ΥΗΣ	Αρ. μονάδων	Εγκατ. Ισχύς (MW)	Περιοχή
Πολύφυτο	3	375	Μακεδονία

* Συνεχούς ροής

Πηγή: ΔΕΗ, 2001

Ο σταθμός ηλεκτροπαραγωγής στην περιοχή της Μελίτης ολοκληρώνει την βιομηχανοποίηση του ανατολικού τμήματος της Περιφέρειας και αναμένεται να προκαλέσει αλλαγές τόσο στην εικόνα της απασχόλησης του Νομού Φλώρινας, όσο και στα χαρακτηριστικά της οικονομίας του Νομού. Με τη λειτουργία των σταθμών αυτών το ποσοστό της εθνικά καταναλισκόμενης ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται μέσα στα όρια της Δυτικής Μακεδονίας θα ξεπεράσει το 80%. Η τεχνική εικόνα συμπληρώνεται με το φράγμα στον Ιλαρίωνα που εκτός από αρδευτική χρήση θα υποστηρίξει και τη λειτουργία υδροηλεκτρικού σταθμού.

1.2.2. Τηλεθέρμανση

Η τηλεθέρμανση, παρόλο που αποτελεί γνωστή τεχνολογία από τον προηγούμενο αιώνα, τα τελευταία χρόνια αποκτά ιδιαίτερη σημασία ως δίκτυο μεταφοράς και διανομής θερμικής ενέργειας.

Ως υποδομή μεταφοράς θερμότητας μπορεί να αξιοποιήσει ωφέλιμα οποιονδήποτε τοπικό ενεργειακό πόρο διότι συνεργάζεται με όλες τις ενεργειακές τεχνολογίες, υποκαθιστώντας τα χρησιμοποιούμενα σήμερα συμβατικά καύσιμα.

Στη Δυτική Μακεδονία λειτουργούν ήδη από το 1993 εγκαταστάσεις τηλεθέρμανσης, ενώ νέες εγκαταστάσεις βρίσκονται στη φάση του σχεδιασμού.

1.2.3. Βιοενέργεια στη Δυτική Μακεδονία

1. Θεσμικό πλαίσιο, δραστηριοποίηση στον Ελληνικό χώρο

Με την κατάθεση στη Βουλή του Νομοσχεδίου για την εισαγωγή των Βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στην ελληνική αγορά στις 31 Οκτωβρίου 2005, η ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε στην Οδηγία 2003/30/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2003 σχετικά με την προώθηση των βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων. Συγκεκριμένα επιβάλλει τη διείσδυση μιας ελάχιστης αναλογίας βιοκαυσίμων γεγονός που σημαίνει την περαιτέρω δραστηριοποίηση της Ελλάδας στον τομέα της παραγωγής ανανεώσιμων καυσίμων. Τα ποσοστά αναφοράς ορίζονται στο 5,75% μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2010.

Πρόσφατες εκτιμήσεις για το δυναμικό της βιοενέργειας στην Ελλάδα κάνουν λόγω για δυνατότητα παραγωγής πάνω από 900.000 τόνους βιοκαύσιμα τον χρόνο και ότι μπορούμε να αντικαταστήσουμε το 15% της συνολικής κατανάλωσης πετρελαίου με βιοντίζελ. Οι δύο μονάδες παραγωγής βιοντίζελ στο Κιλκίς και στον Βόλο φιλοδοξούν να παίξουν πρωτοπόρο ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη. Με συνολικό δυναμικό σήμερα 80.000 τόνους, δημιουργούν νέα δεδομένα στην ελληνική αγορά της βιοενέργειας.

2. Προοπτικές στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η Δυτική Μακεδονία είναι περιοχή πλούσια σε ενεργειακούς φυσικούς πόρους.

Εκτός από τα ήδη αξιοποιούμενα από τη ΔΕΗ λιγνιτικά κοιτάσματα, εντοπίζεται πλούσιο δυναμικό και σε ανανεώσιμους ενεργειακού πόρους.

Το υδάτινο δυναμικό της Περιφέρειας είναι αξιόλογο και προσφέρεται για εγκατάσταση μικρών υδροηλεκτρικών έργων, των οποίων οι πιθανές θέσεις για δημιουργία φραγμάτων – ταμιευτήρων πολλαπλής σκοπιμότητας έχουν χωροθετηθεί σε γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών, ενώ ήδη η ΔΕΗ λειτουργεί τα μεγάλα υδροηλεκτρικά του ποταμού Αλιάκμωνα.

Επιπρόσθετα εντοπίζεται στις ορεινές περιοχές αξιόλογο αιολικό δυναμικό σε βαθμό που κίνησε το ενδιαφέρον ιδιωτών επενδυτών.

Το δυναμικό της βιομάζας, ιδιαίτερα της δασικής, αλλά και των γεωργικών υπολειμμάτων, είναι ιδιαίτερα πλούσιο στην Περιφέρεια, ενώ στα πλαίσια ενός επανασχεδιασμού της αγροτικής παραγωγής θα μπορούσε να αποδειχθεί ωφέλιμη η ανάπτυξη ενεργειακών καλλιεργειών.

Το δυναμικό της βιομάζας μπορεί να αξιοποιηθεί πολλαπλά, όπως ενδεικτικά αναφέρεται στη συνέχεια:

- ✓ *Απευθείας παραγωγή βιοκαυσίμου (υγρού ή αέριου) από ενεργειακά φυτά.*
- ✓ *Απευθείας καύση δασικής ή αγροτικής βιομάζας.*
- ✓ *Αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού της βιομάζας με την εφαρμογή κατάλληλων τεχνολογιών για την συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας.*
- ✓ *Συνδυασμένη αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού των απορριμμάτων με βιομάζα δασικής ή αγροτικής προέλευσης, με αεριοποίηση και καύση σε μονάδα συνδυασμένου κύκλου.*

Σκοπιμότητα της ενεργειακής αξιοποίησης του δυναμικού της βιοενέργειας στην Περιφέρεια:

- ✓ *Αξιοποίηση των ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων.*
- ✓ *Δημιουργία βιομηχανικών υποδομών νέων τεχνολογιών.*
- ✓ *Αξιοποίηση αγροτικών εκτάσεων.*
- ✓ *Δημιουργία θέσεων απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, στην εφοδιαστική αλυσίδα τροφοδότησης των μονάδων παραγωγής με βιομάζα, στις μονάδες παραγωγής ενέργειας.*
- ✓ *Απεξάρτηση από εισαγόμενα καύσιμα.*
- ✓ *Συμβολή στην επίτευξη των εθνικών στόχων για διείσδυση των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο και περιορισμό των εκπομπών CO2.*
- ✓ *Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.*

- ✓ *Δυνατότητα υλοποίησης έργων με ΣΔΙΤ.*
- ✓ *Διατήρηση της ενεργειακής ταυτότητας της Περιφέρειας στη μεταλιγνιτική περίοδο.*
- ✓ *Περιορισμός του όγκου των απορριμμάτων που οδηγούνται σε ταφή (στόχος Ε.Ε.).*

1.3. Τηλεπικοινωνίες

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο της Δυτικής Μακεδονίας τουλάχιστον σε ότι αφορά τις υπηρεσίες που παρέχει ο ΟΤΕ χαρακτηρίζεται πλήρες και σύγχρονο. Οι νέες παρεμβάσεις σχετίζονται με την ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας, τη δημιουργία τοπικών δικτύων πληροφοριών και την κατασκευή κέντρων τηλεδιάσκεψης.

Η Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι η οργανωτική μονάδα του ΟΤΕ που έχει στην δικαιοδοσία της τους τέσσερις Νομούς Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας και Γρεβενών. Για την εξυπηρέτηση των πελατών του, ο ΟΤΕ διαθέτει 11 καταστήματα στην Περιφέρεια (5 στο Ν. Κοζάνης και από 2 στους Νομούς Καστοριάς, Φλώρινας και Γρεβενών).

⇒ **Δίκτυο Μετάδοσης (κορμού) – Οπτικό Δίκτυο**

Το δίκτυο οπτικών ινών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από υπόγεια καλώδια οπτικών ινών, τα οποία εκτείνονται σε όλη την επιφάνεια της Περιφέρειας.

Το δίκτυο κορμού των οπτικών ινών συμπληρώνεται με κατάλληλες ασυρματικές ζεύξεις, οι οποίες έχουν εγκατασταθεί σε δυσπρόσιτα σημεία ώστε να δημιουργούνται οι αναγκαίοι δακτύλιοι. Οι ασυρματικές ζεύξεις λειτουργούν με την τεχνολογία SDH, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αρμονική συνεργασία τους με το δίκτυο των οπτικών ινών.

Ειδικότερα κάθε Νομός της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαθέτει έναν ή περισσότερους οπτικούς δακτυλίους, οι οποίοι διασυνδέουν όλους τους κόμβους των τηλεπικοινωνιακών δικτύων εντός του Νομού.

Οι δακτύλιοι των Νομών συνδέονται σε ευρύτερους διαπεριφερειακούς δακτυλίους ώστε να εξασφαλίζεται η αδιάκοπη λειτουργία των δικτύων σε πανελλαδικό και παγκόσμιο επίπεδο και η αδιάλειπτη επικοινωνία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με όλο τον κόσμο.

Με το δίκτυο κορμού του ΟΤΕ εξασφαλίζεται η διασύνδεση οποιουδήποτε ιδιωτικού επικοινωνιακού κόμβου με χρήση μισθωμένων γραμμών, του δικτύου HellasCom, του δικτύου HellasPac, του ATM κ.ά. με εγγυημένη υψηλή διαθεσιμότητα.

⇒ **Δίκτυα Πρόσβασης**

Το αστικό δίκτυο χαλκού εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό δίκτυο υποδομής. Όμως από 6ετίας βρίσκεται σε εξέλιξη Πρόγραμμα Ποιοτικής Αναβάθμισης αυτού και ήδη το ποσοστό συντήρησης για το νομό Κοζάνης είναι 96% και για τους Νομούς Καστοριάς Γρεβενών και Φλώρινας 100%. Το Πρόγραμμα αναβάθμισης θα συνεχιστεί ώστε να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των βλαβών των τηλεφωνικών συνδέσεων.

Το δίκτυο χαλκού θα εξακολουθεί να αποτελεί την υποδομή για την λειτουργία και νέων υπηρεσιών ευρείας ζώνης (XDSL).

Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η εγκατάσταση στην Κοζάνη της απαραίτητης υποδομής για λειτουργία ADSL, η εμπορική λειτουργία της οποίας θα αρχίσει μέσα στο α' εξάμηνο του 2003.

Με το δίκτυο πρόσβασης των χάλκινων καλωδίων ο ΟΤΕ θα προσφέρει πλέον και στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όλες τις νέες υπηρεσίες που βασίζονται στην τεχνολογία των Ψηφιακών Συνδρομητικών Γραμμών (Digital Subscriber Line, DSL), όπως ADSL, HDSL, VDSL, UDSL, SDSL.

⇒ **Δίκτυα Υπηρεσιών-Ποιότητα.**

✓ *Τηλεφωνικό Δίκτυο – Καρτοτηλέφωνα – Συνδρομητικά Αγροτικά Ραδιοδίκτυα*

Το πλέον εκτεταμένο δίκτυο του ΟΤΕ είναι το Δημόσιο Επιλεγόμενο Τηλεφωνικό δίκτυο (Public Switched Telephone Network, PSTN), το οποίο καλύπτει πλέον το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Οι κύριες τηλεφωνικές γραμμές ανά 100 κατοίκους για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ανέρχονται σε 48 έναντι των 53 που είναι ο μέσος όρος της χώρας.

Το Δημόσιο Επιλεγόμενο Τηλεφωνικό Δίκτυο έχει ψηφιακοποιηθεί σε ποσοστό 100% σε ότι αφορά τις ζεύξεις μεταξύ των κέντρων και σε ποσοστό 91% σε ότι αφορά τις τηλεφωνικές παροχές. Προβλέπεται δε το ποσοστό των ψηφιακών παροχών να ανέλθει στο 100% μέχρι το τέλος του 2002.

Ορισμένοι οικισμοί που εξυπηρετούνται με Συνδρομητικά Αγροτικά Ραδιοδίκτυα (ΣΑΡ) παλαιάς τεχνολογίας στα 2,5 Ghz, Συνδρομητικά PCM και Σ/ΓΡ δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης στο ISDN. Παρόλαυτά το πρόβλημα ξεπερνάται όταν παρουσιαστεί ζήτηση με την αλλαγή του τρόπου τηλεφωνοδότησης με συστήματα προηγμένης τεχνολογίας.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν 1654 καρτοτηλέφωνα (Γρεβενά:284, Καστοριά:376, Κοζάνη:687, Φλώρινα:307)

Αναλυτικά η κατανομή μεταξύ ψηφιακών και αναλογικών παροχών για τους Νομούς της Δυτικής Μακεδονίας είναι :

ΠΙΝΑΚΑΣ 109. ΕΙΔΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΣΕΩΝ

	Ψηφιακές	Αναλογικές	Σύνολο
Ν. Γρεβενών	15008	1638	16646
Ν. Καστοριάς	21256	2360	23616
Ν. Κοζάνης	61851	5698	67549
Ν. Φλώρινας	17076	2101	19177
Σύνολο Περιφέρειας	115191	11797	126988

Πηγή: Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η ποιότητα της επικοινωνίας, που παρέχεται από τον Ο.Τ.Ε στην Δυτική Μακεδονία. αναφέρεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 110. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ – ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ	Περιφέρεια.Δυτικής Μακεδονίας
Μέσος χρόνος αναμονής για Νέες Συνδέσεις & Μεταφορές (από πληρωμή έως εγκατάσταση σε ημέρες)	4
Ποσοστό Εγκ/σης Νέων Συνδέσεων & Μεταφορών στην πρώτη εβδομάδα από την πληρωμή.	86%
Πλήθος Βλαβών ανά 100 τηλεφωνικές συνδέσεις	9
Ποσοστό αποκατάστασης βλαβών μέχρι το τέλος της επόμενης εργάσιμης ημέρας	92,7%

Πηγή: Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Οι συνδρομητές των ψηφιακών κέντρων απολαμβάνουν όλων των ευκολιών που διαθέτουν τα Κέντρα αυτά, όπως:

- Αναγνώριση κλήσης
- Μη εμφάνιση αριθμού
- Αφύπνιση-υπόμνηση
- Κλήση προκαθορισμένου αριθμού
- Συντετμημένη επιλογή
- Τριμερής επικοινωνία
- Ένδειξη αναμονής κλήσης
- Φραγή εισερχόμενων κλήσεων
- Φραγή εξερχόμενων κλήσεων
- Εντοπισμός κακόβουλων κλήσεων
- Voice Mail
- Freephone
- ΟΤΕ ΚΑΡΤΑ
- ΧΡΟΝΟΚΑΡΤΑ
- Υπηρεσία Νοήμονος Δικτύου (IN)

Οι υπηρεσίες που παρέχονται στους πελάτες μέσα από Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα, είναι υψηλού επιπέδου Ο ΟΤΕ έχει εγκαταστήσει δίκτυο,intranet, 2Mbps και έχει διασυνδεσει όλα τα κτίρια του στην Δυτική Μακεδονία (Εμπορικά Καταστήματα, Τεχνικά Τμήματα και Αποθήκες) με σκοπό την καλύτερη οργάνωση και την άρτια προσφορά των υπηρεσιών.

Στην Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια ΔυτικήςΜακεδονίας έχουν εγκατασταθεί συστήματα Ολικής Ποιότητας (EFQM) ενώ στο Τηλ. Διαμέρισμα Κοζάνης (Νομός Κοζάνης) έχουν εγκατασταθεί και Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας (ISO 9002) για όλες τις δραστηριότητες του και επεκτείνεται και στους άλλους Νομούς, δίνοντας έτσι έμφαση στην καλλίτερη εξυπηρέτηση των πελατών του.

✓ *Ψηφιακό Δίκτυο Ενοποιημένων Υπηρεσιών – ISDN*

Το Ψηφιακό Δίκτυο Ενοποιημένων Υπηρεσιών - ISDN, αποτελεί την εξέλιξη του Δημόσιου Τηλεφωνικού Δικτύου (PSTN) και παρέχει τη δυνατότητα

υποστήριξης, με τη χρήση μιας μόνο τηλεφωνικής σύνδεσης, τεσσάρων μορφών επικοινωνίας: φωνής, εικόνας, δεδομένων, κειμένου.

Η σύνδεση στο ISDN παρέχεται σε 2 τύπους:

- Μέσω Βασικής Πρόσβασης (BRA): Σε αυτή την περίπτωση μέσω του μοναδικού ζεύγους αστικού δικτύου παρέχονται στο συνδρομητή 2 κανάλια B την 64 Kb/S και ένα κανάλι b την 10 16Kb/S. Έτσι μπορεί ταυτόχρονα να πραγματοποιεί τρεις ταυτόχρονα επικοινωνίες π.χ. δύο ανεξάρτητες τηλεφωνικές και μια data ή οποιεσδήποτε δύο άλλες ανεξάρτητες επικοινωνίες των 64 Kb/S καθώς και μία επικοινωνία data χαμηλής ταχύτητας.

- Μέσω Πρωτεύουσας Πρόσβασης (PRA): Στην περίπτωση αυτή παρέχονται στον συνδρομητή συνολικά 30 διοδεύσεις των 64 Kb/S για ισάριθμες ταυτόχρονες επικοινωνίες και ως ζευκτικές γραμμές για τη λειτουργία συνδρομητικού κέντρου.

Η ζήτηση γραμμών ISDN και των δυο τύπων για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, αυξάνεται σταθερά χάρη στο χαμηλό κόστος των τηλεφωνικών τελών και η ταχύτητα μεταφοράς δεδομένων και άλλες ευελιξίες που προσφέρει το σύστημα το καθιστούν δημοφιλές.

Όλα τα ψηφιακά κέντρα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή και παρέχουν συνδέσεις ISDN, Βασική και Πρωτεύουσα. Ήδη λειτουργούν οι παρακάτω συνδέσεις ISDN και ο ρυθμός λειτουργίας νέων συνδέσεων αυξάνεται συνεχώς.

Ο αριθμός συνδέσεων ISDN BRA και PRA φαίνεται στον παρακάτω πίνακα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 111. ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΝΔΕΣΕΩΝ ISDN ΚΑΤΑ ΤΥΠΟ

	Βασική Σύνδεση (BRA)	Πρωτεύουσα Σύνδεση (PRA)
Ν. Γρεβενών	375	8
Ν. Καστοριάς	543	11
Ν. Κοζάνης	1479	34
Ν. Φλώρινας	445	9
Σύνολο Περιφέρειας	2842	62

Πηγή: Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Ο ΟΤΕ παρακολουθεί τα αιτήματα των συνδρομητών και προβαίνει σε αντικαταστάσεις του hardware των κέντρων του αλλά και επεκτάσεις ώστε να μπορεί να καλύψει κάθε τηλεπικοινωνιακή ανάγκη που θα προκύψει.

✓ *Δίκτυα Πληροφορικής – Νέες Υπηρεσίες*

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ήδη λειτουργούν δίκτυα:

- ATM - Προηγμένη τεχνολογία ασύγχρονης μετάδοσης δεδομένων στατιστικής πολυπλεξίας που μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες δεδομένων, φωνής και εικόνας. Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας υπάρχει κόμβος ATM στην Κοζάνη.

- HELLASPAC - Είναι ένα δημόσιο δίκτυο μεταγωγής πακέτων δεδομένων. Εξυπηρετεί επιχειρήσεις, τράπεζες, δημόσιους οργανισμούς κτλ για την επικοινωνία των υπολογιστικών συστημάτων τους. Αποτελείται από κόμβους - Κέντρα Μεταγωγής Πακέτων, που έχουν εγκατασταθεί σε πολλές πόλεις της Ελλάδας. Στην ΠΔΜ έχουν εγκατασταθεί στις πρωτεύουσες των νομών, δηλαδή σε Κοζάνη, Καστοριά , Γρεβενά , Φλώρινα αλλά και στην Πτολεμαϊδα.

- HELLASCOM - Είναι ένα τηλεπικοινωνιακό δίκτυο ψηφιακών μισθωμένων γραμμών το οποίο παρέχει σταθερά ζευκτικά ψηφιακά κυκλώματα για 24ωρη χρήση, με ταχύτητες από 2,4 Kbps έως 2 Mbps, σύγχρονο τρόπο μετάδοσης και χρονική πολυπλεξία (TDM). Οι «μισθωμένες γραμμές» που προσφέρει το HellasCom μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τηλεφωνική επικοινωνία, fax, μετάδοση δεδομένων, μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων, σύνδεση συνδρομητικών κέντρων ή εικονοτηλεφώνων ή συστημάτων ασφαλείας, σύνδεση με το Internet κτλ.

Στην Περιφέρεια υπάρχουν κόμβοι σε όλες τις πόλεις με πρωτόκολλο X 25, Frame Relay.

⇒ **DATA-IP - Πλατφόρμα που απευθύνεται σε ορισμένη κατηγορία συνδρομητικής βάσης (επιχειρησιακούς πελάτες) με σκοπό τη μείωση του τηλεπικοινωνιακού τους κόστους . Υπό ενεργοποίηση είναι ο κόμβος Κοζάνης.**

Τα δίκτυα αυτά παρέχουν μαζί με το ISDN την απαραίτητη υποδομή ώστε ανάλογα με τις απαιτήσεις των πελατών να χρησιμοποιηθεί η

προσφορότερη λύση για τις υπηρεσίες που επιθυμεί. Έτσι διατίθεται η βασική πλατφόρμα για ανάπτυξη υπηρεσιών όπως:

- Σύστημα Ηλεκτρονικής Ενδουπηρεσιακής Επικοινωνίας
- Ηλεκτρονικό Εμπόριο
- Υπηρεσίες Προστιθέμενης Αξίας
- Άλλες Υπηρεσίες Web
- Τηλεργασία
- Τηλεδιάσκεψη
- Τηλεκπαίδευση
- Τηλεϊατρική

1.3.1. Εταιρείες Παροχής Σύνδεσης με το Διαδίκτυο

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας δραστηριοποιούνται όλοι οι βασικοί παροχείς σύνδεσης με το διαδίκτυο. Παρακάτω εμφανίζονται οι κόμβοι των εταιρειών που υπάρχουν στις κύριες πόλεις της Περιφέρειας.

⇒ **Forthnet**

⇒ **Compulink**

⇒ **Hellas On-line**

⇒ **Aias-Net**

⇒ **Otenet**

⇒ **Panafon-Net**

⇒ **Internet-Hellas**

Οι περισσότερες εταιρείες διαθέτουν αντιπροσώπους στην Περιφέρεια.

Επιπλέον στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας δραστηριοποιείται και η **ΕΔΕΤ Α.Ε.** Το ΕΔΕΤ/GRNET είναι το Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας για παροχή Internet υπηρεσιών στην ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα της χώρας.

Επιπλέον, παρέχει υπηρεσίες διασύνδεσης στα δύο βασικά εκπαιδευτικά Δίκτυα Πρόσβασης της χώρας:

- ✓ *Το Διαπανεπιστημιακό Δίκτυο Gunet, το οποίο εξυπηρετεί τα 19 ΑΕΙ και τα 14 ΤΕΙ της χώρας.*
- ✓ *Το Πανελλήνιο Δίκτυο για την εκπαίδευση EDUnet, το οποίο θα εξυπηρετεί περισσότερες από 4.000 σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας και 6.000 μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μέχρι το τέλος του 2002.*

Το ΕΔΕΤ αναβαθμίζει το Δίκτυο κορμού του βασισμένο σε οπτικό δίκτυο νέας γενιάς τεχνολογίας Πολυπλεξίας Μήκους Κύματος (Dense Wavelength Division Multiplexing-DWDM). Το ΕΔΕΤ2 θα αποτελεί την υπερταχεία “Ελληνική Λεωφόρο της Πληροφορίας” και θα παρέχει ασφαλή και φθηνή πρόσβαση στο Internet καθώς και προηγμένες τηλεματικές υπηρεσίες στην ερευνητική και Εκπαιδευτική Κοινότητα της Ελλάδας με ταχύτητες σε επίπεδο Gbps. Θα ολοκληρωθεί με την υλοποίηση του Μητροπολιτικού Δικτύου DWDM της Αθήνας και την αναβάθμιση των επτά εθνικών σημείων πρόσβασης (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ξάνθη, Ιωάννινα, Λάρισα και Ηράκλειο) σε υπερυψηλές ταχύτητες.

1.4. Εκπαίδευση

Οι σημαντικότερες ελλείψεις παρουσιάζονται στις υποδομές προσχολικής αγωγής (νηπιαγωγεία) αφού σημαντικός αριθμός των παραπάνω υποδομών στεγάζεται σε ενοικιαζόμενους χώρους.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 15,3 με την Περιφέρεια να βρίσκεται σε καλύτερη θέση από το σύνολο της χώρας, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 17,3. Επίσης το ποσοστό των Δημοτικών σχολείων που λειτουργούν αποκλειστικά πρωί είναι 93%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 81,4%.

Αντίστοιχα, στα Γυμνάσια η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 22,7 και η Περιφέρεια πλεονεκτεί έναντι του εθνικού δείκτη, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 25,4. Το 86,2% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, έναντι ποσοστού 69,4% σε επίπεδο χώρας. Τέλος αναφορικά και με τα Γενικά Λύκεια ο λόγος μαθητών ανά αίθουσα παραμένει μικρότερος σε περιφερειακό, απ' ότι σε εθνικό επίπεδο (22,9 έναντι 24,4), ενώ το 88% των σχολικών μονάδων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, αντί του 66,9% του συνόλου της χώρας.

Χαρακτηριστικό στοιχείο για τη Δυτική Μακεδονία αποτελεί και το γεγονός ότι έχει τη δεύτερη υψηλότερη, μετά την Αττική, αναλογία μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους (83 έναντι 78 μέσου όρου χώρας), στοιχείο που μεταξύ άλλων υποδηλώνει αυξημένη ζήτηση ολοκλήρωσης της βασικής παιδείας.

Σχολική Μονάδα	Αριθμός Υφισταμένων Μονάδων	Αριθμός Μαθητών
Νηπιαγωγεία	267	5.118
Δημοτικά Σχολεία	267	18.673
Γυμνάσια	76	11.051
Γενικά Λύκεια	32	5.833
Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια	5	940

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Ειδικότερα:

Το ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας) αποτελείται από τις εξής σχολές:

- ✓ *Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας που αποτελείται από 2 τμήματα (Δημοτικής εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών)*
- ✓ *Πολυτεχνική Σχολή Κοζάνης που αποτελείται από 2 τμήματα (Μηχανικών Διαχείρισης Ενεργειακών Πόρων και Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών)*
- ✓ *Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας*

Το ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας εδρεύει στο Νομό Κοζάνης και διαθέτει δύο Παραρτήματα στους Νομούς Καστοριάς και Φλώρινας. Το ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας διαρθρώνεται σε 3 Σχολές και 14 τμήματα. Οι εγγεγραμμένοι σήμερα ανέρχονται σε 7.301 άτομα ενώ ο αριθμός των ενεργών ανέρχεται συνολικά σε 4.922 άτομα. (Πηγή: ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2010).

Στο σημείο αυτό ιδιαίτερη αναφορά (λόγω αντικειμένου που έχει άμεση σχέση με τον πρωτογενή τομέα) θα πρέπει να γίνει στη λειτουργία της Σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας / Τμήμα Εμπορίας και Ποιοτικού Ελέγχου Αγροτικών Προϊόντων και Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής στη Φλώρινα.

1.4.1. Εξειδικευμένη εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού

Τις πολλαπλές ανάγκες του αγροτικού πληθυσμού της χώρας για επαγγελματική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, επιμόρφωση και ενημέρωση έχει αναλάβει το ΝΠΙΔ Οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α.)- "ΔΗΜΗΤΡΑ".

Είναι ένας ευέλικτος Οργανισμός που συνδυάζει κατάλληλα τόσο το κύρος του δημόσιου όσο και την αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα. Συστάθηκε με το Ν. 2520/97 (ΦΕΚ 173/Α/1-9-97) όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα με τις διατάξεις του Ν. 2637/98 (ΦΕΚ 200/27-8-98/τ.Α΄) και Ν. 2945/2001 (ΦΕΚ 223/8-10-2001/τ.Α΄) και εποπτεύεται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Είναι ο ενδεδειγμένος μηχανισμός για την υλοποίηση όλων των απαιτούμενων ενεργειών επαγγελματικής εκπαίδευσης, αρχικής και

συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και πληροφόρησης, που όλες αποβλέπουν στην κατάλληλη υποστήριξη του πληθυσμού της υπαίθρου.

Στο σημείο αυτό ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη λειτουργία της Σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας (ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας – Παράρτημα Φλώρινας) / Τμήμα Εμπορίας και Ποιοτικού Ελέγχου Αγροτικών Προϊόντων και Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής στη Φλώρινα.

Την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα και την προσαρμογή στα νέα δεδομένα του διεθνούς ανταγωνισμού καλείται να καλύψει σήμερα ο Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. "ΔΗΜΗΤΡΑ", προσφέροντας με συστηματικό τρόπο διέξοδο στις πολλαπλές ανάγκες του αγρότη. Μέσα από ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο ανανεώνεται οποτεδήποτε το απαιτούν οι περιστάσεις, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η επιμόρφωση και η πληροφόρηση του αγρότη γίνονται καθημερινά πράξη στήριξης της ανάπτυξης της γεωργίας και της ανασυγκρότησης της Υπαίθρου.

Ήδη δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δομών του Οργανισμού καθώς και του περιεχομένου των προγραμμάτων με έμφαση στους Νέους Αγρότες, στις Γυναίκες και στις νέες κατευθύνσεις της Κ.Α.Π.

1.4.2. Κέντρα "ΔΗΜΗΤΡΑ": Τομείς Εκπαίδευσης

Ζωϊκή παραγωγή

1. Ζωική παραγωγή- Αγελαδοτροφία
2. Ζωική παραγωγή- Αιγοπροβατοτροφία
3. Ζωική παραγωγή- Χοιροτροφία
4. Ζωική παραγωγή- Μελισσοκομία
5. Ζωική παραγωγή- Βιολογική παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων

5α. Ζωική παραγωγή- Αιγοπροβατοτροφία- Βοοτροφία- Χοιροτροφία

5β. Ζωική παραγωγή- Γενικά θέματα κτηνοτροφίας.

Φυτική παραγωγή

6. Φυτική παραγωγή – βιολογική παραγωγή φυτικών προϊόντων
7. Φυτική παραγωγή- δενδρώδεις καλλιέργειες.

7α Φυτική παραγωγή- καλλιέργεια ελιάς

7β. Φυτική παραγωγή- ελιά- εσπεριδοειδή

7γ. Φυτική παραγωγή- βιολογική καλλιέργεια- εσπεριδοειδή

8. Φυτική παραγωγή- πολυετείς καλλιέργειες- Αμπέλου

8α. Φυτική παραγωγή-πολυετείς καλλιέργειες – Αμπελουργία- Ελαιοκομία.

8β. Φυτική παραγωγή- πολυετείς καλλιέργειες- Ανθοκομία.

9. Φυτική παραγωγή- Φυτά μεγάλης καλλιέργειας.

9α. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια πατάτας.

9β. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια καπνού.

9γ. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια βαμβακιού.

9δ. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια βιομηχανικών φυτών.

9ε. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια βιομηχανικής τομάτας.

9στ. Φυτική παραγωγή – Καλλιέργεια σιτηρών –καπνού–αρωματικών φυτών.

9ζ. Φυτική παραγωγή – Μεταποίηση-τυποποίηση-εμπορία αγρ.προϊόντων.

9η. Ορθολογική χρήση νερού άρδευσης.

10. Φυτική παραγωγή – θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

Αγροτουρισμός

12. Αγροτουρισμός

12α. Αγροτουρισμός - Αγροβιοτεχνία

12β. Αγροτουρισμός

Εκπαιδευτικά προγράμματα έτους 2005 σε κάθε ένα από τα παραπάνω κέντρα:

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΓΡΕΒΕΝΑ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Γρεβενών	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
ΣΥΝΟΛΟ	**2**	**50**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΓΡΕΒΕΝΩΝ- ΔΕΣΚΑΤΗ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Δεσκάτης	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**2**	**50**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – ΚΑΣΤΟΡΙΑ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Καστοριάς	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	2	50	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**4**	**100**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΠΟΛΥΚΑΡΠΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Πολυκάρπης	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κ.λπ.
ΣΥΝΟΛΟ	**1**	**25**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΚΟΖΑΝΗΣ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Κοζάνης	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	2	50	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**4**	**100**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - ΚΟΖΑΝΗΣ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Νεάπολης	-	-	-
	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	**-**	**-**	**********

ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ΦΛΩΡΙΝΑΣ – ΦΛΩΡΙΝΑ

Κέντρο "ΔΗΜΗΤΡΑ"	Αριθμός εκπαιδεύσεων	Αριθμός ατόμων που εκπαιδεύτηκαν	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
Φλώρινας	1	25	Προγράμματα για Υπόχρεους Νέους Αγρότες
	1	25	Προγράμματα για γυναίκες αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα
	1	25	Προγράμματα για πιστοποιημένα ποιοτικά προϊόντα ως βιολογικά, επιχειρηματική γεωργία κλπ
ΣΥΝΟΛΟ	**3**	**75**	**********

1.5. Υγεία

Οι υποδομές υγείας και πρόνοιας στην Περιφέρεια παρουσιάζουν μεγάλη υστέρηση σε σχέση με το μέσο επίπεδο της χώρας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός της απουσίας από τη Δυτική Μακεδονία Περιφερειακού Νοσοκομείου. Λειτουργούν όμως τέσσερα Νομαρχιακά Νοσοκομεία στις τέσσερις πρωτεύουσες των Νομών (Κοζάνη, Γρεβενά, Καστοριά, Φλώρινα), το Μποδοσάκειο Νοσοκομείο Πτολεμαΐδας και 6 Κέντρα Υγείας (από ένα στους Νομούς Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας και τρία στο Νομό Κοζάνης).

Η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά αναφορικά με τη διαμόρφωση των κτιριακών υποδομών υγείας, μετά την ολοκλήρωση των έργων του Β' και Γ' ΚΠΣ. Απαιτείται όμως βελτίωση της ποιότητας των λειτουργιών και του εξοπλισμού των μονάδων, καθώς και αναδιάρθρωση και ανασυγκρότηση των λειτουργιών του δικτύου πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης.

Αναλυτικότερα στοιχεία σχετικά με τις υποδομές και την υφιστάμενη κατάσταση του κλάδου της υγείας στην περιοχή μελέτης αναφέρονται στη συνέχεια:

- ✓ *Στην Κοζάνη λειτουργεί το Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κοζάνης, οργανωτικής δύναμης 200 κλινών και συνολικής επιφάνειας 8.000 τ.μ. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε η νέα πτέρυγα συνολικής επιφάνειας 6.420 τ.μ.*

- ✓ *Στη Φλώρινα λειτουργεί το **Νομαρχιακό Νοσοκομείο Φλώρινας**, οργανωτικής δύναμης 120 κλινών και συνολικής επιφάνειας 6.000 τ.μ. Στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ ολοκληρώθηκε η κατασκευή της νέας πτέρυγας.*

- ✓ *Στην Πτολεμαΐδα λειτουργεί το **Μποδοσάκειο Νοσοκομείο**, οργανωτικής δύναμης 250 κλινών και έχει όλες τις υλικοτεχνικές υποδομές για να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού της περιοχής ευθύνης του, αλλά και γενικότερα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, δεδομένου ότι σήμερα από τα 22.000 τ.μ. δομημένου χώρου λειτουργεί ουσιαστικά το 1/3 του Νοσοκομείου, τα δε 2/3 μένουν αναξιοποίητα.*

- ✓ *Το **Νομαρχιακό Νοσοκομείο Γρεβενών** έχει πρόσφατα μεταφερθεί στο νέο κτίριο που κατασκευάστηκε στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ. Έχει δυναμικότητα 133 κλινών και συνολική επιφάνεια 13.728 τ.μ.*

- ✓ *Στην Καστοριά λειτουργεί το **Νομαρχιακό Νοσοκομείο Καστοριάς**, οργανωτικής δύναμης 100 κλινών.*

1.6. Κοινωνικές υπηρεσίες

Στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας η προσφορά της Κοινωνικής Πρόνοιας γίνεται μέσα από βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς αποτελώντας σημαντική βοήθεια για τις εργαζόμενες μητέρες, από Γηραιοκομεία και Κέντρα Ανοικτής Προστασίας των Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) με υπηρεσίες στον τομέα της υγείας (κυρίως της προληπτικής ιατρικής), ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, από Ειδικά Κέντρα που παρέχουν συμβουλευτική και θεραπευτική υποστήριξη σε άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και από Κέντρα Φροντίδας Οικογένειας (ΚΕ.Φ.Ο.) του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (Ε.Ο.Π.).

Ειδικότερα:

- ✓ *Στο Δήμο **Κοζάνης** λειτουργούν σήμερα 5 Κρατικοί Παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ και 1 Γηροκομείο ενώ στα πλαίσια της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού – Αθλητισμού λειτουργούν επί πλέον 1 παιδικός σταθμός και 1 ΚΑΠΗ καθώς επίσης αναπτύσσονται και δράσεις της Δομής Υποστήριξης - Αποκατάστασης. Με ευθύνη του Ε.Ο.Π. λειτουργεί και ένα ταπητουργείο.*

- ✓ *Στο Δήμο **Πτολεμαϊδας** λειτουργούν 4 Κρατικοί Παιδικοί σταθμοί και 3 ΚΑΠΗ ενώ η κοινωνική προσφορά στους δημότες ενισχύεται και μέσω των δράσεων της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού – Επικοινωνίας – Κοινωνικής Πρόνοιας η οποία αποτελείται από 3 δομές : α) Φροντίδας Ατόμων με ειδικές ανάγκες, β) Φροντίδας χρόνιων πασχόντων, γ) Υγείας – Πρόνοιας.*

- ✓ *Στο Δήμο **Φλώρινας** λειτουργούν 6 Κρατικοί Παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ, 1 Γηροκομείο, 1 Κέντρο Παιδικής μέριμνας Αρρένων (ΚΠΜ) και ένα Οικοτροφείο Θηλέων. Με ευθύνη του Ε.Ο.Π. λειτουργεί και ένα ταπητουργείο.*

- ✓ *Στο Δήμο **Αμυνταίου** λειτουργούν 6 Παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ και 1 Κέντρο Φυσικής Αποκατάστασης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες το οποίο κατασκευάστηκε στα πλαίσια του ΒΈΠΕΠ.*

- ✓ *Στο Δήμο **Γρεβενών** λειτουργούν 3 Κρατικοί Παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ, 1 Γηροκομείο και 1 Κέντρο Οικογενειακής Φροντίδας (ΚΕ.Φ.Ο.) στα πλαίσια του οποίου λειτουργούν επίσης 1 επί πλέον Παιδικός σταθμός και 2 ταπητουργεία.*

- ✓ *Στο Δήμο **Δεσκάτης** λειτουργούν 1 κρατικός παιδικός σταθμός, 1 ΚΑΠΗ και 1 ΚΕ.Φ.Ο.*

- ✓ *Στο Δήμο **Καστοριάς** λειτουργούν 4 κρατικοί παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ, 1 Γηροκομείο και 1 ΚΕΦΟ στα πλαίσια του οποίου λειτουργεί και 1 ταπητουργείο. Η κοινωνική προσφορά στους δημότες ενισχύεται και μέσω των δράσεων του Προγράμματος Κοινωνικής Προστασίας (Βοήθεια στο σπίτι) της Δημοτικής Επιχείρησης Τουρισμού και Κοινωνικής Ανάπτυξης το οποίο αποτελείται από 4 δομές : α) Φροντίδας Ατόμων τρίτης ηλικίας, β) Φροντίδας χρόνιων πασχόντων, γ) Φροντίδας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες δ) Υποστήριξης / Αποκατάστασης καθώς επίσης και με την λειτουργία 1 επί πλέον βρεφονηπιακού σταθμού.*

- ✓ *Στο Δήμο **Ορεστίδος** λειτουργούν 2 κρατικοί παιδικοί σταθμοί, 1 ΚΑΠΗ , 1 ΚΕ.Φ.Ο και το Κέντρο Αποκατάστασης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.*

1.7. Ύδρευση – Αποχέτευση

1.7.1. Ύδρευση

Οι υδρευτικές ανάγκες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας σε επίπεδο διοικητικής κατανομής που προέκυψε από τον Νόμο 2539/97 περί συγκρότησης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καλύπτονται σε ικανοποιητικό βαθμό, καθώς εκτός του Δήμου Κοζάνης, όπου το πρόβλημα είναι γενικό σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα και του Δήμου Φλώρινας, όλοι οι άλλοι Δήμοι παρουσιάζουν υδρευτικό πλεόνασμα. Ετσι σε επίπεδο νέων Δήμων των 8 αστικών κέντρων της Περιφέρειας, παρατηρούνται συγκεκριμένα προβλήματα από υδρευτικό έλλειμα. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα δεδομένα για την υφιστάμενη κατάσταση των υδρευτικών υποδομών και αναγκών σε επίπεδο δήμου στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 112. ΥΔΡΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΗΜΟΥ)

Δήμος	Πληθυσμός		Υδρευτικές Ανάγκες m^3/ημέρα		Σύνολο παροχών m^3/ημέρα		Ελλειμα / Πλεόνασμα m^3/ημέρα	
	Χειμώνας	Καλοκαίρι	Χειμώνας	Καλοκαίρι	Χειμώνας	Καλοκαίρι	Χειμώνας	Καλοκαίρι
Κοζάνης	69.778	72.200	23.553,45	35.249,16	50.417,10	32.277,90	26.863,65	-2.971,26
Πτολεμαϊδας	39.580	41.695	13.174,33	19.169,71	21.630,00	23.406,00	8.455,67	4.236,29
Καστοριάς	25.000	25.000	8.125,00	12,025,00	14.820,00	13.440,00	6.695,00	1.415,00
Αρ. Ορεστικό	9.134	9.134	3.027,05	4.480,03	20.859,00	8.363,00	17.831,95	3.882,97
Φλώρινα	23.900	24.200	8.463,20	12.211,10	11.341,00	11.017,00	2.877,81	-1.194,10
Αμύνταιο	12.000	14.500	3.900,00	6.974,50	10.215,00	8.075,00	6.315,00	1.100,50
Γρεβενά	19.905	19.905	7.077,87	9.849,60	17.290,00	11.832,00	10.212,00	1.982,00
Δεσκάτη	4.890	7.720	3.204,27	4.499,03	8.048,99	4.749,00	4.843,73	249,97

Πηγή: Ολοκληρωμένος Σχεδιασμός Τομέα Ύδρευσης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και καθορισμός προτεραιοτήτων για τα έργα του Γ΄ ΚΠΣ, ΚΕ.ΠΕ-Επεξεργασία στοιχείων από Δ.Α./ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, 2001

Επιμέρους σε επίπεδο πόλεων, πρόβλημα υδροδότησης παρατηρείται στην πόλη της Κοζάνης κατά την θερινή περίοδο (παρατηρείται έλλειμα της τάξης των 12.000 m3 ημερησίως), η οποία καλύπτει σήμερα τις ανάγκες της από τα υδατικά αποθέματα του υπόγειου υδροφορέα της λεκάνης Σαρίγκιολ. Τα αποθέματα του

νερού στην λεκάνη αυτή παρουσιάζουν συνεχή συρρίκνωση λόγω εντατικής χρήσης και καθίσταται επιτακτική η ανάγκη αναζήτησης νέων υδατικών πόρων για την υδροδότηση της Κοζάνης. Επίσης τα Γρεβενά (Έλλειμμα 334 m3 ημερησίως), η Καστοριά (Έλλειμμα 360 m3 ημερησίως), η Φλώρινα (Έλλειμμα 1.583 m3 ημερησίως), το Αμύνταιο (Έλλειμμα 1187 m3 ημερησίως), και η Δεσκάτη (Έλλειμμα 859 m3 ημερησίως) παρουσιάζουν μικρά ελλείμματα για την κάλυψη των υδρευτικών τους αναγκών μόνο κατά την θερινή περίοδο.

Η κατάσταση των δικτύων ύδρευσης στα αστικά κέντρα κρίνεται σε γενικές γραμμές ικανοποιητική εκτός συγκεκριμένων περιπτώσεων όπου λόγω παλαιότητας των δικτύων παρατηρούνται προβλήματα παροχετευτικότητας.

Τόσο οι υδρευτικές όσο και οι αποχετευτικές ανάγκες των οικισμών καλύπτονται ικανοποιητικά για το σύνολο της Περιφέρειας.

1.7.2. Αποχέτευση – Επεξεργασία λυμάτων

Η αποχέτευση του συνόλου των οικισμών της Περιφέρειας εξυπηρετείται τοπικά. Ωστόσο σημαντικές υπερτοπικού χαρακτήρα εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών έχουν κατασκευασθεί και λειτουργούν σε τέσσερα αστικά κέντρα, ενώ σε άλλα δύο βρίσκονται ακόμα στη φάση της κατασκευής.

Τα ποσοστά εξυπηρέτησης από Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (Ε.Ε.Λ) στους Νομούς Κοζάνης και Φλώρινας, οφείλονται κυρίως στις μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων των πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας στο Νομό Κοζάνης και Φλώρινας – Αμυνταίου στο Νομό Φλωρίνης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 113. ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ (ΕΕΛ) ΣΕ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Νομός	Αποχετευτικά Δίκτυα				ΕΕΛ
	Χωριστικό	Παντορροϊκό	Μεικτό	Συνολικά	
Φλώρινα	15,11	54,08	0,00	69,19	23,45
Καστοριά	76,84	0,79	0,72	78,35	78,70
Κοζάνη	0,73	76,83	0,59	78,15	42,17
Γρεβενά	0,34	80,90	1,70	82,94	0,00
Δυτική Μακεδονία	17,07	59,42	0,64	77,13	40,17

Πηγή: *Ολοκληρωμένος Σχεδιασμός Διαχείρισης αστικών λυμάτων στους Νομούς της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας*, Ecopolis-Speed-Επεξεργασία στοιχείων από Δ.Α./ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, 2001

Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας εξυπηρετούνται από αποχετευτικά δίκτυα σχεδόν σε ποσοστό 85%, εκτός από την πόλη της Φλώρινας όπου το ποσοστό κάλυψης φτάνει το 60% (Βλέπε πίνακα 4). Όπως αποτυπώνεται και στον ανωτέρω πίνακα 3, το 40% περίπου του πληθυσμού της Περιφέρειας εξυπηρετείται από μονάδες επεξεργασίας λυμάτων. Ετσι, οι μεγάλες πόλεις της Περιφέρειας εξυπηρετούνται από εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων (Κοζάνη, Πτολεμαϊδα, Καστοριά, Φλώρινα – 4 ΕΕΛ), ενώ προγραμματίζεται η κατασκευή και λειτουργία νέων μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων σύμφωνα με τους διαθέσιμους πόρους για τα έργα επεξεργασίας λυμάτων πρώτης προτεραιότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 114. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Αστικό Κέντρο	Κατηγορία (Κ.Ο. 91/271)	Ωριμότητα ΕΕΛ	Ποσοστό Κάλυψης Α.Δ.	Είδος Α.Δ.	Αποδέκτης
Κοζάνη	Α	Υφιστάμενη	95	Παντορροϊκό	Αλιάκμονας
Πτολεμαϊδα	Α	Υφιστάμενη	97	Παντορροϊκό	Βεγορίτιδα
Καστοριά	Α	Υφιστάμενη	100	Χωριστικό	Αλιάκμονας
Φλώρινα	Α	Υφιστάμενη	60	Χωριστικό	Σακουλέβας
Γρεβενά	Α	Μελέτη	90	Παντορροϊκό	Αλιάκμονας
Αμύνταιο	Γγ	Μελέτη	90	Παντορροϊκό	Βεγορίτιδα
Δεσκάτη	Γγ	Μελέτη	75	Παντορροϊκό	Σαραντάπορος

Πηγή: *Ολοκληρωμένος Σχεδιασμός Διαχείρισης αστικών λυμάτων στους Νομούς της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας*, Ecopolis-Speed-Επεξεργασία στοιχείων από Δ.Α./ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, 2001

Στον πίνακα αποτυπώνεται η υφιστάμενη κατάσταση των αποχετευτικών δικτύων και των ποσοστών κάλυψης στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας που κατατάσσονται στην κατηγορία Α. Επίσης, παρουσιάζεται η κατάσταση του Αμυνταίου και της Δεσκάτης που ανήκουν στην κατηγορία Γγ κατά την κατηγοριοποίηση με τα κριτήρια της ανωτέρω οδηγίας, αλλά ταυτόχρονα υπάγονται στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της χώρας για την προστασία της λίμνης Βεγορίτιδας η υλοποίηση της μονάδας εξεξεργασίας λυμάτων Αμυνταίου θεωρείται επιβεβλημένη.

1.8. Υποδομές περιβάλλοντος

1.8.1. Διαχείριση απορριμμάτων

Σε ότι αφορά τη διάθεση των στερεών αποβλήτων, η κατάσταση στην Περιφέρεια ήταν μέχρι πρόσφατα ανεξέλεγκτη, με περισσότερες από 70 συνολικά χωματερές να «λειτουργούν» διάσπαρτες και χωρίς υποδομή, αποτελώντας εστίες μολύνσεων.

Στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας, που προβλέπει την κατασκευή ενός κέντρου ΧΥΤΑ στους χώρους των αδρανών πεδίων εξόρυξης, και διαδικασίες ανακύκλωσης απορριμμάτων με δημιουργία δικτύου συγκέντρωσης και συλλογής των ανακυκλώσιμων και σύστημα συλλογής ειδικών απορριμμάτων (νοσοκομειακά, μπάζα κλπ). Έχει ήδη ξεκινήσει η υλοποίηση της Α' φάσης του συστήματος.

Το περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης εκπονήθηκε από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας το 1995 καθορίζοντας τους κάτωθι άξονες του συστήματος:

- ✓ *Την οργάνωση των τοπικών συστημάτων μηχανικής αποκομιδής και την ανάπτυξη του περιφερειακού δικτύου μεταφόρτωσης*
- ✓ *Την πλήρη εφαρμογή Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων και την ταχύρυθμη αποκατάσταση και εξυγίανση των εκατοντάδων ανεξέλεγκτων χωματερών*
- ✓ *Την μεγιστοποίηση της ανάκτησης με την υλοποίηση προγράμματος ανακύκλισης και την λειτουργία μονάδας μηχανικής διαλογής και λιπασματοποίησης*
- ✓ *Την εφαρμογή των κατάλληλων μεθόδων διαχείρισης των ειδικών απορριμμάτων (νοσοκομειακά, μπάζα κλπ)*
- ✓ *Την οργάνωση και τη θεσμική κατοχύρωση του Ενιαίου Φορέα Διαχείρισης του Συστήματος.*

Η υλοποίηση του προγράμματος ξεκίνησε το 1997 από την Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας (ΔΙΑΔΥΜΑ ΑΕ) στην οποία συμμετέχουν ενεργά οι ΟΤΑ των τεσσάρων νομών της Περιφέρειας. Μέχρι σήμερα

έχει υλοποιηθεί το 30% της πρώτης φάσης του προγράμματος. Επιπλέον η ΔΙΑΔΥΜΑ ΑΕ εκπόμησε σειρά μελετών εφαρμογής για τον Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων, την Μηχανική Αποκομιδή κλπ και έχει ήδη προβεί σε εξοπλισμούς συνολικής αξίας άνω του ενός δις. δρχ. για την ενίσχυση των ΟΤΑ της Δυτικής Μακεδονίας. Με βάση τον σχεδιασμό για την νέα προγραμματική περίοδο προωθούνται τα εξής:

1. ***Μηχανική Αποκομιδή:*** *Αφορά την προμήθεια εξοπλισμού μηχανικής αποκομιδής (κάδοι, απορριμματοφόρα, οχήματα πλύσης κάδων), την οργάνωση και λειτουργία των τοπικών συστημάτων μηχανικής αποκομιδής και την ενίσχυση των υποδομών ελέγχου.*
2. ***Υλοποίηση του Περιφερειακού Συστήματος Μεταφόρτωσης:*** *Πρόκειται για εννέα εγκαταστάσεις οι οποίες θα εξυπηρετούν τις ανάγκες των 61 ΟΤΑ της Περιφέρειας. Τα κινητά συστήματα για την μεταφόρτωση των απορριμμάτων θα εγκατασταθούν στα κυριότερα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας.*
3. ***Περιφερειακός ΧΥΤΑ:*** *Σχεδιάσθηκε για την εξυπηρέτηση των αναγκών του συνόλου του πληθυσμού της Περιφέρειας με χρονικό ορίζοντα λειτουργίας τα 15 έτη. Η δυναμικότητα του ανέρχεται σε 90.000 τόννους ετησίως.*
4. ***Αποκατάσταση και εξυγίανση χώρων ημιελεγχχόμενης και ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων****: Θα συμβάλλει στην περιβαλλοντική αναβάθμιση και την προστασία της δημόσιας υγείας στην Δυτική Μακεδονία*
5. ***Ανάπτυξη Περιφερειακού Συστήματος Ανακύκλωσης:*** *Αποτελεί ΄το σημείο αναφοράς του περιφερειακού προγράμματος της ανακύκλωσης της Δυτικής Μακεδονίας. Θα επεξεργάζεται τα ανακλυκλώσιμα υλικά από όλη την Δυτική Μακεδονία.*
6. ***Μονάδα Μηχανικής Διαλογής και Λιπασματοποίησης:*** *Θα κατασκευασθεί στην περιοχή του ΧΥΤΑ και θα είναι δυναμικότητας τουλάχιστον 90.000 τόνους ανά έτος, έτσι ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες όλων των ΟΤΑ της Δυτικής Μακεδονίας.*
7. ***Ανάπτυξη υποσυστημάτων Διαχείρισης Ειδικών Απορριμμάτων***

Βιολογικοί Καθαρισμοί

Η αποχέτευση του συνόλου των οικισμών της Περιφέρειας εξυπηρετείται τοπικά. Ωστόσο σημαντικές υπερτοπικού χαρακτήρα εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών (ΒΙΟ.ΚΑ) έχουν κατασκευασθεί και λειτουργούν σε τέσσερα αστικά κέντρα, ενώ σε άλλα δύο βρίσκονται ακόμα στη φάση της κατασκευής.

Παράλληλα, βιολογικοί καθαρισμοί με φυσικά συστήματα λειτουργούν στους οικισμούς Φαράγγι και Βεγόρα του Νομού Φλώρινας.

Σε ότι αφορά τη διάθεση των στερεών αποβλήτων, η κατάσταση στην Περιφέρεια ήταν μέχρι πρόσφατα ανεξέλεγκτη, με περισσότερες από 70 συνολικά χωματερές να ¨λειτουργούν¨ διάσπαρτες και χωρίς υποδομή, αποτελώντας εστίες μολύνσεων.

Στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας, προβλέπεται η που προβλέπει την κατασκευή ενός κέντρου ΧΥΤΑ στους χώρους των αδρανών πεδίων εξόρυξης, και διαδικασίες ανακύκλωσης απορριμμάτων με δημιουργία δικτύου συγκέντρωσης και συλλογής των ανακυκλώσιμων και σύστημα συλλογής ειδικών απορριμμάτων (νοσοκομειακά, μπάζα κλπ). Έχει ήδη ξεκινήσει η υλοποίηση της Α' φάσης του συστήματος.

Κέντρο Περιβάλλοντος

Το Κέντρο Περιβάλλοντος είναι Αμιγής Νομαρχιακή Επιχείρηση με μοναδικό μέτοχο τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης. Ιδρύθηκε το 1998 και προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες για τα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής, ενώ συγχρόνως, μέσω της νομικής του υπόστασης, βοηθά στην πληροφόρηση του πολίτη και στο συντονισμό δράσεων για το περιβάλλον.

Το Κέντρο Περιβάλλοντος έχει τέσσερις βασικές κατευθύνσεις:

1. Έλεγχος και παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος:
2. Εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων και μελετών
3. Πραγματοποίηση εισηγήσεων - γνωμοδοτήσεων.
4. Διάδοση αποτελεσμάτων - Πληροφόρηση

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

2.1. Αυτοδιοίκηση

Διοικητικά η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαρθρώνεται ως εξής :

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Έδρα της Περιφέρειας η πόλη της Κοζάνης.

2. ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ. Περιλαμβάνει τέσσερις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις:

   - Ν.Α. Γρεβενών
   - Ν.Α. Καστοριάς
   - Ν.Α. Κοζάνης
   - Ν.Α. Φλώρινας

   Οι αντίστοιχες έδρες στεγάζονται στις ομώνυμες πόλεις, οι οποίες αποτελούν και πρωτεύουσες των τεσσάρων Νομών.

3. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

   Η διοικητική οργάνωση της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης στην Δυτική Μακεδονία καθορίστηκε στα πλαίσια του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας Ν. 2539/4-12-97 (ΦΕΚ-244 Α') «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης» ως εξής :

2.1.1. Νομός Γρεβενών

1. **Δήμος Βεντζίου** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Εξάρχου, 2. Κέντρου, 3. Κνίδης, 4. Παλαιοχωρίου, 5. Ποντινής, 6. Πυλωρών, 7. Σαρακήνας.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κνίδη της τέως κοινότητας Κνίδης.

2. **Δήμος Γόργιανης** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Καλλιθέας, 2. Κηπουρείου, 3. Κρανέας, 4. Μικρολιβάδου, 5. Πηγαδίτσης, 6. Σιταρά.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κηπουρείο της τέως κοινότητας Κηπουρείου.

3. **Δήμος Γρεβενών** αποτελούμενος από τον πρώην Δήμο Γρεβενών και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίων Θεοδώρων, 2. Αμυγδαλεών, 3. Βατολάκκου, 4. Ελάτου, 5. Ελευθέρου, 6. Καλοχίου, 7. Κυρακαλής, 8. Μεγάλου Σειρηνίου, 9. Μυρσίνης, 10. Ροδιάς, 11. Συνδένδρου, 12. Φελλίου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Γρεβενά του τέως δήμου Γρεβενών.

4. **Δήμος Δεσκάτης** αποτελούμενος από τον πρώην Δήμο Δεσκάτης και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Δασοχωρίου, 2. Παλιουριάς, 3. Παναγίας, 4. Παρασκευής, οι οποίοι καταργούνται. '

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Δεσκάτη του τέως δήμου Δεσκάτης.

5. **Δήμος Ηρακλεωτών** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίου Γεωργίου, 2. Αηδονίων, 3. Κιβωτού, 4. Κληματακίου, 5. Κοκκινιάς, 6. Μηλέας, 7. Πολυδένδρου, 8. Ταξιάρχου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός 'Αγιος Γεώργιος της τέως κοινότητας Αγίου Γεωργίου.

6. **Δήμος Θεόδωρου Ζιάκα** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αλατόπετρας, 2. Αναβρυτών, 3. Ζάκα, 4. Κοσματίου, 5. Λάβδα, δ. Μαυραναίων, 7. Μοναχιτίου, 8. Πανοράματος, 9. Πολυνερίου, 10. Προσβόρρου, 11. Σπηλαίου, 12. Τρικώμου. 'Εδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μαυραναίοι της τέως κοινότητας Μαυραναίων.

7. **Δήμος Κοσμά του Αιτωλού** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίου Κοσμά, 2. Δασυλλίου, 3. Καληράχης, 4. Καλλονής, 5. Κυδωνιών, 6. Κυπαρισσίου, 7. Μεγάρου, 8. Οροπεδίου, 9. Τρικόρφου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μέγαρο της τέως κοινότητας Μεγάρου.

   (Με το άρθρο 1 του Π.Δ. 232/04, ΦΕΚ-215 Α' ορίζεται ότι : "Ο Δήμος Κοσμά του Αιτωλού του Ν. Γρεβενών, που προβλέπεται από τις διατάξεις του εδαφίου 8.7 της περίπτωσης Α της παραγράφου 8 του άρθρου 1 του Ν. 2539/1997 (Α΄ 244) μετονομάζεται σε "Δήμο Αγίου Κοσμά"").

8. **Δήμος Χασίων** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Καρπερού, 2. Κατάκαλης, 3. Τρικοκκιός, οι οποίες καταργούνται.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Καρπερό της τέως κοινότητας Καρπερού.

Στον πιο πάνω Νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο. Επίσης στις **κοινότητες**: 1. Αβδέλλας, 2. Δοτσικού, 3. Μεσολουρίου, 4. Περιβολίου, 5. Σαμαρίνης, 6. Σμίξης, 7. Φιλιππαίων δεν επέρχεται μεταβολή.

2.1.2. Νομός Καστοριάς

1. **Δήμος Αγίας Τριάδος** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αυγής, 2. Κορομηλέας, 3. Λεύκης, 4. Μανιακών, 5. Ομορφοκκλησιάς, 6. Πενταβρύσου, 7. Τσάκονης, 8. Χιλιοδένδρου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μανιάκι της τέως κοινότητας Μανιακών.

2. **Δήμος Αγίων Αναργύρων** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Βασιλειάδος, 2. Κορησού, 3. Λιθιάς, 4. Μελισσοτόπου

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κορησός της τέως κοινότητας Κορησού.

3. **Δήμος Ακριτών** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Ακριτών, ο οποίος καταργείται και από το συνοικισμό Πολυανέμου της κοινότητας Αγίας Κυριακής, ο οποίος αποσπάται από αυτήν. 'Εδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ακρίτες του τέως δήμου Ακριτών.

4. **Δήμος Αλιάκμονα** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Καλοχωρίου, 2. Μεσοποταμιάς, 3. Οινόης, 4. Πτεριάς, καθώς και από το συνοικισμό Αγίας Κυριακής της κοινότητας Αγίας Κυριακής, ο οποίος αποσπάται από αυτήν.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μεσοποταμιά της τέως κοινότητας Μεσοποταμιάς.

5. **Δήμος 'Ιωνος Δραγούμη** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αμπελοκήπων, 2. Βογατσικού, 3. Γέρμα, 4. Κωσταραζίου, 5. Μηλίτσας.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Βογατσικό της τέως κοινότητας Βογατσικού.

6. **Δήμος Κορεστίων** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αγίου Αντωνίου, 2. Γάβρου, 3. Κρανιώνος, 4. Μακροχωρίου, 5. Μαυροκάμπου, 6. Μελά, 7. Χαλάρων.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Γάβρος της τέως κοινότητας Γάβρου.

7. **Δήμος Μακεδνών** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Δισπηλίου, 2. Μαυροχωρίου, 3. Πολυκάρπης.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μαυροχώρι της τέως κοινότητας Μαυροχωρίου.

8. **Δήμος Νεστορίου** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Νεστορίου και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Κοτύλης, 2. Κυψέλης, 3. Πτελέας.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Νεστόριο του τέως δήμου Νεστορίου.

9. **Δήμος Ορεστίδος** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο 'Αργους Ορεστικού και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αγίου Ηλία, 2. Αμμουδάρας, 3. Ασπροκκλησιάς, 4. Βράχου, 5. Διαλεκτού, 6. Καστανοφύτου, 7. Λάγκας, 8. Λακκωμάτων, 9. Μελανθίου, 10. Νοστίμου, 11. Σπηλαίων, 12. Σπήλιου. '

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός 'Αργος Ορεστικό του τέως δήμου 'Αργους Ορεστικού.

10. **Κοινότητα Αρρένων** αποτελούμενη από τις κοινότητες (οικισμούς):

1. Επταχωρίου, 2. Ζούζουλης, 3. Χρυσής.

Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Επταχώρι της τέως κοινότητας Επταχωρίου.

11. **Κοινότητα Καστρακίου** αποτελούμενη από τις κοινότητες (οικισμούς):

1. Δενδροχωρίου, 2. Ιεροπηγής.

Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Ιεροπηγή της τέως κοινότητας Ιεροπηγής.

Στον πιο πάνω Νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο. Στους **δήμους**: 1. Βιτσίου, 2. Καστοριάς, 3. Κλεισούρας και στην **κοινότητα** Γράμου δεν επέρχεται μεταβολή.

2.1.3. Νομός Κοζάνης

1. **Δήμος Αγίας Παρασκευής** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1.Αγίου Χριστοφόρου, 2. Ερμακιάς, 3. Καρυοχωρίου, 4. Σπηλιάς.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός 'Αγιος Χριστόφορος της τέως κοινότητας Αγίου Χριστοφόρου.

2. **Δήμος Αιανής** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Αιανής και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίας Παρασκευής, 2. Ροδιανής, 3. Ρυμνίου, 4. Χρωμίου, καθώς και από τους συνοικισμούς: 1. Κερασέας, 2. Κτενίου της κοινότητας Κερασέας, οι οποίοι αποσπώνται από αυτήν.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Αιανή του τέως δήμου Αιανής.

3. **Δήμος Ασκίου** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Γαλατινής, 2. Ερατύρας, 3. Καλονερίου, 4. Ναμάτων, 5. Πελεκάνου, 6. Σισανίου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Καλονέρι της τέως κοινότητας Καλονερίου.

4. **Δήμος Βελβεντού** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Βελβεντού και την κοινότητα Καταφυγίου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Βελβεντός του τέως δήμου Βελβεντού.

5. **Δήμος Βερμίου** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Ανατολικού, 2. Κομνηνών, 3. Μεσοβούνου, 4. Πύργων.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κομνηνά της τέως κοινότητας Κομνηνών.

6. **Δήμος Δημητρίου Υψηλάντη** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Λιβερών, 2. Μαυροδενδρίου, 3. Ποντοκώμης, 4. Σιδερά.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μαυροδένδρι της τέως κοινότητας Μαυροδενδρίου.

7. **Δήμος Ελιμείας** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αμυγδαλέας 2. 'Ανω Κώμης, 3. Καισάρειας, 4. Κάτω Κώμης, 5. Κοντοβουνίου, 6. Κρόκου, 7. Σπάρτου, καθώς και από το συνοικισμό Μηλέας της κοινότητας Κερασέας, ο οποίος αποσπάται από αυτήν.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κρόκος της τέως κοινότητας Κρόκου.

8. **Δήμος Ελλησπόντου** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Πολυμύλου, 2. Φιλιππούπολης (Τετραλόφου), 3. Αγίου Δημητρίου, 4. Ακρινής, 5. Δρεπάνου, 6. Καπνοχωρίου, 7. Κλείτου, 8. Κοιλάδος, 9. Ρυακίου.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κοιλάδα της τέως κοινότητας Κοιλάδος.

9. **Δήμος Καμβουνίων** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Ελάτης, 2. Μικροβάλτου, 3. Τρανοβάλτου.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Τρανόβαλτος της τέως κοινότητας Τρανοβάλτου.

10. **Δήμος Κοζάνης** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Κοζάνης και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αλωνακίων, 2. Ανθοτόπου, 3. Βατερού, 4. Εξοχής, 5. Καλαμιάς, 6. Καρυδίτσας, 7. Κοίλων, 8. Λευκόβρυσης, 9. Λευκοπηγής, 10. Λυγερής. 11. Μεταμορφώσεως, 12. Ξηρολίμνης. 13. Οινόης. 14. Πετρανών, 15. Πρωτοχωρίου, 16. Πτελέας, 17. Σκήτης, 18. Χαραυγής.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κοζάνη του τέως δήμου Κοζάνης.

11. **Δήμος Μουρικίου** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αναρράχης, 2. Αρδάσσης. 3. Εμπορίου, 4. Μηλοχωρίου, 5. Φούφα.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Εμπόριο της τέως κοινότητας Εμπορίου.

12. **Δήμος Νεάπολης** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Νεάπολης και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αλιάκμονος, 2. Αξιοκάστρου, 3. Ασπρούλας, 4. Δρυοβούνου, 5. Λευκοθέας, 6. Μεσολόγγου, 7. Μολόχας, 8. Πλατανιάς, 9. Πολυλάκκου, 10. Σημάντρου, 11. Σκαλοχωρίου, 12. Τραπεζίτσης, 13. Χορηγού.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Νεάπολη του τέως δήμου Νεάπολης.

13. **Δήμος Πτολεμαΐδας** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Πτολεμαίδας και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Ασβεστοπέτρας, 2. Γαλατείας, 3. Δροσερού, 4. Καρδίας, 5. Κομάνου, 6. Μαυροπηγής, 7. Ολυμπιάδος, 8. Πενταβρύσου, 9. Περδίκκα, 10. Προαστίου, 11. Πτελεώνος.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πτολεμαϊδα του τέως δήμου Πτολεμαϊδας.

14. **Δήμος Σερβίων** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Σερβίων και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αυλών, 2. Βαθυλάκκου, 3. Γουλών, 4. Ιμέρων, 5. Κρανιδίων, 6. Λευκάρων, 7. Μεσιανής, 8. Μεταξά, 9. Νεράιδας, 10. Πλατανορρεύματος, 11. Πολυρράχου, 12. Ροδίτου, 13. Τριγωνικού. 'Εδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Σέρβια του τέως δήμου Σερβίων.

15. **Δήμος Σιάτιστας** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Σιατίστης και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Μικροκάστρου, 2. Παλαιοκάστρου.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Σιάτιστα του τέως δήμου Σιατίστης.

16. **Δήμος Τσοτιλίου** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Τσοτιλίου και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

1. Αγιάσματος, 2. Αγίων Αναργύρων, 3. Αυγερινού, 4. Δαμασκηνιάς, 5. Δάφνης, 6. Διχειμάρρου, 7. Δραγασιάς, 8. Ζώνης, 9. Κλεισωρείας, 10. Κορυφής, 11. Κριμηνίου, 12. Λικνάδων, 13. Λούβρης, 14. Μόρφης, 15. Πλακίδας, 16. Πολυκαστάνου, 17. Ροδοχωρίου, 18. Χρυσαυγής.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Τσοτίλι του τέως δήμου Τσοτιλίου.

17. **Κοινότητα Πενταλόφου** αποτελούμενη από τους οικισμούς:

1. Αγίας Σωτήρας, 2. Βυθού, 3. Διλόφου, 4. Πενταλόφου.

Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Πεντάλοφο της τέως κοινότητας Πενταλόφου.

Στον πιο πάνω Νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο. Επίσης στις **κοινότητες**: 1. Βλάστης, 2. Λιβαδερού δεν επέρχεται μεταβολή.

2.1.4. Νομός Φλώρινας

1. **Δήμος Αετού** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα: 1. Αγραπιδεών, 2. Αετού, 3. Αναργύρων, 4. Ασπρογείων, 5. Βαλτονέρων, 6. Λιμνοχωρίου, 7. Πεδινού, 8. Σκλήθρου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Αετός της τέως κοινότητας Αετού.

2. **Δήμος Αμυνταίου** αποτελούμενος από το δήμο Αμυνταίου και τα Δημοτικά Διαμερίσματα: 1. Αγίου Παντελεήμονος, 2. Κέλλης, 3. Κλειδίου, 4. Ξινού Νερού, 5. Πετρών, 6. Ροδώνος, 7. Φανού.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Αμύνταιο του τέως δήμου Αμυνταίου.

3. **Δήμος Κάτω Κλεινών** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίας Παρασκευής, 2. Ακρίτα, 3. 'Ανω Καλλινίκης, 4. 'Ανω Κλεινών, 5. Εθνικού, 6. Κάτω Καλλινίκης, 7. Κάτω Κλεινών, 8. Κλαδορράχης, 9. Κρατερού, 10. Μαρίνης, 11. Μεσοκάμπου, 12. Μεσοχωρίου, 13. Νέου Καυκάσου, 14. Νίκης, 15. Παρορείου, 16. Πολυπλατάνου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κάτω Κλείνες της τέως κοινότητας Κάτω Κλεινών.

4. **Δήμος Μελίτης** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αχλάδας, 2. Βεύης, 3. Ιτέας, 4. Λόφων, 5. Μελίτης, 6. Νεοχωρακίου, 7. Παλαίστρας, 8. Παππαγιάννη, 9. Σιταριάς, 10. Σκοπού, 11. Τριποτάμου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός 'Αγιος Αθανάσιος της τέως κοινότητας Νεοχωρακίου.

5. **Δήμος Περάσματος** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίου Βαρθολομαίου, 2. Αμμοχωρίου, 3. 'Ανω Υδρούσσης, 4. Ατραπού, 5. Δροσοπηγής, 6. Κολχικής, 7. Λεπτοκαρυών, 8. Περάσματος, 9. Πολυποτάμου, 10. Τριανταφυλλέας, 11. Τροπαιούχου, 12. Υδρούσσης, 13. Φλαμπούρου.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πέρασμα της τέως κοινότητας Περάσματος.

6. **Δήμος Πρεσπών** αποτελούμενος τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αγίου Αχιλλείου, 2. Αγίου Γερμανού, 3. Ανταρτικού, 4. Βροντερού, 5. Καλλιθέας, 6. Καρυών, 7. Λαιμού, 8. Λευκώνος, 9. Μικρολίμνης, 10. Πισοδερίου, 11. Πλατέος, 12. Πρασίνου, 13. Ψαράδων.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Λαιμός της τέως κοινότητας Λαιμού.

7. **Δήμος Φιλώτα** αποτελούμενος από τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αντιγονείας, 2. Βεγόρων, 3. Λαιβέας (Λακκιάς), 4. Μανιακίου, 5. Πελαργού, 6. Φαραγγίου, 7. Φιλώτα.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Φιλώτας της τέως κοινότητας Φιλώτα.

8. **Δήμος Φλώρινας** αποτελούμενος από τον πρώην δήμο Φλωρίνης και τα Δημοτικά Διαμερίσματα:

   1. Αλώνων, 2. Αρμενοχωρίου, 3. Κορυφής, 4. Μεσονησίου 5. Πρώτης, 6. Σκοπιάς, 7. Τριβούνου, οι οποίοι καταργούνται.

   Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Φλώρινα του τέως δήμου Φλωρίνης.

9. **Κοινότητα Κρυσταλλοπηγής** αποτελούμενη από τους οικισμούς: 1. Βατοχωρίου, 2. Κρυσταλλοπηγής, 3. Κώτα.

   Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Κρυσταλλοπηγή της τέως κοινότητας Κρυσταλλοπηγής.

Στον πιο πάνω Νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο. Επίσης στις **κοινότητες**: 1. Βαρικού, 2. Λεχόβου, 3. Νυμφαίου δεν επέρχεται μεταβολή.

2.2. Φορείς στήριξης του αγροτικού πληθυσμού

Σε κάθε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση προβλέπονται και υφίσταται ξεχωριστές Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης, κτηνιατρικής και Εγγείων Βελτιώσεων (όπου δεν υφίσταται ξεχωριστή Δ/νση Εγγείων Βελτιώσεων, οι αντίστοιχες υπηρεσίες παρέχονται από τις διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης, οι οποίες διαθέτουν αντίστοιχο τμήμα).

Οι φορείς αυτοί αποτελούν παραδοσιακές δομές στήριξης του αγροτικού πληθυσμού, που μαζί με τους Νέους Θεσμούς που έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια, όπως είναι οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, τα Κέντρα Ενημέρωσης Αγροτών, τα Γραφεία Αγροτικής Ανάπτυξης των Δήμων (όπου έχουν συσταθεί και στελεχωθεί), έχουν ως στόχο τη στήριξη του αγροτικού πληθυσμού και την ανάπτυξη του Αγροτικού τομέα.

Παλαιότερα και μέχρι τη θεσμοθέτηση και λειτουργία της Αυτοδιοίκησης Β' Βαθμού, την ευθύνη της στήριξης, ενημέρωσης κλπ., είχε το Υπουργείο Γεωργίας με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες του.

Με τη θεσμοθέτηση των Περιφερειών, αντίστοιχα τμήμα ιδρύθηκαν και στις έδρες των διοικήσεων αυτών.

Έτσι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, υπάρχει ξεχωριστή Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης.

1.β. Διεύθυνση Γεωργικής Ανάπτυξης

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η Διεύθυνση Γεωργικής Ανάπτυξης είναι αρμόδια για τη γεωργική ανάπτυξη και εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής. (Ν. 2503/97, άρθρο 6, παρ. 9).

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) *ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ* ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι αρμοδιότητες του τμήματος Γεωργικής Ανάπτυξης είναι οι εξής:

- Ο προγραμματισμός της γεωργικής ανάπτυξης, η κατάρτιση προγραμμάτων της Περιφέρειας και η παρακολούθηση της εκτέλεσή τους.

- Η εκπόνηση μελετών και η αξιολόγηση των μέτρων αγροτικής πολιτικής. Η εξέταση προσφυγής κατά της απορριπτικής απόφασης του σχεδίου βελτίωσης, καθώς και του κύρους των καταλόγων δικαιούχων αποζημίωσης.

ii) ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι αρμοδιότητες του τμήματος Μεταποίησης Αγροτικών Προϊόντων είναι η σύνταξη τομεακών και λοιπών προγραμμάτων έργων υποδομής για τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, η ένταξη τους σε τομεακά εθνικά προγράμματα, καθώς επίσης η λήψη αντιπροσωπευτικών τιμών και η παρακολούθηση της πορείας των αγορών των γεωργικών προϊόντων.

iii) ΠΡΟΤΥΠΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣ

Αρμοδιότητα του κέντρου είναι η διαχείριση της Κτηνοτροφικής Σχολής Βλάστης, έργο της οποίας είναι η γενετική βελτίωση των ντόπιων πληθυσμός αιγοπροβάτων.

<u>Υπηρεσίες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης</u>

Οι υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων των τεσσάρων Νομών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι:

i) Διεύθυνση Γεωργίας

ii) Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων

iii) Διεύθυνση Κτηνιατρικής

Παρόλα αυτά όμως, διαπιστώνεται έλλειμμα, όσον αφορά στη στήριξη του αγροτικού τομέα, σε πολλά επίπεδα, κυρίως στους τομείς της έρευνας, των γεωργικών εφαρμογών, της συμβουλευτικές κ.α.. Στην ανάπτυξη αυτή συνηγορούν και οι ίδιοι οι αγρότες, που αναγκάζονται και προσφεύγουν συνήθως σε ιδιώτες γεωτεχνικούς (εμπόρους γεωργικών εφοδίων κα μελετητές) για την κάλυψη των αναγκών τους.

Η αδυναμία αυτή εκ μέρους της πολιτείας, φαίνεται και από τη διάρθρωση και στελέχωση σε ανθρώπινο δυναμικό γεωτεχνικής κατεύθυνσης, όπου παρατηρείται τεράστια έλλειψη.

Στον παρακάτω πίνακα ενδεικτικά αποτυπώνονται οι ελλείψεις σε γεωτεχνικό δυναμικό των αντίστοιχων κύριων υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 115 : ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΠΕ ΚΑΙ ΤΕ) ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ, ΚΟΖΑΝΗΣ, ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΓΡΕΒΕΝΩΝ.

	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	29	12
Ν.Α. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	34	18
Ν.Α. ΚΟΖΑΝΗΣ	56	25
Ν.Α. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	38	17
Ν.Α. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	35	16

Πηγή: ΑΝΚΟ Α.Ε., 2006 – συλλογή πρωτογενών στοιχείων από τις υπηρεσίες

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανής η ελλιπής στελέχωση των υπηρεσιών του αγροτικού τομέα σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο.

Παράλληλα, έλλειψη όσον αφορά τη στήριξη του αγροτικού τομέα διαπιστώνεται όσον αφορά δράσεις ενημέρωσης και συμβουλευτικής του αγροτικού πληθυσμού για ζητήματα που αφορούν τον πρωτογενή τομέα.

Άλλες υπηρεσίες που λειτουργούν στα όρια της περιοχής μελέτης και αφορούν τον αγροτικό τομέα είναι:

<u>Στην Κοζάνη</u>

- *Το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ)*
- *Το Κτηνιατρικό Εργαστήριο Κοζάνης*
- *Το Κεντρικό Εργαστήριο Ελέγχου Ποιότητας Γάλακτος*
- *Ο Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Κοίλων Κοζάνης*
- *Ο Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Πτολεμαΐδας*

Στη Φλώρινα

- *Το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ)*

Ως υποστηρικτικές δομές του αγροτικού τομέα θα πρέπει επίσης να καταγραφούν οι Αναπτυξιακές Εταιρείες που λειτουργούν στους τέσσερις Νομούς της Περιφέρειας. (ΑΝΚΟ Α.Ε., ΑΝ.ΚΑΣ. Α.Ε., ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε. και ΑΝ.ΓΡΕ. Α.Ε.).

Στο σημείο αυτό ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη λειτουργία της Σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας / Τμήμα Εμπορίας και Ποιοτικού Ελέγχου Αγροτικών Προϊόντων και Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής στη Φλώρινα.

2.2.1. Ασφάλιση αγροτικής παραγωγής

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) είναι οργανισμός κοινής ωφέλειας, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που επιπτεύεται από τον Υπουργό Γεωργίας και ανήκει εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο.

Σκοπός του είναι η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος και των ασφαλισμένων του, μέσω της ασφάλισης της φυτικής παραγωγής και του ζωικού κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων ενεργητικής προστασίας. Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική και καλύπτει όλη τη φυτική παραγωγή και το ζωικό κεφάλαιο, όλης της χώρας, αυτόματα, δηλαδή χωρίς την προηγούμενη υπογραφή ασφαλιστηρίου συμβολαίου ή την καταβολή ειδικού ασφαλίστρου, ασφαλίζει δε όλα τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) που έχουν την κυριότητα ή εκμετάλλευση γεωργικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Η έδρα του ΕΛΓΑ είναι στην Αθήνα, ενώ το παράρτημα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας που εδρεύει στην Κοζάνη, καλύπτει ολόκληρη την Περιφέρεια.

2.2.2. Υπηρεσίες στήριξης του αγροτικού τομέα

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις δασικές υπηρεσίες που ανήκουν στο δημόσιο τομέα.

Υπηρεσίες Περιφέρειας

1.α. Διεύθυνση Δασών

Οι Δασικές Υπηρεσίες της Περιφέρειας είναι οι εξής:

α) Επιθεώρηση Δασών

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η Επιθεώρηση Δασών συγκροτείται από τους Επιθεωρητές Δασών και το Γραφείο Στήριξης των Επιθεωρητών. (Ν. 2503/97, άρθρο 6, παρ. 8). Η Επιθεώρηση Δασών είναι αρμόδια για την εποπτεία και τον έλεγχο των δασικών υπηρεσιών της Περιφέρειας, για τον έλεγχο των έργων της Περιφέρειας, για τον έλεγχο των έργων και του προσωπικού που υπηρετεί σε αυτές και για τη διαπίστωση της εφαρμογής και τήρησης των διατάξεων και κανονισμών διαχείρισης και προστασίας του δάσους και της εν γένει δασικής νομοθεσίας. (Ν. 1845/89, άρθρο 41, παρ. 2). Το Γραφείο Στήριξης των επιθεωρητών τηρεί τους φακέλους των υποθέσεων, έχει τη γραμματειακή εξυπηρέτηση και τήρηση αρχείου, καθώς και τη διαχείριση χρηματικού και υλικού και τη διαχειριστική και λογιστική εξυπηρέτηση της επιθεώρησης γενικότερα.

Έργο του επιθεωρητή δασών είναι η εποπτεία και ο έλεγχος των δασικών υπηρεσιών της περιφέρειάς του, ο έλεγχος των έργων και του προσωπικού που υπηρετεί σ΄ αυτές καθώς και η διαπίστωση της εφαρμογής και τήρησης των διατάξεων και κανονισμών διαχείρισης και προστασίας του δάσους και της εν γένει δασικής νομοθεσίας.

β) Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας είναι αρμόδια για την περιφερειακή δασική ανάπτυξη και προστασία των δασών. (Ν. 2503/97, άρθρο 6, παρ. 7).

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι αρμοδιότητες του τμήματος Σχεδιασμού Δασικής Ανάπτυξης είναι οι εξής: Η κατάρτιση ετήσιων και πολυετών προγραμμάτων γενικότερου ενδιαφέροντος καθώς και η μελέτη θεμάτων δασικής ανάπτυξης.

Ο συντονισμός και η εποπτεία της σύνταξης των πάσης φύσεως προγραμμάτων νομαρχιακού επιπέδου.

Ο συντονισμός, η παρακολούθηση και η εποπτεία εκτέλεσης των προγραμμάτων νομαρχιακού επιπέδου, καθώς και η συγκέντρωση, επεξεργασία και πινακοποίηση και τήρηση των απολογιστικών στοιχείων.

Η κατάρτιση μελετών δασοτεχνικών έργων διανομαρχιακού επιπέδου. Ο συντονισμός και η εποπτεία της σύνταξης των πάσης φύσεως μελετών νομαρχιακού επιπέδου, η θεώρηση και η μέριμνα για την έγκριση αυτών. Ο συντονισμός, η παρακολούθηση και η εποπτεία εφαρμογής των μελετών για τα πάσης φύσεως δασοτεχνικά έργα νομαρχιακού επιπέδου.

Ο σχεδιασμός των αναδασώσεων και της αντιχειμαρρικής προστασίας και η μέριμνα για την κατάρτιση πολυετών προγραμμάτων περιφερειακού επιπέδου. Θέματα σχετικά με τις κτηματογραφήσεις και τις χαρτογραφήσεις δασών και δασικών εκτάσεων.

ii) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

Οι αρμοδιότητες του τμήματος Προστασίας Δασών & Δασικών Εκτάσεων είναι οι εξής:

Η εισήγηση για τη σύσταση ή κατάργηση σταθμών δασοπροστασίας κατά τη διάταξη του άρθρου 37 παρ. 7 του Ν. 1845/89 (ΦΕΚ 102/Α'). Η μέριμνα για τη σύνταξη, εκτύπωση και διανομή εκλαϊκευμένων φυλλαδίων ή άλλων εντύπων που αποσκοπούν στην προστασία και ανάπτυξη των δασών. Η συγκέντρωση, επεξεργασία και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων που αφορούν τις δασικές πυρκαγιές.

Η εκπόνηση προγραμμάτων αντιπυρικής προστασίας δασικών εκτάσεων, ο σχεδιασμός και η μελέτη μεθόδων και μέσων για την πρόληψη και καταστολή των δασικών ανομημάτων, η παροχή σχετικών οδηγιών στις νομαρχιακού επιπέδου δασικές υπηρεσίες για την πιστή εφαρμογή των μέτρων δασοπροστασίας και η

μέριμνα για την οργάνωση της Δασοφυλακής και την εκπαίδευση του προσωπικού δασοπροστασίας.

Η μέριμνα για το σχεδιασμό του αντιπυρικού αγώνα και την οργάνωση της αρωγής και συνεργασίας των εμπλεκομένων κρατικών και άλλων φορέων και των Ο.Τ.Α. στο έργο της καταστολής των δασικών πυρκαγιών.

Η επιχείρηση αξιοποίησης των εναέριων μέσων δασοπυρόσβεσης που τυχόν διατίθενται στην περιφέρεια σε συνεργασία με τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Γεωργίας και τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς.

Ο συντονισμός και αξιοποίηση των επίγειων μέσων των μονάδων της Περιφέρειας. Η συγκρότηση, στελέχωση και εφοδιασμός με τα αναγκαία μέσα και εφόδια και λειτουργία του περιφερειακού Σ.Κ.Δ. σε συνεργασία με το κεντρικό Συντονιστικό Κέντρο Δασοπυρκαγιών (Κ.Σ.Κ.Δ.).

Ο έλεγχος Κάθε φύσεως τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού της Περιφέρειας, η συντήρηση και επισκευή του σε συνεργασία με το Κ.Σ.Κ.Δ.

Η συνεργασία με το Κ.Σ.Κ.Δ. για την επιχειρησιακή αξιοποίηση των εναέριων μέσων και τη συνδρομή αυτών σε επιχειρήσεις εκτός Περιφέρειας.

iii) ΔΑΣΙΚΟ

Οι αρμοδιότητες του τμήματος Δασικού είναι οι εξής:

Η μελέτη των προβλημάτων και ο συντονισμός του έργου της εκμετάλλευσης των δημόσιων δασών.

Ο συντονισμός της διάθεσης και εμπορίας των παραγόμενων δασικών προϊόντων.

Η δασοπολιτική επιτήρηση επί των μη δημόσιων δασοπονιών.

Η παρακολούθηση της εφαρμογής των μελετών διαχείρισης και η παροχή οδηγιών για την αποδοτικότερη οργάνωση της παραγωγής.

Η μελέτη των προβλημάτων ανάπτυξης της ιδιωτικής Δασοπονίας.

Η μέριμνα κατανομής του μηχανικού εξοπλισμού στις νομαρχιακές υπηρεσίες και η παρακολούθηση της αξιοποίησης αυτού.

Η παροχή οδηγιών για την προστασία, ανάπτυξη και επαύξηση του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας γενικότερα.

Η μελέτη των προβλημάτων ανάπτυξης των δασικών βοσκοτόπων.

Η μέριμνα διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και η μελέτη των συναφών θεμάτων.

Η μερίμνα για την λειτουργία της Γραμματείας των Συμβουλίων και Επιτροπών σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, καθώς και η τήρηση των πρακτικών και των αποφάσεων.

Ο έλεγχος και η έγκριση όλων των παραστατικών διαχείρισης των δασών από τις νομαρχιακού επιπέδου υπηρεσίες κατά τις ισχύουσες για τη διαχείριση και εκμετάλλευση των δασών διατάξεις, καθώς και ο έλεγχος των δασικών βιβλίων.

Η συγκέντρωση, η επεξεργασία και η ταξινόμηση στατιστικών πληροφοριών σχετικών με την εκμετάλλευση δασών και την παραγωγή προϊόντων.
Η χορήγηση αντιγράφων των αποφάσεων και των πρακτικών των συνεδριάσεων των συμβουλίων και επιτροπών.

iv) ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

Το Τμήμα Δασικών Χαρτογραφήσεων της Διεύθυνσης Δασών Περιφέρειας συστάθηκε το άρθρο 28, παρ. 10 του Ν. 2664/98 και είναι αρμόδιο για τις δασικές χαρτογραφήσεις και τα ιδιοκτησιακά θέματα που ρυθμίζονται με το νόμο αυτό.

γ) Διεύθυνση Δασών Νομού Κοζάνης

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΜΕΛΕΤΩΝ

ii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΙΚΟ

iii) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

iv) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

v) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ – ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

δ) Διεύθυνση Δασών Νομού Φλώρινας

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΜΕΛΕΤΩΝ

ii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

iii) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ

iv) ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

v) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

vi) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

vii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΗΡΑΣ, ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ & ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

viii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ

ε) Διεύθυνση Δασών Νομού Καστοριάς

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΜΕΛΕΤΩΝ

ii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

iii) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ

iv) ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

v) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

vi) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

vii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΗΡΑΣ, ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ & ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

viii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ

ix) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

στ) Διεύθυνση Δασών Νομού Γρεβενών

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΜΕΛΕΤΩΝ

ii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

iii) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ

iv) ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

v) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

vi) ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

vii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΗΡΑΣ, ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ & ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

viii) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ

ζ) Δασαρχείο Κοζάνης

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ

ii) ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

iii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

iv) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

v) ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΗΡΑΣ, ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

vi) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ

η) Δασαρχείο Τσοτυλίου

Περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

i) ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΑΣΩΝ & ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ

ii) ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

iii) ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

iv) ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ

v) ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΗΡΑΣ, ΙΧΘΥΟΠΟΝΙΑΣ & ΔΑΣΙΚΗΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

2) <u>Υπηρεσίες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης</u>

Οι υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων των τεσσάρων Νομών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι:

iv) Διεύθυνση Γεωργίας

v) Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων

vi) Διεύθυνση Κτηνιατρικής

ΚΕΝΤΡΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ»

Τις πολλαπλές ανάγκες του αγροτικού πληθυσμού της χώρας για επαγγελματική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, επιμόρφωση και ενημέρωση έχει αναλάβει το ΝΠΙΔ Οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α.)- "ΔΗΜΗΤΡΑ".

Είναι ένας ευέλικτος Οργανισμός που συνδυάζει κατάλληλα τόσο το κύρος του δημόσιου όσο και την αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα. Συστάθηκε με το Ν. 2520/97 (ΦΕΚ 173/Α/1-9-97) όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα με τις διατάξεις του Ν. 2637/98 (ΦΕΚ 200/27-8-98/τ.Α΄) και Ν. 2945/2001 (ΦΕΚ 223/8-10-2001/τ.Α΄) και εποπτεύεται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Είναι ο ενδεδειγμένος μηχανισμός για την υλοποίηση όλων των απαιτούμενων ενεργειών επαγγελματικής εκπαίδευσης, αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και πληροφόρησης, που όλες αποβλέπουν στην κατάλληλη υποστήριξη του πληθυσμού της υπαίθρου.

Την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα και την προσαρμογή στα νέα δεδομένα του διεθνούς ανταγωνισμού καλείται να καλύψει σήμερα ο Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. "ΔΗΜΗΤΡΑ", προσφέροντας με συστηματικό τρόπο διέξοδο στις πολλαπλές ανάγκες του αγρότη. Μέσα από ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο ανανεώνεται οποτεδήποτε το απαιτούν οι περιστάσεις, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η επιμόρφωση και η πληροφόρηση του αγρότη γίνονται καθημερινά πράξη στήριξης της ανάπτυξης της γεωργίας και της ανασυγκρότησης της Υπαίθρου.

Ήδη δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δομών του Οργανισμού καθώς και του περιεχομένου των προγραμμάτων με έμφαση στους Νέους Αγρότες, στις Γυναίκες και στις νέες κατευθύνσεις της Κ.Α.Π.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α "ΔΗΜΗΤΡΑ"

i) Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση στους απόφοιτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Τα Γεωργικά Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) Α κύκλου, εποπτείας Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που λειτουργούν στην Λάρισα , Ιωάννινα και Κρήτη, παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση σε αποφοίτους της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης στα επαγγέλματα της Γεωργικής-Κτηνοτροφικής παραγωγής, με σκοπό να τους εφοδιάσει με τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες για μια επιτυχή επαγγελματική σταδιοδρομία. Οι απόφοιτοι μπορούν επίσης να συνεχίσουν τις σπουδές για ένα έτος ακόμη στα ΤΕΕ Β κύκλου, αντίστοιχης ειδικότητας του Υπ .Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ii) Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση

Ο Οργανισμός, παράλληλα με τη λειτουργία των ΤΕΕ σχεδιάζει στην παρούσα φάση ένα πρόγραμμα μακροχρόνιας εκπαίδευσης-κατάρτισης των αγροτών και ιδιαίτερα των νέων, με στόχο την περαιτέρω αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου που θα παρέχεται στα 68 Κέντρα "ΔΗΜΗΤΡΑ" (πρώην ΚΕΓΕ) και στα 3 Πρακτικά Γεωργικά Σχολεία.

Από το 1993 περίπου και μετά τα ΚΕΓΕ πραγματοποιούν αποκλειστικά τις εκπαιδεύσεις που απαιτεί η λειτουργία των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για:

α) τους νέους αγρότες,

β) τους διαδόχους των γεωργών που παίρνουν πρόωρη συνταξιοδότηση και

γ) τους επιδοτούμενους για την υλοποίηση σχεδίων βελτίωσης αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Για τις κατηγορίες αυτές η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική, αμειβόμενη και οι γενικές προδιαγραφές της καθορίζονται από τους αντίστοιχους Κανονισμούς και το Υπουργείο Γεωργίας.

Σήμερα οι εκπαιδεύσεις που παρέχονται από τα Κέντρα "ΔΗΜΗΤΡΑ" αφορούν "Αδιαβάθμιτη Εξωσχολική Γεωργική Κατάρτιση" ονομαζόμενη Συνεχιζόμενη Κατάρτιση Αγροτών και είναι πρόγραμμα ενταγμένο στο 3ο ΚΠΣ (2000-2006) συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο).

iii) Παροχή Πράσινου Πιστοποιητικού

Το Πράσινο Πιστοποιητικό βεβαιώνει την παροχή εξειδικευμένων γνώσεων στους κατόχους του και διευκολύνει την επαγγελματική αναγνώριση και εξέλιξή τους. Σύντομα θα θεσμοθετηθούν οι διαδικασίες αυτού του πιστοποιητικού και θα αρχίσει να χορηγείται στους ενδιαφερόμενους αφού ολοκληρώσουν το σχετικό πρόγραμμα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ»

α) Προγράμματα Νέων Αγροτών
β) Προγράμματα Μελισσοκομίας
γ) Προγράμματα Αλιείας
δ) Εξειδικευμένα Προγράμματα Αγροτισσών
ε) Βραχυχρόνια Προγράμματα (Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας)

Στη Δυτική Μακεδονία λειτουργούν τα Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ» που :

- ✓ *Στη Δεσκάτη, με ευθύνη όλο το Νομό Γρεβενών.*
- ✓ *Στην Πολυκάρπη Καστοριάς, με ευθύνη όλο το Νομό Καστοριάς.*
- ✓ *Στη Λευκόβρυση Κοζάνης, με ευθύνη όλο το Νομό Κοζάνης.*
- ✓ *Στη Φλώρινα, με ευθύνη όλο το Νομό Φλώρινας.*

<u>Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.)</u>

Ο ΟΠΕΚΕΠΕ είναι ένας Οργανισμός Ιδιωτικού Δικαίου που Ιδρύθηκε το 1998 με αποστολή τις πληρωμές και τους ελέγχους για τη χορήγηση όλων των κοινοτικών ενισχύσεων σε Έλληνες δικαιούχους.

Για να φέρει σε πέρας την αποστολή του ο Οργανισμός συγκροτείται από τις Κεντρικές υπηρεσίες του και από την Περιφερειακή του διάρθρωση σε όλη την Ελλάδα που συνεχώς αναπτύσσεται και βελτιώνεται ώστε να λαμβάνει υπόψη του τις ανά πάσα στιγμή δημιουργούμενες νέες ανάγκες και νέες οργανωτικές δυνατότητες.

Στόχος του ΟΠΕΚΕΠΕ ως Οργανισμού Πληρωμών είναι να καταβάλλει έγκαιρα, σωστά και χωρίς να δημιουργεί πρόσθετη γραφειοκρατία τις ενισχύσεις που χορηγούνται από τον FEOGA δηλαδή το ιδιαίτερο κοινοτικό ταμείο που διαχειρίζεται τις γεωργικές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού. Δικαιούχοι των ενισχύσεων είναι κυρίως οι αγρότες αλλά δεν είναι μόνον αυτοί.

Η έδρα του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. είναι στην Αθήνα, ενώ η περιφερειακή διεύθυνση για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εδρεύει στην Κοζάνη.

ΕΛΓΑ

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) είναι οργανισμός κοινής ωφέλειας, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που επιπτεύεται από τον Υπουργό Γεωργίας και ανήκει εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο.

Σκοπός του είναι η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος και των ασφαλισμένων του.

Σκοπός του ΕΛΓΑ είναι η ασφάλιση της φυτικής παραγωγής και του ζωικού κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων ενεργητικής προστασίας. Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική και καλύπτει όλη τη φυτική παραγωγή και το ζωικό κεφάλαιο, όλης της χώρας, αυτόματα, δηλαδή χωρίς την προηγούμενη υπογραφή ασφαλιστηρίου συμβολαίου ή την καταβολή ειδικού ασφαλίστρου, ασφαλίζει δε όλα τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) που έχουν την κυριότητα ή εκμετάλλευση γεωργικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Όργανα διοίκησης του ΕΛΓΑ είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο είναι ενδεκαμελές, ο Διοικητής και ο Υποδιοικητής του ΕΛΓΑ.

Η έδρα του ΕΛΓΑ είναι στην Αθήνα, ενώ το παράρτημα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας εδρεύει στην Κοζάνη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 116. ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΠΕ ΚΑΙ ΤΕ) ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ, ΚΟΖΑΝΗΣ, ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΓΡΕΒΕΝΩΝ.

	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	29	12
Ν.Α. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	34	18
Ν.Α. ΚΟΖΑΝΗΣ	56	25
Ν.Α. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	38	17
Ν.Α. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	35	16

Πηγή: ΑΝΚΟ Α.Ε., 2006 – συλλογή πρωτογενών στοιχείων από τις υπηρεσίες

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανής η ελλιπής στελέχωση των υπηρεσιών του αγροτικού τομέα σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο.

Παράλληλα, έλλειψη όσον αφορά τη στήριξη του αγροτικού τομέα διαπιστώνεται όσον αφορά δράσεις ενημέρωσης και συμβουλευτικής του αγροτικού πληθυσμού για ζητήματα που αφορούν τον πρωτογενή τομέα.

Άλλες υπηρεσίες που λειτουργούν στα όρια της περιοχής μελέτης και αφορούν τον αγροτικό τομέα είναι:

ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ

Το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ)

Το Κτηνιατρικό Εργαστήριο Κοζάνης

Το Κεντρικό Εργαστήριο Ελέγχου Ποιότητας Γάλακτος

Ο Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Κοίλων Κοζάνης

Ο Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Πτολεμαΐδας

ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ

Το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ)

2.3. Αναπτυξιακές Εταιρίες

2.3.1. ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε.

Πλήρης επωνυμία	:	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ Α.Ε.
Διακριτικός τίτλος	:	ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε.
Νομική μορφή	:	Ανώνυμη Εταιρία (Π.Δ. 410/95 και Ν. 2190/1920)
Έτος σύστασης	:	1998

Έδρα και γενικά στοιχεία της ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α. Ε.:

Περιφέρεια	:	Δυτικής Μακεδονίας
Νομός	:	Γρεβενών
Δήμος	:	Γρεβενών
Ταχ. Δ/νση	:	Εμμ. Παππά & Ειρήνης 3, Γρεβενά, ΤΚ 51100
Αριθμός τηλεφώνου	:	2462087380-88
Αριθμός FAX	:	2462087389
Email	:	angre@grevenanet.gr
Ιστοσελίδα	:	**www.angre.gr**
Α.Φ.Μ.	:	094525511
Δ.Ο.Υ	:	Γρεβενών

2.3.1.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ - ΔΙΚΤΥΑ

- Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας
- Αγροτουριστική Α.Ε.
- Hellada - Ελληνική Ένωση Αναπτυξιακών Εταιρειών.
- Διαβαλκανικό Δίκτυο Συνεργασίας για τη δημιουργία «Ευρωπεριοχής Πρέπες/Αχρίδα»

2.3.1.2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε.

Α/Α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΨΗΦΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
1.	ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	25.000	25.000	25
2.	ΑΝ.ΚΟ. Α.Ε.	25.000	25.000	25
3.	Τ.Ε.Δ.Κ. ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	15.000	15.000	15
4.	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	15.000	15.000	15
5.	Ε.Β.Ε. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	10.000	10.000	10
6.	Ε.ΑΣ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	5.000	5.000	5
7.	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	4.800	4.800	4,8
8.	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	200	200	0,2

2.3.1.3. ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Στελεχιακό Δυναμικό

Ειδικότητες:

Πολιτικός Επιστήμονας	1
Οικονομολόγος-Λογιστής	1
Μηχανολόγος Μηχανικός	1
Πολιτικός Μηχανικός	1
Χωροτάκτης – Πολεοδόμος Μηχανικός	1
Γεωπόνος	2
Τεχνολόγος Τροφίμων-Οινολόγος	1
Βοηθός Λογιστή	1
Βοηθητικό Προσωπικό	1

2.3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ Α.Ε.

Πλήρης επωνυμία	:	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ Α.Ε.
Διακριτικός τίτλος	:	ΑΝ.ΚΑΣ.Α.Ε.
Νομική μορφή	:	Ανώνυμη Εταιρία, Ν.Π.Ι.Δ. – Δημοσυνεταιριστική Επιχείρηση
Έτος σύστασης	:	1995

Έδρα και γενικά στοιχεία της ΑΝ. ΚΑΣ. Α. Ε.:

Περιφέρεια	:	Δυτικής Μακεδονίας
Νομός	:	Καστοριάς
Δήμος	:	Καστοριάς
Ταχ. Δ/νση	:	ΓΡΑΜΜΟΥ 62, ΤΚ 52100, ΚΑΣΤΟΡΙΑ
Αριθμός τηλεφώνου	:	0467083441-2
Αριθμός FAX	:	0467021348
Email	:	ankas@otenet.
Ιστοσελίδα	:	**www.ankas.gr**
Α.Φ.Μ.	:	094356981
Δ.Ο.Υ	:	Καστοριάς

2.3.2.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΕ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- ΔΙΕΞΟΔΟΣ,
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
- ΠΙΝΔΟΣ Κ.Σ.Σ.
- ΔΙΚΤΥΟ LEADER +
- ΕΥΡΟΖΩΝΗ
- ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

2.3.2.2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝΚΑΣ Α.Ε.

Μέτοχος	Αριθμός μετοχών	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο	Κατηγορία μετόχου	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο ανά κατηγορία		
				Ν.Π.Δ.Δ.	Ν.Π.Ι.Δ.	Φ.Π.
Δήμος Καστοριάς	803	20,76	Ν.Π.Δ.Δ.	20,76		
Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ν. Καστοριάς	580	15,00	Ν.Π.Ι.Δ.		15,00	
Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καστοριάς	513	13,27	Ν.Π.Δ.Δ.	13,27		
ΤΕΔΚ Ν. Καστοριάς	428	11,07	Ν.Π.Δ.Δ.	11,07		
Δήμος Ορεστίδος	385	9,96	Ν.Π.Δ.Δ.	9,96		
Ε.Β.Ε. Καστοριάς	290	7,50	Ν.Π.Ι.Δ.		7,50	
Κέντρο Ελληνικής Γούνας	290	7,50	Ν.Π.Ι.Δ.		7,50	
Περιφερειακό Ταμείο Δυτικής Μακεδονίας	194	5,02	Ν.Π.Ι.Δ.		5,02	
Δήμος Νεστορίου	96	2,48	Ν.Π.Δ.Δ.	2,48		
Δήμος Ακριτών	96	2,48	Ν.Π.Δ.Δ.	2,48		
Δήμος Βιτσίου	96	2,48	Ν.Π.Δ.Δ.	2,48		
Δήμος Κλεισούρας	96	2,48	Ν.Π.Δ.Δ.	2,48		
ΣΥΝΟΛΟ	**3.867**	**100**		**65,00**	**35,00**	**-**

2.3.3. ΑΝΚΟ Α.Ε.

Πλήρης επωνυμία	:	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε.
Διακριτικός τίτλος	:	ΑΝΚΟ Α.Ε.
Νομική μορφή	:	Ανώνυμη Εταιρία, Ν.Π.Ι.Δ. – Δημοσυνεταιριστική Επιχείρηση
Έτος σύστασης	:	1985

Έδρα και γενικά στοιχεία της ΑΝΚΟ Α.Ε. :

Περιφέρεια	:	Δυτικής Μακεδονίας
Νομός	:	Κοζάνης
Δήμος	:	Κοζάνης
Ταχ. Δ/νση	:	ΦΟΝ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ 1-3, ΤΚ 501 00, ΚΟΖΑΝΗ
Αριθμός τηλεφώνου	:	2461024022
Αριθμός FAX	:	2461038628
Email	:	anko@anko.gr
Ιστοσελίδα	:	**www.anko.gr**
Α.Φ.Μ.	:	094144112
Δ.Ο.Υ	:	Κοζάνης

2.3.3.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΕ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΔΙΚΤΥΑ

- HELADA
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕ
- ΕΕΔΕ
- ΣΠΕΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ (WWF)
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ LEADER+
- ELARD
- ΑΓΡΟΔΙΚΤΥΟ
- ORA
- EGLEI - GEILE
- ELISE
- EMSU ΕΥΡΩΠΗΣ
- ΔΙΚΤΥΟ RIS - RITTS

- EEPALI
- ΔΙΚΤΥΟ ΕΠΠΕΡ
- ΔΙΚΤΥΟ EURO INFO CENTRE - ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ (steering Committee) ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
- ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ / ΚΕΝΤΡΩΝ
- ΔΙΚΤΥΟ SOLVIT

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- ΔΕΑΛΠ Α.Ε. (ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ)
- ΑΝ.Ν.ΓΡΕ. Α.Ε. (ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ)
- ΑΝ.Ε.Μ. (ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)
- Δ.ΕΠ.Ε.ΠΟ.Κ. Α.Ε. (ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ)
- Κ.Δ.Σ. (ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ)
- Κ.Ε.Κ. Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ (ΕΝΙΑΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ)
- "ΠΙΝΔΟΣ" (ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ)
- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
- ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.
- ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΖΑΝΗΣ
- PROMAGRO
- ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ
- ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΡΑΜΟΡΙΤΣΑΣ (Δ.Υ.ΠΡΑ.) Α.Ε.

2.3.3.2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝΚΟ Α.Ε.

Μέτοχος	Αριθμός μετοχών	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο	Κατηγορία μετόχου	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο ανά κατηγορία		
				Ν.Π.Δ.Δ.	Ν.Π.Ι.Δ.	Φ.Π.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		15,72	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΟΖΑΝΗΣ		16,38	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ		3,93	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΤΕΔΚ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ		40,33	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΤΕΔΚ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ		4,35	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΚΟΖΑΝΗΣ		3,14	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ		4,03	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΒΟΪΟΥ		4,03	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΕΟΡΔΑΙΑΣ		4,03	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΡΟΚΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΟΖΑΝΗΣ		4,06	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΣΥΝΟΛΟ	**318.053**	**100**				**-**

2.3.4. ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε.

Πλήρης επωνυμία	:	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ Α.Ε.
Διακριτικός τίτλος	:	ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε.
Νομική μορφή	:	Ανώνυμη Εταιρία
Έτος σύστασης	:	1994

Έδρα και γενικά στοιχεία της ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε. :

Περιφέρεια	:	Δυτικής Μακεδονίας
Νομός	:	Φλώρινας
Δήμος	:	Φλώρινας
Ταχ. Δ/νση	:	
Αριθμός τηλεφώνου	:	
Αριθμός FAX	:	
Email	:	
Ιστοσελίδα	:	
Α.Φ.Μ.	:	
Δ.Ο.Υ	:	Φλώρινας

2.3.4.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΕ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- Ελληνική Ένωση Αναπτυξιακών Εταιριών – **HELADA**
- Ελληνικό Δίκτυο **LEADER**
- Δίκτυο Φορέων ισότητας Γυναικών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
- Δίκτυο Προώθηση Τοπικών Προϊόντων – **PROMAGRO**
- Κέντρο Πρόληψης κατά των Ναρκωτικών Νομού Φλώρινας
- Δίκτυο Κέντρων Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης (**Europe Direct**) σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Δίκτυο Ευρωπαϊκών Χωριών **«Eurovillages Plus»**
- Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού **«ΠΙΝΔΟΣ»**
- Πληροφόρηση - Επιμόρφωση – Τοπική Ανάπτυξη **(ΠΕΤΑ) Α.Ε**
- **ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.**
- **Εταιρία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας**

2.3.4.2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝΦΛΩ Α.Ε.

Μέτοχος	Αριθμός μετοχών	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο	Κατηγορία μετόχου	Ποσοστό % στο μετοχικό κεφάλαιο ανά κατηγορία		
				Ν.Π.Δ.Δ.	Ν.Π.Ι.Δ.	Φ.Π.
ΟΤΑ, ΤΕΔΚ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ		70,47	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ		10,00	Ν.Π.Δ.Δ.			
ΕΒΕ ΦΛΩΡΙΝΑΣ		5,40	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ		4,05	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΣΥΛΛΟΓΟΙ		4,20	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΙΔΙΩΤΕΣ		5,88	Ν.Π.Ι.Δ.			
ΣΥΝΟΛΟ		**100**				**-**

2.3.4.3. ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Η λειτουργία της ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε. εξασφαλίζεται από το τακτικό στελεχιακό της δυναμικό της:

4 Οικονομολόγους, 2 Γεωπόνους, 1 Πολιτικό Μηχανικό, 1 Αρχιτέκτονα Μηχανικό, 1 Πολιτικό Επιστήμονα, 1 Κοινωνικό Επιστήμονα, 2 Ψυχολόγους, 4 Κοινωνικούς Λειτουργούς, 2 Παιδαγωγούς, 1 Λογιστή ΤΕΙ, 1 Τεχνολόγο Γεωπόνο, 1 Στέλεχος Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ, 4 Γραμματείς – Υπαλλήλους Γραφείου, 6 Νοσηλευτές, 1 Μουσικό, 1 Πληροφορικό, 8 Βοηθητικό Προσωπικό

2.4. Αγροτικοί και Δασικοί Συνεταιρισμοί

2.4.1. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί – Συνεταιριστική δραστηριότητα

Σε κάθε Δημοτικό Διαμέρισμα, υφίσταται και «λειτουργεί» Πρωτοβάθμιος Γεωργικός Συνεταιρισμός, με κύριες δραστηριότητες, την προμήθεια αγροτικών εφοδίων (κυρίως λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, ζωοτροφών), την πιστωτική εξυπηρέτηση, μόνο μέσω της Αγροτικής Τράπεζας και σε μικρό βαθμό την ενημέρωση και γενικότερη εξυπηρέτηση των μελών τους.

Έτσι στο Νομό Κοζάνης υφίστανται συνολικά 180 περίπου πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, στο Νομό Γρεβενών 66, στο Νομό Φλώρινας 95 και στο Νομό Καστοριάς 87.

Απ' όλους αυτούς τους συνεταιρισμούς, ελάχιστοι μόνο έχουν αναπτύξει δραστηριότητες, που πραγματικά είναι σε όφελος των αγροτών – μελών τους. Οι περισσότεροι έχουν παραμείνει στο επίπεδο οργάνωσης που ήταν πριν από τριάντα χρόνια.

Συνοπτικά αναφέρονται στη συνέχεια οι σημαντικότεροι απ' αυτούς :

⇒ **Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης**

- ✓ *Εκπροσωπεί 1500 περίπου μέλη κροκοπαραγωγούς*
- ✓ *Κύρια δραστηριότητά του αποτελεί η συγκέντρωση, επεξεργασία και προώθηση του προϊόντος «Κρόκος» (5.000 κιλά περίπου κάθε χρόνο).*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1971*
- ✓ *Εδρα : Δ.Δ. Κρόκου – Δήμου Ελίμειας – Ν. Κοζάνης*

⇒ **Γ.Ε.Ο.Κ. Α.Ε.**

Ξεκίνησε ως συνεταιριστική δράση και μετεξελίχθηκε σε ανώνυμη εταιρεία λαϊκής βάσης, έχοντας ως μέλη παραγωγούς οπωροκηπευτικών της περιοχής.

Δραστηριοποιείται κυρίως στην τυποποίηση και εμπορία οπωροκηπευτικών της ευρύτερης περιοχής.

Τα τελευταία 2 χρόνια ξεκίνησε μια νέα σημαντική δραστηριότητα, προωθώντας κηπευτικά (όψιμης παραγωγής), που παράγονται στην περιοχή από μέλη της επιχείρησης, με πολύ καλά αποτελέσματα και καλές προοπτικές.

Διαθέτει ιδιόκτητες εγκαταστάσεις, πλήρως εξοπλισμένες, συγκέντρωσης, συντήρησης, διαλογής και τυποποίησης οπωροκηπευτικών, πολύ μεγαλύτερης δυναμικότητας από την υφιστάμενη κατάσταση.

⇒ **Συνεταιρισμός Επεξεργασίας και πώλησης Οπωροκηπευτικών Προϊόντων (ΑΣΕΠΟΠ) Βελβεντού**

- ✓ *Έδρα : Βελβεντό Κοζάνης*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1958*
- ✓ *Μέλη : 700*
- ✓ *Κύριες δραστηριότητες :*

- Συγκέντρωση, επεξεργασία και εμπορία οπωροκηπευτικών
- Συμβουλευτική στήριξη και καθοδήγηση των παραγωγών
- Ολοκληρωμένη Διαχείριση της παραγωγής

⇒ **Αγροτικός Συνεταιρισμός Βελβεντού «Η ΔΗΜΗΤΡΑ»**

- ✓ *Έδρα : Βελβεντό Κοζάνης*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1987*
- ✓ *Μέλη : 400*
- ✓ *Κύριες δραστηριότητες :*

- Συγκέντρωση, επεξεργασία και εμπορία οπωροκηπευτικών
- Συμβουλευτική στήριξη και καθοδήγηση των παραγωγών
- Ολοκληρωμένη Διαχείριση της παραγωγής

⇒ **Συνεταιρισμός Μελισσοκόμων Ν. Κοζάνης**

- ✓ *Έδρα : Κοζάνη*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1985*
- ✓ *Μέλη : 200*
- ✓ *Κύριες δραστηριότητες :*

- Ενημέρωση των μελών
- Συμβουλευτική
- Προμήθεια πρώτων υλών

⇒ **Συνεταιρισμός Μηλοπαραγωγών Πύργων**

- ✓ *Έδρα : Δ.Δ. Πύργων Εορδαίας Ν.Κοζάνης*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1983*
- ✓ *Μέλη : 210*
- ✓ *Κύριες δραστηριότητες :*

- Συλλογή, τυποποίηση, εμπορία μήλων.
- Υποστήριξη αγροτών.
- Εφαρμογή συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης

- ✓ *Όγκος παραγωγής : 13.000 τόνοι μήλα*

⇒ **Αγροτικός Συνεταιρισμός Μηλοχωρίου**

- ✓ *Έδρα : Μηλοχώρι, Δήμος Μουρικίου – Ν. Κοζάνης*
- ✓ *Έτος ίδρυσης : 1927*
- ✓ *Μέλη : 70*
- ✓ *Δραστηριότητες : Συγκέντρωση, τυποποίηση και εμπορία οπωρικών*

2.4.2. Δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις

Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί έχουν συστήσει δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις σε κάθε Νομό ή περιοχή. Ετσι σε ολόκληρη την Δυτική Μακεδονία λειτουργούν επτά (7) Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, μέλη των οποίων είναι όλοι οι πρωτοβάθμιοι.

- ✓ *Ν. Γρεβενών : Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Γρεβενών που καλύπτει ολόκληρο το Νομό.*
- ✓ *Ν. Καστοριάς : Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Καστοριάς που καλύπτει ολόκληρο το Νομό.*
- ✓ *Ν. Φλώρινας*
  - Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Φλώρινας που καλύπτει την Επαρχία Φλώρινας.
  - Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου που καλύπτει την Επαρχία Αμυνταίου.
- ✓ *Ν. Κοζάνης*
  - Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Κοζάνης που καλύπτει την επαρχία Κοζάνης.
  - Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Βοίου που καλύπτει την επαρχία Βοΐου.
  - Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Εορδαίας που καλύπτει την επαρχία Εορδαίας.

Οι πιο συνηθισμένες δραστηριότητες των Ενώσεων, που είναι περίπου κοινές για όλες, είναι :

- ✓ *Εμπορία Αγροτικών Προϊόντων και Γεωργικών Εφοδίων. Συνήθως διαθέτουν ιδιόκτητες εγκαταστάσεις επεξεργασίας και αποθήκευσης καθώς και εξοπλισμό για τις κυριότερες δραστηριότητες.*
- ✓ *Παραγωγή μεταποιημένων προϊόντων, κυρίως τυροκομικών*
- ✓ *Μονάδες τυποποίησης και διαλογής προϊόντων, κυρίως οπωρικών*
- ✓ *Σποροπαραγωγή*

- ✓ *Στήριξη των αγροτών, κυρίως μέσω της σύνταξης και επεξεργασίας αιτήσεων στα πλαίσια του «Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Επιδοτήσεων (ΟΣΔΕ).*
- ✓ *Λογιστική Εξυπηρέτηση των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών*
- ✓ *Σύνταξη «ομάδων παραγωγών»*
- ✓ *Αγροτική πίστη προς όφελος των μελών τους, μέσω των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών.*

2.4.3. Αξιόλογες παρεμβατικές δραστηριότητες

Ορισμένες από τις δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις, έχουν αναπτύξει αξιόλογες δραστηριότητες, η κάθε μία σε ξεχωριστό τομέα.

Οι πιο σημαντικές είναι :

ΕΑΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ

Παραγωγή κρασιού

Το οινοποιείο ιδρύθηκε το 1959 και σήμερα είναι δυναμικότητας 2.000 τόννων κρασιού με πραγματική ετήσια παραγωγή 800-1000 τόνους. Στο χώρο του οινοποιού, το οποίο είναι επισκέψιμο, υπήρχε πρότυπο παρασκευαστήριο τσίπουρου και κάβα παλαίωσης.

Εμπορία Οπωρικών

Στο Δημοτικό Διαμέρισμα Βεγόρας έχει ιδρυθεί διαλογητήριο 3.500 τ.μ., καθώς και τους απαιτούμενους ψυκτικούς χώρους, με σκοπό τη συγκέντρωση, διαλογή, τυποποίηση και εμπορία, κυρίως των μήλων της περιοχής.

ΕΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ - ΣΕΡΒΙΩΝ

Διαθέτει τυροκομείο στην περιοχή των Σερβίων, παράγοντας αποκλειστικά τυρί φέτα, αξιοποιώντας την γαλακτοπαραγωγή της ευρύτερης περιοχής. Αν και η ποιότητα της παραγωγής θεωρείται άριστη, εντούτοις η εγκατάσταση του τυροκομείου (κτίριο και εξοπλισμός) χρειάζεται ανανέωση λόγω της παλαιότητας, όμως η Ένωση αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

ΕΑΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Διαθέτει τυροκομείο στην περιοχή Πεδίου Βολής, παράγοντας ποιοτικά τυροκομικά προϊόντα και ιδιαίτερα φέτα. Η πρώτη ύλη προέρχεται αποκλειστικά από παραγωγούς της περιοχής.

ΕΑΣ ΒΟΪΟΥ

Διαθέτει τυροκομείο στην περιοχή Νέάπολης Κοζάνης, το οποίο όμως δεν λειτουργεί γιατί η Ένωση αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

2.4.4. Δασικοί Συνεταιρισμοί

2.4.4.1. Νομός Γρεβενών

α/α	ΔΑΣΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	ΕΔΡΑ	ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΛΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Αβδέλλας	Αβδέλλα	11	
2	Αγίων Θεοδώρων	Αγ. Θεοδώροι	38	
3	Γρεβενών ¨Η Λάβδα¨	Λάβδα	9	
4	Ζιάκα	Ζιάκα	14	
5	Κηπουρίου	Κηπουρίο	18	
6	Κοσματίου	Κοσμάτι	6	
7	Κρανιάς	Κρανιά	36	
8	Μαυραναίων	Μαυραναίοι	11	
9	Μικρολίβαδου	Μικρολίβαδο	17	
10	Μοναχιτίου	Μοναχίτι	22	
11	Περιβολίου	Περιβόλι	18	
12	Περιβολίου ¨Πίνδος ¨	Περιβόλι	12	
13	Περιβολίου ¨Φλέγκα¨	Περιβόλι	15	
14	Σαμαρίνας	Σαμαρίνα	23	
15	Σμίξης	Σμίξη	11	
16	Σπηλαίου	Σπήλαιο	23	
17	Τρικώμου	Τρίκωμο	9	
18	Φελλίου	Φελλί	19	
19	Σπηλαίου "Θ.Ζιάκας"	Σπήλαιο	8	
20	Περιβολίου "Αγ.Νικόλαος"	Περιβόλι	9	
21	Σμίξης "Βασιλίτσα"	Σμίξη	15	
22	Αγ. Παρασκευή Μοναχιτίου	Μοναχίτι	7	

2.4.4.2. Νομός Καστοριάς

α/α	ΔΑΣΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	ΕΔΡΑ	ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΛΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΔΑΣ ΖΟΥΖΟΥΛΗΣ	ΖΟΥΖΟΥΛΗ	12	
2	ΔΑΣ ΧΡΥΣΗΣ (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ)	ΧΡΥΣΗ	3	
3	ΔΑΣ ΧΡΥΣΗΣ (ΑΛΩΝΙΑ)	ΧΡΥΣΗ	6	
4	ΔΑΣ ΧΡΥΣΗΣ (ΑΡΡΕΝΩΝ)	ΧΡΥΣΗ	11	
5	ΔΑΣ ΧΡΥΣΗΣ (ΓΡΑΜΜΟΥ)	ΧΡΥΣΗ	10	
6	ΔΑΣ ΚΟΤΥΛΗΣ	ΚΟΤΥΛΗ	7	
7	ΔΑΣ ΜΑΝΙΑΚΩΝ	ΜΑΝΙΑΚΟΙ	4	
8	ΔΑΣ ΚΥΨΕΛΗΣ	ΚΥΨΕΛΗ	4	
9	ΔΑΣ ΕΠΤΑΧΩΡΙΟΥ	ΕΠΤΑΧΩΡΙ	14	
10	ΔΑΣ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	7	
11	ΔΑΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	ΤΟΙΧΙΟ	**7**	
12	ΔΑΣ ΒΥΣΣΙΝΙΑΣ	ΒΥΣΣΙΝΙΑ	10	
13	ΔΑΣ ΟΞΥΑΣ	ΟΞΥΑ	10	
14	ΔΑΣ ΠΕΥΚΟΥ	ΠΕΥΚΟ	13	
15	ΔΑΣ ΠΕΥΚΟΦΥΤΟΥ	ΠΕΥΚΟΦΥΤΟ	5	
16	ΔΑΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ-ΚΟΤΥΛΗΣ	ΚΟΤΥΛΗ	4	

2.4.4.3. Νομός Κοζάνης

⇒ **Δασαρχείο Κοζάνης**

α/α	ΔΑΣΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	ΕΔΡΑ	ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΛΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΛΩΝ)
1	Αγίας Κυριακής	Βελβεντό	14	22
2	Παλαιογρατσάνου	Βελβεντό	7	16
3	Καταφυγίου	Βελβεντό	4	9

⇒ **Δασαρχείο Τσοτυλίου**

α/α	ΔΑΣΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	ΕΔΡΑ	ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΛΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Α.Δ.Σ. Αυγερινού	Αυγερινός	14	
2	Α.Δ.Σ. Πενταλόφου – Διλόφου	Πεντάλοφος	17	

2.5. Αξιολόγηση έργου – αποτελεσματικής λειτουργίας των παραπάνω θεσμών

Η λειτουργία των αυτοδιοικητικών θεσμών, σε πολιτικό επίπεδο, γενικά κρίνεται ικανοποιητική για το σύνολο της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια σαν θεσμός διαθέτει επαρκή τεχνική υποδομή και στελεχιακή συγκρότηση που καλύπτει τις ανάγκες της περιοχής (έλλειμμα στελέχωσης γεωτεχνικών).

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα τεχνικών υποδομών και ανταποκρίνονται σε ικανοποιητικό βαθμό στις υποχρεώσεις τους.

Οι ΟΤΑ Α βαθμού με το πρόγραμμα συνενώσεων βελτίωσαν την υλικοτεχνική και στελεχιακή συγκρότησή τους αλλά αυτοί που έχουν μικρό μέγεθος αδυνατούν να λειτουργήσουν σαν αυτόνομες μονάδες προγραμματισμού και υλοποίησης έργων.

Η λειτουργία των Αναπτυξιακών εταιρειών σαν υποστηρικτικών μηχανισμών σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης έργων και προγραμμάτων έχει βοηθήσει και βοηθά σημαντικά στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης.

Οι συνεταιρισμοί αποτελούν τον αδύναμο κρίκο στο παραγωγικό περιβάλλον. Οι Ενώσεις συνεταιρισμών ουσιαστικά έχουν μετατραπεί σε «σφραγίδες» και η λειτουργία τους δεν έχει σχέση με τις ανάγκες και το μέλλον του αγροτικού χώρου.

Οι αξιόλογοι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί της Περιφέρειας αποτελούν μονοψήφιο αριθμό και λόγω μικρού μεγέθους αντιμετωπίζουν προβλήματα επενδύσεων και πρόσβασης σε αγορές.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι πρέπει να επιδιωχθεί ένα νέο συνεταιριστικό μοντέλο που θα λειτουργεί στην κατεύθυνση υπεράσπισης του αγροτικού εισοδήματος αλλά με κριτήρια διοίκησης και διαχείρισης ανταγωνιστικά των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

3. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

3.1. Αναπτυξιακή στρατηγική – προγραμματικό πλαίσιο

Στα πλαίσια σύνταξης των κατευθύνσεων του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) 2007 – 2013 Δυτικής Μακεδονίας διατυπώνεται η αποτίμηση των αποτελεσμάτων, των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την τρέχουσα και τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Ειδικότερα το αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, ύστερα από την υλοποίηση δύο Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και στο μέσον της εφαρμογής ενός τρίτου, παρουσιάζει τις ακόλουθες παραμέτρους που θα αποτελέσουν βασικά στοιχεία αξιολόγησης για το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της νέας προγραμματικής περιόδου για το Άξονα Ανάπτυξη της Υπαίθρου:

- ✓ *Στην περιοχή υλοποιήθηκαν πληθώρα προγραμμάτων προς όφελος της αγροτικής ανάπτυξης – ανάπτυξης της υπαίθρου.*

- ✓ *Βασικό στοιχείο αποτέλεσε η αξιοποίηση των διαθέσιμων φυσικών πόρων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών, με κύριο στόχο την αντιστροφή του κλίματος ερήμωσης της υπαίθρου.*

- ✓ *Τα προηγούμενα χρόνια σημαντικός αριθμός επενδύσεων υλοποιήθηκαν και τόνωσαν την απασχόληση στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, βάζοντας τα θεμέλια για περαιτέρω συνέχιση της προσπάθειας αυτής με διαφοροποίηση και καινοτομία.*

- ✓ *Τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν με τη συνδρομή των Αναπτυξιακών Εταιρειών της Περιφέρειας, όπως τα LEADER I, II και LEADER+, τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) του ΕΠΑΑ-ΑΥ και του ΠΕΠ, στήριξης των ΜΜΕ μέσω του ΕΠΑΝ και του ΠΕΠ, εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων*

κ.λ.π. είχαν ως αποτέλεσμα την ενεργοποίηση του επιχειρηματικού δυναμικού της Περιφέρειας και την προετοιμασία του εν όψει των ανταγωνιστικών συνθηκών του νέου παγκοσμιοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος.

3.2. Διαρθρωτικές παρεμβάσεις

Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στον αγροτικό χώρο αφορούν τα ακόλουθα έργα:

ΕΡΓΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΉΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000-2006

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	8.732.438,08
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	25.085.180,21
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	321.170,36
ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	2.131.217,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ	4.477.975,06
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΕΣΣΙΑΝΗΣ (Γ' ΦΑΣΗ)	419.662,51
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	6.501.882,08
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΚΟΛΧΙΚΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	6.559.061,00
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΠΑΡΟΡΙΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	8.245.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΑΣ - ΜΕΛΙΣΣΟΤΟΠΟΥ	3.846.472,03
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΙΕΡΟΠΗΓΗΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΕ ΚΛΕΙΣΤΟ)	645.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ ΑΠΌ ΤΟΥΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΕΣ ΚΟΛΧΙΚΗΣ - ΠΑΡΟΡΙΟΥ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ	2.552.550,00
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΔΙΚΤΥΟ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΣΤΟ Δ.Δ. ΟΞΥΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΙΤΣΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	505.000,00
ΚΑΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	1.544.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ	2.210.950,05
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ Δ.Δ ΙΤΕΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΕΝΤΖΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	217.120,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ Δ.Δ. ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	696.200,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ Δ.Δ. ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΝΤΖΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.174.712,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΓΕΡΜΑΣ	2.893.641,00
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΓΕΡΜΑ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	247.731,93
ΜΕΛΕΤΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΔΑΣΜΩΝ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ (ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΜΕΛΑ, ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΝΙΩΝΑΣ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΚΑΜΠΟΥ) ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	175.623,33

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΕΡΑΣΕΑΣ - ΚΑΡΥΔΙΤΣΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	253.851,80
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩ ΚΩΜΗΣ - ΚΑΤΩ ΚΩΜΗΣ ΔΗΜΟΥ ΕΛΙΜΕΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	334.556,03
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΥΔΡΟΥΣΑΣ - ΑΝΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	257.712,28
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΤΡΟΠΑΙΟΥΧΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	251.574,57
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΕΙΣ - ΤΕΧΝΙΚΑ - ΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΑ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ	598.679,38
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	299.340,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΒΕΝΖΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΣΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	299.340,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΙΤΕΑΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΛΙΘΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	600.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩ ΚΛΕΙΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	352.165,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	330.400,00
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	256.060,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΡΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	322.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ Δ.Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΤΑΜΟΥ Δ. ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	500.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΕΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΦΕΛΛΙΟΥ - ΚΑΡΠΕΡΟΥ - ΤΡΙΚΚΟΚΙΑΣ - ΠΑΛΙΟΥΡΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	261.205,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΠΟΛΥΔΕΝΔΡΙΟΥ - ΠΥΛΩΡΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	199.325,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Δ.Δ. ΑΡΔΑΣΣΑ , ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ , ΕΜΠΟΡΙΟΥ , ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ , ΦΟΥΦΑ ΚΑΙ ΟΙΚ. ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	504.961,62
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ ΑΓΤΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Δ.Δ. ΚΟΜΝΗΝΩΝ, ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΓΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ	401.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΝΙΚΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	250.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΝΗΣΙΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	100.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	450.000,00
ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΘΕΣΗ "ΒΑΛΙΑΚΥΡΝΑ" ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ	440.205,43

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ.	
ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΜΠΑΙΤΑΝΙ" ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	416.727,81
ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΥΚΟΦΥΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΒΑΡΥΚΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	95.000,00
ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΥΚΟΦΥΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΥ - ΚΩΤΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	183.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑΦΡΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΔΡΟΜΟ Β' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΕΛΙΓΜΟΙ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ - ΧΑΝΙ ΜΠΙΡΙΚΙ" ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΤΚΑΓΙΩΝ ΔΑΣΩΝ".	156.566,40
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΚΑΜΕΝΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΤΕΡΤΙΜΟΣ" ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	171.357,30
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (15) ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 50 Μ3 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟΥΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ. Η ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΘΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΘΕΙ ΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΕ 1.000.000 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ.	245.341,16
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΔΑΣΟΥΣ ΠΛΑΤΥΦΥΛΛΩΝ (ΓΑΥΡΟΥ - ΔΡΥΟΣ) ΣΤΗΝ ΑΥΓΗ ΠΟΛΥΜΥΛΟΥ ΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΣΠΟΝΔΟΥ	330.154,07
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΒΕΡΓΑΣ - ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΣ"	155.300,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΣΓΟΥΡΟ - ΠΡΟΣΗΛΙΟ - ΔΕΞΑΜΕΝΗ	153.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ" ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	245.047,69
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΡΩΜΙΟΣ-ΠΑΠΑΠΟΥΛΙΑ" ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	503.850,00
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΕΛΑΤΗΣ Δ.Δ ΡΟΔΙΑΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΙΑΝΗΣ ΓΙΑ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	619.031,43
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ (ΚΑΜΠΟΥΡΙ ΜΑΡΜΑΡΟ - ΝΕΡΙΚΙΤΑ - ΕΛΑΤΟΣ - ΓΑΓΑΜΗΤΑ) ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΒΟΪΟΥ , ΔΑΣΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ - ΒΥΘΟΥ ΜΗΚΟΥΣ 8,72 ΧΛΜ	401.350,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ "ΜΑΚΡΟΧΩΡΙ - ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ - ΜΕΛΑΣ" ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ	215.055,00
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΤΟΙΧΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	760.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΚΟΝΤΡΟΥ - ΒΟΥΖΙ" ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	302.542,37
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΓΑΙΔΟΥΡΟΚΑΜΠΟΣ - ΣΑΛΙΑΤΟΥΡΑ" ΓΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΚΡΑΝΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	121.430,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΤΖΙΤΖΙΛΙΩΝΗ - ΠΑΠΑΠΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	171.440,68
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ	1.844.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΙΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ	146.735,14
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	308.143,80
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	163.814,66
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ Θ. ΖΙΑΚΑ	208.488,66
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΟΠΗΓΗ - ΡΟΔΙΑΝΗ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	440.205,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	234.855,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	234.775,86
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΕΡΜΙΟΥ	250.299,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ Δ.Δ. ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΙΛΩΤΑ	206.500,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ Δ.Δ. ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΥ	293.470,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΟΔΩΝ ΣΤΟ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ	150.380,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΪΑ ΣΤΑ Δ.Δ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	350.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΪΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	178.802,55
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΗΛΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	376.040,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	295.609,86
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΛΑΣΤΗΣ	94.360,23
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΑ Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΚΑ ΚΑΙ ΠΕΝΤΑΒΡΥΣΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	261.783,32
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	115.600,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ - ΒΟΥΛΓΑΡΗ - ΚΡΥΟΝΕΡΙ - ΚΡΥΑ ΒΡΥΣΗ	215.000,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	475.167,00
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	89.117,74
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΔΙΠΟΤΑΜΙΑΣ	132.956,48
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΗΣ	307.980,00
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ Η ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	2.608.983,60
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΆΔΩΝ ΣΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ Ο.Π.Α.Α.Χ. ΤΟΥ Π.Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	174.920,00
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΆΔΩΝ ΕΚΤΟΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ Ο.Π.Α.Α.Χ ΤΟΥ Π.Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΑΔΟΝΙΑΣ	3.179.192,95
ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	7.851.938,33
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	1.107.808,33
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	98.000,00
ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	916.545,33
ΓΕΩΦΡΑΓΜΑ ΚΑΡΠΕΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΣΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.900.000,00
ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	2.500.000,00
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ	22.500.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΕΥΡΩ)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΑΠΑΛΟ - ΒΑΛΑΝΙΔΙΑ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	100.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΜΑΤΣΑ - ΒΑΛΑΝΙΔΙΑ - ΤΣΟΥΤΣΟΥΡΑ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	193.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΚΑΛΥΒΕΣ - ΚΑΡΑΤΖΑ ΕΛΑΤΟΣ - ΑΥΧΕΝΑΣ ΧΕΛΩΝΑΣ" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	232.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ - ΓΛΥΚΟΝΕΡΙ - ΟΡΙΑ ΔΗΜ. ΔΑΣ. ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ ΚΟΤΥΛΗΣ ΚΛΠ. ΚΑΙ Β. ΓΡΑΜΜΟΥ"	380.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "Ρ.ΚΡΥΟ ΝΕΡΟ - Δ.Τ. 27 α΄" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	161.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΓΑΙΔΟΥΡΟΚΑΜΠΟΣ - ΣΑΛΙΑΤΟΥΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΚΡΑΝΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	168.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΓΚΑΓΚΑΡΑΤΣΑ - ΜΠΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	400.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΣΕΒΡΕΝΗ - ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ - ΛΕΥΚΗ ΓΙΑΝΝΟΒΟΥ - ΛΙΒΑΔΙΑ ΠΟΛΙΕ" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	571.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ Δ.Δ. ΜΑΥΡΟΚΑΜΠΟΥ - ΜΕΛΑ , ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.630.000,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	371.280,00
ΑΝΥΨΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΝΑΧΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑΣ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3.160.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	**153.029.732,50**

ΕΡΓΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ - Β' ΠΕΠ (1994 – 1999)

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟ	7.500.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘΟ	8.552.798
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΔΙ	10.015.631
ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ,ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑ	8.656.986
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΟΜΙΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ. ΠΡΟΣ	5.838.411
ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ,ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑ	7.500.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘ	7.395.000
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (	9.000.000
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ - ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕ	8.459.396

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΛΙΕΙΑΣΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙΠΡΟΩΘΗΣ	6.700.805
ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ,ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ - ΚΤΗΝΟΤΡ	7.500.000
ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΜΠΟΡΙΑΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣΠΡ	5.807.261
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘ	7.686.226
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘ	7.500.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘ	7.166.559
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	8.616.274
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΡΟΚΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥ	14.551.209
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΓΑΛΩΝΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕΠΑΡΑΠΛΕΥΡΕΣ	5.890.045
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ -ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩ	6.000.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΟΡΘ	8.654.388
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (	7.469.345
ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜ	7.493.696
ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜ	7.346.268
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΛΙΕΙΑΣ,ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙΠΡΟΩΘΗ	7.300.335
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ	3.615.000
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ -ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩ	5.887.400
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΝΕΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΡΔΕΥΤΙ	11.000.000
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΟΥ	10.800.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ-ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣΚΑΛ	7.527.677
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ	10.283.157
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ	11.800.000
ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	14.500.000
ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	15.000.000
ΕΜΠΟΡΙΟ - ΠΡΟΒΟΛΗ -ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ-ΠΙΣ	16.650.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	16.650.000
ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ- ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ,	13.875.000
ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ	17.556.396
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ -ΤΥ	13.125.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ -	15.704.700
ΕΚΤΡΟΦΗ ΓΟΥΝΟΦΟΡΩΝΖΩΩΝ	40.000.000
ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡ	16.000.000
ΕΜΠΟΡΙΟ-ΠΡΟΒΟΛΗ-ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ-ΠΙΣΤΟ	19.071.446

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (Ρ	13.125.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (Μ	15.996.400
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (Ν	15.973.819
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (Φ	11.972.000
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (Ε	13.875.000
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ-ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ	13.125.000
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΚΡΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝΠΑΡ	13.032.125
ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡ	15.982.627
ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΕΣΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	16.187.054
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΑΡΜΑΡΟΥ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΥΠΟΠ	13.125.000
ΕΜΠΟΡΙΟ-ΠΡΟΒΟΛΗ-ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ-ΠΙΣΤΟ	18.994.804
ΕΜΠΟΡΙΟ-ΠΡΟΒΟΛΗ-ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ-ΠΙΣΤΟ	19.155.614
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΜΗΛΑ, ΦΡΑΟΥΛΕΣ,ΠΑΤΑΤΕ	16.500.000
ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗΔΙΚΤΥΩΝ ΜΕ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡ	16.500.000
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥΚΡΑΣΙΟΥ	16.852.815
ΕΚΔΟΡΟΣΦΑΓΕΙΣ	13.125.000
ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ	20.723.757
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ - Τ	16.200.000
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΑΠΟΞΗΡΑΝΣ	21.000.000
ΊΔΡΥΣΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜ	16.200.000
ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	21.000.000
ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ	21.000.000
ΕΚΤΡΟΦΗ ΓΟΥΝΟΦΟΡΩΝ ΖΩΩΝ	18.000.000
ΝΕΕΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟ	17.747.147
ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜ	20.100.000
ΝΕΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ (ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΑ ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΡΟ	22.454.337
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	21.000.000
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔ	21.875.000
ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	17.835.646
ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ - ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	18.815.204
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΡΟΚΟΥ ΥΠΟ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ (ΘΕΡΜΟΚΗ	22.850.882
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ	21.000.000
ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΛΕΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	21.950.340

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤ	15.078.135
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔ	18.000.000
ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΑΣΙΟΥ	15.552.860
ΕΚΤΡΟΦΗ ΟΙΚΟΣΙΤΩΝ ΖΩΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	18.000.000
ΑΝΩ ΚΩΜΗ-ΚΑΤΩ ΚΩΜΗ-ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ-ΚΗΠΟΣ-ΣΠΑΡΤΟ	268.073.831
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	17.805.963
ΛΕΚΑΝΗ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	19.992.141
ΛΕΚΑΝΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	11.999.895
ΓΕΦΥΡΑ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ	12.051.517
ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΓΕΡΜΑΣ	28.825.978
ΔΙΑΝΟΙΞΗ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΥΝ/ΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΡΙΟΥ	4.000.000
ΔΡΟΜΟΣ ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙ-ΦΩΤΕΙΝΗ-ΤΟΙΧΙΟ	4.200.066
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ(ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΣΙΦΛΙΚΙ)	4.000.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΝΛΗΝΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ	2.000.000
ΑΓΡΟΤ.ΟΔΟΠΟΙΙΑ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	12.177.600
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΣΠΗΛΑΙΑ -ΝΟΣΤΙΜΟ	7.868.600
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	75.000.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	76.936.789
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	144.195.096
ΚΕΝΤΡΟ ΒΛΑΣΤΗΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	19.839.417
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ-Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΛΕΙΔΙΟΥ	57.370.000
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ-Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣΠΑΡΩΡΙΟΥ	21.820.977
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ-Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΝΗΣΙΟΥ	39.456.264
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ-Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	22.663.403
Π.Ε.Α. ΠΟΛΥΠΛΑΤΑΝΟΥ,ΚΑΛΛΙΝΙΚΗΣΚ. ΚΛΕΙΝΩΝ,ΝΙΚΗΣ,ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	72.968.343
Π.Ε.Α. ΜΕΣΟΚΑΜΠΟΥ,ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΥ,Κ.ΚΑΛΛΙΝΙΚΗΣ,ΜΑΡΙΝΑΣ,ΠΑΠΑΓΙΑΝΗ	121.634.680
Π.Ε.Α. ΦΑΡΑΓΓΙΟΥ,ΜΑΝΙΑΚΙΟΥ,ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ,ΠΕΛΑΡΓΟΥ,ΒΕΓΟΡΑΣ	35.261.669
Π.Ε.Α. ΛΟΦΩΝ, ΒΕΥΗΣ, ΜΕΛΙΤΗΣ , ΚΛΕΙΔΙΟΥ	50.987.261
Π.Ε.Α. ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ, ΑΡΜΕΝΟΧΩΡΙΟΥ ΜΕΣΟΝΗΣΙΟΥ	37.089.985
Π.Ε.Α. ΒΑΡΥΚΟ,Ξ.ΝΕΡΟΥ,ΑΕΤΟΥ,ΠΕΔΙΝΟΥ,ΑΓΡΑΠΙΔΙΑΣ,ΛΙΜΝΟΧΩΡΙΟΥ	138.866.083
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ - Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΙΤΕΑΣ	106.000.000
Π.Ε.Α. ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΙΤΗΣ - ΙΤΕΑΣ	47.770.000
Π.Ε.Α. ΜΕΣΟΚΑΜΠΟΥ-ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΥ-Κ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΝΑΣ-ΝΙΚΗΣ	51.900.000

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
Π.Ε.Α. ΠΕΔΙΝΟΥ-ΛΙΜΝΟΧΩΡΙΟΥ-ΒΑΛΤΟΝΕΡΩΝ-ΦΑΝΟΥ-ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	57.186.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΝΙΔΗΣ	2.960.923
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΡΟΥ	1.768.027
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΦΕΛΛΙΟΥ	3.999.907
ΦΕΛΛΙΟΥ Β' ΦΑΣΗ	8.387.121
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	18.912.043
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ	3.656.618
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΜΕΓ. ΣΕΙΡΗΝΙΟΥ	3.820.903
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΤΡΙΚΟΚΚΙΑΣ	9.500.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΑΡΠΕΡΟΥ - ΔΗΜΗΤΡΑΣ	9.969.132
ΠΕΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΝΙΔΗΣ 97	2.015.218
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΝΙΔΗΣ	5.426.350
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΛΗΜΑΤΑΚΙΟΥ	5.545.617
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ - ΝΗΣΙΟΥ	11.115.902
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΦΕΛΛΙΟΥ (Γ' ΦΑΣΗ)	6.360.196
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΠΥΛΩΡΩΝ	35.728.541
Π.Ε.Α ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ (Β' ΦΑΣΗ)	11.278.191
Π.Ε.Α. ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΕΙΡΗΝΙΟΥ (Β' ΦΑΣΗ)	11.858.576
ΠΕΑ ΚΑΡΠΕΡΟΥ - ΔΗΜΗΤΡΑΣ (Β' ΦΑΣΗ)	21.647.548
ΠΕΑ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟΥ-ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ-ΑΓ.ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ-ΡΟΔΙΑΝΗΣ-ΤΡΑΝΟΒΑΛΤΟΥ	87.615.400
ΠΕΑ ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ-ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΦΟΥΦΑ-ΔΡΟΣΕΡΟΥ	102.174.968
ΠΕΑ ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ-ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ-ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ-ΦΟΥΦΑ-ΔΡΟΣΕΡΟΥ	34.710.000
Π.Ε.Α. Ν.ΚΟΖΑΝΗΣ ΑΓ.ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ-ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ-ΛΙΒΑΔΕΡΟ-ΛΕΥΚΟΠΗΓ	80.443.497
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ	7.740.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	6.000.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΝΙΚΗΣ-ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	9.280.000
ΠΙΛΟΤΙΚΟΣ ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΥ	15.036.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΡΑΝΟΧΩΡΙΟΥ-ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	19.489.461
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΣΠΡΟΚΚΛΗΣΙΑΣ-ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ	20.804.808
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ (Β'ΦΑΣΗ)	1.859.365
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ (Γ'ΦΑΣΗ)	1.575.459
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΟΡΗΣΟΥ (Α' ΦΑΣΗ)	41.080.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΧΑΛΑΡΑΣ (Α' ΦΑΣΗ)	7.121.809

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝ. ΚΟΡΗΣΟΥ Β' ΦΑΣΗ	56.000.000
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝ. ΧΑΛΑΡΑΣ Β' ΦΑΣΗ	32.982.626
ΠΕΑ ΧΑΛΑΡΑΣ (Γ' ΦΑΣΗ)	27.057.000
ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΛΙΘΙΑΣ, 1996	30.639.961
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΣΑΛΒΑΡΙΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ), 1996	2.298.984
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΒΥΣΣΙΝΙΑΣ, 1996	6.303.253
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΛΗΝΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ D=0,80Μ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΔΡΟΜΟ ΒΕΡΓΑ-ΠΟ	4.740.110
ΜΙΣΘΩΣΗ (3) ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΩΝ (ΤΖΕΛΙΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ), 1997	7.792.848
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΩΝ (ΣΑΛΒΑΡΙΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ), 1997	4.670.007
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΗ ΕΠΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ, 1997	2.023.274
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΕΦΑΛΑΡΙΑ, 1997	271.872
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ (ΧΕΙΜΑΡΡΟΙ), 1997	960.000
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΛΑΚΚΩΝ ΚΑΙ ΦΥΤΕΥΣΗ ΦΥΤΑΡΙΩΝ ΓΥΜΝΟΡΙΖΩΝ ΑΚΑΚΙΑΣ ΚΑΙ	944.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΛΗΜΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ D=0,80Μ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΔΡΟΜΟ ΒΕΡΓΑ-ΠΟ	7.797.613
ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΛΙΘΙΑΣ, 1997	10.279.766
ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΦΥΤΩΡΙΟΥ	1.654.381
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ-ΑΣΠΡΟΚΚΛΗΣΙΑΣ,	2.919.963
ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟ, 19	13.884.601
ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΡΓΑΤΙΚΑ-ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ, 1997	9.505.765
ΣΚΑΛΙΣΜΑ-ΒΟΤΑΝΙΣΜΑ ΦΥΤΑΡΙΩΝ ΜΑΥΡΗΣ ΠΕΥΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΤΕΛΕ	2.034.836
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ - 1998	23.797.655
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΝΑΛΑ - ΚΟΝΙΑ - ΤΣΟΥΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΥΨ	15.653.259
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ - 1998	542.800
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΠΟΡΟΙ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ - ΑΚΑΚΙΑ	1.859.206
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗΝ ΘΕΣΗ ΦΑΛΑΚΡΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΥ -1998	5.998.931
ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ -	20.459.600
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	3.623.729
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ - 1998	1.476.627
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΧΕΤΩΝ	1.570.896
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ - 1998	4.729.918
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΩΝ - 1998	11.715.940
ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ - ΥΛΙΚΑ - 1998	22.848.120
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΓΗΣ - ΠΛΗΡΩΣΗ ΛΑΚΚΩΝ Σ	1.630.730

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΠΟΛΥΒΟΛΕΙΟ - ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	12.600.128
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΑΓΙΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΥΡΟΥ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ -	3.451.743
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΤΑΜΟΥ - 1999	3.421.177
ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΝΩΝ Μ. ΠΕΥΚΗΣ - ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΠΟΡΟΙ - ΚΑ	5.215.069
ΦΥΤΕΥΣΗ ΦΥΤΑΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΙΜΕΝΙΚΟΥ - 1999	708.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΛΗΝΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΣΤΑΥΡΟ ΑΠΟΣΚΕΠΟΥ - ΑΥΧ	29.961.494
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ - 1999	623.500
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΣΩΛΗΝΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΧΑΛΑΡΑ - ΠΟΙΜΕΝΙΚΟ - 1999	14.222.411
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΛΗΝΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ ΔΕΞΑΜΕΝΗ - ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙ - 1999	5.187.675
ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΧΑΡΑΔΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΥ	10.838.746
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΚΟΥΡΟΥΝΑΣ-ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ, ΟΔΟΠΟΙΙ	6.150.421
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΙΧΟΥ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ "ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ-ΝΤΙΖΑΣ", ΟΔΟΠΟΙΙΑ	3.657.796
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ-ΒΑΛΙΑΚΥΡΝΑ, ΟΔΟΠΟΙΙΑ	3.535.904
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ "ΠΗΓΗ ΜΟΡΓΚΟΪ- ΤΡΑΝΟΣ ΛΑΚΚΟΣ Δ	4.943.779
ΔΙΑΤΡΗΣΗ ΒΡΑΧΩΝ ΜΕ ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ ΑΕΡΟΣΥΜΠΙΕΣΤΗ, ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1994	472.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΙΧΟΥ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΔΡΟΜΟ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ,	868.551
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΙΧΟΥ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΣΠΗΛΑΙΟ-ΕΞΑΡΧΟΣ, ΟΔΟ	3.433.557
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΝΤΙΖΑ-ΜΑΝΤΗΛΑ-ΠΕΡΙ	5.131.938
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ - ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΜΙΞΗΣ - Ο	860.258
ΔΙΑΝΟΙΞΕΙΣ ΔΙΑΠΛΑΤΥΝΣΕΙΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΔΑΣΥΛΛΙΟΥ - ΚΑΣΤΑΝΙΕ	1.651.881
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ "ΚΡΑΝΙΑΣ - ΜΟΝΑΧΙΤΙΟΥ"	948.720
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.248.440
ΔΙΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ " ΡΕΜΑ ΒΑΛΙΑΣ - ΚΑΡΑΣΙ " ΣΤΟ Δ.Τ. 19-	8.164.386
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ	590.000
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ Δ.Τ. 14Β - 16	3.907.997
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.309.800
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ " ΠΕΤΡΙΝΟ ΓΕΦΥΡΙ " ΑΛΑΤΟΠΕ	4.330.267
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1995	84.960
ΕΚΣΚΑΦΕΣ ΣΤΑ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΈΡΓΑ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΑΣΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.222.480
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ "ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΒΛΑΧΟΠΟΤΑΜΟΣ"	1.676.693
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΣΟΠΕΔΗΣ ΔΙΑΒΑΣΗΣ "ΣΑΜΑΡΙΝΑ - ΒΑΛΙΑΚΥΡΝΑ"	885.000
ΜΙΣΘΩΣΗ ΦΟΡΤΗΓΟΥ ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΟΥΜΕΝΟ ΦΟΡΤΩΤΗ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 19	6.038.060
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΔΡΟΜΟΥ ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΠΤΑΧΩΡΙΟΥ -	9.569.761

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΚΣΚΑΦΕΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1995	784.500
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ "ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ - ΝΤΕΤΣΙΟΥ ΚΑΛΥΒΙΑ"	885.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ "ΚΟΥΡΟΥΝΑ - ΑΝΙΤΣΑΣ" - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1995	960.520
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ "ΚΟΥΡΟΥΝΑΣ - ΠΡΟΣΒΟΡΟ" - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 199	7.239.013
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΣΑΜΑΡΙ - ΣΑΛΙΑΤΟΥΡΑ" ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΔΤΡ.	5.498.826
ΔΙΑΠΛΑΤΥΝΣΗ ΔΡΟΜΟΥ "ΡΩΜΙΟΣ - ΟΡΙΑ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ	4.532.354
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1996	582.755
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΑΚΑΜΠΤΗΡΙΟΣ "ΦΟΥΝΤΟΥΝΙΑ	2.945.855
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΒΕΛΟΝΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ Κ	6.297.483
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΔΤ. 9Γ,Ε,ΣΤ,Ζ,Η ΔΗΜΟΣΙΟΥ Δ	4.271.264
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΩΝ ΔΡΟΜΟΥ ΡΕΜΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΥ - ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣ	996.050
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ "ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ" ΚΡΑΝΙΑΣ - Ο	2.709.489
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΒΕΛΟΝΙ - ΠΡΙΟΝΙΑ" - ΟΔΟΠΟ	1.040.760
ΔΙΑΤΡΗΣΗ ΒΡΑΧΩΝ ΣΕ ΔΑΣΙΚΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ	424.800
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ - ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1	277.536
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ -ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1996	2.052.740
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ	1.044.300
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ "ΒΑΛΙΑΚΥΡΝΑ ΣΥΣΤΑΔΑ 3 Ε" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥ	318.600
ΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΔΑΣΟΝΟΜΕΙΟΥ ΔΕΣΚΑΤΗΣ - ΟΔΟ	630.616
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ "ΚΡΑΝΙΑΣ -ΜΟΝΑΧΙΤΙΟΥ"	1.043.120
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ	7.766.777
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ "Ρ.ΣΚΟΡΔΕΪ - ΣΥΣΤΑΔΑ 16 Θ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟ	2.769.402
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΠΥΡΟΣΤΙΑΣ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥ	1.540.135
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ "ΚΡΑΝΙΑΣ - ΜΟΝΑΧΙΤΙΟΥ - ΚΗΠΟΥΡΙΟΥ"	1.003.271
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ "ΚΟΚΚΑ - ΜΗΤΡΟΓΙΩΡΓΟΥ" ΠΕΡ	2.543.980
ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΓΟΡΓΙΑΝΗ - ΜΟΝΑΧΗΤΙ" -ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1997	3.419.511
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑΚΑΜΠΤΗΡΙΟΥ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ "ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ - ΚΟΥΡΟΥΝΑΣ"	3.203.601
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΣΤΟ ΔΤ 34 - 35 ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ Γ	3.665.459
ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ "ΣΜΙΞΗ - ΠΑΛΙΟΚΚΛΗΣΙ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΦΕ	3.325.797
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΔΤ 38 Α, 38 Β, 39 Α, 3	5.201.010
ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΝΤΙΖΑ - ΚΕΔΡΑ ΠΕΡΙΒΟΛ	1.011.134
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΡΑΝΙΑΣ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1998	859.040
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ 'ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ - ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ -	8.034.307

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ "ΣΑΜΑ	4.705.385
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΟ ΔΡΟΜΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ "ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ"	1.132.800
ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΓΟΡΓΙΑΝΗ - ΜΟΝΑΧΙΤΙ" - ΟΔΟΠΟΙΙΑ	16.053.776
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ "ΚΡΑΝΙΑΣ - ΜΟΝΑΧΙΤΙΟΥ - ΚΗ	5.292.247
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΚΑΜΗΛΑ - ΚΟΚΚΙΝΙΑΣ" - ΧΕΙΜΑΡΡΟΙ 1996	4.889.625
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΞΥΛΙΝΩΝ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ "ΤΕΡΤΙΜ	6.671.056
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΞΥΛΙΝΩΝ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ "ΤΕΡΤΙΜ	1.953.620
ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΑΝΑΨΥΧΗ ΣΤΙΣ Δ.Θ. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ - ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΙ -	84.533.517
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΚΟΥΡΟΥΝΑ" ΚΟΙΝΟΤΗΑΣ ΜΕΣΟΛΟΥΡΙΟΥ- ΑΝΑΔΑΣΩ	15.573.168
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ" ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΓΑΡΟΥ - ΑΝ	7.903.439
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΑΝΙΤΣΑ" ΦΙΛΙΠΠΑΙΩΝ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1995	3.660.950
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΑΝΙΤΣΑ" ΦΙΛΛΙΠΑΙΩΝ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ1996	3.553.275
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΓΕΦΥΡΑ" ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1996	15.887.520
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ "ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ" ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕ	8.148.840
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ " ΚΑΡΑΟΥΛΙ" ΤΡΙΚΩΜΟΥ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1996	15.354.796
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ " ΓΚΕΚΗΔΕΣ" ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ - ΑΝΑΔΑΣΩ	16.442.946
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΤΕΡΤΙΜΟΣ" ΔΕΣΚΑΤΗΣ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1997	26.964.327
ΕΞΟΡΥΞΗ - ΔΙΑΛΟΓΗ - ΦΟΡΤΩΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΝΑΠΟΘΕΤΗΣΗ ΧΩΜΑΤΟΣ	1.103.300
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΤΕΡΤΙΜΟΣ" ΔΕΣΚΑΤΗΣ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1998	4.439.862
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ " ΤΕΡΙΜΟΣ" ΔΕΣΚΑΤΗΣ ΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ) - ΑΝΑΔΑ	20.371.142
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΤΕΡΤΙΜΟΣ" ΔΕΣΚΑΤΗΣ - ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ 1999	14.319.215
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ 1994 - 2000	57.694.472
ΤΙΜΟΛΟΓΙΑ ΥΛΙΚΩΝ - ΚΑΥΣΙΜΩΝ - ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ - ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΓΙΑ	124.163.019
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ, 1998	1.165.840
ΥΛΙΚΑ - ΦΥΤΩΡΙΟ - ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ - 1994	5.216.732
ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1995	21.527.383
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ, 1995	56.310
ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΈΡΓΑ, 1995	8.359.076
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 1995	10.984.653
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 1995	33.226.612
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 1996	31.448.298
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ, 1996	4.580.518
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 1996	67.530.364

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΔΑΣΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ, 1996	13.239.892
ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΈΡΓΑ, 1996	5.238.061
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 1997	25.742.013
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 1997	18.244.052
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ-ΟΔΟΠΟΙΙΑ, 1997	8.748.482
ΟΔΟΠΟΙΙΑ, 1997	3.167.923
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ, 1997	2.078.880
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 1998	31.048.590
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 1998	26.685.988
ΟΔΟΠΟΙΙΑ, 1998	35.276.764
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 1999	13.540.817
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 1999	61.866.032
ΟΔΟΠΟΙΙΑ, 1999	32.619.119
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ-ΥΛΙΚΑ-ΔΑΠΑΝΕΣ, 2000	18.605.108
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ, 2000	62.049.074
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΟΪΟΥ	76.826.318
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΠΙΒΑΤΙΚΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ 4 Χ 4 ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	14.660.015
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΠΑΥΣΗΣ ΤΩΝ ΚΥΝΗΓΩΝ	12.471.242
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΚΟΣΙ ΑΝΑΘΡΕΠΤΗΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΚΤΡΟΦΕΙΟ ΚΟΥΡΙ ΚΟΖΑΝΗΣ	24.158.204
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΞΥΛΙΝΗΣ ΠΑΓΙΔΑΣ ΣΤΟ ΕΚΤΡΟΦΕΙΟ ΚΟΥΡΙ ΚΟΖΑΝΗΣ	5.235.698
ΙΣΟΠΕΔΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣ	247.112
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ " ΜΑΝΤΡΙ ΚΑΡΑΘΑΝΟΥ - ΡΕΜΑ	4.794.033
ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ ΔΕΝΔΡΥΛΛΙΩΝ ΟΠΩΡΟΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΣΕ ΒΙΟΤΟΠΟΥΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ	2.647.920
ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘ/ΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ "ΤΡΑΝΟΣ ΛΑΚΚΟΣ" ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΕΡΑ	3.000.000
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ -ΥΛΙΚΑ-ΜΙΣΘΟΔΩΣΙΑ	39.295.127
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΤΡΑΓΓΙΣΤΗΡΙΩΝ ΤΑΦΡΩΝ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘ/ΣΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ	3.107.542
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗΣ Δ.Τ. 29Α ΑΓ. Α	7.000.000
ΑΡΣΗ ΚΑΤΑΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟ "ΑΛΙΑΠΟΥΛΙΟΥ-ΧΟΝΔΡΑ ΔΕΝΔΡΑ" Κ	568.630
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΤΣΙΝΑ ΚΑΛΥΒΑ-Δ.Τ.14" ΤΟΥ	1.418.563
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΜΑΝΤΡΙ ΚΑΡΑΘΑΝΟΥ-ΜΠΡΙΑΣΤΑ	4.946.892
ΙΣΟΠΕΔΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ	566.400
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΡΕΜΑ ΚΑΨΑΛΙΑ(Δ.Τ. 3)-ΟΡΙΑ	9.888.920
ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΝΑΜΑΤΩΝ Δ.Θ. "ΑΓΓΕΛΑΔΙ	2.868.935

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΑΛΙΑΠΟΥΛΙΟΥ-ΡΑΧΗ ΤΣΙΤΣΙΚΛ	9.832.228
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ¨ΧΟΝΔΡΑ ΔΕΝΔΡΑ-ΡΑΧΗ ΤΣΙΤΣΙ	8.441.665
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗ Δ.Θ. ¨ΠΑΛΙΑΜΠΕΛΑ" ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΒΟΪΟΥ	11.850.417
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗ Δ.Θ. "ΠΑΛΙΑΜΠΕΛΑ" ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ (ΠΕΡΙΠΟΙΗΣ	354.411
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗ Δ.Θ. "ΠΑΛΙΑΜΠΕΛΑ" ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΒΟΪΟΥ, 199	2.765.323
ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ-19	1.932.206
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	8.632.880
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ(ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΑΘΜΙΔΩ	4.913.343
ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ-19	1.159.323
ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ-19	1.418.457
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΚΟΙΛΩΝ-ΜΕΛΙΣΣΙΩΝ-ΔΡΕΠΑΝΟΥ ΘΕΣΗ ΑΝΑΛΗΨΗ	38.855.040
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΛΥΓΕΡΗΣ	36.570.594
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ ΣΥΣΤΑΔΩΝ 5Γ,5Δ, ΚΑΙ 5Ε Δ.	9.667.340
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ ΡΟΔΙΑΝΗΣ-ΕΛΑΤΟΔΑΣΟΣ	1.363.162
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΟΥ ΓΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΕΡΓΟΤΑΞΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΚΟΜΝΗ	885.000
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΠΌ Ο.Τ.Α. ΚΑΙ ΦΟΡΕ	479.080
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΠΌ ΦΟΡΕΊΣ ΚΑΙ Ο.Τ.	494.774
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΠΌ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ Ο.Τ.	276.120
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΠΌ ΦΟΡΕΊΣ ΚΑΙ Ο.Τ.	306.800
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΠΌ ΦΟΡΕΊΣ ΚΑΙ Ο.Τ.	378.780
ΧΕΙΜΑΡΡΟΙ "ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ" ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟ	10.697.649
ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΕΛΒ	4.921.282
ΔΑΣΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΑΡΑΔΡΟΣΕΩΝ ΠΤΟΛ/ΔΑΣ-ΠΕΡΔΙΚΑ-ΓΑΛΑΤΕΙΑ	1.415.511
ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝ ΜΕΤΑΞΑ, ΕΤΟΣ 1996	4.511.062
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΤΕΤΡΑΛΟΦΟΥ, ΕΤΟΣ 1996	6.053.183
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΜΙΚΡΟΕΚΤΑΣΕΩΝ, ΕΤΟΣ 1996	755.200
ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΚΟΙΝ. ΚΟΜΝΗΝΩΝ	60.744.813
ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, 1996	9.998.850
ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, 1997	7.360.087
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΧΕΙΜΑ	20.000.000
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ, ΕΤΟΣ 1995	21.262.222
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1996	29.045.118
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1996 (ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΣΚΩΝ)	1.994.200

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1996 (ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΤΥΡΦΗΣ)	1.124.658
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1996 (ΟΡΓΩΜΑ ΚΑΙ ΦΡΕΖΑΡΙΣΜΑ ΜΕ ΓΕΩ	522.264
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1997	32.529.322
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1998	20.798.938
ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ, 1999	37.997.203
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ , ΕΤΟΣ 1995	19.976.280
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ,1996 (	1.358.990
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, ΕΤΟΣ	236.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, ΕΤΟΣ	354.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, ΕΤΟΣ	27.673.172
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, Ε	602.980
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, Ε	426.484
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩΡΙΔΩΝ, Ε	19.781.756
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩ	713.310
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩ	402.380
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩ	37.598.576
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩ	28.591.990
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΩΝ ΛΩ	830.720
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ, ΕΤΟΣ 1997	1.867.725
ΥΠΕΡΥΨΩΣΗ 1ΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΕΤΟΣ 1997	1.986.873
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΠΙΤΥΟΚΑΜΠΗΣ, ΕΤΟΣ 1997	1.590.000
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΚΟΥΡΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ, ΕΤΟΣ	10.764.675
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΚΟΥΡΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ, ΕΤΟΣ	931.500
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΠΕΡΙΦΡΆΞΕΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΚΟΥΡΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑΣ, ΕΤΟΣ 19	708.000
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΕΡΙΦΡΆΞΕΩΝ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΔΡΕΠΑΝΟΥ, ΕΤΟΣ 1994	306.800
ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΠΑΣΣΑΛΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ, 1994	1.132.800
ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΔΡΕΠΑΝΟΥ, 1994	7.811.434
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ "ΣΓΟΥΡΟ ΠΟΜΕΝΙΚΟΥ" - 1994	11.514.169
ΜΙΣΘΩΣΗ ΑΕΡΟΣΥΜΠΙΕΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΛΑΚΚΩΝ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΣΤ	5.126.584
ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΝΩΝ Μ. ΠΕΥΚΗΣ - 1994	777.600
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΣΑΛΒΑΡΙΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ) - 1994	2.866.806
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΑΦΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ) - 1994	785.391
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΝΙΚΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ) - 1994	589.604

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΤΖΑΤΖΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ) - 1994	1.418.155
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΣΠΟΡΟΥ ΕΛΑΤΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΡΥΔΙΩΝ - 1994	2.198.800
ΣΠΟΡΟΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ - ΔΡΥΟΣ - ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ -	676.312
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΕΞΑΓΩΓΗ ΦΥΤΑΡΙΩΝ ΛΕΥΚΗΣ - ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΠΟΡΟΥ	3.460.302
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ "ΚΑΛΗ ΒΡΥΣΗ -	29.009.671
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ - ΔΙΑΣΤΡΩΣΗ 300 +/- 50% Μ3 Α	295.000
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ - ΟΔΟΠΟΙΙΑ 1994	690.618
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ 1994	1.624.438
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΩΝ (ΑΦΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ) - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ 1994	4.600.744
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΩΝ (ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ) - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ 1994	2.003.062
ΤΣΙΜΕΝΤΟΣΤΡΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΧΡΥΣΗΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ 199	814.162
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΥΟ ΣΩΛΗΝΩΤΩΝ ΟΧΕΤΩΝ - ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ - ΠΡΟΜΗΘ	937.741
ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΦΥΤΩΡΙΟΥ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ - ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ - ΕΡΓΑΤΙΚΑ	16.478.130
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΥ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ -1995	1.911.977
ΦΥΤΕΥΣΗ ΑΡΙΖΟΝΑΣ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑ ΔΡΥΟΣ - 1995	792.960
ΜΙΣΘΩΣΗ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΥ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΡΓΑΤΩΝ - 1995	1.215.000
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΣΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΦΥΤΩΡΙΟΥ ΑΡΓΟΥΣ	1.316.902
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΣΗ ΛΑΚΚΩΝ ΜΕ ΦΥΤΙΚΗ Γ	5.167.181
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΝΌΣ ΜΟΝΟΑΞΟΝΙΚΟΥ ΕΛΚΥΣΤΗΡΑ (ΦΡΕΖΑΣ) ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ	895.000
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ - ΔΙΑΣΤΡΩΣΗ ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΣ	1.916.320
ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΦΥΤΩΡΙΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ - 1	15.872.262
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ - ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	2.883.281
ΜΙΣΘΩΣΗ ΑΕΡΟΣΥΜΠΙΕΣΤΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΛΑΚΚΩΝ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΣΤΟΡΙ	9.592.961
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ - 1995	767.000
ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ "ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΥ - ΜΕΛΙΣΣΟ	16.241.452
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΒΥΣΙΝΙΑΣ - 1995	8.763.277
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ - 1995	1.575.293
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ - 1995	7.414.506
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΦΥΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ - 1995	685.167
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ - 1995	354.000
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΟΙΝΟΗΣ - ΠΤΕΛΙΑΣ - ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΥ - 1996	23.297.076
ΦΥΤΕΥΣΗ ΚΑΡΠΟΦΟΡΩΝ ΔΕΝΔΡΥΛΙΩΝ - 1996	1.833.720
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ - 1996	4.861.873

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΑΝΑΔΑΣΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ - 1996	9.277.168
ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΩΝ ΑΜΠΕΛΟΧΩΡΙΟΥ, 1996	759.330
ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ, 1	15.890.206
ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΝΩΝ ΕΛΑΤΗΣ, 1996	939.924
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΚΚΟΚΙΣΗ ΣΠΟΡΩΝ ΑΚΑΚΙΑΣ-ΥΛΙΚΑ, 1996	413.424
ΣΠΟΡΟΙ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ-ΔΡΥΟΣ-ΚΑΡΥΔΙΑΣ ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΝΩΝ Μ. ΠΕΥΚΗΣ, 19	1.216.728
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ "ΒΛΑΧΟΥΛΙ-ΣΧΟΙΝΑΔΙΑ-ΣΑΡΑΝ	4.160.696
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΔΡΥΑΔΕΣ- ΣΥΣΤΑΣ 7Β, ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ	754.899
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΩΝ (ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ), 1996	10.600.282
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΑΦΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ), 1996	3.830.328
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΡΩΣΣΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ), 1996	8.355.023
ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΡΟΩΘΗΤΗΡΑ (ΖΗΣΗΣ ΤΣΑΚΝΑΚΗΣ), 1996	6.776.994
ΔΑΠΑΝΕΣ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΥ, 1996	3.777.929
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΒΑΤΟΛΑΚΚΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ(Β' ΦΑΣΗ)	48.401.900
ΣΩΣΤΙΚΗ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟΥ	9.911.069
Δ.Ε.Η	13.662.596
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	628.570
ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΗ ΑΝΤΛΗΣΗ	2.498.300
ΑΝΟΡΥΞΗ ΔΥΟ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ	8.195.132
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	98.444.140
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	109.137.572
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΗΓΑΔΙΤΣΑΣ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	100.864.937
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	5.433.444
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΗΓΑΔΙΤΣΑΣ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	106.298.381
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΑΓΑΠΗΣ	52.585.656
ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΑΓΑΠΗΣ Β' ΦΑΣΗ	25.763.376
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	5.915.020
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	1.016.800
ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	174.400
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ (ΜΕΛΕΤΗ)	6.900.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	182.522.000
ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	240.000
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	229.900

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΓΩΓΟΥ ΥΨΗΛΗΣ ΖΩΝΗΣ - ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ	227.964.885
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΒΕΛΒ Β΄ΦΑΣΗ	235.890.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΥ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	41.792.763
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	1.231.125
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΔΑΣΟΧΩΡΙΟΥ	160.326.920
ΔΕΗ	6.900.960
ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	280.000
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑ	559.125
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ	4.000.000
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	9.140.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΥΣΙΝΙΑΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	388.679.077
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	308.836
ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗΣ	2.500.000
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	2.800.000
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	6.308.443
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΕΝΤΑΒΡΥΣΟΥ - ΤΣΑΚΩΝΗΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	173.511.106
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	4.473.618
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	1.672.900
ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗΣ	3.564.000
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	6.000.000
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	18.400.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΧΙΛΙΟΔΕΝΔΡΟΥ - ΠΟΡΙΑΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	371.814.458
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ Δ.Ε.Η	12.700.792
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	4.754.576
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	16.273.364
ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗΣ	3.331.000
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	7.000.000
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ - ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	510.053.700
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	5.924.622
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	5.813.550
ΑΝΟΡΥΞΗ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ	35.198.312
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	31.055.754

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ (ΠΕΡΑΣΤΗΚΑΝ ΠΛΗΡΩΜΕΣ)	77.649.648
ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ	12.073.692
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΟΡΗΣΟΥ	876.100.000
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	60.940.392
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	2.492.977
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΙΘΙΑΣ	706.400.000
ΑΝΟΡΥΞΗ 3 ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΣΤΑΥΡΟΠΟΤΑΜΟΥ	14.505.819
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	2.480.000
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	10.320.000
ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ	1.600.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΤΑΥΡΟΠΟΤΑΜΟΥ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	200.036.000
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	11.463.464
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	5.308.600
ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗΣ	3.019.024
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΙΚΡΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ)	72.432.091
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ	1.218.000
ΑΠΟΖΗΜΕΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	553.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΞΗΡΟΛΙΜΝΗΣ	58.227.040
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΚΗΤΗΣ	14.780.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΛΗΜΑΤΟΣ	78.250.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ	29.870.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΧΩΡΙΟΥ	26.661.156
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΑΗΔΟΝΙΩΝ	26.387.909
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΗΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑΣ	990.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ, ΘΕΣΗ "ΑΜΠΔΕΣ"	32.614.867
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ, ΘΕΣΗ "ΑΓ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ"	47.788.390
ΠΟΛΥΠΟΤΑΜΟΥ ΤΜΗΜΑ Α-1	7.595.948
ΠΟΛΥΠΟΤΑΜΟΥ ΤΜΗΜΑ Α-2	7.594.017
ΑΤΡΑΠΟΥ ΤΜΗΜΑ Β-1	7.893.381
ΑΤΡΑΠΟΥ ΤΜΗΜΑ Β-2	7.199.606
ΑΝΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ ΤΜΗΜΑ Γ-1	7.748.630
ΑΝΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ ΤΜΗΜΑ Γ-2	8.866.724
ΚΑΤΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ (Α' ΦΑΣΗ)	7.593.921

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΚΑΤΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ (Β' ΦΑΣΗ)	9.834.823
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΒΙΤΣΙΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (Β' ΦΑΣΗ)	54.610.644
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΩΛΗΝΩΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟΥ ΜΕΣΟΚΑΜΠΟΥ	33.723.873
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ ΜΕΣΟΚΑΜΠΟΥ	6.303.560
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΑΣΠΡΟΓΕΙΩΝ -ΣΚΛΗΘΡΟΥ	79.990.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (1Ο ΥΠΟΕΡΓΟ)	18.665.400
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (2Ο ΥΠΟΕΡΓΟ)	31.450.032
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΓ.ΓΕΡΜΑΝΟΥ Α΄ ΣΥΜΒΑΣΗ	8.436.000
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗ ΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΦΡΟΥ ΙΤΕΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΓΩΓΟ ΔΙΩΡΥΓΑ	9.189.468
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΡΑΤΕΡΟΥ	15.139.564
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΕΘΝΙΚΟΥ	16.284.660
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΚΡΙΤΑ ΤΜΗΜΑ Γ-1	8.002.000
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΝΩ ΚΛΕΙΝΩΝ (Β' ΦΑΣΗ)	5.368.255
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΝΩ ΚΛΕΙΝΩΝ (Α' ΦΑΣΗ)	10.171.896
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ (Β' ΦΑΣΗ)	65.359.180
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΓ.ΓΕΡΜΑΝΟΥ Β΄ ΣΥΜΒΑΣΗ	11.257.680
ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΑΚΡΙΤΑ ΤΜΗΜΑ Γ-2	10.335.000
ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΑΦΡΟΥ ΕΚΡΟΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑ	14.246.880
ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΚΟΛΧΙΚΗΣ	61.684.507
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΤΗΣ ΣΑΚΟΥΛΕΒΑ	249.906.930
Β' ΦΑΣΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΤΗΣ ΣΑΚΟΥΛΕΒΑ	150.598.514
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΕΣΣΙΑΝΗΣ (Α' ΦΑΣΗ)	208.550.000
ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΜΕΣΣΙΑΝΗΣ Β' ΦΑΣΗ	173.014.779
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΟΜΝΗΝΩΝ	131.019.038
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	71.951.028
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΠΑΡΩΡΙΟΥ	27.900.000
ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΠΑΡΩΡΙΟΥ	5.171.958

ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΔΡΧ)
ΕΔΑΦΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΠΑΡΩΡΙΟΥ	23.889.617
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΠΑΡΩΡΙΟΥ	13.000.000
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΠΑΡΑΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	261.677.974
ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΠΑΡΑΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	7.516.600
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΛΟΧΑΣ	28.817.677
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΛΟΧΑΣ (ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ)	5.191.983
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΥΚΑΣΟΥ	40.990.290
ΣΥΝΟΛΟ	**13.294.478.973**

Ειδικότερα αναφορικά με την μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων την περίοδο 1994 – 2000 υλοποιήθηκαν συνολικά τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 117. ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ 1994 – 2000

Έτος	Αρ. μονάδων που μετεγκαταστάθηκαν	Συνολικό κόστος	Επιχορήγηση – Δημόσια Δαπάνη
1994	0	0	0
1995	1	30.800	18.500
1996	8	388.500	233.100
1997	10	540.000	324.000
1998	12	443.300	266.000
1999	10	624.500	374.700
2000	42	2.221.700	1.333.000
2001	3	126.700	76.000
ΣΥΝΟΛΟ	**86**	**4.375.500**	**2.625.300**

ΠΗΓΗ: ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 – Τελική Έκθεση

3.3. Παρουσίαση έργων υπό εξέλιξη – 'εργων που έχουν ήδη προγραμματισθεί

Η παρουσίαση των έργων που είναι υπό εξέλιξη παρατίθεται στους ακόλουθους πίνακες αναφορικά με τις επενδύσεις του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα σε επίπεδο Νομού για την Κ.Π. LEADER+ καθώς και για τα προγράμματα ΟΠΑΑΧ.

3.3.1 Επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα

ΠΕΠ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (1989-1994)

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ
1	Μελέτη εντοπισμού χαλαζιακής Δήμου Άργους Ορεστικού
2	Κατασκευή εργαστηρίων ΙΓΜΕ Κοζάνης
3	Μελέτη μαρμαροφόρου περιοχής Τρανοβάλτου Νομού Κοζάνης
4	Μελέτη γεωλογικής δομής της περιοχής
5	Σύνθεση, εκτύπωση και έκδοση γεωλογικών χαρτών
6	Χρωμίτες Δυτικής Μακεδονίας
7	Αναδασώσεις – Φυτώρια Νομού Κοζάνης
8	Διευθέτηση χειμάρρων Νομού Κοζάνης
9	Δασική οδοποιία Νομού Κοζάνης
10	Προστασία δασών Νομού Φλώρινας
11	Βελτίωση υποβαθμισμένων δασών Νομού Φλώρινας
12	Αναδασώσεις – Φυτώρια Νομού Φλώρινας
13	Αναδασώσεις – Φυτώρια Νομού Καστοριάς
14	Διευθέτηση χειμάρρων Νομού Καστοριάς
15	Δασική οδοποιία Νομού Καστοριάς
16	Αναδασώσεις – Φυτώρια Νομού Γρεβενών
17	Βελτίωση υποβαθμισμένων δασών Νομού Γρεβενών
18	Δασική οδοποιία Νομού Γρεβενών
19	Δασική οδοποιία Νομού Φλώρινας
20	Προστασία δασών Νομού Κοζάνης
21	Εθνικοί Δρυμοί Νομού Φλώρινας
22	Προστασία δασών Νομού Καστοριάς
23	Ορεινή Οικονομία Νομού Γρεβενών
24	Προστασία δασών Νομού Γρεβενών
25	Εθνικοί Δρυμοί Νομού Γρεβενών

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ
26	Εθνικοί Δρυμοί Νομού Κοζάνης
27	Εθνικοί Δρυμοί Νομού Καστοριάς
28	Ορεινή Οικονομία Νομού Καστοριάς
29	Ορεινή Οικονομία Νομού Φλώρινας
30	Ορεινή Οικονομία Νομού Κοζάνης
31	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων Νομού Κοζάνης
32	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων Νομού Καστοριάς
33	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων Νομού Φλώρινας
34	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων Νομού Γρεβενών
35	Αρδευτικό Βελβεντού

3.3.2 Επενδύσεις στο δευτερογενή τομέα

LEADER +

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Παραγωγή προϊόντων γύψου	1	Σε εξέλιξη
Εργοστάσιο μαρμάρου (εξόρυξη)	1	Σε εξέλιξη
Βιοτεχνία παραγωγής γιαουρτιού	1	Σε εξέλιξη
Εργαστήριο παραδοσιακής αρτοποιίας και αρτοσκευασμάτων	2	Σε εξέλιξη
Εκτροφεία γουνοφόρων ζώων	5	4 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Εργαστήρια χειροτεχνίας – οικοτεχνίας (κηροποιεία, κλπ)	2	1 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών παραδοσιακής τέχνης και λοιπές βιοτεχνίες	5	2 σε εξέλιξη
Μεταποίηση, τυποποίηση προϊόντων φυτικής παραγωγής	4	3 σε εξέλιξη
Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση	3	1 σε εξέλιξη
Εκτροφεία θηραμάτων	3	1 σε εξέλιξη

ΟΠΑΑΧ ΠΕΠ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΑΣΚΙΟΥ - ΒΙΤΣΙΟΥ

Παραγωγή μεταλλικών κατασκευών	1	Σε εξέλιξη
Βιοτεχνίες επεξεργασίας γούνας	2	1 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΠΡΕΣΠΩΝ – ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ

Δεν υπήρχαν αντίστοιχες επενδύσεις

ΟΠΑΑΧ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΑΝΩ ΒΟΪΟΥ

Βιοτεχνικές μονάδες παραγωγής προϊόντων από ξύλο	1	Σε εξέλιξη
Βιοτεχνίες παραγωγής προϊόντων από μέταλλο	1	Σε εξέλιξη
Μονάδα παραγωγής εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού	1	Σε εξέλιξη
Τυροκομεία	3	2 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ, ΒΙΤΣΙΟΥ, ΟΝΤΡΙΩΝ

Βιοτεχνία δημιουργίας ψηφιδωτών	1	Σε εξέλιξη
Παραδοσιακό αποστακτήριο	1	Σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΩΝ

Οινοποιεία	2	Σε εξέλιξη

3.3.3 Επενδύσεις στον τριτογενή τομέα

Κ.Π. LEADER+

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ – Κ.Π. LEADER+

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	3	2 σε εξέλιξη
Ανάπτυξη Ηλεκτρονικού Κέντρου (portal) για την προβολή προώθηση και εμπορία της Καστοριανής Γουνοποιίας	1	Σε εξέλιξη
Έκδοση υλικού εντύπου και ηλεκτρονικού προβολής γούνας Καστοριάς	1	Σε εξέλιξη
Περιβάλλον – Τουρισμός	2	Σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	2	Σε εξέλιξη
Θερινός κινηματογράφος	1	Σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – Κ.Π. LEADER+

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	5	4 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – Ταβέρνες - Καφενεία	4	1 σε εξέλιξη
Τοπικά κέντρα ογράνωσης και προώθησης αγροτικού τουρισμού	2	1 σε εξέλιξη
Βελτίωση καταφυγίων	2	1 σε εξέλιξη
Δρόμοι πρόσβασης – τουριστικά μονοπάτια	1	Σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	3	Σε εξέλιξη
Σήμανση αξιοθέατων μνημείων και μονοπατιών	3	2 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	3	1 σε εξέλιξη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ – Κ.Π. LEADER+

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	3	Σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	2	Σε εξέλιξη
Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικού κάλλους τοπίων και περιοχών Natura 2000	4	1 σε εξέλιξη
Δρόμοι πρόσβασης – τουριστικά μονοπάτια	1	Σε εξέλιξη
Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – Κέντρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων	5	4 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	5	4 σε εξέλιξη

ΟΠΑΑΧ (ΠΕΠ)

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΑΣΚΙΟΥ – ΒΙΤΣΙΟΥ

Μονάδες εναλλακτικών μορφών τουρισμού, άθλησης και αναψυχής (εγκαταστάσεις ιππικού τουρισμού)	1	Σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	7	
Ξενοδοχεία – Ξενώνες	9	
Ολοκλήρωση κεντρικού κτιρίου ορεινού εκπαιδευτικού κατασκηνωτικού Κέντρου ΧΑΝΘ	1	

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΠΡΕΣΠΩΝ – ΚΡΥΣΤΑΛΟΠΗΓΗΣ

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	4	3 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	1	Σε εξέλιξη
Εκσυγχρονισμός χώρου εστίασης και προμήθεια απαιτούμενου χιονοδρομικού και λοιπού εξοπλισμού στην περιοχή Βίγλα Φλώρινας	1	Σε εξέλιξη
Γιορτή φασολιών και τσιρονιού	1	Σε εξέλιξη

ΟΠΑΑΧ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ)

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΓΡΕΒΕΝΩΝ – ΑΝΩ ΒΟΪΟΥ

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	17	14 σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	3	Σε εξέλιξη
Οργάνωση και υλοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού	2	1 σε εξέλιξη
Τουριστική προβολή	4	3 σε εξέλιξη
Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων	5	

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ – ΒΙΤΣΙΟΥ – ΟΝΤΡΙΩΝ

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	8	Σε εξέλιξη
Εστιατόρια – ταβέρνες – καφενεία	1	Σε εξέλιξη
Τουριστική προβολή	5	2 σε εξέλιξη
Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	3	Σε εξέλιξη
Ιαματικά – θεραπευτικά λουτρά	1	Σε εξέλιξη

ΕΙΔΙΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΩΝ

Ξενοδοχεία – Ξενώνες	2	Σε εξέλιξη
Τουριστική προβολή	1	Σε εξέλιξη

.

4. ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΥΝΑΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΤΟΧΟ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
Ανάπτυξη της υπαίθρου	- Ύπαρξη περιοχών φυσικού κάλλους - Δυνατότητα βιολογικής παραγωγής - Ένταξη της ποιότητας στις παρεμβάσεις ανάπτυξης της υπαίθρου - Πολιτιστικό απόθεμα - Σταδιακή έναρξη της διαφοροποίησης των τάσεων επιχειρηματικής δράσης	- Χαμηλό επίπεδο γνώσης και εκπαίδευσης - Χαμηλό εισόδημα στους αποδέκτες των υπηρεσιών εναλλακτικών μορφών τουρισμού - Μειωμένος επαγγελματισμός κατά την παραγωγή και παροχή υπηρεσιών - Χαμηλό σχετικά επίπεδο κοινωνικών υποδομών (στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές)	- Ενίσχυση του εισοδήματος των κατοίκων με αιχμή την πολυαπασχόληση - Τοπική παραγωγή και διασύνδεση με την τουριστική ζήτηση - Ταυτοποίηση τοπικής παραγωγής - Δημιουργία τουριστικών πακέτων για αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	- Η διατήρηση τάσεων φυγής του ενεργού πληθυσμού από τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές - Η αποτυχία των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν στις αγροτικές περιοχές εξ' αιτίας της ελλιπούς επιχειρηματικής κουλτούρας

5. ΑΝΑΦΟΡΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥΣ

Οι βασικές προτεραιότητες ανάπτυξης της Περιφέρειας προκύπτουν από:

- *τις αρχικές προτάσεις της 2ης Εγκυκλίου του ΥΠ.ΟΙ.Ο.*
- *την 3η Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή*
- *την αποτίμηση της επίδρασης των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την τρέχουσα και τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους*
- *την SWOT ανάλυση που προηγήθηκε ανά Άξονα Ανάπτυξης*
- *το ευρύτερο περιβάλλον τόσο στον εξωτερικό όσο και εσωτερικό χώρο*

Με συνδυασμό των παραπάνω αναπτυξιακών στόχων και των αξόνων ανάπτυξης, όπως αυτοί καθορίζονται από τη 2η Εγκύκλιο του ΥΠ.ΟΙ.Ο για την 4η Προγραμματική Περίοδο, καθορίζονται οι ακόλουθες βασικές προτεραιότητες ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα για την «Ανάπτυξη της Υπαίθρου» οι βασικές προτεραιότητες που τέθηκαν είναι:

1. Ολοκλήρωση και διασύνδεση των τοπικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα με τους άλλους τομείς της οικονομίας
2. Προώθηση της επιχειρηματικής κουλτούρας στις περιοχές της υπαίθρου
3. Περαιτέρω ενίσχυση της διαφοροποίησης σε επιλεγμένους τομείς της οικονομίας της υπαίθρου

5.1. Παρεμβάσεις όσον αφορά τις τεχνικές υποδομές (1990-2004): προγράμματα, έργα, κόστος, βαθμός εκμετάλλευσης, φορείς διαχείρισης (ΠΙΝΑΚΕΣ).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ) Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 - 2006

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	8.732.438,08
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	25.085.180,21
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	321.170,36
ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	2.131.217,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ	4.477.975,06
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΜΕΣΣΙΑΝΗΣ (Γ' ΦΑΣΗ)	419.662,51
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	6.501.882,08
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΚΟΛΧΙΚΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	6.559.061,00
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΠΑΡΟΡΙΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	8.245.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΑΣ - ΜΕΛΙΣΣΟΤΟΠΟΥ	3.846.472,03
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΙΕΡΟΠΗΓΗΣ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΕ ΚΛΕΙΣΤΟ)	645.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ ΑΠΌ ΤΟΥΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΕΣ ΚΟΛΧΙΚΗΣ - ΠΑΡΟΡΙΟΥ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ	2.552.550,00
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΔΙΚΤΥΟ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΣΤΟ Δ.Δ. ΟΞΥΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΙΤΣΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	505.000,00
ΚΑΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	1.544.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΟΡΔΑΙΑΣ	2.210.950,05
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ Δ.Δ ΙΤΕΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΕΝΤΖΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	217.120,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΩΦΡΑΓΜΑΤΟΣ Δ.Δ. ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	696.200,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ Δ.Δ. ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΝΤΖΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.174.712,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΓΕΡΜΑΣ	2.893.641,00
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΓΕΡΜΑ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	247.731,93
ΜΕΛΕΤΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΔΑΣΜΩΝ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ (ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΜΕΛΑ, ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΝΙΩΝΑΣ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΚΑΜΠΟΥ) ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	175.623,33
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΕΡΑΣΕΑΣ - ΚΑΡΥΔΙΤΣΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	253.851,80
ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩ ΚΩΜΗΣ - ΚΑΤΩ ΚΩΜΗΣ ΔΗΜΟΥ ΕΛΙΜΕΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	334.556,03
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΥΔΡΟΥΣΑΣ - ΑΝΩ ΥΔΡΟΥΣΑΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	257.712,28
ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΤΡΟΠΑΙΟΥΧΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	251.574,57
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΕΙΣ - ΤΕΧΝΙΚΑ - ΣΤΡΑΓΓΙΣΤΙΚΑ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ	598.679,38
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	299.340,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΒΕΝΖΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΣΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	299.340,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΙΤΕΑΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΛΙΘΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	600.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩ ΚΛΕΙΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	352.165,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	586.941,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	330.400,00
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	256.060,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΡΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	322.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ Δ.Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΤΑΜΟΥ Δ. ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	500.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΕΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΦΕΛΛΙΟΥ - ΚΑΡΠΕΡΟΥ - ΤΡΙΚΚΟΚΙΑΣ - ΠΑΛΙΟΥΡΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	261.205,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΠΟΛΥΔΕΝΔΡΙΟΥ - ΠΥΛΩΡΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	199.325,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Δ.Δ. ΑΡΔΑΣΣΑ , ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ , ΕΜΠΟΡΙΟΥ , ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ , ΦΟΥΦΑ ΚΑΙ ΟΙΚ. ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	504.961,62
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ - ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ ΑΓΤΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Δ.Δ. ΚΟΜΝΗΝΩΝ, ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΓΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ	401.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΝΙΚΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	250.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΝΗΣΙΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	100.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	450.000,00
ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΘΕΣΗ "ΒΑΛΙΑΚΥΡΝΑ" ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ.	440.205,43
ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΜΠΑΙΤΑΝΙ" ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	416.727,81
ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΥΚΟΦΥΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΒΑΡΥΚΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	95.000,00
ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΥΚΟΦΥΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΥ - ΚΩΤΤΑ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ	183.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚφΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑΦΡΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΔΡΟΜΟ Β' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΕΛΙΓΜΟΙ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ - ΧΑΝΙ ΜΠΙΡΙΚΙ" ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΤΚΑΓΙΩΝ ΔΑΣΩΝ".	156.566,40
ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ ΚΑΜΕΝΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΤΕΡΤΙΜΟΣ" ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	171.357,30
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (15) ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 50 Μ3 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟΥΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ. Η ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΘΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΘΕΙ ΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΕ 1.000.000 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ.	245.341,16
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΔΑΣΟΥΣ ΠΛΑΤΥΦΥΛΛΩΝ (ΓΑΥΡΟΥ - ΔΡΥΟΣ) ΣΤΗΝ ΑΥΓΗ ΠΟΛΥΜΥΛΟΥ ΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΣΠΟΝΔΟΥ	330.154,07
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΒΕΡΓΑΣ - ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΟΣ"	155.300,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΣΓΟΥΡΟ - ΠΡΟΣΗΛΙΟ - ΔΕΞΑΜΕΝΗ	153.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ" ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΔΑΣΩΝ	245.047,69
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΡΩΜΙΟΣ-ΠΑΠΑΠΟΥΛΙΑ" ΓΙΑ ΤΗΝ	503.850,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΕΛΑΤΗΣ Δ.Δ ΡΟΔΙΑΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΙΑΝΗΣ ΓΙΑ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	619.031,43
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ (ΚΑΜΠΟΥΡΙ ΜΑΡΜΑΡΟ - ΝΕΡΙΚΙΤΑ - ΕΛΑΤΟΣ - ΓΑΓΑΜΗΤΑ) ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΒΟΪΟΥ , ΔΑΣΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ - ΒΥΘΟΥ ΜΗΚΟΥΣ 8,72 ΧΛΜ	401.350,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΟΔΟΥ "ΜΑΚΡΟΧΩΡΙ - ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ - ΜΕΛΑΣ" ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΙΩΝ	215.055,00
ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΤΟΙΧΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	760.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΚΟΝΤΡΟΥ - ΒΟΥΖΙ" ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	302.542,37
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΓΑΙΔΟΥΡΟΚΑΜΠΟΣ - ΣΑΛΙΑΤΟΥΡΑ" ΓΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΚΡΑΝΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	121.430,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΤΖΙΤΖΙΛΙΩΝΗ - ΠΑΠΑΠΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	171.440,68
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ	1.844.000,00
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΙΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ	146.735,14
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	308.143,80
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	163.814,66
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ Θ. ΖΙΑΚΑ	208.488,66
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΟΠΗΓΗ - ΡΟΔΙΑΝΗ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	440.205,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	234.855,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	234.775,86
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΕΡΜΙΟΥ	250.299,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΣΤΑ Δ.Δ. ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΙΛΩΤΑ	206.500,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ Δ.Δ. ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΥ	293.470,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΟΔΩΝ ΣΤΟ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ	150.380,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΪΑ ΣΤΑ Δ.Δ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΜΗΛΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	350.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΪΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	178.802,55
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΗΛΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ Ν.ΓΡΕΒΕΝΩΝ	376.040,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	295.609,86
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΛΑΣΤΗΣ	94.360,23
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΣΤΑ Δ.Δ. ΠΕΡΔΙΚΚΑ ΚΑΙ ΠΕΝΤΑΒΡΥΣΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	261.783,32
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	115.600,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ - ΒΟΥΛΓΑΡΗ - ΚΡΥΟΝΕΡΙ - ΚΡΥΑ ΒΡΥΣΗ	215.000,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	475.167,00
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΣΕΡΒΙΩΝ Δ. ΣΕΡΒΙΩΝ	1.060.000,00
ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΙΑΝΗΣ Β1 ΦΑΣΗ	350.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΧΙΛΙΟΔΕΝΔΡΟΥ - ΠΟΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	163.500,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	78.524,22
ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΡΕΠΕΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	500.000,00
Α΄ΦΑΣΗ ΕΡΓΩΝ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	340.000,00
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΡΩΤΕΥΟΝ ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΚΡΟΚΟΥ	267.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΓΑΛΑΙΩΝ - ΣΑΡΑΚΙΝΑΣ - ΔΙΠΟΡΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	1.470.234,64
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ	609.247,08
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ (Β' ΦΑΣΗ)	387.195,00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΧΩΡΙΟΥ - ΚΑΤΩ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	530.739,99
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ Δ.Δ. ΤΣΑΚΩΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	400.000,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΥ ΜΑΝΙΑΚΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΆΔΑΣ	250.367,76
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ	89.117,74
ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΔΙΠΟΤΑΜΙΑΣ	132.956,48
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΗΣ	307.980,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ Η ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	2.608.983,60
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΆΔΩΝ ΣΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ Ο.Π.Α.Α.Χ. ΤΟΥ Π.Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	174.920,00
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΆΔΩΝ ΕΚΤΟΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ Ο.Π.Α.Α.Χ ΤΟΥ Π.Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΑΔΟΝΙΑΣ	3.179.192,95
ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	7.851.938,33
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	1.107.808,33
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	98.000,00
ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	916.545,33
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ Δ.Δ. ΑΕΤΟΥ	203.550,00
ΣΤΕΡΕΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΓΑΛΑΝΟΥ ΣΤΗ ΒΛΑΣΤΗ	171.000,00
ΑΝΑΠΛΑΣΗ - ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΝΥΜΦΑΙΟΥ: ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΛΙΘΟΣΤΡΩΤΑ	134.429,47
ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΣΚΙΟΥ	142.800,00
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΣΟΔΟΥ ΕΡΑΤΥΡΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΣΚΙΟΥ	241.926,53
ΑΝΑΠΛΑΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΛΕΧΟΒΟΥ	76.000,00
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΛΕΧΟΒΟΥ	322.000,00
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ Δ.Δ. ΜΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	308.000,00
ΓΕΩΦΡΑΓΜΑ ΚΑΡΠΕΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΣΙΩΝ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.900.000,00
ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	2.500.000,00
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	22.500.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΑΠΑΛΟ - ΒΑΛΑΝΙΔΙΑ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	100.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΜΑΤΣΑ - ΒΑΛΑΝΙΔΙΑ - ΤΣΟΥΤΣΟΥΡΑ" ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	193.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΚΑΛΥΒΕΣ - ΚΑΡΑΤΖΑ ΕΛΑΤΟΣ - ΑΥΧΕΝΑΣ ΧΕΛΩΝΑΣ" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	232.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ - ΓΛΥΚΟΝΕΡΙ - ΟΡΙΑ ΔΗΜ. ΔΑΣ. ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ ΚΟΤΥΛΗΣ ΚΛΠ. ΚΑΙ Β. ΓΡΑΜΜΟΥ"	380.000,00

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	**ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ**
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Γ΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ "Ρ.ΚΡΥΟ ΝΕΡΟ - Δ.Τ. 27 α΄" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	161.000,00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΓΑΙΔΟΥΡΟΚΑΜΠΟΣ - ΣΑΛΙΑΤΟΥΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΚΡΑΝΙΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	168.000,00
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΑΣΟΔΡΟΜΟΥ Β΄ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΓΚΑΓΚΑΡΑΤΣΑ - ΜΠΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΑΣΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	400.000,00
ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ "ΣΕΒΡΕΝΗ - ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ - ΛΕΥΚΗ ΓΙΑΝΝΟΒΟΥ - ΛΙΒΑΔΙΑ ΠΟΛΙΕ" Β. ΓΡΑΜΜΟΥ	571.000,00
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ Δ.Δ. ΜΑΥΡΟΚΑΜΠΟΥ - ΜΕΛΑ , ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΕΣΤΕΙΩΝ Ν.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.630.000,00
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΙΑ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	371.280,00
ΑΝΥΨΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΝΑΧΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑΣ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3.160.000,00
ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΙΑΝΗΣ	878.220,00
ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ Κ.Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ , Κ.Δ. ΒΑΤΟΧΩΡΙΟΥ , Κ.Δ. ΚΩΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ (ΤΕΛΩΝΕΙΟΥ)	1.036.490,00
ΑΓΩΓΟΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΒΟΥΝΟΥ ΜΕ ΤΟ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	1.420.000,00

6. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΚΑΠ) ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΙΚΟ ΟΡΙΖΟΝΤΑ 2007-2013

Τα πολυάριθμα μέτρα στήριξης της ευρωπαϊκής γεωργίας μπορούν σχηματικά να ταξινομηθούν σε τρεις ενότητες, αν και όχι τόσο καλά διακεκριμένες μεταξύ τους:

- ✓ *Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνονται όλα εκείνα τα μέτρα που στοχεύουν στη στήριξη της ετήσιας γεωργικής παραγωγής, όπως εισαγωγικοί δασμοί και εξαγωγικές επιδοτήσεις, ενισχύσεις στην παραγωγή, δημόσια αποθεματοποίηση ή ακόμη και περιοριστικά μέτρα στην αύξηση της παραγωγής όπως τα κατώφλια και οι ποσοστώσεις. Στα μέτρα αυτά αποδόθηκε ο όρος **Πυλώνας Ι** της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.*

- ✓ *Στη δεύτερη ενότητα εντάσσονται τα μέτρα υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης ή αλλιώς τα μέτρα που σχετίζονται με τους παραγωγικούς συντελεστές, δηλαδή τη γεωργική γη, την αγροτική εργασία και το επενδυμένο στον τομέα κεφάλαιο. Πρόκειται για μέτρα όπως τα κίνητρα υπέρ των νέων αγροτών και η πρόωρη συνταξιοδότηση (εργασία), οι επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης ή μεταποιητικής βιομηχανίας (κεφάλαιο), τα εγγειοβελτιωτικά μέτρα, τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος ή τα κίνητρα για εντατικοποίηση (γη). Στα μέτρα αυτά, που στοχεύουν στην αγροτική ανάπτυξη των ολιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδόθηκε ο όρος **Πυλώνας ΙΙ**.*

- ✓ *Υπάρχει τέλος και μία τρίτη σειρά μέτρων που δεν αφορούν τους παραπάνω τομείς, αλλά οριακά άπτονται και άλλων πολιτικών όπως η δημόσια υγεία, η ασφάλεια των τροφίμων ή η εξωτερική πολιτική. Πρόκειται για την κτηνιατρική νομοθεσία, τη φυτοπροστασία, τη νομοθεσία για τις ζωοτροφές, τη σήμανση των τροφίμων, την επισιτιστική βοήθεια, τις προτιμησιακές συμφωνίες με τρίτες χώρες κ.λπ.*

Στη χώρα μας το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης εστιάζεται στον Πυλώνα Ι, λιγότερο στον Πυλώνα ΙΙ και ελάχιστα στα υπόλοιπα μέτρα που διαχρονικά θέσπισε

η Κοινή Αγροτική Πολιτική. Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής αφορά και τις τρεις παραπάνω ενότητες μέτρων.

⇒ **Ο Πυλώνας Ι**

Το κύριο πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η Κοινή Αγροτική Πολιτική με τα μέτρα του Πυλώνα Ι είναι οι χαμηλές, κατά κανόνα, τιμές των γεωργικών προϊόντων στη διεθνή αγορά σε σύγκριση με το υψηλό κόστος παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τονίζεται στο σημείο αυτό ότι η παρεχόμενη στήριξη δεν είναι η ίδια από προϊόν σε προϊόν, συνεπώς ούτε από παραγωγό σε παραγωγό ούτε από περιοχή σε περιοχή. Κατ' αρχήν η στήριξη αφορά το προϊόν, άρα δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών και των λοιπών παραγωγών ούτε μεταξύ των μικρών ή των μεγάλων παραγωγών, των αποδοτικών ή των μη αποδοτικών. Είναι επίσης ευνόητο ότι μπορεί να υπάρχουν προϊόντα που απολαμβάνουν πολύ υψηλής στήριξης αλλά συγχρόνως να αντιμετωπίζουν εξίσου υψηλό κόστος παραγωγής. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν προϊόντα που δεν στηρίζονται καθόλου από τα μέτρα του Πυλώνα Ι, καταφέρνουν όμως να αποσπούν μία καλή τιμή από την αγορά, με αποτέλεσμα να υπερτερούν από πλευράς οικονομικής αποδοτικότητας των πρώτων. Σε γενικές γραμμές, το 80% της στήριξης απορροφάται από το 20% των κοινοτικών παραγωγών. Παρόμοιες ανισότητες υφίστανται και στη χώρα μας.

⇒ **Ο Πυλώνας ΙΙ**

Σε αντίθεση με τα μέτρα του Πυλώνα Ι, τα μέτρα του Πυλώνα ΙΙ δεν αφορούν στη στήριξη της ετήσιας γεωργικής παραγωγής αλλά στοχεύουν στην αγροτική ανάπτυξη. Είναι μέτρα που εστιάζονται στον αγρότη (κίνητρα νέων αγροτών, πρόωρη συνταξιοδότηση), στην αγροτική γη (αρδευτικά, αποστραγγιστικά, αγροτική οδοποιία, εξηλεκτρισμός, περιβαλλοντικά) και στο επενδεδυμένο κεφάλαιο (επιδότηση επενδύσεων στην εκμετάλλευση όπως μηχανήματα, κτίσματα, γεωτρήσεις κ.λπ. και επιδότηση επενδύσεων στη μεταποίηση της γεωργικής παραγωγής όπως οινοποιεία, ελαιοτριβεία, αλευρόμυλοι κ.λπ.). Τα περισσότερα μέτρα του Πυλώνα ΙΙ αφορούν κατά κανόνα τους κατά κύριο επάγγελμα αγρότες και όχι όλους τους παραγωγούς, σε εξαιρετικές δε περιπτώσεις τους κατοίκους κάποιων αγροτικών περιοχών που αποδεδειγμένα παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

αποτελούν οι περιοχές του Στόχου 1 του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και οι λεγόμενες ορεινές – μειονεκτικές περιοχές.

6.1. Η εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Οι μηχανισμοί της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, έτσι όπως περιγράφηκαν νωρίτερα, δεν είναι στατικοί. Μεταβάλλονται συνεχώς υπό την πίεση των παραγωγών, των φορολογουμένων και των καταναλωτών που προβάλουν τα δικά τους συμφέροντα, αλλά και με βάση τα αποτελέσματα των διεθνών διαπραγματεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν σαν αντικείμενο τις γεωργικές πολιτικές.

Έτσι, τα πρώτα μέτρα του Πυλώνα Ι θεσπίστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του ’60, αρχές του ’70. Το 1973 υιοθετήθηκαν τα πρώτα μέτρα του Πυλώνα ΙΙ βάσει του Σχεδίου Mansholt, από το όνομα του τότε κοινοτικού Επιτρόπου Γεωργίας. Στη δεκαετία του ’80, μόλις μετά από δύο πλήρεις δεκαετίες εφαρμογής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα από ελλειμματική είχε μετατραπεί σε πλεονασματική στα περισσότερα από τα γεωργικά της προϊόντα σαν αποτέλεσμα της μέχρι τότε εφαρμοζόμενης πολιτικής. Η κατάσταση αυτή διόγνωσε τις γεωργικές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού και όξυνε τον ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές γεωργικών προϊόντων όπου πριν λίγα χρόνια κυριαρχούσαν κυρίως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Βραζιλία, η Αργεντινή και η Αυστραλία. Οι δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού για τον Πυλώνα Ι αυξήθηκαν ραγδαία από 5 δισεκ. ECU το 1975 σε 12 δισεκ. ECU το 1981 και στη συνέχεια σε 27,5 δισεκ. ECU το 1987. Κάτω από την πίεση των φορολογουμένων, έτσι όπως αυτοί εκπροσωπούνται και εκφράζονται από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών υιοθετήθηκαν τα ακόλουθα περιοριστικά μέτρα σε βάρος του Πυλώνα Ι:

- **Ποσοστώσεις στην παραγωγή:** Η παραγωγή ενισχύεται πλήρως αλλά μόνο μέχρις ενός συγκεκριμένου ποσοτικού ορίου ανά παραγωγό. Η επιπλέον παραγωγή δεν ενισχύεται καθόλου (καπνός, ζάχαρη, αιγοπρόβειο, βοοτροφία, αγελαδινό γάλα).

- **Κατώφλια στην παραγωγή:** Θεσπίστηκαν μέγιστες εγγυημένες ποσότητες ή εκτάσεις για ορισμένα προϊόντα κατά κράτος μέλος ή περιφέρεια. Η υπέρβασή τους επιτρέπεται, αλλά οι ενισχύσεις είναι χαμηλότερες για το σύνολο της παραγωγής και όχι μόνο για την υπέρβαση του κατωφλιού (βαμβάκι, ελαιόλαδο, σκληρό σιτάρι, καλαμπόκι, ρύζι κ.λπ.).

- **Δημοσιονομική πειθαρία του 1988:** Οι γεωργικές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού μπορούν να αυξάνονται αλλά με ρυθμό μικρότερο από αυτόν της ετήσιας αύξησης του κοινοτικού ΑΕΠ.

7. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΣΣΑΑ) ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΙΚΟ ΟΡΙΖΟΝΤΑ 2007-2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 (3^{ο} Προσχέδιο, Μάιος 2003), βασιζόμενο στην ανάλυση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής κατάστασης μέσω δεικτών, έχει διαμορφώσει μια συνολική στρατηγική καθορίζοντας τις εθνικές προτεραιότητες με βάση τις αντίστοιχες κοινοτικές και η οποία κατά Άξονα διαμορφώνεται σύμφωνα με τα ακόλουθα:

Άξονας 1

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ

1. Η διαμόρφωση της στρατηγικής για τον Άξονα 1 παίρνει υπόψη :

   - τους συναφείς άξονες προτεραιότητας που αναλύθηκαν στο Κεφάλαιο 2,
   - τις κατευθύνσεις της στρατηγικής της Λισσαβόνας,
   - την ανάπτυξη και διάχυση των καινοτομιών,
   - την ανάγκη συμπληρωματικότητας με τις δράσεις και τα έργα του ΕΤΠΑ για την δημιουργία υποδομών στήριξης της ανταγωνιστικότητας, του Ταμείου Συνοχής (Τ.Σ.) για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) για δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και με άλλα έργα του ΕΓΤΑΑ.

2. Σε σχέση με τον Άξονα 1 του Καν. 1698/2005.

   α) Σε ό,τι αφορά το Μέτρο «Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων» ο σχεδιασμός προχωράει, ώστε να προκύψει ένα νέο πρότυπο κατόχου γεωργικής εκμετάλλευσης ευρισκόμενο σε συνθήκες ανταγωνιστικές, να έχει μεγαλύτερο φάσμα επιλογών, περισσότερες ευκαιρίες, αναπτυξιακά κίνητρα, απλούστερες διαδικασίες, αλλά και μεγαλύτερη επιχειρηματική ευθύνη, περισσότερη εισοδηματική ανασφάλεια και απαιτήσεις, εξειδικευμένων ατομικών προσόντων.

Με το Μέτρο αυτό θα εφαρμοσθεί η στρατηγική που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 2 και αφορά :

- *παραγωγή βιολογικών και άλλων πιστοποιημένων προϊόντων*
- *καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών*
- *καλλιέργεια ενεργειακών φυτών*
- *αγορά εξοπλισμού σχετικού με Τεχνολογίες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας*
- *κτηνοτροφία*

και άλλα.

Τα ανωτέρω θα περιλαμβάνουν και καθετοποίηση της παραγωγής, όπου αρμόζει, δίνοντας προτεραιότητα στις ειδικές τυποποιήσεις προϊόντων ακολουθώντας τη στρατηγική για την προώθηση προϊόντων πιστοποιημένων, από περιοχές με ιδιαίτερες συνθήκες (εδαφοκλιματολογικές και άλλες).

β) Ως προς αυτό το τελευταίο, οργανώνεται η επαγγελματική κατάρτιση, ώστε να θωρακισθούν οι γεωργοί και δασοκτήμονες καθώς και οι συμμετέχοντες στην μεταποίηση και εμπορία και με αλλαγή νοοτροπίας σε ό,τι αφορά τα σχετικά νέα δεδομένα, αλλά και λήψη γνώσης για όλα τα αντικείμενα, που θα προχωρήσουν κατά τη νέα περίοδο (μεταφορά γνώσης, εξοπλισμοί ICT, ενεργειακά φυτά και άλλα non-food φυτά, καινοτομίες κ.λ.π.).

Οι ανωτέρω θα πληροφορούνται – καταρτίζονται για τα υπόψη θέματα εφαρμόζοντας και πρακτικές δια βίου μάθησης. Για τα υπόψη θέματα ενδέχεται να συνδράμουν και προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΚΤ.

γ) Για το Μέτρο «Εγκατάσταση νέων γεωργών» πέρα από το γεγονός ότι θα εφαρμοσθεί στο πλαίσιο σειράς μέτρων για τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της προτεραιότητας αντιστροφής της ηλικιακής πυραμίδας, θα προωθηθεί το Μέτρο έχοντας ως υποχρέωση την επαγγελματική κατάρτιση, όπως περιγράφεται στο προηγούμενο σημείο αλλά στο πλαίσιο ενός business plan, που θα περιλαμβάνει όλες τις ανάγκες του με βάση τα διάφορα Μέτρα του ΠΑΑ, απλοποιώντας τις διαδικασίες.

Η σειρά Μέτρων, με τα οποία θα είναι δυνατό να στηρίζονται οι νέοι γεωργοί πέραν του παρόντος Μέτρου είναι ενδεικτικά Μέτρα με την εξής κωδικοποίηση :

111, 113, 114, 121, 123, 124, 126, 131, 132, 133, 211 ή 212, 213, 214, 311, 312, 331, 341, 411, 413, 421.

δ) Σε ότι αφορά την πρόωρη συνταξιοδότηση, το Μέτρο αυτό θα προωθηθεί κατά ένα μέρος με ανειλημμένες υποχρεώσεις (γίνεται προσπάθεια το μέρος αυτό να είναι περιορισμένο) και το υπόλοιπο με νέες αιτήσεις.

ε) Σε ότι αφορά την προστιθέμενη αξία σε γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα προτεραιότητα θα δοθεί καταρχάς στη δημιουργία μεγάλης μονάδας τυποποίησης ελαιολάδου, που την πρώτη ύλη (ελαιόλαδο) θα την παίρνει από υφιστάμενα πιστοποιημένα ελαιοτριβεία, για την τυποποίησή της σε μικρές συσκευασίες, ώστε να είναι δυνατή, με πιθανότερες δυνατότητες, η προώθησή τους στην αγορά (κυρίως εκτός της χώρας στην εσωτερική αγορά της ΕΕ). Επίσης θα γίνει προσπάθεια σε τομείς όπως η κτηνοτροφία, ζωική παραγωγή, να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία των προϊόντων. Πέραν των αντίστοιχων ενεργειών καθετοποίησης της παραγωγής στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, θα δοθεί η δυνατότητα με το Μέτρο αυτό να γίνονται εξειδικευμένες τυποποιήσεις-εμπορία προϊόντων, που περιλαμβάνονται στα προγράμματα ποιότητας τροφίμων, δηλαδή θα υπάρχει μια συνέργεια μεταξύ των Μέτρων 123, 132 και 133.

στ) Δίνοντας προτεραιότητα σε καινοτομίες, νέα προϊόντα, νέες διαδικασίες, νέες τεχνολογίες κλπ., στο πλαίσιο του Μέτρου «Συνεργασία…» (κωδ. 124) θα προωθηθούν συνεργασίες με Πανεπιστήμια, Ιδρύματα, Ερευνητικά Κέντρα, κ.λ.π. για εφαρμογή της προτεραιότητας και στα πλαίσια της παραγωγής (γεωργία, δάση), αλλά και στα πλαίσια της μεταποίησης, τυποποίησης, εμπορίας.

ζ) Θα συνεχισθεί η προσπάθεια να γίνει ο τομέας ανταγωνιστικός με παρεμβάσεις των δημοσίων έργων

- *εγγειοβελτιωτικών*
- *εφαρμογής των κανόνων της Ενιαίας Κοινοτικής Αγοράς (Εργαστήρια, Κέντρα, διαπιστεύσεις, κ.λ.π.)*

- *συμπληρωματικότητα με υποδομές συγχρηματοδοτούμενες από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, που αφορούν προσβάσεις, δίκτυα κ.λ.π.*
- *άλλες υποδομές.*

η) Υποβοήθηση γεωργών να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα θα εφαρμοσθεί στο πλαίσιο του αντίστοιχου Μέτρου (κωδ. 131). Και αυτό θα συνδυασθεί με το Μέτρο για την ίδρυση του συστήματος παροχής συμβουλών (κωδ. 115). Σημειώνεται όμως ότι το Μέτρο 115 προβλέπονταν και στον Καν. 1257/99 και το έχουμε ήδη εντάξει στο ΕΠΑΑ-ΑΥ (Μέτρο 4.7). Στο πλαίσιο αυτό γίνεται προσπάθεια ίδρυσης του υπόψη συστήματος μέχρι τέλους του 2006, γιατί, σύμφωνα με τον Καν. 1782/2003 (άρθρο 13), το σύστημα πρέπει να είναι έτοιμο από 1/1/2007. Κατά συνέπεια στο Μέτρο 115 θα ενταχθεί μόνο το υπόλοιπο των πληρωμών από το Μέτρο 4.7 του ΕΠΑΑ-ΑΥ του Γ΄ΚΠΣ.

θ) Στήριξη γεωργών, οι οποίοι συμμετέχουν σε προγράμματα ποιότητας τροφίμων (κωδ. 132). Μέτρο για την κατάρτιση και εγκαθίδρυση προγραμμάτων ποιότητας τροφίμων προβλέπεται στο ΕΠΑΑ-ΑΥ του Γ΄ΚΠΣ (Μέτρο 5.3). Επίσης στο ΕΠΑΑ υπάρχει αντίστοιχο Μέτρο για όσους συμμετέχουν στο πρόγραμμα βιολογικών προϊόντων. Κατά συνέπεια, στήριξη γεωργών οι οποίοι συμμετέχουν σε προγράμματα ποιότητας τροφίμων (κωδ. 132), θα βασισθεί και σε όσα προγράμματα ποιότητας θα καταρτισθούν και εγκατασταθούν με το Μέτρο 5.3 του ΕΠΑΑ-ΑΥ. Το Μέτρο αυτό θα υλοποιείται σε συνέργια και με το Μέτρο «Στήριξη ομάδων παραγωγών για πληροφόρηση και δραστηριότητες προώθησης για προϊόντα των προγραμμάτων ποιότητας τροφίμων» (κωδ. 133). Σε σχέση με την περιγραφόμενη στρατηγική στο Κεφάλαιο 2 για την ειδική προώθηση τοπικών και άλλων προϊόντων με το Μέτρο αυτό, έχει μεγάλη σημασία για την κινητοποίηση και των τοπικών οικονομιών, αλλά και ευρύτερων οικονομιών για την αναζωογόνηση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού στην ύπαιθρο.

Άξονας 2

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

⇒ **Στρατηγικός στόχος:** Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη διαχείριση της γης

⇒ **Ειδικοί στόχοι** (προτεραιότητες) (για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου)

1. Προστασία του εδάφους

   Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην καταπολέμηση της ερημοποίησης με δράσεις που θα παρεμβαίνουν στους παράγοντες που την προκαλούν, όπως:

   Ενίσχυση της αντιδιαβρωτικής προστασίας κυρίως μέσω της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας των δασών και ιδίως της προώθησης της δάσωσης σε επικλινείς εκτάσεις, την ενίσχυση της αντιπυρικής προστασίας και την προώθηση της φυτοκάλυψης τους χειμερινούς μήνες

   Εκτατικοποίηση της παραγωγής κυρίως μέσω της προώθησης συστημάτων χαμηλής βόσκησης και της προώθησης πρακτικών αγρανάπαυσης – αμειψισποράς.

   Προώθηση καλλιεργειών χαμηλών ενεργειακών εισροών, όπως π.χ. βιολογική γεωργία.

   Η στήριξη για την συνέχιση της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

2. Προστασία των νερών

   Οι δράσεις για την προστασία των νερών θα επικεντρωθούν κυρίως:

   Α. Στη βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου μέσω δράσεων που θα αποσκοπούν:

      Στη μείωση της ζήτησης και ιδίως της «σπατάλης», όπως:

      - *εκσυγχρονισμός των αρδευτικών δικτύων*

- *μετάβαση σε βελτιωμένες τεχνικές άρδευσης, συμπεριλαμβανομένης της αντικατάστασης συστημάτων με άλλα που συμβάλλουν στην οικονομία του νερού και στην προστασία από τη διάβρωση*

- *στήριξη της καλλιέργειας ξηρικών ή λιγότερο υδρόφιλων καλλιεργειών*

Στον εμπλουτισμό του υπόγειου υδροφορέα, όπως κατασκευή μικρών έργων ορεινής και πεδινής υδρονομίας.

Β. Στην απορρύπανση στις περιοχές που εμφανίζουν τα προβλήματα και προστασία από την περαιτέρω ρύπανση μέσω της στήριξης μεθόδων μείωσης των νιτρικών και της ορθολογικής διαχείρισης των γεωργο-κτηνοτροφικών αποβλήτων.

3. Διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω:

Της διατήρησης του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα, όπως π.χ. αναβαθμίδες, φυτοφράκτες, παραδοσιακοί δενδρώνες κ.λ.π.

Της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας των δασών και ιδίως της ανόρθωσής τους και της προστασίας από τις πυρκαγιές

Της διατήρησης των γενετικών πόρων (περιλαμβανομένων και της συνέχισης συλλογής και καταγραφής και συντήρησης ειδών και ποικιλιών – φυτά, δάση, ζώα – της γενετικής βελτίωσης τοπικών - εγχώριων φυλών αγροτικών ζώων κ.λ.π.)

Της χορήγησης ενισχύσεων για την εφαρμογή των κανονιστικών προτύπων για την άγρια ζωή (πτηνά) και οικότοπους.

4. Άμβλυνση των κλιματικών μεταβολών μέσω:

- *Της αύξησης της φυτικής μάζας ιδίως μέσω της διατήρησης και βελτίωσης του δασοκομικού δυναμικού*

- *Της βελτίωσης της οργανικής ουσίας των εδαφών με την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών (αγρανάπαυση – αμειψισπορά)*

- *Της ορθολογικής διαχείρισης λιπασμάτων, παρασιτοκτόνων και ζωικών αποβλήτων*
- *Της προώθησης ενεργειακών φυτών.*

5. Βελτίωση της υγιεινής και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων κυρίως μέσω:
   - *Της προώθησης της βιολογικής κτηνοτροφίας*
   - *Της προώθησης προτύπων ανώτερων των ελαχίστων*
   - *Της βελτίωσης των βοσκοτόπων ιδίως με βελτιωτικές του εδάφους εργασίες και την δημιουργία υποδομών για την φορτοεκφόρτωση, απολύμανση, ύδρευση των ζώων*
   - *Της μετεγκατάστασης πτηνο – κτηνοτροφικών μονάδων και της διαχείρισης των αποβλήτων.*
6. Ενδυνάμωση της αποτελεσματικότητας των μέτρων κυρίως μέσω:
   - *Της παροχής τεχνικής στήριξης*
   - *Της ευαισθητοποίησης του πληθυσμού*
   - *Της προώθησης (μέσω των άλλων αξόνων) συμπληρωματικών δράσεων για την αξιοποίηση της προστιθέμενης αξίας των μέτρων.*

Άξονας 3

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι δράσεις που θα υιοθετηθούν στο πλαίσιο του εν λόγω άξονα θα έχουν σαν στόχο την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου, κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η οικονομική αυτοδυναμία της, η προστασία του περιβάλλοντος και η διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Προτεραιότητα θα δοθεί στην εφαρμογή Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών όπου επιπτώσεις της νέας ΚΓΠ θα είναι

εντονότερες. Τέτοιες περιοχές θα μπορούσε να είναι πρώην καπνοπαραγωγικές περιοχές όπου η ανάληψη ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών με σκοπό την διαφοροποίηση, τη δημιουργία επιχειρήσεων, τις επενδύσεις στην αγροτική κληρονομιά, τις υποδομές για τις τοπικές υπηρεσίες και την ανακαίνιση θα συμβάλει στην βελτίωση των οικονομικών προοπτικών και στην ποιότητα ζωής.

Ο τουρισμός, η χειροτεχνία και η παροχή ανέσεων στις αγροτικές περιοχές αποτελούν δράσεις υψηλής προτεραιότητας, αφού αποτελούν ευκαιρίες για την διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων πέραν της γεωργίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενθάρρυνση εισόδου γυναικών στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, για την ενίσχυση της διαδικασίας διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων, καθώς και την τοπική ανάπτυξη, την παροχή τοπικών υπηρεσιών, θεωρείται αυτονόητη η ενίσχυση της υιοθέτησης και διάδοσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Η συγκεκριμένη πολιτική εντάσσεται στην στρατηγική της Λισσαβόνας και τους στόχους αειφορίας του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα, την ενίσχυση της απασχόλησης, την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την προτεραιότητα της ΕΕ για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης, της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Η εφαρμογή των μέτρων του Άξονα θα γίνει από εταιρικά σχήματα δημοσίου – ιδιωτικού τομέα, με κατάλληλη προσαρμογή στα δεδομένα της Ελλάδας, των προβλεπόμενων στο στοιχείο ε) του Άρθρου 59 του Καν. 1698/2005.

Άξονας 4: Leader

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER

Χαρακτηριστικό των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης που αναπτύσσονται μέσω της προσέγγισης LEADER είναι ο ολοκληρωμένος και πολυτομεακός χαρακτήρας. Στο πλαίσιο αυτό, η προσέγγιση LEADER περιλαμβάνει τις δράσεις του Καν. 1698/2005 για τον Άξονα 3, καθώς και επιλεγμένες δράσεις του Άξονα 1, όπως δράσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, βελτίωση και ανάπτυξη υποδομών κ.α.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της προσέγγισης LEADER θα ενισχυθεί η συνεργασία και η δικτύωση μεταξύ περιοχών, φορέων και κλάδων προκειμένου να αναπτυχθούν νέοι τρόποι και διαδικασίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των επιλεγμένων αγροτικών περιοχών.

Επιπλέον, στο πλαίσιο των τοπικών προγραμμάτων της προσέγγισης LEADER, θα επιδιωχθεί η στήριξη της καινοτομίας σε όλους τους τομείς της τοπικής οικονομίας και η ενίσχυση καινοτόμων παρεμβάσεων με θετικά αποτελέσματα στην ανταγωνιστικότητα των περιοχών παρέμβασης και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Επίσης, θα εξετασθεί το ενδεχόμενο υλοποίησης παρεμβάσεων που θα συνδέονται με ένα συγκεκριμένο θέμα ή πρόβλημα ή κλάδο της οικονομίας που πλήττεται από κοινοτικές ή εθνικές πολιτικές.

Εν δυνάμει περιοχές των στρατηγικών αυτών μπορούν να είναι όλες οι αγροτικές περιοχές της Χώρας συμπεριλαμβανομένων των νησιωτικών περιοχών. Θα υπάρξει μέριμνα ώστε να υπάρχει χωρική διαφοροποίηση μεταξύ περιοχών παρέμβασης Άξονα 3 και Άξονα 4.

Φορείς Υλοποίησης των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης είναι τοπικές εταιρικές σχέσεις του δημόσιου – ιδιωτικού τομέα. Πρόκειται για Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.), στο πλαίσιο των οποίων, οι φορείς της περιοχής, μέσω ισχυρής και διευρυμένης βάσης συνεργασίας, σχεδιάζουν, υιοθετούν και εφαρμόζουν από κοινού συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική για την περιοχή παρέμβασής τους. Μπορούν να είναι Ο.Τ.Δ της LEADER II και της LEADER+, καθώς και νέοι φορείς οι οποίοι πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις. Σε κάθε περίπτωση οι Ο.Τ.Δ. θα πρέπει να αποδεικνύουν την ικανότητά τους τόσο για το σχεδιασμό αξιόλογου προγράμματος, όσο και την ορθή εφαρμογή του και τη χρηστή διαχείριση των διατιθέμενων πόρων.

8. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΠΟΕ) ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ

Η σπουδαιότητα της συμφωνίας βρίσκεται στην ουσία της: ιδίως στις δεσμεύσεις για κατάργηση των αγροτικών επιδοτήσεων στις εξαγωγές και για σημαντική μείωση της εγχώριας οικονομικής στήριξης στους αγρότες.

Για πρώτη φορά στην ιστορία της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) και του ΠΟΕ, οι απόψεις και τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών εξετάστηκαν επί ίσοις όροις με άλλα συμφέροντα. Η ιστορική προοπτική μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη στην αποτίμηση της σημασίας αυτού του επιτεύγματος.

Συμφωνία πλαίσιο του ΠΟΕ για πιο θεμιτό εμπόριο γεωργικών προϊόντων

Την 1η Αυγούστου του 2004, τα 147 μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) συμφώνησαν ομόφωνα σε ένα πλαίσιο για τον καθορισμό των λεπτομερειών της ελευθέρωσης του εμπορίου γεωργικών προϊόντων βάσει του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα.

Επιτεύχθηκε μια συμφωνία που θα δώσει ώθηση στην παγκόσμια οικονομία, στο εμπόριο γεωργικών προϊόντων και στις ευκαιρίες των φτωχών χωρών. Η συμφωνία αυτή εξασφαλίζει επίσης ότι και άλλες πλούσιες χώρες είναι υποχρεωμένες να ακολουθήσουν την ΕΕ στη μεταρρυθμιστική της πορεία. Η μεταρρυθμισμένη γεωργική πολιτική της ΕΕ δεν θα αμφισβητηθεί. Διαγράφονται τώρα σαφείς προοπτικές για τους γεωργούς της ΕΕ, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έχουν καλύτερη πρόσβαση στην αγορά και θα αντιμετωπίζουν λιγότερο αθέμιτο ανταγωνισμό.

Οι λεπτομέρειες της συμφωνίας έχουν ως εξής:

⇒ **Μείωση των γεωργικών ενισχύσεων που στρεβλώνουν το εμπόριο**

Το πλαίσιο συναρμόζεται με την πρόσφατη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) της ΕΕ. Προβλέπεται ένας συνδυασμός κανόνων πειθαρχίας για τις διάφορες μορφές ενίσχυσης:

- *θα πρέπει να μειωθούν σημαντικά τα συνολικά επίπεδα εκείνων των εγχώριων ενισχύσεων που στρεβλώνουν περισσότερο το εμπόριο,*

- *η μεγαλύτερη μείωση θα επιβληθεί στις υψηλότερες επιδοτήσεις,*
- *ένα πρώτο τμήμα της μείωσης αυτής, ανερχόμενο σε 20%, θα επιβληθεί κατά το πρώτο έτος της περιόδου εφαρμογής,*
- *θα περιοριστεί η δυνατότητα παράκαμψης μέσω του κατώτατου ορίου κατά το πρώτο έτος της περιόδου εφαρμογής,*
- *θα περιοριστεί η δυνατότητα παράκαμψης μέσω του κατώτατου ορίου ενισχύσεων (κανόνας de minimis),*
- *οι ενισχύσεις της κατηγορίας «μπλε κουτί» δεν μπορούν να καλύπτουν ποσοστό μεγαλύτερο από 5% της γεωργικής παραγωγής και δεν προβλέπεται περαιτέρω μείωση,*
- *οι ενισχύσεις της κατηγορίας «πράσινο κουτί», που δεν στρεβλώνουν το εμπόριο, δεν θίγονται.*

⇒ **Παύση των εξαγωγικών πρακτικών που στρεβλώνουν το εμπόριο**

Σχετικά με τον ανταγωνισμό στις εξαγωγές, στόχος της ΕΕ ήταν η ίση μεταχείριση όλων των μορφών εξαγωγικής πρακτικής που στρεβλώνει το εμπόριο. Αυτό εξασφαλίστηκε.

- *Οι επιδοτήσεις της ΕΕ κατά την εξαγωγή, οι εξαγωγικές πιστώσεις, οι εγγυήσεις και τα προγράμματα ασφάλισης με περιόδους αποπληρωμής μεγαλύτερες από 180 ημέρες θα καταργηθούν μέχρι μια καταληκτική ημερομηνία που θα συμφωνηθεί.*
- *Οι λοιποί μηχανισμοί, μεταξύ των οποίων οι εξαγωγικές πιστώσεις με περίοδο αποπληρωμής μικρότερη από 180 ημέρες και οι σχετικές με τις κρατικές εμπορικές επιχειρήσεις πρακτικές που στρεβλώνουν το εμπόριο, θα υπαχθούν σε αυστηρούς κανόνες πειθαρχίας.*
- *Η πραγματική επισιτιστική βοήθεια για τους πληθυσμούς που τη χρειάζονται προφανώς θα συνεχιστεί. Ωστόσο, θα επιβληθούν συγκεκριμένοι κανόνες πειθαρχίας όσον αφορά την κατάχρηση επισιτιστικής βοήθειας για εμπορική εκτροπή. Στις διαπραγματεύσεις θα συζητηθεί το ζήτημα της παροχής επισιτιστικής βοήθειας μόνο με τη μορφή επιχορηγήσεων.*

⇒ **Άνοιγμα των αγορών γεωργικών προϊόντων**

Η συμφωνία θα βελτιώσει ουσιαστικά την πρόσβαση στην αγορά. Οι δασμοί επί των γεωργικών προϊόντων θα μειωθούν με βαθμιδωτή προσέγγιση, που θα ισχύει για όλα τα μέλη: όσο υψηλότερος είναι ο δασμός τόσο μεγαλύτερη η μείωση. Ωστόσο, η συμφωνία ικανοποιεί το μέλημα της ΕΕ για την κάλυψη των ευαίσθητων προϊόντων. Οι χώρες μπορούν να επιλέγουν ένα κατάλληλο αριθμό ευαίσθητων προϊόντων τα οποία θα έχουν επιεικέστερη μεταχείριση. Σε αντάλλαγμα, πρέπει να ανοίγονται δασμολογικές ποσοστώσεις, ώστε να βελτιώνεται η πρόσβαση στην αγορά.

⇒ **Ειδικοί, ευνοϊκότεροι όροι για τις αναπτυσσόμενες χώρες**

Σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες επιφυλάσσεται ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση σε όλους τους τομείς με:

- *μεγαλύτερες περιόδους εκπλήρωσης για όλες τις υποχρεώσεις,*
- *μικρότερες μειώσεις δασμών και επιδοτήσεων,*
- *ειδική μεταχείριση ως προς το άνοιγμα της αγοράς για τα λεγόμενα ειδικά προϊόντα, ώστε να καλύπτονται τα μελήματα που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων, τα απαραίτητα αγαθά και την αγροτική ανάπτυξη,*
- *πληρέστερη ελευθέρωση του εμπορίου τροπικών προϊόντων,*
- *αντιμετώπιση της διάβρωσης των εμπορικών προτιμήσεων.*

Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες δεν υποχρεούνται να αναλάβουν δεσμεύσεις για μείωση δασμών ή γεωργικών ενισχύσεων. Επιπλέον, οι ανεπτυγμένες χώρες και όσες από τις αναπτυσσόμενες μπορούν πρέπει να παρέχουν στα προϊόντα των ΛΑΧ πρόσβαση στην αγορά χωρίς δασμούς και ποσοστώσεις. Η ΕΕ εφαρμόζει ήδη μονομερώς το μέτρο αυτό με την πρωτοβουλία της «Τα πάντα εκτός από όπλα».

9. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Προκειμένου να καθορισθούν οι προτεινόμενες ζώνες αναδιάρθρωσης καλλιεργειών θα χρησιμοποιηθεί σύνολο ειδικών κριτηρίων επιλογής, καθένα εκ των οποίων ενσωματώνει έναν ποσοτικό η ποιοτικό δείκτη, προκειμένου να μετατραπούν σε πρακτικά εργαλεία συνδυαστικής αξιολόγησης.

Ειδικότερα, τα κριτήρια στα οποία θα πρέπει να ανταποκρίνεται η επιλογή των ειδικών ζωνών ομαδοποιούνται ως εξής:

1. *Το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / κάτοικο της περιοχής και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,*

2. *το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / στρ., ή κεφαλή ζώου και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,*

3. *αριθμός απασχολουμένων στον αγροτικό τομέα / συνολικό αριθμό απασχολούμενων και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,*

4. *οι χρήσεις γης με ιδιαίτερη έμφαση στην γεωργική έκταση (καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοποι), κάθε Δήμου και ως ποσοστό της συνολικής έκτασης κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης*

5. *επιπρόσθετα, οι αρδευόμενες εκτάσεις ως ποσοστό της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης ή / και της συνολικής έκτασης κάθε Δήμου και ως ποσοστό της συνολικής έκτασης κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης*

6. *η πρωτογενής παραγωγή προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ΠΟΠ, ΠΓΕ), η υφιστάμενη παραγωγική κατεύθυνση και η παραγωγή προϊόντων με μονοπωλιακά στοιχεία, εντός των ορίων κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης*

7. *επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις ως δείκτης της δυναμικής γεωργικής δραστηριότητας*

Η πρώτη κατηγορία κριτηρίων αντικατοπτρίζει την **Οικονομική Φυσιογνωμία**, η οποία περιγράφει την σχετική οικονομική θέση κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης, συγκριτικά με την επικρατούσα κατάσταση στον Νομό και την Περιφέρεια και την ικανότητά της να συντηρεί ή πολύ περισσότερο να βελτιώνει τα οικονομικά της μεγέθη. Ιδιαίτερη έμφαση, όπως είναι και το ζητούμενο άλλωστε, θα δοθεί στη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη διαμόρφωση του εισοδήματος και τα στοιχεία της πρωτογενούς παραγωγής και απασχόλησης. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας πρέπει να αποτελεί την σημαντικότερη δραστηριότητα για τις προτεινόμενες ζώνες, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει μειούμενη απασχόληση και ακαθάριστο προϊόν σε σχέση με τα αντίστοιχα μέσα Περιφερειακά Μεγέθη.

Στόχο αποτελεί ο εντοπισμός των περιοχών που διαθέτουν το κατάλληλο παραγωγικό υπόβαθρο και δυναμικό, το οποίο είναι σε θέση αφενός να ανταποκριθεί στην αναβάθμιση υπαρχόντων (βλ. εισαγωγή αποδοτικότερων ποικιλιών) και την εισαγωγή νέων καλλιεργειών και καλλιεργητικών μεθόδων, αλλά και να απορροφήσει και να αξιοποιήσει αποδοτικά τους παρεχόμενους πόρους κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

8. *Η ορεινότητα της περιοχής όπως αυτή ορίζεται βάσει της Οδηγίας 268/75[3] της ΕΟΚ.*

   Το κριτήριο αυτό θα έχει ποιοτικό χαρακτήρα και θα εφαρμοσθεί προκειμένου να προκύψει η εξειδίκευση των προτεινόμενων ζωνών αναδιάρθρωσης σύμφωνα με τις εδαφοκλιματικές τους απαιτήσεις και το είδος των αγροτικών δραστηριοτήτων που θα προταθούν προς εισαγωγή. Με άλλα λόγια, όσο πιο ορεινή είναι η προτεινόμενη ζώνη τόσο δεκτικότερη αναδεικνύεται σε σχετικές με την κτηνοτροφία, ή σε λιγότερο εντατικές γεωργικές δραστηριότητες, ενώ όσο πιο πεδινή και υψηλής παραγωγικότητας, τόσο περισσότερο συντελεί στην ένταξη εντατικών καλλιεργειών που θα αξιοποιούν αποδοτικότερα τις προαναφερθείσες εκτάσεις.

9. *Ο Αριθμός των κατοίκων και η Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, η Εξέλιξη του πληθυσμού της περιοχής και η σύγκριση με την εξέλιξη του πληθυσμού στον Νομό και την Περιφέρεια και η πυκνότητα του πληθυσμού της Περιοχής*

[3] Η οδηγία 268/75 αναφέρεται στην ανάληψη Κοινοτικών ενεργειών για την στήριξη εκμεταλλεύσεων σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Οι περιοχές αυτές πλήττονται από ακραία καιρικά φιανόμενα και βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο συνθήκες που δυσχεραίνουν την πραγματοποίηση οικονομικά βιώσιμης γεωργικής δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα συμβάλλουν αφενός στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της ταυτότητας της περιοχής, θα αποτρέψουν αφετέρου την πληθυσμιακή έξοδο και θα διασφαλίσουν τις χρήσεις γης.

και η σύγκριση με την πυκνότητα του πληθυσμού στον Νομό και την Περιφέρεια.

Το Κριτήριο αυτό εξετάζει τις **Δημογραφικές Τάσεις** των προτεινόμενων ζωνών ολοκληρωμένης παρέμβασης. Οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές παρουσιάζουν χαμηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής μεγέθυνσης, αύξηση της μέσης ηλικίας των κατοίκων, σημαντικά ποσοστά μετανάστευσης και ανομοιογένεια στην κατανομή του πληθυσμού με συνέπεια φαινόμενα απερήμωσης κάποιων περιοχών.

Στόχο αποτελεί ο εντοπισμός των περιοχών που παρουσιάζουν πληθυσμιακή συρρίκνωση, αρνητική εξέλιξη του αριθμού των κατοίκων και χαμηλή πυκνότητα, διαθέτουν όμως την κρίσιμη ηλικιακή μάζα (15 – 65 ή 15 – 45 ετών) η οποία σε συνδυασμό με το κατάλληλο παραγωγικό υπόβαθρο θα μπορέσει να αξιοποιήσει την εισαγωγή νέων καλλιεργειών και καλλιεργητικών μεθόδων, τους παρεχόμενους πόρους από τη νέα Προγραμματική Περίοδο και να συμβάλλει στην συγκράτηση του πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που προηγήθηκε και σύμφωνα με τα ανωτέρω κριτήρια, η προκαταρκτική διαφαινόμενη επιλογή των ζωνών δραστηριοτήτων στις οποίες θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο δεύτερο μέρος της μελέτης, αφορά αρχικά το διαχωρισμό τους σύμφωνα με τη γεωργική και την κτηνοτροφική δραστηριότητα και αντίστοιχα προσδιορίζεται στις ακόλουθες περιοχές:

⇒ **Ζώνες γεωργικής δραστηριότητας**

- ✓ *Λεκανοπέδιο Κοζάνης – Πτολεμαΐδας – Αμυνταίου*
- ✓ *Παραλίμνια περιοχή λίμνης Πολυφύτου Ν.Κοζάνης*
- ✓ *Νότιο πεδινό τμήμα Ν. Γρεβενών*
- ✓ *Περιοχή Κάτω Βοΐου Ν. Κοζάνης*
- ✓ *Λεκανοπέδιο Φλώρινας*
- ✓ *Παραλίμνια περιοχή λίμνης Καστοριάς και πεδινό τμήμα Ν. Καστοριάς*
- ✓ *Παραλίμνια περιοχή λιμνών Πρεσπών*

⇒ **Ζώνες κτηνοτροφικής δραστηριότητας**

- ✓ *Ορεινός όγκος Πίνδου*
- ✓ *Ορεινός όγκος Γράμμου*
- ✓ *Ορεινός όγκος Βιτσίου – Ασκίου – Βούρινου*
- ✓ *Ορεινός όγκος Βερμίου*
- ✓ *Ορεινός όγκος Καμβουνίων - Πιερίων*

Η οριστικοποίηση των ανωτέρω ζωνών και η χωρική εξειδίκευση των παρεμβάσεων σε επίπεδο Δήμου ή και Δημοτικού Διαμερίσματος θα προκύψει στη δεύτερη φάση της μελέτης, σύμφωνα με τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν.

10. ΈΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Κατά τη Β' Φάση σύνταξης της μελέτης, θα γίνει μια **εκτεταμένη έρευνα πεδίου** επί των αρχικά προσδιορισθέντων περιοχών αναδιάρθρωσης.

Σκοπός της έρευνας είναι :

- ✓ *ο επακριβής προσδιορισμός των περιοχών είτε σε επίπεδο Νομού, είτε ενδεχόμενα σε επίπεδο Καποδιστριακών Δήμων ή ομάδας όμορων Δήμων της Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας*
- ✓ *η ιεράρχηση των περιοχών και*
- ✓ *ο προσδιορισμός των αναγκαίων παρεμβάσεων.*

Η έρευνα αυτή θα γίνει :

- ✓ *με επιτόπιες μεταβάσεις,*
- ✓ *με τη χρήση κατάλληλου ερωτηματολογίου*

Οι ερωτώμενοι δεν θα απαντούν απλώς για θέματα που τίθενται με το ερωτηματολόγιο ή τη συνέντευξη αλλά, θα υποβάλλουν και συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τις αναγκαίες παρεμβάσεις αειφόρου ανάπτυξης.

Η διακίνηση των ερωτηματολογίων ή / και οι συνεντεύξεις θα γίνουν με φορείς όπως :

- ✓ *Υπηρεσίες των κατά τόπους Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων*
- ✓ *Ειδικές Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες του ΥΠΑΑΤ*
- ✓ *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί*
- ✓ *Συλλογικοί φορείς κάθε περιοχής (ενδεικτικός κατάλογος των οποίων θα παρασχεθεί στον ανάδοχο από την Υπηρεσία Διαχείρισης)*
- ✓ *Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού*
- ✓ *Αγρότες, μέσα από στατιστικό δείγμα*

Αντικείμενο της έρευνας πεδίου είναι η συγκέντρωση και επεξεργασία στατιστικών και ποιοτικών πληροφοριών, οι οποίες δεν καταγράφονται από τους κεντρικούς φορείς της χώρας, όπως :

- ✓ *Στοιχεία μεταποίησης, επεξεργασίας και διάθεσης παραγωγής (διακίνηση, επεξεργασία, αγορές κλπ.).*
- ✓ *Στοιχεία που τεκμηριώνουν την εξάρτηση της περιοχής από γεωργική και δασοκομική δραστηριότητα, πέραν αυτών που αξιοποιήθηκαν κατά την πρώτη φάση της μελέτης (απασχόληση, εξέλιξη απασχόλησης κλπ.). Τέτοια δεδομένα μπορεί να είναι η ανάπτυξη συμπληρωματικών προς την γεωργία και την δασοπονία δραστηριοτήτων, σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες εξαρτώνται άμεσα από την εξέλιξη της γεωργίας και της δασοπονίας στην Περιφέρεια.*

Διακριτό αντικείμενο της έρευνας πεδίου θα αποτελέσει η συγκέντρωση των απόψεων των παραπάνω φορέων, σχετικά με τις αναγκαίες παρεμβάσεις για την αειφόρο ανάπτυξη των περιοχών.

Η ομάδα μελέτης θα συγκεντρώσει, θα αξιολογήσει και θα ιεραρχήσει τις απόψεις των τοπικών φορέων, ώστε να τις λάβει υπόψη της κατά την πρόταση που θα υποβάλλει στην Τρίτη φάση της μελέτης.

Ειδικά σε ότι αφορά στην έρευνα πεδίου με τους αγρότες, το στατιστικό δείγμα θα επιλεγεί σύμφωνα με ένα μοντέλο στρωματωμένης τυχαίας δειγματοληψίας, που θα παίρνει υπόψη:

- ✓ *την περιοχή εφαρμογής,*
- ✓ *το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης,*
- ✓ *τον τύπο της γεωργικής εκμετάλλευσης,*
- ✓ *τις υποδομές σε κτιριακό και μηχανολογικό εξοπλισμό,*
- ✓ *την ένταξη της γεωργικής εκμετάλλευσης σε χρηματοδοτικά προγράμματα.*

Στην επιλογή του δείγματος η Ομάδα Έργου θα συνεργασθεί με τους γεωπόνους των Διευθύνσεων Γεωργίας, τις ΕΑΣ και τις Ομάδες Παραγωγών.

Το δείγμα θα επιλεγεί:

- ✓ *ανάλογα με τη στατιστική ταξινόμηση των εκμεταλλεύσεων (π.χ. 0-10 στρέμματα, 11 - 50 στρέμματα κ.λπ.),*
- ✓ *από τους ενταγμένους στο Μέτρο 3.1. : Νέοι Αγρότες,*
- ✓ *από τους ενταγμένους στο Μέτρο 1.1. : Σχέδια Βελτίωσης,*
- ✓ *από τους ενταγμένους στο Πρόγραμμα Πρόωρης Συνταξιοδότησης, προκειμένου να αξιολογηθούν οι λόγοι που τους ώθησαν στην επιλογή αυτή.*

Επιπρόσθετο δείγμα αγροτών θα αποτελέσουν μεμονωμένες περιπτώσεις που:

- ✓ *υλοποίησαν καινοτόμες παρεμβάσεις και πέτυχαν ή απέτυχαν,*
- ✓ *διαφοροποίησαν την παραγωγή τους και πέτυχαν ή απέτυχαν,*

προκειμένου **να διαμορφωθεί άποψη για τις συνθήκες που συμβάλλουν στο θετικό ή αρνητικό αποτέλεσμα**.

Το ανωτέρω θα συμβάλλει:

- ✓ *στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για επιχειρηματική δράση, σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης,*
- ✓ *στην πρόληψη δυσμενών μελλοντικών καταστάσεων,*
- ✓ *στη χρήση της αποδεικτικής διαδικασίας, προκειμένου να παρακινηθούν οι ενδιαφερόμενοι να εφαρμόσουν πετυχημένες πρακτικές, ύστερα βέβαια από κατάλληλη προσαρμογή.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Ε. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 3

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 3

1.1. Εισαγωγή 3

1.2. Εσωτερικό περιβάλλον 4

1.3. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική για τα κύρια γεωργικά προϊόντα – οικονομική σημασία – βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής διερεύνηση ζήτησης – καταναλωτικών τάσεων στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνώς 19

1.4. SWOT ANALYSIS του αγροτικού χώρου των επιλεγμένων περιοχών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών 74

2. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ 77

2.1. Στόχοι και στρατηγική της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών 77

2.2. Ανάγκη επαναπροσδιορισμού και εξειδίκευσης 88

2.3. Παράγοντες διαμόρφωσης στρατηγικής 93

3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ 112

3.1. Βασικά στοιχεία προγράμματος 112

3.2. Συντονισμός αποφάσεων 122

3.3. Βαθμός εναρμόμισης των παρεμβάσεων με τους στόχους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και του ΕΣΣΑ 128

4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ 134

4.1. Επιλογή ειδικών ζωνών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών 134

4.2. Ορισμός κριτηρίων επιλογής των αναλυτικών παρεμβάσεων ανά καλλιέργεια 147

4.3. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον Πρωτογενή ανά καλλιέργεια 151

4.4. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον δευτερογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα 214

4.5. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον τριτογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα 221

4.6. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στους τομείς της Εκπαίδευσης, της Κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και της Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα. 227

4.7. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Φυσικό Περιβάλλον σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα 230
4.8. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Πολιτισμικό Περιβάλλον σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα 242
4.9. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στην Τεχνική Υποδομή σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα 247
4.10. Παρουσίαση δράσεων σε επίπεδο μέτρου, έργου 255
4.11. Έμφαση σε καινοτόμες δράσεις 340

5. ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 343

5.1. Βαθμός εναρμόνισης παρεμβάσεων με στρατηγικές της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσον αφορά την Πολιτική Περιβάλλοντος, την Τουριστική Πολιτική, την Οικιστική Πολιτική, την Πολιτική για την Απασχόληση και την Πολιτική Ίσων Ευκαιριών σε συσχέτιση με την Αγροτική Πολιτική. 343
5.2. Χρονοδιάγραμμα παρεμβάσεων 356

6. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ 360

6.1. Επισήμανση αναγκών συντονισμού παρεμβάσεων 360
6.2. Εκτίμηση βαθμού συνέργιας των παρεμβάσεων 365
6.3. Προσδιοριδμός δεικτών (φυσικών, αποτελέσματος, επιπτώσεων) 368
6.4. Εκτίμηση άμεσων και έμμεσων (πολλαπλασιαστικών) επιπτώσεων των παρεμβάσεων 370

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ Ε. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

1.1. Εισαγωγή

Η κατάσταση των αγροτικών περιοχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις, από τις απόμακρες περιοχές που πλήττονται από πληθυσμιακή αποψίλωση και οικονομικό μαρασμό, μέχρι τις περιαστικές που υφίστανται έντονη πίεση από τα αστικά κέντρα. Προκειμένου να αξιολογηθούν τα προβλήματα και οι προοπτικές της Περιφέρειας, πέρα από την θεώρηση αυτών καθαυτών των συνθηκών που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις συνθήκες του αγροτικού χώρου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη και οι συνθήκες που επικρατούν τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στο ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον.

Προκειμένου να διαμορφωθεί μία όσο το δυνατόν πληρέστερη άποψη, στην ανάλυση που ακολουθεί, παρατίθεται η συνοπτικά η υφιστάμενη κατάσταση του αγροτικού χώρου σε επίπεδο χώρας και σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Στη συνέχεια, ακολουθεί ανάλυση των αγορών για τα κυριότερα προϊόντα τόσο στο εσωτερικό της Ε.Ε. όσο και σε Διεθνές επίπεδο. Σκοπός είναι η διαπίστωση της αναμενόμενης ζήτησης αγροτικών προϊόντων και οι καταναλωτικές τάσεις τόσο στο εσωτερικό της Ε.Ε., όσο και διεθνώς, ώστε αφενός να διαπιστωθούν οι ευκαιρίες και οι διαφαινόμενες απειλές, αφετέρου τα συμπεράσματα να χρησιμοποιηθούν ως εισροή, ώστε οι προτεινόμενες καλλιέργειες να ανταποκρίνονται στην αναμενόμενη ζήτηση διεθνώς και στο εσωτερικό.

1.2. Εσωτερικό περιβάλλον

1.2.1. Πρόσφατα μεγέθη του αγροτικού χώρου στην Ελλάδα

Σε αυτή την ενότητα, παρατίθενται επιγραμματικά τα βασικότερα μεγέθη του αγροτικού χώρου της Ελλάδας, προκειμένου να γίνει δυνατή, όπου τα αντίστοιχα μεγέθη είναι διαθέσιμα, η διαπίστωση της θέσης της Περιφέρειας.

Απασχόληση

- ✓ *Από το 1960 μέχρι και σήμερα παρατηρείται σταδιακή μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις ανέρχεται στο 16,2%.*
- ✓ *Από το σύνολο των απασχολουμένων στη γεωργία το 2000, ποσοστό 96% είναι αυτοαπασχολούμενοι και μόλις το 4% είναι μισθωτοί ενώ στην Ε.Ε. των 15 Κ-Μ, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 65% και 35%.*

Εξωτερικό Εμπόριο

- ✓ *Κατά τη διάρκεια της πενταετίας 2000-2004 το έλλειμμα στο εμπορικό αγροτικό ισοζύγιο της χώρας υπερδιπλασιάστηκε, ενώ τα μοναδικά αγροτικά προϊόντα που παρουσιάζουν θετικό ισοζύγιο είναι οι φυσικές υφαντικές ίνες, τα φρούτα και λαχανικά, ο καπνός και τα έλαια. Τα κτηνοτροφικά είναι καθαρά εισαγωγικά προϊόντα, καθώς μαζί με τις ζωοτροφές αποτελούν το 35,86% των εισαγωγών.*

Χρήση Γης

- ✓ *Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (2000), οι γεωργικές περιοχές καλύπτουν περίπου το 40% της συνολικής επιφάνειας της χώρας ενώ οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν περίπου το 17% της συνολικής έκτασης. το μεγαλύτερο μέρος καλύπτεται από αρόσιμη γη (αροτραία,) και εκτάσεις με βιομηχανικά φυτά ενώ οι βοσκότοποι καλύπτουν το 20,7%*

Ηλικιακή Διάρθρωση

- ✓ *Η ποσοστιαία κατανομή των παραγωγικών ηλικιών (κάτω των 45 ετών) στα άτομα που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα εμφανίζεται το 2000 να αντιπροσωπεύει το 20.3%*
- ✓ *Το ποσοστό των απασχολούμενων στον Πρωτογενή τομέα ηλικίας άνω των 45 ετών ανέρχεται σε 62%*

Εκπαίδευση και Κατάρτιση αγροτών

- ✓ *το 69,5% των απασχολούμενων στον πρωτογενή Τομέα είναι απόφοιτοι Δημοτικού, ενώ το 4,1% στερείται γραμματικών γνώσεων*

Παραγωγή στον Πρωτογενή τομέα

Εκτάσεις και γεωργική παραγωγή (Πηγή: ΕΣΥΕ)

	1971	**1981**	**1991**	**2001**	**2002**	**2003**
						Εκτάσεις καλλιεργειών (Ha)
Σύνολο	**3.565.900**	**3.572.300**	**3.534.300**	**3.465.600**	**3.456.000**	**3.425.800**
Αροτραίες	2.532.900	2.423.800	2.334.400	2.219.000	2.211.300	2.176.200
Λαχανικά	114.300	122.100	123.600	116.300	116.100	116.300
Αμπέλια	219.800	186.400	151.700	132.100	131.500	131.300
Δενδρώδεις	698.900	840.000	924.600	998.200	997.100	1.002.000
						Παραγωγή βασικών γεωργικών προϊόντων (1000 τόνους)
Σιτάρι	1.948	2.932	3.163	2.196	2.076	1.725
Βαμβάκι	360	385	594	1.355	1.282	1.091
Καπνός	88	131	173	142	127	127
Μούστος	456	521	466	421	379	387
Ελαιόλαδο	186	250	198	435	367	504
Εσπεριδοειδή	530	995	1.159	1.265	1.435	1.182

Ζωικό κεφάλαιο και κτηνοτροφική παραγωγή *(*Πηγή: ΕΣΥΕ*)*

	1971	1981	1991	2001	2002	2003
Ζωικό κεφάλαιο (1000 ζώα)						
Βοοειδή	996	831	602	621	----	----
Χοίροι	504	1.017	986	934	----	----
Πρόβατα	7.686	8.144	8.692	9.124	----	----
Αίγες	4.185	4.526	5.336	5.662	----	----
Κυψέλες Μελισσών (1000 κυψέλες)	982	1.167	1.196	1.294	----	----
Παραγωγή (1000 τόνους)						
Κρέας	335	508	501	462	466	454
Γάλα	1.401	1.691	1.805	2.032	1.990	1.986
Τυρί σκληρό	25	35	38	36	37	36
Τυρί μαλακό	94	108	117	126	133	127
Μέλι	9	11	14	15	15	15

Βιολογική Γεωργία & Κτηνοτροφία

- ✓ *Σύμφωνα με στοιχεία του 2004, η βιολογική γεωργία εφαρμόζεται από περίπου 6.000 δικαιούχους και σε περισσότερα από 40.000 ha στο σύνολο της χώρας. Το 70% των εκτάσεων αυτών αφορά μόνιμες φυτείες, κατά κύριο λόγο τους βιολογικούς ελαιώνες και σε μικρότερο βαθμό τους αμπελώνες και τις δενδρώδεις καλλιέργειες.*
- ✓ *Σε ότι αφορά το πρόγραμμα της Βιολογικής Κτηνοτροφίας από το 2001 που ξεκίνησε η εφαρμογή του, υπεγράφησαν περισσότερες από 2.000 συμβάσεις, οι οποίες αντιστοιχούν σε περίπου 100.000 ΜΜΖ. Το 60% των ΜΜΖ αφορά αιγοπρόβατα και το υπόλοιπο 40% αντιστοιχεί σε βοοειδή και χοιρομητέρες*

Βιοκαύσιμα

- ✓ *Στην Ελλάδα λόγω του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων δεν εφαρμόστηκε η υποχρεωτική αγρανάπαυση μετά την αναθεώρηση της ΚΑΠ το 1992. Ετσι δεν δόθηκε η ευκαιρία την δεκαετία του '90 για την πιλοτική ανάπτυξη αλυσίδων βιοκαυσίμων.*
- ✓ *Αντίθετα, στη σημερινή συγκυρία, η συνεργία της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής με τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής δίνουν και στη χώρα μας περιθώρια παραγωγής βιομάζας για ενέργεια.*
- ✓ *Είναι γνωστό ότι οι πρώτες μονάδες παραγωγής βιοκαυσίμων στην Ελλάδα είναι έτοιμες να παράγουν (βιοντήζελ σε Κιλκίς, Βόλο) ενώ η βιομηχανία ζάχαρης ενόψη της αλλαγής στο καθεστώς της ΚΟΑ ζάχαρης κινείται προς την κατεύθυνση συμπαραγωγής ζάχαρης και καυσίμου αιθανόλης*

Αγροτροφικός τομέας

Τομέας Κρέατος

- ✓ *Το εμπορικό ισοζύγιο του τομέα Κρέατος παρουσιάζει συνεχή αρνητική εξέλιξη, με τιμές -712.463,683 € το 2000 που φτάνουν τα -932.709.558 € το 2005.*
- ✓ *Οι ανάγκες της χώρας μας σε κρέας καλύπτονται κατά μεγαλύτερο ποσοστό από εισαγωγές οι οποίες πραγματοποιούνται κυρίως από την Ε.Ε. των 15.*
- ✓ *Η μέση παραγωγή της χώρας μας ανέρχεται σε 297.626 τόνους, ενώ οι ανάγκες των καταναλωτών φτάνουν τους 644.132 τόνους.*
- ✓ *Οι καταναλωτές φαίνεται να δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση στο χοιρινό κρέας τόσο λόγω χαμηλότερης τιμής όσο και για τις επιφυλάξεις τους έναντι των ζωονόσων.*

Τομέας Γάλακτος

- ✓ *Χαμηλός βαθμός αυτάρκειας σε αγελαδινό γάλα (50%), πραγματοποίηση εισαγωγών γαλακτοκομικών αξίας 400 εκ. € ετησίως*
- ✓ *Σχετικά υψηλός ρυθμός αύξησης της ζήτησης, με χαμηλή σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα κατά κεφαλή κατανάλωση*
- ✓ *Χαμηλές ατομικές ποσοστώσεις των Ελλήνων παραγωγών*
- ✓ *Περιορισμένες διαθέσιμες ποσότητες πρώτης ύλης για την εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία.*
- ✓ *Ανισορροπία στην εσωτερική αγορά που προκαλεί διακυμάνσεις των τιμών.*

Αυγά Πουλερικά

- ✓ *Το εμπορικό ισοζύγιο και στους δύο τομείς πουλερικά - αυγά είναι αρνητικό. Αναφέρεται ότι το 2000 το γεωργικό εμπόριο για τα πουλερικά και τα αυγά ήταν - 367.735.877€, ενώ το 2005 έφτασε τα - 457.397.385€.*

Τομέας ελαιούχων προϊόντων

- ✓ *είναι ο δεύτερος πιο σημαντικός τομέας εξαγωγών της χώρας μετά τον τομέα των Φρούτων και Λαχανικών με το ισοζύγιο γεωργικού εμπορίου να διαμορφώνεται από 198.154.072 € το έτος 2000 σε 270.288.260 € το έτος 2005*
- ✓ *Οι εξαγωγές που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2000 – 2005 φτάνουν κατά μέσο όρο το 31,48% της παραγωγής, ενώ η παραγωγή που κατευθύνεται προς κατανάλωση στην χώρα μας ανέρχεται σε ποσοστό 69,37% για την ίδια περίοδο.*
- ✓ *Με την αποσύνδεση των ενισχύσεων του ελαιολάδου κρίνεται αναγκαία η εφαρμογή συμβολαιακής παραγωγής ελαιόκαρπου προκειμένου να διασφαλισθούν τόσο η συνέχιση της λειτουργίας των μονάδων ελαιουργείων και των μονάδων τυποποίησης όσο και η αύξηση των εξαγωγών αυτού του δυναμικού προϊόντος.*
- ✓ *Παράλληλα θα πρέπει να προωθηθεί η περαιτέρω επέκταση της βιολογικής παραγωγής ελαιοκάρπου με ιδιαίτερη στήριξη ελαιοτριβείων και τυποποιητηρίων για παραγωγή βιολογικού ελαιολάδου.*

Τομέας Οίνου

- ✓ *Η μέση παραγωγή της χώρας μας ανέρχεται σε 3.646 χιλιάδες εκατόλιτρα εκ των οποίων το 11,66% προορίζεται για εξαγωγές και το 85,95% για την εσωτερική κατανάλωση*
- ✓ *Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται η τάση για προτίμηση των ποιοτικών εμφιαλωμένων κρασιών (αύξηση περίπου 5% ετησίως) και οι εξαγωγές διαγράφουν μια μεταστροφή από τη χύμα μορφή ή το μούστο προς το ποιοτικό εμφιαλωμένο προϊόν και οι σχετικοί ρυθμοί ετήσιας αύξησης είναι ανοδικοί*

Τομέας Οπωροκηπευτικών.

- ✓ *Οι μονάδες Εμπορίας και Μεταποίησης των Φρούτων και Λαχανικών εκδηλώνουν το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον*
- ✓ *Η παραγωγική δυναμικότητα ανέρχεται σε 1.912.784,10 τόννοι/έτος,*

- ✓ *Ο τομέας των Οπωρ/κών παρουσιάζει τον υψηλότερο τζίρο εξαγωγών του συνόλου των αγροτικών προϊόντων της χώρας μας, με θετικό ισοζύγιο γεωργικού εμπορίου που ανέρχεται κατά μέσο όρο της πενταετίας 2000 – 2005 σε 459.629.082,83 ευρώ*
- ✓ *Κάθε χρόνο εισάγεται μια επιπλέον ποσότητα της τάξεως του 5%, ενώ εξάγεται το 13,47% της συνολικής ποσότητας (παραγόμενης και εισαγόμενης) και το 86,53% προορίζεται για την εσωτερική κατανάλωση. Οι εξαγωγές που πραγματοποιούνται έχουν ως κατεύθυνση κυρίως τις Τρίτες Χώρες, ενώ κάποιο τμήμα τους εξάγεται και προς την Ε.Ε. των 15.*

Δημητριακά

- ✓ *Το ισοζύγιο του εμπορίου στον τομέα των δημητριακών είναι αρνητικό, αφού οι εισαγωγές είναι περίπου τριπλάσιες από τις εξαγωγές.*

Φαρμακευτικά και Αρωματικά φυτά

- ✓ *Με την αποσύνδεση της ενίσχυσης από την καλλιέργεια πολλών ειδών, είναι πολύ πιθανό να επεκταθεί η καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και η αύξηση του όγκου της παραγωγής τους.*
- ✓ *Ο τομέας παρουσιάζει υψηλή προστιθέμενη αξία, με χαμηλό ποσοστό συμμετοχής πρώτων υλών στο βιομηχανικό κόστος.*

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Ο γεωργικός τομέας, αν και κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία και την απασχόληση της Περιφέρειας, ακολουθεί σταδιακά φθίνουσα πορεία. Παρόλα αυτά διατηρεί σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας, όσο και σαν παράγοντας κοινωνικής συνοχής, κυρίως στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Η αναπτυξιακή ανασυγκρότηση του αγροτικού χώρου, συνίσταται στην αντιστροφή της αρνητικής του πορείας και αποτελεί το μοχλό για την αναζωογόνηση της υπαίθρου μέσω της ορθολογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων.

Τα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη του τομέα παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί και χαρακτηρίζονται από:

- ✓ *Δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες*

- ✓ *Γηρασμένο - ποσοστό άνω των 40 ετών περίπου 55% - και ανεπαρκώς κατηρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, 93% διαθέτουν μόνο βασική εκπαίδευση.*
- ✓ *Σταδιακή μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα, που σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις ανέρχεται στο 16,6%*
- ✓ *τη ραγδαία μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η οποία την εικοσαετία 1980 – 2000 ανήλθε στο 32,6%, ενώ οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν για το ίδιο διάστημα κατά 74%.*
- ✓ *Το υψηλότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας μέσο μέγεθος καλλιεργούμενης έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι 71,4 με 44,16 στρ. αντίστοιχα.*
- ✓ *Την σχεδόν σταθερή διαχρονικά μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο*
- ✓ *Τη στρεβλή διάρθρωση της ιδιοκτησίας καθώς η μισή σχεδόν γεωργική γη κατέχεται από μη αγρότες και αξιοποιείται κατόπιν εκμίσθωσης.*
- ✓ *Την αύξηση του μέσου αριθμού των αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση από 8,5 σε 11,8 μεταξύ 1990 και 2000.*
- ✓ *Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (20% στην Περιφέρεια έναντι 33 περίπου σε όλη την επικράτεια).*
- ✓ *Χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή προστιθέμενη αξία του γεωργικού προϊόντος.*
- ✓ *Έντονη κυριαρχία της φυτικής παραγωγής έναντι της ζωικής. Η ακαθάριστη πρόσοδος από τη κτηνοτροφία υπολογίζεται στο 29,28% του συνόλου από τον πρωτογενή τομέα με τη φυτική να συμμετέχει με 70,7%.*
- ✓ *Καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (π.χ. τα σιτηρά) και υποαπασχόληση του αγροτικού ανθρώπινου δυναμικού.*
- ✓ *Υψηλό κόστος παραγωγής*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής και δικτύων διακίνησης, τυποποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.*
- ✓ *'Ελλειψη επαρκών μηχανισμών υλοποίησης και στήριξης των αγροτικών μέτρων και προγραμμάτων.*
- ✓ *Περιορισμένη έρευνα, ανεπαρκής διάχυση και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.*

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Έκταση σε (στρ.)

	1991	1999	Μεταβολή 1999-1991 (%)	Σύνολο χώρας (1999)
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	35.110	29.597	-15,7	817.059
Μ.Ο. έκτασης / εκμετάλλευση	58,2	71,4	22,7	44,16
Αριθμός αγροτεμαχίων	292.593	343.477	17,4	5.130.527
Μέσος αριθμός αγροτεμαχίων / εκμετάλλευση	8,5	11,8	38,8	6,2
Μέση έκταση / αγροτεμάχιο	6,9	6	-13,0	6,98
Χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	2.277.800	2.208.600	-3,0	35.831.852
Ιδιόκτητη γεωργική γη των εκμεταλ.	1.246.626	1.027.916	-17,5	25.189.650
Ενοικιασμένη ή μεσιακή γη	1.031.174	1.180.684	14,5	10.642.202
Μέση έκταση / εκμετάλλευση (ιδιόκτητη)	37,4	37,5	0,3	31,8
Μέση έκταση / εκμετάλλευση (μεσιακή ή νοικιασμένη)	112,5	139,8	24,27	99,3

Αρδευόμενες εκτάσεις ανά Νομό	Έκταση σε (στρ.)
Κοζάνη	140.000	14,97%
Γρεβενά	70.000	14,34%
Καστοριά	45.000	14,02%
Φλώρινα	190.000	40,93%

Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

Οι κύριες χρήσεις αγροτικής γης αφορούν αροτραίες καλλιέργειες ήτοι σιτηρά, μηδική, ελαιούχους σπόρους, πρωτεϊνούχα φυτά, πατάτα, αρωματικά φυτά, ζωοτροφές και βιομηχανικά φυτά. Αποτελούν το 95% της καλλιεργούμενης γεωργικής γης, ενώ το υπόλοιπο 7% είναι δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπελώνες και άλλες πολυετείς φυτείες.

Χαρακτηριστικά, τα χειμερινά σιτηρά αποτελούν το 73% των καλλιεργειών με κυρίαρχο είδος το μαλακό σιτάρι (29%). Δυσανάλογα προς την έκταση, η ακαθάριστη αξία του κλάδου των σιτηρών αντιπροσωπεύει μόνο το 22% της συνολικής αξίας του πρωτογενή τομέα.

Σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια εμφανίζει ο αραβόσιτος αποδιδόμενη στην επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων και την εκμηχάνιση της παραγωγής, καθώς και η καλλιέργεια των ζαχαρότευτλων, ενώ σταθερές παραμένουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις σε όσπρια και πατάτες.

Η ζωϊκή παραγωγή χαρακτηρίζεται από τη σημαντική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων, τόσο στη βοοτροφία (-74%), αλλά και στην αιγοπροβατοτροφία (-52%).

Η αιγοπροβατοτροφία κατέχει την πλέον βαρύνουσα θέση, παρά τη μείωση του ζωικού πληθυσμού κατά 18% το διάστημα 1980 – 2000. Εντούτοις την τελευταία δεκαετία παρατηρείται τάση αντιστροφής αυτής της πορείας, προερχόμενη κυρίως από το Ν. Φλώρινας

Σήμερα, η αιγοπροβατοτροφία ασκείται κυρίως με παραδοσιακό – εκτατικό τρόπο και ελάχιστα σε σταυλισμένη – εντατική μορφή, σε αντίθεση με τη βοοτροφία, όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο.

Αν και υπάρχουν τάσεις εντατικοποίησης όλων των μορφών εκτροφής των ζώων, με έμφαση στις ιδιοπαραγόμενες – καλλιεργούμενες ζωοτροφές, τα φυσικά λιβάδια θα συνεχίσουν να αξιοποιούνται. Οι βοσκότοποι είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση φυσικός πόρος της Περιφέρειας, καθώς η συνολική τους έκταση ανέρχεται σε 3.700 χιλ. στρέμματα.

Με δεδομένο όμως το γεγονός ότι για βόσκηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν και χρησιμοποιούνται όλες γενικά οι δασικές εκτάσεις (δάση, θαμνολίβαδα, μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις κ.α.), εκτός από τις περιπτώσεις όπου με αποφάσεις των δασικών υπηρεσιών επιβάλλονται απαγορεύσεις στη βόσκηση, το μέγεθος των βοσκοτόπων γίνεται ακόμα μεγαλύτερο.

Ο κλάδος της μελισσοκομίας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος, λόγω των κλιματολογικών συνθηκών. Υπάρχει όμως τάση αύξησης του αριθμού των μελισσοσμηνών και των

απασχολουμένων, περισσότερο ως συμπλήρωμα του εισοδήματος. Πάντως, διαφαίνεται μια τάση ανάπτυξης του κλάδου, γεγονός που ενισχύεται και από τη στήριξη που παρέχεται μέσω των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης, «Νέοι Αγρότες» και «Σχέδια Βελτίωσης».

Από τους άλλους κλάδους, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία είναι ελάχιστα ανεπτυγμένοι. Ενδιαφέρον αποτελεί η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του κλάδου των γουνοφόρων ζώων Από την ίδρυση όμως και λειτουργία στην περιοχή της Νεάπολης Κοζάνης, μιας μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα, το ενδιαφέρον του κόσμου στρέφεται προς αυτή την κατεύθυνση αφού πλέον ξεπερνιέται ένα μεγάλο «εμπόδιο», που αφορά στην εξεύρεση πρώτης ύλης για την τροφή αυτών των ζώων.

Αναλυτικότερες πληροφορίες για την κατανομή των καλλιεργειών, του ζωικού κεφαλαίου καθώς και εκτίμηση της ακαθάριστης προσόδου παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

		ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ		ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΑΠΟΔΟΣΗ
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		Παραγωγή	Μέση τιμή	Αξία		ΑΝΑ ΣΤΡ.
Α/Α	**ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**	(στρ.)	(%)	(κιλά)	(€/kgr)	(€)	(%)	**(ευρώ)**
1	*Σιτάρι μαλακό*	646.200	29,26	161.550.000	0,15	34.313.220	7,30	53
2	*Κριθάρι*	272.900	12,36	68.225.000	0,14	13.808.740	2,94	51
3	*Σιταρι σκληρο*	608.400	27,55	121.680.000	0,15	45.021.600	9,57	74
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	70.430	3,19	17.607.500	0,12	3.211.608	0,68	46
5	*Αραβόσιτος*	160.500	7,27	160.500.000	0,15	32.100.000	6,83	200
6	*Φασόλια*	26.250	1,19	8.662.500	1,7	14.726.250	3,13	561
7	*Φακές*	1.010	0,05	111.100	1,7	188.870	0,04	0
8	*Καπνός*	29.420	1,33	6.913.700	1,85	41.343.926	8,79	1.405
9	*Ζαχαρότευτλα*	39.220	1,78	215.710.000	0,05	12.942.600	2,75	330
10	*Μηδικη*	112.800	5,11	124.080.000	0,15	18.612.000	3,96	165
11	*Πατάτες*	16.920	0,77	76.140.000	0,25	19.035.000	4,05	1.125
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	24.700	1,12	19.760.000	0,5	9.880.000	2,10	400
13	*Κηπευτικά*	17.900	0,81	53.700.000	0,3	16.110.000	3,43	900
14	*Αχλαδιές*	2.250	0,10	6.750.000	0,5	3.375.000	0,72	1.500
15	*Μηλιές*	26.706	1,21	106.824.000	0,25	26.706.000	5,68	1.000
16	*Ροδακινιές*	11.915	0,54	28.596.000	0,3	8.578.800	1,82	720
17	*Αμυγδαλιές*	4.350	0,20	1.305.000	1,9	2.479.500	0,53	570
18	*Καρυδιές*	6.680	0,30	1.536.400	2	3.072.800	0,65	460
19	*Διάφορες Καλ/γειες (1)*	78.999	3,58	0			0,00	0
20	*Εγκαταλλειμένοι αγροί – Αγρανάπαυση*	51.050	2,31	0	0	0	0,00	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**2.208.600**	**100**			**305.505.914**	**64,97**	**138**
1	*Αγελάδες βελτ.-ξεν.*	33.874				20.881.221	12,58	1.746,0
2	*Αγελάδες εγχ.αβελτ.*	4.596				4.573.020	0,97	995,0
3	*Πρόβατα κοπαδιάρικα*	379.800				61.166.790	13,01	161,1
4	*Αιγες κοπαδιάρικες*	212.600				33.303.790	7,08	156,7
5	*Χοίροι*	3.020				3.075.870	0,65	1.018,5
6	*Μέλισσες*	22.300				3.458.730	0,74	155,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					126.459.421	35,03	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ					431.965.335	**100**	

Παρατήρηση : (1) *Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.*

Παρατήρηση : (2) *Συμπεριλαμβανεται και η επιδοτηση για οποιες δραστηριοτητες δικαιουνται.*

**** Οι αποδοσεις ειναι διαχρονικες, ενω οι τιμες αναφερονται στο ετος 2004***

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2000)

Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Διαχρονικά παρατηρείται συνεχής αύξηση της καλλιέργειας των ξηρικών σιτηρών, λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας και της επιδότησης από την Ε.Ε. Μετά το 1985 η παραγωγή στρέφεται προς τον σκληρό σίτο, εξαιτίας της αυξημένης στρεμματικής ενίσχυσης. Από τότε μέχρι σήμερα, κάθε χρόνο η αύξηση είναι συνεχής. Έτσι, όταν το 1980 το σκληρό σιτάρι καλλιεργούνταν σε έκταση 83.000 στρ., το 1990 έφτασε τα 535.000 στρ. και από το 2000 και μέχρι σήμερα κυμαίνεται περίπου στα 610.000 στρ. Οι αποδόσεις όμως υπολείπονται, λόγω του ότι τα εδάφη είναι στο σύνολό τους ξηρικά και σε πολλές περιπτώσεις απαντώνται σε οριακές εκτάσεις.

Υψηλό είναι το ποσοστό που καταλαμβάνουν τα υπόλοιπα σιτηρά σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται σε εκτάσεις που ανέρχονται στο 34% του συνόλου της χώρας και το κριθάρι στο 25% αντίστοιχα.

Μια τέτοια διάρθρωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δυναμική, καθώς και η απασχόληση είναι περιορισμένη και το γεωργικό εισόδημα ελάχιστο, εξαιρουμένης της ενίσχυσης. Έτσι το 72% της καλλιεργούμενης έκτασης, αποδίδει το 22% της ακαθάριστης προσόδου στο σύνολο του πρωτογενή τομέα, συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης.

Από τους πλέον δυναμικούς κλάδους, ξεχωρίζει η καλλιέργεια των φασολιών, ιδιαίτερα στους Ν. Φλώρινας και στο Ν. Καστοριάς με 15.100 και 9.100 στρέμματα αντίστοιχα, ενώ η παραγωγή στο σύνολο της Δυτ. Μακεδονίας ξεπερνά τους 8,5 χιλ. τόνους, ποσότητα που πλησιάζει το 40% του συνόλου της χώρας, αποδίδοντας το 3,5% περίπου της ακαθάριστης προσόδου (1,19% της καλλιεργούμενης έκτασης στη Δυτ. Μακεδονία).

Οπωρικά

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, ξεχωρίζει η καλλιέργεια μήλων, αλλά και των ροδάκινων και αχλαδιών. Περίπου το 20% της μηλοκαλλιέργειας ολόκληρης της χώρας βρίσκεται στη Δυτ. Μακεδονία, ενώ η παραγωγή ξεπερνά σε φυσιολογικές χρονιές τους 100.000 τόνους, αποφέροντας το 6% της Ακαθάριστης προσόδου (1,2% της έκτασης).

Παραγωγή ζωοτροφών

Ένα μεγάλο μέρος της γεωργικής γης (29% περίπου, συμπεριλαμβανομένου και του κριθαριού), αξιοποιείται παράγοντας πρώτες ύλες ζωοτροφών, οι οποίες καταναλώνονται εξ' ολοκλήρου σχεδόν σε τοπικό επίπεδο.

Κυριότεροι κλάδοι είναι ο αραβόσιτος, η μηδική και το κριθάρι που προαναφέρθηκε, ενώ σημαντική έκταση καταλαμβάνουν και τα κοφτολίβαδα, είτε ως συγκομιζόμενη ζωοτροφή είτε για απ' ευθείας βόσκηση.

Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων

Η Δυτ. Μακεδονία διαθέτει το κατάλληλο φυσικό περιβάλλον για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας. Υπάρχουν χαρακτηριστικά παραδοσιακά προϊόντα στη Δυτ. Μακεδονία που η παραγωγή τους συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Τέτοια προϊόντα είναι :

- ✓ *Τα τυροκομικά και γενικότερα τα γαλακτοκομικά προϊόντα.*
- ✓ *Το βοδινό και αιγοπρόβειο κρέας*
- ✓ *Ο κρόκος Κοζάνης και γενικά τα αρωματικά φυτά*
- ✓ *Τα φασόλια και γενικά τα όσπρια*
- ✓ *Τα οπωρικά, μήλα και σε μικρότερο βαθμό ροδάκινα και αχλάδια*
- ✓ *Τα κάστανα*
- ✓ *Οι πατάτες και ορισμένα άλλα είδη κηπευτικών προϊόντων*
- ✓ *Αμπελοοινικά προϊόντα και κυρίως το κρασί και το τσίπουρο*
- ✓ *Γουνοδέρματα*

Βιολογικά – Προωθούμενα προϊόντα

Τα κυριότερα βιολογικά παραγόμενα προϊόντα είναι ο Κρόκος, τα οπωρικά και αμπελοοινικά στο Ν. Κοζάνης, τα γαλακτοκομικά – τυροκομικά στο Ν. Γρεβενών, καθώς επίσης, τα κηπευτικά, οι ζωοτροφές και ορισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες σ' όλους γενικά τους Νομούς της Δυτ. Μακεδονίας.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2001 είχαν ενταχθεί 22.250 στρέμματα Το ίδιο διάστημα σ' ολόκληρη την Ελλάδα οι εκτάσεις που είχαν ενταχθεί στη βιοκαλλιέργεια ανέρχονται σε 311.182 στρέμματα (Δυτ. Μακεδονία 7% σε σχέση με το σύνολο της χώρας, ή 1% της συνολικής γεωργικής γης στη Δυτ. Μακεδονία).

Το έτος 2004 ο αριθμός των ενεργών βιοκαλλιεργητών και των νέων που υπέβαλλαν αιτήσεις ένταξης στο σύστημα πιστοποίησης, μέσω των τριών (3) πιστοποιητικών οργανισμών για τη φυτική παραγωγή ήταν :

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΒΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ (έως το 2003)	ΑΡΙΘ. ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΝΕΩΝ ΒΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ (2004)
Κοζάνη	261	70
Φλώρινα	44	22
Γρεβενά	86	10
Καστοριά	12	1
Δυτ. Μακεδονία	403	103

Πηγή : Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Στη συνέχεια αναφέρονται τα πιστοποιημένα προϊόντα στο χώρο της Δυτ. Μακεδονίας, καθώς και τα πρότυπα :

- ✓ *Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Αμυνταίου (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση) - (Πλακέ μεγαλόσπερμα και γίγαντες Ελέφαντες)*
- ✓ *Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

- ✓ *Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

Τέλος γίνεται σύντομη αναφορά στα προωθούμενα είδη φυτικής και ζωικής παραγωγής που παρουσιάζουν ενδιαφέρον στην Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας).

- ✓ *Κρέας αιγοπροβάτων*
- ✓ *Κρέας βοοειδών*
- ✓ *Παραγωγή θηραματικών ειδών*
- ✓ *Γαλακτοκομικά – τυροκομικά προϊόντα*
- ✓ *Είδη και κλάδοι παραγωγής ζωοτροφών*
- ✓ *Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν οι ξηροί καρποί, τα μήλα, τα αχλάδια, τα δαμάσκηνα κ.α.*
- ✓ *Στα αμπελοοινικά ξεχωρίζουν οι οινοποιήσιμες ποικιλίες, όπως αναφέρονται στην απόφαση 406493/2000 / Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ελάχιστες επιτραπέζιες (επισυνάπτεται στο παράρτημα η απόφαση)*
- ✓ *Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά*
- ✓ *Ψυχανθή και πρωτεϊνούχα φυτά όπως, φακές, φασόλια, ρεβίθια, βίκος κ.α.*

Δάση - Οικοσυστήματα

Τα δάση της Περιφέρειας, λόγω της έκτασης και χωρικής συνέχειάς τους, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος. Σημαντική θεωρείται η συμβολή τους στη μείωση των χειμαρικών φαινομένων, την προστασία των εδαφών από διαβρώσεις κα την αντιρρυπαντική δράση τους.

Ο εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στο Ν. Γρεβενών είναι το σημαντικότερο δασικό οικοσύστημα.

Αλλά σημαντικά δασικά οικοσυστήματα είναι αυτά του Βιτσίου, του Σινιάτσικου και του Βούρινου (μοναδικό από πλευράς ποικιλίας στην περιοχή του Μεσιανού Νερού), καθώς επίσης και το δάσος των Πιερίων από πλευράς μεγέθους.

1.3. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική για τα κύρια γεωργικά προϊόντα – οικονομική σημασία – βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής διερεύνηση ζήτησης – καταναλωτικών τάσεων στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνώς

1.3.1. Αροτραίες καλλιέργειες – δημητρικά – ελαιούχοι σπόροι

1.3.1.1. Οι αροτραίες καλλιέργειες στην Ε.Ε.

Ο κλάδος των αροτραίων καλλιεργειών περιλαμβάνει ευρύ φάσμα ετήσιων καλλιεργειών μεγάλης οικονομικής σημασίας, και συγκεκριμένα δημητριακά όπως σιτάρι, κριθάρι, αραβόσιτο, βρώμη, σίκαλη και ελαιούχους σπόρους, όπως ελαιοκράμβη, ηλίανθο και σόγια. Τα προϊόντα αυτά καλλιεργούνται σε όλα τα τα κράτη μέλη και καλύπτουν πάνω από το 40% της καλλιεργούμενης έκτασης.

Τα δημητριακά, η σημαντικότερη κατηγορία των αροτραίων, συνιστούν εισροή και στοιχείο κόστους για τις μονάδες ζωικής παραγωγής και ιδιαίτερα για τις σύγχρονες μονάδες παραγωγής χοιρινού κρέατος και κρέατος πουλερικών. Υπολογίζεται ότι στα δημητριακά αντιστοιχεί περίπου το 65% του μεταβλητού κόστους παραγωγής, κρέατος χοιρινού και πουλερικών, ενώ είναι βασικός συντελεστής κόστους και για το βόειο κρέας και το γάλα.

Στην κατηγορία αυτή αντιστοιχεί μεγάλο μέρος των συνολικών δαπανών για την εφαρμογή της Κ.Α.Π. και για το λόγο αυτό τα προϊόντα αποτελούν αντικείμενο προτεραιότητας κατά τις αλλεπάλληλες αναθεωρήσεις της. Άλλωστε τα δημητριακά έχουν προεκτάσεις στις Κοινές οργανώσεις αγορών πολλών άλλων προϊόντων.

Πάνω από το 20% του συνόλου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην Ε.Ε. – 15 χαρακτηρίζονται ως εκμεταλλεύσεις που εξειδικεύονται στις αροτραίες καλλιέργειες. Η εξειδίκευση είναι υψηλότερη (35 – 40%) σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Δανία, η Σουηδία, η Φινλανδία, και η Ιταλία. Στην Ε.Ε. – 15 αντιστοιχεί περίπου το 15% των παγκόσμιων εξαγωγών δημητριακών και το 7% των εξαγωγών ελαιούχων σπόρων. Στο διακοινοτικό εμπόριο διακινούνται περίπου 38 εκ.τόνοι, ενώ 18 εκ.τόνοι εξάγονται εκτός Ε.Ε. Αλλοι σημαντικοί εξαγωγείς Δημητριακών είναι οι Η.Π.Α., ο Καναδάς, η Αυστραλία και το Καζακστάν.

Στις αρχές της δεκαετίας (2000 – 2010) ο βαθμός αυτάρκειας στην Ε.Ε. – 15, είναι περίπου 120% στο μαλακό σιτάρι και το κριθάρι, 100% στο σκληρό σιτάρι, και 160% στη σίκαλη. Σημαντικό είναι το έλλειμμα στον αραβόσιτο, ειδικότερα για

βιομηχανική χρήση. Υψηλότερα ποσοστά αυτάρκειας εμφανίζει η Γαλλία στο μαλακό σιτάρι 200%, στο σκληρό σιτάρι 140% , στο κριθάρι 250%, και στον αραβόσιτο 230%., η Ιταλία, στο σκληρό σιτάρι 125%, η Γερμανία στο μαλακό σιτάρι 140%, και στη σίκαλη 190%, η Αυστρία στο μαλακό σιτάρι 135% και στο σκληρό σιτάρι 125%, στο κριθάρι 156% και στη σίκαλη 127%, η Δανία στο κριθάρι 120% και στη σίκαλη 150%.

Οι ***μεσοπρόθεσμες προοπτικές*** για τις αγορές δημητριακών στην Ε.Ε., θα καθορισθούν από σειρά παραγόντων, οι σπουδαιότεροι των οποίων περιγράφονται στη συνέχεια:

- Οι Δημογραφικές Προοπτικές : Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της Eurostat, ο συνολικός πληθυσμός της Ε.Ε, αναμένεται να αυξηθεί πάνω από 13εκ. τις δύο επόμενες δεκαετίες, από 456,8 εκ. το 2004 σε 470,1 εκ. το 2025, αύξηση που θα οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μετανάστευση. Από το 2025 και μετά – σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις, ο πληθυσμός της Ε.Ε. σταδιακά θα μειώνεται.

- Η εφαρμογή της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, με την εισαγωγή της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης και τον περιορισμό του προστατευτισμού στον τομέα των δημητριακών, αναμένεται να περιορίσει σε μικρό βαθμό τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, (περιορίζοντας κατά κύριο λόγο την καλλιέργεια της σίκαλης και του σκληρού σιταριού) και να αυξήσει την εθελοντική αγρανάπαυση (set – aside),

- Η υποχρεωτική αγρανάπαυση : Το 2004 χαρακτηρίστηκε από τα υψηλότερα επίπεδα συγκομιδής λόγω ευνοϊκών καιρικών συνθηκών και περιορισμό από το 10% στο 5% των επιπέδων υποχρεωτικής αγρανάπαυσης. Η επιστροφή, σύμφωνα με τις κανονιστικές απαιτήσεις, σε επίπεδα αγρανάπαυσης που μεσοπρόθεσμα θα κυμανθούν στο 10%, αναμένεται να μειώσει το παραγωγικό δυναμικό της ΕΕ και να βελτιώσει το ισοζύγιο της αγοράς σιτηρών ιδίως στο 2ο μισό της περιόδου 2005 – 2012.

- Οι κατώτερες των προσδοκιών προοπτικές για τα επίπεδα συγκομιδής. Η σημαντική κάμψη στα επίπεδα συγκομιδής που παρατηρείται τα τελευταία έτη αναμένεται να συνεχιστεί και την περίοδο 2005 – 2012.

- Η περιορισμένη μεγέθυνση του τομέα της κτηνοτροφίας: Η προηγούμενη δεκαετία χαρακτηρίσθηκε από την σταθερή ανάπτυξη του τομέα των λευκών κρεάτων (και τα αντίστοιχα κέρδη στην αγορά των δημητριακών που προοριζόταν για ζωοτροφές). Αντίθετα, τα επόμενα έτη και μέχρι το 2012,

αναμένεται κάμψη της παραγωγής λευκών κρεάτων (χοιρινών και πουλερικών) καθώς και μείωση της αυγοπαραγωγής. Αυτό με τη σειρά του θα περιορίσει την επέκταση της χρήσης δημητριακών για ζωοτροφές.

- Οι ευνοϊκές συνθήκες στις Διεθνείς αγορές. Οι συνθήκες στις Διεθνείς αγορές Δημητριακών και ελαιούχων σπόρων, συμφώνα με τους περισσότερους Διεθνείς Οργανισμούς, διαφαίνονται αρκετά θετικές, προοιωνίζοντας αύξηση της ζήτησης – και κατ'επέκταση των εισαγωγών – ιδίως από την ΝΑ Ασία.

- Η ισοτιμία $/€: Με δεδομένη πλέον την εφαρμογή της νέας Κ.Α.Π., ο βαθμός διείσδυσης σε αγορές του εξωτερικού, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ισοτιμία $/€. Η υψηλή ισοτιμία, άνω του 1,3 $/€, περιόρισε την ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών δημητριακών για μεγάλο μέρος της διετίας 2004/05. από τον Απρίλιο του 2005, το διολισθαίνων €, βελτίωσε την ανταγωνιστικότητα των δημητριακών της Ε.Ε. Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές των προϊόντων θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από το κατά πόσο η ισοτιμία των δύο νομισμάτων θα διαμορφωθεί σταδιακά στο αναμενόμενο 1,15 $/€, μέχρι το 2012.

- Η επίπτωση της διεύρυνσης:

  - ✓ *Η σημασία των νέων κρατών μελών: το 2004 η συνεισφορά των νέων κρατών μελών στην παραγωγή δημητριακών και ελαιούχων σπόρων ανήλθε στο 29%, υποδηλώνοντας - σε συνάρτηση με τα υψηλά επίπεδα παραγωγής του 2004 – ότι το παραγωγικό δυναμικό των νέων αυτών κρατών είναι υψηλό.*

  - ✓ *Η ενσωμάτωση των Νέων Κρατών Μελών στην Ενιαία Αγορά : Τα Νέα Κράτη Μέλη, ιδίως οι βορειότερες Χώρες, παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, ιδίως σε αποθηκευτικούς χώρους, ενώ ταυτόχρονα επιβαρύνονται με υψηλά κόστη μεταφοράς. Οι παράγοντες αυτοί περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους και την πρόσβαση στις αγορές. Οι όποιες επενδύσεις στις ως άνω υποδομές θα επηρεάσουν την παραγωγή και τους όρους εμπορίου μακροπρόθεσμα, άρα, οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές των νέων ΚΜ χαρακτηρίζονται απλά ως θετικές, ενώ οι τιμές παραγωγού θα πλήττονται από έντονη μεταβλητότητα (volatility), λόγω περιορισμένης ανταγωνιστικότητας.*

- Η πολιτική για τα βιοκαύσιμα: Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές των δημητριακών και των ελαιούχων σπόρων θα επηρεασθούν σημαντικά από την εφαρμογή της πολιτικής βιοκαυσίμων από κάθε κράτος μέλος. Η κοινοτική Οδηγία 2003/30/EC, θέτει ως στόχο το μερίδιο των βιοκαυσίμων στην ενεργειακή αγορά να ανέλθει στο 5,75% μέχρι το 2010. Ο στόχος αυτός ερμηνεύεται σε αντικατάσταση 19 εκ. τόνων συμβατικών καυσίμων από βιοκαύσιμα.

  Η νέα Κ.Α.Π. με την σειρά της μέσω της ολικής αποσύνδεσης, της πρόσθετης ενίσχυσης των ενεργειακών καλλιεργειών με 45€/εκτάριο αλλά και της δυνατότητας καλλιέργειας των ενεργειακών φυτών σε εκτάσεις αγρανάπαυσης, προωθεί την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

  Επιπλέον η αγορά βιοκαυσίμων και ιδιαίτερα βιοντίζελ, εμφανίζει σταθερή αύξηση της ζήτησης, ενώ η δυναμικότητα παραγωγής την τριετία 2002/05 αυξήθηκε κατά 35%. Κύρια πηγή παραγωγής βιοντίζελ είναι η ελαιοκράμβη, η παραγωγή της οποίας το 2005 ανήλθε σε 5,2 εκ. τόνους, από τους οποίους το 40% κατευθύνθηκε στην παραγωγή βιοντήζελ στην ΕΕ 25. Η παραγωγή βιοαιθανόλης από δημητριακά ενισχύθηκε από τις επενδύσεις για την αύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων, όπου χρησιμοποιήθηκαν περίπου 3εκ. τόνοι σιταριού, αραβόσιτου και ζαχαρότευτλων.

  Οι πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις αναδεικνύουν ότι το δυνητικό παραγωγικό δυναμικό βιοκαυσίμων στην ΕΕ είναι σχετικά υψηλό, με συνέπεια να δημιουργεί επιπρόσθετη ζήτηση – σε συνδυασμό με τις διατροφικές ανάγκες – που με τη σειρά της αναμένεται να αυξήσει τις τιμές των δημητριακών και ελαιούχων σπόρων. Η επίτευξη του στόχου για 5,75% μέχρι το τέλος του 2010, αναμένεται να καταστήσει την χρήση βιοκαυσίμων, σημαντικό συστατικό της εσωτερικής ζήτησης στην ΕΕ για τα δημητριακά και τους ελαιούχους σπόρους.

1.3.1.1.1. Προοπτικές στις καλλιεργούμενες εκτάσεις

Από το 2006 μέχρι και το 2012 τα επίπεδα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης στην Ε.Ε. θα παραμείνουν σταθερά στο 10%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 4 εκ. εκτάρια, ενώ από το 2009 και μετά θα προστεθούν ακόμη 1εκ. εκτάρια προερχόμενα από τα νέα Κ.Μ. Η εθελοντική αγρανάπαυση εκτιμάται ότι θα φθάσει τα 3,2 εκ. εκτάρια, λόγω της εισαγωγής της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης. Η συνολική έκταση της αγρανάπαυσης εκτιμάται ότι θα ανέλθει από τα 7 εκ. εκτ. το 2005 σε 8,3 εκ. εκτάρια το 2012 στην Ε.Ε. των 25. Η αύξηση εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει θετικά στο ισοζύγιο της αγοράς των δημητριακών. Η καλλιεργούμενη έκταση με δημητριακά, ελαιούχους σπόρους και πρωτεϊνούχα φυτά θα μειωθεί από 58,2 εκ. εκτάρια το

2005 σε 57,7 εκ. εκτάρια το 2012. Αναλυτικότερα, μέχρι το τέλος της περιόδου αναφοράς[1] η έκταση των δημητριακών θα μειωθεί σε 50 εκ. εκτάρια, η έκταση των πρωτεινούχων σπόρων θα παραμείνει σταθερή σε 7,2 εκ. εκτάρια, ενώ η έκταση των προτεινούχων σπόρων θα σταθεροποιηθεί σε 1,4 εκ. εκτάρια. Οι μεταβολές συνδέονται με τα αυξημένα ποσοστά υποχρεωτικής αγρανάπαυσης, την εισαγωγή της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης και τις μεσοπρόθεσμα περιορισμένες προοπτικές για την κερδοφορία των δημητριακών.

1.3.1.1.2. Οι προοπτικές για τις αγορές δημητριακών στην Ε.Ε.

Το 2003 η παραγωγή δημητριακών στην Ευρώπη των 25 μειώθηκε σε 230 εκ. τόνους, από 263 εκ. τόνους το 2002 λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών. Τα χαμηλότερα ποσοστά υποχρεωτικής αγρανάπαυσης σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές καιρικές συνθήκες οδήγησαν το 2004 σε ανάκαμψη της παραγωγής, στους 285 εκ. τόνους. Η επιστροφή σε υψηλότερα επίπεδα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης (10%) το 2005 είχε σαν συνέπεια την μείωση της παραγωγής σε 261 εκ. τόνους.

Η χρήση στο εσωτερικό της Ε.Ε. ανήλθε το 2004 σε 243 εκ. τόνους. Το μεγαλύτερο μέρος κατευθύνθηκε σε διατροφικές χρήσεις, λόγω των χαμηλότερων τιμών σε σχέση με το προηγούμενο έτος και της επέκτασης του ζωικού κεφαλαίου. Το 2004 οι εξαγωγές των δημητριακών ανήλθαν σε 22,8 εκ. τόνους, συναντώντας προσχώματα από το ασθενές δολάριο.

Η ευνοϊκή συγκομιδή του 2004 ανανέωσε τα αποθέματα των δημητριακών που τελικά ανήλθαν σε 61 εκ. τόνους. Το μεγαλύτερο μέρος των αποθεμάτων αφορά το μαλακό σιτάρι με 9,7 εκ. τόνους, τη σίκαλη με 2,4 κ. τόνους, τον αραβόσιτο με 2,1 εκ. τόνους και το κριθάρι με 1,5 εκ. τόνους.

Η συσσώρευση αποθεμάτων σε συνδυασμό με την αύξηση της παραγωγής του 2005 μεταφράζεται σε συνεχή πίεση των τιμών. Αυτό με την σειρά του ευνοεί την έστω και μικρή αύξηση της κατανάλωσης των δημητριακών στο εσωτερικό της Ε.Ε. Επιπρόσθετα η αναμενόμενη ενίσχυση του δολαρίου θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών δημητριακών στις διεθνείς αγορές. Τέλος οι εξαγωγές αναμένεται να κυμανθούν σε φυσιολογικά επίπεδα (27,8 εκ. τόνους).Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων θα οδηγήσει σε μείωση των αποθεμάτων κατά 2 εκ. τόνους.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές διαφαίνονται ελαφρώς θετικές για τα περισσότερα δημητριακά στην Ε.Ε. με εξαίρεση το κριθάρι, η ανταγωνιστικότητα του οποίου θα ενισχυθεί στις εσωτερικές αγορές μόνο προς το τέλος της δεκαετίας.

[1] Περίοδος Αναφοράς (2005 – 2012)

Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις η μεσοπρόθεσμη παραγωγή των δημητριακών στο εσωτερικό της Ε.Ε. θα αυξηθεί με χαμηλούς ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 0,8%, για την περίοδο 2005-2012. Η μόνη παραγωγή που αναμένεται να αυξηθεί με υψηλότερους ρυθμούς στο σύνολο της Ε.Ε. είναι του αραβόσιτου. Η εκτιμώμενη αύξηση της παραγωγής αναμένεται να ισοσκελίσει την μείωση στις καλλιεργούμενες εκτάσεις των δημητριακών στο εσωτερικό της Ε.Ε., συμβάλλοντας στη σταδιακή εξάπλωση της παραγωγής τους μεσοπρόθεσμα. Μετά τη βραχυπρόθεσμη πτώση της παραγωγής του 2005 σε 261 εκ.τόνους λόγω της αύξησης στα υποχρεωτικά επίπεδα αγρανάπαυσης ,η παραγωγή των δημητριακών στην Ε.Ε-25 θα συνεχίσει να διευρύνεται προκειμένου να φθάσει τα 271 εκ.τόνους το 2012.

Η κατανάλωση των δημητριακών στο εσωτερικό της Ε.Ε. εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 11 εκ.τόνους την περίοδο αναφοράς, ανερχόμενη σε 256 εκ.τόνους το 2012. Η ζήτηση των δημητριακών για την κάλυψη διατροφικών απαιτήσεων θα συνεχίσει να διευρύνεται και εκτιμάται ότι θα αυξηθεί - με χαμηλούς ρυθμούς, από 153 εκ. τόνους το 2005 σε 161 εκ. τόνους το 2012.

Αρκετοί παράγοντες συνηγορούν στους χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της χρήσης των δημητριακών. Κατά κύριο λόγο η βελτιωμένη αποδοτικότητα των σιτηρεσίων, ιδίως στα νέα Κ.Μ. έχει σαν αποτέλεσμα χαμηλότερες διατροφικές απαιτήσεις ανά τόνο παραγόμενου κρέατος ή κτηνοτροφικών προϊόντων σε σχέση με το παρελθόν. Επιπλέον η συνολική παραγωγή λευκών κρεάτων και αυγών αναμένεται να αυξηθεί με πολύ χαμηλότερούς ρυθμούς σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία.

Τα υψηλά επίπεδα αποθεμάτων θα διαμορφώσουν εύθραυστες συνθήκες στην αγορά των δημητριακών μέχρι και το τέλος του 2006. Κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού της περίοδος αναφοράς, τα υψηλότερα επίπεδα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης και η εφαρμογή της ολικής αποσύνδεσης , θα περιορίσουν την αύξηση της παραγωγής και σε συνδυασμό με τις αυξημένες εξαγωγές , θα επιφέρουν σταδιακή πτώση των αποθεμάτων,τα οποία αναμένεται να διαμορφωθούν σε 36 εκ. τόνους το 2012 , μειωμένα κατά 22 εκ. τόνους σε σχέση με το 2005. Η σύνθεση των αποθεμάτων θα απαρτίζεται από μαλακό σιτάρι, αραβόσιτο και σίκαλη, τα αποθέματα των οποίων αναμένεται να διαρκέσουν μέχρι το 2007. Τα αποθέματα μαλακού σιταριού και αραβόσιτου θα μειωθούν σταδιακά και θα εξαντληθούν το 2008 και 2009 αντίστοιχα. Το κριθάρι, όπως προαναφέρθηκε, θα δεχθεί πλήγμα στην ανταγωνιστικότητά του, με συνέπεια να συσσωρευθούν υψηλά αποθέματα. Στη συνέχεια, η ανταγωνιστικότητα του θα βελτιωθεί, οδηγώντας σε μείωση των αποθεμάτων από το 2009 και μέχρι το 2012.

Συνοψίζοντας, οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της αγοράς των δημητριακών για την Ε.Ε. – 25 εμφανίζονται ελαφρώς θετικές, λόγω της επίδρασης της αναμορφωμένης Κ.Α.Π.,

της εφαρμογής υψηλότερων ποσοστών υποχρεωτικής αγρανάπαυσης, που σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές συνθήκες στις Διεθνείς αγορές συντελούν στην βελτίωση του ισοζυγίου των δημητριακών, μετά την θεαματική αύξηση της παραγωγής το 2004. Δυσκολίες αναμένεται να προκύψουν για το κριθάρι και περιφερειακά για το σιτάρι και τον αραβόσιτο.

Ειδικότερα, οι προοπτικές στον τομέα του σκληρού σιταριού χαρακτηρίζονται από τη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων λόγω εφαρμογής της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης και της σταδιακής μείωσης του προστατευτισμού για το προϊόν .Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις του σκληρού σίτου μειώθηκαν κατά 0,6 εκ εκτάρια το 2004 και διαμορφώθηκαν σε 3,3 εκ εκτάρια το 2005. Οι βελτιωμένες συνθήκες αγοράς αναμένεται να σταθεροποιήσουν τις καλλιεργούμενες εκτάσεις σε 3,6 εκ εκτάρια από το 2006 και μετά. Η κατανάλωση του προϊόντος στο εσωτερικό της Ε.Ε. αναμένεται να αυξηθεί σε 10,9 εκ. τόνους το 2012 , λόγω της αυξανόμενης χρήσης του στις διατροφικές συνήθειες των κατοίκων , ενώ αντίθετα η συμμετοχή του στα σιτηρέσια της ζωικής παραγωγής θα μειωθεί σε 0,8 εκ. τόνους. Πάντως η Ε.Ε.-25 θα παραμένει εισαγωγέας σκληρού σίτου με το σύνολο των εισαγωγών να κυμαίνεται μεταξύ 1,5-1,7 εκ. τόνους.

Οι προοπτικές για τις αγορές αραβοσίτου θα παραμένουν μεσοπρόθεσμα θετικές. Το 2005 η παραγωγή στην Ε.Ε.-25 κυμάνθηκε σε 47,6 εκ. τόνους μειωμένη κατά 5,5 εκ. τόνους σε σχέση με το 2004. Περίπου 10,8 εκ.τόνοι προέρχονται από τα νέα Κ.Μ.

Η παραγωγή του αραβόσιτου εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 5,7 εκ. τόνους μέχρι το 2012, καθώς οι καλλιεργούμενες εκτάσεις θα παραμείνουν μεσοπρόθεσμα σταθερές στα 6 εκ. εκτάρια. Η διαδικασία ενσωμάτωσης των νέων Κ.Μ. θα αρχίσει να αποδίδει το δεύτερο μισό της περιόδου αναφοράς και με τη σειρά της θα συμβάλει σε περαιτέρω χρήση του αραβόσιτου στη ζωική παραγωγή και τη βιομηχανία τροφίμων. Οι συνολικά χρησιμοποιούμενες ποσότητες εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 54,4 εκ. τόνους αραβοσίτου το 2012. Η Ε.Ε.-25 δυνητικά θα εξάγει 2,5 εκ. περίπου τόνους αραβόσιτου στις Διεθνείς αγορές, ενώ ανάλογες ποσότητες θα εισαχθούν στις δυτικές και βόρειες περιοχές της Ε.Ε.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για το κριθάρι διαφαίνονται δυσκολότερες, καθώς η παραγωγή θα κυμανθεί περί τους 55 εκ. τόνους, λόγω των περιορισμένων προοπτικών κερδοφορίας του προϊόντος. Το κριθάρι θα παρουσιάσει περιορισμένη ανταγωνιστικότητα σε σχέση με το σιτάρι και τον αραβόσιτο για το πρώτο μισό της περιόδου αναφοράς, με συνέπεια η απορρόφηση του προϊόντος για διατροφικές χρήσεις να κυμανθεί περί τους 34 – 35 εκ. τόνους. Πάντως η εσωτερική ζήτηση θα ανακάμψει προς το τέλος της δεκαετίας λόγω της αναμενόμενης ανόδου των τιμών στα σιτηρά. Ο περιορισμός της παραγωγής σε συνδυασμό με την αυξημένη εσωτερική ζήτηση και τις

εξαγωγές να κυμαίνονται περί τα 7,5 εκ. τόνους, θα επιτρέψουν την μείωση των αποθεμάτων από 19,2 εκ. τόνους το 2009 σε 10 εκ. τόνους το 2012.

Τέλος, η εφαρμογή της νέας Κ.Α.Π., θα επιφέρει την δραστική μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων σίκαλης. Ο συνδυασμός των υψηλών αποθεμάτων της περιόδου 2004/05 – περίπου 2,4 εκ. τόνους και η σταδιακή τους διάθεση στην αγορά την επόμενη διετία, εκτιμάται ότι θα ασκήσουν πιέσεις στις διαμορφούμενες τιμές. Σαν συνέπεια, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις θα κυμαίνονται για σειρά ετών και μέχρι το 2009 περί τα 2,7 εκ εκτάρια. Η παραγωγή εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 9,1 εκ. τόνους το 2012, με την εσωτερική ζήτηση να φθάνει στα 9,3 εκ. τόνους, καθιστώντας την Ε.Ε. μικρό εισαγωγέα του προϊόντος.

1.3.1.1.3. Ελαιούχοι σπόροι

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της αγοράς των ελαιούχων σπόρων, σε συνδυασμό με την αύξηση της παραγωγής και τις ευνοϊκές συνθήκες στις Διεθνείς αγορές, ενισχυόμενες από τις θετικές ενδείξεις για την παγκόσμια ζήτηση φυτικών ελαίων, διαφαίνονται θετικές, παραμένοντας όμως εξαρτώμενες από την διαμόρφωση της ισοτιμίας $/€.

Οι εκτάσεις ελαιοκράμβης, ηλιόσπορου και σόγιας, το 2005 κυμάνθηκαν στα 5,9 εκ στρέμματα, λόγω των υψηλότερων επιπέδων υποχρεωτικής αγρανάπαυσης. Οι μεσοπρόθεσμα ευνοϊκές προοπτικές της αγοράς ελαιούχων σπόρων, εκτιμάται ότι θα αυξήσουν σταδιακά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις στα 6,4 εκ στρέμματα το 2012. Στις εκτάσεις αυτές θα πρέπει να συνυπολογισθούν 0,8 εκ στρέμματα επιπλέον που θα σπαρούν σε εκτάσεις υπό αγρανάπαυση.

Η συνολική παραγωγή των ελαιούχων σπόρων μειώθηκε το 2005 σε 16,7 εκ. τόνους λόγω του περιορισμού των εκτάσεων και των αποδόσεων. Μεσοπρόθεσμα εκτιμάται ότι θα κινηθεί ελαφρώς αυξητικά, στους 17,5 εκ. τόνους το 2012, λόγω αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των αποδόσεων. Η ζήτηση στο εσωτερικό της Ε.Ε. παρουσιάζεται ελαφρά ανοδική, διαμορφούμενη σε 38,7 εκ. τόνους το 2012 (κύρια για σόγια και ελαιοκράμβη), ενώ η ζήτηση για παραγωγή βιοκαυσίμων αναμένεται σταθερή στα σημερινά σχεδόν επίπεδα.

Η παραγωγή στο εσωτερικό της Ε.Ε προέρχεται κατά κύριο λόγο από την ελαιοκράμβη με 75%, ενώ ον ηλίανθος και η σόγια παράγουν το 20%. Από τα τρία προαναφερόμενα είδη θα ευνοηθεί περισσότερο η ελαιοκράμβη λόγω των ευνοϊκών συνθηκών στις διεθνείς αγορές. Μεσοπρόθεσμα οι καλλιεργούμενες εκτάσεις και η παραγωγή ελαιοκράμβης, κινούμενα αυξητικά, θα διαμορφωθούν σε 4,7 εκ εκτάρια και 14,8 εκ. τόνους αντίστοιχα μέχρι το 2012. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με ηλιόσπορο και σόγια

θα κυμανθούν στα σημερινά επίπεδα, ενώ η παραγωγή θα σημειώσει κάμψη, λόγω των χαμηλών αποδόσεων.

Παρά την διαφαινόμενη – έστω και μικρή αύξηση – στην παραγωγή ελαιούχων σπόρων, η Ε.Ε. θα παραμείνει σημαντικός εισαγωγέας, κυρίως σόγιας και ηλιόσπορου, με τις εισαγωγές να κινούνται αυξητικά, από 17 εκ. τόνους το 2005 σε 18,4 εκ. τόνους το 2012. Αντίθετα οι εξαγωγές θα κινηθούν πτωτικά, στους 0,5 εκ. τόνους το 2012.

1.3.1.2. Διεθνές Περιβάλλον

1.3.1.2.1. Δημητριακά

Μετά τη μειωμένη διεθνή παραγωγή δημητριακών το 2005, οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ και του FAPRI[2] συγκλίνουν στην σταδιακή επανάκαμψη της παραγωγής, υποβοηθούμενη από την οικονομική ανάπτυξη και την επέκταση της κτηνοτροφίας. Αυτό θα έχει σαν συνέπεια αύξηση της ζήτησης, την μείωση των αποθεμάτων, την διεύρυνση της καταναλωτικής βάσης, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, λόγω αύξησης των εισοδημάτων, αλλαγής στο διατροφικό πρότυπο και υψηλότερης ζήτησης για κτηνοτροφικά προϊόντα. Οι παραπάνω παράγοντες συνηγορούν για την σταδιακή, ομαλή μεσοπρόθεσμη αύξηση των τιμών.

Μεσοπρόθεσμα, η παραγωγή σιτηρών αναμένεται να κινηθεί αυξητικά με χαμηλούς ρυθμούς, μεταξύ 1,3 και 1,8% σε ετήσια βάση, με το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης να εντοπίζεται στις αναπτυσσόμενες χώρες και τις οικονομίες υπό μετάβαση. Η συνολική παραγωγή σιτηρών αναμένεται να κυμανθεί μεταξύ 648 και 673 εκ. τόνους το 2012, σημαντικά αυξημένη σε σχέση με τα ιστορικά υψηλά επίπεδα των 610 εκ. τόνων του 1997. Η αύξηση της παραγωγής οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αύξηση των αποδόσεων, μεταξύ 1,2 και 1,3% σε ετήσια βάση, καθώς οι καλλιεργούμενες εκτάσεις δεν θα αυξηθούν ιδιαίτερα. Εκτιμήσεις κάνουν λόγο για αύξηση της τάξης των 8 εκ. τόνους στρεμμάτων έως το 2012. Αυτό αποδίδεται σε περιορισμό των καλλιεργούμενων εκτάσεων, αδυναμία άρδευσης, κλιματολογικές συνθήκες και ανταγωνισμό από άλλα καλλιεργούμενα είδη.

Αναφορικά με τον αραβόσιτο και το κριθάρι, οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ και του FAPRI, επικεντρώνουν στην υψηλότερη της προηγούμενης δεκαετίας αύξηση της παραγωγής, η οποία – όπως και στο σιτάρι – θα προέλθει από την αύξηση των αποδόσεων και όχι των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για ετήσια αύξηση της παραγωγής, τόσο του αραβόσιτου όσο και του κριθαριού, της τάξης του 0,9% που μεταφράζεται σε 77 εκ. τόνους έως το 2012.

Η ζήτηση για σιτηρά, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 1 – 1,2%, δηλαδή μία αύξηση μεταξύ 50 και 61 εκ. τόνους έως το 2012. Καθώς οι περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες έχουν ήδη υψηλή κατά κεφαλή κατανάλωση, χωρίς ενδείξεις για περεταίρω αύξηση, το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης θα προέλθει από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

[2] (FAPRI) Food and Agricultural Policy Research Institute

Η συνολική ζήτηση αραβόσιτου – κριθαριού θα αυξηθεί με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 1,7 και 1,9%, πολύ υψηλότερους των αντίστοιχων των δεκαετιών ’80 και ’90, που μεταφράζεται σε 120 έως 150 εκ. τόνους ως το 2012. Κατά κύριο λόγο η αύξηση οφείλεται στην ζήτηση αραβοσίτου, λόγω επέκτασης της κτηνοτροφίας, και λιγότερο στην ζήτηση για κριθάρι, με τα αντίστοιχα μερίδια στο 2 και 0,7% σε ετήσια βάση, που ανταποκρίνονται σε αύξηση 110 εκ. τόνους αραβόσιτο και 8 εκ. τόνους κριθάρι έως το 2012.

Η ισχυρή και διατηρήσιμη ζήτηση για δημητριακά θα προέλθει κατά κύριο λόγο από αναπτυσσόμενες χώρες, Κίνα, Λατινική Αμερική, Βόρειος Αφρική και Μέση Ανατολή και οικονομίες σε μετάβαση (transition economies). Αποδίδεται στην αύξηση των εισοδημάτων, την αύξηση της κατά κεφαλή κατανάλωσης και την αλλαγή σε διατροφικά πρότυπα, που σχετίζεται με την εισαγωγή περισσότερου κρέατος στο διαιτολόγιό τους.

Το εμπόριο των δημητριακών θα ενισχυθεί, με ρυθμούς της τάξης 17 και 20% συνολικά μέχρι το 2012, που μεταφράζεται σε ποσότητες ύψους μεταξύ 19 και 26 εκ τόνων. Ιδιαίτερα ωφελημένοι από την αύξηση των συναλλαγών, αναφορικά με τα σιτηρά, αναμένεται να είναι η Αργεντινή, η Αυστραλία, η Ουκρανία, και άλλες πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες. Αντίθετα ο Καναδάς, η Ε.Ε. και η Ρωσία, δεν θα αυξήσουν τα μερίδια των εξαγωγών τους, ενώ οι ΗΠΑ θα τα περιορίσουν, λόγω της μειωμένης παραγωγής και της αυξημένης εσωτερικής ζήτησης. Αισθητά βελτιωμένες είναι οι προοπτικές των ΗΠΑ στις εξαγωγές του αραβόσιτου, όπου αναμένεται να αυξήσουν το μερίδιό τους από 64% σε 72% το 2012, ικανοποιώντας το μεγαλύτερο τμήμα της παγκόσμιας ζήτησης, έχοντας ως κύριο αποδέκτη την Κίνα. Εξίσου σημαντικό μερίδιο αναμένεται να αποσπάσουν τόσο η Ε.Ε. όσο και η Αργεντινή, εις βάρος του Καναδά.

Τέλος, σε ότι αφορά τις τιμές των δημητριακών, κύριο χαρακτηριστικό μεσοπρόθεσμα, εκτιμάται ότι θα αποτελέσει η διαρκής άνοδος των τιμών. Σε αυτό συνηγορούν οι ολοένα μειούμενες ποσότητες των αποθεμάτων, η διεθνής αύξηση της ζήτησης και ο μειούμενος βαθμός ανταπόκρισης της προσφοράς. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι τιμές του σιταριού θα κυμανθούν μεσοπρόθεσμα στα 161 και 163$/τόνο, οι τιμές του καλαμποκιού μεταξύ 114 – 121$/τόνο, ενώ οι τιμές του κριθαριού θα κινηθούν σταθεροποιητικά και θα κυμανθούν μεταξύ 90 και 125$/τόνο την περίοδο αναφοράς.

1.3.1.2.2. Ελαιούχοι σπόροι

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τον τομέα των ελαιούχων σπόρων αναμένονται σχετικά σταθερές. Η παραγωγή εκτιμάται ότι θα αυξηθεί με ετήσιο ρυθμό της τάξης του 2,8 και 3,0%., μειούμενο, σε σχέση με τη δεκαετία του ’90. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής εντοπίζεται στις ΗΠΑ, τη Βραζιλία και την Αργεντινή και αφορά την παραγωγή σόγιας και θα προέλθει τόσο από την επέκταση των εκτάσεων όσο και την αύξηση των αποδόσεων.

Ειδικότερα, το σύνολο των εκτάσεων θα αυξηθεί κατά 12,7 εκ στρέμματα, 12,4 εκ των οποίων αφορούν την σόγια, 0,8 εκ στρέμματα τον ηλίανθο, ενώ η ελαιοκράμβη θα μειωθεί κατά 0,5 εκ στρέμματα έως το έτος 2012. Το μεγαλύτερο μέρος των επιπλέον εκτάσεων, εντοπίζεται τις χαμηλού κόστους εξαγωγικές χώρες της Νοτίου Αμερικής (Βραζιλία και Αργεντινή).

Μεσοπρόθεσμα, η συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη θα ενισχύσει την ζήτηση για ελαιούχους σπόρους, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου η πληθυσμιακή αύξηση και η άνοδος των εισοδημάτων θα δημιουργήσει πρόσθετη ζήτηση για ζωϊκά προϊόντα, ιδιαίτερα για χοιρινό και κοτόπουλο. Η μεταστροφή από ερυθρά σε λευκά κρέατα σε συνδυασμό με τις διατροφικές ανάγκες των ζώων, θα συμβάλουν στη διατήρηση της ζήτησης σε υψηλά επίπεδα.

Το εμπόριο εκτιμάται ότι θα ενταθεί συγκριτικά με τις προηγούμενες δεκαετίες, με ρυθμούς της τάξης 4,2 – 4,3% σε ετήσια βάση μέχρι το 2012, κατά κύριο λόγο στη σόγια. Βασικότερος εισαγωγέας θα είναι η Κίνα, που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις θα αυξήσει τις εισαγωγές σόγιας κατά 75%. Οι εξαγωγές σόγιας θα ωφελήσουν κατά κύριο λόγο την Αργεντινή και τη Βραζιλία, ενώ ο Καναδάς θα αποτελέσει τον κύριο εξαγωγέα ελαιοκράμβης. Οι ΗΠΑ δεν αναμένεται να ικανοποιήσουν μεγάλο μέρος της εκδηλωθείσας ζήτησης, καθώς σύμφωνα με εκτιμήσεις, θα χάσουν έως το 2012 το 15% των εξαγωγών τους από τη Βραζιλία.

Οι τιμές την περίοδο αναφοράς θα κινηθούν ελαφρώς ανοδικά, λόγω μακροπρόθεσμης αύξησης της ζήτησης. Η σταθεροποίηση των τιμών σε μέτρια επίπεδα, οφείλεται στην αυξημένη προσφορά λόγω αύξησης των αποδόσεων, την αύξηση του παραγωγικού δυναμικού στη Νότιο Αμερική και την πολιτική των ΗΠΑ που ευνοεί την παραγωγή ελαιούχων σπόρων. Οι τιμές σόγιας θα κυμανθούν περί τα 243$/τόνο, ενώ οι τιμές ελαιοκράμβης και ηλίανθου, θα κυμανθούν σε 250$/τόνο και 280$/τόνο αντίστοιχα.

✓ ***Ελαιόλαδο***

Η παγκόσμια ελαιοκομία περιλαμβάνει περίπου 800 - 850 εκ.ελαιόδενδρα, εκ των οποίων το 95% συγκεντρώνεται στις χώρες της Μεσογείου. Η κοινοτική παραγωγή διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην παγκόσμια αγορά ελαιολάδου. Στην Ε.Ε. (Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία και Γαλλία) αντιστοιχεί το 80% της παγκόσμιας ελαιοπαραγωγής και το 70% της κατανάλωσης. Οι εκτάσεις με ελαιώνες στην Ε.Ε. καλύπτουν περίπου 5,5 εκ. εκτάρια, που αντιστοιχούν στο 4% της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης. Από το σύνολο της καλλιεργούμενης έκτασης, το 40% βρίσκεται στην Ισπανία, το 25% στην Ιταλία, το 20% στην Ελλάδα, το 10% στην Πορτογαλία, και το 1% στην Γαλλία. Η συνολική απασχόληση, πλήρης και μερική, προσεγγίζει τα 2,5 εκ. παραγωγούς.

Το μέσο μέγεθος των εξειδικευμένων ελαιοκομικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρό και ποικίλει από 13,5 εκτάρια στην Ισπανία, έως 3,2 εκτάρια στην Ελλάδα. Το 85% των εκμεταλλεύσεων έχουν μέγεθος μεταξύ 10 και 15 στρέμματα. Μεταξύ των κρατών – μελών συναντώνται διάφοροι τύποι ελαιώνων, από παραδοσιακούς με παραδοσιακές δομές επεξεργασίας, έως σύγχρονους με εντατικότερη διαχείριση. Σημαντικός είναι ο ρόλος των παραδοσιακών ελαιώνων στην καταπολέμηση της απερήμωσης και στην προώθηση της βιοποικιλότητας, ενώ η εγκατάλειψη της παραγωγής στις εν λόγω εκμεταλλεύσεις συνεπάγεται συνήθως αυξημένου κινδύνους πυρκαγιάς και διάβρωσης. Η ελαιοκαλλιέργεια αποτελεί σημαντική δραστηριότητα τόσο για την αγροτική οικονομία, όσο και για την οικολογική ισορροπία των περιοχών παραγωγής.

Το βασικό πρόβλημα για το Ελληνικό ελαιόλαδο, είναι η έλλειψη τυποποίησης, καθώς το 80% περίπου της συνολικής παραγωγής διατίθεται «χύμα» και ανώνυμα στο εσωτερικό, ή με ξένα ονόματα στο εξωτερικό. Από το ελαιόλαδο που καταναλώνεται στην εσωτερική αγορά, μόνο το 30% κυκλοφορεί τυποποιημένο σε επώνυμες συσκευασίες. Οι ελληνικές εξαγωγές ελαιολάδου γίνονται στο συντριπτικό ποσοστό σε «χύμα» μορφή. Μεγάλες ποσότητες «έξτρα παρθένου ελαιολάδου» εξακολουθούν να εξάγονται κυρίως στην Ιταλία, αναμειγνύονται με άλλα έλαια, τυποποιούνται εκεί και διατίθενται στην αγορά με ονόματα ξένων εμπορικών οίκων. Οι ελληνικές εξαγωγές τυποποιημένου ελαιολάδου καλύπτουν μόνο το 5% των συνολικών εξαγωγών του προϊόντος.

Η Ε.Ε. – 15 είναι αυτάρκης στο ελαιόλαδο. Στο ελαιόλαδο αναλογεί μικρό μέρος της συνολικής κατανάλωσης ελαίων. Καταναλώνονται κυρίως άλλα φυτικά έλαια για τα οποία υπάρχει υπερπροσφορά, ενώ η τιμή τους κινείται σε χαμηλά επίπεδα σε

σχέση με του ελαιολάδου. Το εμπόριο στην αγορά του ελαιολάδου έχει αποκτήσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, την τελευταία δεκαετία η Ε.Ε. – 15 έχει διπλασιάσει τις εξαγωγές του προϊόντος, κυρίως σε εμφιαλωμένη μορφή (350.000 τόνοι), ενώ οι εισαγωγές έχουν καθηλωθεί.

Παρατηρείται αύξηση της κατανάλωσης ελαιολάδου τόσο στην Ε.Ε., όσο και σε τρίτες χώρες. Στις Ευρωπαϊκές χώρες, που παράγουν ελαιόλαδο καταναλώνεται το 90% της συνολικής παραγωγής. Παρά το γεγονός ότι το ελαιόλαδο αποτελούσε πάντα μέρος των βασικών συστατικών της μεσογειακής κουζίνας, χρησιμοποιείται πλέον σε όλη την επικράτεια της Ε.Ε. και ενσωματώνεται στις διατροφικές συνήθειες. Οι κυριότερες αγορές για το ευρωπαϊκό ελαιόλαδο είναι οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Βραζιλία. Η ζήτηση για ελαιόλαδο αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια χάρη στη θετική εικόνα του ελαιολάδου από άποψη υγιεινής διατροφής και ποιότητας. Η διάδοση πληροφοριών σχετικών με τις ιδιότητες του προϊόντος και η ενημέρωση των καταναλωτών έχουν συμβάλει ουσιαστικά στην προώθησή του στις αγορές. Η ποιότητα είναι βασικός παράγοντας που συμβάλλει στην προσέλκυση των καταναλωτών.

Με την πρόσφατη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. 2003/04, οι υπάρχουσες ενισχύσεις, που ήταν συνδεδεμένες με την παραγωγή, μετατρέπονται σε δικαιώματα παραγωγής, βάση περιόδου αναφοράς 1999 – 2002 και ενσωματώνονται στην ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση. Υπό το νέο θεσμικό πλαίσιο, ο κλάδος αναμένεται να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά του και τον προσανατολισμό στην αγορά, εφόσον συνεχίσει να διατηρεί τα υψηλά επίπεδα ποιότητας και ακολουθηθεί η σωστή στρατηγική προώθησης του προϊόντος. Επιπρόσθετα, εφόσον ο παραγωγός έχει εξασφαλίσει σταθερό εισόδημα για την περίοδο αναφοράς, είναι δυνατή η συνέχεια της ελαιοκαλλιέργειας σε οριακές περιοχές. Αυτό έρχεται σε πλήρη ταύτιση και με την περιβαλλοντική προσέγγιση της νέας Κ.Α.Π., που επιδιώκει την διατήρηση του αγροτικού τοπίου προς όφελος της τόσο της τοπικής όσο και της ευρύτερης κοινωνίας.

Για να μη διαταραχθεί η ευαίσθητη ισορροπία στην αγορά του ελαιολάδου το καθεστώς της ενιαίας αποδεσμευμένη ενίσχυσης θα περιοριστεί σε ελαιώνες που είχαν φυτευτεί πριν το 1998 καθώς και σε νέες φυτεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της εφαρμογής εγκεκριμένων από την Ε.Ε. προγραμμάτων αναδιάρθρωσης.

✓ ***Βαμβάκι***

Σε παγκόσμιο επίπεδο παράγονται περίπου 20 εκ.τόνοι βαμβάκι, κυρίως στην Κίνα (23% της παγκόσμιας παραγωγής), στις Η.Π.Α. (20%), την Ινδία (13%), το Πακιστάν (9%) και στο Ουζμπεκιστάν (5%). Το μερίδιο αγοράς της Ε.Ε. δεν υπερβαίνει το 2,5%. Μεταξύ του 1960 και του 2000 η παραγωγή διπλασιάστηκε ως αποτέλεσμα θεαματικής αύξησης των αποδόσεων, που οφείλεται στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, στην καλλιέργεια νέων εκτάσεων σε χώρες όπως η Βραζιλία και η Τουρκία και στα μέτρα στήριξης που εφαρμόζονται διεθνώς. Το 1/3 της παγκόσμιας παραγωγής συμμετέχει στο Διεθνές εμπόριο. Κύριος εξαγωγέας είναι οι Η.Π.Α. που κατέχουν το 30% της παγκόσμιας αγοράς. Στην Ε.Ε. αντιστοιχεί το 3% των συνολικών εξαγωγών. Η Ευρωπαϊκή αγορά είναι από τις κυριότερες εισαγωγικές αγορές μαζί με τη Ν.Α. Ασία και τη Βραζιλία. Κατά την πρόσφατη περίοδο, ο βαθμός αυτάρκειας της Ε.Ε ανέρχεται σε 50% περίπου έναντι 25 – 30 % της προηγούμενης δεκαετίας. Ο διπλασιασμός του βαθμού αυτάρκειας στη διάρκεια μιας δεκαετίας, οφείλεται στην αύξηση της παραγωγής, κυρίως της Ελληνικής και σε περιορισμό της κατανάλωσης. Κατά την ίδια περίοδο παρατηρήθηκε αύξηση των εξαγωγών και μείωση των εισαγωγών.

Στην Ε.Ε.το βαμβάκι καλλιεργείται κατά κύριο λόγο στην Ελλάδα και την Ισπανία. Ο κύριος όγκος της παραγωγής συγκεντρώνεται αντίστοιχα στην Θεσσαλία και την Ανδαλουσία. Κατά το έτος ένταξης της Ελλάδας στην Κοινότητα, το 1981, στην χώρα καλλιεργούνταν 126 χιλ. εκτάρια με βαμβάκι, από τα οποία παράγονταν 360 χιλ. τόνοι. Από το 2000 και μετά, το βαμβάκι καλλιεργείται σε 380 χιλ. εκτάρια, που αποτελεί το 30% περίπου των αρδευόμενων εκτάσεων από τα οποία παράγονται 1.200.000 τόνοι σύσπορου βαμβακιού. Στην Ισπανία, η καλλιεργούμενη έκταση δεν υπερβαίνει τα 100 χιλ. εκτάρια. Από την ένταξή τους στην Κοινότητα η Ελλάδα και η Ισπανία έχουν αντίστοιχα τριπλασιάσει και διπλασιάσει την παραγωγή τους. Η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Στην Ελλάδα το βαμβάκι καλλιεργείται κυρίως στην Θεσσαλία την Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία, τη Θράκη και στη Στερεά Ελλάδα. Στο προϊόν αυτό αντιστοιχεί περίπου το 9% της συνολικής ακ. Αξίας της αγροτικής παραγωγής της χώρας, σε σύγκριση με το 0,5% της Ε.Ε. οι 75 χιλ. εκμεταλλεύσεις είναι σχετικά μικρού μεγέθους και πολύ εξειδικευμένες. Σε ορισμένες περιοχές, ιδιαίτερα όπου υπάρχει επάρκεια νερού, η καλλιέργεια του βαμβακιού είναι κυρίαρχη, φαινόμενο που σχετίζεται με το ότι το βαμβάκι έχει την υψηλότερη ακ. Πρόσοδο από κάθε άλλο ανταγωνιστικό προϊόν, όπως ο αραβόσιτος ή το σκληρό σιτάρι. Στη Θεσσαλία και την Στερεά Ελλάδα, η καλλιέργεια του βαμβακιού καταλαμβάνει το 50 – 60% των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ – ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

- *Η Ε.Ε. καταναλώνει περίπου 1.000.000 τόνους βαμβάκι – περίπου το 5% της παγκόσμιας παραγωγής*
- *Στην Ε.Ε. παράγονται περίπου 500.000τόνοι βαμβάκι*
- *Το 80% της παραγωγής γίνεται στην Ελλάδα και το 20% στην Ισπανία*

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ

- *Η συνολική κατανάλωση για το 2002-2003 υπολογίζεται στους 20.912.000 τόνους*
- *Το 75% καταναλώνεται στις 3 μεγαλύτερες καταναλώτριες χώρες*
- *Το 72% καταναλώνεται στην Ασία*
- *Η Κίνα καταναλώνει το 28% της παγκόσμιας παραγωγής*
- *Στις ΗΠΑ καταναλώνεται το 8% και στην ΕΕ το 4,5% της συνολικής παραγωγής βάμβακος*

Από τη συνολική παραγωγή βάμβακος στην ΕΕ οι 300.000 τόνοι καταναλώνονται στην εσωτερική αγορά και οι υπόλοιποι 200.000 τόνοι εξάγονται κυρίως από την Ελλάδα. Η καλλιέργεια του βαμβακιού έχει αρνητικές επιπτώσεις στους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον, που σχετίζονται με την υπερβολική χρήση νερού, την εξάντληση των εδαφών, την αυξημένη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων, χημικών γεωργικών φαρμάκων και ιδιαίτερα εντομοκτόνων που μολύνουν τον υδροφόρο ορίζοντα. Στην Ελλάδα εφαρμόζονται σε περιορισμένη έκταση αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα με κοινοτική χρηματοδότηση, που στόχο έχουν την υιοθέτηση από τους καλλιεργητές τεχνικών φιλικών προς το περιβάλλον που περιορίζουν τη νιτρορύπανση.

Δύο παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση του βαμβακιού στην Κοινότητα. Πρόκειται για τις ομάδες παραγωγών και τα εκκοκκιστήρια. Κατά την πρώτη δεκαετία εφαρμογής των κανόνων πολιτικής για το προϊόν, ο ρόλος των ομάδων παραγωγών στη πραγματοποίηση επενδύσεων με κοινοτική χρηματοδότηση ήταν καθοριστικός. Η κοινή πολιτική συνέχισε με την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων να ενθαρρύνει την δημιουργία και λειτουργία των μονάδων. Στην Ελλάδα βρίσκονται σε λειτουργία 55 ιδιωτικές και 20 συνεταιριστικές μονάδες επεξεργασίας του σύσπορου βαμβακιού, δυναμικό που θεωρείται επαρκές για την επεξεργασία της συνολικής εγχώριας παραγωγής.

Με βάση την αναμόρφωση της Κ.Α.Π. το ποσό της ειδικής ενίσχυσης για την καλλιέργεια του βαμβακιού καθορίζεται ως εξής:

Α. Για έκταση μέχρι 3.000.000 στρέμματα σε 59,4 €/στρ.

Β. Για έκταση μεγαλύτερη των 3.000.000 στρεμμάτων ως ο σταθμισμένος μέσος όρος των ακόλουθων δύο ποσών:

3.000.000 στρέμματα πολλαπλασιαζόμενα με 59,4 €/στρ. και

ο αριθμός στρεμμάτων που υπερβαίνει τα 3.000.000 πολλαπλασιαζόμενος με:

• 34,285 €/στρ εάν η συνολική έκταση είναι μέχρι 3.700.000 στρ.

• 34,285 €/στρ. επί ένα συντελεστή μείωσης ίσο προς 700.000 δια του αριθμού των στρεμμάτων που υπερβαίνουν τα 3.000.000, εάν η συνολική έκταση υπερβαίνει τα 3.700.000 στρέμματα.

✓ ***Καπνός***

Αν και ο καπνός είναι περιορισμένης οικονομικής σημασίας για την Ε.Ε. – 15, δεδομένου ότι δεν υπερβαίνει το 0,4% της συνολικής αξίας της παραγωγής αν και απασχολεί το 2,4 % της συνολικής απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, εντούτοις, αποτελεί σημαντικό προϊόν για την Ελλάδα. Εξασφαλίζει ικανοποιητικό εισόδημα σε μεγάλο αριθμό παραγωγών, που διαχειρίζονται μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αξιοποιεί εκτάσεις μέτριας γονιμότητας, διατηρεί θέσεις απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και τη βιομηχανία και συμβάλλει στην εισροή συναλλάγματος. Η καλλιέργεια του καπνού χαρακτηρίζεται από τη χρησιμοποίηση εργατικού δυναμικού σε υψηλό βαθμό, που μπορεί να φθάσει και τις 2.200 ώρες ανά εκτάριο το χρόνο. Σε επίπεδο Ε.Ε. υπολογίζεται ότι απασχολεί 126 χιλιάδες μονάδες εργασίας πλήρους απασχόλησης ετησίως. Από αυτές, 80 χιλιάδες απασχολούνται μόνο στην Ελλάδα και 23 χιλιάδες στην Ιταλία. Στους τομείς της παραγωγής και της επεξεργασίας καπνού απασχολούνται περίπου 200.000 άτομα. Και στις δυο χώρες αντιστοιχεί το 81% της συνολικής απασχόλησης στην παραγωγή καπνού. Η καλλιέργεια του καπνού παρουσιάζει υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση σε ορισμένες περιοχές, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από αυτή για την εξασφάλιση απασχόλησης εισοδήματος. Η παύση της καπνοκαλλιέργειας σε αυτές ισοδυναμεί με οριστική έξοδο από τη γεωργική δραστηριότητα.

Μέσα σε μία δεκαετία, 1991 – 2001 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στην Ε.Ε μειώθηκαν κατά 40% και η παραγωγή κατά 24% από 430 σε 330 χιλ.τόνους. σύμφωνα με εκτιμήσεις υπάρχουν σήμερα σε κοινοτικό επίπεδο, 135 χιλ. εκμεταλλεύσεις στις οποίες καλλιεργείται καπνός. Η Ε.Ε. είναι σημαντικός εισαγωγέας ακατέργαστου

καπνού και εξαγωγέας τσιγάρων. Οι σημαντικότεροι προμηθευτές της είναι οι Η.Π.Α., η Βραζιλία και η Ζιμπάμπουε. Η παγκόσμια κατανάλωση καπνού παραμένει σταθερή από το 1980 και μετά.

Σήμερα η Ελλάδα είναι κύρια εξαγωγική χώρα, μαζί με χώρες όπως η Τουρκία, η Κίνα, η Ινδία, οι Η.Π.Α. και η Βραζιλία, με μέση ετήσια αξία εξαγωγών 300 εκ.€ περίπου. Στην Ελλάδα παράγεται το 10% της παγκόσμιας παραγωγής ανατολικών καπνών περίπου, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής, το 60% αφορά την παραγωγή καπνών αυτού του τύπου. Υπολογίζεται ότι οι άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις που καταβάλλονταν μέχρι τώρα στους παραγωγούς ισοδυναμούν με το 75% των συνολικών τους εισπράξεων, γεγονός που φανερώνει ότι η καλλιέργεια του καπνού είναι άμεσα συνδεδεμένη με την καταβολή ενισχύσεων.

Σε συνέχεια της ενδιάμεσης αναθεώρησης της Κ.Α.Π. και στα πλαίσια της μεταρρύθμισης των αγορών για τα μεσογειακά προϊόντα, αποφασίστηκε να ισχύσει για τον καπνό το μέτρο της πλήρους αποσύνδεσης των ενισχύσεων από το είδος και το ύψος της παραγωγής, από το 2010. Η ενίσχυση θα αντιστοιχεί στο μισό των ιστορικών εισπράξεων των παραγωγών, γιατί το άλλο μισό μεταφέρεται στο 2^{ο} Πυλώνα για την υποστήριξη των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης. Κατά τη μεταβατική περίοδο 2006 – 2009 θα ισχύσει το μέτρο της πλήρους αποσύνδεσης της ενίσχυσης από το είδος και το ύψος της παραγωγής.

Το σχέδιο για τον τομέα του καπνού περιλαμβάνει μέτρα στήριξης της καπνοκαλλιέργειας ώστε να μην εξαφανιστεί. Οι καλλιεργούμενες με καπνό εκτάσεις έχουν σημειώσει σημαντική υποχώρηση, δεδομένου ότι σύμφωνα με τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) από την εσοδεία 2006, η κοινοτική ενίσχυση που λαμβάνουν οι παραγωγοί έχει αποσυνδεθεί από την καλλιέργεια. Κατά συνέπεια, συνεχίζουν να λαμβάνουν την επιδότηση τουλάχιστον προς το παρόν ακόμα και αν σταματήσουν να καλλιεργούν. Σύμφωνα με την εθνική στρατηγική, κυρίαρχο μοντέλο για τη λειτουργία της αγοράς καπνού προβλέπεται ότι θα είναι η συμβολαιακή γεωργία, με βάση νομικώς δεσμευτικά και για τα δύο μέρη συμβόλαια καλλιέργειας, τα οποία θα συνάπτονται μεταξύ των πρωτοβάθμιων καπνικών συνεταιρισμών και των μεταποιητικών επιχειρήσεων πριν από την περίοδο φύτευσης. Τα μέλη του συνεταιρισμού που επιθυμούν να προχωρήσουν σε διάθεση των καπνών τους χωρίς τη σύναψη συμβολαίων καλλιέργειας θα πρέπει να το δηλώσουν εγγράφως στο συνεταιρισμό.

Οι Ομάδες Παραγωγών θα μετατραπούν σε ισχυρούς πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, μέλη των οποίων θα είναι ενεργοί καπνοπαραγωγοί. Σε αυτούς θα καταβάλλεται το ποιοτικό παρακράτημα, υπό την προϋπόθεση ότι οι συνεταιρισμοί

θα ενταχθούν σε προγράμματα ολοκληρωμένης διαχείρισης. Προκειμένου να μειωθεί το κόστος παραγωγής, σύμφωνα με το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, θα ενισχυθεί η έρευνα, θα καθιερωθεί η χρήση πιστοποιημένου σπόρου που θα παράγεται από το ΕΘΙΑΓΕ, θα επιδιωχθούν η μαζική προμήθεια λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών, η επιμόρφωση των καπνοπαραγωγών και η παροχή τεχνικής υποστήριξης από εξειδικευμένους γεωτεχνικούς.

✓ ***Νωπά – μεταποιημένα οπωροκηπευτικά***

Η Ε.Ε. – 15 διατηρεί πρωταγωνιστικό ρόλο στη παγκόσμια αγορά των ωπωροκηπευτικών. Χαρακτηρίζεται από ευρεία ποικιλομορφία ως προς τα είδη που καλλιεργούνται σε όλη της την έκταση και έχει ηγετικό ρόλο τόσο σε επίπεδο εισαγωγών που κατέχει την πρώτη θέση, όσο και σε επίπεδο εξαγωγών που έχει τη δεύτερη. Τα φρούτα και τα λαχανικά καταλαμβάνουν περίπου το 4% της καλλιεργούμενης έκτασης στην οποία αντιστοιχούν 636 χιλ. εκμεταλλεύσεις. Η ευπάθεια των προϊόντων συνιστά σημαντική αιτία των μεγάλων και απότομων διακυμάνσεων των τιμών που επηρεάζονται από τη συμπεριφορά της ζήτησης και της προσφοράς. Η κατανάλωση στην Ευρώπη παραμένει σταθερή.

Περίπου το 15% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής της Ε.Ε. αποδίδεται στον τομέα των ωπωροκηπευτικών. Σε ορισμένα κράτη μέλη της διευρυμένης Ευρώπης των 25 (Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Μάλτα και Κύπρο) στα ωπωροκηπευτικά αναλογεί το ένα τέταρτο περίπου της αξίας της αγροτικής παραγωγής. Για χώρες όπως το Βέλγιο και η Ολλανδία τα προϊόντα αυτά είναι τα σημαντικότερα προϊόντα φυτικής παραγωγής. Τα πιο σημαντικά κράτη μέλη στην παραγωγή νωπών ωπωροκηπευτικών είναι η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Από τα δέκα νέα Κράτη – Μέλη σημαντική παραγωγή έχει μόνο η Πολωνία, όπου παράγεται το 50% περίπου της συνολικής παραγωγής των χωρών αυτών. Μεταξύ των κηπευτικών η τομάτα είναι το πιο σημαντικό προϊόν και παράγεται κυρίως, κατά σειρά σημασίας, στην Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία. Τα μήλα, το πιο σημαντικό φρούτο στην Ευρώπη παράγεται στη Γαλλία, την Ιταλία και τη Γερμανία.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η παραγωγή αυξάνεται με υψηλότερους ρυθμούς από την ζήτηση. Η σημαντική αύξηση της προσφοράς οφείλεται στη βελτίωση και επέκταση των λιπάνσεων και αρδεύσεων, στο βελτιωμένο γενετικό υλικό, στη βελτίωση των μεθόδων φυτοπροστασίας και την επέκταση της καλλιέργειας υπό κάλυψη. Η σημαντικότερη περιοχή του κόσμου στα ωπωροκηπευτικά είναι η Ασία, στην οποία παράγεται το 50 – 60% της παγκόσμιας παραγωγής. Μόνο κατά τη διάρκεια της

δεκαετίας του ’90 οι διεθνείς εξαγωγές τριπλασιάστηκαν. Τα εσπεριδοειδή κατά πρώτο λόγο, τα μήλα και οι τομάτες έχουν την μεγαλύτερη σημασία στο διεθνές εμπόριο ωπωροκηπευτικών. Μεταξύ των νωπών προϊόντων οι σημαντικότερες εισαγωγές στην Ε.Ε. είναι κατά σειρά της μπανάνας, των εσπεριδοειδών, των μήλων, των επιτραπέζιων σταφυλιών, ενώ οι σημαντικότερες εξαγωγές είναι των εσπεριδοειδών, των μήλων, των επιτραπέζιων σταφυλιών των ροδάκινων και της τομάτας. Προβλέπεται αύξηση της ζήτησης για προϊόντα υψηλής ποιότητας (βιολογικά προϊόντα, ολοκληρωμένης διαχείρισης, προϊόντα χωρίς υπολείμματα φυτοφαρμάκων).

Επιπλέον στην Ε.Ε. λειτουργούν πολλές επιχειρηματικές μονάδες μεταποίησης οπωροκηπευτικών, συνεταιριστικές και ιδιωτικές. Παρά το μικρό μέγεθος των μονάδων του κλάδου, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες των γαλακτοκομικών, του βόειου κρέατος, ή των δημητριακών, έχουν σημαντική συνεισφορά στο εσωτερικό και Διεθνές εμπόριο. Όπως τα νωπά, έτσι και τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα, αφού μεταξύ άλλων, σ’ αυτά υπάγονται τα προϊόντα τομάτας, οι κονσέρβες ροδάκινου, αχλαδιού, βερίκοκου και δαμάσκηνου, ο χυμός των εσπεριδοειδών, οι σταφίδες και τα ξηρά σύκα.

Από την δεκαετία του ΄60, χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Αυστραλία, η Ν.Αφρική, η Αργεντινή και η Χιλή, πραγματοποιούσαν πολύ σημαντικές εξαγωγές μεταποιημένων οπωροκηπευτικών σε πολλά κράτη της Ε.Ε. Μετά την εφαρμογή των κανόνων της Κ.Α.Π. και των Κ.Ο.Α των νωπών και μεταποιημένων οπωροκηπευτικών και ως τα μέσα της δεκαετίας του ’80 η εικόνα αυτή μεταστράφηκε. Οι εισαγωγές στην Κοινότητα μειώθηκαν κατά τα 2/3 και η κοινοτική παραγωγή αυξήθηκε ως αποτέλεσμα των μέτρων στήριξης που είχαν προβλεφθεί από την κοινή αγροτική πολιτική, τόσο για τους παραγωγούς, όσο και για τους μεταποιητές.

Ηδη από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του ’80, η Ε.Ε. ήταν η 2^{η} δύναμη στον κόσμο, μετά τις Η.Π.Α., στην παραγωγή ροδάκινου, αχλαδιού και μείγματος φρούτων σε κονσέρβα και παρήγαγε περισσότερο μεταποιημένο βερίκοκο από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας η Ελλάδα είναι πρώτη στην παραγωγή και εξαγωγές μεταποιημένου ροδάκινου.

Το μεγαλύτερο μέρος της Κοινοτικής Παραγωγής και εξαγωγών προέρχεται από την Ελλάδα, στην οποία αναλογεί συνήθως περισσότερο του 70% του συνόλου των Ευρωπαϊκών εξαγωγών. Σε λιγότερο από 30 χρόνια, η Ελλάδα από ασήμαντος προμηθευτής κονσερβοποιημένου ροδάκινου έγινε ο μεγαλύτερος παραγωγός και εξαγωγέας σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε μία περίοδο 13 ετών, από το 1982 η χώρα μας διπλασίασε τις εισπράξεις της από την εφαρμογή του μέτρου της επιδότησης

στη μεταποίηση, ενώ οι δαπάνες για την καταβολή της αποζημίωσης για αποσύρσεις αυξήθηκαν κατά 800%. Πρόκειται για μία τυπική περίπτωση που επιβεβαιώνει τη θεωρία ότι οι επιδοτήσεις ως μέσο παραγωγής (τα νωπά ροδάκινα συνιστούν το σημαντικότερο μέσο παραγωγής κατά τη διαδικασία μεταποίησης και παραγωγής ροδάκινων σε κονσέρβα) επηρεάζουν την παραγωγή και τα μερίδια εξαγωγικής αγοράς του τελικού προϊόντος.

✓ *Ζάχαρη – Ζαχαρότευτλα*

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (15) είναι βασικός εταίρος στην παγκόσμια αγορά ζάχαρης. Κατά το 1999 ήταν η δεύτερη σημαντικότερη στην παραγωγή και στις εξαγωγές (μετά τη Βραζιλία) και στις εισαγωγές (μετά την Ρωσία).Κατά την ίδια περίοδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Βραζιλία, η Αυστραλία, η Ταϊλάνδη και η Κούβα εξήγαγαν το 70% του συνόλου των εξαγωγών ζάχαρης στις διεθνείς αγορές . Η μοναδικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί κύριο εξαγωγέα λευκής ραφιναρισμένης ζάχαρης ενώ παράλληλα είναι σημαντικός εισαγωγέας ακατέργαστης ζάχαρης. Περίπου το 30% της παγκόσμιας παραγωγής ζάχαρης διακινείται στις διεθνείς αγορές. Κατά την πρόσφατη περίοδο, η παγκόσμια αγορά ζάχαρης χαρακτηρίσθηκε από σημαντική υπερπαραγωγή και αυξανόμενα αποθέματα. Τα αποθέματα ως ποσοστό της παγκόσμιας κατανάλωσης ζάχαρης πλησίασαν το 50%κατά την εμπορική περίοδο 2001/2002.Η εξέλιξη αυτή και η διατήρηση των αποθεμάτων ζάχαρης παγκοσμίως σε υψηλό επίπεδο είχε ως συνέπεια τη συμπίεση της διεθνούς τιμής . Η παγκόσμια κατανάλωση ζάχαρης εμφανίζει έναν ετήσιο ρυθμό αύξησης που δεν υπερβαίνει το 2%.

Ο ηγετικός ρόλος της Ε.Ε. στην παγκόσμια αγορά ζάχαρης οφείλεται στο υψηλό επίπεδο στήριξης που παρέχει η Κ.Α.Π. στο προϊόν σε σχέση με τα Κ-Μ του ΠΟΕ. Η Ε.Ε. εφαρμόζει ένα σύστημα εξαγωγικών επιδοτήσεων για να καλύψει τη διαφορά τιμής μεταξύ της υψηλής τιμής στην εσωτερική αγορά και της σημαντικά χαμηλότερης Διεθνούς τιμής. Η Κ.Ο.Α. ζάχαρης έχει καθιερώσει μία ελάχιστη τιμή στήριξης που εξασφαλίζεται από ένα σύστημα αγοραστικής παρέμβασης. Παράλληλα έχει εγκαθιδρυθεί ένας μηχανισμός ποσοστώσεων στην παραγωγή για να περιορίζεται με τον τρόπο αυτό η συνολική ποσότητα που είναι επιλέξιμη για στήριξη. Η εσωτερική αγορά ζάχαρης της Ε.Ε. προφυλάσσεται από την παγκόσμια αγορά από ένα σύστημα εισαγωγικών δασμών. Παρά τον υψηλό βαθμό προστασίας που προσφέρει η Κ.Ο.Α., η Ε.Ε. έχει αποδεχθεί μία σειρά από εμπορικές παραχωρήσεις στα πλαίσια διμερών προτιμησιακών συμφωνιών με τρίτες λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες. Έτσι η Ε.Ε. διατηρεί μία εμπορική πολιτική για τη ζάχαρη που παρεκκλίνει από τους βασικούς κανόνες αμεροληψίας του Π.Ο.Ε.,

εφαρμόζοντας διαφορετική πολιτική, απέναντι σε διαφορετικές χώρες, ή εμπορικούς εταίρους.

Στις 20 Φεβρουαρίου 2006, οι υπουργοί γεωργίας της ΕΕ υιοθέτησαν την μεταρρύθμιση στον τομέα της ζάχαρης. Η μεταρρύθμιση, που θα αρχίσει να ισχύει την 1η Ιουλίου, θα ευθυγραμμίσει ένα σύστημα που παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητο επί 40 περίπου έτη, με τα υπόλοιπα κεφάλαια της αναθεωρημένης κοινής γεωργικής πολιτικής. Επιδιώκει να διασφαλίσει ένα μακροπρόθεσμα βιώσιμο μέλλον για τη ζαχαροπαραγωγή στην Ένωση, να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και την αγοραστρέφεια του τομέα και να ενδυναμώσει τη θέση της ΕΕ στο σημερινό γύρο των συνομιλιών για το παγκόσμιο εμπόριο. Η μεταρρύθμιση στηρίζεται στην κατά 36% περικοπή της εγγυημένης ελάχιστης τιμής της ζάχαρης, στη γενναιόδωρη αποζημίωση των αγροτών και, πράγμα ζωτικής σημασίας, σ'ένα ταμείο αναδιάρθρωσης, ως μέσου ενθάρρυνσης των μη ανταγωνιστικών παραγωγών να εγκαταλείψουν τον κλάδο.

Το προηγούμενο καθεστώς διατηρούσε την τιμή της ζάχαρης σε επίπεδά τριπλάσια από τα αντίστοιχα στην παγκόσμια αγορά. Το εξαγωγικό σύστημα είχε κριθεί αντίθετο προς τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου. Εξάλλου, από το 2009 και μετά, η ΕΕ θα ανοίξει εντελώς την αγορά της στις εισαγωγές από τις 49 φτωχότερες χώρες του κόσμου. Με τη μεταρρύθμιση εξασφαλίζεται η διάθεση χρηματικών πόρων για την προώθηση της αναδιάρθρωσης του κλάδου, και για την αποζημίωση των αγροτών.

Αναμένεται ότι η ευρωπαϊκή παραγωγή θα υποχωρήσει κατά 6 έως 7 εκ. τόνους. Έτσι θα φθάσει σε συντηρήσιμα επίπεδα – και σε βιώσιμη τιμή – επιτρέποντας την κάλυψη των εγχώριων αναγκών από την ευρωπαϊκή παραγωγή και από εισαγωγές από τις χώρες-εταίρους ΑΚΕ (Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού) της Ένωσης και από τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες.

Οι ευρωπαϊκές εξαγωγές θα σημειώσουν κάθετη πτώση, οπότε θα δοθεί η δυνατότητα στην ΕΕ να τηρήσει τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Η ζάχαρη θα εξακολουθήσει να παράγεται εκεί όπου είναι το λογικότερο, οι δε αγρότες θα αποζημιωθούν για την απώλεια εισοδήματος που προκαλεί η μείωση της τιμής. Οι άμεσες πληρωμές στους αγρότες θα ενσωματωθούν στην ενιαία ενίσχυση εκμετάλλευσης και θα συνδεθούν με την τήρηση αυστηρών περιβαλλοντικών και χωροταξικών κριτηρίων.

Στις λιγότερο ανταγωνιστικές περιοχές, θα δοθούν χρηματοδοτικά κίνητρα για το κλείσιμο ζαχαρουργείων, τη μετατροπή τους σε επιχειρήσεις με άλλες

δραστηριότητες και την επανακατάρτιση των εργαζόμενων. Οι αγρότες θα δυνηθούν να διαφοροποιήσουν την παραγωγή τους, στρεφόμενοι σε άλλα προϊόντα.

Έχει προβλεφθεί πρόσθετη ενίσχυση για όσες χώρες μειώσουν την παραγωγή τους σε επίπεδα κάτω του μισού ή εξαλείψουν εντελώς τη ζαχαροπαραγωγή. Οι μεταρρυθμίσεις θα επηρεάσουν επίσης τους ζαχαροπαραγωγούς του αναπτυσσόμενου κόσμου, οι οποίοι κατά παράδοσιν ωφελούνταν από τη διογκωμένη τιμή στην ΕΕ. Η μείωση της παραγωγής στο πλαίσιο ποσοστώσεων θα φθάσει πιθανότατα γύρω στους 2,5 εκατομ. τόνους. Η ποσότητα αυτή θα διαιρεθεί μεταξύ των μεμονωμένων κρατών μελών, σύμφωνα με εξισορροπημένη στάθμιση της παραδοσιακής μεθόδου συντελεστών κατανομής και της γραμμικής μείωσης που ορίζεται στον νέο κανονισμό της ΚΟΑ. Οι ποσοστώσεις ζάχαρης, από τις οποίες ήδη παραιτήθηκε ένα κράτος μέλος κατά το πρώτο έτος εμπορίας, θα αντισταθμίσουν τη μείωση.

✓ ***Αμπελοοινικός τομέας***

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (15) αποτελεί το μεγαλύτερο παραγωγό και τον μεγαλύτερο καταναλωτή οίνου στον κόσμο και αφιερώνει για την καλλιέργεια της αμπέλου 3,5 εκατομμύρια εκτάρια γεωργικής έκτασης που ισοδυναμεί με το 45% του παγκόσμιου αμπελώνα. Οι εκμεταλλεύσεις οινοπαραγωγής της ΕΕ ξεπερνούν το 1,5 εκατομμύριο, καλύπτοντας έκταση 3,4 εκατομμυρίων εκταρίων που ισοδυναμεί με ποσοστό 2% της γεωργικής έκτασης της ΕΕ.

Παράγει 100 περίπου εκατομμύρια εκατόλιτρα επιτραπέζιο οίνο το χρόνο, που ισοδυναμεί με το 65% της παγκόσμιας παραγωγής και είναι ταυτόχρονα ο μεγαλύτερος καταναλωτής, αφού καταναλώνει το 57% της παγκόσμιας κατανάλωσης. Η παραγωγή οίνου το 2004 αντιπροσώπευε 5,4% της γεωργικής παραγωγής της ΕΕ, με ποσοστό μεγαλύτερο του 10% στη Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, την Πορτογαλία, το Λουξεμβούργο και τη Σλοβενία. Επίσης είναι ο πρώτος εξαγωγέας και ο πρώτος εισαγωγέας οίνου στον κόσμο. Από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξάγονται ετησίως συνολικά σε άλλες χώρες της Ένωσης ή σε τρίτες χώρες 25 εκατομμύρια εκατόλιτρα , ποσότητα που αντιστοιχεί στο 70% περίπου των εξαγωγών παγκοσμίως.

Από το έτος 1976 έως σήμερα οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν κατά 25% και η παραγωγή παρουσίασε ανάλογη συμπεριφορά. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε δίφορους παράγοντες, όπως είναι η πολιτική που ασκείται στον τομέα, η γήρανση των αμπελώνων και η συρρίκνωση του παραγωγικού δυναμικού τους. Χώρες παραγωγής κατά σειρά είναι η Ιταλία, η Ισπανία , η Γαλλία, η Πορτογαλία, Η Ελλάδα, η Γερμανία και η Αυστρία. Οι χώρες αυτές παράγουν το σύνολο σχεδόν της

παραγωγής. Η Ελλάδα, ύστερα από μια σημαντική μείωση της αμπελοκαλλιέργειας που σημειώθηκε κατά το πρόσφατο διάστημα, παράγει μόλις το 3% της συνολικής κοινοτικής παραγωγής , αλλά διαθέτει 150.000 περίπου εκμεταλλεύσεις που αντιστοιχούν στο 9% του συνόλου των αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων.

Η κατανάλωση οίνου στην ΕΕ ελαττώνεται σταθερά, παρόλο που αυξάνονται οι πωλήσεις οίνων ποιότητας. Την τελευταία δεκαετία, οι εισαγωγές αυξάνονται με ρυθμό 10% ετησίως, ενώ οι εξαγωγές αυξάνονται με πολύ βραδύ ρυθμό. Με τις σημερινές τάσεις, η πλεονάζουσα παραγωγή οίνου θα φθάσει ποσοστό 15% της ετήσιας παραγωγής έως το 2010/11.

Τα μέτρα στήριξης της αγοράς όπως η απόσταξη προσφέρουν μόνιμη διέξοδο για τα πλεονάσματα που δεν μπορούν να πουληθούν. Αυξάνεται συνεχώς η χρήση της απόσταξης «κρίσης» για τους οίνους ποιότητας. Οι ισχύοντες κανόνες για την προσαρμογή των οινολογικών πρακτικών παρεμποδίζουν την ανταγωνιστικότητα. Οι κανόνες επισήμανσης είναι πολύπλοκοι, προκαλώντας σύγχυση στους καταναλωτές και παρεμποδίζοντας την εμπορική διάθεση των οίνων της ΕΕ.

Οι στόχοι της νέας πολιτικής της ΕΕ για τον οίνο αποσκοπούν:

- *Να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των οινοπαραγωγών της ΕΕ· να ενισχυθεί η φήμη των ευρωπαϊκών οίνων ποιότητας ως των καλύτερων στον κόσμο· να ανακτηθούν οι παλιές αγορές και να κατακτηθούν νέες.*
- *Να δημιουργηθεί ένα καθεστώς για τον οίνο που να λειτουργεί με σαφείς και απλούς κανόνες - αποτελεσματικούς κανόνες που εξισορροπούν την προσφορά και ζήτηση.*
- *Να δημιουργηθεί ένα καθεστώς για τον οίνο το οποίο να διατηρεί τις καλύτερες παραδόσεις της οινοπαραγωγής της ΕΕ, να ενισχύει τον κοινωνικό ιστό πολλών αγροτικών περιοχών και να σέβεται το περιβάλλον.*

Τα μεταρρυθμιστικά μέτρα θα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- *Το πρόγραμμα εκρίζωσης θα επανενεργοποιηθεί, με ελκυστική πριμοδότηση εκρίζωσης ώστε να ενθαρρυνθούν οι μη ανταγωνιστικοί παραγωγοί να αποσυρθούν από τον κλάδο. Η πριμοδότηση θα μειώνεται ανά έτος για να ενθαρρυνθούν οι παραγωγοί να την επιλέξουν ευθύς εξαρχής. Στόχος είναι να εκριζωθούν 400.000 εκτάρια σε μια πενταετία, με μέγιστο ποσό ενίσχυσης 2,4 δισεκατομμύρια ευρώ. Η εκρίζωση θα γίνεται σε εθελοντική βάση.*

- *Το σύστημα των δικαιωμάτων φύτευσης προβλέπεται να παραταθεί έως το έτος 2013, οπότε θα λήξει. Οι λιγότερο ανταγωνιστικοί παραγωγοί θα έχουν ισχυρό κίνητρο για να πωλήσουν τα δικαιώματά τους, ενώ αυτοί που θα παραμείνουν στον κλάδο θα εστιάσουν περισσότερο τις προσπάθειές τους στην ανταγωνιστικότητα, καθώς το κόστος των δικαιωμάτων φύτευσης δεν θα αποτελεί πλέον ανασταλτικό παράγοντα για την επέκτασή τους.*

- *Οι εκτάσεις των πρώην αμπελώνων θα είναι επιλέξιμες για την ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση και η χορήγηση των ενισχύσεων θα εξαρτάται από την τήρηση των ελάχιστων περιβαλλοντικών απαιτήσεων.*

- *Τα εργαλεία διαχείρισης της αγοράς – όπως στήριξη για απόσταξη των υποπροϊόντων, απόσταξη της εδώδιμης αλκοόλης, ενίσχυση της ιδιωτικής αποθεματοποίησης και ενισχύσεις για τα γλεύκη – θα καταργηθούν. Η απόσταξη κρίσης θα καταργηθεί ή θα αντικατασταθεί με εναλλακτικό μηχανισμό ασφαλείας, για τον οποίο θα χρησιμοποιείται το εθνικό κονδύλι. Τα εν λόγω εθνικά κονδύλια θα τίθενται στη διάθεση κάθε οινοπαραγωγού χώρας για τη χρηματοδότηση μέτρων προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες.*

- *Θα μεταφερθούν κονδύλια στον πυλώνα «αγροτική ανάπτυξη» για μέτρα ειδικά για τον κλάδο του οίνου, όπως ένα πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης ύψους 18.000 ευρώ ετησίως και γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα.*

- *Θα ασκηθεί μια σαφέστερη, απλούστερη και διαφανέστερη πολιτική ποιότητας, που θα αναγνωρίζει δύο κατηγορίες οίνων: τους οίνους με γεωγραφική ένδειξη και τους οίνους χωρίς γεωγραφική ένδειξη.*

- *Θα θεσπιστούν απλούστεροι κανόνες επισήμανσης που θα βοηθούν τους καταναλωτές και θα διευκολύνουν τους παραγωγούς να αντεπεξέλθουν στον συναγωνισμό. Θα περιλαμβάνουν τη δυνατότητα να αναγράφεται η ποικιλία αμπέλου και το έτος συγκομιδής στην ετικέτα των οίνων χωρίς γεωγραφική ένδειξη, δυνατότητα που δεν υπάρχει σήμερα με βάση τους ισχύοντες κανόνες.*

- *Θα μεταφερθεί η ευθύνη για την έγκριση των νέων οινολογικών πρακτικών στην Επιτροπή. Θα αναγνωριστούν οι οινολογικές πρακτικές που είναι αποδεκτές από τον Διεθνή Οργανισμό Οίνου και Αμπέλου.*

- *Θα απαγορευθεί η χρήση ζάχαρης για αύξηση του αλκοολικού βαθμού των οίνων.*

- *Με βάση αυτό το σενάριο, το σύστημα περιορισμών των δικαιωμάτων φύτευσης είτε θα αφεθεί να λήξει την 1η Αυγούστου 2010 είτε θα καταργηθεί ευθύς εξαρχής. Ταυτόχρονα θα καταργηθεί το ισχύον πρόγραμμα εκρίζωσης.*

✓ ***Βόειο κρέας***

Το βόειο Κρέας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παραγωγή βοείου κρέατος στην Κοινότητα διακρίνεται από σταθερά ανοδική τάση, που διήρκεσε επί μία εικοσαετία από τη δημιουργία της Κοινής Οργάνωσης της Αγοράς το 1968,έως την αρχή της δεκαετίας του 1990. Από το τέλος της δεκαετίας του ΄70 έως σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι καθαρός εξαγωγέας βόειου κρέατος. Με κριτήριο την ακαθάριστη αξία παραγωγής το προϊόν αυτό κατέχει τη δεύτερη θέση σε σημασία μετά το γάλα. Η παραγωγή βόειου κρέατος προέρχεται τόσο από εξειδικευμένες εκμεταλλεύσεις παραγωγής κρέατος όσο και από εκμεταλλεύσεις παραγωγής γάλακτος. Η παραγωγή αυξήθηκε ραγδαία κατά τη δεκαετία του ΄80 και σταθεροποιήθηκε κατά την επόμενη δεκαετία του ΄90 γύρω στα 8 εκατομμύρια τόνους. Είναι ευνόητο ότι υπάρχει μία ισχυρή σχέση μεταξύ του Βόειου κρέατος και του αγελαδινού γάλακτος και επομένως τα μέτρα πολιτικής της κοινής οργάνωσης της αγοράς του νέου προϊόντος επηρεάζουν το άλλο. Για παράδειγμα, μία αύξηση των τιμών του γάλακτος, λογικά, θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής κρέατος, αν μονάδες κρεοπαραγωγικής κατεύθυνσης μετατρέπονταν σε γαλακτοπαραγωγικές. Το αντίστροφο είναι επίσης δυνατό να συμβεί.

Για ορισμένα κράτη-μέλη όπως είναι η Ιρλανδία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο και η Αυστρία η παραγωγή βόειου κρέατος καταλαμβάνει πολύ σημαντικό μερίδιο της συνολικής αξίας αγροτικής παραγωγής. Στον αντίποδα βρίσκονται χώρες, όπως, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιταλία. Η κατανάλωση παραμένει σταθερή για μεγάλη χρονική περίοδο περί τα 7 εκατομμύρια τόνους. Ο βαθμός αυτάρκειας αυξήθηκε σταθερά από 94% το 1978 σε 108% το1995 και 102% το 1999. Ο κλάδος του βόειου κρέατος δέχεται την πίεση από ανταγωνιστικά κρέατα, όπως κυρίως το χοιρινό κρέας. Ο υψηλός ρυθμός αύξησης της προσφοράς σε σχέση με το ρυθμό αύξησης

της κατανάλωσης, που διατηρήθηκε για μεγάλη χρονική περίοδο, ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του ΄80 και οδήγησε στη δημιουργία πλεονασμάτων, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, στην υψηλή πάγια στήριξη που παρέχει η Κοινή Οργάνωση της Αγοράς βόειου κρέατος.

Τον μεγαλύτερο αριθμό κτηνοτροφικών μονάδων έχει η Γαλλία, στην οποία αναλογεί το 21% της συνολικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ακολουθούν η Γερμανία (18%) και η Ιταλία (15%). Όμως τον υψηλότερο βαθμό αυτάρκειας, με μεγάλη διαφορά, έχει η Ιρλανδία (1000%) και ακολουθούν η κ (170%), το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία (130%). Η μέση κατά κεφαλήν κατανάλωση βόειου κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ είχε σταθεροποιηθεί στα μέσα της δεκαετίας το ¨80 μεταξύ 24 και 26 κιλών έχει διαμορφωθεί, μετά τις διευρύνσεις της κοινότητας το 1986 και το 1995 στα 20 περίπου κιλά κατά κεφαλή[3]. Μεταξύ των κρατών-μελών υπάρχουν διαφορές. Την υψηλότερη κατά κεφαλήν κατανάλωση έχουν η Γαλλία(28 κιλά κατά κεφαλή), η Δανία(26 κιλά) και η Ιταλία(26κιλά). Την χαμηλότερη κατά κεφαλή κατανάλωση έχουν η Γερμανία, η Ισπανία και η Πορτογαλία (15-16 κιλά). Στην Ελλάδα, η κατά κεφαλήν κατανάλωση βόειου κρέατος είναι κοντά στον κοινοτικό μέσο όρο (19-20 κιλά κατά κεφαλή).

Η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο βαθμό αυτάρκειας στο βόειο κρέας (μόνο 33%) και καλύπτει τις ανάγκες της με σημαντικές εισαγωγές από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπολογίζεται ότι εισάγονται στη χώρα κατ΄άτομο περίπου 14 κιλά βόειου κρέατος ετησίως. Στη δεύτερη σε σχετική σημασία εισαγωγική χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση , στην Πορτογαλία, οι καθαρές εισαγωγές κατά κεφαλήν δεν ξεπερνούν τα 7 κιλά βόειου κρέατος ετησίως. Ακολουθούν η Ιταλία (5 κιλά) ,η Σουηδία (4 κιλά) και το Ηνωμένο Βασίλειο (4 κιλά).

Η επίδραση της μεταβολής των σχετικών τιμών των κρεάτων συνολικά (βόειο κρέας, χοιρινό , πρόβειο και κατσικίσιο κρέας και κρέας πουλερικών) στην κατανάλωση βόειου κρέατος διαφέρει μεταξύ των κρατών-μελών, δεδομένου ότι οι ελαστικότητες της ζήτησης ως προς την τιμή, οι σταυροειδείς ελαστικότητες αλλά και οι ελαστικότητες της ζήτησης, ως προς το εισόδημα, διαφέρουν μεταξύ των χωρών αυτών. Εκτιμάται ότι το χοιρινό ανταγωνίζεται το βόριο κρέας περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο προϊόν στη συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών.

Η αγορά του βόειου κρέατος είχε δεχθεί ισχυρό πλήγμα από την κρίση της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας, με τον ζωϊκό πληθυσμό να μειώνεται κατά 8 εκ ζώα περίπου, το διάστημα 1996 – 2004. Η κρίση των ζωονοσών, σε συνδυασμό με τις σταθερές ποσοστώσεις γάλακτος, τις αυξανόμενες αποδόσεις, αλλά και τους

[3] Τιμή που διαφοροποιείται ανάλογα με την πηγή προέλευσης

περιορισμούς που επιβλήθηκαν το 2000 από την Agenda 2000, είχαν σαν συνέπεια την μείωση της παραγωγής κρέατος κατά 5% το διάστημα 1999 – 2004.

Από το 2005 και μετά, η εφαρμογή της αποσύνδεσης στα πλαίσια της νέας Κ.Α.Π., σε συνδυασμό με την έστω και περιορισμένη αύξηση των ζωοτροφών που προέρχονται από δημητριακά, θα περιορίσει τα κίνητρα εντατικής εκτροφής βοοειδών και γενικότερα θα οδηγήσει στον αποκλεισμό μη αποτελεσματικών εκμεταλλεύσεων, μειώνοντας περεταίρω την παραγωγή βόειου κρέατος στην Ε.Ε. Μεσοπρόθεσμα, η παραγωγή βόειου κρέατος εκτιμάται ότι θα κυμανθεί περίπου στους 7,6 εκ. τόνους το 2012, μειωμένη κατά 420.000 τόνους σε σχέση με το 2004.

Η κατανάλωση βόειου κρέατος γρήγορα επέστρεψε στα επίπεδα πριν την εμφάνιση των ζωονόσων και από το 2003, ξεπέρασε την παραγωγή. Η τάση που καθιστά την Ε.Ε. εισαγωγέα βόειου κρέατος εκτιμάται ότι θα συνεχισθεί όλη την περίοδο αναφοράς, μέχρι το 2012.

Η διεύρυνση του 2004, είχε σαν συνέπεια την ανάπτυξη των συναλλαγών μεταξύ παλιών και νέων κρατών μελών και την ταυτόχρονη αύξηση της τιμής του βόειου κρέατος στις νέες χώρες. Δεν συνέβη όμως το ίδιο και στις χώρες της ΕΕ – 15, λόγω περιορισμένης προσφοράς.

Μεσοπρόθεσμα, η κατανάλωση του βόειου κρέατος θα παραμείνει στάσιμη καθώς η όποια ζήτηση λόγω της αύξησης των εισοδημάτων, θα αντισταθμιστεί από την συνεχή αύξηση των τιμών (εκτιμάται μεταξύ 10 – 30%) και την χαμηλή προτίμηση των καταναλωτών για βόειο κρέας. Τελικά, η σταθερή ζήτηση στο εσωτερικό της Ε.Ε και η χαμηλή εσωτερική προσφορά, θα διατηρήσει τις τιμές σταθερές έως το 2012, με την εισροή μεγάλων ποσοτήτων υψηλής ποιότητας βόειου κρέατος κυρίως από τη Νότιο Αμερική. Οι εισαγωγές βόειου κρέατος αναμένεται να φθάσουν τους 0,6 εκ. τόνους, ενώ οι εξαγωγές θα κινηθούν πτωτικά, λόγω της χαμηλής εσωτερικής προσφοράς και της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας, που οφείλεται στη σχέση $/€.

Από την πλήρη αποσύνδεση των ενισχύσεων στον τομέα του βόειου κρέατος, εκτιμάται ότι :

- Θα μεγιστοποιηθούν οι εισροές από τις ενισχύσεις για το βοδινό κρέας που δόθηκαν την περίοδο αναφοράς και ανέρχονται σύμφωνα με εκτιμήσεις σε 92 εκ.€ σε ετήσια βάση
- Θα παρέχεται ελευθερία επιλογής του παραγωγού,

- Θα διατηρηθούν οι προϋποθέσεις για τη διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου βοοτροφίας στις ορεινές – μειονεκτικές περιοχές. Η διατήρηση ενός ελαχίστου επιπέδου βοοειδών διασφαλίζεται από τη διάθεση ειδικών δικαιωμάτων στη βοοτροφία, λόγω των ενισχύσεων εκτός δείκτη πυκνότητας (πριμ σφαγής, εξαίρεση από το δείκτη πυκνότητας των εκμεταλλεύσεων μέχρι 15 ΖΜ), αλλά και ενδεχόμενα κατά τόπους λόγω της δυσκολίας διασφάλισης νέων κτηνοτροφικών εκτάσεων στα πλαίσια των νέων κριτηρίων.

Με την επιλογή της ενιαίας ενίσχυσης, αναμένεται σε πρώτη φάση περιορισμός της παραγωγής, με αντίστοιχη αύξηση του Εθνικού ελλείμματος και των εισαγωγών στον τομέα του βοδινού κρέατος. Αναμένονται επίσης την αρχική περίοδο δυσκολίες στις μεταβιβάσεις δικαιωμάτων και την είσοδο νέων παραγωγών, καθώς και ενδεχόμενη αύξηση των ενοικίων της γης.

Μεσοπρόθεσμα όμως και με την εξομάλυνση της διαδικασίας, η παραγωγική βάση της βοοτροφίας εκτιμάται ότι θα σταθεροποιηθεί για τους εξής λόγους:

- Αναμένεται να προκύψει σημαντικός αριθμός παραγωγών με ειδικά δικαιώματα που θα υποχρεούται σύμφωνα με τον κανονισμό να διατηρεί το 50% τουλάχιστον των επιλέξιμων ζώων και σε περίπτωση μείωσης του κοπαδιού θα υφίσταται τις σχετικές κυρώσεις.
- Στα πλαίσια της εθνικής εφαρμογής της «Πολλαπλής Συμμόρφωσης» ο παραγωγός που δικαιούται ενίσχυσης, υποχρεούται να διασφαλίζει βόσκηση χαμηλής πυκνότητας που του αναλογούν, με αποτέλεσμα να αποφευχθεί η διατήρηση βοσκοτόπων με μόνο σκοπό την πριμοδότηση, χωρίς δηλαδή να βόσκονται.

Με βάση τα παραπάνω, ενδέχεται να δημιουργηθούν σε βάθος χρόνου συνθήκες αντιστροφής της υποβάθμισης της κτηνοτροφίας και βελτίωσης των δομών της, μέσα από μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων και συγκέντρωσή τους σε περιοχές που ευνοούν την ανάπτυξή τους στον ορεινό, ημειορεινό και πεδινό χώρο.

Συμπερασματικά, ο τομέας του βόειου κρέατος την περίοδο 2006 - 2012 θα χαρακτηρίζεται από :

- *Την αύξηση των εισαγωγών και τον περιορισμό των εξαγωγών*
- *Τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα του παραγόμενου στην Ε.Ε. βόειου κρέατος, λόγω της ισοτιμίας $/€*

- *Από την σταθερότητα των τιμών παραγωγού και καταναλωτή*
- *Από την αδυναμία της εσωτερικής προσφοράς να ανταποκριθεί στη ζήτηση*
- *Από την χαμηλή προτίμηση των καταναλωτών για το βόειο κρέας*
- *Από την σταθερή ζήτηση στο εσωτερικό της*

1.3.1.3. Διεθνές επίπεδο

Οι διατροφικές κρίσεις των προηγούμενων ετών τόσο στην Ε.Ε. όσο και την Αργεντινή, αλλά και στις ΗΠΑ και τον Καναδά, προκάλεσαν σοβαρές στρεβλώσεις στην αγορά βόειου και μοσχαρίσιου κρέατος, οι οποίες γίνονται αισθητές μέχρι σήμερα και μετέβαλαν τους εμπορικούς συσχετισμούς.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ και του FAPRI, η παραγωγή βόειου κρέατος αναμένεται να αυξηθεί με ρυθμούς της τάξης 0,6 έως 1,3% σε ετήσια βάση, έως το 2012. Ειδικότερα, η παραγωγή του Καναδά θα σημειώσει σημαντική αύξηση, ενώ στις ΗΠΑ οι ρυθμοί θα είναι πολύ πιο συγκρατημένοι. Στην Βραζιλία, η παραγωγή θα αυξηθεί με ρυθμούς της τάξης του 1,8 έως 2,4% σε ετήσια βάση έως το 2012, ενώ στην Αργεντινή μεταξύ 0,6 και 1,8%. Ιδιαίτερα ισχυρή αναμένεται η άνοδος της παραγωγής στην Κίνα, με σταθερούς ετήσιους ρυθμούς αύξησης της τάξης του 3,8%.

Η κατανάλωση του βόειου κρέατος σε παγκόσμια κλίμακα, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί σταδιακά με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 1,6%, λόγω της ανόδου των εισοδημάτων, ιδιαίτερα στις αναδυόμενες οικονομίες (emerging economies). Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες όμως, η κατά κεφαλή κατανάλωση βόειου κρέατος αναμένεται να παραμείνει στάσιμη ή να μειωθεί, καθώς παρατηρείται τάση υποκατάστασης του βόειου κρέατος, με χοιρινό και κοτόπουλο.

Οι εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών, ανεβάζουν σε 1,7 εκ. τόνους (δηλαδή περίπου 50%) την αύξηση στις διεθνώς διακινούμενες ποσότητες βόειου κρέατος μέχρι το 2012. Το μεγαλύτερο τμήμα των εισαγωγών αναμένεται να κατευθυνθεί στην Ασία, το Μεξικό, την Αίγυπτο και τη Ρωσία. Οι ΗΠΑ αναμένεται να καλύψουν το χαμένο έδαφος στην παγκόσμια αγορά βόειου κρέατος, ικανοποιώντας το 75% του συνόλου της πρόσθετης ζήτησης. Επιπλέον, χώρες με χαμηλό κόστος παραγωγής όπως η Βραζιλία και η Αργεντινή θα αυξήσουν βραχυπρόθεσμα τα μερίδια των εξαγωγών τους, λόγω αύξησης της παραγωγικής τους δυναμικότητας.

Τέλος, παρά το γεγονός ότι παρατηρείται τάση υποκατάστασης του βόειου κρέατος από τα «λευκά κρέατα», αναδιανομή του μεριδίου των εξαγωγών και αναδιάρθρωση των μεθόδων παραγωγής και του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, **οι τιμές, εκτιμάται ότι θα συγκλίνουν σταδιακά και θα σταθεροποιηθούν περί τα 1600$/τόνο μεσοπρόθεσμα, μετά από τις υψηλές τιμές που παρατηρήθηκαν τη προηγούμενη δεκαετία**. Αυτό οφείλεται κυρίως στη σταθερή ζήτηση για εισαγωγές και την δεδομένη σε Διεθνές επίπεδο, παραγωγική δυναμικότητα, καθώς οι όποιες βελτιώσεις σε όρους αποδοτικότητας και παραγωγικότητας δεν έχουν φθάσει ακόμη στα επίπεδα που απαιτούνται για την κάλυψη της ζήτησης.

Συνοπτικά, ο τομέας του βόειου κρέατος σε Διεθνές Επίπεδο χαρακτηρίζεται από :

- Την ευαισθησία σε διατροφικές κρίσεις
- Τους περιορισμένους ρυθμούς αύξησης της παραγωγής
- Την σταθερή παραγωγική δυναμικότητα, με τάσεις επέκτασης
- Την τάση υποκατάστασης από τα λευκά κρέατα
- Την σταδιακή αύξηση των τιμών
- Την αύξηση του Διεθνούς Εμπορίου
- Την αυξημένη ζήτηση τοπικά

✓ ***Χοιρινό κρέας***

Το χοιρινό Κρέας στην Ευρωπαϊκή Ενωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (15) είναι πλεονασματική στην παραγωγή χοιρινού κρέατος με βαθμό αυτάρκειας που κυμαίνεται περί το 110%. Κύριες χώρες παραγωγής χοιρινού κρέατος είναι κατά σειρά σημασίας η Γερμανία στην οποία αντιστοιχεί το 23% της κοινοτικής παραγωγής, η Ισπανία (16%) και η Γαλλία (13%). Όμως η σχετική σημασία του χοιρινού κρέατος είναι ιδιαίτερα μεγάλη για τη Δανία, όπου το ποσοστό αυτάρκειας αγγίζει το 500%, για την Ολλανδία (260%) και για το Βέλγιο το 65%.

Η χοιροτροφική δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο συγκεντρώνεται πλέον σε παραγωγικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους και έντασης κεφαλαίου και ο κλάδος χαρακτηρίζεται από ένα ιδιαίτερα υψηλό βαθμό συγκέντρωσης τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στις άλλες χώρες παραγωγής που είναι η Κίνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ρωσία. Στις Ηνωμένες Πολιτείες , για

παράδειγμα, το 50% της εγχώριας παραγωγής προέρχεται από το 3% των χοιροτροφικών μονάδων.

Η συνολική παραγωγή της Ευρωπαϊκής ένωσης έχει σταθεροποιηθεί στο επίπεδο των 17-18 εκατομμυρίων τόνων, ενώ η μέση τιμή αγοράς για το χοιρινό κρέας παρουσιάζει πτωτική τάση. Από το 1995 και μέσα σε λιγότερο από μια δεκαετία η τιμή έχει μειωθεί κατά 20% περίπου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξάγει ετησίως 1,5 εκατομμύρια τόνους χοιρινού κρέατος. Η κατά κεφαλήν κατανάλωση παραμένει σταθερή κατά την πρόσφατη περίοδο στο ύψος των 44 κιλών κατά κεφαλήν. Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον έχουν εξωθήσει στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στη μετεγκατάσταση πολλών παραγωγικών μονάδων σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που σήμερα είναι νέα κράτη-μέλη της Ένωσης.

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος στην Ε.Ε. – 25, χαρακτηρίζεται από την συρρίκνωση των εκμεταλλεύσεων στα νέα Κ.Μ., οι παραγωγοί των οποίων επλήγησαν από τις χαμηλές τιμές της περιόδου 2002 – 2003 και μείωσαν τον αριθμό κεφαλών των κοπαδιών τους περισσότερο από 10% μέσα στην προαναφερθείσα διετία. Εντούτοις, το μεγαλύτερο μερίδιο στην παραγωγή και κατανάλωση χοιρινού, περίπου 15%, προέρχεται από τα νέα Κ.Μ .

Μεσοπρόθεσμα, η παραγωγή, ανταποκρινόμενη στην ανοδική ζήτηση, θα κινηθεί αυξητικά, με μειωμένους όμως ρυθμούς, λόγω του ανταγωνισμού που υφίσταται από το κρέας πουλερικών, που φαίνεται να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης στη συνολική κατανάλωση κρέατος. Η παραγωγή χοιρινού στην Ε.Ε. – 25, εκτιμάται ότι θα ανέλθει το 2012 σε 22 εκ. τόνους, ελαφρώς αυξημένη σε σχέση με το 2004.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για την κατανάλωση χοιρινού κρέατος, είναι σε γενικές γραμμές θετικές, καθώς υπάρχει ζήτηση από τους καταναλωτές, η οποία όμως υπολείπεται σε σχέση με το κοτόπουλο. Η κατανάλωση χοιρινού κρέατος εκτιμάται ότι θα κινηθεί ελαφρώς ανοδικά και θα φθάσει τα 44,4 kgr/έτος το 2012.

Μετά την επιβολή κυρώσεων στις εισαγωγές Αμερικανικού βοείου κρέατος από την Ιαπωνία, οι εξαγωγές χοιρινού από την Ε.Ε. παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 10% το 2004, ενώ για την περίοδο αναφοράς και μέχρι το 2012, εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μικρή αλλά σταθερή άνοδο. Ταυτόχρονα, διαφαίνεται ισχυρή τάση στην αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

Συνοπτικά, ο τομέας του χοιρινού κρέατος στην Ε.Ε. χαρακτηρίζεται από :

- *Τις ανοδικές τάσεις στη ζήτηση*

- *Τις ελαφρώς ανοδικές τάσεις στην κατανάλωση*
- *Τους χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγής*
- *Την αύξηση των εξαγωγών*
- *Την επέκταση του ενδοκοινοτικού εμπορίου*

Διεθνές επίπεδο

Οι προβλέψεις Διεθνών οργανισμών, κάνουν λόγο για συνεχή αύξηση τόσο της παραγωγής, όσο και της κατανάλωσης χοιρινού κρέατος, ενισχυμένη από την πληθυσμιακή και εισοδηματική αύξηση, στην Ασία και τη Λατινική Αμερική. Μετά τη βραχυπρόθεσμη μείωση που αποδίδεται σε περιορισμένη παραγωγή, ασθενείς οικονομίες, διατροφικές κρίσεις και ζωονόσους, ο τομέας του χοιρινού κρέατος θα επεκταθεί δυναμικά στο Διεθνές εμπόριο. Εντούτοις, ο ισχυρός ανταγωνισμός μεταξύ των εξαγωγέων, η αυξημένη παραγωγή, και η επάρκεια στην προσφορά, αναμένεται να ασκήσουν πιέσεις στις τιμές χωρίς προοπτικές επανάκαμψης έως το 2012.

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί μεσοπρόθεσμα, έως το 2012, μεταξύ 7 και 13%. Ο τομέας τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίστηκε από την επέκταση της παραγωγικής δυναμικότητας και την αύξηση της παραγωγικότητας. Η συγκέντρωση της παραγωγής στις κύριες εξαγωγικές χώρες, θα αυξήσει περεταίρω την παραγωγικότητα και θα μειώσει το κόστος παραγωγής. Παρόλα αυτά, η επέκταση των χοιρινών θα περιορισθεί σε συγκεκριμένες περιφέρειες, λόγω των ανταγωνιστικότερων τιμών των πουλερικών και των περιορισμών που θέτουν οι όροι υγιεινής διαβίωσης των ζώων.

Το μεγαλύτερο μέρος της πρόσθετης παραγωγής, μεταξύ 8,5 και 9,6 εκ. τόνους μέχρι το 2012, αναμένεται να καλυφθεί από την Κίνα, σε ποσοστό το 60% περίπου. Επιπλέον, σημαντική αύξηση της παραγωγής θα σημειωθεί στην Βραζιλία, το Μεξικό, τον Καναδά και τη Ρωσία.

Το Διεθνές εμπόριο εκτιμάται ότι θα αυξηθεί μεσοπρόθεσμα, με ετήσιους ρυθμούς μεταξύ 2,6 και 3,9%, που μεταφράζεται σε πρόσθετη ζήτηση που θα κυμανθεί μεταξύ 0,95 και 1,1 εκ. τόνους. Για την περίοδο αναφοράς η κύρια ζήτηση θα προέλθει από την Ασία (ιδίως Ιαπωνία, Κίνα, Χόνγκ – Κόνγκ) και το Μεξικό. Το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης θα ικανοποιηθεί από την Βραζιλία και τον Καναδά (σύμφωνα με εκτιμήσεις πάνω από το 60% του συνόλου της πρόσθετης ζήτησης). Η Ε.Ε. ως ο μεγαλύτερος εξαγωγέας χοιρινού κρέατος, εκτιμάται ότι θα αυξήσει με χαμηλούς ρυθμούς τις εξαγωγές της, ενώ οι ΗΠΑ θα αυξήσουν τις εξαγωγές τους μεταξύ 0,2 και 0,287 εκ. τόνους περίπου.

Η αύξηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας μέσω βελτιωμένων πρακτικών διατροφής, ο ανταγωνισμός από άλλα προϊόντα ιδίως το κοτόπουλο, η διείσδυση στο Διεθνές εμπόριο χωρών με χαμηλό κόστος παραγωγής, που ενισχύονται και από ασθενείς συναλλαγματικές ισοτιμίες, θα διατηρήσουν μεσοπρόθεσμα τις τιμές του χοιρινού σε επίπεδα όχι πολύ υψηλότερα των σημερινών.

Συνοπτικά, ο τομέας του χοιρινού κρέατος σε Διεθνές Επίπεδο χαρακτηρίζεται από:

- Την αύξηση της παραγωγής
- Την αύξηση της κατανάλωσης
- Την εισαγωγή νέων αποδοτικών μεθόδων παραγωγής
- Την συμπίεση των τιμών στα σημερινά ονομαστικά επίπεδα
- Τον ανταγωνισμό από το κρέας πουλερικών
- Την αναδιανομή μεριδίων αγοράς σε χώρες χαμηλού κόστους παραγωγής

✓ ***Κρέας πουλερικών και αυγά***

Το Κρέας πουλερικών και η αυγοπαραγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η σχετική σημασία του κρέατος πουλερικών και των αυγών για την Ευρωπαϊκή Ένωση (15) δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη . Όμως το ενδιαφέρον των κρατών-μελών για τον κλάδο διαφέρει ανάλογα με τη συνολική δυναμικότητα των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σ΄αυτά. Η παραγωγή, ως ποσοστό της συνολικής αξίας αυτών των προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σημαντική για τη Γαλλία (25%), το Ηνωμένο Βασίλειο (17%) και την Ισπανία(11%). Η παραγωγή παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης σε πολλές χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ολλανδία, όπου λίγες, πολύ μεγάλες επιχειρήσεις είναι υπεύθυνες για το μεγαλύτερο όγκο της παραγωγής. Ο βαθμός συγκέντρωσης είναι ακόμα υψηλότερος στις επιχειρήσεις που εξειδικεύονται στην παραγωγή αυγών.

Η παραγωγή στην Ένωση υπερκαλύπτει το σύνολο των αναγκών της εσωτερικής κατανάλωσης και ο βαθμός αυτάρκειας προσεγγίζει το επίπεδο του 110%. Ιδιαίτερα πλεονασματικές και επομένως κύριες εξαγωγικές χώρες είναι η Ολλανδία με ποσοστό αυτάρκειας 240%, η Δανία(210%), το Βέλγιο (165%) και η Γαλλία(150%). Τόσο η παραγωγή όσο και η κατανάλωση εμφανίζουν ανοδικές τάσεις και σήμερα κυμαίνονται περί τους 9,1 και 8,9 εκατομμύρια τόνους αντίστοιχα.

Το κρέας πουλερικών και τα αυγά, μαζί με το χοιρινό κρέας, είναι προϊόντα μεταποίησης δημητριακών και για το λόγο αυτό οι κοινές οργανώσεις των αγορών έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Ο βασικός μηχανισμός στήριξης είναι ο μεταβλητός εισαγωγικός δασμός. Όμως, σε αντίθεση με το χοιρινό κρέας , δεν προβλέπεται στήριξη στην εσωτερική αγορά με μέτρα όπως είναι οι ενισχύσεις για ιδιωτική αποθεματοποίηση ή ακόμα και η παρέμβαση έστω σε ειδικές περιπτώσεις. Ο κλάδος του κρέατος πουλερικών έχει χαρακτήρα βιομηχανικό, χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης της παραγωγής σε μεγάλες μονάδες έντασης κεφαλαίου, ακριβώς όπως συμβαίνει με το χοιρινό κρέας ή και περισσότερο, και είναι σχεδόν απαλλαγμένος από τα κοινωνικά προβλήματα των μικρών παραγωγών που αποτελούν στοιχεία της πολιτικής για πολλές άλλες κατηγορίες προϊόντων.

Ο κυκλικός χαρακτήρας της παραγωγής κρέατος πουλερικών και αυγών λειτουργεί διορθωτικά στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τιμές μειώνονται όταν υπάρχει υπερπαραγωγή (και αυξάνονται όταν η προσφορά συρρικνώνεται για οποιονδήποτε λόγο) γι΄αυτό δεν κρίνεται απαραίτητη εσωτερική στήριξη με τη θεσμοθέτηση μιας ελάχιστης τιμής παρέμβασης , που θα οδηγούσε, ενδεχομένως, στη δημιουργία πλεονασμάτων. Η επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού για τη χρηματοδότηση των μέτρων πολιτικής δεν είναι σημαντική και περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη χρηματοδότηση του μέτρου των εξαγωγικών επιδοτήσεων ή επιστροφών. Τόσο η Κοινή Οργάνωση της Αγοράς για το κρέας των πουλερικών και τα αυγά όσο και αυτή του χοιρινού κρέατος έχουν παραμείνει σχεδόν αμετάβλητες από τη σύστασή τους και πάνω από τρεις δεκαετίες.

Η παραγωγή κρέατος πουλερικών, μετά το πλήγμα που δέχθηκε την άνοιξη του 2003, λόγω εμφάνισης της γρίπης των πτηνών στην Ολλανδία, επανέκαμψε το 2004, φθάνοντας σε επίπεδα σχεδόν παρόμοια πριν την εμφάνιση της επιδημίας.

Εξίσου αρνητικές επιπτώσεις είχε στον κλάδο της χώρας μας η πρόσφατη γρίπη των πτηνών με συνέπεια η αγορά να παρουσιάζει μία συνεχή πτωτική τάση με αποτέλεσμα να θίγονται τα εισοδήματα των πτηνοτρόφων αλλά και η βιωσιμότητα των ίδιων των μονάδων του κλάδου.

Προκειμένου να ανακουφισθούν οι Έλληνες πτηνοτρόφοι, που επλήγησαν από το αρνητικό κλίμα που δημιούργησε στους καταναλωτές η γρίπη των πουλερικών, εκδόθηκε η ΚΥΑ 654/2006, που προβλέπει την καταβολή οικονομικών αποζημιώσεων και ενισχύσεων για την εξυγίανση του ζωικού κεφαλαίου της χώρας (πρόληψη, επιτήρηση, έλεγχος, εκρίζωση, έκτακτες επεμβάσεις) για το έτος 2006, στα πλαίσια των εφαρμοζομένων προγραμμάτων εξυγίανσης της κτηνοτροφίας από λοιμώδη και μεταδοτικά

νοσήματα με έγκριση και οικονομική συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αποζημιώνονται και ενισχύονται η υποχρεωτική θανάτωση και σφαγή λοιμοβλήτων ζώων και πτηνών με τις αντίστοιχες οικονομικές αποζημιώσεις, σε όλο το ηλικιακό φάσμα των πτηνών μιας πτηνοτροφικής εκμετάλλευσης.

Επιπλέον, ενισχύεται η εφαρμογή προγράμματος επιτήρησης της γρίπης των πτηνών σε πουλερικά και σε άγρια πτηνά. Η συμμετοχή της Ε.Ε. για την εφαρμογή του προγράμματος επιτήρησης της γρίπης των πτηνών, σύμφωνα με τους ειδικούς τεχνικούς όρους και προϋποθέσεις, που θεσπίζονται στην Απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σε εφαρμογή της Απόφασης 2006/101/ΕΚ της Ε.Ε. ανέρχεται στο συνολικό ποσό των 15.700€.

Με βάση τα παραπάνω, εκτιμάται ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα η ελληνική πτηνοτροφία θα ορθοποδήσει και θα επανέλθει δυναμικά στην παραγωγική διαδικασία.

Στο μεταξύ η κρίση με τη γρίπη των πτηνών θα διαρκέσει κατά πάσα πιθανότητα πολλά χρόνια, εκτιμά η υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών για τη διατροφή και τη γεωργία (FAO), που τονίζει με ανακοίνωσή της ότι χρειάζεται 300 εκατομμύρια δολάρια προκειμένου να αντιμετωπίσει τη μάστιγα αυτή.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για το κρέας πουλερικών παραμένουν σχετικά θετικές, καθώς οι ανταγωνιστικές τιμές συγκριτικά με τα άλλα κρέατα, η ισχυρή προτίμηση των καταναλωτών και η αυξημένη χρήση σε σκευάσματα και έτοιμα προϊόντα, δημιουργούν καθοριστικά ευνοϊκές συνθήκες. Η κατά κεφαλή κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί από 23 kgr/έτος το 2004 σε 24,5 kgr/έτος το 2012, με την μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στα νέα Κ.Μ., καθώς ευνοείται ιδιαίτερα από την αυξανόμενη προτίμηση των καταναλωτών.

Τόσο η παραγωγή όσο και η κατανάλωση, αναμένεται να αυξηθούν με χαμηλότερους ρυθμούς συγκριτικά με την δεκαετία του ΄90, περίπου με 1,9% ετησίως, συγκριτικά με το 2,3% της περιόδου 1995 – 1998.

Οι εξαγωγές του προϊόντος θα παραμείνουν στάσιμες, καθώς πλήττονται από τη δυσμενή σχέση $/€, όπως και τα περισσότερα Ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα. Αντίθετα, οι εισαγωγές που είχαν περιοριστεί σημαντικά, αναμένεται να επανακάμψουν, κυρίως με τη μορφή τεμαχισμένου κρέατος (φιλέτα) και κατεργασμένων προϊόντων από κοτόπουλο.

Τέλος οι προοπτικές για την αυγοπαραγωγή παραμένουν ελαφρώς θετικές. Όπως και στην περίπτωση του κρέατος, η αυγοπαραγωγή, επανέκαμψε μετά την γρίπη

των πτηνών, φθάνοντας το 2004 τα 6,3 εκ. τόνους, ενώ αναμένεται να φθάσει τους 6,6 εκ. τόνους το 2012, καθώς θα ευνοηθεί από την αυξημένη ζήτηση και το χαμηλότερο κόστος διατροφής, ιδιαίτερα το πρώτο μισό της περιόδου αναφοράς. Η κατανάλωση θα αυξηθεί από 6,2 εκ. τόνους το 2004 σε 6,4 εκ. τόνους το 2012, ενώ κατά κεφαλή κατανάλωση θα αυξηθεί από 13,51 kgr/κεφαλή το 2004 σε 13,64 kgr/κεφαλή το 2012. Τέλος οι εξαγωγές θα κινηθούν μεσοπρόθεσμα μεταξύ 0,2 και 0,3 εκ. τόνους.

Συμπερασματικά, οι τομείς του κρέατος πουλερικών και της αυγοπαραγωγής χαρακτηρίζονται από :

- Ανταγωνιστικές τιμές σε σχέση με τα άλλα κρέατα
- Την αύξηση της κατά κεφαλή κατανάλωσης
- Την μικρή αύξηση της παραγωγής
- Την στασιμότητα στις εξαγωγές
- Την επανάκαμψη των εισαγωγών
- Την αύξηση της αυγοπαραγωγής
- Την αύξηση της κατά κεφαλής κατανάλωσης στην αυγοπαραγωγή

<u>Διεθνές επίπεδο</u>

Οι μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών για τα μεγέθη του κρέατος πουλερικών είναι εξαιρετικά ευνοϊκές. Τα τελευταία χρόνια ο κλάδος ευνοήθηκε από τις ζωονόσους και τις διατροφικές κρίσεις που έπληξαν άλλους κλάδους παραγωγής κρέατος, η διάδοση όμως της γρίπης των πτηνών, διέκοψε τελείως την παραγωγή και το εμπόριο σε πολλές περιοχές Διεθνώς, κατά κύριο λόγο όμως στην Νότιο Ανατολική Ασία, τις ΗΠΑ και τον Καναδά. Η παραγωγή και η κατανάλωση αναμένεται να διευρυνθούν με ρυθμούς ανώτερους εκείνων του βόειου και χοιρινού κρέατος,. Η επέκταση του κλάδου, οφείλεται μεταξύ άλλων, στο χαμηλό κόστος παραγωγής, και την αλλαγή στα διατροφικά πρότυπα πολλών χωρών

Ειδικότερα, μέχρι το 2012, η παραγωγή αναμένεται να αυξηθεί κατά 20%, ή με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 2,5%. Η παραγωγή στις κυριότερες παραγωγικές χώρες (ΗΠΑ, Κίνα, Ε.Ε., Βραζιλία και Μεξικό) θα συνεχίσει να αυξάνεται, ανταποκρινόμενη στην εσωτερική και διεθνή ζήτηση.

Στις περισσότερες χώρες, η κατανάλωση πουλερικών θα αυξηθεί μεσοπρόθεσμα λόγω της χαμηλότερης τιμής τους σε σχέση με το βόειο ή το χοιρινό, την άνοδο των εισοδημάτων, και την αλλαγή των διατροφικών προτύπων. Ιδιαίτερα, η άνοδος των

εισοδημάτων σε χώρες με χαμηλή έως τώρα κατά κεφαλή κατανάλωση (Κίνα, Μεξικό , Ρωσία) θα ευνοήσει πρώτιστα τον κλάδο των πουλερικών.

Καθώς η παραγωγή πολλών χωρών με αναμενόμενη αύξηση κατανάλωσης, δεν επαρκεί, η εκδηλωθείσα ζήτηση, εκτιμάται ότι θα διευρύνει τις εμπορικές συναλλαγές με ρυθμούς της τάξης μεταξύ 3,4% και 3,5% σε ετήσια βάση, μέχρι το 2012. αξίζει να σημειωθεί, ότι το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων αφορά τεμαχισμένα και όχι ολόκληρα κοτόπουλα.

Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών θα κατευθυνθεί προς την Κίνα, αφορά όμως χαμηλής αξίας προϊόντα κοτόπουλου, όπως φτερούγες, πόδια, κ.λ.π.,ενώ σημαντικές εισαγωγές θα πραγματοποιηθούν από το Μεξικό και τη Ρωσία. Οι εκτιμήσεις των Διεθνών οργανισμών συγκλίνουν στο ότι το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης θα καλυφθεί από την Βραζιλία, την Ταϊλάνδη και σε μικρότερο βαθμό από τις ΗΠΑ, οι οποίες διαθέτουν το πλεονέκτημα της ιδιαίτερα αποδοτικής παραγωγής, (υψηλά επίπεδα τεχνολογίας, χαμηλό κοστολόγιο διατροφής, αποδοτικές μεταφορές και ψυκτικές εγκαταστάσεις).

Τέλος, οι τιμές στον κλάδο, θα παρουσιάσουν βραχυπρόθεσμη κάμψη, καθώς η αυξανόμενη ζήτηση, θα λειτουργήσει ως κίνητρο για την αύξηση της παραγωγής. Μεσοπρόθεσμα όμως θα σταθεροποιηθούν σε ικανοποιητικά επίπεδα, καθώς η ολοένα αυξανόμενη παραγωγή θα ευνοηθεί από τη μείωση του κόστους παραγωγής, τις διαρθρωτικές αλλαγές στον κλάδο και την αύξηση της παραγωγικότητας,

Συνοπτικά, ο τομέας του κρέατος πουλερικών σε Διεθνές Επίπεδο χαρακτηρίζεται από :

- Αύξηση της παραγωγής
- Αύξηση της κατά κεφαλή κατανάλωσης
- Ανταγωνιστικότερες τιμές σε σχέση με το βόειο ή χοιρινό κρέας
- Χαμηλότερο κόστος παραγωγής
- Μεσοπρόθεσμη αύξηση των τιμών
- Αύξηση των εξαγωγών

✓ ***Αιγοπρόβειο κρέας***

Το αιγοπρόβειο κρέας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 αντιστοιχεί το 10% της παγκόσμιας παραγωγής πρόβειου και αίγειου κρέατος. Η παραγωγή ξεπερνά το 1 εκ. τόνους. Κύριες χώρες παραγωγής είναι το Ηνωμένο Βασίλειο (32% της συνολικής παραγωγής) , η Ισπανία (21%), η Γαλλία(12%) και η Ελλάδα(11%).Η κατανάλωση αυτών των προϊόντων κυμαίνεται ετησίως περί τους 1,3 εκ. τόνους, γεγονός που καθιστά την Ένωση, πριν από την ένταξη των 10 νέων μελών, ελλειμματική με βαθμό αυτάρκειας περίπου 80%.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σημαντικός χώρος προορισμού εισαγωγών πρόβειου κρέατος. Οι κύριες χώρες προέλευσης είναι η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες αντιστοιχεί βαθμός αυτάρκειας 115% περίπου και η Αργεντινή. Στις κύριες χώρες παραγωγής στην Ευρώπη τα ζώα εκτρέφονται με βασικό στόχο την παραγωγή κρέατος. Όμως στη Γαλλία ένα μικρό μέρος του συνόλου των κοπαδιών(10%) αξιοποιούνται για την παραγωγή γάλακτος από το οποίο παρασκευάζονται ορισμένοι τύποι τυριών, όπως το roguefor, ενώ στην Ελλάδα η παραγωγή πρόβειου γάλακτος καλύπτει ένα σημαντικό μέρος της συνολικής παραγωγής γάλακτος και χρησιμοποιείται στην παραγωγή τυριού «φέτα» και γιαουρτιού.

Για πολλά από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρόβειο κρέας συνιστά υποκατάστατο του βόειου καθώς και άλλων κρεάτων. Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με την υψηλότερη κατά κεφαλή κατανάλωση πρόβειου και αιγείου κρέατος (15 κιλά το χρόνο) και ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία .Τα προϊόντα αυτά αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό από κρέατα που χαρακτηρίζονται συνολικά ως προϊόντα εντατικής εκτροφής , όπως το χοιρινό κρέας του οποίου οι τιμές έχουν μειωθεί σημαντικά. Η αγορά των προϊόντων επηρεάζεται σημαντικά, θετικά ή αρνητικά ανάλογα με την περίπτωση κάθε φορά, από διαφορετικές κρίσεις και άλλα φαινόμενα, όπως είναι η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και ο αφθώδης πυρετός.

Η ασθενής ανάκαμψη της παραγωγής αιγοπρόβειου κρέατος μετά την επιδημία του 2001,(food and mouth disease) επιβραδύνθηκε από την ξηρασία του 2003 και τις επιπτώσεις της στους βοσκοτόπους, αλλά και την εξάπλωση νέας επιδημίας (blue tongue disease), στο νότιο τμήμα της Ευρώπης.

Τόσο η παραγωγή, όσο και η κατά κεφαλή κατανάλωση, εκτιμάται ότι θα εμφανίσουν μικρή κάμψη μεσοπρόθεσμα, κυρίως λόγω της εφαρμογής της αποσύνδεσης της

ειδικής πριμοδότησης προβατίνων από τις κυριότερες παραγωγικές χώρες. Στα νέα Κ.Μ. τόσο η παραγωγή όσο και η κατανάλωση αιγοπρόβειου κρέατος είναι περιορισμένη και δεν προβλέπεται να αυξηθεί μεσοπρόθεσμα. Οι εισαγωγές θα παραμείνουν στάσιμες, ή θα παρουσιάσουν μικρή αύξηση.

Με την πλήρη αποσύνδεση των ενισχύσεων του αιγοπρόβειου κρέατος εκτιμάται ότι:

- Θα μεγιστοποιηθούν οι εισροές από τις πριμοδοτήσεις αιγοπρόβειου κρέατος, οι οποίες εκτιμώνται σε 262 εκ.€ σε ετήσια βάση
- Επειδή δεν είναι διασφαλισμένη η διάθεση επιλεξίμων εκτάσεων για την αιγοπροβατοτροφία (γεωργική γη ή/και μόνιμοι βοσκότοποι) θεωρείται βέβαιη η η δημιουργία ειδικών δικαιωμάτων χωρίς έκταση, γεγονός που θα υποχρεώσει τους κτηνοτρόφους να διατηρούν τουλάχιστον το 50% του ζωϊκού τους κεφαλαίου, έστω και αν βρίσκονται σε καθεστώς πλήρους αποσύνδεσης. Το γεγονός αυτό αποτελεί ικανό κίνητρο για τη συνέχιση της αιγοπροβατοτροφίας και τη διατήρηση μεγάλου μέρους του υφιστάμενου ζωϊκού κεφαλαίου..

Με την επιλογή της ενιαίας ενίσχυσης, αναμένεται σε πρώτη φάση περιορισμός της παραγωγής, με αντίστοιχη αύξηση του Εθνικού ελλείμματος και των εισαγωγών στον τομέα του αιγοπρόβειου κρέατος. Αναμένονται επίσης την αρχική περίοδο δυσκολίες στις μεταβιβάσεις δικαιωμάτων και την είσοδο νέων παραγωγών, καθώς και ενδεχόμενη αύξηση των ενοικίων της γης.

Μεσοπρόθεσμα όμως και με την εξομάλυνση της διαδικασίας, η παραγωγική βάση της αιγοπροβατοτροφίας εκτιμάται ότι θα σταθεροποιηθεί για τους εξής λόγους:

- Αναμένεται να προκύψει σημαντικός αριθμός παραγωγών με ειδικά δικαιώματα που θα υποχρεούται σύμφωνα με τον κανονισμό να διατηρεί το 50% τουλάχιστον των επιλέξιμων ζώων και σε περίπτωση μείωσης του κοπαδιού θα υφίσταται τις σχετικές κυρώσεις.
- Στα πλαίσια της εθνικής εφαρμογής της «Πολλαπλής Συμμόρφωσης» ο παραγωγός που δικαιούται ενίσχυσης, υποχρεούται να διασφαλίζει βόσκηση χαμηλής πυκνότητας που του αναλογούν, με αποτέλεσμα να αποφευχθεί η διατήρηση βοσκοτόπων με μόνο σκοπό την πριμοδότηση, χωρίς δηλαδή να βόσκονται

Με βάση τα παραπάνω, ενδέχεται να δημιουργηθούν σε βάθος χρόνου συνθήκες αντιστροφής της υποβάθμισης της κτηνοτροφίας και βελτίωσης των δομών της, μέσα

από μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων και συγκέντρωσή τους σε περιοχές που ευνοούν την ανάπτυξή τους στον ορεινό, ημιορεινό και πεδινό χώρο.

Συμπερασματικά, ο τομέας του αιγοπρόβειου κρέατος χαρακτηρίζεται από :

- Στασιμότητα της παραγωγής
- Χαμηλή κατά κεφαλή κατανάλωση
- Μικρή ή μηδαμινή αύξηση των εισαγωγών

✓ ***Γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα***

Η παραγωγή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων από αγελαδινό γάλα είναι η πιο σημαντική αγροτική δραστηριότητα σε πολλά κράτη μέλη και στην Ε. Ε. – 15 συνολικά. Στον γαλακτοκομικό τομέα αντιστοιχεί το 14% της συνολικής αξίας αγροτικής παραγωγής που ανέρχεται σε 38 δισεκατομμύρια ευρώ. Δεδομένης της ισχυρής σχέσης μεταξύ των τομέων βόειου κρέατος και γάλακτος και εάν συνυπολογίσει κανείς και την αξία του βόειου κρέατος που έχει ως προέλευση κτηνοτροφικές μονάδες που ειδικεύονται στην παραγωγή γάλακτος, τότε, πρέπει να προστεθούν και άλλες 10 ποσοστιαίες μονάδες στη συνολική αξία παραγωγής για την οποία ευθύνεται ο τομέας γάλακτος .

Η σημασία του τομέα διαφέρει μεταξύ των κρατών-μελών και των περιφερειών της Ένωσης. Σε ορισμένες συγκεκριμένες περιοχές της Ισπανίας, της Σουηδίας και της Φιλανδίας, για παράδειγμα, η παραγωγή γάλακτος, ως ποσοστό της συνολικής αξίας αγροτικής παραγωγής, ξεπερνά το 50%.Αντίθετα, στις περισσότερες περιοχές του νότου της Ευρώπης, το αγελαδινό γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν ξεπερνούν το 1-2% της συνολικής αξίας αγροτικής παραγωγής. Η συνολική παραγωγή γάλακτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι περίπου 120 εκατομμύρια τόνοι και συγκεντρώνεται κυρίως στη Γερμανία (23%) και τη Γαλλία (20%). Στις χώρες αυτές, μαζί με το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία και την Ιταλία, αναλογεί περισσότερο από το 75% της παραγωγής γάλακτος στην Ένωση. Ο κλάδος του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Κατά την πρόσφατη δεκαετία 1990 – 2000 ο αριθμός των γαλακτοκομικών μονάδων μειώθηκε σημαντικά από 1,5 εκατομμύριο σε 640 χιλιάδες περίπου ενώ ο αριθμός των αγελάδων παρέμεινε σταθερός. Κατά την περίοδο αυτή το μέσο μέγεθος αυτών των εκμεταλλεύσεων αυξήθηκε από 18 σε 28 αγελάδες ενώ οι διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών και των περιφερειών είναι μεγάλες. Στη

Νοτιοανατολική Αγγλία, στην Σκωτία, στο ανατολικό τμήμα της Γερμανίας, στη Σουηδία και στην Ολλανδία το μέσο μέγεθος των γαλακτοκομικών εκμεταλλεύσεων ξεπερνά τις 100 αγελάδες, όταν στην Ελλάδα, στην Αυστρία και στην Ιταλία το μέσο μέγεθος κυμαίνεται από 5 έως 15 αγελάδες .

Οι αποδόσεις αυξήθηκαν ραγδαία. Κατά τη δεκαετία του ’60 η μέση ετήσια απόδοση ανά αγελάδα ήταν περίπου 3000 κιλά ενώ σήμερα οι αποδόσεις ξεπερνούν τα 10.000 κιλά. Υψηλότερες αποδόσεις χαρακτηρίζουν τις γαλακτοκομικές μονάδες στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο βόρειο τμήμα της Ολλανδίας και στη Δανία(Jutland). Στο επίπεδο της μεταποίησης δραστηριοποιούνται ιδιωτικές επιχειρήσεις αλλά και μεγάλες ή μικρότερες συνεταιριστικές μονάδες στις οποίες αναλογεί περίπου η μισή παραγωγή της Ένωσης. Σε κράτη-μέλη όπως η Ιρλανδία, οι Σκανδιναβικές χώρες και η Ολλανδία σε συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν την απόλυτη κυριαρχία στον κλάδο.

Ο τομέας χαρακτηρίζεται από μακροχρόνια περίοδο πλεονασματικής παραγωγής. Από το τέλος της δεκαετίας του ’60, όταν θεσπίσθηκαν για πρώτη φορά στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, κοινές τιμές, ο βαθμός που η παραγωγή υπερέβαινε την εσωτερική κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά. Η αύξηση των πλεονασμάτων προς εξαγωγή ήταν συνεχής με εξαίρεση μία μικρή χρονική περίοδο αμέσως μετά την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου το 1973, η αγορά του οποίου απορρόφησε μεγάλες ποσότητες γάλακτος και προϊόντων που έχουν ως βάση το γάλα, προέλευσης άλλων κοινοτικών χωρών. Παρά τη λειτουργία του μηχανισμού των ποσοστώσεων από το 1984, η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει πλεονασματική με βαθμό αυτάρκειας που κυμαίνεται γύρω στο 110%, δεδομένου ότι αθροιστικά το ύψος των ποσοστώσεων είναι μεγαλύτερο από τις ανάγκες της εσωτερικής κατανάλωσης. Τα ο ποσοστό αυτό διαφέρει μεταξύ των κρατών-μελών. Η παραγωγή υπερτερεί αισθητά έναντι της κατανάλωσης στη Δανία, στην Ιρλανδία και στην Ολλανδία ενώ υστερεί στην Ελλάδα, στην Ισπανία και στην Ιταλία.

Πάνω από το 21% της παγκόσμιας παραγωγής γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 15% προέρχεται από την Ινδία κι το 13% από τις Η.Π.Α. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναλογεί περίπου το μισό του παγκοσμίου εμπορίου των προϊόντων αυτών. Παρά το γεγονός ότι μόνο το 7% της παγκόσμιας παραγωγής γάλακτος εισέρχεται στο διεθνές εμπόριο, λόγω του ευπαθούς χαρακτήρα του νωπού προϊόντος και των περιοριστικών υγειονομικών κανόνων, μικρές μεταβολές στην παραγωγή επηρεάζουν αισθητά τις ποσότητες προς εξαγωγή και τις διεθνείς τιμές. Εξαιτίας της πολιτικής που ασκήθηκε στον τομέα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση συσσωρεύτηκαν μεγάλες ποσότητες προϊόντων γάλακτος όπως είναι το βούτυρο και η αποβουτυρωμένη σκόνη γάλακτος. Η

συγκέντρωση αυτών των αποθεμάτων στην Ευρώπη αλλά και στις Ηνωμένες Πολιτείες, σε συνδυασμό με τη σταθερή ζήτηση για εισαγωγές, έχει οδηγήσει σε συμπίεση των διεθνών τιμών. Οι μηχανισμοί στήριξης της Κοινής Οργάνωσης της Αγοράς, οι χαμηλές διεθνείς τιμές και η περιορισμένη παγκόσμια ζήτηση έχουν οδηγήσει σε μεγάλη αύξηση της χρηματοδότησης που απευθύνεται στις επιχειρήσεις του γαλακτοκομικού τομέα. Η αύξηση των δαπανών έχει προκαλέσει αντιδράσεις και πιέσεις για αναμόρφωση της πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η στήριξη για το γάλα και τα προϊόντα γάλακτος απορροφά ένα μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού του ευρωπαϊκού γεωργικού ταμείου.

Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος στην Ε.Ε. το 2004 διαμορφώθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα από το προηγούμενο έτος, στους 142,3 εκ. τόνους. Για την περίοδο αναφοράς, αναμένεται να πλησιάσει τους 145 εκ. τόνους. Οι όποιες διακυμάνσεις εμφανισθούν την διάρκεια της περιόδου αναφοράς, θα σχετίζονται με την κατανομή των ποσοστώσεων γάλακτος, τις απαιτήσεις της αγοράς για την διαμόρφωση της σχέσης λιποπεριεκτικότητας / πρωτεϊνών, το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, καθώς την τελευταία εικοσαετία το ο αριθμός των ζώων μειώθηκε κατά 40% και την διακύμανση των αποδόσεων, οι οποίες σύμφωνα με τις στατιστικές εμφανίζουν αυξητικές τάσεις, από 6 τόνους /έτος σε 6,8 τόνους / έτος.

Επιγραμματικά, ο τομέας του αγελαδινού γάλακτος χαρακτηρίζεται από:

- Την μικρή αύξηση της παραγωγής
- Την αύξηση των αποδόσεων
- Την μείωση των ζώων γαλακτοπαραγωγής
- Τη σταδιακή μείωση της σχέσης λιποπεριεκτικότητας/προωτεϊνών
- Την σταδιακή αύξηση των ποσοστώσεων στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ

<u>Τυρί</u>

Τα τελευταία 20 χρόνια τόσο η παραγωγή όσο και η κατανάλωση τυροκομικών στην Ε.Ε. παρουσίασε σταθερή, διατηρήσιμη ανάπτυξη. Την δεκαετία 1995 – 2004, η παραγωγή τυροκομικών αυξήθηκε κατά 15%, ενώ η κατά κεφαλή κατανάλωση κατά 1,5% σε ετήσια βάση. Η παραγωγή τυροκομικών απορροφά το 40% του παραγόμενου γάλακτος στην Ε.Ε. και επικεντρώνεται στην Γερμανία, την Ιταλία, την Γαλλία και την Ολλανδία. Επιπρόσθετα, το ενδοκοινοτικό εμπόριο τυροκομικών αυξήθηκε πάνω από 30% μεταξύ 1990 και 2002.

Η παραγωγή τυροκομικών μετά την έξαρση του 7% που παρουσίασε την διετία 2000 – 2001, κινήθηκε με μειωμένους ρυθμούς το 2002 και 2003, για να επανακάμψει κατά 1,9% το 2004, επιβεβαιώνοντας τις προβλέψεις για την αύξηση της κατανάλωσης και των εξαγωγών.

Η μεσοπρόθεσμη αύξηση της παραγωγής τυροκομικών θα περιορίσει την επέκταση άλλων προϊόντων με βάση το γάλα. Οι επιπλέον 820.000 τόνοι τυροκομικών που αναμένεται να παραχθούν την περίοδο έως το 2012, αντιστοιχούν σε 4,5 εκ. τόνους γάλα περίπου.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές κατανάλωσης τυροκομικών στην Ε.Ε. – 25 είναι σε γενικές γραμμές θετικές, με τις προβλέψεις να ανεβάζουν την κατά κεφαλή κατανάλωση από 17 kgr/κεφαλή το 2004 σε 18,4 kgr/κεφαλή το 2012. Η τάση ενισχύεται ακόμη περισσότερο από την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και τις αλλαγές στα διατροφικά πρότυπα, προς επώνυμα προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας.

Το χαρακτηριστικό αυτό αναμένεται να δώσει επιπρόσθετη ώθηση στις εξαγωγές τυροκομικών προϊόντων από την Ε.Ε., αν και η σταθερά αυξανόμενη κατανάλωση στο εσωτερικό της Ε.Ε. θα απορροφήσει το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής.

Συνοπτικά, η παραγωγή τυροκομικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από :

- Την αυξημένη παραγωγή
- Την αύξηση της κατά κεφαλή κατανάλωσης
- Την παραγωγή επώνυμων προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας
- Την αύξηση των εξαγωγών

<u>Βούτυρο</u>

Στην Ε.Ε. – 25, η παραγωγή βουτύρου μειώθηκε το 2004 κατά 2,5% περίπου καθώς όλο και περισσότερο γάλα χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή τυριού και άλλων προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι καταναλωτικές τάσεις για την παραγωγή τέτοιων προϊόντων.

Μεσοπρόθεσμα η παραγωγή βουτύρου θα συνεχίσει να κινείται πτωτικά, ανταποκρινόμενη στις ολοένα χαμηλότερες τιμές αγοράς. Η αύξηση των ποσοστώσεων γάλακτος δεν αναμένεται να αντιστρέψει την πτωτική τάση, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της πρόσθετης παραγωγής γάλακτος κατευθύνεται στην παραγωγή τυροκομικών προϊόντων.

Η κατανάλωση βουτύρου παρουσιάζει πτωτικές τάσεις παρά τα όποια σημάδια σταθεροποίησης παρατηρήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Οι προβλέψεις για την κατά κεφαλή κατανάλωση το 2012, ανέρχονται σε 3,9 kgr/κεφαλή, μειωμένες σε σχέση με τα 4,2 kgr/κεφαλή το 2004.

Οι εξαγωγές βουτύρου αυξήθηκαν σημαντικά το 2003 – 2004, ανταποκρινόμενες στην αυξημένη διεθνή ζήτηση, και την χαμηλή προσφορά των υπόλοιπων εξαγωγικών χωρών. Καθώς οι εξαγωγές στηρίζονται σε εξαγωγικές επιδοτήσεις, η μείωσή τους μεσοπρόθεσμα, θα συμβάλλει στον περιορισμό τους. Οι εισαγωγές, προερχόμενες κυρίως από την Ν. Ζηλανδία, μεσοπρόθεσμα θα παραμείνουν στάσιμες.

Συνοπτικά, ο τομέας του βουτύρου χαρακτηρίζεται :

- Περιορισμό της παραγωγής
- Μείωση της κατά κεφαλή κατανάλωσης
- Μείωση των εξαγωγών
- Στασιμότητα στις εισαγωγές

<u>Διεθνές επίπεδο</u>

Κύριο χαρακτηριστικό του κλάδου είναι ότι εστιάζεται σε συγκεκριμένα, προϊόντα γάλακτος, όπως το βούτυρο και το τυρί, καθώς μικρές μόνο ποσότητες φρέσκου γάλακτος διακινούνται στο Διεθνές εμπόριο.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις Διεθνών οργανισμών, ο κλάδος θα ευνοηθεί από την ισχυρή αύξηση της ζήτησης για γαλακτοκομικά προϊόντα. Η ζήτηση θα τροφοδοτηθεί από την αύξηση των εισοδημάτων σε πολλές περιοχές του πλανήτη και τις αλλαγές στις διατροφικές συνήθειες, καθώς παρατηρείται τάση υποκατάστασης του κρέατος από γαλακτοκομικά. Ο κύριος όγκος της ζήτησης θα προέλθει από την Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Μέση Ανατολή. Η αυξημένη ζήτηση θα συμβάλλει στην μεσοπρόθεσμη άνοδο και διατήρηση των τιμών των γαλακτοκομικών προϊόντων. Προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης εκτιμάται ότι θα είναι το επίπεδο διαβίωσης, η μεταβολή των διατροφικών προτύπων και οι μελλοντικές οικονομικές προοπτικές των αναπτυσσόμενων χωρών.

Οι κυριότεροι εξαγωγείς, όπως η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία και Ε.Ε. θα διατηρήσουν τα μερίδια αγοράς τους, λόγω τεχνολογικής προόδου, γεωγραφικής εγγύτητας και πολιτικών που ευνοούν τόσο την παραγωγή, όσο και τις εξαγωγές.

Ειδικότερα, η παραγωγή γάλακτος εκτιμάται ότι θα κινηθεί ανοδικά με ρυθμούς της τάξης του 1,2% και 1,9% σε ετήσια βάση, μέχρι το 2012, που μεταφράζεται σε αύξηση 100 εκ. τόνους μέχρι την περίοδο αναφοράς. Το μεγαλύτερο μέρος της πρόσθετης παραγωγής θα προέλθει από την Κίνα, την Ινδία, τη Βραζιλία και την Αργεντινή. Η παραγωγή στην Ε.Ε. θα αυξηθεί σημαντικά μόνο όταν τεθεί σε εφαρμογή από το 2006 και μετά το νέο σύστημα υψηλότερων ποσοστώσεων. Τέλος, η παραγωγή στις ΗΠΑ αναμένεται να αυξηθεί κατά 9% περίπου, μέχρι το 2012.

Όπως προαναφέρθηκε το μεγαλύτερο μέρος του παραγόμενου γάλακτος κατευθύνεται στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων (τυρί βούτυρο), που θα απορροφήσουν και το σημαντικότερο τμήμα της ζήτησης. Η κατά κεφαλή κατανάλωση τυριού αναμένεται να αυξηθεί μεταξύ 10,3% και 14,7%, μέχρι το 2012. Σε γενικές γραμμές το εμπόριο γαλακτοκομικών προϊόντων θα δεχθεί «δομικές» αλλαγές, με την μεταστροφή σε προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και ποιότητας, όπως τα τυροκομικά, υποβοηθούμενες και ανταποκρινόμενες στην τεχνολογική πρόοδο και την αλλαγή στα διατροφικά πρότυπα. Ενδεικτικά, μόνο η Ε.Ε και οι ΗΠΑ θα απορροφήσουν το 90% της πρόσθετης ζήτησης για τυροκομικά προϊόντα, που θα ικανοποιηθεί κατά κύριο λόγο από την εσωτερική αύξηση της παραγωγής. Η αυξημένη ζήτηση στην Λατινική Αμερική θα καλυφθεί κύρια από την Αργεντινή, ενώ η αντίστοιχη στην Ιαπωνία από την Ν. Ζηλανδία και την Αυστραλία.

Η παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση βουτύρου, αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2012 με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 1,3 – 1,5%. Το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης θα προέλθει από τις αγορές της Ινδίας, της Κίνας, της Ρωσίας και του Μεξικού. Στην πρόσθετη ζήτηση θα ανταποκριθούν η Ν. Ζηλανδία και η Αυστραλία και σε μικρότερο βαθμό η Ε.Ε.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Πίνακας 1. Προβλέψεις μεγεθών για τα δημητριακά στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	260,3	261,3	262,9	263,0	265,8	267,8	270,9
Ε.Ε. 15	206,1	206,9	208,1	209,1	211,2	212,3	214,2
Ε.Ε. Ν 10[4]	54,2	54,4	54,7	53,9	54,6	55,6	56,7
Κατανάλωση	244,5	246,5	248,8	249,0	251,2	252,6	256,0
Βιοκαύσιμα	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Ε.Ε. 15	197,5	199,5	201,9	202,1	204,3	205,8	209,1
Ε.Ε. Ν 10	47,0	47,0	46,9	46,9	46,9	46,8	46,9
Εισαγωγές	9,6	10,2	10,9	11,2	11,1	11,2	11,3
Εξαγωγές	27,9	27,6	27,5	25,0	27,1	29,0	30,5
Αρχικά αποθέματα	58,8	55,8	52,7	49,2	48,2	45,7	41,9
Τελικά αποθέματα	55,8	52,7	49,2	48,2	45,7	41,9	36,4

Πίνακας 2. Προβλέψεις μεγεθών για τα σιτηρά στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	125,0	125,8	126,4	126,7	128,2	129,9	131,5
Ε.Ε. 15	105,1	105,8	106,4	107,2	108,4	109,6	110,8
Ε.Ε. Ν 10	19,9	19,9	19,9	19,5	19,8	20,2	20,7
Κατανάλωση	117,5	119,2	120,1	119,4	118,3	118,1	118,3
Ε.Ε. 15	98,0	99,7	100,6	100,0	99,2	99,0	99,3
Ε.Ε. Ν 10	19,5	19,5	19,5	19,3	19,1	19,0	18,9
Εισαγωγές	6,2	6,2	6,6	6,7	6,7	6,7	6,7
Εξαγωγές	16,4	16,4	16,4	16,0	15,5	15,5	15,5
Αρχικά αποθέματα	26,4	23,7	20,0	16,0	15,5	15,5	15,5
Τελικά αποθέματα	23,7	20,0	16,0	15,5	15,5	15,5	15,5

[4] Ε.Ε. Ν 10 : Τα 10 νέα κράτη μέλη

Πίνακας 3. Προβλέψεις μεγεθών συνολικά για αραβόσιτο, κριθάρι, σίκαλη στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	135,3	135,5	136,5	16,3	137,6	138,0	139,4
Ε.Ε. 15	101,0	101,1	101,7	101,9	102,7	102,6	103,3
Ε.Ε. Ν 10	34,3	34,5	34,8	34,4	34,8	35,4	36,0
Κατανάλωση	127,5	127,7	129,2	130,2	133,4	135,1	138,3
Ε.Ε. 15	99,5	99,7	101,2	102,1	105,1	106,8	109,8
Ε.Ε. Ν 10	27,5	27,5	27,5	27,6	27,7	27,8	28,0
Εισαγωγές	3,3	4,0	4,2	4,5	4,4	4,4	4,5
Εξαγωγές	11,5	11,2	11,0	11,1	11,1	11,1	11,1
Αρχικά αποθέματα	32,4	32,1	32,7	33,1	32,6	30,1	26,3
Τελικά αποθέματα	32,1	32,7	33,1	32,6	30,1	26,3	20,8

Πίνακας 4. Προβλέψεις μεγεθών για το μαλακό σιτάρι στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	115,4	116,0	116,6	116,8	118,2	119,7	121,2
Ε.Ε. 15	95,5	96,2	96,7	97,4	98,5	99,6	100,6
Ε.Ε. Ν 10	19,9	19,9	19,9	19,4	19,7	20,1	20,6
Κατανάλωση	107,1	108,7	109,5	108,7	107,6	107,2	107,3
Ε.Ε. 15	88,0	89,7	90,5	89,8	88,9	88,6	88,8
Ε.Ε. Ν 10	19,1	19,1	19,0	18,9	18,7	18,6	18,5
Εισαγωγές	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Εξαγωγές	16,0	16,0	16,0	13,6	15,6	17,5	18,9
Αρχικά αποθέματα	25,7	23,0	19,3	15,3	14,8	14,8	14,8
Τελικά αποθέματα	23,0	19,3	15,3	14,8	14,8	14,8	14,8

Πίνακας 5. Προβλέψεις μεγεθών για το κριθάρι για στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	55,5	55,6	55,6	55,4	55,1	55,0	54,7
Ε.Ε. 15	46,9	46,9	46,9	46,8	46,5	46,2	45,9
Ε.Ε. Ν 10	8,6	8,6	8,7	8,6	8,6	8,7	8,8
Κατανάλωση	46,3	46,3	46,9	47,7	49,2	50,3	51,7
Ε.Ε. 15	38,1	38,7	38,7	39,3	40,7	41,7	43,1
.Ε. Ν 10	8,2	8,2	82	8,4	8,5	8,6	8,7
Εισαγωγές	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Εξαγωγές	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	8,0	8,0
Αρχικά αποθέματα	14,3	16,0	17,8	19,0	19,2	17,5	14,6
Τελικά αποθέματα	16,0	17,8	19,0	19,2	17,5	14,6	10,0

Πίνακας 6. Προβλέψεις μεγεθών για τον αραβόσιτο στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	49,6	49,6	50,3	50,5	51,7	52,0	53,3
Ε.Ε. 15	38,3	38,3	38,9	39,0	40,1	40,1	41,0
Ε.Ε. Ν 10	11,2	11,3	11,4	11,4	11,6	11,9	12,3
Κατανάλωση	50,2	50,2	51,0	51,3	52,5	53,0	54,4
Ε.Ε. 15	43,5	43,6	44,3	44,7	45,8	46,3	47,6
Ε.Ε. Ν 10	6,7	6,6	6,6	6,6	6,7	6,6	6,7
Εισαγωγές	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,6	2,6
Εξαγωγές	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Αρχικά αποθέματα	11,9	11,4	10,7	10,1	9,4	8,6	7,7
Τελικά αποθέματα	11,4	10,7	10,1	9,4	8,6	7,7	6,8

Πίνακας 7. Προβλέψεις μεγεθών για τις εκτάσεις των δημητριακών και την αγρανάπαυση στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. στάρια)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Δημητριακά	50,7	50,6	50,5	50,0	50,0	49,9	50,0
Ε.Ε. 15	35,6	35,5	35,5	35,4	35,4	35,3	35,2
Ε.Ε. Ν 10	15,2	15,1	15,0	14,6	14,6	14,7	14,7
Σιτάρι Μαλακό	19,0	19,0	18,9	18,8	18,8	18,9	18,9
Σιτάρι Σκληρό	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Κριθάρι	12,8	12,7	12,7	12,5	12,4	12,3	12,2
Αραβόσιτος	6,0	6,0	6,0	5,9	6,0	6,0	6,1
Σίκαλη	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
Λοιπά Δημητριακά	6,5	6,5	6,5	6,4	6,4	6,4	6,4
Ελαιούχοι Σπόροι	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,4	6,4
Ε.Ε. 15	4,6	4,6	4,6	4,6	4,7	4,7	4,7
Ε.Ε. Ν 10	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7
Ελαιοκράμβη	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0
Ηλιόσπορος	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Σόγια	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Πρωτεϊνούχα Φυτά	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Λινάρι	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Κάναβη	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Σύνολο Αροτραίων Καλλιεργειών	62,5	62,4	62,3	61,8	61,8	61,8	61,8
Υποχρεωτική Αγρανάπαυση	4,0	4,0	4,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Ε.Ε. 15	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Ε.Ε. Ν 10	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Μη διατροφικά	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Εθελοντική Αγρανάπαυση	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,2	3,2
Συνολική Αγρανάπαυση	7,2	7,3	7,3	8,3	8,2	8,2	8,3
Σύνολο Δημητριακών, Ελαιούχων, Πρωτεϊνούχων	69,7	69,6	69,6	70,0	70,0	70,0	70,1

Πίνακας 8. Προβλέψεις μεγεθών για τους ελαιούχους σπόρους στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	18,4	18,8	19,2	19,5	19,1	19,5	19,9
Ε.Ε. 15	14,9	15,2	15,5	15,8	16,2	16,5	16,9
Ε.Ε. Ν 10	3,6	3,6	3,7	3,6	3,0	3,0	3,0
Κατανάλωση	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4
Βιοκαύσιμα	36,4	36,9	37,3	37,6	37,4	37,6	37,8
Ε.Ε. 15	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Ε.Ε. Ν 10	33,8	34,3	34,7	35,0	35,3	35,5	35,7
Εισαγωγές	2,5	2,6	2,6	2,6	2,1	2,0	2,1
Εξαγωγές	18,4	18,3	18,5	18,4	18,6	18,5	18,4
Αρχικά αποθέματα	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
Τελικά αποθέματα	4,4	4,5	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6

Πίνακας 9. Προβλέψεις μεγεθών για το βόειο και μοσχαρίσιο κρέας στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	8.153	8.101	8.033	7.942	7.843	7.763	7.716
Εισαγωγές ζώων	3	3	3	3	3	3	3
Εξαγωγές ζώων	112	112	112	112	112	112	112
Καθαρή Παραγωγή	8.044	7.992	7.924	7.833	7.734	7.654	7.607
Ε.Ε. 15	7.473	7.429	7.352	7.260	7.158	7.075	7.027
Ε.Ε. Ν 10	571	563	572	574	576	578	581
Εισαγωγές	560	566	577	588	600	614	628
Εξαγωγές	337	298	264	226	169	116	101
Κατανάλωση	8.267	8.260	8.238	8.195	8.165	8.151	8.134
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	17,9	17,9	17,8	17,7	17,6	17,5	17,5
Ε.Ε. 15	20,1	20,0	19,9	19,7	19,6	19,5	19,5
Ε.Ε. Ν 10	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7

Πίνακας 10. Προβλέψεις μεγεθών χοιρινού κρέατος στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	21.314	21.405	21.515	21.544	21.665	21.837	22.015
Εισαγωγές ζώων	0	0	0	0	0	0	0
Εξαγωγές ζώων	17	17	17	17	17	17	17
Καθαρή Παραγωγή	21.297	21.388	21.498	21.527	21.648	21.820	21.998
Ε.Ε. 15	18.224	18.248	18.243	18.247	18.352	18.512	18.664
Ε.Ε. Ν 10	3.073	3.140	3.254	3.281	3.296	3.309	3.334
Εισαγωγές	18	23	27	30	33	36	37
Εξαγωγές	1.310	1.320	1.327	1.312	1.311	1.329	1.343
Κατανάλωση	20.005	20.091	20.197	20.246	20.371	20.527	20.692
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	43,4	43,5	43,6	43,7	43,9	44,1	44,4
Ε.Ε. 15	43,7	43,5	43,6	43,6	43,8	44,1	44,3
Ε.Ε. Ν 10	42,0	43,5	43,8	43,9	44,1	44,3	45,0

Πίνακας 11. Προβλέψεις μεγεθών κρέατος πουλερικών στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	11.160	11.209	11.317	11.444	11.527	11.612	11.681
Εισαγωγές ζώων	0	0	0	0	0	0	0
Εξαγωγές ζώων	4	4	4	4	4	4	4
Καθαρή Παραγωγή	11.156	11.205	11.313	11.440	11.523	11.608	11.677
Ε.Ε. 15	9.157	9.181	9.220	9.315	9.382	9.445	9.471
Ε.Ε. Ν 10	1.999	2.024	2.093	2.126	2.141	2.164	2.206
Εισαγωγές	639	657	671	686	701	713	723
Εξαγωγές	1.015	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Κατανάλωση	10.780	10.862	10.984	11.126	11.225	11.321	11.400
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	23,4	23,5	23,7	24,0	24,2	24,3	24,5
Ε.Ε. 15	23,1	23,2	23,4	23,6	23,7	23,9	24,0
Ε.Ε. Ν 10	25,0	25,5	25,8	26,3	26,6	26,9	27,2

Πίνακας 12. Προβλέψεις μεγεθών αιγοπρόβειου κρέατος στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	1.048	1.049	1.049	1.047	1.043	1.041	1.037
Ε.Ε. 15	1.024	1.025	1.025	1.023	1.019	1.018	1.012
Ε.Ε. Ν 10	24	24	24	24	24	25	25
Εισαγωγές	252	252	252	252	253	254	255
Εξαγωγές	4	4	4	4	4	4	4
Κατανάλωση	1.296	1.297	1.297	1.295	1.292	1.290	1.288
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Ε.Ε. 15	3,3	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2
Ε.Ε. Ν 10	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Πίνακας 13. Προβλέψεις κατανάλωσης κρέατος κατά κεφαλή στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (Kgr/κεφαλή)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Βόειο & Μοσχαρίσιο	17,9	17,9	17,8	17,7	17,6	17,5	17,5
Χοιρινό	43,4	43,5	43,6	43,7	43,9	44,1	44,4
Πουλερικά	23,4	23,5	23,7	24,0	24,2	24,3	24,5
Αιγοπρόβειο	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2.8	2,8
Σύνολο Ε.Ε. 25	87,6	87,7	88,0	88,1	88,4	88,8	89,1
Βόειο & Μοσχαρίσιο	20,1	20,0	19,9	19,7	19,6	19,5	19,5
Χοιρινό	43,7	43,5	43,6	43,6	43,8	44,1	44,3
Πουλερικά	23,1	23,2	23,4	23,6	23,7	23,9	24,0
Αιγοπρόβειο	3,3	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2
Σύνολο Ε.Ε. 15	90,2	90,0	90,1	90,2	90,4	90,7	90,9
Βόειο & Μοσχαρίσιο	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7
Χοιρινό	42,0	43,5	43,8	43,9	44,1	44,3	45,0
Πουλερικά	25,0	25,5	25,8	26,3	26,6	26,9	27,2
Αιγοπρόβειο	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Σύνολο Ε.Ε. 10	74,1	76,0	76,7	77,3	77,7	78,3	79,3

Πίνακας 14. Προβλέψεις κατανάλωσης αυγών στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή	6,4	6,4	6,5	6,5	6,6	6,6	6,6
Ε.Ε. 15	5,4	5,4	5,5	5,5	5,6	5,6	5,6
Ε.Ε. Ν 10	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Κατανάλωση	6,2	6,2	6,3	6,3	6,3	6,3	6,4
Ε.Ε. 15	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,4	5,4
Ε.Ε. Ν 10	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Εισαγωγές	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Εξαγωγές	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	13,5	13,5	13,5	13,5	13,6	13,6	13,6
Ε.Ε. 15	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,8
Ε.Ε. Ν 10	12,6	12,7	12,7	12,8	12,8	12,9	12,9

Πίνακας 15. Παραγωγή γάλακτος και αγελάδες γαλακτοπαραγωγής στην Ε.Ε., 2006 - 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή (εκ. τόνους)	144,5	144,9	145,2	145,1	145,0	145,0	145,0
Ε.Ε. 15	122,4	122,8	123,2	123.1	123,1	123,1	123,1
Ε.Ε. Ν 10	22,1	22,1	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0
Παραγωγή/ζώο (Kgr/Κεφαλή)	6.340	6.457	6.555	6.615	6.677	6.739	6.813
Ε.Ε. 15	6.677	6.801	6.891	6.936	6.979	7.022	7.077
Ε.Ε. Ν 10	4.956	5.042	5.154	5.256	5.371	5.497	5.634
Αγελάδες Γαλακτοπαραγωγή (εκ.κεφάλια)	22,6	22,3	22,0	21,8	21,6	21,4	21,2
Ε.Ε. 15	18,2	17,9	17,8	17,7	17,6	17,5	17,3
Ε.Ε. Ν 10	4,4	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8

Πίνακας 16. Προβλέψεις αγοράς τυροκομικών στην Ε.Ε., 2006 - 2012 (εκ. τόνους)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγή (εκ. τόνους)	8.717	8.825	8.879	8.988	9.081	9.152	9.237
Ε.Ε. 15	7.654	7.745	7.763	7.846	7.910	7.956	8.014
Ε.Ε. Ν 10	1.062	1.080	1.116	1.142	1.170	1.196	1.223
Εισαγωγές	116	118	120	123	125	128	131
Εξαγωγές	590	598	605	610	613	613	614
Κατανάλωση	8.072	8.174	8.225	8.331	8.422	8.498	8.584
Κατά Κεφαλή Κατανάλωση	17,5	17,7	17,8	18,0	18,1	18,3	18,4
Ε.Ε. 15	18,5	18,6	18,6	18,7	18,8	18,8	18,8
Ε.Ε. Ν 10	12,4	12,7	13,3	13,9	14,7	15,4	16,2

1.4. SWOT ANALYSIS του αγροτικού χώρου των επιλεγμένων περιοχών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών

Στην παρούσα ενότητα, το σύνολο των παραγόντων που διαμορφώνουν τις τάσεις στην σύγχρονη γεωργία, στο εσωτερικό της Χώρας και της Περιφέρειας, εντός των τειχών της Ε.Ε. αλλά και σε Διεθνές Επίπεδο, συνδυάζονται προκειμένου να συνταχθεί η SWOT Analysis, του αγροτικού χώρου, η οποία αποτελεί και την βάση για την κατάστρωση του στρατηγικού σχεδιασμού.

Συνοπτικά, τα στάδια εφαρμογής της SWOT Analysis περιλαμβάνουν :

- Την λεπτομερή καταγραφή του αγροτικού αποθέματος των επιλεγμένων περιοχών,, που πραγματοποιήθηκε εκτεταμένα στην Α' φάση και παρουσιάστηκε περιεκτικά σε προηγούμενη ενότητα. Με άλλα λόγια, την διερεύνηση των σημαντικότερων τάσεων, προοπτικών και προβλημάτων που είναι πιθανόν να επηρεάσουν το μέλλον τους, μέσω της καταγραφής και εξέτασης των κυριοτέρων κοινωνικών, δημογραφικών, οικονομικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Ο στόχος είναι η απόδοση της συνολικής εικόνας της γεωργίας, δίνοντας έμφαση στα κυριότερα θέματα που καλείται να επιλύσει η υπό κατάρτιση στρατηγική.
- Την ανάλυση των ενδογενών δυνατών και αδυνάτων σημείων. Αποτελεί μία καταγραφή και παράθεση των παραγόντων που βρίσκονται έστω και μερικώς υπό τον έλεγχο της τοπικής κοινωνίας και είτε προάγουν ή δυσχεραίνουν την τις προσπάθειες κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης.
- Την ανάλυση των εξωτερικά προερχόμενων ευκαιριών και απειλών. Συνιστά την αποτύπωση των παραγόντων του εξωτερικού περιβάλλοντος που δεν είναι υπό τον άμεσο έλεγχο της τοπικής κοινωνίας και επηρεάζουν ισχυρά την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Η ορθή και λεπτομερής καταγραφή των ανωτέρω, συντελεί στην κατάστρωση της στρατηγικής του τοπικού προγράμματος, παράγοντας ένα μίγμα δραστηριοτήτων που ως στόχο έχουν την σύνδεση ευκαιριών και δυνατών σημείων, αποσκοπώντας ταυτόχρονα στην «θεραπεία» των αδυνάτων σημείων και την άμβλυνση των απειλών.

Η κατάστρωση της SWOT Analysis του τοπικού προγράμματος στηρίχθηκε στην ενδελεχή ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, όπως αυτή αποτυπώθηκε από τα

διαθέσιμα τεχνικοοικονομικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία. Επιπρόσθετα, η δομή της είναι τέτοια που κατηγοριοποιεί σωστά τα δυνατά και αδύνατα σημεία, προερχόμενα από την εκτίμηση του εσωτερικού περιβάλλοντος, αποφεύγοντας την σημειακή εστίαση, στοχεύοντας πάντα στην ευρύτερη περιγραφή ομαδοποιημένων παραγόντων που αποδίδουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ενδογενείς παραμέτρους που συμβάλλουν στην κοινωνικοοικονομική εξέλιξη των επιλεγμένων περιοχών. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει την διακριτή καταγραφή των απειλών και ευκαιριών, προερχόμενα από την θεώρηση του εξωτερικού περιβάλλοντος, βασισμένα στις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις της εν λόγω περιόδου, τα μεγέθη και οι τάσεις των οποίων, επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την δυναμική τους.

Υπό το πρίσμα αυτό, η ανάλυση Δυνατών – Αδυνάτων σημείων, Ευκαιριών και Απειλών, σε πινακοποιημένη πλέον μορφή, διαρθρώνεται ως κάτωθι:

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
• Ικανοποιητικό Μέσο μέγεθος εκμεταλλεύσεων • Ύπαρξη σημαντικού αριθμού προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ • Ύπαρξη παραγωγικής βάσης δυνητικά προσανατολισμένης στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων • Σημαντικά δασικά οικοσυστήματα • Η μοναδικότητα στην εκτροφή γουνοφόρων ζώων • Διαφαινόμενη ανάπτυξη της μελισσοκομίας ως συμπληρωματικής αλλά και κύριας πηγής εισοδήματος • Παράδοση στην καλλιέργεια αρωματικών φυτών • Σημαντική παραγωγή οσπριοειδών • Προϊόντα με θετικό εμπορικό ισοζύγιο (καπνός, φρούτα)	• Δυσμενής σχέση γεωργίας – κτηνοτροφίας • Υψηλή εξάρτηση φυτικής παραγωγής από επιδοτούμενες καλλιέργειες • Ανυπαρξία δομών μεταποίησης – τυποποίησης - εμπορίας • Περιορισμένος βαθμός αντικατάστασης γεωργών (νέοι γεωργοί) • Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο • Δυσμενής ηλικιακή διάρθρωση – τάσεις εξόδου από την γεωργία • Υψηλό κόστος παραγωγής • Ανύπαρκτες δομές μεταποίησης – τυποποίησης – εμπορίας • Εξαιρετικά χαμηλός βαθμός διείσδυσης – χρήσης, νέων τεχνολογιών
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	**ΑΠΕΙΛΕΣ**
• Ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο για την παραγωγή βιοκαυσίμων – βιολογικών – ποιοτικών προϊόντων • Θετικές προοπτικές για τις τιμές λευκών κρεάτων • Άνοιγμα νέων αγορών λόγω διεύρυνσης • Χαμηλή αυτάρκεια της εσωτερικής αγοράς σε Δημητριακά και θετικές προοπτικές ζήτησης Διεθνώς • Με την Νέα Κ.Α.Π. ενθάρρυνση στροφής σε καλλιέργεια ποιοτικών προϊόντων – αποδέσμευση από τις επιδοτήσεις – προϋποθέσεις αλλαγής καλλιεργητικού προτύπου • Η διατηρήσιμη αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού αποθέματος • Αξιοποίηση των προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής περιόδου	• Αγορές κρέατος εξαιρετικά ευαίσθητες σε διατροφικές κρίσεις • Περιορισμένη ανταγωνιστικότητα εξαγωγών, λόγω δυσμενούς σχέσης $/€ • Ανοδος των τιμών του πετρελαίου • Αυξημένο κόστος χρήματος • Σταδιακή κατάργηση του προστατευτισμού στη γεωργία • Είσοδος στις Διεθνείς αγορές χωρών χαμηλού κόστους • Περίπλοκο θεσμικό πλαίσιο στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων, με ανάλογες επιπτώσεις στην γυναικεία – νεανική επιχειρηματικότητα

2. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

2.1. Στόχοι και στρατηγική της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών

Έχοντας υπόψη την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής εφαρμογής, τις ιδιαιτερότητες των γεωγραφικών ενοτήτων οι οποίες επιλέχθηκαν προκειμένου να εφαρμοσθεί η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, την αξιολόγηση των προβλημάτων και προοπτικών του αγροτικού τομέα και την αντίστοιχη SWOT ανάλυση, παρουσιάζονται στη συνέχεια οι στόχοι και η Στρατηγική του προτεινόμενου Επιχειρησιακού Σχεδίου.

Τόσο οι στόχοι του προγράμματος καθώς και η προτεινόμενη στρατηγική, βρίσκονται σε συμφωνία με τους στόχους της αναθεωρημένης Κ.Α.Π. 2003/04, καθώς και με τις κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη, όπως αυτές περιγράφονται αναλυτικά στον νέο Κανονισμό 1698/2005 για την στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης.

Η επιλεχθείσα στρατηγική, συνοδεύει και συμπληρώνει την Κ.Α.Π., για την αγορά και την εισοδηματική στήριξη και με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής. Η στρατηγική, λαμβάνει επίσης υπόψη τους στόχους για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και συμβάλλει στην επίτευξή τους ενσωματώνοντας και άλλες πολιτικές προτεραιότητες, όπως ορίζονται στα συμπεράσματα των συμβουλίων της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη.

Βασικό στόχο του προγράμματος, αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, μέσω καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα βιώσιμων διαχειριστικών πρακτικών

Η στρατηγική του προγράμματος διαρθρώνεται γύρω από τον κεντρικό στόχο και βρίσκεται σε αμφίδρομη σχέση με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των περιοχών αναδιάρθρωσης, την SWOT Ανάλυση, τους στόχους και το περιεχόμενο του προγράμματος που εξετάζεται στη συνέχεια. Εξασφαλίζει τον ολοκληρωμένο και πολυτομεακό σχεδιασμό, τη συμπληρωματικότατα δράσεων και έργων, τη συνοχή

των αναπτυξιακών στόχων των περιοχών αναδιάρθρωσης με τις ισχύουσες κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους, την βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας και την αειφορία των τοπικών πόρων. Τέλος, υποστηρίζει την δημιουργία ίσων ευκαιριών στην τοπική αγορά εργασίας για όλες τις ομάδες του πληθυσμού των επιλεγμένων περιοχών.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται διαγραμματικά η προτεινόμενη στρατηγική του τοπικού προγράμματος για την πληρέστερη και εποπτικότερη κατανόηση του πλαισίου στο οποίο διαμορφώνεται, αλληλεπιδρά και επιχειρεί.

Επιπλέον η στόχευση εξειδικεύεται περεταίρω με την παρουσίαση των στρατηγικών και των επιχειρησιακών στόχων του προγράμματος, καθώς και την σκοπιμότητα και αιτιολόγηση επιλογής τους.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

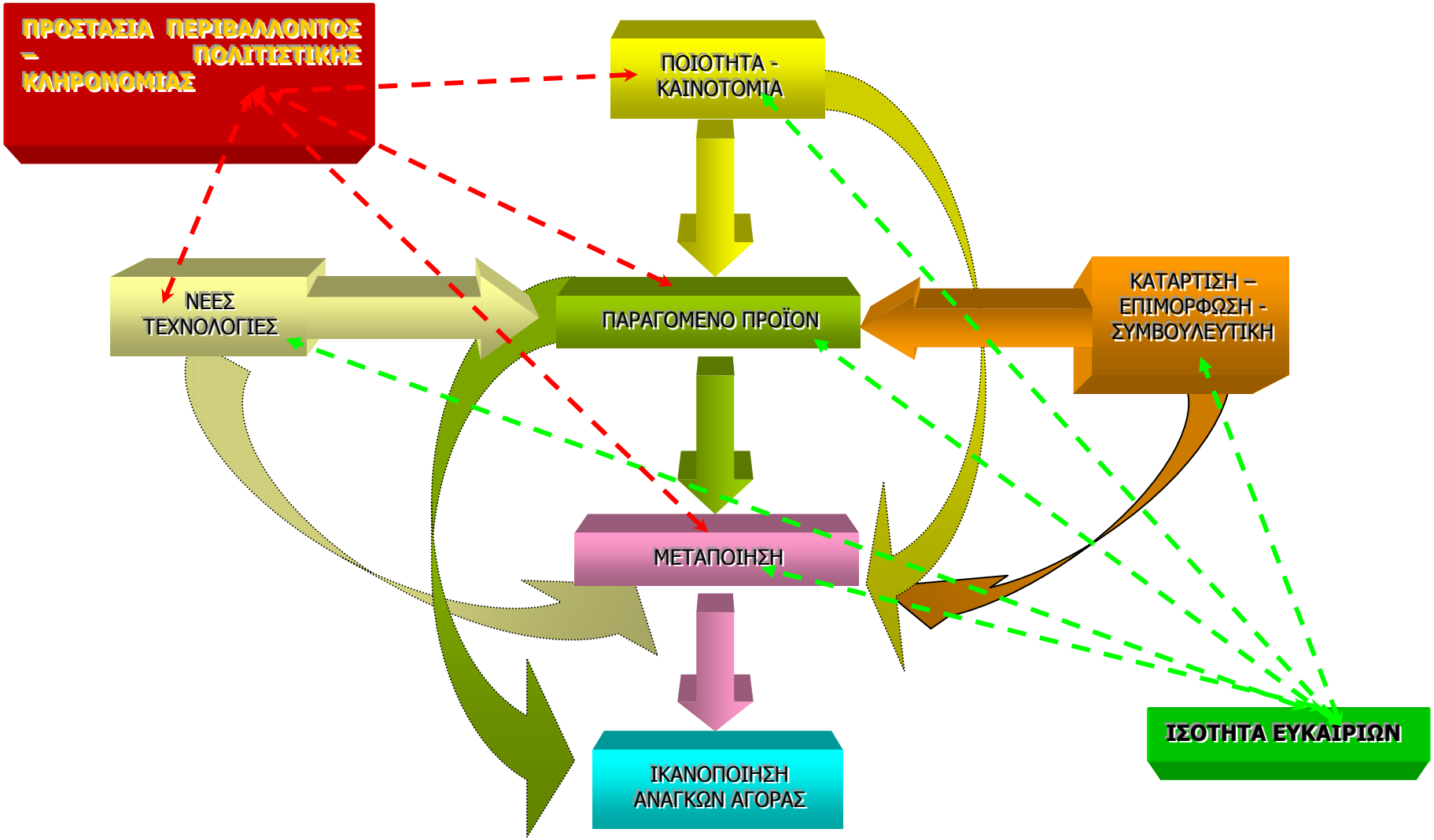

2.1.1. 1ος Στρατηγικός στόχος : Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων για την παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας

Ο στόχος αυτός αναφέρεται στην ικανότητα των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της αγοράς, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική τους βιωσιμότητα. Ο στόχος θα επιτευχθεί με σειρά δράσεων, που εστιάζονται στην σταθερή και διατηρήσιμη ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα, μέσα αξιοποιώντας ταυτόχρονα το τοπικό κεφάλαιο, δηλαδή όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν τον πλούτο της περιοχής (τους φυσικούς – ανθρώπινους πόρους, την τεχνογνωσία, την ιδιαίτερη ταυτότητα της περιοχής).

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τη βαθμιαία διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του τοπικού παραγωγικού συστήματος, την βελτίωση της ποιότητας σε συνδυασμό με την διατήρηση και επέκταση αναγνωρισιμότητας των παραγόμενων προϊόντων, την εστίαση στις προτεραιότητες μεταφοράς γνώσης, εκσυγχρονισμού, καινοτομίας και επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Τέλος το μεγάλο στοίχημα είναι η αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων, που θα επιτευχθεί εφόσον επέλθει η κατάλληλη σύνδεση της παραγωγής με τη μεταποίηση, ώστε το σύνολο των προαναφερόμενων δράσεων να μετασχηματισθεί αποδοτικά σε προϊόν που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς.

2.1.2. 2ος Στρατηγικός Στόχος : Η υιοθέτηση αμοιβαία επωφελούμενων περιβαλλοντικών – οικονομικών μεθόδων παραγωγής στην κατεύθυνση διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της συνολικής ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου.

Ο 2ος στρατηγικός στόχος επικεντρώνεται στη διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και περιβαλλοντικής ωφέλειας. Σ' ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων αλλά και ο δασικός τομέας είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της αγοράς μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων, για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, μεθόδων επεξεργασίας και νέων τεχνολογιών. Οι όποιες μέθοδοι, θα πρέπει να είναι συμβατές με την προστασία και τη

βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων του εδάφους και της γενετικής ποικιλομορφίας.

Οι περιοχές προς αναδιάρθρωση περιλαμβάνουν τον Εθνικό δρυμό των Πρεσπών και υδατικούς πόρους που εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000 και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Το υπάρχων κανονιστικό πλαίσιο, προβλέπει την παροχή στήριξης για την διαχείριση της γης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος της υπαίθρου.

Η στήριξη συγκεκριμένων μεθόδων διαχείρισης της γης θα πρέπει να συμβάλλει στην αειφορία των περιοχών, ενθαρρύνοντας τους ίδιους τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές να εφαρμόζουν μεθόδους χρήσης της γης συμβατές με την ανάγκη διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου, καθώς και προστασίας και βελτίωσης των φυσικών πόρων.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητη η ενίσχυση δράσεων χαμηλών ενεργειακών εισροών, η εκτατικοποίση της παραγωγής, καθώς και η βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου, με την μετάβαση σε βελτιωμένα συστήματα άρδευσης και τη στήριξη λιγότερο υδρόφιλων καλλιεργειών. Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας η αποφυγή ανεπιθύμητων μεταβολών στις εδαφοκλιματικές συνθήκες, αλλά και η άμβλυνση οχλούσων αγροτικών δραστηριοτήτων.

2.1.3. 3ος Στρατηγικός Στόχος : η διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού, ώστε να δοθεί προοπτική στην αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Ο στόχος αυτός ανταποκρίνεται στην ανάγκη να ληφθούν πρόσθετα μέτρα για τις αλλαγές σε αγροτικές περιοχές, προκειμένου να υποβοηθηθεί η διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων. Εξυπηρετεί την προτεραιότητα δημιουργίας συνθηκών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης. Αποβλέπει στην προώθηση της δημιουργίας ικανοτήτων, απόκτησης δεξιοτήτων και οργάνωσης τοπικής στρατηγικής, συμβάλλοντας στη συνεχή ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών, για τις μελλοντικές γενιές. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται η απαιτούμενη κρίσιμη μάζα, ώστε να μεγιστοποιηθεί η προστιθέμενη αξία των παρεμβάσεων. Ταυτόχρονα, εξυπηρετείται η βελτίωση της γενικής εικόνας των περιοχών αναδιάρθρωσης

και η βελτίωση της τοπικής ταυτότητας /ποιότητας των παραγομένων προϊόντων και των παρεχομένων υπηρεσιών.

Ο τουρισμός, η χειροτεχνία και η παροχή πρόσθετων διευκολύνσεων στις αγροτικές περιοχές αποτελούν ευκαιρίες για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων πέραν της γεωργίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενθάρρυνση εισόδου γυναικών στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, για την ενίσχυση της διαδικασίας διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων, καθώς και την τοπική ανάπτυξη, την παροχή τοπικών υπηρεσιών, θεωρείται αυτονόητη η ενίσχυση της υιοθέτησης και διάδοσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Η εν λόγω στόχευση συνάδει με την στρατηγική της Λισσαβόνας και τους στόχους αειφορίας του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα, την ενίσχυση της απασχόλησης, την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την προτεραιότητα της ΕΕ για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης, της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Στη συνέχεια, μετά την παρουσίαση των στρατηγικών στόχων η στρατηγική εξειδικεύεται σε επιχειρησιακό επίπεδο με την κατάρτιση των επιχειρησιακών στόχων, που συνοπτικά είναι οι κάτωθι:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΧΟΥ
1.	Η προσαρμογή του αγροτικού χώρου με την ενθάρρυνση διάδοσης νέων τεχνολογιών και την ενεργητική ανάπτυξη δεξιοτήτων
2.	Η προώθηση της έννοιας της ποιότητας, σε συνδυασμό με την εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων
3.	Η βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης του αγροτικού προϊόντος και ο προσανατολισμός στην οικονομία της αγοράς
4.	Η εισαγωγή και ενίσχυση μεθόδων παραγωγής συμβατών με περιβαλλοντικά πρότυπα συνδράμοντας στην διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς
5.	Η στοχευμένη εφαρμογή ολιστικών πρακτικών διαχείρισης φυτικών και δασοκομικών συστημάτων (βιομάζα)
6.	Η προώθηση ήπιων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια ανάπτυξης της ευρύτερης αγροτικής οικονομίας
7.	Η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου με την διάχυση νέων τεχνολογιών, την παροχή ίσων ευκαιριών και την διεύρυνση συνεργασιών και δικτυώσεων

- ✓ **1ος Επιχειρησιακός στόχος : η προσαρμογή του αγροτικού χώρου με την ενθάρρυνση διάδοσης νέων τεχνολογιών και την ενεργητική ανάπτυξη δεξιοτήτων**

Ο στόχος ανταποκρίνεται σε βασικό ζητούμενο του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας, την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό του και έρχεται να καλύψει την διαπιστωμένη αδυναμία του χαμηλού βαθμού διείσδυσης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, ανταποκρινόμενος ταυτόχρονα σε βασική επιταγή της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η επίτευξή του αποτελεί το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου.

Εστιάζεται στην ενεργή προσέγγιση της κατάρτισης και επιμόρφωσης αγροτών και μεταποιητών. Επιδιώκει δε την ταυτόχρονη διεύρυνση της χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας, και την υιοθέτηση εφαρμογών ηλεκτρονικού Εμπορίου και ηλεκτρονικού Επιχειρείν σε όλο το φάσμα του αγροτικού χώρου.

- ✓ **2ος Επιχειρησιακός στόχος : η προώθηση της έννοιας της ποιότητας, σε συνδυασμό με την εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων**

Μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον ο αγροτικός χώρος καλείται να ισορροπήσει ανάμεσα στις αξίες του παρελθόντος και τις σύγχρονες ανάγκες, ανάμεσα στις απαιτήσεις των κατοίκων των αστικών περιοχών και την πραγματικότητα της υπαίθρου. Η ικανοποίηση των προδιαγραφών ποιότητας με την ταυτόχρονη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα και των διαχρονικών χαρακτηριστικών του τοπικού κεφαλαίου σε όρους αειφορίας, δίνουν τη δυνατότητα στις επιλεχθείσες περιοχές να πετύχουν τη χωρική ανταγωνιστικότητα.

Σε αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν νέες μορφές συνεργασίας για την αξιοποίηση υπαρχόντων προϊόντων ποιότητας, να δημιουργηθούν καινοτόμα προϊόντα προσαρμοσμένα είτε στις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών, ή την κάλυψη μη διατροφικών αναγκών, με ταυτόχρονη χρήση υπηρεσιών συμβουλευτικής, για την αρτιότερη επιχειρηματική μετάβαση.

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης είναι αναγκαίο να γίνει η σωστή εκμετάλλευση των πρόσθετων ενισχύσεων που προβλέπονται στα πλαίσια της νέας Κ.Α.Π. και αφορούν την παραγωγή βιολογικά παραγόμενων προϊόντων και ενεργειακών φυτών, καθώς αποτελούν δραστηριότητες αμοιβαία επωφελείς από οικονομικής και περιβαλλοντικής σκοπιάς.

- ✓ **3ος Επιχειρησιακός στόχος : η βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης του αγροτικού προϊόντος και ο προσανατολισμός στην οικονομία της αγοράς**

Από τα βασικά μειονεκτήματα του αγροτικού χώρου είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα, στοιχείο που συντίθεται από παραδοσιακές δομές, υψηλό κόστος, ανεπάρκεια ανθρώπινου δυναμικού. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης δεν περιορίζεται απλά στην εναλλαγή καλλιεργειών, αλλά αποσκοπεί στην άμβλυνση όλων των δυσμενών επιπτώσεων. Σε δομικό επίπεδο, επιδιώκεται η χρήση αποδοτικών τεχνικών σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος, η διασφάλιση ενδο και διατομεακών συνεργασιών, η σύνδεση της παραγωγής με τη μεταποίηση, ο εκσυγχρονισμός του δευτερογενούς τομέα, η εισαγωγή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, η ενθάρρυνση εισόδου νέων ατόμων στον επιχειρηματικό χώρο. Το τελευταίο θα βελτιώσει την ηλικιακή

σύνθεση και σε συνδυασμό με την αλλαγή στάσεων και την κατάλληλη συμβουλευτική στήριξη και κατάρτιση, θα επιδράσει στην διάχυση των μηνυμάτων της αγοράς, την ανταπόκριση με την κατάλληλη δυναμική και την επέκταση σε νέες αγορές.

- ✓ **4ος Επιχειρησιακός στόχος : εισαγωγή και ενίσχυση μεθόδων παραγωγής συμβατών με περιβαλλοντικά πρότυπα συνδράμοντας στην διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς**

Η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα θεωρείται πλέον δεδομένη και σταδιακά καλλιεργείται η απαίτηση, η γεωργική δραστηριότητα να εφαρμόζει τα υποχρεωτικά πρότυπα, αναφορικά με τις μεθόδους καλλιέργειας και εκτροφής των ζώων.

Τα κατάλληλα συστήματα βοηθούν στη διατήρηση τοπίων και οικοτόπων που είτε υπήρχαν ή διαμορφώθηκαν από τη γεωργική δραστηριότητα. Βιώσιμες πρακτικές είναι δυνατό να συνεισφέρουν στην αντιστροφή της ερημοποίησης και την πρόληψη φυσικών καταστροφών.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι δυνατό να προωθηθούν δράσεις βελτίωσης της οργανικής ουσίας των εδαφών, ορθολογικής διαχείρισης γεωργικών υπολειμμάτων και κτηνοτροφικών αποβλήτων, διατήρησης και βελτίωσης του δασοκομικού δυναμικού, διατήρησης της βιοποικιλότητας και εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα.

- ✓ **5ος Επιχειρησιακός στόχος : η στοχευμένη εφαρμογή ολιστικών πρακτικών διαχείρισης φυτικών και δασοκομικών συστημάτων (βιομάζα)**

Η εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στο γεωργικό και δασοκομικό τομέα είναι δυνατό να συμβάλλει στην αποφυγή ανεπιθύμητων εδαφοκλιματικών συνεπειών. Επίσης, η παροχή κατάλληλων κινήτρων θα εξασφαλίσει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ περιβαλλοντικών και οικονομικών επιδιώξεων επιτρέποντας της ανάπτυξη αμοιβαία επωφελών πρακτικών. Επιπλέον μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μεγέθυνση και απασχόληση σε εναλλακτικές δραστηριότητες, προκειμένου να προωθηθεί η διαφοροποίηση των πηγών του αγροτικού εισοδήματος.

Ειδικότερα, η ανάπτυξη της ολοκληρωμένης, ή ακόμη περισσότερο της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, σε επιλεγμένες γεωγραφικά και με ομοειδή χαρακτηριστικά περιοχές, είναι η αντιπροσωπευτικότερη προσέγγιση αειφορικής διαχείρισης οικοσυστημάτων. Στην ίδια κατεύθυνση τοποθετούνται οι ενισχύσεις για την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως είναι τα ενεργειακά φυτά, η παραγωγή πρώτων υλών για ανανεώσιμα και φιλικά προς το περιβάλλον υλικά από την δασοκομία και την στήριξη εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από βιομάζα.

- ✓ **6ος Επιχειρησιακός στόχος : η προώθηση ήπιων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια ανάπτυξης της ευρύτερης αγροτικής οικονομίας**

Η διαφοροποίηση είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη και την απασχόληση στις αγροτικές κοινωνίες γιατί συμβάλλει στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου, κατά τρόπο που εξασφαλίζεται η οικονομική αυτοδυναμία, η περιβαλλοντική προστασία και η διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι επενδύσεις στην αγροτική κληρονομιά, η στροφή από παραδοσιακές καλλιέργειες που τείνουν προς συρρίκνωση (καπνός, τευτλοκαλλιέργεια) προς την δημιουργία μικρών επιχειρήσεων του αγροτικού χώρου, τον τουρισμό και τη χειροτεχνία, σε συνδυασμό με την βελτίωση των τοπικών υποδομών και υπηρεσιών θα συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

- ✓ **7ος Επιχειρησιακός στόχος : η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου με την διάχυση νέων τεχνολογιών, την παροχή ίσων ευκαιριών και την διεύρυνση συνεργασιών και δικτυώσεων**

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενθάρρυνση εισόδου των γυναικών και των νέων στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, για την ενίσχυση της διαδικασίας διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων, καθώς και την τοπική ανάπτυξη, την παροχή τοπικών υπηρεσιών, θεωρείται επιβεβλημένη η ενίσχυση της υιοθέτησης και διάδοσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Σε πολλές περιοχές η ελλιπής παροχή διευκολύνσεων για την φροντίδα των παιδιών, δημιουργεί φραγμούς στην είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η δημιουργία παιδικών σταθμών και η ανάπτυξη υπηρεσιών φύλαξης – φροντίδας των παιδιών σε συνδυασμό με την ενθάρρυνση δημιουργίας

μικρών επιχειρήσεων που σχετίζονται με αγροτικές δραστηριότητες μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, η κατάρτιση των νέων σε δραστηριότητες για τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας μπορεί να ενσωματωθεί στην υπάρχουσα ζήτηση σε τομείς όπως ο τουρισμός, η αναψυχή, οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες, τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα και τα προϊόντα ποιότητας.

Τέλος, η ενθάρρυνση υιοθέτησης και διάδοσης ΤΠΕ, είναι ζωτικής σημασίας για την διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές, για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, την δικτύωση και κατάρτιση από απόσταση και την εφαρμογή υπηρεσιών ηλεκτρονικού εμπορίου και e – επιχειρείν.

Η εν λόγω στόχευση εντάσσεται στην στρατηγική της Λισσαβόνας και τους στόχους αειφορίας του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα, την ενίσχυση της απασχόλησης, την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την προτεραιότητα της ΕΕ για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης, της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στον Ευρωπαϊκό χώρο.

2.2. Ανάγκη επαναπροσδιορισμού και εξειδίκευσης

Οι στόχοι και η στρατηγική που προτάθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στις κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη, όπως αυτές υπαγορεύονται από το πνεύμα του Κανονισμού στήριξης αγροτικής ανάπτυξης 1698/2005. Αυτός με τη σειρά του ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό, μεταξύ άλλων, τις κανονιστικές απαιτήσεις την αναμορφωμένης Κ.Α.Π. 2003/04 καθιστώντας τον όλο σχεδιασμό άμεσα εξαρτώμενο από τον μέλλον της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής.

Σύμφωνα με απόψεις που εκφράζονται από το κέντρο Αναμόρφωσης της Ευρωπαϊκής Πολιτικής (Center for European Reform[5]), δεν υπάρχουν ενδείξεις που να συνηγορούν προς ριζική αναμόρφωση της Κ.Α.Π. Εντούτοις, καθώς ο διάλογος για την Κ.Α.Π. συνεχίζεται και είναι καθοριστικός για το μέλλον της Ευρώπης, η πίεση για αλλαγή θα είναι διαρκής. Επιπλέον, καθώς πλησιάζει το 2008, διαμορφώνονται στάσεις και απόψεις πολιτικής που θα αποτελέσουν σημεία τριβής γύρω από σειρά κρίσιμων θεμάτων.

Η αναμορφωμένη Κ.Α.Π. επικεντρώνεται στην διασφάλιση του αγροτικού εισοδήματος, με την καταβολή ενισχύσεων βασισμένων σε δικαιώματα παραγωγής, ανεξάρτητα από το ύψος αυτής. Εντούτοις, οι επικριτές υποστηρίζουν ότι δεν είναι δυνατός ο καθορισμός του ελάχιστου αγροτικού εισοδήματος, ούτε η σύγκρισή του με άλλους κλάδους της οικονομίας, ή π.χ. με τον αστικό χώρο. Επιπρόσθετα, καθώς η ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση βασίζεται σε παρελθούσες καλλιέργειες και χρήσεις γεωργικής γης, επιτείνεται η ανισότητα ακόμη και εντός του αγροτικού χώρου, με συνέπεια σήμερα δύο ταυτόσημες εκμεταλλεύσεις να λαμβάνουν διαφορετικό ύψος ενίσχυσης.

Ισχυρό αντίλογο συναντά το επιχείρημα ότι οι γεωργοί στην Ε.Ε. βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, επειδή πρέπει να ανταποκρίνονται σε αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την ευζωία των εκτρεφόμενων ζώων και για το λόγο αυτό πρέπει να ενισχύονται. Βρίσκεται σε άμεση αντίθεση με την περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. Οι παραγωγοί αποζημιώνονται για να χρησιμοποιούν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές ή να

[5] Οι απόψεις που ακολουθούν αποτελούν μία πρώτη εισροή για την ενδιάμεση αναθεώρηση της νέας Κ.Α.Π. και εκφράζονται από τον μνημονεύοντα Διεθνή οργανισμό και για τον λόγο αυτό πρέπει να αντιμετωπίζονται με τη δέουσα κριτική. Εντούτοις,, καθώς δεν υπάρχει ιδιαίτερη μνεία για την ενδιάμεση αναθεώρηση σε Διεθνές επίπεδο, αποτελούν μία πρώτη βάση προβληματισμού για το μέλλον της νέας ΚΑΠ

μην διαθέτουν ανεξέλεγκτα τα λύματα κτηνοτροφικών μονάδων, ενέργειες που αντιτίθενται στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Ένα ακόμη ζήτημα που θίγεται από τους επικριτές της νέας Κ.Α.Π. είναι το δημοσιονομικό, και ιδιαίτερα η χρηματοδότηση του 2^{ου} πυλώνα για την αγροτική ανάπτυξη. Σύμφωνα με το 2^{ο} πυλώνα της Κ.Α.Π. καταβάλλονται ενισχύσεις στους παραγωγούς που αναλαμβάνουν περιβαλλοντικές δεσμεύσεις ή διαφοροποιούν την παραγωγική τους δραστηριότητα. Η προοπτική για το χρονικό διάστημα 2007 – 2013 μάλιστα, κάνει λόγο για αύξηση των σχετικών κονδυλίων της τάξης του 25%. Εντούτοις αυτό είναι δυνατό να συμβεί μόνο εφόσον αυξηθεί ο συνολικός προϋπολογισμός της Ε.Ε., κάτι στο οποίο αντιτίθενται οι κύριοι χρηματοδότες. Το πιθανότερο είναι να επέλθει μείωση των σχετικών πιστώσεων. Η Γάλλο – Γερμανική συμφωνία, η οποία στη συνέχεια υποστηρίχθηκε και από τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε., «κλειδώνει» τα ποσά των άμεσων ενισχύσεων που θα λαμβάνουν οι αγρότες έως το 2013, γεγονός που υποδηλώνει ότι οποιαδήποτε μείωση του προϋπολογισμού θα έχει επίπτωση στον 2^{ο} πυλώνα.

Ακόμη όμως και στην περίπτωση που οι πιστώσεις του 2^{ου} πυλώνα αυξηθούν, υπάρχει αντίλογος για τις επιπτώσεις που θα έχουν οι τιθέμενοι στόχοι, ήτοι της περιβαλλοντικής προστασίας, της αγροτικής ανάπτυξης και της ποιότητας των τροφίμων. Υπάρχει ο κίνδυνος οι ενισχύσεις σε φιλοπεριβαλλοντικά συστήματα να αυξήσουν την αξία της γης και τα ενοίκια των εδαφών με συνέπεια περιορισμένα οφέλη για τους αγρότες.

Ένα ακόμη ζήτημα προκύπτει από το γεγονός ότι δεν είναι καθολικά αποδεκτή η ανάληψη του κόστους αγροτικής ανάπτυξης, συνολικά από την αγροτική πολιτική της Ε.Ε.. Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι πρέπει να ενταχθεί στις λοιπές πολιτικές συνοχής, ή να αποτελέσει ευθύνη, να μεταβιβαστεί δηλαδή, στα κράτη – μέλη. Αν και η εκτατική γεωργία που ασκείται από μικροκαλλιεργητές, συμβάλλει στην διατήρηση του αγροτικού τοπίου, εντούτοις υπάρχει και η άποψη ότι οι σχετικές πολιτικές και συνεπώς η χρηματοδότηση για την στήριξή της, πρέπει να αποτελέσουν ευθύνη των κυβερνήσεων των κρατών – μελών. Η χρηματοδότηση πρέπει να είναι εθελοντική και σε πρώτη φάση να τεθούν αυστηρά ανώτατα όρια, τα οποία θα αίρονται, όσο η χρηματοδότηση της Ε.Ε. θα μειώνεται. Τελικά, μόνο οι χώρες με κατά κεφαλή ΑΕΠ χαμηλότερο του μέσου όρου της Ε.Ε. θα είναι αποδέκτες χρηματοδότησης από τη νέα Κ.Α.Π. Αν και η Γαλλία αντιτίθεται προς το παρόν, οι προβλέψεις συντείνουν ότι από το 2013 και μετά θα καταστεί «καθαρός χρηματοδότης» της πολιτικής, οπότε η στάση της τότε – ίσως και νωρίτερα – είναι συζητήσιμη.

Ο πυρήνας της αναμόρφωσης της Κ.Α.Π. εστιάζεται στην κατάργηση των ενισχύσεων που προκαλούν στρεβλώσεις στις εμπορικές συναλλαγές. Στον αντίποδα, η Ε.Ε. εκτιμάται ότι θα κινηθεί στην κατεύθυνση ενίσχυσης εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών προσανατολισμένων στην αγροτική παραγωγή, την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και την διατήρηση του αγροτικού τοπίου. Επιπλέον, η Ε.Ε. ενδεχόμενα να κινηθεί στην κατεύθυνση της συγχρηματοδότησης της πολιτικής. Οι υποστηρικτές της πολιτικής αυτής επιχειρηματολογούν ότι με τον τρόπο αυτό η Ε.Ε. θα αξιοποιήσει αποδοτικότερα τους πόρους, θα λυθούν τα προβλήματα του προϋπολογισμού και θα βελτιωθεί η θέση της στις εμπορικές διαπραγματεύσεις.

Τέλος, σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων, ασκείται κριτική κατά πόσο η παρέμβαση της Ε.Ε. και των τοπικών κυβερνήσεων είναι σε θέση να κατευθύνουν ή έστω να επηρεάσουν τις αγορές. Υποστηρίζουν ότι οι καταναλωτές επιβραβεύουν την ποιότητα και τις τιμές των προϊόντων μόνο όταν τα αγοράζουν. Ο ρόλος της πολιτικής πρέπει να περιοριστεί στην βοήθεια των αγροτών να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις της αγοράς και τις μεταβαλλόμενες καταναλωτικές συνήθειες ώστε να δικαιολογείται η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.

Επί του παρόντος, η ενδιάμεση μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. είναι δύσκολη και αυτό οφείλεται κυρίως σε τρεις λόγους

1. *Την ευαίσθητη ισορροπία δυνάμεων μεταξύ των Κρατών – Μελών*
2. *Τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο εσωτερικό της Ε.Ε.*
3. *Το αγροτικό λόμπυ*

Τα μεγαλύτερα κράτη μέλη έχουν διαφορετικές απόψεις στο θέμα της αναμόρφωσης. Η Γαλλία ηγείται μιας ομάδας χωρών, που περιλαμβάνει την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα την Αυστρία και το Βέλγιο, που αντιτίθενται στην αναμόρφωση. Η αντίθετη άποψη εκφράζεται από την Μ. Βρετανία, την Δανία και την Σουηδία και ανάλογα με την περίσταση από την Ιταλία, την Ολλανδία και τη Γερμανία.

Η θέση της Γερμανίας ως κύριου χρηματοδότη της αγροτικής πολιτικής είναι ιδιαίτερα λεπτή, καθώς από τη μία αναλαμβάνει υψηλό δημοσιονομικό κόστος, από την άλλη δεν επιθυμεί την υπονόμευση του Γαλλο – Γερμανικού άξονα. Η νέα καγκελάριος της Γερμανίας φαίνεται να έχει θετική άποψη για την μεταρρύθμιση,

ενώ δεν διατηρεί – σε αντίθεση με τον Γάλλο πρόεδρο – ιστορικούς δεσμούς με τα λόμπυ των αγροτών.

Ένας πρόσθετος παράγοντας αφορά την στάση των νέων κρατών μελών, που προς το παρόν είναι αβέβαια. Αν και δεν φαίνεται να είναι (προς το παρόν) ωφελημένοι από τη νέα ΚΑΠ, εντούτοις δεν φαίνεται να στηρίζουν και την αναμόρφωσή της. Μεγάλο μέρος των εκμεταλλεύσεών τους είναι οριακές και απλά καλύπτουν τις διατροφικές ανάγκες των ιδιοκτητών τους, ενώ το μέγεθος των ενισχύσεων που λαμβάνουν είναι ιδιαίτερα χαμηλό.

Μακροπρόθεσμα η αυξανόμενη διαφοροποίηση στο εσωτερικό της Ε.Ε. εκτιμάται ότι θα ασκήσει κλιμακούμενη πίεση στην εφαρμογή ενός μοντέλου πολιτικής για το σύνολο της διευρυμένης Ευρώπης. Μία ένωση αποτελούμενη από 27 κράτη (μετά την ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας) θα περιλαμβάνει ένα διαφοροποιημένο πλέγμα οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών στον αγροτικό χώρο. Για το λόγο αυτό ο 2^{ος} πυλώνας της αγροτικής ανάπτυξης αποκτά ολοένα αυξανόμενη σημασία. Ήδη κατόρθωσε να δώσει στα κράτη μέλη την δυνατότητα να καταρτίσουν πολιτικές προσαρμοσμένες στις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες τους. Παρέχει επίσης τη δυνατότητα αποδοτικότερης χρήσης του Δημοσίου χρήματος.

Συμπερασματικά, οι επικριτές της νέας Κ.Α.Π. επιζητούν την μετάβαση από το ξεπερασμένο, διχαστικό και αναποτελεσματικό σύστημα των δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης που επιτείνει τις ανισότητες, όπως τουλάχιστον υποστηρίζουν, σε ένα πλέγμα συνεργαζόμενων πολιτικών γεωργίας, τροφίμων, περιβάλλοντος και αγροτικής ανάπτυξης. Εντούτοις, σύμφωνα με την ίδια άποψη, η μεγαλύτερη αυτονομία των κρατών μελών στην επιλογή των πολιτικών, θα επιφέρει και την αντίστοιχη ευθύνη χρηματοδότησής τους. Η μεταρρύθμιση βασισμένη σε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές, θα συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της πολιτικής, θα απελευθερώσει περισσότερους πόρους για τα φτωχότερα κράτη μέλη και θα βελτιώσει τη θέση της Ε.Ε. στις εμπορικές διαπραγματεύσεις.

Αυτή τη στιγμή στο εσωτερικό της Ε.Ε. επικρατεί μία σύγκρουση ομάδων διαφορετικών συμφερόντων. Το συνεχές ενδιαφέρον για την διατήρηση του αγροτικού χώρου, την αγροτική ανάπτυξη και την παραγωγή ποιοτικών τροφίμων, είναι αποτέλεσμα της αυξανομένης επιρροής ομάδων πίεσης, όπως οι οικολογικές οργανώσεις ή οι οργανώσεις καταναλωτών που έρχονται σε αντίθεση με το αγροτικό λόμπυ. Δεν έχουν καταφέρει όμως ακόμη να προκαλέσουν δραστική μεταρρύθμιση της αγροτικής πολιτικής. Αν και εισήγαγαν νέα θέματα προς

συζήτηση, όπως η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων, ή περιβαλλοντικά ζητήματα, εντούτοις δεν έχουν φθάσει ακόμη να θίξουν τον σκληρό πυρήνα της πολιτικής. Ακόμη και στο άμεσο μέλλον, είναι μάλλον απίθανο να επιφέρουν το μέγεθος της αλλαγής που επιθυμούν.

Όλα τα παραπάνω είναι ενδεικτικά του κλίματος που επικρατεί στο εσωτερικό της Ε.Ε. Το βέβαιο είναι πως η Κ.Α.Π. είναι ισχυρό όργανο πολιτικής, που πρέπει να χρησιμοποιηθεί ώστε να προάγει σε ευρεία κλίμακα την αειφορική γεωργία. Εκτιμάται ότι θα υπάρξει μεταστροφή από την παραγωγή και διασφάλιση των εισοδημάτων των παραγωγών, στην ποιότητα των προϊόντων και των μεθόδων παραγωγής, την ασφάλεια τροφίμων, την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, του περιβάλλοντος και της φυσιογνωμίας του τοπίου στις αγροτικές περιοχές.

Η αειφορική γεωργία σε μία διευρυμένη Ε.Ε. απαιτεί συνεχή οικονομική ενίσχυση. Για το λόγο αυτό ο προϋπολογισμός της Κ.Α.Π. δεν θα μειωθεί, αλλά θα επαναπροσδιορισθεί. Από το 2010 και μετά, όλες οι ενισχύσεις που βασίζονται στην παραγωγή θα μετατραπούν σε ενισχύσεις βασισμένες σε οικολογικά και ποιοτικά κριτήρια.

1. *το τεχνητά υψηλό επίπεδο τιμών στην Ευρώπη, θα δεχθεί πιέσεις από τη δασμολογική μείωση που έχει συμφωνηθεί στα πλαίσια του ΠΟΕ.*

2. *ο όγκος των ενισχύσεων θα συρρικνωθεί σταδιακά, καθώς οι συζητήσεις για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. θα εντείνονται*

3. *οι ομάδες πίεσης θα συνεχίζουν εμφατικά τις οχλήσεις προς την κατεύθυνση της περιβαλλοντικής προστασίας και της αγροτικής ανάπτυξης.*

Σήμερα, η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία και την Ιρλανδία, βρίσκεται στην ομάδα χωρών που απολαμβάνει περισσότερα από ότι συνεισφέρει στην διαμόρφωση του προϋπολογισμού της Κ.Α.Π., λαμβάνοντας περίπου 2 δις.€. Στον αντίποδα βρίσκονται χώρες όπως η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία και η Ολλανδία, που αποτελούν τους κύριους χρηματοδότες. Η πρόκληση αφορά την καλλιέργεια κλίματος στο εσωτερικό των χωρών στο ενδιάμεσο, Ο βαθμός και η κατεύθυνση κατά την οποία θα μεταβληθεί ο υπάρχων συσχετισμός δυνάμεων θα καθορίσει τις μεταβολές τις πολιτικής με τις όποιες επιδράσεις στο περιβάλλον του αγροτικού χώρου. Εφόσον δε αυτές οριστικοποιηθούν, θα είναι επιβεβλημένος ο επαναπροσδιορισμός και η εξειδίκευση του σχεδίου, προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα.

2.3. Παράγοντες διαμόρφωσης στρατηγικής

2.3.1. Εισαγωγή

Μετά την αξιολόγηση των προβλημάτων και προοπτικών της Περιφέρειας και αφού έχουν επισημανθεί και ιεραρχηθεί οι παράγοντες που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον, τόσο από πλευράς αξιοποίησής τους όσο και από πλευράς αντιμετώπισης προβλημάτων, επόμενο βήμα είναι η κατάστρωση της κατάλληλης στρατηγικής, στην οποία θα βασισθεί η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

Η επιλογή της στρατηγικής θα ανταποκρίνεται σε σειρά κριτηρίων, που θέτουν το περίγραμμα στο οποίο θα αναπτυχθεί, ώστε να είναι δυνατή η εστίαση σε συντονισμένες παρεμβάσεις, για την επίτευξη των τεθέντων στόχων.

Ο καθορισμός των κριτηρίων βασίζεται στην ενδελεχή εξέταση του μίγματος πολιτικής που διαμορφώνει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα εξελιχθεί η γεωργική δραστηριότητα, μετά την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής το 2003/04, μέχρι και το τέλος του 2012. Υπό το πρίσμα αυτό, η ανταπόκριση της στρατηγικής στα κριτήρια, διασφαλίζει την εναρμόνιση των παρεμβάσεων με τους στόχους που έχουν τεθεί από τις προαναφερόμενες πολιτικές και ιδιαίτερα την νέα αναμορφωμένη ΚΑΠ και το ΕΣΣΑ.

Ειδικότερα, εξετάζεται το πλαίσιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, οι στόχοι και η σύμπνοιά της με την στρατηγική της Λισσαβώνας και τις αρχές του Γκέτεμποργκ. Λαμβάνονται υπόψη οι προτεινόμενες από το Συμβούλιο κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη, το Φεβρουάριο του 2006, που χρησιμοποιήθηκαν και για την κατάστρωση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Επιπλέον εξετάζονται τα βασικά στοιχεία της Περιβαλλοντικής πολιτικής όπως εξειδικεύεται στο Πρόγραμμα Περιβάλλον 2010 και το Κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, του Ιουνίου 2006.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην στρατηγική της Ε.Ε. για τα βιοκαύσιμα, όπως αυτή εκφράζεται με την τελευταία ανακοίνωση της Επιτροπής τον Φεβρουάριο του 2006 και το Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία, σύμφωνα (COM 2004) .

Τέλος γίνεται αναφορά και στο νέο καθεστώς που διέπει τα εγγυημένα – παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα και τα προϊόντα προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης και προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, βάσει των νέων κανονισμών 509 & 510/2006.

2.3.2. Αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2003/04. Στόχοι και σύμπνοια με τη στρατηγική της Λισσαβόνας

Οι αρχές που διαμόρφωσαν την πρόσφατη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. συνοψίζονται επιγραμματικά σε **«καλές οικονομικές επιδόσεις»** σε συνδυασμό με **«την αειφόρο χρήση φυσικών πόρων».** Η κοινή γεωργική πολιτική και η μελλοντική της ανάπτυξη, μεταξύ των άλλων στόχων, συμβάλουν στην επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ενθάρρυνση υγιεινών προϊόντων υψηλής ποιότητας, μεθόδων περιβαλλοντικώς αειφόρου παραγωγής, συμπεριλαμβανομένης της βιολογικής παραγωγής και των ανανεώσιμων πρώτων υλών και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Ειδικότερα, οι στόχοι της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π του 2003/04 συνοψίζονται στα κάτωθι:

- ***Στην προσανατολισμό της γεωργίας στην αγορά*** μέσω της αποσύνδεσης των άμεσων ενισχύσεων από την παραγωγή και της ενθάρρυνσης των γεωργών να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες της αγοράς.

- ***Στην περιβαλλοντική αειφορία,*** καταργώντας τα κίνητρα παραγωγής που μπορούν να έχουν επιζήμιες επιπτώσεις στο περιβάλλον, και συνδέοντας τις ενισχύσεις με την παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών.

- ***Στην ανάπτυξη καινοτόμων γεωργικών προϊόντων,*** προϊόντων ποιότητας και τη βελτίωση των προτύπων προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Η νέα Κ.Α.Π. οδηγεί τους γεωργούς να συγκεντρωθούν στην επαγγελματική δραστηριότητά τους και μετατοπίζει την έμφαση από τη στήριξη της αγοράς στον προσανατολισμό προς την αγορά. ***Η αγροτική ανάπτυξη (2^{ος} Πυλώνας της Κ.Α.Π.) αποτελεί βασικό εργαλείο για την αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα και για την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και της καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές.***. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης μπορεί να διευκολύνει την καθοδήγηση της διαδικασίας αυτής προς μια πιο ευέλικτη οικονομία υψηλότερης προστιθέμενης αξίας — σε συμφωνία με τη στρατηγική της Λισσαβόνας.

Βασικά στοιχεία της Στρατηγικής της Λισσαβόνας

1. *Ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς σε έκταση και σε βάθος*
2. *Εξασφάλιση ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών εντός και εκτός Ευρώπης*
3. *Βελτίωση και επέκταση των ευρωπαϊκών υποδομών*
4. *Τόνωση των επενδύσεων και βελτίωση του φορολογικού περιβάλλοντος στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (Ε & Α)*
5. *Διευκόλυνση της καινοτομίας, της απορρόφησης των τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και της αειφόρου χρήσης των πόρων*
6. *Εντονότερη προώθηση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών*
7. *Καταπολέμηση της ανεργίας των νέων*
8. *Ακριβέστερος προσανατολισμός του Ταμείου Συνοχής και των διαρθρωτικών ταμείων τηςς ΕΕ προς την καινοτομία, την εκπαίδευση και τις υποδομές*
9. *Βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων και περιορισμός της γραφειοκρατίας*

Αναθεώρηση της Κ.Γ.Π. 2003/04 και στρατηγική της Λισσαβώνας

Η νέα περίοδος προγραμματισμού παρέχει μια μοναδική ευκαιρία να επανεστιασθεί η στήριξη από το ΕΓΤΑΑ στη μεγέθυνση, την απασχόληση και την αειφορία. Από την άποψη αυτή, ευθυγραμμίζεται πλήρως με τη δήλωση για τις κατευθυντήριες αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και το ανανεωμένο πρόγραμμα δράσης της Λισσαβόνας, που εστιάζει τους πόρους στη μετατροπή της Ευρώπης σε ελκυστικότερο τόπο επενδύσεων και εργασίας, στην προώθηση της γνώσης και της καινοτομίας για την ανάπτυξη και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Επιγραμματικά τα εργαλεία αγροτικής ανάπτυξης είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τους στόχους της Λισσαβόνας μέσω:

1. ***Επενδύσεων στην κοινωνία της πληροφορίας και την ανάπτυξη Τεχνολογιών Πληροφοριών & Επικοινωνιών*** *, όπως η προώθηση νέων τρόπων πώλησης και αντιμετώπισης των κινδύνων, η παροχή συνδυασμών εξοπλισμού πληροφορικής, δικτύωσης και κατάρτισης και η παροχή διευκολυντικών προς τον αγροτουρισμό δραστηριοτήτων*

2. *Διευκόλυνσης της καινοτομίας στην αλυσίδα της προσφοράς, όπως η παραγωγή προϊόντων ποιότητας, στοχοθετημένες επενδύσεις σε εξοπλισμό, διαχειριστικές μεθόδους και επαγγελματική κατάρτιση*

3. *Συνεργασίας στην Ε & Α μέσω της δικτύωσης και της ανταλλαγής εμπειριών.*

4. *Συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στα πρότυπα της Κ.Π. Leader*

5. *Ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, μέσω προαγωγής της επιχειρηματικότητας, βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων, ανάπτυξης συστημάτων και σημάτων ποιότητας κ.λ.π*

6. *Δημιουργίας θέσεων εργασίας και διαφοροποίηση των αγροτικών δραστηριοτήτων, στηρίζοντας τη σύσταση μικροεπιχειρήσεων στον τουρισμό ή τη βιοτεχνία και την αξιοποίηση παραδοσιακών δεξιοτήτων.*

2.3.3. Κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη (περίοδος προγραμματισμού 2007-2013)

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 ορίζει το σκοπό και το πεδίο εφαρμογής της στήριξης που παρέχει το ΕΓΤΑΑ. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές προσδιορίζουν τους τομείς που έχουν σημασία για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων της Κοινότητας, ιδίως σε σχέση με τους στόχους αειφορίας του Γκέτεμποργκ και την ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας για τη μεγέθυνση και την απασχόληση.

Οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη θα συμβάλλουν στα ακόλουθα:

- *προσδιορισμός και συμφωνία για τους τομείς στους οποίους η προσφυγή στη στήριξη της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη δημιουργεί τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ,*

- *σύνδεση με τις κύριες προτεραιότητες της ΕΕ (Λισσαβόνα, Γκέτεμποργκ) και μετατροπή τους σε πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη ,*

- *εξασφάλιση συνέπειας με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ, ιδίως στους τομείς της συνοχής και του περιβάλλοντος,*

- *πλαισίωση της εφαρμογής της νέας κοινής γεωργικής πολιτικής (Κ.Α.Π.) που είναι προσανατολισμένη στις απαιτήσεις της αγοράς και της αναγκαίας αναδιάρθρωσης που αυτή συνεπάγεται στα παλαιά και στα νέα κράτη μέλη.*

Η μελλοντική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης εστιάζεται σε τρεις τομείς ζωτικής σημασίας: την οικονομία των γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής, το περιβάλλον και την ευρύτερη αγροτική οικονομία και πληθυσμό.

Η νέα γενιά των στρατηγικών και προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης πρόκειται να διαμορφωθεί γύρω από τέσσερις άξονες, και συγκεκριμένα:

- τον άξονα 1, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας,

  Τέτοιες δράσεις μπορεί να είναι μεταξύ άλλων οι εξής:

  - *Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός του τομέα της γεωργίας,*
  - *Η βελτίωση της ενοποίησης της αλυσίδας των γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής.*
  - *Η διευκόλυνση της καινοτομίας και της πρόσβασης στην έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α).*
  - *Η ενθάρρυνση της υιοθέτησης και διάδοσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (ΤΠΕ).*
  - *Η προώθηση της δυναμικής επιχειρηματικότητας.*
  - *Η ανάπτυξη νέων αγορών για τα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα.*
  - *Η βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της δασοκομίας.*

- τον άξονα 2, για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου,

  - *Η προώθηση περιβαλλοντικών υπηρεσιών και φιλικών προς τα ζώα πρακτικών εκτροφής.*
  - *Η διατήρηση του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα, καθώς και των δασών.*
  - *Η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.*

- *Η παγίωση της συμβολής της βιολογικής γεωργίας.*
- *Η ενθάρρυνση αμοιβαία επωφελών περιβαλλοντικών /οικονομικών πρωτοβουλιών.*
- *Η προώθηση της εδαφικής ισορροπίας.*

- τον άξονα 3, για την ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

  - *Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και του ποσοστού απασχόλησης στην ευρύτερη αγροτική οικονομία.*
  - *Η ενθάρρυνση της εισόδου γυναικών στην αγορά εργασίας.*
  - *Η αναζωογόνηση των χωριών*
  - *Η ανάπτυξη μικροεπιχειρήσεων και χειροτεχνίας*
  - *Η κατάρτιση νέων σε δεξιότητες απαραίτητες για τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας*
  - *Η ενθάρρυνση της υιοθέτησης και διάδοσης ΤΠΕ.*
  - *Η ανάπτυξη καινοτόμου χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας*
  - *Η ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τουρισμού.*
  - *Η αναβάθμιση της τοπικής υποδομής, ιδίως στα νέα κράτη μέλη.*

- του άξονα 4, περί Leader.

  Η στήριξη στο πλαίσιο του άξονα 4 παρέχει τη δυνατότητα να συνδυασθούν και οι τρεις στόχοι —ανταγωνιστικότητα, περιβάλλον και ποιότητα ζωής/διαφοροποίηση— στο πλαίσιο μιας τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής υπό την ηγεσία της Κοινότητας που θα στηρίζεται στις τοπικές ανάγκες και πλεονεκτήματα.

  - *η δημιουργία τοπικών ικανοτήτων συγκρότησης κοινοπραξιών, η εμψύχωση και η προαγωγή της απόκτησης δεξιοτήτων*
  - *η προώθηση κοινοπραξιών δημόσιου-ιδιωτικού τομέα - ενθάρρυνση καινοτόμων προσεγγίσεων.*
  - *η προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας.*
  - *η βελτίωση της τοπικής διακυβέρνησης.*

2.3.4. Περιβαλλοντική Πολιτική

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Εντούτοις, σημαντική πρόκληση αποτελεί ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος με τη συνεχιζόμενη οικονομική μεγέθυνση, κατά μακροπρόθεσμα αειφόρο τρόπο. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων τονώνει την καινοτομία και τις εμπορικές ευκαιρίες. Η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική είναι στενά συνυφασμένες μεταξύ τους.

Ακρογωνιαίος λίθος της δράσης της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος είναι το πρόγραμμα δράσης, με τίτλο "Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας" που εστιάζεται στα εξής θέματα :

- *αλλαγή του κλίματος και η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη·*
- *φυσικά ενδιαιτήματα και άγρια πανίδα και χλωρίδα·*
- *θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία·*
- *φυσικοί πόροι και διαχείριση των αποβλήτων.*

Τα διαθεματικά ζητήματα αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο θεματικών στρατηγικών, οι οποίες αφορούν τη ρύπανση του αέρα, την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και την ανακύκλωσή τους, το θαλάσσιο περιβάλλον, το έδαφος, τα φυτοφάρμακα, τη χρήση των πόρων και το αστικό περιβάλλον.

Επιπλέον, στο πρόγραμμα δράσης τονίζεται η βαρύτητα που έχουν:

- *η εφαρμογή στην πράξη των υφισταμένων περιβαλλοντικών νόμων·*
- *η συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ (π.χ. γεωργία, ανάπτυξη, ενέργεια, αλιεία, βιομηχανία, εσωτερική αγορά, μεταφορές)·*
- *η ενεργός συμμετοχή των επιχειρήσεων και των καταναλωτών στην εξεύρεση λύσεων για τα οικολογικά προβλήματα·*
- *η παροχή στους πολίτες των απαραίτητων πληροφοριών ώστε να κάνουν φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές·*

- *η αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σημασία που έχει η ορθολογική χρησιμοποίηση των γαιών για την προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και τοπίων και για την ελαχιστοποίηση της αστικής ρύπανσης.*

Ολόκληρη η πολιτική βασίζεται στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Οι πληρωμές μπορεί να πραγματοποιηθούν με τη μορφή επενδύσεων για να επιτευχθεί συμμόρφωση προς αυστηρότερα πρότυπα, είτε προς ένα σύστημα ανάκτησης, ανακύκλωσης ή διάθεσης των προϊόντων μετά τη χρήση τους ή με τη μορφή φόρου επιβαλλόμενου στις επιχειρήσεις ή στους καταναλωτές που χρησιμοποιούν μη οικολογικά προϊόντα, π.χ. ορισμένους τύπους συσκευασιών.

Συνολικό στόχο αποτελεί να εξασφαλίθεί σε γενικές γραμμές το ίδιο επίπεδο προστασίας σε όλη την ΕΕ, αλλά η πολιτική είναι αρκετά ευέλικτη ώστε να συνεκτιμά τις κατά τόπους συνθήκες, και να αναγνωρίζει ότι επιβάλλεται να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της περιβαλλοντικής προστασίας και της ανάγκης να παραμείνουν ανταγωνιστικές διεθνώς οι επιχειρήσεις.

2.3.5. Δασική Πολιτική

Ο γενικότερος στόχος του κοινοτικού σχεδίου δράσης για τα δάση, όπως αυτό εξειδικεύεται μέσω της σχετικής ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (COM 2006 302 Τελικό, 15/06/06), είναι η στήριξη και η διεύρυνση της αειφόρου διαχείρισης των δασών και του πολυλειτουργικού τους ρόλου και βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- *τα εθνικά δασικά προγράμματα, ως το κατάλληλο πλαίσιο για την υλοποίηση διεθνών δεσμεύσεων σχετικών με τα δάση·*
- *την αυξανόμενη σημασία γενικότερων και διακλαδικών ζητημάτων στη δασική πολιτική, τα οποία απαιτούν βελτιωμένη συνοχή και συντονισμό·*
- *την ανάγκη επαύξησης της ανταγωνιστικότητας του δασικού τομέα της ΕΕ και της ορθής διακυβέρνησης των κοινοτικών δασών·*
- *την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας.*

Αναγνωρίζοντας το ευρύ φάσμα φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών συνθηκών, καθώς και τις διαφορές στα ιδιοκτησιακά καθεστώτα των κοινοτικών δασών, το σχέδιο δράσης δέχεται την ανάγκη ειδικών προσεγγίσεων και ενεργειών για τους διάφορους τύπους δασών. Τονίζει το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ιδιοκτήτες δασών ως προς την αειφόρο διαχείριση των δασών στην ΕΕ.

Το σχέδιο δράσης αποσκοπεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, καθώς και του προγράμματος του Γκέτεμποργκ για την αειφόρο ανάπτυξη. Μετά το σχέδιο δράσης θα επακολουθήσει μια συμπληρωματική ανακοίνωση σχετικά με την ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών δασικών προϊόντων της ΕΕ, η οποία η συντάσσεται τώρα.

Το σχέδιο δράσης έχει τέσσερις βασικούς στόχους:

– βελτίωση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας·

Βασική ενέργεια αριθ. 1: Εξέταση των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στην οικονομική βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής δασοκομίας

Βασική ενέργεια αριθ. 2: Ενθάρρυνση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του δασικού τομέα

Βασική ενέργεια αριθ. 3: Ανταλλαγή και αξιολόγηση εμπειριών για την αποτίμηση και εμπορία δασικών προϊόντων και υπηρεσιών εκτός ξυλείας.

Βασική ενέργεια αριθ. 4: Προώθηση της χρήσης δασικής βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας

Βασική ενέργεια αριθ. 5: Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ιδιοκτητών δασών και διεύρυνση της εκπαίδευσης και κατάρτισης στη δασοκομία

- **βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος·**

Βασική ενέργεια αριθ. 6: Διευκόλυνση της συμμόρφωσης της ΕΕ προς τις υποχρεώσεις για την άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών στο πλαίσιο της UNFCCC10 και του οικείου πρωτοκόλλου του Κιότο και ενθάρρυνση της προσαρμογής στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος

Βασική ενέργεια αριθ. 7: Συμβολή στην επίτευξη των αναθεωρημένων κοινοτικών στόχων για τη βιοποικιλότητα για την περίοδο από το 2010 και μετέπειτα

Βασική ενέργεια αριθ. 8: Δημιουργία ευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης των δασών

Βασική ενέργεια αριθ. 9: Βελτίωση της προστασίας των δασών στην ΕΕ

- **συμβολή στην ποιότητα ζωής·**

Βασική ενέργεια αριθ. 10: Ενθάρρυνση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πληροφόρησης

Βασική ενέργεια αριθ. 11: Διατήρηση και επαύξηση των προστατευτικών λειτουργιών των δασών

Βασική ενέργεια αριθ. 12: Διεύρυνση του δυναμικού των αστικών και περιαστικών δασών

- **προώθηση του συντονισμού και της επικοινωνίας.**

Βασική ενέργεια αριθ. 13: Ενίσχυση του ρόλου της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής

Βασική ενέργεια αριθ. 14: Ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ τομέων πολιτικής για δασικά θέματα

Βασική ενέργεια αριθ. 15: Εφαρμογή της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (ΑΜΣ)
Βασική ενέργεια αριθ. 16: Ενίσχυση της εικόνας της ΕΕ στις διεθνείς δραστηριότητες για τα δάση στα εθνικά δασικά προγράμματα

Βασική ενέργεια αριθ. 17: Ενθάρρυνση της χρήσης ξύλου και άλλων δασικών προϊόντων από δάση υπό αειφόρο διαχείριση

Βασική ενέργεια αριθ. 18: Βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών και της Επικοινωνίας

2.3.6. Πολιτική για τα βιοκαύσιμα

Η Οδηγία 2003/30/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Μαΐου 2003 στοχεύει στην ικανοποίηση των δεσμεύσεων του πρωτοκόλλου του Κιότο σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές, την ασφάλεια του εφοδιασμού κατά τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στα πλαίσια αυτής, τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι μια ελάχιστη αναλογία βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων διατίθεται στις αγορές τους και παράλληλα να καθορίσουν εθνικούς ενδεικτικούς στόχους. Η Οδηγία καθορίζει τιμή αναφοράς για τους στόχους αυτούς έως τις 31-12-2005 το 2% βάσει του ενεργειακού περιεχομένου επί του συνόλου της βενζίνης και του πετρελαίου ντίζελ που διατίθεται προς χρήση στις μεταφορές, ενώ έως τις 31-12-2010 το ποσοστό αυτό θα πρέπει να έχει ανέλθει σε 5,75%.

Ήδη, έχει ψηφιστεί και αποτελεί νόμο, η απαλλαγή κατάλληλων ποσοτήτων Βιοντήζελ από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, στο νέο αναπτυξιακό νόμο υπάρχει ρητή αναφορά στις καλλιέργειες των ενεργειακών φυτών και έχει αποσταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η **1^{η} Εθνική Έκθεση για τα Βιοκαύσιμα,** κύρια σημεία της οποίας είναι τα εξής :

- *Μεταξύ των πιθανών βιοκαυσίμων που απαριθμούνται στην Οδηγία 2003/30/ΕΚ, τα προσφορότερα για την Ελλάδα είναι το βιοντήζελ και η βιοαιθανόλη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν προωθούνται και άλλα βιοκαύσιμα όπως είναι για παράδειγμα τα καθαρά φυτικά έλαια που επίσης είναι πολύ κατάλληλα για την Ελλάδα.*

- *Το βιοντήζελ δεν παρουσιάζει τεχνικές δυσχέρειες κατά τη διαχείρισή του, οπότε μπορεί να διατεθεί άνετα μέσω της υπάρχουσας υποδομής της αγοράς ντίζελ κίνησης. Αντίθετα, η βιοαιθανόλη φαίνεται ότι παρουσιάζει τεχνικές*

δυσχέρειες αναμεμειγμένη με βενζίνη και για το λόγο αυτό προκρίνεται η περεταίρω επεξεργασία της , όπως συμβαίνει σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

- *Η ποσότητα βιοντήζελ που απαιτείται για την Ελλάδα για να καλύψει τον αντίστοιχο ενδεικτικό στόχο του 5.75%, για το έτος 2010 εκτιμάται σε 148.000 τόνους.*

- *Η ποσότητα βιοαιθανόλης που απαιτείται για την Ελλάδα για το έτος 2010 εκτιμάται σε 390.000 τόνους για να καλύψει τον αντίστοιχο ενδεικτικό στόχο του 5.75%.*

- *Στην Ελλάδα σήμερα υπάρχει σημαντικό δυναμικό αγροτικών καλλιεργειών που μπορούν να διατεθούν για την παραγωγή βιοκαυσίμων.*

- *Για το βιοντήζελ σημαντικό ρόλο αναμένεται να παίξουν το ηλιέλαιο και το βαμβακέλαιο (από εγχώρια παραγωγή), καθώς και το κραμβέλαιο (όταν υπάρξει συστηματική εγχώρια καλλιέργεια της ελαιοκράμβης), ενώ το καπνέλαιο και το ντοματέλαιο αποτελούν πολλά υποσχόμενες εναλλακτικές πρώτες ύλες.*

- *Για τη βιοαιθανόλη σημαντικό ρόλο αναμένεται να παίξει ο γλυκός σόργος που έχει υψηλότερη στρεμματική απόδοση σε βιοαιθανόλη από το ζαχαρότευτλο και από δοκιμαστικές καλλιέργειες δείχνει να ευδοκιμεί σε όλη τη χώρα.*

Τέλος, στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του θεσμικού πλαισίου, και σε στενή συνεργασία με τα Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών, και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ψηφίστηκε το πρώτο σχέδιο νόμου για τα Βιοκαύσιμα. Οι βασικοί **στόχοι** που εξυπηρετούνται με το σχέδιο νόμου είναι:

1. Η αποτελεσματική τήρηση των κοινοτικών δεσμεύσεων της Χώρας στο πλαίσια της Οδηγίας 2003/30.

2. Η ενίσχυση της ασφάλειας της ενεργειακής τροφοδοσίας και της ενεργειακής ανεξαρτησίας με την ταχεία προώθηση της χρήσης των βιοκαυσίμων στις μεταφορές

3. Η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της χρήσης των βιοκαυσίμων

4. Η προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης μέσω της εγκατάστασης εγχώριων επενδύσεων παραγωγής Βιοκαυσίμων

5. Η εξυπηρέτηση των ανωτέρω πολιτικών με μεγιστοποίηση του οφέλους για τον Έλληνα πολίτη και ιδιαίτερα τον Έλληνα αγρότη

Μέχρι σήμερα:

- έχει εκδοθεί η Κοινή Υπουργική Απόφαση για την υιοθέτηση του προτύπου EN14224 για το Βιοντήζελ έτσι ώστε να είναι δυνατή η κυκλοφορία του,
- έχει ψηφιστεί σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών η απαλλαγή κατάλληλων ποσοτήτων βιοντήζελ από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης,
- έχουν ενταχθεί στο νέο αναπτυξιακό νόμο η παραγωγή βιοκαυσίμων ή στερεών καυσίμων από βιομάζα και η παραγωγή βιομάζας από φυτά,
- έχει προκηρυχθεί και είναι ανοιχτό το Μέτρο 6.5 του ΕΠΑΝ που επιδοτεί την παραγωγή βιοκαυσίμων.

Τέλος, η πλέον πρόσφατη ανακοίνωση της στρατηγικής της Ε.Ε. για τα βιοκαύσιμα, κινείται σε πλαίσιο επτά αξόνων πολιτικής, που αναφέρονται στην τόνωση της ζήτησης για βιοκαύσιμα, την αποκόμιση περιβαλλοντικών ωφελειών, την ανάπτυξη παραγωγής και διανομής βιοκαυσίμων, την επέκταση του εφοδιασμού με πρώτες ύλες, την ενίσχυση των εμπορικών συναλλαγών, την υποστήριξη αναπτυσσόμενων χωρών, και την στήριξη της έρευνα και ανάπτυξης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον αγροτικό τομέα παρουσιάζει ***ο άξονας της επέκτασης του εφοδιασμού με πρώτες ύλες***, που αποβλέπει να:

1. *καταστήσει την παραγωγή ζάχαρης για βιοαιθανόλη επιλέξιμη για ενισχύσεις τόσο σχετικά με το καθεστώς που δεν αφορά τα τρόφιμα για γη σε αγρανάπαυση όσο και τις ενεργειακές καλλιέργειες*
2. *αξιολογήσει τις ευκαιρίες για επιπρόσθετη επεξεργασία σιτηρών από υφιστάμενα αποθέματα παρέμβασης σε βιοκαύσιμα, ως συμβολή στη μείωση της ποσότητας σιτηρών εξαγόμενων με επιστροφές*
3. *αξιολογήσει την εφαρμογή του καθεστώτων ενεργειακών καλλιεργειών μέχρι το τέλος του έτους 2006*
4. *παρακολουθήσει την επιρροή της ζήτησης βιοκαυσίμων στις τιμές ειδών πρώτης ανάγκης και παραπροϊόντων, τη διαθεσιμότητά τους για ανταγωνιστικές βιομηχανίες*

και την επιρροή στον εφοδιασμό με τρόφιμα και στις τιμές, στην ΕΕ και σε αναπτυσσόμενες χώρες·

5. *χρηματοδοτήσει εξόρμηση για την ενημέρωση των κατόχων εκμεταλλεύσεων και των κατόχων δασών σχετικά με τις ιδιότητες των ενεργειακών καλλιεργειών και τις ευκαιρίες που προσφέρονται·*

6. *παρουσιάσει σχέδιο δράσης για τα δάση, όπου η ενεργειακή χρησιμοποίηση δασικού υλικού θα παίξει σημαντικό ρόλο*

7. *επανεξετάσει τον τρόπο με τον οποίο η νομοθεσία σχετικά με ζωικά παραπροϊόντα θα ήταν δυνατόν να τροποποιηθεί προκειμένου να διευκολυνθούν η αδειοδότηση και η έγκριση εναλλακτικών διεργασιών για την παραγωγή βιοκαυσίμων*

8. *εφαρμόσει τον προτεινόμενο μηχανισμό για την επεξήγηση προτύπων που αφορούν τη δευτερογενή χρήση απορριπτόμενων υλικών.*

2.3.7. Βιολογική γεωργία

Με την πλέον πρόσφατη ανακοίνωση σχετικά με τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία, η Επιτροπή επιδιώκει να εκτιμήσει την κατάσταση και να θέσει τις βάσεις για τη διαμόρφωση πολιτικής κατά τα προσεχή έτη, παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια συνολική στρατηγική θεώρηση της συμβολής της βιολογικής γεωργίας στην κοινή γεωργική πολιτική (Κ.Α.Π.).

Για να εξασφαλιστεί σταθερή ανάπτυξη της αγοράς, χρειάζεται ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Από την ανάλυση της Επιτροπής προέκυψε ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη διευκόλυνση της ανάπτυξης της αγοράς. Το σημερινό μερίδιο στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών μελών (ΕΕ-15) ανέρχεται κατά μέσον όρο σε 2 % περίπου. Για να αυξηθεί το ποσοστό αυτό ή έστω να διατηρηθεί μακροπρόθεσμα, απαιτείται ακριβέστερη εστίαση στις προσδοκίες των καταναλωτών. Ταυτόχρονα, έχει σημασία να διασφαλιστεί η ακεραιότητα του συστήματος ελέγχου.

Το εσωτερικό εμπόριο βιολογικών προϊόντων παρεμποδίζεται από την πληθώρα διαφορετικών εθνικών και ιδιωτικών προτύπων και από την εφαρμογή τους, γεγονός που μπορεί να περιπλέξει πολύ την πώληση βιολογικών προϊόντων σε άλλα κράτη μέλη. Ο καθορισμός κοινών στόχων, η διατύπωση πολυμερούς έννοιας της ισοδυναμίας, η περαιτέρω εναρμόνιση των απαιτήσεων ελέγχου και η μεγαλύτερη έμφαση στο

λογότυπο της ΕΕ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ελαχιστοποίηση των ανωτέρω προβλημάτων.

Για να διευκολυνθεί η επέκταση της βιολογικής γεωργίας, αλλά και να αυξηθεί η παραγωγική ικανότητα, απαιτούνται νέες πληροφορίες και, προ πάντων, νέες τεχνολογίες. Είναι επομένως απαραίτητο να εξασφαλιστεί η αναγκαία έρευνα με αντικείμενο τις βιολογικές μεθόδους γεωργικής παραγωγής και μεταποίησης. Ταυτόχρονα, πρέπει να βελτιωθεί η συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων για την παραγωγή και την αγορά.

Ένας από τους στόχους της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. του 2003 ήταν η προώθηση μεθόδων παραγωγής ικανών να προσφέρουν φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα υψηλής ποιότητας. Η βιολογική γεωργία αποτελεί σημαντικό μηχανισμό για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Οι γεωργοί που εφαρμόζουν βιολογικές μεθόδους δικαιούνται σήμερα στήριξη στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα της Κ.Α.Π. μέσω των άμεσων ενισχύσεων και των μέτρων στήριξης των τιμών. Το σημαντικότερο είναι ότι η βιολογική γεωργία έχει ενταχθεί πλήρως στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης – τον δεύτερο πυλώνα της Κ.Α.Π. – και καταλαμβάνει περίοπτη θέση στα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Η μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. του 2003 παρέχει ένα χρήσιμο πλαίσιο για τη μελλοντική ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και θέτει στη διάθεση των κρατών μελών μια σειρά μέσων.

οι βασικές προτάσεις του

σχεδίου δράσης επικεντρώνονται στα ακόλουθα:

- *ανάπτυξη της αγοράς των βιολογικών τροφίμων καθοδηγούμενη από τις πληροφορίες με την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, την παροχή περισσότερων πληροφοριών και την καλύτερη προβολή σε καταναλωτές και επιχειρήσεις, την τόνωση της χρήσης του λογότυπου της ΕΕ στα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των εισαγόμενων, την αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τα διάφορα πρότυπα και με τη βελτίωση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για την παραγωγή, την προσφορά και τη ζήτηση ως εργαλείων άσκησης πολιτικής και προώθησης στην αγορά·*

- *αύξηση της αποδοτικότητας της δημόσιας χρηματοδότησης της βιολογικής γεωργίας, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν περισσότερο και με μεγαλύτερη συνέπεια τα διάφορα μέσα αγροτικής ανάπτυξης, λόγου χάριν*

μέσω των εθνικών σχεδίων δράσης, και ενισχύοντας την έρευνα για τη βιολογική γεωργία·

- *βελτίωση και ενίσχυση των κοινοτικών προτύπων για τη βιολογική γεωργία και των απαιτήσεων που αφορούν τις εισαγωγές και τους ελέγχους με ορισμό των βασικών αρχών της βιολογικής γεωργίας, ώστε να αναφέρεται ρητά ότι αυτή συνιστά δημόσια υπηρεσία· αύξηση της διαφάνειας και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών· σύσταση ανεξάρτητης επιτροπής για επιστημονικές και τεχνικές γνωμοδοτήσεις· περαιτέρω εναρμόνιση και ενίσχυση των προτύπων μέσω των διεθνών οργανισμών· βελτίωση των προτύπων, π.χ. όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων· συμπλήρωση των προτύπων σε πεδία που δεν καλύπτονται σήμερα, όπως οι υδατοκαλλιέργειες, ή των προτύπων που σχετίζονται με το περιβάλλον, όπως η χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας κ.λπ.· επεξήγηση των προτύπων που απαγορεύουν τη χρήση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ)· αύξηση της αποδοτικότητας και της διαφάνειας του συστήματος ελέγχου· και, τέλος, με την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διατάξεων που διέπουν τις εισαγωγές.*

2.3.8. Εγγυημένα – παραδοσιακά ιδότυπα & προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων

- *Κανονισμός 509/2006 για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα που χαρακτηρίζονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα*
- *Κανονισμός 510/2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων.*

Σε όλη την Ευρώπη υπάρχει απέραντος πλούτος και ευρεία ποικιλία τροφίμων. Όταν, όμως, ένα προϊόν αποκτήσει φήμη που ξεπερνά τα εθνικά σύνορα, μπορεί να βρεθεί σε μία αγορά όπου κάποια προϊόντα, αυτοαποκαλούνται γνήσια - χωρίς να είναι - και χρησιμοποιούν το ίδιο όνομα. Αυτός ο αθέμιτος ανταγωνισμός δεν αποθαρρύνει μόνο τους παραγωγούς, αλλά παραπλανεί και τους καταναλωτές.

Για αυτό το λόγο, το 1992, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιούργησε συστήματα, όπως την ΠΟΠ, την ΠΓΕ και το ΕΠΠΕ για να προωθήσει και να προστατεύσει αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα.

Οι δύο πρόσφατοι κανονισμοί θέτουν το θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου λειτουργεί το Ευρωπαϊκό σύστημα ανάπτυξης και προστασίας των ειδών διατροφής και στοχεύουν στην ενίσχυση δράσεων και την διενέργεια ελέγχων, προκειμένου τα προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά να απολαμβάνουν της προτίμησης των καταναλωτών αφενός, αφετέρου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό από αντίστοιχα χαμηλότερου κόστους και ποιότητας.

Υπό το πρίσμα αυτό η προώθηση παραδοσιακών προϊόντων που παρουσιάζουν ιδιότυπα χαρακτηριστικά μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα για την αγροτική οικονομία, ιδίως στις μειονεκτικές ή στις απομακρυσμένες περιοχές, αφενός, με τη βελτίωση του εισοδήματος των γεωργών και αφετέρου, με τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις εν λόγω περιοχές.

Η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς τροφίμων, θα πρέπει να τίθενται στη διάθεση των οικονομικών φορέων τα μέσα που θα τους επιτρέψουν να αναδείξουν την αξία των προϊόντων τους, διασφαλίζοντας την προστασία των καταναλωτών από τις καταχρηστικές πρακτικές και εξασφαλίζοντας θεμιτές εμπορικές συναλλαγές.

Για να διασφαλισθεί η τήρηση και η σταθερότητα των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, οι παραγωγοί, συγκροτημένοι σε ομάδες, θα πρέπει να ορίζουν ειδικά χαρακτηριστικά στις προδιαγραφές του προϊόντος. Η δυνατότητα καταχώρισης ενός εγγυημένου παραδοσιακού ιδιότυπου προϊόντος θα πρέπει να παρέχεται σε παραγωγούς τρίτων χωρών.

Για να δικαιούνται προστασίας, τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα θα πρέπει να είναι καταχωρισμένα σε κοινοτικό επίπεδο. Η καταχώριση σε μητρώο θα πρέπει επίσης να παρέχει πληροφορίες στους επαγγελματίες και στους καταναλωτές.

Για να αποφευχθεί η δημιουργία άνισων όρων ανταγωνισμού, κάθε παραγωγός, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών τρίτων χωρών, θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί είτε ένα καταχωρισμένο όνομα συνοδευόμενο από μια συγκεκριμένη ένδειξη και, ανάλογα με την περίπτωση, το κοινοτικό σύμβολο που συσχετίζεται με την ένδειξη «εγγυημένο παραδοσιακό ιδιότυπο προϊόν», είτε ένα όνομα καταχωρισμένο ως έχει, υπό τον όρο ότι το παραγόμενο ή μεταποιούμενο γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο πληροί τις απαιτήσεις των αντίστοιχων προδιαγραφών και ο εν λόγω παραγωγός χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες αρχών ή φορέων εξακρίβωσης.

2.3.9. Κριτήρια επιλογής στρατηγικής

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, προσδιορίζονται τα κριτήρια επιλογής της στρατηγικής, σε συνάρτηση με τους στόχους και τις κατευθυντήριες γραμμές που καθορίζονται από τις πολιτικές που συνθέτουν το μακροοικονομικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο θα δραστηριοποιείται εφεξής ο αγροτικός τομέας της Περιφέρειας και πολύ περισσότερο οι περιοχές ενδιαφέροντος που έχουν επιλεγεί προς εφαρμογή του προγράμματος αναδιάρθρωσης.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η όποια αναφορά σε κριτήρια, εστιάζεται σε ποιοτικούς όρους και η οποία επιλογή στρατηγικής πρέπει να κινείται στην κατεύθυνση ικανοποίησής τους, ή συμμόρφωσης με τις προϋποθέσεις που αυτά θέτουν. Βέβαια αυτό πάντα υπό το πρίσμα των δεδομένων οικονομοτεχνικών συνθηκών και του εφαρμοζόμενου μεσοπρόθεσμα μίγματος πολιτικής, αν και η μελετητική ομάδα θα ενσωματώσει τον υψηλότερο δυνατό βαθμό ευελιξίας στον προτεινόμενο σχεδιασμό.

Το σύνολο των κριτηρίων που προτείνονται δεν είναι αμιγώς οικονομικού ενδιαφέροντος, καθώς η πρόκληση επικεντρώνεται πλέον στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών αναδιάρθρωσης, σε όρους αειφορίας, κοινωνικής συνοχής και διατήρησης της πολιτιστικής ταυτότητας.

Εξειδικεύοντας, η προτεινόμενη στρατηγική αναδιάρθρωσης θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα κάτωθι κριτήρια :

1. *στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των προτεινόμενων περιοχών αναδιάρθρωσης*
2. *στην άρση των προβλημάτων και αδυναμιών των προτεινόμενων περιοχών αναδιάρθρωσης.*
3. *στις διαμορφούμενες προοπτικές αναφορικά με την προσφορά και ζήτηση αγροτικών προϊόντων τόσο στο Εσωτερικό της Ε.Ε. όσο και Διεθνώς*
4. *στην αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων*
5. *στην προώθηση της τοπικής και κατ' επέκταση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.*
6. *στην εξασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών προώθησης της καινοτομίας*
7. *στην διάχυση της έννοιας της ποιότητας*

8. *στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και της πολιτιστικής κληρονομιάς*
9. *στην προώθηση παρεμβάσεων προσανατολισμένων στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας*
10. *στη προώθηση της έννοιας της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών*
11. *στην πολυλειτουργικότητα του αγροτικού χώρου*
12. *στον συγκερασμό ανταγωνιστικότητας και περιβαλλοντικής προστασίας*
13. *στην μεγιστοποίηση του Εθνικού στόχου της σταδιακής απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα*
14. *στην προσέλκυση επενδυτικών δραστηριοτήτων*
15. *την προώθηση των δικτυώσεων και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας*

3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

3.1. Βασικά στοιχεία προγράμματος

Η κατάστρωση του Σχεδίου Δράσης, βασίστηκε στο Εθνικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας για την 4η Προγραμματική Περίοδο, συνεπώς ευθυγραμμίστηκε με τις επιταγές του κανονισμού 1698/2005 για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την απόφαση του Συμβουλίου της 20ης Φεβρουαρίου 2006 σχετικά με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τον κανονισμό 1698/2005, άρθρο 69 «…οι συνολικές ετήσιες χορηγήσεις του ΕΓΤΑΑ, προέρχονται από το ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Προσανατολισμού και από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής….». Επιπλέον, η συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ, υπολογίζεται με βάση το ποσό της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης.

Το άρθρο 70 καθορίζει την συνεισφορά του ταμείου «……Στην περίπτωση του 1ου και του 3ου Αξονα ισχύουν ακολούθως τα αντίστοιχα :

- *75 % της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης στις επιλέξιμες περιφέρειες για τον στόχο σύγκλισης*
- *50% της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης στις υπόλοιπες περιφέρειες*

Στην περίπτωση του 2ου άξονα ισχύουν ακολούθως τα αντίστοιχα :

- *80 % της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης στις επιλέξιμες περιφέρειες για τον στόχο σύγκλισης*
- *55 % της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης στις υπόλοιπες περιφέρειες*

Το ελάχιστο ποσοστό συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ σε επίπεδο άξονα είναι το 20%.»

Βασισμένο σε αυτές τις παραδοχές προέκυψε το συνοπτικό Σχέδιο Δράσης για τις Περιοχές Αναδιάρθρωσης το οποίο στην γενική του μορφή αποτελείται από τρεις Άξονες Παρέμβασης και επτά Μέτρα.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Άξονας 1.	**Βελτίωση των διαρθρώσεων του αγροτικού χώρου ώστε να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό και τις ανάγκες της αγοράς**
Μέτρο 1.1.	Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού – κατάρτιση
Μέτρο 1.2.	Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προιόντων.
Μέτρο 1.3.	Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία.
Άξονας 2.	**Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα**
Μέτρο 2.1.	Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών
Μέτρο 2.2.	Αειφορική διαχείριση δασικής γης
Άξονας 3.	**Αναβάθμιση της Ποιότητας ζωής και διαμόρφωση συνθηκών πολυαπασχόλησης**
Μέτρο 3.1.	Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
Μέτρο 3.2.	Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Αξονας 1. Βελτίωση των διαρθρώσεων του αγροτικού χώρου ώστε να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό και τις ανάγκες της αγοράς

Στρατηγική – Στόχοι

Οι κύριοι στόχοι του άξονα επικεντρώνονται στην :

- Ικανότητα των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της αγοράς
- Ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής
- Διασφάλιση της περιβαλλοντικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής βιωσιμότητας των επιλεγμένων περιοχών.

Στο πλαίσιο του Αξονα 1, θα δοθεί υποστήριξη στις παρακάτω Κατηγορίες Μέτρων και Δράσεων:

Μέτρο 1.1. Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού – κατάρτιση

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- *Η ενεργητική προσέγγιση της κατάρτισης και επιμόρφωσης αγροτών και μεταποιητών*
- *Η υιοθέτηση και διεύρυνση της χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας,*

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 1.1.1. Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

- Κατάρτιση σε θέματα σχετικά με βιολογική και ολοκληρωμένη γεωργία και κτηνοτροφία,
- Νέες τεχνικές παραγωγής χαμηλών ενεργειακών εισροών και κόστους, καλλιέργειας ενεργειακών και αρωματικών φυτών,
- ενημέρωση για νέες καλλιέργειες,
- διαχείριση των εκμεταλλεύσεων
- ενημέρωση για μεθόδους προώθησης προϊόντων,
- νέες καταναλωτικές τάσεις και απαιτήσεις της αγοράς,
- κλάδοι παραγωγής με συγκριτικά πλεονεκτήματα,
- κατάρτιση μεταποιητών και εργαζομένων σε μεταποιητικές επιχειρήσεις

Δράση 1.1.2. Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών

Δράση 1.1.3. Υιοθέτηση και διάδοσης τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, ηλ. Επιχειρείν

- Χρήση Η/Υ,
- Αξιοποίηση του Διαδικτύου,
- Ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου

Μέτρο 1.2. Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- Η ανάπτυξη νέων αγορών για τα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα.
- Η ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και προϊόντων ποιότητας
- Η βελτίωση της ενοποίησης της αλυσίδας των γεωργικών προϊόντων και των ειδών διατροφής.

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 1.2.1. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων

- Διαλογή, τυποποίηση, συσκευασία
- Καθετοποίηση της παραγωγής
- Παραγωγή νέων μεταποιημένων προϊόντων
- Προώθηση της εμπορίας – διαφήμιση
- Παραγωγή βιοενέργειας – pellets

Δράση 1.2.2. Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας

- Συνεργασίες για την ανάπτυξη νέων προϊόντων
- Βελτίωση των χαρακτηριστικών υπαρχόντων προϊόντων ποιότητας
- Βιολογικά – ολοκληρωμένης γεωργίας
- Ενεργειακά φυτά
- Αρωματικά φυτά
- Προϊόντα ΠΟΠ ΠΓΕ – Πιστοποιημένα
- Οπωροκηπευτικά
- Σποροπαραγωγή κτηνοτροφικών φυτών και οσπρίων

Δράση 1.2.3. Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας

- Εγγειοβελτιωτικά,
- Εμπλουτισμός υδροφόρου ορίζοντα
- Μικρά έργα υποδομής, ταμιευτήρες, αρδευτικά, αγροτική οδοποιία

Μέτρο 1.3. *Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία.*

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- *Η χρήση αποδοτικών τεχνικών και τεχνολογιών παραγωγής σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος.*
- *Η προώθηση της δυναμικής επιχειρηματικότητας*

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 1.3.1. Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας

- HACCP
- ISO
- BRS (British Retail Consortium)
- IFS (International Food Standard)

Δράση 1.3.2. Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος

- AGRO 1 &2
- EUREPGAP
- Βιολογική και ολοκληρωμένη πιστοποίηση (γεωργία – κτηνοτροφία)
- Εφαρμογή κατά κύριο λόγο σε φυτά μεγάλης καλλιέργειας και κτηνοτροφικά φυτά

Δράση 1.3.3. Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων

Αξονας 2. Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα

Οι κύριοι στόχοι του άξονα επικεντρώνονται στην :

- *Διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και περιβαλλοντικής ωφέλειας.*
- *Διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου, καθώς και προστασία και βελτίωση των φυσικών πόρων*

Στο πλαίσιο του Αξονα 2, θα δοθεί υποστήριξη στις παρακάτω Κατηγορίες Μέτρων και Δράσεων:

Μέτρο 2.1. Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- Η προώθηση γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον
- Η ανάπτυξη γεωργικών συστημάτων υψηλής φυσικής αξίας

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 2.1.1. Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα

- Εμπλουτισμός οργανικής ουσίας εδαφών (αγρανάπαυση – αμειψισπορά)
- Εκτατικοποίηση παραγωγής (συνεργασία γεωργών – κτηνοτρόφων για την αμοιβαία επωφελή αξιοποίηση βοσκοτόπων)
- Διατήρηση τοπικών ποικιλιών
- Διαχείριση γεωργικών αποβλήτων
- Σωστή χρήση αγροχημικών
- Διατήρηση αγροτικού τοπίου

Δράση 2.1.2. Καλή διαβίωση των ζώων

- Μετεγκαταστάσεις κτηνοτροφικών μονάδων
- Βελτίωση ποιμνιοστασίων
- Διαχείριση λυμάτων
- Διατήρηση ντόπιων φυλών

Δράση 2.1.3. Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές

Μέτρο 2.2. ***<u>Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης δασικής γης:</u>***

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- Η εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στο δασικό τομέα για την αποφυγή δυσμενών εδαφοκλιματικών επιπτώσεων
- Η ανάπτυξη δασικών συστημάτων υψηλής φυσικής αξίας

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 2.2.1. Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών

Δράση 2.2.2. Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης

Δράση 2.2.3. Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις

Αξονας 3. Αναβάθμιση της Ποιότητας ζωής και διαμόρφωση συνθηκών πολυαπασχόλησης

Οι κύριοι στόχοι του άξονα επικεντρώνονται στην :

- *Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών*
- *Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων*
- *Προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής*

Μέτρο 3.1. Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Α. Ως Ειδικός Στόχος του Μέτρου ορίζεται :

- Η εξασφάλιση της οικονομικής αυτοδυναμίας, περιβαλλοντικής προστασίας και διαφύλαξης στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 3.1.1. Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες

- Κατάρτιση σε εναλλακτικές δραστηριότητες
- Ενθάρρυνση χρήσης τεχνολογιών ΤΠΕ

Δράση 3.1.2. Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού

- Ιδιαίτερη μέριμνα να ληφθεί για τις περιοχές όπου αναμένεται να υπάρξει έξοδος απασχολουμένων από την καπνοκαλλιέργεια και την τευτλοκαλλιέργεια.

Δράση 3.1.3. Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων

Μέτρο 3.2. Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

Α. Ως Ειδικοί Στόχοι του Μέτρου ορίζονται :

- Η εξασφάλιση της διαρκούς ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών
- Η προώθηση της έννοιας της ισότητας

Β. Κατηγορίες Δράσεων :

Δράση 3.2.1. Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

- Υποδομές - Υπηρεσίες (τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, ύδρευση)
- Προώθηση της έννοιας της ισότητας - Υπηρεσίες για την στήριξη, διευκόλυνση, κατάρτιση των γυναικών και μειονεκτούντων ατόμων

Δράση 3.2.2. Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών

3.2. Συντονισμός αποφάσεων

1. Προκειμένου το πρόγραμμα ανάπτυξης

- ✓ *Να είναι αποτελεσματικό.*
- ✓ *Να υλοποιηθεί με γρήγορο τρόπο.*
- ✓ *Να μπορεί να λαμβάνονται αποφάσεις ανασχεδιασμού.*
- ✓ *Να συσχετίζεται ανά πάσα στιγμή με τους στόχους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και του ΕΣΣΑΑ και του Π.Α.Α.*
- ✓ *Να έχει μετρήσιμα αποτελέσματα.*
- ✓ *Να παρακολουθείται δυναμικά και τέλος.*
- ✓ *Να αντιμετωπίζονται ζητήματα συμπληρωματικότητας.*

Είναι σκόπιμο να συνοδεύεται από ένα αποτελεσματικό Σύστημα Διαχείρισης και Παρακολούθησης της εφαρμογής του που μεταξύ των άλλων θα εξασφαλίζει και τον Συντονισμό των Αποφάσεων.

Το Σύστημα αυτό θα πρέπει να περιγράφει :

- ✓ *Το διοικητικό πλέγμα υλοποίησης του προτεινόμενου προγράμματος.*
- ✓ *Τις ευθύνες και αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων στην υλοποίησή του.*
- ✓ *Τον τρόπο επικοινωνίας των μελών του Συστήματος.*
- ✓ *Τα απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα.*
- ✓ *Τον προσδιορισμό των σημείων ελέγχου.*
- ✓ *Την καθιέρωση των μηχανισμών παρέμβασης.*
- ✓ *Τον προσδιορισμό των διορθωτικών ενεργειών για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.*

- ✓ *Το σύστημα των απαιτούμενων αναφορών, το περιεχόμενο, τους αποδέκτες, τον τρόπο και τη χρονική περίοδο διακίνησής τους.*
- ✓ *Τους δικαιούχους του προγράμματος.*
- ✓ *Άλλες ενέργειες που θα κριθούν απαραίτητες για τον αποτελεσματικό συντονισμό των Αποφάσεων.*

2. Οργανα Συντονισμού Αποφάσεων

2.1 Ομάδα Συντονισμό Αποφάσεων

Στην ομάδα συμμετέχουν :

α) Εκπρόσωπος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, προτείνεται να ορισθεί από την Περιφερειακή Εκπροσώπηση της Ειδικής Γραμματείας, στη Δυτική Μακεδονία.

β) Εκπρόσωπος του ΟΠΕΚΕΠΕ / Παράρτημα Δυτικής Μακεδονίας.

γ) Εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας.

δ) Εκπρόσωποι από τις τέσσερις (4) Δ/νσεις Γεωργίας των Νομών Δυτ. Μακεδονίας.

ε) Εκπρόσωπος των μελετητών (ΑΝΚΟ Α.Ε. – EURICON).

2.2 Συντονιστής

Συντονιστής προτείνεται να είναι ο εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας, με αναπληρωτή τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

2.3 Γραμματεία

Η Ομάδα Συντονισμού Αποφάσεων, προτείνεται να στηρίζεται από Γραμματεία, η οποία θα προέρχεται από την Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας.

3. Ρόλος, ευθύνες και αρμοδιότητες των μελών της Κοινής Ομάδας

3.1 Η Ομάδα Συντονισμού Αποφάσεων, προτείνεται να στηρίζεται από Γραμματεία, η οποία θα προέρχεται από την Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας.

Ο ρόλος, οι ευθύνες και οι αρμοδιότητες των μελών της Ομάδας, έχουν σχέση με τον καταμερισμό στην υλοποίηση του προγράμματος.

Πιο συγκεκριμένα :

α) Εκπρόσωπος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων :

Μεριμνά για την ομαλή ροή των πιστώσεων, την ταχεία διεκπεραίωση των διαδικασιών υλοποίησης καθώς και των διαφόρων εγκρίσεων, την προώθηση, προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, προτάσεων τροποποίησης κλπ.

β) Εκπρόσωπος του ΟΠΕΚΕΠΕ :

Μεριμνά για την ταχεία καταβολή των ενισχύσεων, την επίλυση προβλημάτων, την συμπληρωματική σχέση με το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.), ενημερώνει για την κανονικότητα καταβολής των επιδοτήσεων κλπ.

γ) Εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης :

Διατυπώνει προτάσεις εξειδίκευσης, σε επίπεδο Περιφέρειας, του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, προωθεί τις διαδικασίες σε περιφερειακό επίπεδο, ενημερώνει τους δικαιούχους, συνεργάζεται με τις Δ/νσεις Γεωργίας των Νομών κλπ.

δ) Εκπρόσωποι από τις τέσσερις (4) Δ/νσεις Γεωργίας των Νομών :

Διατυπώνουν προτάσεις εξειδίκευσης σε επίπεδο Νομού, επιλύουν προβλήματα τοπικού χαρακτήρα, καθοδηγούν και ενημερώνουν τους Δικαιούχους, συνεργάζονται με την Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας, τεκμηριώνουν τοπικές πολιτικές κλπ.

ε) Εκπρόσωποι των μελετητών (ΑΝΚΟ Α.Ε. – EURICON) :

Δημιουργούν βάση δεδομένων για την δυναμική παρακολούθηση του προγράμματος, αποτυπώνουν τα στοιχεία του προγράμματος σε Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS), ενημερώνουν και επικαιροποιούν τα στοιχεία της βάσης με τα στοιχεία του προγράμματος, επεξεργάζονται στατιστικά τα δεδομένα, διατυπώνουν προτάσεις ανασχεδιασμού, τεκμηριώνουν τις αποφάσεις της Κοινής Ομάδας κλπ.

3.1 Η παραπάνω Ομάδα Συντονισμού Αποφάσεων, καλό θα είναι να θεσμοθετηθεί με Υπουργική Απόφαση η άλλη διοικητική πράξη.

3.2 Τα έργο της ομάδας είναι ο συντονισμός των αποφάσεων, η αξιολόγηση και ο ανασχεδιασμός του προγράμματος προκειμένου να είναι ρεαλιστικό και υλοποιήσιμο.

Επιπρόσθετα ο συντονισμός με την Επιτροπή Παρακολούθησης του Εθνικού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.)

4. Τρόπος επικοινωνίας των μελών της Ομάδας

- Η Κοινή Ομάδα συνεδριάζει με πρωτοβουλία – πρόσκληση του Συντονιστή της.
- Στην πρόσκληση αναγράφονται τα θέματα της συνάντησης κατόπιν συνεννόησης με τα άλλα μέλη (αν απαιτηθεί).
- Πριν από την συνεδρίαση μπορούν να τεθούν θέματα από οποιονδήποτε μέλος της Ομάδας υπό τον τίτλο «Διάφορα». Τα θέματα που θα τεθούν με τον τρόπο αυτό συζητώνται με σύμφωνη γνώμη όλων των παρευρισκόμενων.
- Οι αποφάσεις λαμβάνονται σε πνεύμα συναίνεσης.
- Η Ομάδα συνεδριάζει τακτικά μία (1) φορά το χρόνο και έκτακτα όταν το ζητήσει ένα μέλος της ή προκύψει ανάγκη.
- Συνεδριάζει στα γραφεία της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας ή σε άλλο χώρο κοινά αποδεκτό.

- Οι προσκλήσεις, με τα θέματα και τον φάκελο της συνάντησης αποστέλλονται από τον Συντονιστή προς τα μέλη πέντε (5) ημέρες τουλάχιστον πριν από τη συνάντηση.

5. Απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα

- Τα απαιτούμενα έντυπα θα προσδιορισθούν και θα συμφωνηθούν από την Ομάδα Συντονισμού.

- Χρήση γραμματέα εκτελεί η γραμματεία της Ομάδας η οποία, σε συνεργασία με τον Συντονιστή, συγγράφει τα πρακτικά των συναντήσεων και τα κοινοποιεί στα μέλη της Ομάδας.

6. Προσδιορισμός σημείων ελέγχου

- Ο έλεγχος της πορείας του προγράμματος θα γίνεται, κάθε φορά, στα πλαίσια των συνεδριάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης (Ε.Π.) του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.), προκειμένου να μεταφερθούν προτάσεις και απόψεις.

- Όταν παρατηρούνται γεγονότα που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος για τη Δυτ. Μακεδονία.

7. Μηχανισμοί παρέμβασης

Σε κάθε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων ή καθυστερήσεων στην υλοποίηση του προγράμματος, ενημερώνονται το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας για λήψη των αναγκαίων μέτρων.

Ταυτόχρονα με την παραπάνω ενημέρωση, προτείνονται τα αναγκαία μέτρα παρέμβασης καθώς και οι διορθωτικές ενέργειες.

8. Πηγές άντλησης στοιχείων

Τα μέλη της Ομάδας δεν θα κάνουν πρωτογενή εργασία αλλά θα αντλούν πληροφόρηση και στοιχεία από τις αρμόδιες Υπηρεσίες και φορείς παρακολούθησης και διαχείρισης των πόρων του προγράμματος π.χ. ΟΠΕΚΕΠΕ, Δομές Στήριξης, Ομάδας Τοπικής Δράσης, Διαχειριστικές Αρχές κλπ.

9. Αποδέκτες της πληροφόρησης

Η πληροφόρηση για τις εργασίες της Ομάδας θα έχει αποδέκτες όλους τους εμπλεκόμενους στην υλοποίηση του προγράμματος.

10. Λοιπά ζητήματα και ενέργειες για τον αποτελεσματικό συντονισμό των αποφάσεων

- Θα προσδιορισθούν και θα συμφωνηθούν από την Ομάδα.
- Θα τεθούν στα πλαίσια έκδοσης πιθανής διοικητικής πράξης

11. Δικαιούχοι του προγράμματος

- Ο Αξονας 1 θα υλοποιηθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και κατά ένα τμήμα του από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.)
- Ο Αξονας 2 θα υλοποιηθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ίσως από τις Ο.Τ.Δ.
- Ο Αξονας 3 θα υλοποιηθεί από τις Δομές Στήριξης της Υπαίθρου και κατά ένα τμήμα του από τις Ο.Τ.Δ.

Στη φάση αυτή τα ακριβή ποσοστά των Αξόνων δεν μπορούν να προσδιορισθούν καθόσον, δεν συμφωνήθηκε ακόμη το Ε.Σ.Σ.Α.Α. με την Ε.Ε.

3.3. Βαθμός εναρμόμισης των παρεμβάσεων με τους στόχους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και του ΕΣΣΑ

Η όλη διαδικασία κατάρτισης του σχεδίου δράσης, στηρίχθηκε στους στόχους που έχουν τεθεί από την αναμορφωμένη Κοινή Αγροτική Πολιτική και τις Κατευθυντήριες γραμμές για την Αγροτική Ανάπτυξη, όπως αυτές ενσωματώθηκαν στην κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ) για τη νέα Προγραμματική περίοδο 2007 – 2013.

Οι αρχές που διαμόρφωσαν την πρόσφατη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. συνοψίζονται επιγραμματικά σε **«καλές οικονομικές επιδόσεις»** σε συνδυασμό με **«την αειφόρο χρήση φυσικών πόρων».**

Ειδικότερα, οι στόχοι της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π του 2003/04 συνοψίζονται στα κάτωθι:

- ***Στην προσανατολισμό της γεωργίας στην αγορά*** μέσω της αποσύνδεσης των άμεσων ενισχύσεων από την παραγωγή και της ενθάρρυνσης των γεωργών να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες της αγοράς.

- ***Στην περιβαλλοντική αειφορία*****,** καταργώντας τα κίνητρα παραγωγής που μπορούν να έχουν επιζήμιες επιπτώσεις στο περιβάλλον, και συνδέοντας τις ενισχύσεις με την παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών.

- ***Στην ανάπτυξη καινοτόμων γεωργικών προϊόντων*****,** προϊόντων ποιότητας και τη βελτίωση των προτύπων προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Η νέα Κ.Α.Π. οδηγεί τους γεωργούς να συγκεντρωθούν στην επαγγελματική δραστηριότητά τους και μετατοπίζει την έμφαση από τη στήριξη της αγοράς στον προσανατολισμό προς την αγορά. ***Η αγροτική ανάπτυξη (2^{ος} Πυλώνας της Κ.Α.Π.) αποτελεί βασικό εργαλείο για την αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα και για την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και της καινοτομίας στις αγροτικές περιοχές.***. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης μπορεί να διευκολύνει την καθοδήγηση της διαδικασίας αυτής προς μια πιο ευέλικτη οικονομία υψηλότερης προστιθέμενης αξίας — σε συμφωνία με τη στρατηγική της Λισσαβόνας.

Από την άλλη, η στρατηγική του ΕΣΑΑ διαρθρώνεται γύρω από τρεις άξονες ανάπτυξης, ήτοι :

- Άξονας 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.
- Άξονας 2. Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου
- Άξονας 3. Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας.

Ειδικότερα, ο 1ος άξονας του σχεδίου δράσης, «Βελτίωση των διαρθρώσεων του αγροτικού χώρου ώστε να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό και τις ανάγκες της αγοράς», είναι απόλυτα ταυτόσημος με τον 1ο άξονα του ΕΣΑΑ, καθώς εστιάζει στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού και δασικού χώρου των επιλεγμένων περιοχών.

Αποσκοπεί στην βελτίωση της ικανότητας των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της αγοράς, μέσω της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής, υπό το πρίσμα της διασφάλισης της περιβαλλοντικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής βιωσιμότητας των επιλεγμένων περιοχών.

Ενσωματώνει μέτρα που στοχεύουν στην αναβάθμιση και βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την αξιοποίηση του αγροτικού προϊόντος – με την ευρύτερη έννοια – σε όρους ποιότητας και καινοτομίας, ενώ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία.

Με άλλα λόγια κινείται στις κατευθύνσεις που υπαγορεύονται από το πνεύμα του Κανονισμού 1698/2005, αναφορικά με τον 1ο άξονα για την στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης, που εμπεριέχει μέτρα για την ανταγωνιστικότητα του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας, όπως εκείνα που αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης και τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού δυναμικού και την προαγωγή της καινοτομίας καθώς και την βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής και των προϊόντων του πρωτογενή τομέα.

Εξειδικεύοντας, οι κατηγορίες δράσεων, στα πλαίσια του 1ου άξονα του ΕΣΑΑ σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου[6] της 20ης Φεβρουαρίου 2006, κινούνται στην κατεύθυνση :

- Αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού του τομέα της γεωργίας,

[6] Απόφαση σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη (περίοδος προγραμματισμού (2007 – 2013)

- Βελτίωσης της ενοποίησης της αλυσίδας των γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής.
- Διευκόλυνσης της καινοτομίας και πρόσβασης στην έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α).
- Ενθάρρυνσης της υιοθέτησης και διάδοσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (ΤΠΕ).
- Προώθησης της δυναμικής επιχειρηματικότητας.
- Ανάπτυξης νέων αγορών για τα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα.
- Βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της δασοκομίας.

Στο πνεύμα των παραπάνω, οι προτεινόμενες από το πρόγραμμα κατηγορίες δράσεων, αποβλέπουν στην προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης και της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Αποσκοπούν στην διεύρυνση της χρήσης συμβουλευτικών υπηρεσιών και την υιοθέτηση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, ηλ. Επιχειρείν.

Επιδιώκουν την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον ευρύτερο αγροτικό χώρο και στον τομέα της δασοκομίας. Στηρίζουν την βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την αναδιάρθρωση και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας και ενθαρρύνουν την προσαρμογή των μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας και την εφαρμογή συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Τέλος στα πλαίσια διατήρησης των υπαρχόντων και ανάπτυξης νέων αγορών, αλλά και την ευαισθητοποίηση σε θέματα ποιότητας και προστασίας του περιβάλλοντος, προάγουν δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης αναφορικά με τα συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων.

Όπως γίνεται αντιληπτό, τόσο τα μέτρα όσο και οι κατηγορίες δράσεων του προγράμματος συμβάλλουν στην εκπλήρωση των στόχων της αναθεωρημένης Κ.Α.Π., καθώς έχουν σαφή προσανατολισμό στην οικονομία της αγοράς, προβλέπουν την χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών για την μετάβαση σε επιχειρηματικής μορφής γεωργία, στοχεύουν στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων ποιότητας, υπό το πρίσμα

της περιβαλλοντικής αειφορίας, προάγοντας την υιοθέτηση κατάλληλων προτύπων και τεχνολογιών καλλιέργειας και παραγωγής.

Ο δεύτερος άξονας του προγράμματος, «Διατήρηση και βελτίωση των δασών και του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα», ενσωματώνει πρακτικές απόλυτα συμβατές με τις αντίστοιχες του 2^{ου} Αξονα του ΕΣΑΑ.

Εστιάζει στη διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και περιβαλλοντικής ωφέλειας, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και την προστασία και βελτίωση των φυσικών πόρων.

Προτείνει μέτρα που προάγουν την εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών και μεθόδων αειφορικής διαχείρισης της δασικής γης.

Με άλλα λόγια κινείται στις κατευθύνσεις που υπαγορεύονται από το πνεύμα του Κανονισμού 1698/2005, αναφορικά με τον 2^{ο} άξονα για την στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης, που εμπεριέχει μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης και δασικής γης, όπως :

- Προώθησης περιβαλλοντικών υπηρεσιών και φιλικών προς τα ζώα πρακτικών εκτροφής.
- Διατήρησης του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα, καθώς και των δασών.
- Καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος.
- Παγίωσης της συμβολής της βιολογικής γεωργίας.
- Ενθάρρυνσης αμοιβαία επωφελών περιβαλλοντικών /οικονομικών πρωτοβουλιών.
- Προώθησης της εδαφικής ισορροπίας

Στο πνεύμα των παραπάνω, οι προτεινόμενες από το πρόγραμμα κατηγορίες δράσεων, αποβλέπουν στην προώθηση γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και μέτρων για την καλή διαβίωση των ζώων, καθώς και την ανάληψη δράσεων για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση.

Προάγουν την εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στο δασικό τομέα για την αποφυγή δυσμενών εδαφοκλιματικών επιπτώσεων και την ανάπτυξη δασικών συστημάτων υψηλής φυσικής αξίας, μέσω δράσεων πρόληψης, δάσωσης και αποκατάστασης του δασοκομικού δυναμικού καθώς και τη στήριξη μη παραγωγικών επενδύσεων.

Ο δεύτερος άξονας του προγράμματος συμβάλλει κατά κύριο λόγο στην επίτευξη του 2ου στόχου της αναθεωρημένης Κ.Α.Π, στηρίζοντας την περιβαλλοντική αειφορία και αποτρέποντας την υιοθέτηση επιζήμιων περιβαλλοντικών πρακτικών. Κινείται στο πνεύμα εκπλήρωσης των στόχων της πολλαπλής συμμόρφωσης, σύμφωνα με την οποία δειγματοληπτικοί έλεγχοι θα επισημαίνουν περιπτώσεις στις οποίες παραβιάζεται η βασική νομοθεσία που αφορά τη δημόσια υγεία, την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία των ζώων και των φυτών και την κτηνιατρική νομοθεσία. Τα παραπάνω αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, καθώς η απόκλιση από τις επιταγές της πολλαπλής συμμόρφωσης, αποτελεί βασική αιτία αποκλεισμού από την λήψη της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης.

Τέλος, ο τρίτος άξονας του προγράμματος, «Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και διαμόρφωση συνθηκών πολυαπασχόλησης», βρίσκεται σε συνέπεια με τον 3^{ο} άξονα του ΕΣΑΑ, καθώς εστιάζει στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιλεγμένων περιοχών αναδιάρθρωσης, υπό το πρίσμα της προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής.

Προτείνει μέτρα που προάγουν την ανάπτυξη διαφοροποιημένων γεωργικών δραστηριοτήτων και αποσκοπούν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.

Με άλλα λόγια κινείται στις κατευθύνσεις που υπαγορεύονται από το πνεύμα του Κανονισμού 1698/2005, αναφορικά με τον 3^{ο} άξονα για την στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης, που εμπεριέχει μέτρα που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Εξειδικεύοντας, οι κατηγορίες δράσεων, στα πλαίσια του 3^{ου} άξονα του ΕΣΑΑ κινούνται στην κατεύθυνση :

- της αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας και του ποσοστού απασχόλησης στην ευρύτερη αγροτική οικονομία.
- της ενθάρρυνσης της εισόδου γυναικών στην αγορά εργασίας.
- της αναζωογόνησης των χωριών
- της ανάπτυξης μικροεπιχειρήσεων και χειροτεχνίας
- της κατάρτισης νέων σε δεξιότητες απαραίτητες για τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας

- της ενθάρρυνσης της υιοθέτησης και διάδοσης ΤΠΕ.
- της ανάπτυξης και καινοτόμου χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- της ενθάρρυνσης της ανάπτυξης του τουρισμού.
- της αναβάθμισης της τοπικής υποδομής.

Στο πνεύμα των παραπάνω, οι προτεινόμενες από το πρόγραμμα κατηγορίες δράσεων, αποβλέπουν στην προώθηση της πολυαπασχόλησης, της προστασίας του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπρόσθετα, προάγουν την έννοια της ισότητας και επιδιώκουν την μετατροπή των αγροτικών περιοχών σε ελκυστικούς τόπους διαβίωσης.

Ο τρίτος άξονας συμβάλλει στην εκπλήρωση και των τριών στόχων της αναθεωρημένης Κ.Α.Π., καθώς αφενός προάγει την ανταγωνιστικότητα της χωρικής οικονομίας και την εκμετάλλευση της οικονομίας της αγοράς, σε πλαίσιο ευρύτερο από εκείνο της παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Ενσωματώνει την περιβαλλοντική διάσταση καθώς ενισχύει ήπιες δραστηριότητες που αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος και την διαφύλαξη της ταυτότητας του τόπου, ενώ διαπνέεται από την έννοια της καινοτομίας και της ποιότητας. Τέλος αποτελεί το βασικό εργαλείο για την αναδιάρθρωση του αγροτικού χώρου και την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και της καινοτομίας ($2^{ος}$ Πυλώνας της Κ.Α.Π).

4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

4.1. Επιλογή ειδικών ζωνών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών

Προκειμένου να καθορισθούν οι προτεινόμενες ζώνες αναδιάρθρωσης καλλιεργειών χρησιμοποιήθηκε σύνολο ειδικών κριτηρίων επιλογής, καθένα εκ των οποίων ενσωματώνει έναν ποσοτικό η ποιοτικό δείκτη, ώστε να μετατραπούν σε πρακτικά εργαλεία συνδυαστικής αξιολόγησης.

Ειδικότερα, τα κριτήρια στα οποία ανταποκρίθηκε η επιλογή των ειδικών ζωνών αναδιάρθρωσης, ομαδοποιούνται ως εξής:

1. Το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / κάτοικο της περιοχής και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,

2. το ακαθάριστο ετήσιο γεωργικό εισόδημα / στρ., ή κεφαλή ζώου και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,

3. αριθμός απασχολουμένων στον αγροτικό τομέα / συνολικό αριθμό απασχολούμενων και η σύγκρισή του με το αντίστοιχο του Νομού στον οποίο εντάσσεται η υπό θεώρηση ζώνη αναδιάρθρωσης, ή/και της Περιφέρειας,

4. οι χρήσεις γης με ιδιαίτερη έμφαση στην γεωργική έκταση (καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοποι), κάθε Δήμου ως ποσοστό της συνολικής έκτασης

5. επιπρόσθετα, οι αρδευόμενες εκτάσεις ως ποσοστό της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης και

6. η πρωτογενής παραγωγή προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ΠΟΠ, ΠΓΕ), η υφιστάμενη παραγωγική κατεύθυνση και η παραγωγή προϊόντων με μονοπωλιακά στοιχεία, εντός των ορίων κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης

Η πρώτη κατηγορία κριτηρίων αντικατοπτρίζει την **Οικονομική Φυσιογνωμία**, η οποία περιγράφει την σχετική οικονομική θέση κάθε προτεινόμενης ζώνης αναδιάρθρωσης, συγκριτικά με την επικρατούσα κατάσταση στον Νομό και την Περιφέρεια και την ικανότητά της να συντηρεί ή πολύ περισσότερο να βελτιώνει τα οικονομικά της μεγέθη. Ιδιαίτερη έμφαση,

όπως είναι και το ζητούμενο άλλωστε, θα δοθεί στη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη διαμόρφωση του εισοδήματος και τα στοιχεία της πρωτογενούς παραγωγής και απασχόλησης. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας πρέπει να αποτελεί την σημαντικότερη δραστηριότητα για τις προτεινόμενες ζώνες, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει μειούμενη απασχόληση και ακαθάριστο προϊόν σε σχέση με τα αντίστοιχα μέσα Περιφερειακά Μεγέθη.

Στόχο αποτελεί ο εντοπισμός των περιοχών που διαθέτουν το κατάλληλο παραγωγικό υπόβαθρο και δυναμικό, το οποίο είναι σε θέση αφενός να ανταποκριθεί στην αναβάθμιση υπαρχόντων (βλ. εισαγωγή αποδοτικότερων ποικιλιών) και την εισαγωγή νέων καλλιεργειών και καλλιεργητικών μεθόδων, αλλά και να απορροφήσει και να αξιοποιήσει αποδοτικά τους παρεχόμενους πόρους κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

7. Η ορεινότητα της περιοχής όπως αυτή ορίζεται βάσει της Οδηγίας 268/75[7] της ΕΟΚ.

Το κριτήριο αυτό θα έχει ποιοτικό χαρακτήρα και θα εφαρμοσθεί προκειμένου να προκύψει η εξειδίκευση των προτεινόμενων ζωνών αναδιάρθρωσης σύμφωνα με τις εδαφοκλιματικές τους απαιτήσεις και το είδος των αγροτικών δραστηριοτήτων που θα προταθούν προς εισαγωγή. Με άλλα λόγια, όσο πιο ορεινή είναι η προτεινόμενη ζώνη τόσο δεκτικότερη αναδεικνύεται σε σχετικές με την κτηνοτροφία, ή σε λιγότερο εντατικές γεωργικές δραστηριότητες, ενώ όσο πιο πεδινή και υψηλής παραγωγικότητας, τόσο περισσότερο συντελεί στην ένταξη εντατικών καλλιεργειών που θα αξιοποιούν αποδοτικότερα τις προαναφερθείσες εκτάσεις.

8. Ο Αριθμός των κατοίκων και η Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, η Εξέλιξη του πληθυσμού της περιοχής και η σύγκριση με την εξέλιξη του πληθυσμού στον Νομό και την Περιφέρεια και η πυκνότητα του πληθυσμού της Περιοχής και η σύγκριση με την πυκνότητα του πληθυσμού στον Νομό και την Περιφέρεια.

Το Κριτήριο αυτό εξετάζει τις **Δημογραφικές Τάσεις** των προτεινόμενων ζωνών ολοκληρωμένης παρέμβασης. Οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές παρουσιάζουν χαμηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής μεγέθυνσης, αύξηση της μέσης ηλικίας των κατοίκων, σημαντικά ποσοστά μετανάστευσης και ανομοιογένεια στην κατανομή του πληθυσμού με συνέπεια φαινόμενα απερήμωσης κάποιων περιοχών.

[7] Η οδηγία 268/75 αναφέρεται στην ανάληψη Κοινοτικών ενεργειών για την στήριξη εκμεταλλεύσεων σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Οι περιοχές αυτές πλήττονται από ακραία καιρικά φιανόμενα και βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο συνθήκες που δυσχεραίνουν την πραγματοποίηση οικονομικά βιώσιμης γεωργικής δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα συμβάλλουν αφενός στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της ταυτότητας της περιοχής, θα αποτρέψουν αφετέρου την πληθυσμιακή έξοδο και θα διασφαλίσουν τις χρήσεις γης.

Στόχο αποτελεί ο εντοπισμός των περιοχών που παρουσιάζουν πληθυσμιακή συρρίκνωση, αρνητική εξέλιξη του αριθμού των κατοίκων και χαμηλή πυκνότητα, διαθέτουν όμως την κρίσιμη ηλικιακή μάζα (15 – 44 ετών) η οποία σε συνδυασμό με το κατάλληλο παραγωγικό υπόβαθρο θα μπορέσει να αξιοποιήσει την εισαγωγή νέων καλλιεργειών και καλλιεργητικών μεθόδων, τους παρεχόμενους πόρους από τη νέα Προγραμματική Περίοδο και να συμβάλλει στην συγκράτηση του πληθυσμού. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην επισήμανση των περιοχών, για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις έντονης εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από την γεωργική και δασοκομική δραστηριότητα.

Επιπρόσθετα, λήφθηκαν υπόψη, οι παράμετροι που καθορίζονται στο υπ' άριθ. 211/6-7-06 ενημερωτικό – επεξηγηματικό έντυπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ήτοι :

Α. Η διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού (για παράδειγμα σε ορεινή και μειονεκτική περιοχή, σε περιοχή που επιβάλλεται αναδιάρθρωση καλλιεργειών)

Β. Η διατήρηση των τοπικών χαρακτηριστικών (για παράδειγμα καλλιεργειών, φυλών)

Γ. Η προστιθέμενη αξία παραγωγής

Δ. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος

Ε. Η επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης

ΣΤ. Η μεταποιητική δραστηριότητα προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής

Με βάση τα παραπάνω προέκυψαν επτά διακριτές ζώνες, οι οποίες ομαδοποιούνται βάσει κοινών γεωμορφολογικών, οικονομικών και δημογραφικών δεικτών.

Οι τελευταίοι προέκυψαν από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, στα οποία αποδόθηκαν κατάλληλες βαρύτητες προκειμένου να προσομοιώσουν όσο το δυνατόν καλύτερα τα κατά τόπους χαρακτηριστικά της Περιφέρειας. Στη συνέχεια εισάχθηκαν σε κατάλληλο υπολογιστικό μοντέλο το οποίο έδωσε την δυνατότητα ομογενοποίησης και βαθμολόγησής τους, ώστε η ομάδα μελέτης να καταλήξει στις προαναφερθείσες επτά ζώνες.

Στους πίνακες που ακολουθούν, περιγράφονται αναλυτικά :

- οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των ειδικών ζωνών αναδιάρθρωσης,
- πραγματοποιείται η σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα μεγέθη σε περιφερειακό επίπεδο

- τέλος, παρουσιάζεται η βαθμολόγηση κάθε δείκτη, όπως αυτή προέκυψε από το υπολογιστικό μοντέλο, **βασισμένη σε μία κλίμακα από το 1, έως το 4.**

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι η απόδοση βαθμολογίας σε κάθε δείκτη δεν είναι μία υποκειμενική διαδικασία, αλλά προϊόν στατιστικής επεξεργασίας. Η απόδοση των βαρών έγινε με αυτοματοποιημένη διαδικασία, εφόσον η τιμή κάθε δείκτη ενέπιπτε σε συγκεκριμένο εύρος τιμών, ή αλλιώς βρισκόταν εντός των ορίων των κλάσεων στις οποίες διαιρέθηκε το συνολικό εύρος τιμών των δεικτών. Αυτό έγινε, προκειμένου να ενσωματωθεί ο υψηλότερος δυνατός βαθμός αμεροληψίας και αντικειμενικότητας στην όλη διαδικασία και να αποτελέσει έναν αξιόπιστο οδηγό για την εξαγωγή των ζωνών αναδιάρθρωσης.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ – ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΕΙΝΟΤΗΤΑ
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	2.753,5	75,4	44%	22%	4%	3%	9,11	-2,2%	34%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1.086,2	94,0	14%	28%	13%	5%	33,44	3,5%	42%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	3.381,9	203,9	39%	21%	37%	19%	18,76	-10,2%	37%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	2.609,5	109,7	37%	42%	25%	12%	22,52	4,9%	32%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	4.384,3	199,1	55%	26%	34%	34%	14,14	7,7%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	2.683,5	135,0	33%	36%	9%	8%	21,44	-3,4%	33%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	2.745,1	174,7	30%	17%	4%	3%	14,33	-4,8%	30%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	1.714,9	119,5	21%	19%	25%	17%	26,00	-4,8%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	919,5	151,0	8%	14%	10%	5%	41,11	-2,1%	43%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	1.099,7	124,1	14%	43%	6%	6%	61,94	5,9%	45%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	2.310,0	228,8	26%	21%	41%	27%	29,34	10,2%	40%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	1.519,5	139,0	17%	36%	8%	6%	41,61	2,5%	44%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	3.861,6	573,0	52%	6%	54%	53%	10,83	-9,7%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	2.245,0	570,9	23%	31%	67%	59%	91,51	5,3%	46%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	1.252,6	212,3	17%	24%	11%	10%	47,76	6,5%	44%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	6.997,8	384,4	60%	5%	58%	57%	4,48	6,9%	44%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	1.926,2	121,2	17%	22%	6%	3%	24,29	-1,9%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	2.274,8	669,6	27%	9%	92%	90%	29,47	-4,7%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	1.260,8	111,0	18%	65%	3%	3%	64,62	-0,8%	44%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	2.215,7	145,9	27%	22%	28%	25%	23,60	0,8%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	2.468,5	168,6	24%	22%	25%	21%	25,13	-3,7%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	3.784,5	239,2	33%	26%	15%	15%	18,57	2,5%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	1.790,6	209,9	16%	28%	46%	39%	43,71	0,0%	40%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	4.126,3	310,8	39%	26%	68%	65%	26,97	1,3%	40%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	1.840,5	116,9	17%	36%	22%	21%	33,95	6,9%	46%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	4.847,6	290,5	40%	53%	49%	46%	34,23	-9,8%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	2.906,6	206,8	33%	24%	42%	26%	31,77	-13,7%	36%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	4.858,6	127,2	48%	46%	39%	37%	20,84	-7,4%	39%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	2.381,5	96,9	26%	37%	18%	16%	26,11	-1,2%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	2.569,7	110,4	32%	37%	42%	28%	26,11	-6,7%	41%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΕ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΕΙΝΟΤΗΤΑ
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	1,5	0,2	17,9%	4,1%	-13,6%	-7,7%	-7,3	-5%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0,6	0,2	-11,6%	10,3%	-4,2%	-5,1%	17,0	0%	4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	1,8	0,5	13,0%	2,9%	19,5%	8,8%	2,3	-13%	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	1,4	0,3	10,9%	23,9%	7,5%	1,6%	6,1	2%	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	2,3	0,5	29,2%	7,9%	16,7%	23,6%	-2,3	4%	1%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	2,3	0,3	21,1%	11,3%	-6,6%	-5,7%	-22,7	-7%	-10%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	2,3	0,4	18,5%	-8,4%	-11,8%	-10,3%	-29,8	-8%	-13%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	1,5	0,3	9,8%	-6,3%	9,5%	3,3%	-18,1	-8%	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	0,8	0,4	-3,1%	-11,0%	-6,1%	-8,5%	-3,0	-5%	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	0,9	0,3	-2,3%	28,7%	-12,5%	-8,7%	30,9	4%	1%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	1,8	0,5	10,2%	6,8%	22,5%	12,9%	-1,7	9%	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	1,2	0,3	0,8%	21,5%	-10,5%	-8,3%	10,6	1%	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	3,0	1,4	35,7%	-8,4%	35,9%	39,0%	-20,2	-11%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	1,7	1,4	6,6%	16,2%	48,7%	44,5%	60,5	4%	2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	1,0	0,5	0,5%	9,8%	-6,8%	-4,3%	16,7	5%	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	3,0	0,9	36,1%	-22,3%	22,1%	25,7%	-23,9	4%	1%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	1,6	0,3	5,3%	-3,5%	-9,8%	-10,3%	-19,9	-5%	-2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	1,9	1,6	15,4%	-15,8%	76,1%	76,9%	-14,7	-8%	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	1,1	0,3	6,5%	40,3%	-12,4%	-10,3%	20,5	-4%	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	1,9	0,4	15,7%	-2,8%	11,9%	11,8%	-20,5	-2%	-2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	2,1	0,4	12,5%	-3,4%	9,0%	7,4%	-19,0	-7%	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	3,2	0,6	21,4%	1,0%	-0,2%	1,9%	-25,6	-1%	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	1,5	0,5	4,0%	3,3%	30,4%	25,3%	-0,4	-3%	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	1,8	0,7	14,5%	-1,1%	31,7%	32,8%	-1,5	-2%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	0,8	0,3	-6,8%	8,6%	-14,9%	-10,6%	5,5	4%	3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	2,1	0,6	15,5%	25,9%	12,9%	14,2%	5,8	-13%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	1,2	0,5	9,3%	-3,8%	5,8%	-5,6%	3,4	-17%	-7%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	2,1	0,3	23,4%	18,6%	2,6%	5,1%	-7,6	-10%	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	1,0	0,2	1,6%	9,6%	-18,5%	-15,7%	-2,3	-4%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	1,1	0,2	8,3%	9,1%	6,0%	-3,5%	-2,3	-10%	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΕΙΝΟΤΗΤΑ
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	1,8	0,2	27%	0,3%	-18%	-15%	-22,7	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	0,7	0,2	-2%	6%	-8%	-12%	1,6	1%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	2,3	0,5	22%	-1%	15%	2%	-13,1	-13%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	1,7	0,3	20%	20%	3%	-6%	-9,3	2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	2,9	0,5	39%	4%	13%	16%	-17,7	5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	1,8	0,3	16%	14%	-13%	-10%	-10,4	-6%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	1,8	0,4	13%	-5%	-18%	-14%	-17,5	-8%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	1,1	0,3	5%	-3%	4%	-1%	-5,8	-8%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	0,6	0,4	-8%	-8%	-12%	-13%	9,3	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	0,7	0,3	-3%	21%	-16%	-12%	30,1	3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	1,5	0,5	10%	-1%	19%	10%	-2,5	7%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	1,0	0,3	0,5%	14%	-14%	-12%	9,8	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	2,6	1,4	35%	-16%	32%	36%	-21,0	-13%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	1,5	1,4	6%	9%	45%	41%	59,7	2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	0,8	0,5	0%	2%	-10%	-8%	15,9	4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	4,7	0,9	44%	-17%	37%	40%	-27,3	4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	1,3	0,3	0,3%	0%	-16%	-14%	-7,5	-5%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	1,5	1,6	10%	-13%	70%	73%	-2,4	-8%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	0,8	0,3	1%	43%	-18%	-14%	32,8	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	1,5	0,4	11%	0%	6%	8%	-8,2	-2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	1,7	0,4	7%	0%	3%	3%	-6,7	-7%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	2,5	0,6	16%	4%	-6%	-2%	-13,3	0%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	1,2	0,5	-1%	6%	24%	21%	11,9	-3%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	2,8	0,7	22%	4%	46%	47%	-4,9	-2%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	1,2	0,3	1%	14%	0%	3%	2,1	4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	3,2	0,7	23%	32%	28%	28%	2,4	-13%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Η
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	1,9	0,5	17%	2%	21%	8%	-0,1	-17%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	3,2	0,3	31%	24%	17%	19%	-11,0	-10%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	1,6	0,2	9%	15%	-4%	-2%	-5,7	-4%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	1,7	0,3	16%	15%	21%	11%	-5,7	-10%	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	Ο

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ /ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ /ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	3	1	2	2	1	1	1	3	1	15
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	3	1	3	2	1	1	1	3	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	4	1	1	2	1	1	1	4	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	3	1	3	2	2	1	1	3	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	3	1	3	3	1	1	1	3	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	3	1	3	3	2	1	1	3	1	18
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	1	1	4	2	2	2	1	4	1	18
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	4	1	1	1	1	1	1	4	1	15
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	4	1	2	2	2	1	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	4	1	1	3	1	1	1	4	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	4	1	2	2	1	1	1	4	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	4	1	2	3	1	1	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	1	3	4	1	3	3	1	4	1	21
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	3	3	2	2	3	3	2	4	1	23
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	1	2	4	1	3	3	1	4	1	20
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	3	1	2	2	1	1	1	4	1	16
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	3	1	2	2	2	1	1	4	1	17
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	4	1	2	4	1	1	1	4	1	19
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3	3	2	1	4	4	1	4	1	23
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	1	1	3	2	1	1	1	4	1	15
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	3	1	3	2	2	2	1	3	1	18
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	3	1	2	2	3	2	1	4	1	19
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	1	2	3	2	3	3	1	4	1	20
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	1	2	3	4	3	3	1	4	1	22
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	1	1	4	3	2	2	1	4	1	19
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	3	1	3	3	2	2	1	4	1	20

Στην συνέχεια παρατίθενται συνοπτικές επεξηγήσεις σχετικά με την σύγκριση των δεικτών σε Περιφερειακό, Νομαρχιακό και Δημοτικό επίπεδο.

- **ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΚΑΤΟΙΚΟ :** Επισημαίνει την **τάξη μεγέθους** κατά την οποία ο συγκεκριμένος δείκτης υπολείπεται ή ξεπερνά το αντίστοιχο Νομαρχιακό ή Περιφερειακό Μέγεθος, αναφέρεται δηλαδή στο **αποτέλεσμα του λόγου** του συγκεκριμένου δείκτη προς το αντίστοιχο Νομαρχιακό ή Περιφερειακό Μέγεθος, π.χ. ο αριθμός 1,8 δηλώνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου, είναι κατά 1,8 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ.ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΣΤΡ.ή /ΖΜ :** Επισημαίνει την **τάξη μεγέθους** κατά την οποία ο συγκεκριμένος δείκτης υπολείπεται ή ξεπερνά το αντίστοιχο Νομαρχιακό ή Περιφερειακό Μέγεθος, αναφέρεται δηλαδή στο **αποτέλεσμα του λόγου** του συγκεκριμένου δείκτη προς το αντίστοιχο Νομαρχιακό ή Περιφερειακό Μέγεθος. π.χ. ο αριθμός 1,8 δηλώνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου, είναι κατά 1,8 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος

- **ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ :** επισημαίνει την **διαφορά** μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους, π.χ. ο αριθμός 3,5% σημαίνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ :** επισημαίνει την διαφορά μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους π.χ. ο αριθμός 3,5% σημαίνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ :** επισημαίνει την **διαφορά** μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους π.χ. ο αριθμός 3,5% σημαίνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ :** επισημαίνει την **διαφορά** μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους π.χ. ο αριθμός 3,5% σημαίνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ :** επισημαίνει την **διαφορά** μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους π.χ. ο αριθμός -2 σημαίνει η πληθυσμιακή πυκνότητα σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 2 κατοίκους ανά χλμ.^{2} μικρότερη, από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

- **ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44) :** επισημαίνει την **διαφορά** μεταξύ του συγκεκριμένου δείκτη και του αντίστοιχου Νομαρχιακού ή Περιφερειακού Μεγέθους π.χ. ο αριθμός 3,5% σημαίνει ότι το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο Δήμου είναι κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο Νομαρχιακό, ή Περιφερειακό Μέγεθος.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ
1η	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ
2η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
3η	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ
4	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ
5η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ
6η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ
7η	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΟΤΑ) ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΖΩΝΗ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ / ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ	3	1	2	2	1	1	1	3	1	15
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	4	1	1	1	1	1	1	4	1	15
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ	1	1	3	2	1	1	1	4	1	15
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ	3	1	3	2	1	1	1	3	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	4	1	1	2	1	1	1	4	1	16
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ	3	1	2	2	1	1	1	4	1	16
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ	3	1	3	2	2	1	1	3	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	3	1	3	3	1	1	1	3	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	4	1	1	3	1	1	1	4	1	17
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ	4	1	2	2	1	1	1	4	1	17
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	3	1	2	2	2	1	1	4	1	17
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ	3	1	2	3	1	1	1	4	1	17
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ	3	1	3	3	2	1	1	3	1	18
1	ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ	1	1	4	2	2	2	1	4	1	18
2	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ	4	1	2	2	2	1	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	4	1	2	3	1	1	1	4	1	18
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ	3	1	2	2	2	2	1	4	1	18
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ	3	1	3	2	2	2	1	3	1	18
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ	4	1	2	4	1	1	1	4	1	19

ΖΩΝΗ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ ΚΑΤΟΙΚΟ	ΑΚ.ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ / ΣΤΡ.ή /ΖΜ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡ.ΤΟΜΕΑ/ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΡΙΘ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ/ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ /ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ (15-44)	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΣΥΝΟΛΟ
6	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ	3	1	2	2	3	2	1	4	1	19
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ	1	1	4	3	2	2	1	4	1	19
4	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	1	2	4	1	3	3	1	4	1	20
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ	1	2	3	2	3	3	1	4	1	20
7	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ	3	1	3	3	2	2	1	4	1	20
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ	1	3	4	1	3	3	1	4	1	21
6	ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ	1	2	3	4	3	3	1	4	1	22
3	ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ	3	3	2	2	3	3	2	4	1	23
5	ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3	3	2	1	4	4	1	4	1	23

4.2. Ορισμός κριτηρίων επιλογής των αναλυτικών παρεμβάσεων ανά καλλιέργεια

Επισημαίνεται εισαγωγικά, ότι στο σημείο αυτό της μελέτης δεν έχει αποσαφηνισθεί επακριβώς το είδος ή τα είδη φυτικής και ζωϊκής παραγωγής που θα προταθούν για την αναδιάρθρωση του φυτικού και ζωϊκού κεφαλαίου της περιοχής. Με το σκεπτικό αυτό και μέχρι την οριστικοποίηση του καταλόγου που θα συνιστά τις διατηρούμενες και νέες καλλιέργειες, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, μπορεί να διατυπωθεί το γενικό περίγραμμα των κριτηρίων που πρέπει να πληρούν τα είδη φυτικής και ζωϊκής παραγωγής που θα επιλεγούν.

Οι καλλιέργειες που θα επιλεγούν πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας, μέσω της αναδιάρθρωσης, της στήριξης της γεωργίας και της εισαγωγής καινοτόμων ειδών και προϊόντων. Μιλώντας δε για αναδιάρθρωση, κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνισθεί, ότι η μελετητική ομάδα επικεντρώνεται αφενός στην διατήρηση κάποιων από τις υπάρχουσες καλλιέργειες στην περιφέρεια – ενδεχόμενα και στην επέκτασή τους – αλλά και στην εισαγωγή νέων, με την προοπτική της αποδοτικότερης αξιοποίησης των εκτάσεων.

Γενικά κριτήρια επιλογής

- *Το κλίμα της περιοχής.*
- *Η δυνατότητα άρδευσης.*
- *Το ανάγλυφο της περιοχής.*
- *Η ελάχιστη έκταση προκειμένου μία καλλιέργεια να δικαιολογεί τις επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό.*
- *Ο σεβασμός στο περιβάλλον και η διατήρηση της φυσιογνωμίας του τοπίου.*

Ειδικά κριτήρια επιλογής

1. **Για τις υπάρχουσες καλλιέργειες**

- *Η αναμενόμενη ακαθάριστη πρόσοδος ανά στρ.*
- *Το κόστος καλλιέργειας ανά στρ.*
- *Η ευχέρεια διάθεσης του προϊόντος*
- *Η δυνατότητα λήψης πρόσθετων ενισχύσεων για τα προϊόντα που εντάσσονται στα καθεστώτα ενίσχυσης της Νέας ΚΑΠ,*

  1. Καθεστώς ειδικής πριμοδότησης ποιότητας για σκληρό σιτάρι 40 €/εκτάριο
  2. Καθεστώς ενίσχυσης για ενεργειακές καλλιέργειες 45€ ανά εκτάριο
  3. Καθεστώς ενίσχυσης για γεώμηλα αμυλοποιίας 66,32€ ανά εκτάριο
  4. Καθεστώς ενίσχυσης για καρπούς με κέλυφος 300 €/εκτάριο
  5. Καθεστώς ενίσχυσης για πρωτεϊνούχους σπόρους 55,57 €/εκτάριο
  6. Καθεστώς ενίσχυσης για σπόρους σποράς, σύμφωνα με το παράρτημα XI του κανονισμού 1782/03

- *Η σωστή προσαρμογή των καλλιεργειών στα κλιματολογικά δεδομένα της περιοχής στην οποία φύονται και καλλιεργούνται.*
- *Να συνεχισθεί η παραγωγή των εν λόγω προϊόντων με εκτατικότερο τρόπο, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα και τον περιορισμό της χρήσης εισροών που επιβαρύνουν το περιβάλλον.*
- *Η εθιμικότητα της καλλιέργειας και η ταύτισή της με το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.*
- *Η δυνατότητα μεταποίησης των προϊόντων σε τοπικό επίπεδο.*
- *Η επάρκεια του μηχανολογικού εξοπλισμός των παραγωγών.*

2. <u>Για τις καλλιέργειες που θα εισαχθούν</u>

- *Η αναμενόμενη ακαθάριστη πρόσοδος ανά στρ.*
- *Το αναμενόμενο κόστος καλλιέργειας ανά στρ.*
- *Η ευχέρεια διάθεσης του προϊόντος*
- *Εάν τα προϊόντα εντάσσονται στα καθεστώτα ενίσχυσης της Νέας ΚΑΠ, (π.χ. ενεργειακά φυτά, σπόροι σποράς) με συνέπεια τη δυνατότητα λήψης πρόσθετων ενισχύσεων.*

  1. Καθεστώς ειδικής πριμοδότησης ποιότητας για σκληρό σιτάρι 40 €/εκτάριο
  2. Καθεστώς ενίσχυσης για ενεργειακές καλλιέργειες 45€ ανά εκτάριο
  3. Καθεστώς ενίσχυσης για γεώμηλα αμυλοποιίας 66,32€ ανά εκτάριο
  4. Καθεστώς ενίσχυσης για καρπούς με κέλυφος 300 €/εκτάριο
  5. Καθεστώς ενίσχυσης για πρωτεϊνούχους σπόρους 55,57 €/εκτάριο
  6. Καθεστώς ενίσχυσης για σπόρους σποράς, σύμφωνα με το παράρτημα XI του κανονισμού 1782/03

- *Η ενίσχυση υπαρχόντων και η προώθηση νέων βιολογικά παραγόμενων προϊόντων καθώς και προϊόντων που στηρίζονται στις αρχές της ολοκληρωμένης διαχείρισης*
- *Οι ελάχιστες δυνατές απαιτήσεις σε αγροχημικά, προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος*
- *Η δυνατότητα μεταποίησης των προϊόντων σε τοπικό επίπεδο*
- *Η δυνατότητα να λειτουργήσουν ως μέσο προσέλκυσης επενδυτικής δραστηριότητας*
- *Οι επιπλέον απαιτούμενες επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό*
- *Η δυνατότητα αξιοποίησης οριακών εδαφών*

- *Η τεχνογνωσία των παραγωγών στην καλλιέργεια νέων φυτικών ή την εκτροφή νέων ζωϊκών ειδών*
- *Η διαθέσιμη πληροφόρηση και η μεταφορά τεχνογνωσίας για τις νέες καλλιέργειες*
- *Ο εκτιμώμενος βαθμός απορρόφησης και εφαρμογής των νέων πληροφοριών από τους παραγωγούς*
- *Η ύπαρξη ή ενεργοποίηση παράλληλων δράσεων για την απόδοση προστιθέμενης αξίας στα προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής*
- *Οι δομές στήριξης της γεωργίας στην περιοχή και η αποτελεσματική προς την κατεύθυνση αυτή πληροφόρηση*
- *Η συμβολή στη διατήρηση της συνοχής των κοινωνικών δομών στην περιοχή*

Παρατηρήσεις

- *Αντικατάσταση σακαχαρότευτλων με κτηνοτροφικά φυτά*
- *Προώθηση κτηνοτροφικών φυτών, βοσκοτόπων (είναι δυνατή η εκμετάλλευση της υποχρεώσεως του άρθρου 2 της πολλαπλής συμμόρφωσης, βάσει του οποίου ο παραγωγός είναι υποχρεωμένος να καλλιεργεί και να ενσωματώνει στο έδαφος ψυχανθή, συμπληρωματικά προς την κύρια καλλιέργεια, στο 20% της καλλιεργούμενης έκτασης της εκμετάλλευσης κατ' έτος.)*
- *Προώθηση προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικών και ολοκληρωμένης διαχείρισης*
- *Αντικατάσταση μέρους των καπνών με αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά*
- *Προώθηση καινοτόμων προϊόντων*
- *Η εκτίμηση κατά πόσο το συνολικό «καλάθι» καλλιεργειών που απαρτίζουν την γεωργική εκμετάλλευση διαφοροποιεί το γεωργικό εισόδημα, δηλαδή δεν οδηγούμαστε σε κατά τόπους μονοκαλλιέργεια.*

4.3. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον Πρωτογενή ανά καλλιέργεια

Ο αγροτικός χώρος στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διανύει κρίσιμη μεταβατική περίοδο. Οι επί πολλά χρόνια παγιωμένες αντιλήψεις, νοοτροπίες, παραγωγικές συνθήκες, εξειδικεύσεις δεν θεωρούνται πλέον δεδομένες. Οι αλλαγές, στο παραγωγικό μοντέλο του αγροτικού χώρου, θεωρούνται αναπόφευκτες. Το ζητούμενο είναι οι αλλαγές να συνδυάσουν το μικτότερο δυνατό κοινωνικό κόστος, ευρεία αποδοχή και θετική προοπτική. Το καθαρά παραγωγικό αγροτικό μοντέλο παραχωρεί τη θέση του σε ένα περισσότερο σύνθετο σύστημα διαφορετικών μορφών απασχόλησης. Η ανάπτυξη του τομέα παροχής υπηρεσιών και της μεταποίησης της τοπικής παραγωγής αποκτά βαρύνουσα σημασία στον αγροτικό χώρο.

Η μείωση σε μεγάλο βαθμό της κρατικής παρέμβασης και η επικράτηση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς κάνουν τον αγροτικό χώρο περισσότερο ευάλωτο στο διεθνή ανταγωνισμό αφού οι χώρες φθηνού κόστους είναι χώρες με κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα την αγροτική παραγωγή. Το στοίχημα επομένως της ποσότητας δεν μπορεί να κερδηθεί. Μπορεί όμως με πολύ καλές προοπτικές να κερδηθεί το στοίχημα της ποιότητας. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη συνειδητοποιημένου καταναλωτικού κινήματος που εστιάζει το ενδιαφέρον όχι στην ποσότητα αλλά στην ποιότητα των τροφίμων.

Τα ποιοτικά, τα βιολογικά αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα τα προϊόντα της ολοκληρωμένης γεωργίας τα προϊόντα που αναδεικνύουν τοπικές ιδιαιτερότητες, που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον, ενσωματωμένες σε σύγχρονα πρότυπα, κατακτούν συνεχώς μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό. Η τάση αυτή στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες θα συνεχισθεί. Εκεί πρέπει να εστιασθεί η προσπάθεια της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της περιφέρειας. Δηλαδή παραγωγή προϊόντων με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στη διασφάλιση των οποίων, δεν επιτρέπεται να γίνονται εκπτώσεις

Μεταβολές είτε στη διάρθρωση της παραγωγής είτε στις παραγωγικές διαδικασίες δεν μπορούν να επιβληθούν εκ των άνω αλλά πρέπει να έχουν την αποδοχή των ίδιων των ενδιαφερόμενων κατοίκων της υπαίθρου. Με δεδομένο ότι οι αντιστάσεις, για πολλούς λόγους, σε μεταβολές ή ανατροπές στον αγροτικό χώρο είναι ισχυρές, το αγροτικό επάγγελμα απαιτεί γνώσεις, το κύριο βάρος πρέπει να δοθεί στον ανθρώπινο παράγοντα. Ακόμη όμως και στην περίπτωση αποδοχής της παραγωγικής αναδιάρθρωσης το στάδιο που θα μεσολαβήσει μέχρι την υλοποίηση

στην πράξη είναι χρονοβόρο. Απαιτούνται απτά δείγματα αποτελεσμάτων για να υπερνικηθούν αναστολές.

Είναι ανάγκη να διαμορφωθεί ένα νέο παραγωγικό πρότυπο. Η ενημέρωση, η κατάρτιση, η τεχνική - επιστημονική στήριξη της παραγωγικής διαδικασίας, η λειτουργία συλλογικών φορέων μεταποίησης και εμπορίας αποτελούν άμεσες προτεραιότητες. Σε τελική ανάλυση δεν είναι απαραίτητο να αντικατασταθούν όλες οι υφιστάμενες δραστηριότητες με νέες αλλά να περάσει σταδιακά ο αγροτικός χώρος σε ένα ανώτερο ποιοτικό επίπεδο συλλογικής οργάνωσης και οικονομικής λειτουργίας.

Το ζήτημα βέβαια της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου δεν αφορά μόνο ανταγωνιστική αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει αναδείξει κοινωνικά πρότυπα και συνήθειες που είναι δύσκολο να καλυφθούν στα όρια ενός αγροτικού οικισμού. Η ποιότητα της καθημερινής ζωής, η μόρφωση και η επιμόρφωση, η ψυχαγωγία, το κόστος των υπηρεσιών αποτελούν παράγοντες εξ ίσου σημαντικούς αν όχι σημαντικότερους από το ύψος του εισοδήματος. Επιβάλλεται επομένως να επαναξιολογηθούν τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο οι όροι βιωσιμότητας των αγροτικών οικισμών όχι μόνο στη βάση της αγροτικής παραγωγής αλλά στη βάση της διασφάλισης ενός αποδεκτού επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της υπαίθρου.

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ο αγροτικός τομέας είναι εξαρτημένος σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις επιδοτήσεις. Λόγω κλιματικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών δεν διακρίνονται ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στην ποσοτική γεωργική παραγωγή, σε σύγκριση πάντα με τα δεδομένα που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο. Η παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων αποτελεί μονόδρομο.Τα γνωστά αγροτικά προϊόντα που παράγονται σήμερα (Μήλα , ροδάκινα, όσπρια, πατάτες, αρωματικά φυτά κ. λ. π.) είναι εντατικής μορφής και δεν απαιτούν τεράστιες εκτάσεις.

Στον κτηνοτροφικό τομέα υπάρχουν όλες οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για ανταγωνιστική και ποιοτική παραγωγή. Υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό με γνώση, υπάρχουν οι αντικειμενικοί όροι (βοσκότοποι, παραγωγή ζωοτροφών, μεταποιητικές μονάδες, αγορά).

Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας μπορεί και πρέπει να αποτελέσει την βασική παραγωγική κατεύθυνση του αγροτικού χώρου.

Συμπερασματικά η περιφέρεια έχει τα φυσικά διαθέσιμα και το ανθρώπινο δυναμικό για να παράγει ποιοτικά κτηνοτροφικά και γεωργικά προϊόντα με βασική κατεύθυνση τον κλάδο της κτηνοτροφίας. Η κατεύθυνση αυτή προυποθέτει την κατά προτεραιότητα ανάπτυξη υποδομών και δομών στήριξης του κτηνοτροφικού κλάδου με παράλληλη στήριξη της παραγωγής ζωοτροφών σε κάθε μορφή.

4.3.1. Τάσεις και κατευθύνσεις στη φυτική παραγωγή ανά κλάδο

4.3.1.1. Διατηρούμενες και προωθούμενες καλλιέργειες

Δενδρώδεις καλλιέργειες

Αφορούν κυρίως μήλα. Η Περιφέρεια είναι μεγάλη παραγωγός μήλων σε εθνικό επίπεδο. Καλλιεργούνται σε 26.706 στρέμματα ή το 1,21% της συνολικής γεωργικής γης και αποδίδουν το 6,18% του ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος της περιφέρειας.

Η παραγωγή μήλων εντοπίζεται κυρίως σε τέσσερις ζώνες : παραλίμνια περιοχή Καστοριάς, Δήμος Μουρικίου, Δήμος Βερμίου και Δήμος Βελβεντού. Λόγω κλίματος και υψομέτρου η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων είναι άριστη. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε όλες τις ζώνες παραγωγής λειτουργούν με επιτυχία συνεταιρισμοί οι οποίοι κάνουν συγκέντρωση, διαλογή και εμπορία της παραγωγής.

Σχετικά με τα πιστοποιημένα προϊόντα και τα πρότυπα σημειώνονται τα εξής :

- ✓ *Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης).*
- ✓ *Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης).*
- ✓ *Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε – Ευρωπαική Ένωση).*

Η μηλοπαραγωγή στην περιφέρεια εκτιμάται ότι όχι μόνο μπορεί να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί. Στο νομό Γρεβενών από το Υπουργείο Γεωργίας η καλλιέργεια συγκεκριμένων ποικιλιών μηλιάς είναι προωθούμενη ενώ στους άλλους νομούς που είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα εξυγίανσης της παραγωγής (Καν.(εκ)2200/97 και 2467/97) όπως αναφέρονται λεπτομερώς στην απόφαση 362094/09/01/98 περί «καθορισμού των λεπτομερειών και διαδικασιών σχετικά με την εφαρμογή

Κοινοτικού προγράμματος για την εξυγίανση της Κοινοτικής παραγωγής μήλων, αχλαδιών, ροδάκινων και νεκταρινιών» μπορεί να γίνει αντικατάσταση παλαιών φυτειών με νέες.

Από τις άλλες δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν τα ροδάκινα (11.915 στρέμ.) που καλλιεργούνται σε δύο ζώνες. Στην παραλίμνια περιοχή της Βεγορίτιδας (νομός Φλώρινας) και στο δήμο Βελβεντού, (νομός Κοζάνης). Τα ροδάκινα αφορούν επιτραπέζιες ποικιλίες ενώ δεν υπάρχει μονάδα μεταποίησης (κομπόστα, χυμός κ. λ. π .). Για την καλλιέργεια ροδακινιάς ισχύουν οι περιορισμοί που αναφέρθηκαν για την μηλιά. Στους νομούς που είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα εξυγίανσης της παραγωγής (Καν.(εκ)2200/97 και 2467/97) όπως αναφέρονται λεπτομερώς στην απόφαση 362094/09 – 01 – 98 περί «καθορισμού των λεπτομερειών και διαδικασιών σχετικά με την εφαρμογή Κοινοτικού προγράμματος για την εξυγίανση της Κοινοτικής παραγωγής μήλων, αχλαδιών, ροδάκινων και νεκταρινιών» μπορεί να γίνει αντικατάσταση παλαιών φυτειών με νέες.

Η καλλιέργεια της **ροδακινιάς** δεν αποτελεί προωθούμενο κλάδο παραγωγής, σύμφωνα με συγκεκριμένες αποφάσεις του ΥΠΑΑΤ και της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, οι οποίες έχουν επισυναφθεί στο Παράρτημα της Α' Φάσης.

Παρόλα αυτά όμως, σε ορισμένες περιοχές (όπως αναλυτικά προσδιορίζονται) και για ορισμένες ποικιλίες, υπάρχει δυνατότητα νέων φυτεύσεων. Για τη Δυτική Μακεδονία εκτιμάται ότι θα υπάρξει αύξηση της έκτασης με νέες φυτεύσεις και αναφυτεύσεις σε αντίστοιχες εκτάσεις μετά από εκριζώσεις με ποικιλίες που ζητά η αγορά και κυρίως η βιομηχανία χυμοποίησης.

Καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση ή ακόμα και επέκταση της δενδροκαλλιέργειας διαδραματίζουν οι συνεταιρισμοί οι οποίοι έχουν περιθώρια και για παραγωγή μεταποιημένων προϊόντων έξω από το βιομηχανικό κύκλωμα της μαζικής παραγωγής αξιοποιώντας τοπικά ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Από τις άλλες δενδρώδεις καλλιέργειες (κερασιές, αχλαδιές κ.λ.π.) καλλιεργούνται μικρές μόνο εκτάσεις, με περιορισμένο οικονομικό ενδιαφέρον, σε όλη την περιφέρεια και η παραγωγή διοχετεύεται τοπικά μέσω των λαϊκών αγορών.

Εναλλακτική καλλιέργεια για αποδεσμευόμενες από την καλλιέργεια σκληρού σίτου εκτάσεις ή σε εκτάσεις όπου σταματά η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί η καλλιέργεια της καστανιάς, η οποία σαν αυτοφυές δασικό είδος, είναι διαδεδομένο σε πολλά ορεινά τμήματα (περιοχές Βοίου – Γράμμου, Μουρικίου, Καστανιάς) της περιφέρειας. Παρά τις θετικές προοπτικές για τη διάθεση του προϊόντος δεν

αναπτύχθηκαν συστηματικοί δενδρώνες για διάφορους λόγους όπως : αδιευκρίνιστο ιδιοκτησιακό καθεστώς, μη αξιοποίηση προγραμμάτων δάσωσης γεωργικών εκτάσεων, μεγάλο διάστημα (7-8 χρόνια) ανάμεσα στη φύτευση και την παραγωγή, εγκατάλειψη των ορεινών οικισμών κ. λ. π .

Μια καλλιέργεια η οποία έχει προοπτικές ανάπτυξης (λόγω μικροκλίματος) στις περιοχές των Δήμων Τσοτυλίου και Σερβίων είναι τα δαμάσκηνα για ξήρανση. Η συγκεκριμένη καλλιέργεια μπορεί να αναπτυχθεί στο βαθμό που οργανωθούν υποδομές επεξεργασίας (ξήρανσης) και εμπορίας είτε από μεμονωμένους παραγωγούς είτε από ομάδες παραγωγών ή συνεταιρισμούς.

Σε ορισμένες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας (Βόιο, Πιέρια, Βούρινος, Γράμμος), όπου οι εδαφοκλιμετικές συνθήκες και το ορεινό ανάγλυφο ευνοούν τη ζώνη επέκτασης της **καστανιάς**, η συγκεκριμένη καλλιέργεια μπορεί να δώσει ένα συμπληρωματικό εισόδημα στους κατοίκους.

Ειδικότερα πρόκειται είτε για την αξιοποίηση των αυτοφυών καστανεώνων (μετά από εμβολιασμούς) είτα με την αξιοποίηση εδαφών με νέες φυτεύσεις που μπορούν να γίνουν με την ενίσχυση των διαρθρωτικών κανονισμών της Ε.Ε. (αναδάσωση γεωργικών εκτάσεων, Καν. 1257/99 και πρόσφατα Καν. 1698/05). Οι συνολικές εκτάσεις δεν μπορούν να έχουν μεγάλο μέγεθος και για αυτό το λόγο στους πίνακες αναδιάρθρωσης που ακολουθούν η καλλιέργεια της καστανιάς εντάσσεται στην κατηγορία «δασογεωργικά συστήματα παραγωγής» χωρίς να γίνεται ξεχωριστή αναφορά. Ενδεικτικά οικονομικά στοιχεία της καλλιέργειας:

- ✓ Κόστος εγκατάστασης: 150 € / στρέμμα
- ✓ Ετήσια παραγωγή: 120 κιλά / στρέμμα
- ✓ Τιμή διάθεσης: 2 € / κιλό
- ✓ Ετήσιο κόστος καλλιέργειας: 15 € / στρέμμα
- ✓ Απαιτούμενη απασχόληση: 25 ώρες / στρέμμα

Όσπρια

Αφορούν αποκλειστικά τα φασόλια αφού τα άλλα είδη οσπρίων καλλιεργούνται σε ελάχιστες εκτάσεις. Συνολικά στην περιφέρεια καλλιεργούνται 26.250 στρέμ. φασολιών ή το 1,19% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχουν στη διαμόρφωση της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου κατά 3,41%.

Η μεγαλύτερη παραγωγή αφορά τις περιοχές Πρεσπών και Καστοριάς (νομός Φλώρινας15.100 στρέμ, νομός Καστοριάς 9.100 στρέμματα) και κατά δεύτερο λόγο μεμονωμένους οικισμούς με παράδοση στην καλλιέργεια όπως Γέρμα νομού Καστοριάς, Σισάνι νομού Κοζάνης, Βαρικό νομού Φλώρινας και Σπήλαιο νομού Γρεβενών.

Πιστοποιημένα προϊόντα είναι τα εξής :

- ✓ *Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε.) - Ευρωπαϊκή Ένωση).*
- ✓ *Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε.) - Ευρωπαϊκή Ένωση).*

Προσπάθειες για συλλογική παρέμβαση στην συγκέντρωση, επεξεργασία και τυποποίηση, σε τοπικό επίπεδο στην περιοχή των Πρεσπών, δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα. Η απουσία συλλογικής οργανωμένης παρέμβασης και η έλλειψη μηχανισμού ελέγχου, έχει μακροχρόνια αρνητικές επιπτώσεις κυρίως στο **όνομα** του προϊόντος γιατί υπάρχει η δυνατότητα προσμίξεων με προϊόντα από χώρες φθηνού κόστους αλλά με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και αμφιβόλου ποιότητας.

Η καλλιέργεια έχει θετικές προοπτικές εφόσον τηρηθούν κάποιες προυποθέσεις όπως :

- ✓ *Πιστοποίηση γενετικού υλικού*
- ✓ *Ολοκληρωμένη διαχείριση στη παραγωγή*
- ✓ *Έλεγχος των παραγόμενων ποσοτήτων*
- ✓ *Τυποποίηση του προϊόντος*
- ✓ *Συνεργασία των παραγωγών*

Υπάρχουν επίσης πολύ καλές προοπτικές στην παραγωγή βιολογικών φασολιών ειδικά στη ζώνη των Πρεσπών λόγω του ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος της περιοχής.

Τέλος επισημαίνουμε ότι με την υποχρεωτική αμειψισπορά, στα πλαίσια εφαρμογής των κανόνων ορθής γεωργικής πρακτικής, μεγάλες εκτάσεις δημητριακών το (20%) κάθε χρόνο θα πρέπει να καλλιεργούνται με όσπρια και γενικότερα ψυχανθή τα οποία θα μπορούν να έχουν και άλλη κατεύθυνση όπως είναι η παραγωγή ζωοτροφών.

Αμπέλια

Ο κλάδος της αμπελοκαλλιέργειας στην περιφέρεια, αφορά αποκλειστικά οινοποιήσιμες ποικιλίες σταφυλιών. Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση (στοιχεία 2004) είναι 24.700 στρέμ. ή το 1,12% της συνολικής γεωργικής γης και οι μεγαλύτερες εκτάσεις συναντώνται στο νομό Κοζάνης 12.400 στρέμ. και στο νομό Φλώρινας 7.600 στρέμ. ενώ η παραγωγή σταφυλιών για οινοποίηση συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του γεωργικού εισοδήματος κατά 2,29%.

Ευρύτερα γνωστά είναι τρία επώνυμα τοπικά κρασιά.

- ✓ *Το κρασί Αμυνταίου, (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση) που παράγεται σε μεγάλη κλίμακα*
- ✓ *Το λιαστό κρασί Σιάτιστας,(Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) παράγεται σε καθαρά τοπική κλίμακα.*
- ✓ *Κρασιά Βελβεντού, (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).*

Εκτός από την περιοχή Αμυνταίου όπου λειτουργούν οινοποιεία βιομηχανικής μορφής με χρηματοδότηση προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας και κυρίως το LEADER ΚΑΙ ΟΠΑΑΧ αλλά και χωρίς χρηματοδοτικά προγράμματα, ιδρύθηκαν αρκετά οινοποιεία κλίμακας «αγροκτήματος» σε όλη σχεδόν την περιφέρεια. Τα οινοποιεία αυτά αποτελούν προσωπικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες ατόμων που, κατά κανόνα, δεν είχαν άμεση σχέση με την αγροτική παραγωγή αλλά απλά είναι κάτοικοι της υπαίθρου και έχουν διάθεση να παράγουν. Με την έννοια αυτή θεωρούμε ότι υπάρχει δυνατότητα να ιδρυθούν και άλλα μικρά οινοποιεία κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές ζώνες, τουριστικής ανάπτυξης. Αν και η ύπαρξη του

Καν. 1493/99 γενικά απαγορεύει την επέκταση της αμπελοκαλλιέργειας οινοποιήσιμων ποικιλιών δεν αποτελεί εντελώς απαγορευτικό όρο αφού δίνει δικαίωμα στο κράτος μέλος για πολλές παρεκκλίσεις.

Το 'Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)' εκτιμά ότι¨

..Στον τομέα του οίνου διαγράφεται η τάση τα τελευταία χρόνια για προτίμηση των ποιοτικών εμφιαλωμένων κρασιών (αύξηση περίπου 5%) ετησίως.. Επίσης υπάρχει ανάγκη για εκσυγχρονισμό μονάδων τυποποίησης – εμφιάλωσης οίνου καθώς και για ιδρύσεις αυτών για οίνο από βιολογική καλλιέργεια.

Η ίδρυση μικρών οινοποιείων τοπικής εμβέλειας που θα αξιοποιούν την συμβατική τοπική παραγωγή και την παραγωγή από βιολογικές καλλιέργειες, είναι επιθυμητή όχι για αυτή καθ' εαυτή την παραγωγή αλλά γιατί συνδέεται με την όποια τουριστική κίνηση της περιφέρειας, αφού τα τοπικά κρασιά αποτελούν μέρος της τοπικής γευσιγνωσίας την οποία κάθε περιοχή προσπαθεί να αναδείξει και να αξιοποιήσει.

Η προς αναθεώρηση Κοινή Ευρωπαϊκή πολιτική για τον αμπελοοινικό τομέα δεν θα επηρεάσει σοβαρά την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Γενικά στην περιφέρεια δεν αναμένεται θεαματική μεταβολή στις καλλιεργούμενες με αμπέλια εκτάσεις και την παραγωγή κρασιού. Η κατάσταση σε επίπεδο παραγωγής θα παραμείνει σε γενικές γραμμές σε σταθερά επίπεδα.

Λοιπά οπωροκηπευτικά

Από τα λοιπά οπωροκηπευτικά διακρίνονται με σειρά σπουδαιότητας τα εξής :

Πατάτα. Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε συνολική έκταση 16.920 στρέμ. και συμμετέχει με 4,41% στη διαμόρφωση της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου. Συγκέντρωση της καλλιέργειας σε επίπεδο οικισμού ή δήμου δεν παρατηρείται για το λόγο αυτό δεν οργανώθηκαν συνεταιρισμοί πατατοπαραγωγών. Έχουν υλοποιηθεί με τη χρηματοδότηση προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας (LEADER, ΟΠΑΑΧ) επενδύσεις σε ψυγεία διαλογητήρια αλλά φαίνεται ότι υπάρχει επί πλέον ανάγκη για ίδρυση μονάδων διαλογής και συντήρησης.

Τα τελευταία χρόνια διαδίδεται σε σημαντικό βαθμό η συμβολαιακή καλλιέργεια.

Κηπευτικά. Καλλιεργούνται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 17.900 στρεμ. ή το 0,81% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχουν με 3,73% στη διαμόρφωση

της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου. Καλλιεργούνται όλα τα είδη που επιτρέπουν τα εδαφοκλιματικά δεδομένα και η διάθεσή τους γίνεται στην τοπική αγορά ή για ίδια κατανάλωση των αγροτικών νοικοκυριών.

Επιχειρήθηκε κατά διαστήματα σε διάφορες περιοχές με αρδευόμενες εκτάσεις, η καλλιέργεια της βιομηχανικής ντομάτας. Η καλλιέργεια είχε πρόσκαιρο χαρακτήρα και δεν εντοπίζονται συγκεκριμένες ζώνες παραγωγής αφού δεν υπάρχει μονάδα μεταποίησης.

Λόγω κλιματικών συνθηκών δεν έχουμε καλλιέργειες υπό κάλυψη (θερμοκήπια). Σε επίπεδο μελέτης έγιναν προτάσεις για την ίδρυση θερμοκηπιακών μονάδων με την αξιοποίηση της απορριπτόμενης από τη ΔΕΗ θερμικής ενέργειας αλλά δεν έχουν υλοποιηθεί. Οι συγκεκριμένες μονάδες απαιτούν βαριές κατασκευές με υψηλό κόστος και αυτό λειτουργεί αποτρεπτικά για τους αγρότες.

Γενική διαπίστωση και ταυτόχρονα δυνατότητα είναι ότι η περιφέρεια είναι ελλειμματική σε μεγάλο βαθμό στα κηπευτικά όχι μόνο στα εκτός εποχής αλλά και στα εποχικά.

Στον κλάδο των οπωροκηπευτικών απαραίτητη θεωρείται η συνεργασία των παραγωγών με τη μορφή 'ομάδων παραγωγών' ή συνεταιρισμό.

Λοιμώνες και σανοδοτικά φυτά

Μηδική

Η μηδική (τριφύλλι) αποτελεί το σημαντικότερο από τα σανοδοτικά φυτά, καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 112.800 στρεμ. η στο 5,11% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 4,31%. Η μεγαλύτερη καλλιεργούμενη έκταση συναντάται στο νομό Φλώρινας με 49.700 στρέμ.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής αποθηκεύεται σε αποξηραμένη μορφή από τις κτηνοτροφικές μονάδες και χρησιμοποιείται σαν ζωοτροφή. και αυτό αποτελεί ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί με άλλα κριτήρια από αυτά που επικρατούν.

Η παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών εκτός από την μορφή της ξηρής χορτονομής, θα πρέπει να βιομηχανοποιηθεί , με σκοπό την παραγωγή και άλλων προϊόντων που θα αποτελούν τη βάση διατροφής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Με την περαιτέρω αξιοποίηση της μηδικής σε χλωρή μορφή ελαχιστοποιείται και ο βαθμός εξάρτησης της παραγωγής από τις καιρικές συνθήκες.

Σχετικά με την υποχρέωση καλλιέργειας ψυχανθών σε ποσοστό 20% σημειώνεται ότι στην υπ' αριθ. 324032/24-12-04 αποφαση του ΥΠΑΑΤ με θέμα «εφαρμογή του καθεστώτος της πολλαπλές συμμόρφωσης και λοιπά συμπληρωματικά μετρά σε εκτέλεση του κανονισμού (ΕΚ)1782/03 του Συμβουλίου», άρθρο 2α, παρ.4 «…..να καλλιεργεί και να ενσωματώνει στο έδαφος ψυχανθή, συμπληρωματικά προς την κύρια καλλιέργεια, στο 20% της καλλιεργούμενης έκτασης της εκμετάλλευσης κατ' έτος..». Επιπλέον στην υπ. αριθ. 70746/20.07.2006 εγκύκλιο του ΟΠΕΚΕΠΕ «Εγκύκλιος – Εγχειρίδιο Διαδικασιών Διενεργούμενων Ελέγχων Και Επιβαλλόμενων Κυρώσεων για το Καθεστώς της Ενιαίας Ενίσχυσης και τα Λοιπά Καθεστώτα Στήριξης στα Πλαίσια Του Καν. (Εκ) 1782/03, και ιδιαίτερα στην παρ. 6.1. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι «…… οι υποχρεώσεις των γεωργών σε σχέση με τις παραπάνω απαιτήσεις, περιγράφονται αναλυτικά στην Κ.Υ.Α. 324032/24.12.04 (ΦΕΚ 1921/β/24.12.04), των υπουργών οικονομίας και οικονομικών, ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει μέχρι σήμερα, στην Κ.Υ.Α 277628/29.05.06 (ΦΕΚ 764/β/27.06.06), …..» βάσει και της οποίας θα διεξαχθούν οι έλεγχοι της πολλαπλής συμμόρφωσης.

Το δελτίο τύπου (11-11-2005) από το ΥΠΑΑΤ αναβάλει απλά και μόνο για την καλλιεργητική περίοδο 2005 - 2006 την υποχρεωτική καλλιέργεια ψυχανθών. Το ότι για δυο χρόνια δεν είναι υποχρεωτική η εφαρμογή του μέτρου δεν σημαίνει ότι δεν θα εφαρμοστούν υποχρεωτικά οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής ως προς την αμειψισπορά. Αποτελεί δε, ένα περιβαλλοντικό μέτρο για την βελτίωση των εδαφών και παράλληλα ένα μέτρο που θα συμβάλλει στην αειφορία και τη μείωση του κόστους των εισροών.

Για τους βοσκοτόπους σημειώνουμε ότι η χρήση τους γίνεται κατά κανόνα ελεύθερα από τους κτηνοτρόφους και δεν εφαρμόζονται κανόνες ορθολογικής διαχείρισης όπως π.χ. βόσκηση εκ περιτροπής.

4.3.1.2. Καλλιέργειες σε κρίση

Τεύτλα

Η πορεία της καλλιέργειας ακολουθεί φθίνουσα πορεία και δεν μπορεί να επηρεασθεί ή να ανατραπεί σε τοπικό επίπεδο αφού η πολιτική για τη ζάχαρη επηρεάζεται άμεσα από τις αποφάσεις για μείωση των επιδοτήσεων σε επίπεδο ΕΕ. Στην περιφέρεια καλλιεργούνταν περίπου 39.220 στρέμματα ή το 1,78% της συνολικής γεωργικής έκτασης, με ζαχαρότευτλα (στοιχεία 2004) και συμμετείχαν στη διαμόρφωση του συνολικού ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος με 3%. Η συμμετοχή στη διαμόρφωση του εισοδήματος της φυτικής παραγωγής είναι 4,2%. Η διάθεση της παραγωγής η οποία γίνεται με ετήσια συμβόλαια, διατίθεται στην Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης στο Πλατύ Ημαθίας. Η συγκέντρωση των τεύτλων γίνεται σε συγκεκριμένο σημεία του σιδηροδρομικού δικτύου και η μεταφορά στο εργοστάσιο του Πλατέως γίνεται, για μειωμένο κόστος, μόνο σιδηροδρομικά. Με το εργοστάσιο της Λάρισας δεν υπάρχει καμία επικοινωνία λόγω του ότι δεν υπάρχει σιδηροδρομική σύνδεση και το οδικό δίκτυο δεν προσφέρεται.

Η εκτίμηση ότι ο κλάδος της ζάχαρης δεν διαφαίνεται να έχει προοπτικές εκτός από εκτίμηση της μελετητικής ομάδας αποτελεί και εκτίμηση πολλών θεσμικών φορέων. Η απόφαση για μείωση της παραγωγής ζάχαρης στην ΕΕ είναι μη αναστρέψιμη.

Οι συνέπειες της μείωσης των καλλιεργούμενων εκτάσεων θα είναι αρνητικές κυρίως για τους νομούς Κοζάνης – Φλώρινας όπου έχουμε τις μεγαλύτερες εκτάσεις (17.900 στρέμ. στο νομό Κοζάνης και 18.100 στρέμ. στο νομό Φλώρινας).

Οι δήμοι που θα επηρεασθούν ιδιαίτερα είναι : Ελληνσπόντου, Δημητρίου Υψηλάντη, Πτολεμαίδας, Αμυνταίου, Φιλώτα.

Είναι πλέον δεδομένο ότι λύση σωτηρίας, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τον κλάδο της ζάχαρης δεν υπάρχει. Αποτελεί κεντρική επιλογή η εισαγωγή από τρίτες χώρες φθηνής ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και η περιθωριοποίηση της τευτλοκαλλιέργειας από την Ευρώπη.

Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν δεν μπορεί να γίνει ουσιαστική παρέμβαση, για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια, σε επίπεδο περιφέρειας.

Οι αποδεσμευόμενες από την τευτλοκαλλιέργεια εκτάσεις οι οποίες είναι αρδευόμενες προτείνεται να αξιοποιηθούν για την παραγωγή ζωοτροφών και υπαίθριων λαχανικών όπως πατάτα, κρεμμύδια κ. λ. π .

Δεν είναι σαφής, ακόμη τουλάχιστον, η βούληση της Ε.Β.Ζ. σχετικά με τη μεταστροφή κάποιων εργοστασίων της, από την παραγωγή της ζάχαρης σε παραγωγή βιοαιθανόλης. Κάποιες ανακοινώσεις μόνο, της πολιτικής ηγεσίας, αναφέρουν ότι το εργοστάσιο της Λάρισας θα παράγει βιοαιθανόλη. Σ' αυτό όμως, μόνο μικρές ποσότητες από τη Δυτ. Μακεδονία προσκομίζονταν για επεξεργασία (περιοχή Δεσκάτης).

Εξάλλου υπάρχει βούληση για εξαγορά του 50% της εθνικής ποσόστωσης από την Ε.Ε., στα πλαίσια μείωσης της παραγωγής ζάχαρης, που θα σημάνει οπωσδήποτε μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Όσον αφορά τα στοιχεία που παραθέτουμε στη μελέτη σχετικά με την έκταση αναφέρουμε ότι: Η έκταση των τεύτλων στο Ν. Φλώρινας, μεχρι το 2001 ήταν περίπου 20.000 στρέμματα. Έκτοτε υπήρξε ραγδαία μείωση, με αποτέλεσμα σήμερα να καλλιεργούνται περίπου 3.800-4.500 στρέμματα, και διαφαίνεται ακόμη μεγαλύτερη μείωση.

Καπνός

Η καλλιέργεια καπνού αποτελούσε τη δυναμικότερη καλλιέργεια κυρίως στις μειονεκτικές και ημιορεινές περιοχές της περιφέρειας. Η σπουδαιότητα της καλλιέργειας καπνού επισημαίνεται γιατί στις μειονεκτικές περιοχές που καλλιεργείται αποτελεί σχεδόν αναντικατάστατη καλλιέργεια.

Οι δήμοι με μεγάλο βαθμό οικονομικής εξάρτησης από την καλλιέργεια καπνού είναι : Δεσκάτης, Βεντζίων, Γρεβενών, Χασίων, Ηρακλειωτών, Τσοτυλίου, Νεάπολης, Σερβίων, Ελίμειας, Αιανής Καμβουνίων.

Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση (στοιχεία του 2004) ήταν 29.420 στρέμματα ή το 1,33% της συνολικής γεωργικής έκτασης και η συμμετοχή του στη διαμόρφωση του συνολικού ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος ήταν 9,57%. Η συμμετοχή στη διαμόρφωση του εισοδήματος της φυτικής παραγωγής είναι 13,5%.

Στην καλλιεργούμενη συνολική έκταση των 29.500 στρεμμάτων αντιστοιχούν περίπου 4.500 μονάδες πλήρους ανθρώπινης απασχόλησης. Εάν η έκταση αυτή καλλιεργηθεί με σιτηρά αρκούν 50 με 60 εκμεταλλεύσεις και περίπου 40 μονάδες πλήρους ανθρώπινης απασχόλησης.

Στην πράξη αποδεικνύεται ότι η αποδέσμευση της παραγωγής από την επιδότηση θα επιφέρει συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης και προφανώς είναι προτιμότερη

η εγκατάλειψη της καλλιέργειας με ένα έστω μικρότερο εισόδημα από την ετήσια κοπιώδη εργασία.

Οι παραγόμενες ποσότητες καπνού διατίθενται σε εμπόρους για περεταίρω μεταποίηση εκτός περιφέρειας. Ο βαθμός ζήτησης είναι υψηλός για τις ποικιλίες που καλλιεργούνται (ανατολικού τύπου, μπασμάς, καμπά – κουλάκ).

Σύμφωνα με τη νέα ΚΑΠ, από την καλλιεργητική περίοδο 2006 η κοινοτική ενίσχυση στην καλλιέργεια καπνού αποδεσμεύεται από την παραγωγή. Οι συνέπειες αυτής εξέλιξης ήδη είναι ορατές αφού οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στην περιφέρεια για το 2006 έχουν μειωθεί σημαντικά. Παράλληλα, η κατάργηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση των καθεστώτων των ατομικών ποσοστώσεων και των ευρωπαϊκών συμβολαίων καλλιέργειας οδηγεί στην πλήρη απελευθέρωση της παραγωγής του καπνού και κύριος ρυθμιστής πλέον θα είναι οι κανόνες της ελεύθερης αγοράς.

Ο καπνός όμως παρουσιάζει ιδιαιτερότητα σχετικά με τα άλλα αγροτικά προϊόντα γιατί η διακίνηση του στην αγορά δεν γίνεται από τα ίδια δίκτυα που διακινούνται τα άλλα αγροτικά προϊόντα αλλά μέσα από λίγες ιδιωτικές μεταποιητικές επιχειρήσεις. Έτσι προτείνονται ειδικά μέτρα για τη στήριξη του τομέα όπως:

Μετατροπή των Ομάδων Παραγωγών σε ισχυρούς πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς σε επίπεδο νομού.

Η συμβολαιακή γεωργία θα αποτελεί το κυρίαρχο μοντέλο σχέσεων πρωτογενούς παραγωγής και εμπορίας μεταποίησης.

Περιορισμός του κόστους παραγωγής με προώθηση νέων ποικιλιών, πιστοποιημένου σπόρου, ομαδική προμήθεια λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, επιμόρφωση των παραγωγών, τεχνική στήριξη των παραγωγών.

Με βάση τα προηγούμενα, η καλλιέργεια καπνού στην περιφέρεια είναι απαραίτητο να συνεχίσει να υφίσταται έστω σε μικρότερη έκταση γιατί αποτελεί την σημαντικότερη πηγή απασχόλησης και εισοδήματος στις μειονεκτικές περιοχές. Εξ άλλου η παγκόσμια αγορά αλλά και οι τοπικές επιχειρήσεις ζητούν πρώτες ύλες αφού η κατανάλωση καπνού παρά τα απαγορευτικά μέτρα δεν μειώνεται αισθητά.

Οι αποδεσμευόμενες από την καπνοκαλλιέργεια εκτάσεις προτείνεται να αξιοποιηθούν για την καλλιέργεια, αρωματικών φυτών και ζωοτροφών.

Σχετικά με την αξιοποίηση των πόρων που θα μεταφερθούν στον Πυλώνα ΙΙ από το 2010 και μετά κατατίθενται οι εξής προτάσεις:

- ✓ Επιδεικτικές καλλιέργειες αρωματικών φυτών
- ✓ Εκχυλιστήριο αρωματικών φυτών
- ✓ Στήριξη πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών
- ✓ Στήριξη δομών βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας

Δημητριακά

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται σιτοπαραγωγός περιφέρεια. Τα καλλιεργούμενα είδη αφορούν σιτάρι σκληρό, σιτάρι μαλακό, κριθάρι, σίκαλη – βρώμη, καλαμπόκι. Οι στρεμματικές ενισχύσεις που δίνονταν τα προηγούμενα χρόνια διασφάλιζαν ένα σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο αγροτικού εισοδήματος.

Με την μείωση των επιδοτήσεων λόγω της νέας ΚΑΠ τα δημητριακά θα αντιμετωπίζουν σταδιακά πρόβλημα διάθεσης λόγω του ανταγωνισμού από προιόντα χαμηλότερου κόστους των γειτονικών βαλκανικών χωρών. Οι καλλιεργούμενες με δημητριακά εκτάσεις είναι τεράστιες και δεν μπορούν να αντικατασταθούν με άλλες καλλιέργειες. Οι εκτάσεις αυτές ή θα συνεχίσουν να καλλιεργούνται από μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις για μείωση του λειτουργικού κόστους ή θα περάσουν στην αγρανάπαυση.

Σιτάρι σκληρό

Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 608.400 στρέμ. ή στο 27,55% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 10,42%. Ο κύριος όγκος της παραγωγής εντοπίζεται στο νομό Κοζάνης όπου καλλιεργούνται τα 444.800 στρέμ.

Η καλλιέργεια σκληρού σιταριού είναι σχεδόν απόλυτα συνδεδεμένη με την πολιτική επιδοτήσεων. Δεν αποτελούσε παραδοσιακή καλλιέργεια στην περιφέρεια, ούτε υπήρχε κάποιο συγκριτικό πλεονέκτημα, αλλά γνώρισε ταχύτατη διάδοση με το καθεστώς των στρεμματικών ενισχύσεων, κυρίως μετά το 1981. Χαρακτηριστικά σημειώνουμε ότι ενώ για το σύνολο της περιφέρειας η ακαθάριστη πρόσοδος ανά στρέμμα, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2004, ήταν 74 € από αυτό το ποσό τα 43,55 € αντιστοιχούσαν σε επιδότηση. Δηλαδή η εκτός της επιδότησης ακαθάριστη πρόσοδος ήταν μόλις 30,45 €/ στρέμμα. Συγκριτικά για το μαλακό σιτάρι

σημειώνουμε ότι η εκτός επιδότησης ακαθάριστη πρόσοδος ήταν 37,44 €/ στρέμμα και για το κριθάρι 35,44 €/στρέμμα.

Οι τοπικές αλευροποιητικές επιχειρήσεις απορροφούν μικρό μέρος της τοπικής παραγωγής ενώ το μεγαλύτερο διατίθεται εκτός περιφέρειας.

Με την αποδέσμευση των επιδοτήσεων από την παραγωγή είναι προφανές ότι η καλλιέργεια σκληρού σιταριού θα έχει την μικρότερη οικονομική απόδοση από τα άλλα σιτηρά και φυσικά δεν υπάρχει λόγος για τη συνέχισή της. Δεδομένης της τεράστιας έκτασης που καλλιεργείται είναι φανερό ότι οι οικονομικές συνέπειες, μέχρι να επέλθει νέα ισορροπία, θα είναι ιδιαίτερα αισθητές στην περιφέρεια.

Σιτάρι μαλακό

Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 646.200 στρέμ. ή στο 29,26% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 7,94%. Η εισοδηματική ενίσχυση που δίνονταν για το μαλακό σιτάρι ήταν 15,56 €/στρέμμα. Ο κύριος όγκος της παραγωγής εντοπίζεται στους νομούς Κοζάνης όπου καλλιεργούνται τα 224.000 στρέμ. και Γρεβενών όπου καλλιεργούνται 223.300 στρέμ.

Οι τοπικές αλευροποιητικές επιχειρήσεις απορροφούν ένα μέρος της τοπικής παραγωγής ενώ το μεγαλύτερο διατίθεται εκτός περιφέρειας.

Αποτελεί την παραδοσιακή εκτατική καλλιέργεια και θα συνεχίσει , λόγω της συγκεκριμένης διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και των φυσικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας να αποτελεί την κυρίαρχη από άποψη μεγέθους καλλιέργεια αν και η στρεμματική απόδοσή της είναι χαμηλή.

Κριθάρι – Σίκαλη - Βρώμη

Το κριθάρι καλλιεργείται σαν ζωοτροφή σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 272.900 στρέμ. η στο 12,36% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 3,20%. Η εισοδηματική ενίσχυση που δίνονταν για κριθάρι – σίκαλι – βρώμη15,56 €/στρέμμα. Ο κύριος όγκος της παραγωγής εντοπίζεται στους νομούς Κοζάνης όπου καλλιεργούνται τα 75.500 στρέμ. , Γρεβενών όπου καλλιεργούνται 92.200 στρέμ. και Φλώρινας όπου καλλιεργούνται 88.000 στρέμ.

Αποτελεί μια από τις βασικές ζωοτροφές είτε αυτούσια είτε με την μορφή μιγμάτων και η επέκταση της με δεδομένη την μείωση των εκτάσεων που καλλιεργούνται με σκληρό σιτάρι είναι και εφικτή και επιθυμητή.

Η σίκαλη και η βρώμη αποτελούν παραδοσιακές ζωοτροφές στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Τα τρία είδη θα συνεχίσουν να καλλιεργούνται, στον ίδιο και μεγαλύτερο βαθμό σαν ζωοτροφές αλλά και σαν αμειψισπορά στα πλαίσια εναλλαγής των καλλιεργειών.

Καλαμπόκι

Το καλαμπόκι καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 160.500 στρεμ. η στο 7,27% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 7,43%. Η εισοδηματική ενίσχυση που δίνονταν για το καλαμπόκι ήταν 50 €/στρέμμα. Ο κύριος όγκος της παραγωγής εντοπίζεται στους νομούς Κοζάνης όπου καλλιεργούνται 52.500 στρέμ., και Φλώρινας όπου καλλιεργούνται 77.800 στρέμ.

Αποτελεί την δυναμικότερη καλλιέργεια από όλα τα σιτηρά όπως διαπιστώνεται από την σχέση καλλιεργούμενων εκτάσεων και οικονομικών αποτελεσμάτων. Η συμβολή του στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας είναι καθοριστική αφού αποτελεί την βάση κάθε σιτηρεσίου ζώων. Εκτός από την ξηρή μορφή του ως καρπού μπορεί να αξιοποιηθεί και στην χλωρή μορφή ως ενσίρωμα.

Η καλλιέργεια του καλαμποκιού έχει περιθώρια να επεκταθεί και να αντικαταστήσει αποδεσμευόμενες από άλλες καλλιέργειες (π.χ. τεύτλα, καπνός), εκτάσεις, οι οποίες είναι αρδευόμενες εφόσον μπορεί να ανταγωνισθεί στην τιμή την παραγωγή των γειτονικών βαλκανικών χωρών.

Το καλαμπόκι σε σχέση με τα άλλα δημητριακά παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε χλωρή μορφή, σαν ενσίρωμα. Στη μορφή αυτή δεν διατρέχει κίνδυνο από εισαγωγές. Ένα επί πλέον πλεονέκτημα της καλλιέργειας καλαμποκιού για τη Δυτική Μακεδονία είναι η μεγάλη απόσταση από εισαγωγικούς κόμβους όπως τα λιμάνια, γεγονός που αυξάνει το κόστος φθηνότερου εισαγόμενου προϊόντος. Τέλος ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την περιφέρεια είναι ότι οι περισσότερες κτηνοτροφικές μονάδες που βρίσκονται σε δύσβατες περιοχές προμηθεύονται ζωοτροφές σε μικρές ποσότητες με χρήση αγροτικών μηχανημάτων και όχι με φορτηγά διεθνών μεταφορών.

4.3.1.3. Νέες παραγωγικές δραστηριότητες

Αρωματικά φυτά – φαρμακευτικά φυτά

Η περιφέρεια στον τομέα των αρωματικών - φαρμακευτικών φυτών ταυτίστηκε με την παραγωγή κρόκου ο οποίος είναι πιστοποιημένο προϊόν (ΠΟΠ – Ευρωπαϊκή Ένωση). Ο κρόκος, καλλιεργείται σχεδόν αποκλειστικά στον δήμο Ελίμειας και αποτελεί το γνωστό επώνυμο προϊόν. Υπάρχουν όμως και άλλα είδη αρωματικών φυτών είτε αυτοφυή είτε καλλιεργούμενα τα οποία μπορούν να δώσουν ικανοποιητικό εισόδημα δεδομένου ότι παρουσιάζουν υψηλή προστιθέμενη αξία.

Οι προοπτικές επέκτασης των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι θετικές δεδομένου ότι θα αποδεσμευτούν πολλές εκτάσεις που σήμερα καλλιεργούνται με σκληρό σιτάρι και καπνό. Υπάρχουν αρωματικά φυτά που απαιτούν, έστω περιορισμένη άρδευση όπως τριανταφυλλιά, μέντα, μαντζουράνα, βασιλικός, μάραθος κ.λ.π. και υπάρχουν και άλλα που ευδοκιμούν σε ξηρικές εκτάσεις όπως ρίγανη, φασκόμηλο, λεβάντα, θυμάρι, τσάι του βουνού, χαμομήλι . Βέβαια η αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων πρέπει να συνδυαστεί με την μεταποίηση περαιτέρω επεξεργασία.

Στην περιφέρεια εκτός από τον συνεταιρισμό κροκοπαραγωγών ο οποίος συγκεντρώνει, συσκευάζει και εμπορεύεται το προϊόν, σήμερα δεν λειτουργεί άλλη μεταποιητική μονάδα. Στο στάδιο της οριστικής έγκρισης βρίσκεται μια μονάδα μεταποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών στην περιοχή του δήμου Μουρικίου . Σε πρώτη φάση δεν κρίνεται αναγκαία η ίδρυση άλλης μονάδας. Το ενδεχόμενο αυτό θα αντιμετωπισθεί μελλοντικά στο βαθμό που αυξηθούν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις.

Κρόκος

Η ιδιαίτερη σημασία του κρόκου εντοπίζεται όχι τόσο στα παραγωγικά μεγέθη όσο στην αναγνωρησιμότητα του προϊόντος. Αποτελεί το χαρακτηριστικό αρωματικό και φαρμακευτικό φυτό της περιοχής, αλλά η παραγωγή του συνεχώς συρρικνώνεται. Αποτελεί καλλιέργεια εντάσεως εργασίας, που δεν μπορεί να συλλεγεί μηχανικά και αυτό είναι το μεγάλο μειονέκτημα. Επίσης η καλλιέργεια του κρόκου ανέκαθεν αποτελούσε συμπληρωματική δραστηριότητα και δεν καταγράφεται κανείς αγρότης με αποκλειστική δραστηριότητα την παραγωγή κρόκου.

Στην παραγωγή εισήλθαν χώρες (π.χ. Ιράν) με χαμηλά ημερομίσθια και οι τιμές του προϊόντος στο ελεύθερο εμπόριο είναι πολύ χαμηλές σε σχέση με το ελληνικό προϊόν. Πολλές φορές έχει διαπιστωθεί ότι ο ελληνικός κρόκος χρησιμοποιείται σαν πρόσμιξη, σε μικρή ποσότητα για να αναβαθμίζει ποιοτικά εισαγόμενο προϊόν κατώτερης ποιότητας.

Η άποψη της μελετητικής ομάδας είναι ότι ο «κρόκος» είναι το brad name, της περιοχής λειτουργεί ένας συνεταιρισμός με ιδιόκτητες εγκαταστάσεις ενώ υπάρχει η εμπειρία της αγοράς. Για να αποτελέσει όμως βασικό προϊόν της αγροτικής παραγωγής πρέπει να συνδυασθεί με την παραγωγή άλλων αρωματικών φυτών και προϊόντων ανάμεσα στα οποία ο κρόκος να έχει σημαίνουσα θέση και να κάνει τη διαφορά (παρόμοια με τη μαστίχα Χίου).

Σε γνώση της μελετητικής ομάδας είναι συγκεκριμένη πρόταση – επενδυτικό σχέδιο για την ίδρυση μονάδας παραγωγής αρωματικών – φαρμακευτικών φυτών και αιθέριων ελαίων. Η πρόταση υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και εκκρεμεί απόφαση υπαγωγής. Η πρόταση είναι καινοτόμα, βασίζεται στην συμβολαιακή πρακτική και θα δημιουργήσει, εάν υλοποιηθεί, νέα δεδομένα στην περιφέρεια για το συγκεκριμένο κλάδο.

Από τη μελέτη (Μάιος 2002) «Επενδυτικές Δυνατότητες στον Τομέα Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών στην Ελλάδα» που εκπονήθηκε από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών για λογαριασμό του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών γίνονται οι εξής διαπιστώσεις για την προώθηση της καλλιέργειας αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών :

‘ *Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι όλη η αντίληψη της πρότασης για την καλλιέργεια Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών θεωρεί ως απόλυτη προϋπόθεση ότι θα γίνεται με τις αρχές και τους κανόνες της* ***Συμβολαιακής Γεωργίας.***

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από τη φύση των προιόντων και τη χρήση τους (Αρωματικά , Φαρμακευτικά), η καλλιέργεια των Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών δεν είναι δυνατόν να γίνει με τον τρόπο που γίνεται για άλλα φυτικά είδη.

Η ποσότητα και η ποιότητα των προιόντων ***καθορίζονται αυστηρά*** *από τη ζήτηση της αγοράς και τις επιχειρήσεις που διαχειρίζονται τα τελικά προιόντα. Γι΄αυτό θα πρέπει όλο το πρόγραμμα καλλιέργειας να βασισθεί καταρχήν στις ανάγκες των φορέων της αγοράς, με βάση τις οποίες θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές στον δευτερογενή τομέα και στη συνέχεια θα προγραμμαρισθεί από συλλογικούς*

φορείς(συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών) ή εταιρείες (αναπτυξιακές, δημοτικές, ιδιωτικές ή φυσικά πρόσωπα) η καλλιέργεια Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών με συμβόλαια μακροπρόθεσμης συνεργασίας.

Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται τόσο οι καλλιεργητές όσο και οι μεταποιητές – έμποροι για ***την επίτευξη των στόχων παραγωγής, τήρησης συμφωνιών και διασφάλισης εισοδήματος.***

Η επιλογή των φυτικών ειδών σε συνάρτηση με τον τρόπο εγκατάστασης των καλλιεργειών βασίζεται σε οριζόντιες και κάθετες προϋποθέσεις.

Συγκεκριμένα οι Οριζόντιες προϋποθέσεις είναι :

- ✓ *Η ενίσχυση ορεινών περιοχών*
- ✓ *Η δημιουργία εναλλακτικών καλλιεργειών*
- ✓ *Η συγκράτηση πληθυσμού*

Οι κάθετες προϋποθέσεις είναι :

- ✓ *Η συνάφεια κλώνου είδους με τόπο*
- ✓ *Το ενδιαφέρον αξιόπιστων παραγωγών*
- ✓ *Η υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας.'*

Τέλος το 'Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)' εκτιμά ότι

…με την αποσύνδεση της ενίσχυσης από την καλλιέργεια πολλών ειδών, είναι πολύ πιθανόν να επεκταθεί η καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και η αύξηση του όγκου παραγωγής τους. Συνεπώς, θα υπάρξει ανάγκη για ίδρυση και εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μονάδων για την περαιτέρω προώθηση των τοπικών προιόντων.

Σε πρώτη φάση εκτιμάται ότι η καλλιέργεια *Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών μπορεί να* έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα προς άλλες κύριες αγροτικές δραστηριότητες και δεν μπορεί να αποτελέσει κύρια παραγωγική δραστηριότητα .

Ενεργειακά φυτά

Τα ενεργειακά φυτά αποτελούν μια εναλλακτική λύση στις αγροτικές καλλιέργειες, για να αντισταθμισθεί η απώλεια γεωργικού εισοδήματος από την μείωση ή ακόμη και εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών όπως τα ζαχαρότευτλα, ο καπνός, τα σιτηρά κ.λ.π.

Βιομάζα είναι το σύνολο της ύλης που έχει βιολογική (οργανική) προέλευση. Περιλαμβάνει οποιοδήποτε υλικό προέρχεται άμεσα ή έμμεσα από το ζωικό ή φυτικό κόσμο, όπως φυτικές ύλες από φυσικά οικοσυστήματα (π.χ. δάση) ή από ενεργειακές καλλιέργειες (φυτείες που προορίζονται για την παραγωγή ενέργειας), τα υποπροϊόντα και κατάλοιπα της δασικής, αγροτικής και αλιευτικής παραγωγής, αλλά και το βιολογικής προέλευσης μέρος των αστικών λυμάτων και σκουπιδιών.

Για να πάρουμε ενέργεια από την βιομάζα την καίμε, είτε απ' ευθείας, είτε αφού προηγουμένως την υποβάλουμε σε επεξεργασία (κοπή, ξήρανση ή άλλες πιο πολύπλοκες διαδικασίες.

Σε άλλες περιπτώσεις, με κατάλληλη επεξεργασία ορισμένων φυτών που καλλιεργούνται σε ενεργειακές καλλιέργειες, μπορούν να παραχθούν υγρά καύσιμα, τα γνωστά βιοκαύσιμα.

Η οδηγία της Ευρωπαικής Επιτροπής για τα βιοκαύσιμα (2003/30) συστήνει στα κράτη – μέλη την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων σε ποσοστά πολλαπλάσια των σημερινών.

Αναφορικά με τα ενεργειακά φυτά εκτιμάται ότι είναι ώριμες οι συνθήκες για καλλιέργειά τους επειδή σε εθνικό επίπεδο έχουν επιλυθεί θεσμικά προβλήματα αλλά και επειδή έχουν υλοποιηθεί πειραματικές καλλιέργειες οπότε υπάρχουν δεδομένα.

Η εκτιμούμενη έκταση για την καλλιέργεια ενεργειακών φυτών είναι περίπου 60.000 στρέμματα και προκύπτει ως αρχική εκτίμηση της διαθέσιμης γεωργικής γης κατά μήκος του άξονα Κοζάνη – Πτολεμαΐδα – Αμύνταιο – Φλώρινα.

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η πρόταση για την ανάπτυξη ενεργειακών φυτών συνδέεται με την παρουσία και λειτουργία της ΔΕΗ η οποία:

- *λόγω τεχνογνωσίας στην παραγωγή ενέργειας,*
- *λόγω του ότι είναι μεγάλη για τα ελληνικά δεδομένα επιχείρηση,*

- *λόγω του ότι καταναλώνει χιλιάδες τόνους υγρά καύσιμα (πετρέλαιο) κάθε χρόνο για τις ανάγκες των σταθμών που λειτουργούν στην περιφέρεια,*
- *λόγω του ότι επιβαρύνει σημαντικά το περιβάλλον*
- *και τέλος λόγω του ότι έχει υποχρέωση να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της περιοχής,*

μπορεί να υλοποιήσει μια βιομηχανική επένδυση για παραγωγή βιοκαυσίμων.

Η ίδρυση βιομηχανικής μονάδας παραγωγής βιοκαυσίμων είναι το καθοριστικό στοιχείο για την επέκταση της καλλιέργειας ενεργειακών φυτών.

Η λειτουργία μιας μονάδας μεταποίησης των ενεργειακών φυτών και παραγωγής βιοκαυσίμων εστιάζεται στο βιοντίζελ, με πιθανό φορέα τη ΔΕΗ. Σύμφωνα με στοιχεία από τη βιβλιογραφία, η βιώσιμη λειτουργία μιας μονάδας αφορά την παραγωγή 3,5 εκατομμύρια λίτρα καυσίμου που ισοδυναμεί με ποσότητα πρώτης ύλης, όση και η παραγωγή 60.000 στρεμμάτων, με βάση είτε την ελαιοκράμβη, είτε τον ηλίανθο.

Ενδεικτικά στοιχεία παραγωγής	**Απόδοση κιλά / στρ.**	**Απόδοση σε βιοντίζελ lt/στρ.**
Ελαιοκράμβη	120 - 250	45-90
Ηλίανθος	120 - 210	45-75

Με μέση απόδοση 60 lt/στρ. ελαίου, η συνολική παραγόμενη ποσότητα από τη λειτουργία μιας μονάδας ανέρχεται σε 3.600.000 lt καυσίμου ελαίου.

Η κατανάλωση πετρελαίου και βενζίνης για μεταφορές, το 2010, εκτιμάται σε 2.600.000 και 4.500.000 χιλιόλιτρα αντίστοιχα. Ο στόχος παραγωγής βιοκαυσίμων για το 2010 είναι 5,75%. Συνεπώς απαιτούνται 150.000 χιλιόλιτρα βιοντίζελ,

Ζητούμενο και επιδίωξη πρέπει να είναι η συμμετοχή της ΔΕΗ σε ένα πιλοτικό πρόγραμμα παραγωγής και αφού γίνει η κατάλληλη ενημέρωση των αγροτών να επεκταθεί η καλλιέργεια όποιων φυτών προκριθούν. Η διαδικασία αυτή όμως δεν μπορεί να αποδώσει άμεσα αποτελέσματα αλλά απαιτεί μακροχρόνιο προγραμματισμό και συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Τρούφα

Σε ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις, όλης της περιφέρειας, όπου τα δρυοδάση αποτελούν το πλέον δεδομένο δασικό είδος, η συλλογή αυτοφυών μανιταριών αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα είτε για αυτοκατανάλωση είτε για συμπληρωματικό εισόδημα.

Η τρούφα, υπόγειο μανιτάρι, αποτελεί εναλλακτική καλλιέργεια και μπορεί να υποκαταστήσει ένα μέρος του γεωργικού εισοδήματος μετά την μείωση των επιδοτήσεων. Η καλλιέργειά της γίνεται με την εγκατάσταση φυτείας με συγκεκριμένα φυτά, το ριζικό σύστημα των οποίων «μολύνεται» με τον συγκεκριμένο μύκητα.

Στο νομό Κοζάνης ήδη ξεκίνησε από την νομαρχιακή αυτοδιοίκηση η διανομή δενδρυλλίων σε παραγωγούς για μια πρώτη πειραματική παραγωγή μετά από 5-6 χρόνια.

Η καλλιέργεια της τρούφας αποτελεί μια νέα καινοτόμο αγροτική δραστηριότητα κυρίως για τις ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές της περιφέρειας.

Είναι φανερό ότι η καλλιέργεια βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο και θα χρειασθεί χρόνος μέχρι να γίνουν γνωστά τα παραγωγικά αποτελέσματα και να ενσωματωθεί στην καθημερινή γεωργική πρακτική.

Βιολογική γεωργία

Η παραγωγή πιστοποιημένων βιολογικών προιόντων ξεκίνησε στη Δυτική Μακεδονία τη δεκαετία του 1990 Κανονισμός 2092/91 και κανομισμός 2078/92 όταν θεσπίσθηκαν οι όροι ενίσχυσης της βιολογικής γεωργίας και των βιοκαλλιεργητών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ο αριθμός των βιοκαλλιεργητών στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας το 2001 ήταν 145 ενώ το 2003 αυξήθηκαν σε 403 και το 2004 υπέβαλλαν αίτημα να ενταχθούν στο πρόγραμμα άλλοι 103 βιοκαλλιεργητές. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον εντοπίζεται στους νομούς Κοζάνης και Γρεβενών.

Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα που παράγονται βιολογικά είναι Κρόκος, οπωροκηπευτικά, σταφύλια και ζωοτροφές.

Υπάρχουν θετικές προοπτικές για την βιολογική παραγωγή πατάτας και κυρίως πατατόσπορου στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας.

Όπως εκτιμάται στο *'Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)' :*

..Τα βασικά προβλήματα εφαρμογής της βιολογικής γεωργίας εστιάζονται σε θέματα που σχετίζονται με τη διακίνηση, τυποποίηση και εμπορία των βιολογικών προϊόντων στρεμματική ενίσχυση των παραγωγών μπορεί να λειτουργήσει επικουρικά αλλά αν δεν επιλυθούν τα προβλήματα διακίνησης και εμπορίας, η βιολογική γεωργία θα εξαπλωθεί μόνο γύρω από τα αστικά κέντρα.

Τα επόμενα χρόνια αναμένεται αύξηση των επιδοτούμενων εκτάσεων με βιολογικές καλλιέργειες και ειδικότερα ετήσιων καλλιεργειών, μια τάση που ήδη παρατηρείται και που θα ενταθεί με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ.

Για τη βιολογική παραγωγή αγροτικών προϊόντων έχει συσσωρευτεί σημαντική γνώση, κυρίως από νέους αγρότες. Η αύξηση του αριθμού των βιοκαλλιεργητών θα βοηθήσει στη ίδρυση και λειτουργία συλλογικών μορφών παρέμβασης(εταιρείες, συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών) στην τυποποίηση και εμπορία των παραγόμενων προϊόντων.

Δασογεωργικά συστήματα χρήσης γης

Θεωρώντας ως δεδομένο, την κατεύθυνση που δίνεται από την Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, ως προς την προστασία του περιβάλλοντος, παράλληλα με την διατήρηση ή και την αύξηση της παραγωγής, προκύπτουν νέα μοντέλα γεωργοτεχνικών πρακτικών.

Χρειάζονται αγροτικές εκμεταλλεύσεις που θα συνδυάζουν την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων με την προστασία του περιβάλλοντος.

Χρειάζονται δηλαδή συστήματα καλλιέργειας της γης που θα είναι οικονομικά βιώσιμα, αλλά και φιλικά με το περιβάλλον.

Τέτοια συστήματα είναι τα αγροδασικά και ιδιαίτερα τα δασογεωργικά. Πρόκειται για μικρά συστήματα που συνδυάζουν δασικά δένδρα για την παραγωγή τεχνικής ξυλείας και ετήσια φυτά για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων, αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους.

Στα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής αξιοποίηση της γης αναφέρονται, η αυξημένη παραγωγικότητα, το διαφοροποιημένο εισόδημα και η οικολογική ισορροπία. Παράγοντες που ανατράπηκαν μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο με την

έντονη και αλόγιστη εκμηχάνιση της παραγωγής, ενώ αποτελούσαν παράδοση στο παρελθόν.

Ως μειονέκτημα θα μπορούσε να αναφερθεί ίσως, η αύξηση της χειρονακτικής εργασίας, μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις.

Τέτοιες πρακτικές είναι πλέον απόλυτα εφαρμόσιμες και γι' αυτό θα ενισχύονται στα πλαίσια της Νέας ΚΟΙΝΉ ΑΓΡΟΤΙΚΉ ΠΟΛΙΤΙΚΉ (Καν. 1698/2005, άρθρο 44).

4.3.2. Τάσεις και κατευθύνσεις στη ζωική παραγωγή

Μια γενική εκτίμηση για τη ζωική παραγωγή για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι ότι ουσιαστικά πρόκειται για δύο κλάδους, την αιγοπροβατοτροφία και την βοοτροφία οι οποίοι αποτελούν το παραδοσιακό κτηνοτροφικό κεφάλαιο της περιφέρειας.

Στους άλλους κλάδους (χοιροτροφία, πτηνοτροφία, κονικλοτροφία), οι μονάδες που υπάρχουν είναι λίγες και δεν επηρεάζουν ουσιαστικά την παραγωγική βάση της αγροτικής οικονομίας. Η μελισσοκομία επίσης δεν αποτελεί αυτοτελή κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, αλλά έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα.

Ειδικά για τη χοιροτροφία η οποία σαν χώρα έχουμε μεγάλο έλλειμμα δεν διαφαίνεται καμιά προοπτική ανάπτυξης στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας.

Αιγοπροβατοτροφία

Στην περιφέρεια εκτρέφονται (στοιχεία 2000) συνολικά 592.400 αιγοπρόβατα ή το 8% στο σύνολο της χώρας, (379.800 πρόβατα και 212.600 κατσίκια). Ο κλάδος συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 21,87 % και αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα. Η συμμετοχή στη διαμόρφωση του εισοδήματος της ζωικής παραγωγής είναι 74,6%. Στο νομό Γρεβενών εκτρέφονται 108.500 κεφάλια, στο νομό Καστοριάς 97.600 κεφάλια, στο νομό Κοζάνης 264.800 κεφάλια και στο νομό Φλώρινας 121.500 κεφάλια.

Η διαχρονική μεταβολή στον αριθμό των ζώων και στον αριθμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δείχνει ότι ο τομέας αν και εμφανίζει μείωση του αριθμού των ζώων αναδιαρθρώνεται σε μεγαλύτερες και οικονομικότερες μονάδες. Έτσι το διάστημα 1980 – 2000 στο σύνολο της περιφέρειας είχαμε μείωση του αριθμού των

ζώων κατά (-18%) (ενώ ο αριθμός των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μειώθηκε έως και (- 52%) σε ορισμένους Δήμους).

Κτηνοτροφικό Δήμος σε όλη την περιφέρεια μπορεί να χαρακτηρισθεί ο Δήμος Σερβίων στον οποίο εκτρέφονται 50.876 αιγοπρόβατα ή το 10% περίπου του συνολικού ζωικού πληθυσμού της περιφέρειας.

Τα αιγοπρόβατα εκτρέφονται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς και σ' αυτούς που βρίσκονται στα όρια ορεινών ζωνών γιατί εκμεταλλεύονται τους διαθέσιμους βοσκότοπους. Η βοσκοφόρτωση δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη στις επί μέρους περιοχές. Παρατηρούνται φαινόμενα υπερβόσκησης κοντά σε οικισμούς και υποβόσκηση σε απομακρυσμένες από τους οικισμούς περιοχές. Το πρόβλημα εντοπίζεται στην ανισομερή κατανομή των έργων (ποτίστρες, οδική πρόσβαση κ.λ.π.) αξιοποίησης των βοσκοτόπων.

Η μορφή εκτροφής για τα αιγοπρόβατα είναι η ποιμενική – κοπαδιάρικη ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή σε σταβλισμένες μορφές εκτροφής. Η διάθεση της παραγωγής γίνεται με ετήσιες συμφωνίες μεταξύ παραγωγών και μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Σε όλη την περιφέρεια λειτουργούν μικρές μονάδες μεταποίησης του αιγοπρόβειου γάλατος. Παράγουν κυρίως φέτα και μεταποιούν το 50% περίπου της συνολικής παραγωγής. Οι κτηριακές υποδομές και ο εξοπλισμός των τυροκομικών μονάδων έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Οι μεταποιητικές μονάδες που λειτουργούν δεν απορροφούν όλη την παραγωγή γάλατος και δεν είναι ρεαλιστικό να τεθεί στόχος κάλυψης όλης της ποσότητας γιατί υπάρχει ελεύθερη διακίνηση γάλατος από και προς άλλους όμορους νομούς και περιφέρειες. Ζητούμενο είναι να εφαρμόζονται έλεγχοι από την πλευρά της πολιτείας έτσι ώστε να διασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες υγιεινής τόσο στο στάδιο της συγκέντρωσης και μεταφοράς του γάλατος όσο και στο στάδιο της μεταποίησης και συντήρησης. Το μεγάλο πλεονέκτημα της κατοχύρωσης της φέτας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να διαφυλαχθεί.

Όπως επισημαίνεται στο *'Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)'* :

…Στα τυροκομικά προιόντα οι εξαγωγές που πραγματοποιούνται κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα όμως με αυξητική τάση κυρίως σε τυρί φέτα. Η αυξητική αυτή τάση εκτιμάται ότι θα συνεχισθεί σε εντονότερο ρυθμό μετά και από την κατοχύρωση της φέτας ως ΠΟΠ από την Ε.Ε.

η αυξητική αυτή τάση ειναι πιθανόν να οδηγήσει στην ανάγκη ίδρυσης και νέων τυροκομείων, αν και η υφιστάμενη δυναμικότητα καλύπτει τις σημερινές ανάγκες. Αλλιώς η ίδρυση τυροκομείων θεωρείται αναγκαία μόνο σε ορεινές απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές για την κάλυψη αναγκών της περιοχής (μικρά τυροκομεία δυναμικότητας μέχρι 500 τόνων γάλακτος ανά έτος). Ανάγκη υπάρχει για εκσυγχρονισμό υφιστάμενων τυροκομείων, προκειμένου να διασφαλισθούν και να προωθηθούν τα τοπικά προϊόντα ΠΟΠ της χώρας μας.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις επεξεργασίας γάλακτος, θα πρέπει να προωθηθούν οι ιδρύσεις μικρομεσαίων μονάδων.

Πρόβλημα που επηρεάζει τις συνθήκες υγιεινής του κρέατος και κατά συνέπεια την ποιότητα, αποτελεί η καθυστέρηση εκσυγχρονισμού σφαγείων κυρίως στο νομό Κοζάνης. Νέα σφαγεία δεν χρειάζονται αλλά είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν άμεσα οι επενδύσεις εκσυγχρονισμού στα υφιστάμενα Δημοτικά σφαγεία Κοζάνης, Σερβίων και Βοίου.

Σχετικά με τα τυποποιητήρια κρέατος και κρεατοσκευασμάτων το *Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)'* εκτιμά ότι προκύπτει ανάγκη για ιδρύσεις ή επεκτάσεις υφιστάμενων μονάδων κυρίως σε συνδυασμό με την ύπαρξη σφαγείων, για τη διασφάλιση της ποιότητας των παραγόμενων προιόντων.

Η αιγοπροβατοτροφία, σε ελεύθερη ποιμενική μορφή ή σταβλισμένη, αποτελεί έναν κλάδο που δεν πρόκειται να επηρεασθεί αρνητικά από την εφαρμογή της Κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής. Αντίθετα με την σταδιακή μείωση των τιμών στα δημητριακά θα προμηθεύεται φθηνές πρώτες ύλες (ζωοτροφές) και κατά συνέπεια θα αποδίδει μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη στους κτηνοτρόφους.

Σχετικά με τα αιγοπρόβατα, λαμβάνοντας υπόψη τους διαθέσιμους βοσκοτόπους και την παραγωγή ζωοτροφών, εκτιμάται ότι ο πληθυσμός τους μπορεί να αυξηθεί κατά 200.000 κεφάλια. Τα αιγοπρόβατα προτείνεται να αποτελέσουν τον κλάδο αιχμής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στη Δυτική Μακεδονία.

Όπως έχει επισημανθεί από το σύνολο των κρατικών υπηρεσιών αλλά και από παραγωγικούς φορείς και ιδιώτες, η αθρόα επιδοτούμενη εισαγωγή ξένων φυλών αιγοπροβάτων σε βάρος των ελληνικών ενδέχεται στο επόμενο διάστημα να δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στην παραγωγή της ελληνικής φέτας, οδηγώντας στην απώλεια του βασικού συγκριτικού πλεονεκτήματος του κλάδου σήμερα στην ευρωπαϊκή αγορά.

Βοοτροφία

Στην περιφέρεια εκτρέφονται συνολικά 38.470 βοοειδή και ο κλάδος συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του πρωτογενούς τομέα με ποσοστό 5,9%. Ο νομός Φλώρινας έχει το μεγαλύτερο αριθμό βοοειδών (59%) και μπορεί να χαρακτηρισθεί ο βοοτροφικός νομός της περιφέρειας. Είναι χαρακτηριστικό ότι το διάστημα 1980 – 2000 ενώ στο σύνολο της περιφέρειας είχαμε μείωση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων κατά (-13%0 και των εκμεταλλεύσεων κατά (-74%) στο νομό Φλώρινας είχαμε μείωση των εκμεταλλεύσεων κατά (-58%) και αύξηση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων κατά (+11%). Η εξέλιξη αυτή εξηγείται από την αποχώρηση μεγάλων σε ηλικία κτηνοτρόφων που διατηρούσαν μικρό αριθμό ζώων και οι νέες εκμεταλλεύσεις έχουν μεγαλύτερο και οικονομικότερο μέγεθος.

Ο κλάδος σήμερα άρχισε να αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα για δυο κυρίως λόγους :

Πρώτον λόγω μείωσης των επιδοτήσεων με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ. Η μείωση των επιδοτήσεων αφορά τόσο την βοοτροφία γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης όσο και την κρεοπαραγωγική κατεύθυνση. Οι μειώσεις στις εισοδηματικές ενισχύσεις είναι σοβαρές και το πρόβλημα που προκύπτει είναι πολύ σοβαρό.

Δεύτερο λόγω του ανταγωνισμού από την παραγωγή γειτονικών βαλκανικών κυρίως χωρών. Η προμήθεια από τις εγχώριες βιομηχανίες γάλατος γίνεται σε πολύ χαμηλότερη τιμή και το πρόβλημα θα ενταθεί με την ένταξη της Ρουμανίας και Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ενωση.

Ήδη πολλές κτηνοτροφικές μονάδες άρχισαν να αντιμετωπίζουν πρόβλημα διάθεσης του παραγόμενου γάλατος.

Επιπλέον στην Περιφέρεια ο κλάδος αντιμετωπίζει και προβλήματα όπως :

- ✓ Η ποιότητα των σταυλικών εγκαταστάσεων που επηρεάζει την ποιότητα του γάλακτος.
- ✓ Η λειτουργία μονάδων μέσα σε κατοικημένες περιοχές.
- ✓ Η απουσία αδειών λειτουργίας για τις περισσότερες βοοτροφικές μονάδες.
- ✓ Οι χαμηλές τιμές που προσφέρουν οι γαλακτοβιομηχανίες.
- ✓ Η διαχείριση υπολειμμάτων σφαγής.

Στην αντιμετώπιση των ανωτέρω προβλημάτων πρέπει να εστιαστούν οι προτεινόμενες παρεμβάσεις, έτσι ώστε να καταστεί εφικτός ο στόχος της αύξησης του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων κατά 12.000 κεφάλια, όπως προβλέπεται στην πρόταση που κατατίθεται.

Για τη βοοτροφία κρεοπαραγωγής προβλέπεται μείωση της παραγωγής, η οποία συνίσταται κυρίως στον κλάδο της πάχυνσης των μόσχων. Οι επιδοτήσεις που ίσχυαν έχουν πλέον καταργηθεί κατά την εισαγωγή μόσχων από χώρες του εξωτερικού, για πάχυνση, με αποτέλεσμα να μην είναι πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη η παραγωγή κρέατος αυτής της κατηγορίας ζώων.

Αντίθετα προτείνεται η βοοτροφία μεικτής κατεύθυνσης (γάλα και κρέας) σε επίπεδο κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, ως κλάδος που μπορεί να ανταγωνιστεί τη φυτική παραγωγή έτσι ώστε τα προϊόντα της να έχουν «κανονική διέξοδο « στην αγορά.

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος καθώς και η αξιοποίηση των γεωργικών εκτάσεων της εκμετάλλευσης με την παραγωγή ζωοτροφών.

Η επάρκεια της σφαγειοτεχνικής υποδομής στην περιφέρεια προκύπτει από τον αριθμό και τη δυναμικότητα των υφιστάμενων σφαγείων, εφόσον υλοποιηθούν τρία επενδυτικά σχέδια που βρίσκονται σε εξέλιξη στο Ν. Κοζάνης. Η κάλυψη των αναγκών για τα βιολογικά εκτρεφόμενα ζώα μπορεί να γίνει από τα υπάρχοντα σφαγεία με την προϋπόθεση της σχετικής πιστοποίησης σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται από τα σχετικά πρότυπα.

Σχετικά με τη μεταποίηση του αγελαδινού γάλακτος εκτιμάται ότι υπάρχουν περιθώρια για λειτουργία μονάδων σε τοπικό επίπεδο. Το σοβαρό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί και το οποίο ξεπερνά τα όρια της περιφέρειας αφορά στο ολιγοπωλιακό καθεστώς της αγοράς γάλακτος.

Οι προοπτικές της βοοτροφίας με τα σημερινά δεδομένα δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές και το μεγαλύτερο πρόβλημα θα το αντιμετωπίσουν οι Δήμοι Φλώρινας, Περάσματος, Μελίτης, Φιλώτα, Πτολεμαίδας, Ελληνσπόντου. Λόγω υποδομών και γνώσεων της συγκεκριμένης εκτροφής είναι δύσκολο να γίνει αντικατάσταση με άλλα είδη. Στο βαθμό που αντιμετωπιστούν τα προβλήματα υπάρχει περιθώριο ο κλάδος να ανακάμψει.

Γουνοφόρα ζώα

Η περιφέρεια είναι γνωστή για την επεξεργασία της γούνας και την παραγωγή προϊόντων γούνας κυρίως στον άξονα Καστοριά Σιάτιστα. Το συντριπτικό ποσοστό της πρώτης ύλης είναι εισαγόμενη και μόνο ένα μικρό μέρος παράγεται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων.

Τα τελευταία 20 -25 χρόνια ξεκίνησε μια προσπάθεια για την εκτροφή γουνοφόρων ζώων με προοπτική να υποκατασταθεί ένα τουλάχιστον μέρος των εισαγωγών και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστικός ο κλάδος. Το μεγάλο πρόβλημα στην διάδοση της εκτροφής η εύρεση τροφής για τα ζώα αντιμετωπίσθηκε νε την ίδρυση μέσω του τομεακού προγράμματος LEADER II μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα.

Σήμερα εκτρέφονται περί τις 20.000 αναπαραγωγικά ζώα και η τάση που διαφαίνεται είναι ότι θα αυξηθούν με το στόχο των 50.000 ζώων να είναι ρεαλιστικός.

Σήμερα τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος είναι η χωροθέτηση ζωνών για εγκατάσταση μονάδων και η διαχείριση των υπολειμμάτων μετά τη θανάτωση των ζώων.

Αλιευτική παραγωγή

Η αλιευτική παραγωγή στη Δυτική Μακεδονία είναι περιορισμένη. Ειδικότερα για τις κύριες λίμνες της περιφέρειας αναφέρεται ότι:

- ✓ Στις Πρέσπες υπάρχει διαχειριστικό σχέδιο το οποίο συμπεριλαμβάνει και το ζήτημα της αλιείας, το οποίο χρήζει απλής εφαρμογής και κατά συνέπεια οποιαδήποτε περαιτέρω αναφορά είναι εκ του περισσού με τις παρούσες συνθήκες.

- ✓ Στην Καστοριά έχει εκπονηθεί ειδική περιβαλλοντική μελέτη, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι έχει εμπλουτισθεί από ψάρια που κυριάρχησαν στην πανίδα της χωρίς όμως να έχουν σημαντική εμπορική αξία (πεταλούδες).

- ✓ Στη Βεγορίτιδα και στις γειτονικές Πέτρες η αλιευτική παραγωγή έχει περιοριστεί σημαντικά, λόγω της υπεράντλησης και της υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων.

- ✓ Στην τεχνητή λίμνη Πολυφύτου υπάρχει αλιευτική δραστηριότητα αλλά κύρια σε ερασιτεχνική – ψυχαγωγική μορφή, χωρίς να διαφαίνονται τάσεις επαγγελματοποίησης.

Για να υπάρξει αξιόλογη αλιευτική δραστηριότητα σε όλες ανεξαιρέτως τις λίμνες, είναι αναγκαίος ο εμπλουτισμός τους με είδη κατάλληλα και τα οποία θα έχουν σημαντική εμπορική αξία. Αυτή τη στιγμή, ελάχιστες ποσότητες αλιεύονται από ερασιτέχνες ή ημιεπαγγελματίες αλιείς που έχουν ζήτηση στην αγορά όπως π.χ. είναι η πέστροφα, ο κυπρίνος (γριβάδι) και σε μικρότερο βαθμό, ο γουλιανός, η πέρκα κ.α.

Κατά το παρελθόν έχουν γίνει προσπάθειες για την ίδρυση και λειτουργία ιχθυογενετικού σταθμού στην περιοχή (Πρέσπες, Πολύφυτο) που όμως δεν κατέστησαν δυνατές με συνέπεια να μην υλοποιηθεί η αναγκαία αυτή υποδομή. Αυτή τη στιγμή δεν είναι ώριμες οι συνθήκες για ένα τέτοιο έργο, αφού πλέον οι περιβαλλοντικές πρακτικές επιβάλλουν πολύ ειδικούς όρους κατά τους εμπλουτισμούς ανάλογων οικοσυστημάτων.

Αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης για κάθε οικοσύστημα ξεχωριστά, με την εκπόνηση ειδικών μελετών.

Συμπληρωματικά πρέπει να τονιστεί ότι εκτός των ανωτέρω δεδομένων η καταναλωτική προτίμηση προς τα υπάρχοντα αλιεύματα της Δυτικής Μακεδονίας είναι σαφώς περιορισμένη, ενώ παράλληλα η αγορά της περιφέρειας εν γένει έχει ευχερή πρόσβαση προς τα θαλάσσια αλιεύματα (ιχθυόσκαλες Νομών Θεσσαλονίκης και Πιερίας).

4.3.2.1. Νέες δραστηριότητες

Βιολογική κτηνοτροφία

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η βιολογική κτηνοτροφία άρχισε να αναπτύσσεται μετά το 2000 σύμφωνα με τον κανονισμό 1257/91. Την μεγαλύτερη ανάπτυξη γνώρισε στο νομό Γρεβενών.

Μονάδες παραγωγής πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων κτηνοτροφικής παραγωγής λειτουργούν με επιτυχία στο νομό Γρεβενών και στο νομό Κοζάνης.*Το 'Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας (2007 – 2013)' επισημαίνει:*

Το πρόγραμμα της βιολογικής κτηνοτροφίας ξεκίνησε το 2001 και κατά 60% αφορά αιγοπρόβατα ενώ το 40% βοοειδή και χοιρομητέρες.

Το πρόγραμμα εφαρμόζεται ικανοποιητικά σε νομούς οι οποίοι διαθέτουν μεταποιητικές μονάδες βιολογικών προϊόντων και οι παραγωγοί έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίζουν βιολογικές ζωοτροφές…

Προβλήματα που δρουν ανασταλτικά στην πορεία του προγράμματος της βιολογικής κτηνοτροφίας είναι η έλλειψη μεταποιητικών μονάδων βιολογικών προϊόντων και η αδυναμία εύρεσης βιολογικών ζωοτροφών ή η εύρεση ακριβών βιολογικών ζωοτροφών(εισαγωγές ή απομακρυσμένη πηγή).

Οι προοπτικές ανάπτυξης της βιολογικής κτηνοτροφίας είναι ιδιαίτερα θετικές για την περιφέρεια και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές. Αξιόλογη προσπάθεια ήδη άρχισε από νέους κτηνοτρόφους για την παραγωγή βιολογικών κτηνοτροφικών προϊόντων. Με λίγη, σχετικά, προσπάθεια το μεγαλύτερο μέρος της ποιμενικής κτηνοτροφικής παραγωγής μπορεί να πιστοποιηθεί σαν βιολογικό.

Το πρώτο πρόβλημα, εκτός αυτών που αναφέρονται στο ΕΣΣΑΑ, που πρέπει να αντιμετωπισθεί είναι η διασφάλιση σφαγειοτεχνικής υποδομής, για βιολογικά εκτρεφόμενα ζώα, είτε με την ίδρυση νέων σφαγείων, είτε με την προσθήκη γραμμής σε υπάρχοντα.

4.3.3. Αναλυτική παρουσίαση αναδιαρθρωτικών παρεμβάσεων

Η αναλυτική παρουσίαση των προτεινόμενων αναδιαρθρωτικών παρεμβάσεων αποσαφηνίζεται και επακριβώς, αναφορικά με τα είδη της φυτικής και ζωικής παραγωγής καθώς και την ποσοτικοποίηση εκτάσεων καλλιεργειών και αριθμού ζώων, στους πίνακες που ακολουθούν σύμφωνα και με το έγγραφο (Αριθμ. Πρωτ. 2589/25-8-2006) για την προσκόμιση συμπληρωματικών στοιχείων.

Ειδικότερα:

Όπως ακριβώς αναφέρεται και στο Κεφ. 4 της Β’ φάσης της μελέτης και συγκεκριμένα στα κριτήρια επιλογής των αναλυτικών παρεμβάσεων ανά καλλιέργεια, «… οι καλλιέργειες που θα επιλεγούν θα πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της περιφέρειας, μέσω της αναδιάρθρωσης και της εισαγωγής καινοτόμων ειδών και προϊόντων …». Στο ίδιο σημείο περιγράφονται αναλυτικά και τα κριτήρια που ελήφθησαν υπόψη από την ομάδα μελέτης.

Ο καθορισμός των «προβληματικών» κλάδων φυτικής παραγωγής καθώς και η εκτίμηση της έκτασης αυτών καθορίζει το αντικείμενο και το εύρος των προτεινόμενων αναδιαρθρωτικών παρεμβάσεων. Τονίζεται ότι αυτές έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα και αποτελούν ένα ενδεικτικό καλλιεργητικό σχέδιο, όπως γίνεται σε όλες τις περιπτώσεις που προτείνονται μέτρα αναδιάρθρωσης.

Τα ποιοτικά, τα βιολογικά αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, τα προϊόντα της ολοκληρωμένης γεωργίας, τα προϊόντα που αναδεικνύουν τοπικές ιδιαιτερότητες, που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον, ενσωματωμένες σε σύγχρονα πρότυπα, κατακτούν συνεχώς μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό. Η τάση αυτή στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες θα συνεχισθεί. Εκεί πρέπει να εστιασθεί η προσπάθεια της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της περιφέρειας. Δηλαδή παραγωγή προϊόντων με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στη διασφάλιση των οποίων δεν επιτρέπεται να γίνονται εκπτώσεις.

Για κάθε επιμέρους περιοχή λοιπόν, στον πρώτο πίνακα που παρατίθεται στο τέλος της παραγράφου και σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν καθορισθεί από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και κάποια άλλα που θεωρούνται σημαντικά για την περιοχή, έχουν βαθμολογηθεί όλοι οι προτεινόμενοι κλάδοι παραγωγής με κλίμακα που λαμβάνει τιμές από 0 έως 2.

1. Αποδοχή: Εάν εκτιμάται ότι η στάση των παραγωγών στη συνέχιση ή την εισαγωγή μιας καλλιέργειας είναι θετική, τότε βαθμολογείται με 2, εάν όχι με 0 και με 1 βαθμολογείται οποιαδήποτε ενδιάμεση κατάσταση.

2. Θεσμικό πλαίσιο: Εάν μία καλλιέργεια εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να εφαρμόζεται μετά την εισαγωγή της νέας ΚΑΠ βαθμολογείται με 2, εάν όχι με 0 και με 1 βαθμολογείται οποιαδήποτε ενδιάμεση κατάσταση.

3. Φυσικοί πόροι: Εάν εκτιμάται ότι η γεωμορφολογία της περιοχής ευνοεί τη συνέχιση ή την εφαρμογή μιας καλλιέργειας ή προσιδιάζει περισσότερο από μία άλλη, βαθμολογείται με 2, εάν όχι με 0 και με 1 βαθμολογείται οποιαδήποτε ενδιάμεση κατάσταση.

   Δηλαδή εάν σε μία περιοχή το καλαμπόκι ή το σκληρό σιτάρι καλλιεργείται μόνο για την επιδότηση και έχει χαμηλές αποδόσεις, ενώ η περιοχή ευνοεί την καλλιέργεια π.χ. κηπευτικών, τότε τα δημητριακά βαθμολογούνται με 0 και τα κηπευτικά με 2.

4. Οικονομικά: Εάν μετά την εισαγωγή της νέας ΚΑΠ, μία καλλιέργεια εκτιμάται ότι βελτιώνει την οικονομική θέση μιας εκμετάλλευσης βαθμολογείται με 2, εάν όχι με 0 και με 1 βαθμολογείται οποιαδήποτε ενδιάμεση κατάσταση.

5. Περιβάλλον: Εάν μία καλλιέργεια εκτιμάται ότι συνεισφέρει αρνητικά στο περιβάλλον, βαθμολογείται με 0, εάν όχι με 2.

6. Υποδομή: Εάν εκτιμάται ότι υπάρχουν οι υποδομές για την συνέχιση μιας καλλιέργειας ή ότι είναι δυνητικά εύκολο να εισαχθεί μία καλλιέργεια με μικρές τροποποιήσεις στις υπάρχουσες υποδομές, π.χ. σε μηχανολογικό εξοπλισμό ή σε ανάγκες για άρδευση, τότε βαθμολογείται με 2, εάν όχι με 0.

7. Δομές μεταποίησης-τυποποίησης: Εάν εκτιμάται ότι οι υπάρχουσες ή οι γειτονικές, παρακείμενες δομές μεταποίησης ευνοούν την μεταποιητική δραστηριότητα, τότε βαθμολογείται με 2, αλλιώς με 0.

8. Αγορά: Εάν εκτιμάται ότι οι προοπτικές για την αγορά ενός προϊόντος είναι θετικές, τότε βαθμολογείται με 2, αλλιώς με 0.

Στο δεύτερο πίνακα που παρατίθεται στο τέλος της παραγράφου, που είναι ένας (1) για κάθε «προβληματικό» κλάδο και με τα ίδια κριτήρια, αξιολογείται ξεχωριστά ο κάθε «προωθούμενος» κλάδος.

Διευκρινίσεις επί των πινάκων:

Στους πίνακες που ακολουθούν επιχειρείται να ποσοτικοποιηθούν οι προτάσεις της ομάδας μελέτης σχετικά με τους κλάδους που είναι σε κρίση αλλά και σύμφωνα με τους τομείς αναδιάρθρωσης. Πρέπει να τονιστεί ότι πρόκειται ουσιαστικά για μια αρχική προσέγγιση με στόχο την παροχή μετρήσιμων εκτιμήσεων προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων καθώς και τις κατά τόπους περιφερειακές και τοπικές υπηρεσίες, τους φορείς και τους αγρότες της Δυτικής Μακεδονίας.

Επιπλέον είναι απαραίτητο να γίνουν ορισμένες συμπληρωματικές διευκρινίσεις σχετικά με τους προτεινόμενους κλάδους που αναφέρονται στους πίνακες. Ειδικότερα:

Βιολογικές καλλιέργειες

Οι βιολογικές καλλιέργειες αφορούν το σύνολο των κλάδων της φυτικής παραγωγής και δεν έχουν σχέση με τις συμβατικές καλλιέργειες, είτε προωθούμενες είτε

αποθαρρυνόμενες. Μπορεί δηλαδή σε αντικατάσταση των συμβατικών σιτηρών να προτείνονται βιολογικές καλλιέργειες στις οποίες να συμπεριλαμβάνονται και τα βιολογικά σιτηρά, ενταγμένα σε ένα πλήρες καλλιεργητικό σχέδιο.

Πρέπει όμως να τονιστεί η σημασία ανάπτυξης ορισμένων κλάδων «βιολογικής καλλιέργειας», που έχουν τοπική σημασία και πρέπει να παράγουν ποιοτικά τοπικά προϊόντα. Η εκτίμηση σχετικά με την ένταση των καλλιεργούμενων βιολογικά κλάδων ανέρχεται σε 132.500 στρ. ή 6% περίπου της καλλιεργούμενης γεωργικής γης.

Ενα τέτοιο ποσοστό είναι εφικτό σύμφωνα με τις επικρατούσες τάσεις της αγοράς και του καταναλωτικού κοινού.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι κλάδοι της βιολογικής γεωργίας :

- ✓ *Κηπευτικά*
- ✓ *Αμπέλια*
- ✓ *Πατάτες*
- ✓ *Αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά*
- ✓ *Ζωοτροφές (αραβόσιτος, μηδική, άλλα ψυχανθή, σιτηρά)*
- ✓ *Δενδρώδεις καλλιέργειες (μήλα, ακρόδρυα κ.α.)*

Εκτιμάται ότι, ποσοτικοποίηση ανά κλάδο παραγωγής δεν είναι εφικτό να γίνει, ούτε κρίνεται σκόπιμο, αφού η ένταξη στη βιολογική γεωργία μιας εκμετάλλευσης αφορά το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων και όλων των κλάδων.

Δασογεωργικά συστήματα παραγωγής

Στην κατηγορία αυτή (προτεινόμενη) εντάσσονται οι μικτές καλλιέργειες δέντρων και ετήσιων καλλιεργειών, που συμπεριλαμβάνονται για πρώτη φορά ως σύστημα παραγωγής στο νέο κανονισμό της Ε.Ε. Επίσης, στην κατηγορία αυτή θεωρούμε ότι εντάσσονται και οι απλές αναδασώσεις γεωργικών εκτάσεων, όπως αναφέρονται στον ίδιο κανονισμό και όπως εφαρμοζόταν μέχρι σήμερα.

Αρωματικά – Φαρμακευτικά φυτά

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται συμβατικές καλλιέργειες αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών που αφορούν πολλά και διάφορα είδη. Εκτός από την καλλιέργεια του κρόκου, που έχει δυνατότητες επέκτασης, μπορούν ακόμη να

καλλιεργηθούν και άλλα είδη, που είτε δοκιμάστηκαν στην περιοχή κατά το παρελθόν, είτε αποτελούν προϊόντα που έχουν κανονική διέξοδο στις αγορές.

Ως τέτοια ενδεικτικά αναφέρονται: μέντα, ρίγανη, βασιλικός, γλυκάνισο, κόλιανδρο, θυμάρι, τσάι κ.α.

Μηλιές

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, ο πλέον δυναμικός κλάδος είναι η μηλοκαλλιέργεια, ιδιαίτερα στη Δυτ. Μακεδονία. Εκτιμάται ότι μπορεί να αυξηθεί σε σημαντικό βαθμό η καλλιεργούμενη έκταση. Επίσης, ορισμένες ακόμη καλλιέργειες οι οποίες είναι ανεπτυγμένες σε μικρότερο βαθμό, έχουν δυνατότητα επέκτασης, είτε γιατί παράγουν ποιοτικά προϊόντα (λόγω εδαφοκλιματικών συνθηκών), είτε παράγουν προϊόντα που έχουν κανονική διέξοδο στην αγορά.

Ως τέτοιες καλλιέργειες αναφέρονται τα: δαμάσκηνα, σύκα, ρόδια, λωτός, κεράσια κ.α.

Ροδακινιές

Η καλλιέργεια της ροδακινιάς αφορά επιτραπέζια και βιομηχανικά ροδάκινα. Είναι επίσης δυναμικός κλάδος, αν και μικρότερης σημασίας, σε σχέση με την μηλοκαλλιέργεια. Αν και σε εθνικό επίπεδο δεν συγκαταλέγεται στα προωθούμενα είδη έχει περιθώρια αύξησης γιατί συνδυάζει δυο σημαντικά πλεονεκτήματα. Πρώτον, λόγω των κλιματικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή η παραγωγή ωριμάζει με καθυστέρηση σε σχέση με τις πεδινές περιοχές της Πέλλας και της Ημαθίας και δεύτερον είναι διαδεδομένη (με μακροχρόνια συμβόλαια) η συνεργασία με την βιομηχανία μεταποίησης.

Ενεργειακά φυτά (αμυλούχα φυτά και ελαιούχοι σπόροι)

Στην κατηγορία «ενεργειακά φυτά» συμπεριλαμβάνεται ευρεία γκάμα ειδών και ποικιλιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πρώτη ύλη για την παραγωγή βιοκαυσίμων (βιοντίζελ – βιοαιθανόλη).

Ως τέτοια αναφέρονται κυρίως τα: ελαιοκράμβη, ηλίανθος, ρετσινολαδιά, καπνόσπορος, σόργο, αραβόσιτος, ζαχαρότευτλα.

Οι υπολογισμοί στους πίνακες γίνονται με βάση τον ηλίανθο για τον οποίο υπάρχουν στοιχεία αγοράς αυτή τη στιγμή, σε αντίθεση με τα άλλα είδη για τα οποία δεν υπάρχουν ενδείξεις της αγοράς.

Κηπευτικά

Αφορούν διάφορα είδη νωπής κατανάλωσης, κυρίως για τη διάθεση στην τοπική αγορά. Η καλλιέργεια αφορά κυρίως υπαίθρια και σε ελάχιστο βαθμό καλυμμένη επιφάνεια (θερμοκήπια) και μόνο για ελάχιστη πρωϊμηση της παραγωγής, Ενδιαφέρον αποτελούν οι όψιμες καλλιέργειες που μπορούν να σταθούν ανταγωνιστικά εκτός εποχής, όταν στις νότιες περιοχές της Ελλάδας σταματά η καλλιέργεια.

Εγκατάλειψη καλλιεργούμενων εκτάσεων

Ο κίνδυνος της εγκατάλειψης των καλλιεργειών, που εκφράστηκε σε διάφορα κείμενα της Ε.Ε. αλλά και αρμόδιων παραγόντων λόγω της πλήρους αποδέσμευσης των ενισχύσεων, δεν έχει εκλείψει και για την Περιφέρεια της Δυτ. Μακεδονίας.

Όπως και σε άλλες χώρες όπου η νέα Κ.Α.Π. είχε εφαρμογή από την προηγούμενη χρονιά και ήδη παρατηρούνται τάσεις εγκατάλειψης αλλού σε ελάχιστο βαθμό και αλλού σε μεγαλύτερο, έτσι και στην εν λόγω περιοχή θα αρχίσουν, μετά το 2007, να εμφανίζονται παρόμοια φαινόμενα.

Ιδιαίτερα δε, όταν αυτή η άποψη ενισχύεται και από άλλους παράγοντες όπως είναι οι εδαφοκλιματικές συνθήκες.

Εκτάσεις οριακών αποδόσεων (εξωχώραφα) που μέχρι σήμερα καλλιεργούνταν μόνο με κίνητρο την στρεμματική ενίσχυση θα εγκαταλειφθούν. Η μείωση αυτή εκτιμάται σε 100.000 στρέμματα.

Κτηνοτροφία

Η αναδιάρθρωση της κτηνοτροφίας σχετίζεται κυρίως με την αναδιάρθρωση των υποδομών σε επίπεδο εκμετάλλευσης αρχικά και δευτερευόντως με την γενετική βελτίωση και την αύξηση του ζωικού κεφαλαίου.

Με τα διάφορα προγράμματα αναδιάρθρωσης (πρόωρη σύνταξη κτηνοτρόφων, πρόγραμμα Νέων Αγροτών, Σχέδια Βελτίωσης) εκτιμάται ότι θα υπάρξει

εξορθολογισμός στον τομέα της υλικοτεχνικής υποδομής και της καλής διαβίωσης των ζώων (κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικός εξοπλισμός).

Ως προς τον αριθμό των εκτρεφόμενων ζώων εκτιμάται ότι θα υπάρξει αύξηση για όλες τις κατηγορίες των ζώων, κυρίως γίνεται αναφορά στην βοοτροφία (κρεοπαραγωγής και γαλακτοπαραγωγής) αλλά και στην αιγοπροβατοτροφία.

Οι τάσεις που διαφαίνονται σε επίπεδο Περιφέρειας αφορούν τη βοοτροφία μικτής κατεύθυνσης ημιεντατικής μορφής καθώς και την αιγοπροβατοτροφία ημιεντσταυλισμένης μορφής με ζώα κυρίως ημιβελτιωμένα εγχώριων φυλών.

Η πρόβλεψη για αύξηση του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων αναπαραγωγής βοοειδών κατά 12.000 κεφάλια και του αριθμού των αιγοπροβάτων κατά 200.000 κεφάλια είναι εφικτή σε ένα μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Σ' αυτό συνηγορούν και τα παρακάτω στοιχεία :

- ✓ *Η υπερκάλυψη των αναγκών σε ζωοτροφές κατά τη μελλοντική διάρθρωση.*
- ✓ *Η τάση των καταναλωτών για εγχώρια – ποιοτικά προϊόντα*
- ✓ *Οι ευνοϊκές εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής*

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Διατροφικές ανάγκες σε Ν.Μ.

ΖΩΑ	ΚΕΦΑΛΙΑ	Ν.Μ. ΑΝΑ ΚΕΦ.	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ Ν.Μ.
Αγελάδες	50.000	3.500	175.000.000
Μοσχάρια	35.000	1.500	52.500.000
Αιγοπρόβατα	700.000	300	210.000.000
Αμνοερίφια	850.000	30	25.500.000
		ΣΥΝΟΛΟ	**463.000.000**

Τυπικό σιτηρέσιο μηρυκαστικών

Δημητριακά (συμπυκνωμένες) 70% Ν.Μ. 224.100.000

Σανός (μηδική, ψυχανθή) 30% Ν.Μ. 138.900.000

Παραγωγή κτηνοτροφών

ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΕ ΚΙΛΑ	Ν.Μ. ΑΝΑ ΚΙΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ Ν.Μ.
Καλαμπόκι	220.200.000	1,15	253.230.000
Αλλα δημητριακά	120.000.000	1,00	120.000.000
		ΣΥΝΟΛΟ	**373.230.000**

	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΕ ΚΙΛΑ	Ν.Μ. ΑΝΑ ΚΙΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ Ν.Μ.
Σανοί	250.200.000	0,50	125.000.000
		ΣΥΝΟΛΟ	**125.000.000**

Σημείωση : Στην κάλυψη των διατροφικών αναγκών δεν έχουν ληφθεί καθόλου υπόψη οι νομευτικοί πόροι των βοσκοτόπων. Με ορθολογική αξιοποίηση, έστω και του 50% της έκτασης αυτών (~2.500.000 στρ.), οι συνθήκες βιώσιμης κτηνοτροφικής ανάπτυξης διαφαίνονται θετικές.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 1 (Γρεβενών-Βοίου)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ / ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΟΥΦΑΣ
1.	Αποδοχή	1	2	1	0	1	0	1	1	0	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	21	2	2	2	0	0	2	2
4.	Οικονομικά	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2
5.	Περιβάλλον	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	0	0	1	2	2	1	1	1	0	2
	ΣΥΝΟΛΟ	9	9	28	9	13	11	8	8	7	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 1 (Γρεβενών-Βοίου)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΚΑΠΝΟΣ (12.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΟΥΦΑΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	**2000**	**1200**	**500**	**2000**	**1000**	**2000**	**1500**	**1000**	**600**	**200**
1.	Αποδοχή	1	1	0	1	0	2	2	1	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	0	0	1	1	0	1	1	1	1	2
5.	Περιβάλλον	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
.6.	Υποδομή	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	2	2	0	0	0	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2
	ΣΥΝΟΛΟ	8	9	9	14	11	9	9	9	8	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 1 (Γρεβενών-Βοίου)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ-ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ (200.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΟΥΦΑΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	**20000**	**30000**	**1000**	**80000**	**50000**	**10000**	**5000**	**2000**	**1500**	**500**
1.	Αποδοχή	1	1	0	1	0	2	2	0	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	0	0	1	1	0	2	1	1	1	2
5.	Περιβάλλον	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
.6.	Υποδομή	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	2	2	0	0	0	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2
	ΣΥΝΟΛΟ	8	9	9	14	10	10	9	7	8	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 2 (Ασκίου - Σιάτιστας)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ
1.	Αποδοχή	1	2	1	0	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	2	2	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	0
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	2
5.	Περιβάλλον	1	1	2	2	1
.6.	Υποδομή	1	1	0	0	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	2
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	11	12	9	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 2 (Ασκίου - Σιάτιστας)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΚΑΠΝΟΣ (1.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	100	300	300	200	100
1.	Αποδοχή	1	1	1	0	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	2	2	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	1
4.	Οικονομικά	1	1	1	0	1
5.	Περιβάλλον	1	2	2	2	1
.6.	Υποδομή	1	1	0	0	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	2
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	11	12	9	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 2 (Ασκίου - Σιάτιστας)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ-ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ (20.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	4000	7000	2000	1000	6000
1.	Αποδοχή	1	1	1	1	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	2	2	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	1
4.	Οικονομικά	1	1	2	1	2
5.	Περιβάλλον	0	2	2	2	1
.6.	Υποδομή	1	0	0	0	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	2
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	9	10	13	10	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 3 (Καστοριάς)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
1.	Αποδοχή	1	1	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	2	1
5.	Περιβάλλον	2	2	1	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	2	2	1
8.	Αγορά	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	10	12	13	12	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 3 (Καστοριάς)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΚΑΠΝΟΣ (1.200 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	300	300	300	200	100
1.	Αποδοχή	1	0	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	1	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	1
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	0
5.	Περιβάλλον	2	2	1	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	2	2	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	12	11	13	12	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 3 (Καστοριάς)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ - ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ (100.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	30000	10000	5000	5000	50000
1.	Αποδοχή	1	0	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	1	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	1
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	0
5.	Περιβάλλον	2	2	1	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	2	2	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	12	11	13	12	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 4 (Πρεσπών)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
1.	Αποδοχή	1	1	0	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	2	1
5.	Περιβάλλον	2	2	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	12	10	9

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 4 (Πρεσπών)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΦΑΣΟΛΙΑ (2000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	200	1000	400	400
1.	Αποδοχή	2	1	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	2	1	1
5.	Περιβάλλον	1	2	2	1
.6.	Υποδομή	1	2	1	0
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0
8.	Αγορά	1	2	1	2
	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	15	10	8

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 4 (Πρεσπών)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΞΗΡΙΚΑ ΣΙΤΗΡΑ (1.500 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	400	300	500	300
1.	Αποδοχή	1	0	2	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	2	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	2	2	1	1
.6.	Υποδομή	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	0	2	2
8.	Αγορά	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	12	11	13	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 5 (ΚΟΖΑΝΗΣ-ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ-ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΦΥΤΑ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
1.	Αποδοχή	2	1	1	2	2	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	1	2	1	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	2	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	0	1	0	0	2	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	1	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	10	11	9	13	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 5 (ΚΟΖΑΝΗΣ-ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΚΑΠΝΟΣ (3000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΦΥΤΑ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	500	1000	400	500	400	200
1.	Αποδοχή	1	1	1	2	2	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	1	2	1	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	2	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	1	0
8.	Αγορά	1	2	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	1	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	12	11	9	13	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 5 (ΚΟΖΑΝΗΣ-ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΞΗΡΙΚΑ ΣΙΤΗΡΑ (70.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ - ΡΟΔΑΚ.	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΦΥΤΑ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	15000	3000	5000	32000	3000	12000
1.	Αποδοχή	1	1	1	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	1	2	1	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	2	2	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	2	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	1	1
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	2	2	1	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	12	12	11	9	11	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 5 (ΚΟΖΑΝΗΣ-ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ (5.000 στρ.)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΕΝΕΡ. ΦΥΤΑ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	1600	200	300	2000	300	600
1.	Αποδοχή	1	1	1	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	2	1	2	1	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	1	1	2
4.	Οικονομικά	2	2	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	2	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	1	1
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	1	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	12	11	11	9	11	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 6 (ΕΟΡΔΑΙΑΣ - ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ-ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
1.	Αποδοχή	2	1	2	0	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	1	1
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	2
5.	Περιβάλλον	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	10	11	12	10	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 6 (ΕΟΡΔΑΙΑΣ - ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΚΑΠΝΟΣ (3000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	500	400	1600	300	200
1.	Αποδοχή	2	1	1	1	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	2	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	1	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	10	11	11	11	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 6 (ΕΟΡΔΑΙΑΣ - ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ - ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ (40000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ-ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	15000	10000	7000	5000	3000
1.	Αποδοχή	2	1	1	1	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	1	2
4.	Οικονομικά	2	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	1	2	1	2	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	1	0	0
8.	Αγορά	1	1	2	1	1
9	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	11	11	12	11	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 6 (ΕΟΡΔΑΙΑΣ - ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ (2.000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ-ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	500	300	400	300	500
1.	Αποδοχή	1	1	1	2	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	1	2	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	2	1	1	1
4.	Οικονομικά	1	2	1	1	1
5.	Περιβάλλον	1	1	2	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	1
8.	Αγορά	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	9	11	11	10	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 7 (ΦΛΩΡΙΝΑΣ)

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΠΑΤΑΤΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ
1.	Αποδοχή	2	1	1	0	2	1	0
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	2	1	1	2
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	2	1	1	1	1
5.	Περιβάλλον	1	2	1	2	1	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	2	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	2	2	2	2	1
	ΣΥΝΟΛΟ	11	12	11	11	13	9	10

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 7 (ΦΛΩΡΙΝΑΣ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΚΑΠΝΟΣ (3000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΠΑΤΑΤΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	300	300	400	400	200	1200	200
1.	Αποδοχή	2	1	1	1	1	1	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	1	2	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	1	1	2	2	1	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	1	2	1	1	1
5.	Περιβάλλον	1	2	1	1	2	1	2
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	1	0	0	2	0
8.	Αγορά	1	1	2	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	1	2	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	10	11	11	11	11	12	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 7 (ΦΛΩΡΙΝΑΣ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ - ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ (70000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	15000	15000	2000	5000	28000	5000
1.	Αποδοχή	2	2	0	1	0	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	1	2	1
3.	Φυσικοί πόροι	2	1	2	2	2	2
4.	Οικονομικά	1	1	2	2	1	2
5.	Περιβάλλον	1	2	1	1	2	1
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	0	0
8.	Αγορά	1	1	1	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	1	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	11	12	9	11	11	11

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ No 7 (ΦΛΩΡΙΝΑΣ)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ (10.000 στρ.)**

Α/Α	ΚΡΙΤΗΡΙΑ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ-ΜΗΔΙΚΗ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΠΑΤΑΤΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ
	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	1500	1800	400	500	1000	1800	3000
1.	Αποδοχή	2	1	0	0	0	2	1
2.	Θεσμικό πλαίσιο	1	2	1	1	2	1	1
3.	Φυσικοί πόροι	2	2	2	2	2	1	2
4.	Οικονομικά	1	1	2	2	1	2	2
5.	Περιβάλλον	1	2	1	1	2	1	1
.6.	Υποδομή	1	1	1	1	1	1	1
7.	Δομές μεταποίησης - τυποποίησης	1	1	0	0	0	2	0
8.	Αγορά	1	1	1	2	1	1	1
9.	Συμβολή στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής	1	1	1	2	2	2	2
	ΣΥΝΟΛΟ	11	12	9	11	11	13	11

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΚΑΠΝΟΣ (23.200 στρ.)**

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ -ΦΑΡΜΑ-ΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩ-ΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓ.	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΠΑΤΑΤΕΣ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡ. ΤΡΟΥΦΑΣ
1.	ΠΕΡΙΟΧΗ 1	2000	1200	500	2000	1000	2000	1500	1000	0	0	0	600	200
2.	ΠΕΡΙΟΧΗ 2	100	300	0	300	200	100	0	0	0	0	0	0	0
3.	ΠΕΡΙΟΧΗ 3	0	300	0	300	100	0	0	300	200	0	0	0	0
4.	ΠΕΡΙΟΧΗ 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	ΠΕΡΙΟΧΗ 5	0	500	400	400	200	500	0	1000	0	0	0	0	0
.6.	ΠΕΡΙΟΧΗ 6	500	400	0	300	0	0	0	1600	0	0	200	0	0
7.	ΠΕΡΙΟΧΗ 7	500	400	0	300	0	0	0	1000	600	1200	200	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	3100	3100	900	3600	1500	2600	1500	4900	800	1200	400	600	200

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: **ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΣΙΤΗΡΑ (ξηρικά) 496.500 στρ.)**

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ -ΦΑΡΜΑ-ΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΔΑΣΟΓΕΩ-ΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ - ΡΟΔΑΚΙΚΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΟΥΦΑΣ
1.	ΠΕΡΙΟΧΗ 1	20000	30000	1000	80000	50000	10000	5000	2000	0	0	1500	500
2.	ΠΕΡΙΟΧΗ 2	4000	7000	0	2000	1000	6000	0	0	0	0	0	0
3.	ΠΕΡΙΟΧΗ 3	0	30000	0	10000	50000	0	0	5000	5000	0	0	0
4.	ΠΕΡΙΟΧΗ 4	0	400	500	300	300	0	0	0	0	0	0	0
5.	ΠΕΡΙΟΧΗ 5	0	15000	3000	5000	12000	32000	0	3000		0	0	0
.6.	ΠΕΡΙΟΧΗ 6	15000	10000	0	0	0	0	0	7000	0	3000	0	0
7.	ΠΕΡΙΟΧΗ 7	15000	15000	0	28000	0	0	0	2000	5000	5000	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	54000	107400	4500	125300	113300	48000	5000	19000	10000	8000	1500	500

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ (18.800 στρ.)

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩ-ΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡ/ΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ	ΑΚΡΟ-ΔΡΥΑ	ΠΑΤΑΤΕΣ	ΚΑΛΛΙΕΡ. ΤΡΟΥΦΑΣ
1.	ΠΕΡΙΟΧΗ 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	ΠΕΡΙΟΧΗ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	ΠΕΡΙΟΧΗ 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	ΠΕΡΙΟΧΗ 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	ΠΕΡΙΟΧΗ 5	0	1600	300	300	600	2000	0	200	0	0	0	0	0
.6.	ΠΕΡΙΟΧΗ 6	500	300	0	300	0	0	0	400	0	500	0	0	0
7.	ΠΕΡΙΟΧΗ 7	2100	2000	0	2000	0	0	0	400	500	3000	0	1800	0
	ΣΥΝΟΛΟ	2600	3900	300	2600	600	2000	0	1000	500	3500	0	1800	0

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: * ΦΑΣΟΛΙΑ (2.000 στρ.)

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ / ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	ΨΥΧΑΝΘΗ	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ-ΦΑΡΜΑ-ΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΔΑΣΟΓΕΩΡΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΙΟΚΑΜΒΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΜΥΛΟΥΧΑ ΦΥΤΑ	ΜΗΛΙΕΣ	ΚΗΡΕΥΤΙΚΑ	ΟΣΠΡΙΑ-ΦΑΣΟΛΙΑ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΟΥΦΑΣ
1.	ΠΕΡΙΟΧΗ 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	ΠΕΡΙΟΧΗ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	ΠΕΡΙΟΧΗ 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	ΠΕΡΙΟΧΗ 4	0	200	0	1000	400	0	0	0	400	0	0	0
5.	ΠΕΡΙΟΧΗ 5	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
.6.	ΠΕΡΙΟΧΗ 6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	ΠΕΡΙΟΧΗ 7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	0	200	0	1000	400	0	0	0	400	0	0	0

Σημείωση: Η καλλιέργεια του φασολιού δεν είναι από τις προβληματικές. Προτείνεται αναδιάρθρωση μόνο στη περιοχή των Πρεσπών για να ξεφύγει η περιοχή από τη μονοκαλλιέργεια και να στραφεί και σε άλλα ποιοτικά προϊόντα.

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Συνοπτικά το προτεινόμενο σχέδιο αναδιάρθρωσης καλλιεργειών της Δυτικής Μακεδονίας παρατίθεται ποσοτικοποιημένο στον πίνακα που ακολουθεί.

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ		ΑΥΞΗΣΗ-ΜΕΙΩΣΗ
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		
		(στρ.)	(%)	(στρ.)	(%)	(%)
1	*Σιτάρι μαλακό*	646.200	29,26	499.700	24,07	-146.500
2	*Κριθάρι*	272.900	12,36	272.900	13,14	0
3	*Σιταρι σκληρο*	608.400	27,55	178.400	8,59	-430.000
4	*Σίκαλι- Βρώμη*	70.430	3,19	70.430	3,39	0
5	*Αραβόσιτος*	160.500	7,27	220.200	10,61	59.700
6	*Φασόλια -Άλλα όσπρια*	26.250	1,19	36.150	1,74	9.900
7	*Φακές*	1.010	0,05	1.010	0,05	0
8	*Καπνός*	29.420	1,33	5.020	0,24	-24.400
9	*Ζαχαρότευτλα*	39.220	1,78	20.420	0,98	-18.800
10	*Μηδικη- Αλλα ψυχανθη*	112.800	5,11	227.400	10,95	114.600
11	*Πατάτες*	16.920	0,77	19.920	0,96	3.000
12	*Αμπελοι (για οίνο)*	24.700	1,12	24.700	1,19	0
13	*Κροκος - Άλλα αρωματικα - φαρμακευτικά*	5.000	0,23	10.700	0,52	5.700
14	*Ενεργειακές καλλιέργειες*			59.100	2,85	59.100
15	*Καλλιέργεια τρούφας*			700	0,03	700
16	*Δασογεωργικά συστήματα*		0,00	115.800	5,58	115.800
17	*Κηπευτικά*	17.900	0,81	29.600	1,43	11.700
18	*Αχλαδιές*	2.250	0,10	2.250	0,11	0
19	*Μηλιές*	26.706	1,21	46.606	2,24	19.900
20	*Ροδακινιές*	11.915	0,54	16.915	0,81	5.000
21	*Αμυγδαλιές*	4.350	0,20	6.450	0,31	2.100
22	*Καρυδιές*	6.680	0,30	6.680	0,32	0
23	*Διάφορες Καλ/γειες*	73.999	3,35	53.999	2,60	-20.000
24	*Εγκαταλλειμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	51.050	2,31	151.050	7,28	100.000
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**2.208.600**	**100**	**2.076.100**	**100**	

Σημείωση: Η διαφορά που προκύπτει αφορά διάφορα είδη και κλάδους της **"βιολογικής καλλιέργειας"**(132.500 στρ.)

4.3.4. Συμπεράσματα

Με βάση τα αναλυτικά δεδομένα, ανά δραστηριότητα, του πρωτογενή τομέα παραγωγής μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα :

Α. Οι προωθούμενες αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική θα επηρεάσουν αρνητικά τον αγροτικό τομέα της οικονομίας σε όλη την έκταση της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Β. Τις αρνητικές συνέπειες θα υποστεί άμεσα ο κλάδος της φυτικής παραγωγής και ειδικότερα οι ετήσιες αροτριαίες καλλιέργειες. Το κόστος θα αφορά μείωση εισοδήματος, μείωση της απασχόλησης και απαξίωση του επενδυμένου κεφαλαίου σε συγκεκριμένο εξοπλισμό παραγωγής, για κάθε καλλιέργεια.

Γ Για τον κλάδο της ζωικής παραγωγής θα υπάρξουν δυσμενείς συνέπειες από τον ανταγωνισμό γειτονικών χώρων κυρίως στην βοοτροφία.

Δ. Η καλλιέργειες που αντιμετωπίζουν άμεσο πρόβλημα είναι :

Τα ζαχαρότευτλα (40.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχουν κατά 3% στη διαμόρφωση του ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από την συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν κυρίως το εισόδημα και σε μικρό βαθμό την απασχόληση αφού η καλλιέργεια είναι εντάσεως κεφαλαίου.

Ο καπνός (25.000 περίπου στρέμματα) που συμμετέχει κατά 9,57% στη διαμόρφωση του αγροτικού εισοδήματος. Οι επιπτώσεις από τη συρρίκνωση της καλλιέργειας θα αφορούν και το εισόδημα και την απασχόληση αφού ο καπνός είναι καλλιέργεια εντάσεως εργασίας.

Ε. Από τις άλλες ετήσιες καλλιέργειες πρόβλημα θα αντιμετωπίσει το σκληρό σιτάρι. Λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας αλλά και λόγω του ότι υπάρχει η δυνατότητα καλλιέργειας στις ίδιες εκτάσεις μαλακού σιταριού και κριθαριού το κόστος περιορίζεται στην απώλεια εισοδήματος από την μείωση της επιδότησης.

ΣΤ. Οι δενδρώδεις καλλιέργειες και τα αμπέλια μπορούν να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη συμμετοχή τους στην αγροτική οικονομία.

Ζ. Από τις άλλες προωθούμενες και νέες καλλιέργειες και πρακτικές αισιόδοξες προοπτικές υπάρχουν κυρίως για τα προϊόντα που παράγονται με βιολογικές μεθόδους καλλιέργειας.

Η Θετικές προοπτικές υπάρχουν για την κτηνοτροφία της περιφέρειας αιγοπρόβατα αλλά και για τα γουνοφόρα ζώα.

4.4. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον δευτερογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Η βελτίωση και ο εξορθολογισμός της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, απαιτεί ιδιαίτερη στήριξη, που θα συμβάλλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αυτών.

Από τη μεταποιητική δραστηριότητα σήμερα απουσιάζει πλήρως ο παραγωγός πρωτογενών προϊόντων (πρώτων υλών). Αποτέλεσμα της απουσίας του είναι από τη μία να μην εξασφαλίζει οικονομικά οφέλη που προέρχονται από την προστιθέμενη αξία και από την άλλη να βρίσκεται σε μόνιμη αντιπαράθεση με τους εμπόρους – μεταποιητές.

Ενώ ο κλάδος της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων σε μια περιοχή όπως η Δυτική Μακεδονία θα έπρεπε να αποτελεί έναν από τους πλέον δυναμικούς κλάδους επιχειρηματικής δράσης, εντούτοις θεωρείται υποβαθμισμένοι, τόσο ως προς τη συμμετοχή του, στο σύνολο των πρωτογενών προϊόντων που παράγονται, όσο και ως προς την συμμετοχή του στην απασχόληση και το εισόδημα.

Η μεταποιητική δραστηριότητα στη Δυτική Μακεδονία, θα έπρεπε να στοχεύει στην αξιοποίηση των παραδοσιακών προϊόντων όπως είναι το τυρί φέτα (προϊόν Π.Ο.Π.), ο Κρόκος Κοζάνης (προϊόν Π.Γ.Ε.), τα φασόλια Πρεσπών και Λεχόβου, τα μήλα Καστοριάς, τα ροδάκινα Βελβεντού, το μανούρι Βλάστης, τα αρνιά Γρεβενών, το κρασί Αμυνταίου, οι πατάτες Πολύμυλου και άλλα λιγότερο γνωστά, που έχουν όμως από χρόνια επιβάλλει την γεωγραφική τους προέλευση στην αγορά και που θα μπορούσαν να επωφεληθούν ακόμη περισσότερο από την ποιοτική υπεροχή τους.

Αν εξαιρεθεί το προϊόν «Κρόκος» που παράγεται στην περιοχή της Κοζάνης και διαθέτει δομές τυποποίησης και εμπορίας ολόκληρης της παραγόμενης ποσότητας, σε τοπικό επίπεδο, όλα τα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα, είτε για κατανάλωση ως αυτούσια, είτε ως προϊόντα μεταποίησης προωθούνται σε μονάδες που είναι εγκατεστημένες εκτός της περιοχής παραγωγής, τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος τους.

Απαιτείται λοιπόν η ενίσχυση και στήριξη επενδύσεων που θα συμβάλλουν στους παρακάτω στόχους :

- *Στον προσανατολισμό της παραγωγής σε συνάρτηση με τις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών*
- *Στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών*
- *Στην προώθηση καινοτόμων επενδύσεων*
- *Στην βελτίωση της παρουσίασης των προϊόντων και γενικά στη βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας*
- *Στην προστασία του περιβάλλοντος*

Οι επενδύσεις σε όλους τους τομείς θα πρέπει να αφορούν :

- *Ίδρυση νέων μονάδων σε περιοχές που υπάρχει πρωτογενής παραγωγή και ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές.*
- *Επέκταση και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων, αξιοποιώντας την εμπειρία αυτών στην αγορά*

Έτσι η γεωργία σε συνδυασμό με τη βιομηχανία τροφίμων, ή πιο γενικά η αγροτοβιομηχανία, θα δώσουν αξία στα προϊόντα, καθώς η επιτυχία του καθενός τομέα εξαρτάται από την επιτυχία του άλλου.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, προτείνονται στη συνέχεια, για κάθε υφιστάμενη πρωτογενή παραγωγική δραστηριότητα, μια σειρά παρεμβάσεων, με στόχο τη δημιουργία ή και τον εκσυγχρονισμό των μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Επιπλέον δε για τους νέους κλάδους παραγωγής όπως έχουν προσδιοριστεί στα πλαίσια αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών προτείνεται η ίδρυση επιχειρήσεων αντίστοιχα.

ΤΟΜΕΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Με δεδομένο το γεγονός ότι η φέτα πλέον ανήκει στην αποκλειστική παραγωγή μόνο της χώρας μας και ότι η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας ανήκει στις περιοχές παραγωγής, πρέπει να δοθεί έμφαση στον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων μονάδων και σε ορισμένες περιπτώσεις στην ίδρυση νέων μονάδων. Στόχος είναι, η περαιτέρω εξειδίκευση στη μεταποίηση αιγοπρόβειου γάλακτος τοπικά για την παραγωγή και άλλων ποιοτικών προϊόντων, όπως είναι ο μπάτζος, το ανεβατό (ξυνοτύρι ή τουλουμίσιο), το γιαούρτι κ.α.

Η ίδρυση νέων μικρών μονάδων μεταποίησης αιγοπρόβειου γάλακτος αφορά δυναμικότητες περίπου 500 tn γάλακτος ανά έτος. Παράλληλα, αναγκαία θεωρείται η συνεργασία με τη μορφή Clusters όλων αυτών των επιχειρήσεων ή ακόμη και η συνένωση σε μεγαλύτερα σχήματα. Οι συνεταιρισμοί και οι μεμονωμένοι παραγωγοί πρέπει να έχουν συμμετοχή σε μια τέτοια προσπάθεια.

Στη μεταποίηση του αγελαδινού γάλακτος απαιτείται η ίδρυση 1 ή 2 μονάδων σε τοπικό επίπεδο και σε μέγεθος ή δυναμικότητα που μπορούν να χαρακτηριστούν μικρές ή μεσαίες, με προϊόντα χαρακτηριστικά του τόπου παραγωγής.

- *Εκσυγχρονισμός ή επέκταση 15 τουλάχιστον μικρών μονάδων επεξεργασίας αιγοπρόβειου γάλακτος.*
- *Ίδρυση δέκα (10) μικρών μονάδων δυναμικότητας 500tn ανά έτος*
- *Ενίσχυση του clusters τυροκομείου και επέκτασή του σε επίπεδο Δυτ. Μακεδονίας.*
- *Ίδρυση δύο (2) μονάδων επεξεργασίας για αγελαδινό γάλα.*

ΤΟΜΕΑΣ ΚΡΕΑΤΟΣ

Οι καταναλωτές φαίνεται να δείχνουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και προτίμηση στα εγχώρια και μάλιστα τοπικά παραγόμενα κρέατα. Από την άλλη, οι ανάγκες στο μεγαλύτερο ποσοστό καλύπτονται από τις εισαγωγές, οι οποίες πραγματοποιούνται κυρίως από χώρες της Ε.Ε.

Ένα πρωταρχικό μέλημα αποτελεί ο εκσυγχρονισμός των σφαγειοτεχνικών υποδομών, ο οποίος έχει ήδη ξεκινήσει στα πλαίσια των κανονισμών της Ε.Ε. Ωστόσο απαιτείται η ολοκλήρωσή τους και η χωροταξική κάλυψη όλης της Δυτ. Μακεδονίας.

Μικρές μονάδες σφαγής σε απομακρυσμένες περιοχές και κυρίως για εποχιακή σφαγή ή σφαγή βιολογικών ζώων κρίνεται αναγκαία. Οι μικρές αυτές μονάδες μπορούν να εξυπηρετούν τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή μικρές περιοχές και να συνδυάζονται με τυποποίηση και συσκευασία πιθανόν του κρέατος.

- *Εκσυγχρονισμός τριών (3) σφαγείων*
- *Ίδρυση 5-6 μικρών σφαγείων (σφαγεία για βιολογικά εκτρεφόμενα είδη)*
- *Ίδρυση 4 τυποποιητικών μονάδων κρέατος*

ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΝΟΥ

Στον τομέα του κρασιού, διαγράφεται η τάση τα τελευταία χρόνια για προτίμηση των ποιοτικών εμφιαλωμένων κρασιών. Η τάση αυτή εμφανίζεται και στη Δυτική Μακεδονία, ιδιαίτερα δε σε παραδοσιακά αμπελοκομικές περιοχές όπως το Αμύνταιο (VQPRD), Βελβεντό, Σιάτιστα.

Έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν 17 επιχειρήσεις – οινοποιεία, το μέγεθος των οποίων χαρακτηρίζεται «μικρό», ενώ απαιτείται ο επιπλέον εκσυγχρονισμός και επέκταση της δυναμικότητας αυτών.

Η προδιαγραφόμενη «Νέα ΚΟΑ οίνου», εκτιμάται ότι δεν θα έχει άμεση επίδραση στη λειτουργική δραστηριότητα αυτών, αφού το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής διατίθεται τοπικά ή και εντός της χώρας και μάλιστα σε ικανοποιητικές τιμές.

Ίδρυση νέων οινοποιητικών μονάδων απαιτείται μόνο σε περιπτώσεις αξιοποίησης της παραγωγής σταφυλιών από την ίδια την εκμετάλλευση και σε περιπτώσεις παραγωγής βιολογικών σταφυλιών.

Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη της παραγωγής κρασιού και λοιπών προϊόντων σταφυλιών (ξύδι, τσίπουρο κ.α.), πρέπει να συνδυάζεται με επαρκή ιδιόκτητη έκταση αμπελώνων.

- *Ίδρυση 3 νέων μονάδων βιολογικών κρασιών*
- *Ίδρυση μονάδας ξυδιού (Αμύνταιο)*
- *Προβολή και στήριξη τοπικών ποικιλιών (μοσχόμαυρο, ξινόμαυρο, ροδίτης κ.α.).*

ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ

Ο τομέας των οπωροκηπευτικών, με έμφαση για τη περιοχή μας στα μήλα και ροδάκινα, εμφανίζει έντονες τάσεις εξαγωγών σε σχέση με άλλα τοπικά προϊόντα. Οι μονάδες τυποποίησης (διαλογητήρια, συσκευαστήρια, ψυκτικοί χώροι), επαρκούν με την προϋπόθεση δραστηριοποίησης και ιδιωτών εμπόρων – διακινητών από άλλες περιοχές. Απαιτείται ενίσχυση της συνεταιριστικής δράσης σ' αυτόν τον τομέα για τους εξής λόγους:

- *Μείωση του κόστους πρωτογενούς παραγωγής*

- *Τεχνική στήριξη των παραγωγών*
- *Εφαρμογή προτύπων ποιότητας (βιολογικά, ολοκληρωμένη παραγωγή)*
- *Συμμετοχή του παραγωγού στην προστιθέμενη αξία*

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια προτείνεται η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων και μόνο στον υποτομέα των κηπευτικών, με την προϋπόθεση της επέκτασης, απαιτείται η ίδρυση νέων μονάδων.

Ιδρυση επίσης νέων μονάδων απαιτείται στη μεταποίηση οπωροκηπευτικών (μαρμελάδες, χυμοί φρούτων, κομπόστα, τουρσί, κατεψυγμένα, προτηγανισμένα κ.α.).

Τα τελευταία χρόνια δε, παρατηρείται αύξηση της κατανάλωσης κατεψυγμένων κηπευτικών σε βάρος των κονσερβοποιημένων.

- *Μία (1) μονάδα παραγωγής φυσικών χυμών*
- *Μία (1) μονάδα παραγωγής κατεψυγμένων κηπευτικών*
- *Τέσσερις (4) υφιστάμενες μονάδες, επέκταση - εκσυγχρονισμός*

ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ – ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

Παρόλο που η υφιστάμενη παραγωγή πρώτων υλών στη Δυτική Μακεδονία, δεν δικαιολογεί την ίδρυση νέων μονάδων, αφού κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, εντούτοις στα πλαίσια της Νέας ΚΑΠ (αποσύνδεση της ενίσχυσης από την παραγωγή), είναι πιθανό να επεκταθεί η καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, που μπορεί να συνδυαστεί με την ανάγκη για μεταποίηση της παραγωγής.

Η σημαντική δραστηριότητα που αναπτύσσει ο συνεταιρισμός κροκοπαραγωγών με την προώθηση του κρόκου, ίσως απαιτεί επιπλέον επέκταση προς την κατεύθυνση παραγωγής νέων προϊόντων με βάση τον κρόκο και ακόμη προς την κατεύθυνση και άλλων αρωματικών φυτών.

Η συνεταιριστική δράση, σε συνδυασμό με την καθιέρωση συμβολαιακής γεωργίας, σ' αυτόν τον τομέα θα τονώσει την πρωτογενή παραγωγή και θα δώσει διέξοδο στην αγροτική παραγωγή.

Σ' αυτόν τον τομέα ιδιαίτερα (πρωτογενή παραγωγή), κρίνεται αναγκαίο να ιδρυθεί μονάδα παραγωγής πολλαπλασιαστικού υλικού (σπόροι, φυτά, βολβοί), με

συγκεκριμένη κατεύθυνση την ταυτοποίηση και τυποποίηση των καλλιεργούμενων ειδών και ποικιλιών, έτσι ώστε να παραχθούν επώνυμα τοπικά προϊόντα.

- *Μία (1) ενίσχυση του συνεταιρισμού κροκοπαραγωγών (νέα προϊόντα)*
- *Μία (1) μονάδα παραγωγής πολλαπλασιαστικού υλικού*

ΤΟΜΕΑΣ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ

Οι ανάγκες, όσον αφορά τη δυναμικότητα των υφιστάμενων μονάδων είναι καλυμμένες, με δεδομένη τη δραστηριοποίηση εμπορικών επιχειρήσεων του κλάδου στην περιοχή. Ανάγκη υφίσταται μόνο στην παραγωγή πλήρως τυποποιημένων μειγμάτων ζωοτροφών, πρόσθετων και συμπληρωματικών ζωοτροφών που μπορεί να καλυφθεί με τον εκσυγχρονισμό, συνδυαζόμενη με αύξηση της δυναμικότητας, από τις υφιστάμενες μονάδες. Εξάλλου, με την στροφή των κτηνοτροφικών μονάδων σε εντατικές μορφές, η παραγωγή μπορεί να επιτευχθεί στα όρια της κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης.

Από την άλλη, για την εξυπηρέτηση των αναγκών της βιολογικής κτηνοτροφίας, απαιτείται η ίδρυση μονάδων παραγωγής μιγμάτων βιολογικών ζωοτροφών, η οποία παράλληλα θα εξυπηρετεί και την φυτική παραγωγή, όσον αφορά την καλλιέργεια βιολογικών κτηνοτροφικών φυτών.

- *Ίδρυση νέων αποθηκευτικών χώρων και εγκαταστάσεων εμπορίας*
- *Επέκταση υπαρχόντων αποθηκευτικών χώρων*
- *Ίδρυση μονάδων αξιοποίησης ειδικών κατηγοριών νομευτικών πόρων όπως ενσιρώματα και συμπληρωματικές ζωοτροφές.*

ΤΟΜΕΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

Ως «βιομηχανικά φυτά» μπορούν να θεωρηθούν όλα εκείνα τα οποία απαιτούν οπωσδήποτε βιομηχανική επεξεργασία και δεν μπορούν να διατεθούν και να καταναλωθούν ως αυτούσια.

Απ' αυτά που μπορούν να καλλιεργηθούν στην περιοχή και παράλληλα μπορούν να έχουν διέξοδο στην αγορά, εξετάζεται μόνο η περίπτωση των ενεργειακών φυτών, καθώς αποτελούν νέο κλάδο παραγωγής. Η κανονική και ομαλή διέξοδος στην αγορά, έγκειται στο γεγονός της υποχρέωσης της χώρας μας, για την

παραγωγή, έως το 2010, ποσότητας καυσίμων για την κίνηση οχημάτων που θα ανέρχεται στο 5,7% της συνολικής κατανάλωσης.

Για να είναι δυνατή όμως η διάθεση της παραγωγής, θα πρέπει σε τοπικό επίπεδο (Δυτική Μακεδονία) ή στην ευρύτερη περιοχή να ιδρυθεί μονάδα μεταποίησης, είτε για παραγωγή βιοντίζελ, είτε για παραγωγή αιθανόλης, η δυναμικότητα της οποίας θα ανταποκρίνεται στη δυνατότητα αντικατάστασης ορισμένων μη προωθούμενων κλάδων παραγωγής.

Εκτιμώντας, ότι μπορούν να διατεθούν εκτάσεις και στις οποίες σήμερα καλλιεργούνται, καπνά, ζαχαρότευτλα, σιτηρά κ.α., που πρόκειται να υποχωρήσουν και που εκτιμάται ότι μπορούν να ανέλθουν σε 200.000 στρέμματα, ποσό λογικό στα πλαίσια αναδιάρθρωσης της υφιστάμενης παραγωγής, κρίνεται σκόπιμη η κάλυψη αυτής της δυναμικότητας.

Η έκταση αυτή καθώς και η παραγωγή μπορεί να υποστηριχθεί από μία μονάδα αντίστοιχης δυναμικότητας, αξιοποιώντας το θεσμό της συμβολαιακής γεωργίας, σε βάθος χρόνου 5 ετών.

4.5. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον τριτογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Παράλληλα με την πολυπλοκότητα του κανονιστικού πλαισίου, που διέπει τη λειτουργία και τις συναλλαγές του κράτους με τον Αγροτικό πληθυσμό, η πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων μεταξύ μεγάλου αριθμού υπηρεσιών και επιπέδων διοίκησης, καθιστούν τη δημόσια διοίκηση μη αποτελεσματική.

Το ανθρώπινο δυναμικό της δημόσιας διοίκησης εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από εγγενείς αδυναμίες που πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Προς τη κατεύθυνση αυτή έχουν γίνει σημαντικά βήματα βελτίωσης των σχέσεων κράτους – πολίτη, με αρνητικό όμως ισοζύγιο οφέλους – κόστους για τον πολίτη και κυρίως για τον αγροτικό πληθυσμό.

Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται ξεκάθαρα και στην έρευνα πεδίου (σχεδόν σε όλα τα ερωτηματολόγια) με αποδέκτες του αγρότες και αναφέρεται γενικότερα ως «γραφειοκρατία».

Για να προωθηθεί με γοργούς ρυθμούς η αναπτυξιακή διαδικασία (κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική κλπ.) απαιτείται η ύπαρξη των αναγκαίων και ικανών δομών στήριξης.

Βασικό στοιχείο αποτελεί η κατάλληλη χωροθέτηση υποδομών δημόσιας διοίκησης, η ευέλικτη διοικητική οργάνωση και η χρήση προϊόντων πληροφορικής και επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.).

Ενώ θεωρητικά οι βασικές δομές σε περιφερειακό επίπεδο για την στήριξη της Αγροτικής πολιτικής και της Ανάπτυξης της υπαίθρου, είναι οι Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης, πρώτον της Περιφέρειας και δεύτερον των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, εντούτοις σήμερα καμιά παροχή επιστημονικής γνώσης δεν δίνεται στον Αγροτικό τομέα. Ολες οι Διευθύνσεις αγροτικής ανάπτυξης έχουν αναλάβει «εργολαβικά» να διεκπεραιώσουν τις διαδικασίες είσπραξης των κοινοτικών εισροών: εξισωτικές αποζημιώσεις, ΟΣΔΕ, επιλέξιμα, Σχέδια βελτίωσης, αποσύρσεις κλπ. Όποια μεμονωμένη προσπάθεια εκ μέρους του επιστημονικού προσωπικού, δεν έχει συνήθως τη θεσμική κάλυψη εκ μέρους των αντίστοιχων υπηρεσιών.

Ουσιαστικά όμως οι υπηρεσίες αυτές (Ν.Α.) λειτουργούν ως «αποκεντρωμένες υπηρεσίες» του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης.

Βασική προϋπόθεση για μια επιτυχή στήριξη του αγρότη, είναι η αποκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους των υπηρεσιών που παρέχονται κεντρικά από το Υπουργείο, με ανάλογη στελέχωση των περιφερειακών υπηρεσιών.

Οι νέες δομές και υπηρεσίες που προβλέπονται με το Νόμο 3399/2005 ίσως είναι σε θέση να δώσουν μια νέα ώθηση στην ανάπτυξη της υπαίθρου, αρκεί να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και επικουρικά με τις παραδοσιακές δομές στήριξης.

Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να επαναλειτουργήσει το σύστημα των «γεωργικών εφαρμογών» με στόχο να εμπλακούν σ' αυτό, τόσο οι μηχανισμοί του κράτους, όσο και ιδιωτικοί φορείς (γεωργικοί σύμβουλοι).

Με αυτό το δεδομένο θα υπάρξει διακριτός ρόλος για όλους τους εμπλεκόμενους με την αγροτική ανάπτυξη.

Την υψηλή εποπτεία, συντονισμό και προγραμματισμό, θα έχει η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας, κυρίως με τη Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης, η οποία πρέπει να στελεχωθεί κατάλληλα.

Εκτός από τη στελέχωση απαιτείται πληρότητα σε εξοπλισμό, κυρίως ως κέντρο του ηλεκτρονικού κυβερνοχώρου της Δυτ. Μακεδονίας.

Επιπλέον δε, η οργανωτική συγκρότηση αυτής της υπηρεσίας θα πρέπει να διαθέτει, όλα εκείνα τα τμήματα και τους τομείς που είναι απαραίτητοι για την πλήρη αυτοτέλεια στην λειτουργία της, καθώς επίσης και την εποπτεία και συντονισμό όλων των άλλων φορέων που συμμετέχουν με την αγροτική ανάπτυξη.

Το πλέον απαραίτητο στοιχείο, για μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της Αγροτικής Ανάπτυξης και προπάντων της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Υπαίθρου, είναι ο συντονισμός ενεργειών και δράσεων, ώστε να καλύπτεται χωροταξικά όλη η Περιφέρεια της Δυτ. Μακεδονίας και να μην δημιουργούνται επικαλύψεις.

Στα πλαίσια αυτά λοιπόν, η λειτουργική δομή όλων των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών φαίνεται ενδεικτικά στο παρακάτω διάγραμμα. Τελικός αποδέκτης όλων, ο αγρότης (γεωργός – κτηνοτρόφος) και το γεωργικό προϊόν.

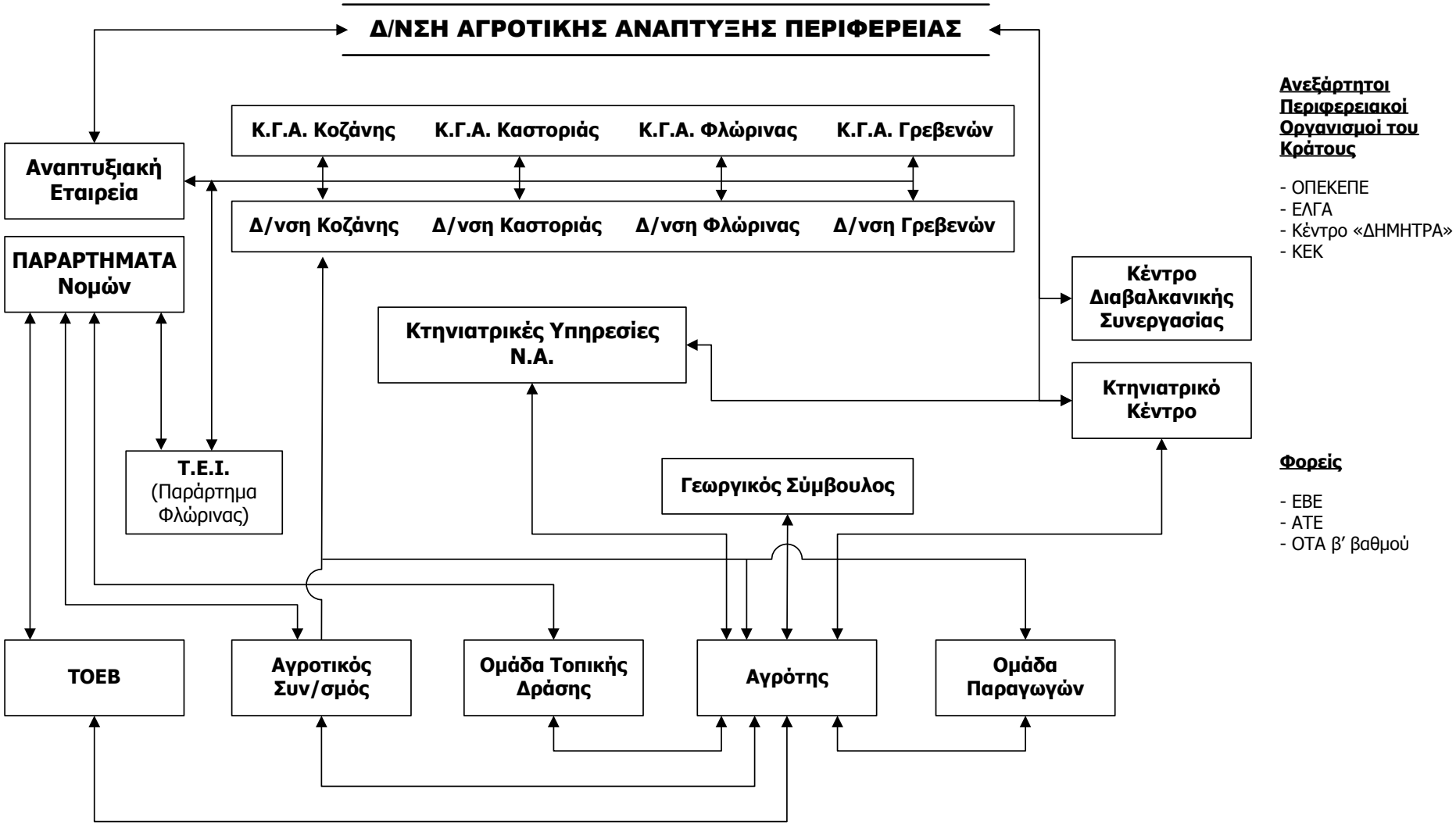
Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
Κ.Γ.Α. Κοζάνης
Κ.Γ.Α. Καστοριάς
Κ.Γ.Α. Φλώρινας
Κ.Γ.Α. Γρεβενών
Αναπτυξιακή Εταιρεία
Δ/νση Κοζάνης
Δ/νση Καστοριάς
Δ/νση Φλώρινας
Δ/νση Γρεβενών
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Νομών
Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας
Κτηνιατρικές Υπηρεσίες Ν.Α.
Κτηνιατρικό Κέντρο
Τ.Ε.Ι. (Παράρτημα Φλώρινας)
Γεωργικός Σύμβουλος
ΤΟΕΒ
Αγροτικός Συν/σμός
Ομάδα Τοπικής Δράσης
Αγρότης
Ομάδα Παραγωγών
Ανεξάρτητοι Περιφερειακοί Οργανισμοί του Κράτους
- ΟΠΕΚΕΠΕ
- ΕΛΓΑ
- Κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ»
- ΚΕΚ
Φορείς
- ΕΒΕ
- ΑΤΕ
- ΟΤΑ β' βαθμού

Οι αρμοδιότητες του καθένα φορέα θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες, χωρίς επικαλύψεις που να δημιουργούν σύγχυση και οργανικά συνδεδεμένες κάτω από τον έλεγχο της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας.

Τελικός στόχος, από τη λειτουργία όλου αυτού του πλέγματος υπηρεσιών είναι :

- *Η ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών για τις επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα, ώστε να συνεχιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία τους και να μην χάνονται θέσεις απασχόλησης.*
- *Η διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.*
- *Η ανάπτυξη υπηρεσιών ποιότητας ζωής και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.*
- *Η στήριξη του οικογενειακού εισοδήματος από εξωγεωργικές πηγές, κυρίως από τον τομέα των υπηρεσιών τουρισμού.*
- *Η διατήρηση και διαφύλαξη του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.*

1. <u>Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας</u>

   Έγκριση προγραμμάτων, συντονισμός ενεργειών και φορέων, πληρωμές, έλεγχοι, κατάρτιση ετήσιων τομεακών προγραμμάτων ενημέρωσης, σύνταξη περιφερειακών προγραμμάτων, προγραμματισμός.

2. <u>Κέντρα Γεωργικής Ανάπτυξης</u>

   Ετήσια προγράμματα ενημέρωσης, πληροφόρηση, ενημέρωση, τμήμα μελετών, φυτοπροστασία, θρέψη - λίπανση

3. <u>Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης</u>

   Έλεγχοι, πληρωμές, στατιστικές επετηρίδες, προώθηση φακέλων διαχειριστικών σχεδίων, ποιοτικός έλεγχος

4. <u>Αναπτυξιακή Εταιρεία</u>

   Κατάρτιση προγραμμάτων, ενημέρωση, πληροφόρηση, σύνταξη μελετών, ευρωπαϊκά προγράμματα, διαχείριση προγραμμάτων, Τεχνικά Δελτία, τμήμα πιστοποίησης ποιοτικών προϊόντων.

5. Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας

Κατάρτιση διασυνοριακών προγραμμάτων, τμήμα εμπορικών συναλλαγών εισαγωγών – εξαγωγών, πολιτισμικές ανταλλαγές – κλίμα εμπιστοσύνης.

6. Γεωργικός σύμβουλος

Συμβουλευτική, πληροφόρηση, στήριξη – μεταφορά τεχνογνωσίας, σύνταξη επιχειρησιακών σχεδίων, σύνταξη φακέλων χρηματοδοτήσεων

7. ΕΛΓΑ

Αποζημιώσεις, μέτρα πρόληψης θεομηνιών

Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

Η θέση της Δυτ. Μακεδονίας στον τομέα της έρευνας και τεχνολογίας, κρίνεται ότι είναι πολύ χαμηλά σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες της χώρας. Δύο είναι κυρίως οι λόγοι γι΄ αυτή την κατάσταση.

Ο πρώτος λόγος είναι το απόμακρο της περιοχής και η απομόνωση από τα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Μόλις το 2005 η οδική σύνδεση με την υπόλοιπη χώρα (Εγνατία Οδός) έδωσε διέξοδο.

Ο δεύτερος λόγος, η τριτοβάθμια εκπαίδευση και ιδιαίτερα αυτή που αφορά εφαρμοσμένες επιστήμες, που βρίσκονται κοντά στην πρωτογενή παραγωγή, αποτελείται από μια σχολή ΤΕΙ στη Φλώρινα, ως παράρτημα του ΤΕΙ Κοζάνης. Οι δε σταθμοί γεωργικής έρευνας του ΕΘΙΑΓΕ ενώ υπολειτουργούσαν για πολλά χρόνια, έχουν πλέον συρρικνωθεί, ο σταθμός των Κοίλων Κοζάνης έχει κλείσει και ο σταθμός της Πτολεμαίδας, χωρίς στελέχωση, δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του ιδρύματος.

Όσον αφορά το επιστημονικό δυναμικό που δραστηριοποιείται στο χώρο της Δυτ. Μακεδονίας, λόγω της διασποράς σε πολλούς μη σχετικούς φορείς και υπηρεσίες παραμένει σχετικά αδρανές.

Από την άλλη, οι ελλείψεις σε στελέχη εξειδικευμένης επιστημονικής γνώσης όλων γενικά των δημοσίων υπηρεσιών, είναι εμφανείς καθώς αποτυπώνονται αναλυτικά στο πρώτο μέρος της μελέτης.

Η ανάπτυξη τεχνολογιών παραγωγής στον τομέα της φυτικής παραγωγής είναι αρκετά ικανοποιητική. Δεν ισχύει το ίδιο και στην κτηνοτροφική δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από χαμηλό βαθμό εκμηχάνισης και απαρχαιωμένες κτιριακές υποδομές.

Επιχειρησιακά σχέδια

Ολοι ανεξαιρέτως οι φορείς θα εκπονούν επιχειρησιακά σχέδια μακροχρόνια και ετήσια, τα οποία θα κοινοποιούνται και θα είναι διαθέσιμα, για οποιονδήποτε φορέα.

Συμβούλιο αγροτικής πολιτικής

Μια καλή πρωτοβουλία που ξεκίνησε πριν 5 χρόνια, πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί πεδίο διαλόγου και διαμόρφωσης πολιτικών σε κάθε επίπεδο προγραμματισμού ξεχωριστά.

- *Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής Νομού*
- *Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής Περιφέρειας*
- *Προγραμματισμός σε ετήσια βάση με φορά από τα κάτω προς τα πάνω*

4.6. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στους τομείς της Εκπαίδευσης, της Κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και της Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα.

Σύμφωνα και με τις διαπιστώσεις που γίνονται στο πλαίσιο του **Εθνικού Σχεδίου Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) της Ελλάδας για την 4η Προγραμματική Περίοδο (2007 – 2013)**, «σημαντικό πρόβλημα στην ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα αποτελεί το **χαμηλό μορφωτικό επίπεδο** των απασχολούμενων στον τομέα. Ποσοστό 69,5% είναι οι απόφοιτοι δημοτικού, 14,3% έχει τελειώσει μερικές τάξεις του δημοτικού ή δεν έχει καμία εκπαίδευση, 15% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης ή των τριών τάξεων μέσης εκπαίδευσης και μόλις 1,2% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

Πρόσθετο πρόβλημα αποτελεί επίσης το **χαμηλό ποσοστό εκπαίδευσης και κατάρτισης**, το οποίο κυμαίνεται για το έτος 1999/2000 στο 2,9% των αγροτών με βασική εκπαίδευση. Επιπλέον, η δια βίου μάθηση ανέρχεται το έτος 2004 σε 2,1% ως προς τη συμμετοχή των ηλικιών μεταξύ 25-64. Αξιοσημείωτο είναι ακόμη το γεγονός ότι υπάρχει **ελλιπής πρόσβαση σε ευρεία κατηγορία υπηρεσιών που περιορίζει τις ευκαιρίες κατάρτισης, παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και απασχόλησης** (για το έτος 2002 ποσοστό 70,6% η ανάπτυξη του τομέα υπηρεσιών επί της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας)».

Αντίστοιχη είναι η κατάσταση που επικρατεί στην **Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας** και η οποία έχει καταγραφεί αναλυτικά στο πρώτο μέρος της παρούσας μελέτης.

Επομένως, διαπιστώνεται η **ανάγκη για επαγγελματική εκπαίδευση** των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, προκειμένου να βελτιώσουν τα **προσόντα** τους και να είναι σε θέση να βελτιώνουν την **τεχνογνωσία** τους και να **προσαρμόζονται** στις αλλαγές του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Σημαντικό επίσης γεγονός αποτελεί η **ανάγκη παροχής εξειδικευμένων συμβούλων και κατάρτισης** σε πεδία που σχετίζονται με τη **βιολογική παραγωγή προϊόντων, προστασία του περιβάλλοντος, τοπικής ανάπτυξης και εταιρικής σχέσης, προώθησης και διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων.**

Παράλληλα, όσον αφορά την ανάπτυξη της **καινοτομίας** επισημαίνεται στο πλαίσιο του ΕΣΣΑΑ ότι «η παραγωγή, η μεταφορά και η διάχυση τεχνογνωσίας και καινοτομιών στον ελληνικό αγροτικό τομέα παρουσιάζει **ανεπάρκειες κυρίως ποιοτικού χαρακτήρα** και

δυσκολίες προσαρμογής στις ιδιαιτερότητες των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Η παραγωγή τεχνογνωσίας και καινοτομιών που προκύπτει από την αγροτική έρευνα, η οποία διεξάγεται στη χώρα μας καλύπτει ένα μικρό μέρος της ζήτησης από την πλευρά των αγροτών και όσων άλλων ασχολούνται στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στην ποσότητα και την ποιότητα των ερευνητικών αποτελεσμάτων που παράγονται εγχωρίως, αλλά και στην ανεπάρκεια των μηχανισμών σύνδεσής τους με την παραγωγή ώστε να προκύπτει τεχνογνωσία και καινοτομίες χρήσιμες για τις επιχειρήσεις του τομέα της γεωργίας και των τροφίμων.

Το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα που διαθέτουν ερευνητικά εργαστήρια, καθώς και διάφορα άλλα κρατικά ή ημικρατικά ερευνητικά Ινστιτούτα όπως ο «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ», το ΚΑΠΕ, το Μπενάκειο, κ.α. στα πλαίσια των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων παράγουν και μεταφέρουν τεχνογνωσία στον ελληνικό αγροτικό τομέα. Ωστόσο, τόσο το επίπεδο οργάνωσης και στελέχωσης με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, όσο και το επίπεδο εξοπλισμού που διαθέτουν και κυρίως το ύψος της χρηματοδότησης από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς δεν φαίνεται να επιτρέπει στα πιο πάνω αναφερόμενα ερευνητικά Ιδρύματα, Ινστιτούτα και Πανεπιστήμια να ανταποκριθούν στην ταχύτητα των τεχνολογικών εξελίξεων στο χώρο της γεωργίας και των τροφίμων.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της βιωσιμότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με την παραγωγή **ανταγωνιστικών προϊόντων** σε **ποιότητα** και **τιμές** θα πρέπει να επιλέγονται οι, κατά το δυνατόν, άριστες κατά περίπτωση τεχνολογικές λύσεις, οι οποίες θα έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή απόδοση και το χαμηλότερο δυνατό κόστος».

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα είναι προφανής η ανάγκη υλοποίησης κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης και ενημερωτικών συναντήσεων που θα απευθύνονται στον αγροτικό πληθυσμό (αγρότες και μη αγρότες) και θα έχουν στόχο να συμβάλουν:

- στην ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού για τις νέες τάσεις που διαμορφώνονται όσον αφορά την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, καθώς και
- στην αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων των ωφελουμένων, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες απασχόλησης που προκύπτουν.

Τα προγράμματα κατάρτισης και τα ενημερωτικά σεμινάρια που θα υλοποιηθούν θα πρέπει να εναρμονίζονται με τις ανάγκες και τάσεις που εκδηλώνονται στον αγροτικό χώρο, ως αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων όπως η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, η υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης και τις ειδικές δεξιότητες του αγροτικού πληθυσμού, οι προοπτικές ανάπτυξης που διαφαίνονται σε κάθε περιοχή κλπ.

Η τάση που ακολουθείται όσον αφορά τις κατευθύνσεις των προγραμμάτων κατάρτισης βασίζεται στις εξής βασικές αρχές – στόχους:

- Ενδυνάμωση της ικανότητας των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον **ανταγωνισμό της αγοράς**.
- **Προώθηση της καινοτομίας** για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής.
- **Παραγωγή ποιοτικών προϊόντων** (έστω και σε μικρότερες ποσότητες) αντί της εφαρμογής εντατικών μεθόδων για την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων προϊόντων
- **Στήριξη της κτηνοτροφίας** με στόχο την αύξηση της αναλογίας της ζωικής παραγωγής έναντι της φυτικής
- Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και κατεύθυνση προς την **παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων** (σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις της νέας ΚΑΠ)
- Ανάπτυξη του κλάδου της **μεταποίησης** των αγροτικών προϊόντων, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται καλύτεροι όροι εμπορίας των προϊόντων που παράγονται στην περιοχή, αλλά και να αυξηθεί η απασχολησιμότητα
- Εφαρμογή μεθόδων **φιλικών προς το περιβάλλον**
- Προώθηση της **πολυαπασχόλησης** του αγροτικού πληθυσμού

4.7. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Φυσικό Περιβάλλον σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Όπως αναφέρθηκε και στην Α' Φάση της μελέτης, το φυσικό περιβάλλον της Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από προστατευόμενες περιοχές καθώς και περιοχές φυσικού κάλλους σύμφωνα με τα ακόλουθα:

- *Δύο Εθνικούς Δρυμούς.*
- *Εννέα (πλέον των Εθνικών Δρυμών) περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000.*
- *Επτά περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.*

Αναλυτικά οι περιοχές αυτές είναι οι εξής:

Εθνικοί Δρυμοί:

Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), Εθνικός Δρυμός Πρεσπών.

Περιοχές Natura 2000

Βασιλίτσα, Βίτσι, Βαρνούντας, Βούρινος (Κοιλάδα Μεσιανού Νερού), Γράμμος, Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Ευρύτερη Περιοχή), Λίμνες Χειμαδίτιδα – Ζάζαρη, Λίμνες Βεγορίτιδα – Πετρών, Λίμνη Καστοριάς

Περιοχές Φυσικού Κάλους

Άνω Βόϊο, Αρρένες, Άσκιο, Βόρας, Επταχώρι, Κορομηλιά, Όρλιακας, Πιέρια.

Αναφορικά με τον ανωτέρω διαχωρισμό πρέπει να σημειωθεί ότι τα τμήματα των ορεινών όγκων Βόρα και Πιερίων που αποτελούν περιοχές Natura 2000 δεν ευρίσκονται στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Για το λόγο αυτό οι αντίστοιχες περιοχές κατατάσσονται αρχικά ως «Περιοχές Φυσικού Κάλους».

Γεωγραφικά η Δυτική Μακεδονία μπορεί να διαχωριστεί στο δυτικό, το κεντρικό και το ανατολικό τμήμα της, συμπεριλαμβάνοντας ορεινά συμπλέγματα που την χαρακτηρίζουν μορφολογικά. Στο δυτικό τμήμα συναντάται η οροσειρά της Πίνδου, το όρος Σμόλικας και το όρος Γράμμος, στο κεντρικό το όρος Βαρνούντας, το όρος Βίτσι, το όρος Άσκιο και το όρος Βούρινος και τέλος στο ανατολικό το όρος Βόρας, το όρος Βέρμιο, τα Πιέρια Όρη και τα Καμβούνια Όρη.

Καθένας από αυτούς τους τρεις γεωγραφικούς άξονες παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, ευνοώντας διαφορετικές ή και συμπληρωματικές μορφές τουριστικής ανάπτυξης.

Παρόλα αυτά η γειτνίαση αλλά και η ομοιομορφία των χαρακτηριστικών των παραπάνω περιοχών, καθώς και οι ανάγκες που προέκυψαν από την «οπτική διάσταση» της ίδιας της μελέτης, οδήγησαν στην εκ νέου ομαδοποίησή τους σε τρεις βασικές ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα, **Περιοχές φυσικού κάλους**, εντάσσονται έξι περιοχές που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη σημασία για την περιφέρεια (Εθνικοί Δρυμοί, Περιοχές Natura 2000) και είναι οι εξής: Πρέσπες – Πισοδέρι, Εθνικός Δρυμός Πίνδου, Σπήλαιο – Κρανιά (Όρλιακας), Γράμμος, Βίτσι – Χειμαδίτιδα – Βεγορίτιδα, Λίμνη Καστοριάς – Βίτσι.

Στη δεύτερη ενότητα, **Προστατευόμενες περιοχές**, κατατάσσονται περιοχές που είναι επίσης ενταγμένες στο Natura 2000: Βασιλίτσα – Σμόλικας, Βούρινος – Σινιάτσικο, Πιέρια, Βόρας

Τέλος στην Τρίτη ενότητα, **Λοιπές μη θεσμοθετημένες περιοχές**, περιλαμβάνονται περιοχές ενδιαφέροντος που μπορούν να συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας: Μαστοροχώρια Βοΐου, Βλάστη – Κλεισούρα, Καμβούνια, Βέρμιο, Τεχνητή λίμνη Πολυφύτου.

Η γενική περιβαλλοντική κατάσταση εξετάζεται σε σχέση με τη βιοποικιλότητα, τους υδατικούς πόρους, το έδαφος και τις κλιματικές αλλαγές.

Βιοποικιλότητα

Στα τοπία που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα (φυτοφράκτες ορίων ιδιοκτησίας, αμπελώνες, βοσκότοποι, καλλιέργεια διακένων στα δρυοδάση κλπ.) βιώνει το σύνολο σχεδόν της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Οι επιπτώσεις της ελληνικής γεωργίας στο περιβάλλον εμφανίζουν θετικές και αρνητικές πτυχές. Ως θετικές θεωρούνται η διατήρηση της φυσιογνωμίας της υπαίθρου και η συμβολή της στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού που αποτρέπει την περαιτέρω πληθυσμιακή απογύμνωση των ορεινών και μειονεκτικών περιφερειών της χώρας.

Στα αρνητικά χαρακτηριστικά καταγράφεται η εγκατάλειψη μεγάλων εκτάσεων γεωργικής γης, οι οποίες στη συνέχεια, με την επίδραση της διάβρωσης ή λόγω της μετατροπής τους σε βοσκότοπους, παρουσιάζουν έντονα συμπτώματα

ερημοποίησης. Η ανάδειξη του εγκαταλελειμμένου γεωργικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (μονοπάτια, καλύβια, λοιπές κατασκευές) αποτελεί προτεραιότητα για το άμεσο μέλλον.

Προβλήματα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας μπορούν να δημιουργήσουν η ερημοποίηση, οι πυρκαγιές, ο ευτροφισμός, η αυξημένη χρήση χημικών στον αγροτικό χώρο, η υπερβόσκηση, η εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας και οι κλιματικές μεταβολές.

Η Δυτική Μακεδονία λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του πολυποίκιλου ανάγλυφου, των ποικιλόμορφων δραστηριοτήτων και της πολιτιστικής της παράδοσης είναι από τις πλουσιότερες σε όλα τα συστατικά που συνθέτουν την βιοποικιλότητα. Σημαντικό τμήμα της αποτελεί η γεωργική βιοποικιλότητα με τις τοπικές ποικιλίες και η κτηνοτροφική με τις φυλές αγροτικών ζώων.

Υδατικοί Πόροι

Η χώρα μας εφαρμόζει το πλαίσιο του Νόμου 3199/2003 (ΦΕΚ 280 Α/09-12-2003) για την «Προστασία και Διαχείριση των υδάτων» - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60 /ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000. Η εφαρμογή της Οδηγίας πλαίσιο είναι μία συνεχής διαδικασία η οποία ξεκίνησε το έτος 2003 με την ψήφιση του ανωτέρου νόμου και συνεχίζεται το τρέχον έτος (2006) με την έκδοση των Διοικητικών πράξεων που προβλέπονται στον Νόμο (Αποφάσεις, Π.Δ.) και την αναφορά στην Περιβαλλοντική – Οικονομική ανάλυση, το έτος 2008 προβλέπεται η έκδοση των Διαχειριστικών σχεδίων των λεκανών απορροής, ενώ τα τελικά σχέδια προβλέπεται να εκδοθούν το 2009. Η εφαρμογή, αξιολόγηση, ρύθμιση προβλέπεται να υλοποιηθεί μέχρι το έτος 2015.

Η Δυτική Μακεδονία διαθέτει ιδιαίτερα σημαντικά διαθέσιμα υδατικών πόρων. Ειδικότερα, στα πλαίσια του «Σχεδίου Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της Χώρας» (Υπουργείο Ανάπτυξης, Διεύθυνση Υδατικού Δυναμικού και Φυσικών Πόρων. Αθήνα 2003) εξετάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας συνολικής έκτασης 13.441 km2, ενός από τα 14 συνολικά στα οποία διαχωρίζεται η χώρα και το οποίο συνολικά έχει τα μεγαλύτερα υψόμετρα της χώρας και περιλαμβάνει εννέα βουνά με ύψος μεγαλύτερο από 2.000 μέτρα. Σημειώνεται ότι γεωγραφικά η συγκεκριμένη περιοχή εκτείνεται και εκτός των ορίων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, καλύπτοντας εξ ολοκλήρου τους Νομούς Κοζάνης και Φλώρινας και μεγάλα τμήματα των Νομών Γρεβενών και Καστοριάς.

Έδρα της περιφερειακής μονάδας διαχείρισης υδατικών πόρων του Ν. 1739/87 είναι η Κοζάνη, που είναι και έδρα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Η μονάδα αυτή λειτουργεί ως Τμήμα Διαχείρισης Υδατικών Πόρων στη Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Ν. 2503/97), με χωρική αρμοδιότητα το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Μακεδονίας (Π.Δ. 60/98).

Οι κύριες υδρολογικές λεκάνες του Υδατικού Διαμερίσματος είναι αυτές του Αλιάκμονα (8.677 km2) που συμπεριλαμβάνει και την τεχνητή λίμνη Πολυφύτου, της Πτολεμαΐδας (2.133 km2), και του Αξιού στο Νομό Φλώρινας (901 km2). Άλλες αξιόλογες λεκάνες, με έκταση μικρότερη των 600 km2, είναι αυτές των λιμνών Καστοριάς (περιλαμβάνεται στη λεκάνη του Αλιάκμονα), Βεγορίτιδας, Χειμαδίτιδας, Πρεσπών και Πετρών (λεκάνη της Πτολεμαΐδας).

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων

Η εκτίμηση της ποιοτικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος έγινε με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας για την περίοδο 1981-1997, που καλύπτουν τον ποταμό Αλιάκμονα, το ρέμα Σουλού, και τις λίμνες Χειμαδίτιδα, Καστοριάς, Μικρή Πρέσπα, Μεγάλη Πρέσπα, Πετρών Βεγορίτιδα και Ζάζαρη, καθώς και τα στοιχεία του ΕΚΘΕ για την περίοδο καλοκαίρι 2000 - 2001, που καλύπτουν τον ποταμό Αλιάκμονα. Επίσης έχουν ληφθεί υπόψη και οι μετρήσεις μικροοργανισμών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου για το 1999, που καλύπτουν τον ποταμό Αλιάκμονα, το ρέμα Σουλού, και τις λίμνες Μικρή Πρέσπα, Μεγάλη Πρέσπα, Πετρών και Βεγορίτιδα. Από την αξιολόγηση των στοιχείων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ο ποταμός Αλιάκμονας έχει χαρακτηριστικά που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των υφιστάμενων χρήσεων (κυρίως άρδευση), οριακά δε και των μελλοντικών χρήσεων (για ύδρευση της πόλης της Θεσσαλονίκης, αν και απαιτείται προχωρημένη επεξεργασία, λόγω της παρουσίας φυτοφαρμάκων και ινών αμιάντου). Επισημαίνεται το χαμηλό επίπεδο μικροοργανικών (εκτός φυτοφαρμάκων), που για καμιά από τις εξεταζόμενες ουσίες δεν υπερβαίνει τα όρια της ελληνικής νομοθεσίας (Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 2/1-2-2001) και για τις περισσότερες βρίσκεται σε πρακτικά μη ανιχνεύσιμα επίπεδα.

Το ρέμα Σουλού εμφανίζεται ιδιαίτερα ρυπασμένο, καθώς δέχεται τις επιφανειακές απορροές των γεωργικών εκτάσεων των γύρω περιοχών, τα απόβλητα των μεγάλων βιομηχανιών της περιοχής Πτολεμαΐδας, των δημοτικών σφαγείων της Πτολεμαΐδας και τα αστικά απόβλητα 40 περίπου οικισμών. Ως αποτέλεσμα των

υψηλών ρυπαντικών φορτίων, οι συγκεντρώσεις νιτρικών, νιτρωδών, αμμωνιακών, φωσφόρου και θειικών είναι αυξημένες (υψηλότερες από τις συγκεντρώσεις της Οδηγίας 75/440/ΕΟΚ «για παραγωγή πόσιμου νερού»). Παρά το υψηλό φορτίο συμβατικών ρύπων που δέχεται το ρέμα Σουλού, οι συγκεντρώσεις των επικίνδυνων ουσιών είναι ιδιαίτερα χαμηλές, σε αρκετές περιπτώσεις χαμηλότερες των ορίων ανίχνευσης, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι περισσότερες βιομηχανικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην περιοχή δεν παράγουν σημαντικά τοξικά φορτία.

Λόγω των υψηλών ρυπαντικών φορτίων αστικής, βιομηχανικής και γεωργικής προέλευσης, τα ύδατα της λίμνης Βεγορίτιδας χαρακτηρίζονται από υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και νιτρωδών. Επιπλέον, η λίμνη Πετρών εμφανίζει υψηλές τιμές αμμωνιακών. Στην περίπτωση της λίμνης Πετρών η κύρια πηγή ρύπανσης είναι τα αστικά και βιομηχανικά απόβλητα, που μέσω του ρέματος του Αμύντα εισέρχονται στη λίμνη. Και στις δύο λίμνες οι συγκεντρώσεις των επικίνδυνων ουσιών είναι χαμηλές και οι περισσότερες κυμαίνονται σε πρακτικά μη ανιχνεύσιμα επίπεδα. Η λίμνη Πετρών είναι χαρακτηρισμένη ως ευαίσθητη περιοχή όσον αφορά τον ευτροφισμό σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ. Τα παραπλήσια ποιοτικά χαρακτηριστικά της λίμνης Βεγορίτιδας την καθιστούν υποψήφια για ανάλογο χαρακτηρισμό.

Επισημαίνεται ότι, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρύπανσης των λιμνών Βεγορίτιδας και Πετρών και του ρέματος Σουλού, έχει θεσμοθετηθεί ειδικό πρόγραμμα μείωσης της ρύπανσης, βάσει των διατάξεων της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.

Από την αξιολόγηση των δεδομένων για τις λίμνες Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη, Καστοριάς, Μικρή Πρέσπα και Μεγάλη Πρέσπα, προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα διαθέσιμα ποιοτικά χαρακτηριστικά καθιστούν τις λίμνες καταρχήν κατάλληλες για απόληψη νερού προς πόση. Συγκεκριμένα, οι λίμνες Μικρή Πρέσπα, Μεγάλη Πρέσπα και η λίμνη της Καστοριάς κατατάσσονται στη κατηγορία Α1 (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ). Η λίμνη Χειμαδίτιδα κατατάσσεται στην κατηγορία Α3 λόγω υψηλών συγκεντρώσεων νιτρικών.

Σχετικά με την τροφική κατάσταση, εκτός από τις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδα, είναι ευαίσθητες ως προς τον ευτροφισμό και οι λίμνες Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη και Καστοριάς, σε αντίθεση με τις λίμνες Μικρή Πρέσπα και Μεγάλη Πρέσπα. Τέλος, επισημαίνεται το πολύ χαμηλό επίπεδο μικροοργανικών ουσιών στις λίμνες Μικρή

και Μεγάλη Πρέσπα· οι περισσότερες από αυτές τις ουσίες βρίσκονται σε πρακτικά μη ανιχνεύσιμες συγκεντρώσεις.

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων

Η εκτίμηση της ποιοτικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας βασίστηκε στις μετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια δύο ερευνητικών προγραμμάτων, που ανατέθηκαν από το ΥΠΕΧΩΔΕ στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1993.1994) και στο Πανεπιστήμιο Πατρών (1996.1999). Από την αξιολόγηση των μετρήσεων αυτών των ερευνητικών προγραμμάτων προκύπτει ότι κύρια πηγή ρύπανσης αποτελεί η διάθεση αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων σε επιφανειακά νερά, ενώ δευτερεύουσες πηγές είναι οι αγροτικές δραστηριότητες και η αναπτυγμένη κτηνοτροφία.

Οι υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και αμμωνιακών αποδίδονται κυρίως στην αυξημένη χρήση λιπασμάτων, καθώς και στα υπάρχοντα λιγνιτικά πεδία και τα υποπροϊόντα των ΑΗΣ Πτολεμαΐδας και Καρδιάς, ενώ οι κατά τόπους αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρωδών αποδίδονται στις εντατικές καλλιέργειες καθώς και στη βιομηχανική δραστηριότητα. Όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οι συγκεντρώσεις όλων των μορφών του αζώτου είναι αρκετά χαμηλές και σε κάθε περίπτωση χαμηλότερες από τα ανώτατα συνιστώμενα και επιτρεπτά όρια για ύδρευση.

Αξιολόγηση ρυπαντικών φορτίων

Τα συνολικά φορτία συμβατικών ρύπων στο Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Μακεδονίας έχει εκτιμηθεί ότι ανέρχονται σε 43.491 t/έτος για το BOD5, 60.479 t/έτος για τα αιωρούμενα στερεά, 25.713 t/έτος για το ολικό άζωτο και 2.805 t/έτος για το φώσφορο.

Το παραγόμενο οργανικό φορτίο και το φορτίο στερεών οφείλονται κατά κύριο λόγο στη σταβλισμένη κτηνοτροφία (59% και 51% αντίστοιχα) και δευτερευόντως στις βιομηχανίες (21% και 31% αντίστοιχα) και στα αστικά λύματα (20% και 18% αντίστοιχα). Οι δύο τελευταίες πηγές ρύπανσης είναι σημειακού χαρακτήρα, ενώ περίπου το ένα τρίτο του φορτίου από τη σταβλισμένη κτηνοτροφία έχει διάσπαρτο χαρακτήρα (μέσω απορροών) και εντοπίζεται κατά 50% περίπου στους νομούς Φλώρινας και Κοζάνης.

Ως προς το άζωτο, η βασικότερη διάσπαρτη πηγή ρύπανσης (54% του συνολικού φορτίου) είναι οι γεωργικές και κτηνοτροφικές (ελεύθερη κτηνοτροφία) δραστηριότητες. Αξιόλογη σημειακή πηγή αζώτου αποτελεί επίσης η σταβλισμένη κτηνοτροφία (περίπου 37%), ενώ τα αστικά λύματα συνεισφέρουν το 7% επί του συνόλου του φορτίου αζώτου στο υδατικό διαμέρισμα.

Κύρια πηγή παραγωγής φωσφόρου είναι η σταβλισμένη κτηνοτροφία (61%, κυρίως στους Νομούς Φλώρινας και Κοζάνης), οι γεωργικές δραστηριότητες και η ελεύθερη κτηνοτροφία (18%, κυρίως στους Νομούς Κοζάνης, Φλώρινας και Γρεβενών), καθώς και τα αστικά λύματα (17%, κυρίως στο Ν. Κοζάνης).

Ισοζύγιο προσφοράς-ζήτησης νερού

Η συνολική σημερινή ζήτηση νερού για καταναλωτικές χρήσεις εκτιμάται ως άθροισμα των ζητήσεων των επιμέρους χρήσεων (Γεωργία, Κτηνοτροφία, Ιχθυοκαλλιέργεια, Ύδρευση, Βιομηχανία, Ενέργεια). Σε ό,τι αφορά τη μελλοντική ζήτηση νερού, θεωρήθηκε ότι αρκεί να ληφθεί η πρόσθετη ζήτηση για αρδευτικό νερό, καθόσον η ζήτηση νερού για τις άλλες καταναλωτικές χρήσεις είναι ασήμαντη σε ποσοστό. Καταρτίστηκαν δύο σενάρια:

α. το μεσοπρόθεσμο σενάριο, με την παραδοχή ότι στις εκτάσεις που αρδεύονται με συλλογικά δίκτυα θα προστεθούν και οι εκτάσεις των έργων των οποίων η κατασκευή έχει ήδη προγραμματιστεί, ενώ παράλληλα οι εκτάσεις που αρδεύονται από μη συλλογικά έργα θα μειωθούν στο μισό εκείνων της υφιστάμενης κατάστασης·

β. το μακροπρόθεσμο σενάριο, με την παραδοχή ότι στις εκτάσεις που αρδεύονται με συλλογικά δίκτυα προστίθενται και οι εκτάσεις των έργων που έχουν μελετηθεί πέραν όλων των παραπάνω, ενώ παράλληλα οι εκτάσεις που αρδεύονται από μη συλλογικά έργα θα μειωθούν στο 1/4 εκείνων της υφιστάμενης κατάστασης. Εφόσον οι παραδοχές της εξέλιξης των εκτάσεων που αρδεύονται από μη συλλογικά δίκτυα δίνουν, τελικά, μείωση της συνολικής έκτασης σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση, τότε στο σενάριο λαμβάνεται η σημερινή έκταση.

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα η προσφορά νερού από επιφανειακές πηγές υπερκαλύπτει σε ετήσια βάση τη ζήτηση για όλα τα σενάρια. Η προσφορά νερού κατά το μήνα Ιούλιο εκτιμάται για το σύνολο του διαμερίσματος σε 61 hm3 (όπως προκύπτει από αναγωγή των μετρημένων απορροών) και

υπολείπεται κατά πολύ της σημερινής ζήτησης (136 hm3). Βέβαια η χρήση των υπόγειων υδροφορέων, αλλά και των ταμιευτήρων που υπάρχουν στο διαμέρισμα (συνολικής χωρητικότητας περίπου 2.000 hm3), έχει αποτέλεσμα την πλήρη κάλυψη των αναγκών νερού του διαμερίσματος όλο το χρόνο, αλλά και την εξαγωγή νερού στο Υδατικό Διαμέρισμα Κεντρικής Μακεδονίας για την ύδρευση της Θεσσαλονίκης.

Κατά συνέπεια, οι ανάγκες σε νερό υπερκαλύπτονται από τους διαθέσιμους υδατικούς πόρους του υδατικού διαμερίσματος για τις σημερινές, τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνθήκες.

Κλιματικές Αλλαγές

Η συνεισφορά της γεωργίας στην εκπομπή των αερίων του θερμοκηπίου, ανέρχεται σε 7,9% των συνολικών εκπομπών. Τρεις είναι οι κύριες πηγές εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου (ΑΘΚ) από τη γεωργία :

- *εκπομπές N_2O (μονοξείδιο του αζώτου) από εδάφη, οφειλόμενες κυρίως στη λίπανση με αζωτούχα λιπάσματα·*
- *εκπομπές CH_4 (μεθάνιο) από εντερικές ζυμώσεις – το 41% του συνόλου των εκπομπών CH_4 στην ΕΕ οφείλονται στη γεωργία·*
- *εκπομπές CH_4 και N_2O από τη διαχείριση της κόπρου.*

Με βάση το Πρωτόκολλο του Κυότο η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να περιορίσει την αύξηση των εκπομπών της κατά την περίοδο 2008-2012 σε 25% σε σχέση με το έτος βάσης (1990 για τα CO_2, CH_4 και N_2O και 1995 για τα HFCs, PFCs και SF_6).

Το 2ο Εθνικό Πρόγραμμα για την Κλιματική Αλλαγή (2000 – 2010) καθορίζει τις πρόσθετες πολιτικές και μέτρα που πρέπει να ληφθούν με σκοπό να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση της χώρας με το στόχο που τέθηκε στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου του Κυότο. Τα βασικά μέτρα που περιλαμβάνονται για τον τομέα της γεωργίας είναι:

- *Συστήματα διαχείρισης ζωικών απορριμμάτων. Εξετάζεται η περαιτέρω διείσδυση των υγρών συστημάτων διαχείρισης.*
- *Βιολογική καλλιέργεια. Τέθηκε ένας στόχος 200.000 ha να καλλιεργούνται σύμφωνα με τις αρχές της βιολογικής γεωργίας.*

Έδαφος

Το σημαντικότερο πρόβλημα που εντοπίζεται στη Δυτική Μακεδονία είναι η υποβάθμιση των εδαφών λόγω της μονοκαλλιέργειας (σιτηρά). Οι τεράστιες εκτάσεις που καταλαμβάνονται από σιτηρά εδώ και πολλές δεκαετίες έχουν σαν συνέπειες την εξάντληση των εδαφών και τη διάβρωση λόγω της καλλιέργειας εδαφών με μεγάλη κλίση.

Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα εδάφη της Περιφέρειας είναι:

- *Η υποβάθμιση λόγω της εντατικοποίησης της γεωργίας (αδόκιμες πρακτικές άρδευσης, χρήση φυτοφαρμάκων – λιπασμάτων και άλλων χημικών) στις ζώνες όπου υπάρχουν αρδευόμενες εκτάσεις*

- *Η υπερβόσκηση, κύρια περιμετρικά κτηνοτροφικών μονάδων και οικισμών ευρύτερα, γεγονός που προκαλεί φαινόμενα εξάντλησης και ερημοποίησης των εδαφών*

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2013

Η στρατηγική για την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 εμπερικλείεται στους ακόλουθους στόχους:

Στρατηγικός στόχος: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη διαχείριση της γης

Ειδικοί στόχοι (προτεραιότητες για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου)

1. Προστασία του εδάφους

Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην καταπολέμηση της ερημοποίησης με δράσεις που θα παρεμβαίνουν στους παράγοντες που την προκαλούν, όπως:

- *Ενίσχυση της αντιδιαβρωτικής προστασίας κυρίως μέσω της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας των δασών και ιδίως της προώθησης της δάσωσης και της συντήρησης αναβαθμίδων σε επικλινείς γεωργικές εκτάσεις, την ενίσχυση της αντιπυρικής προστασίας για το σταμάτημα των φερτών υλικών και την προώθηση της φυτοκάλυψης τους χειμερινούς μήνες*

- *Εκτατικοποίηση της παραγωγής κυρίως μέσω της προώθησης συστημάτων χαμηλής βόσκησης και της προώθησης πρακτικών αγρανάπαυσης – αμειψισποράς.*

- *Προώθηση καλλιεργειών χαμηλών ενεργειακών εισροών, όπως π.χ. βιολογική γεωργία.*

- *Η στήριξη για την συνέχιση της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.*

2. <u>Προστασία των νερών</u>

Οι δράσεις για την προστασία των νερών θα επικεντρωθούν κυρίως:

Α. Στη βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου μέσω δράσεων που θα αποσκοπούν:

- *Στη μείωση της ζήτησης και ιδίως της «σπατάλης», όπως:*

  - ✓ εκσυγχρονισμός των αρδευτικών δικτύων

  - ✓ μετάβαση σε βελτιωμένες τεχνικές άρδευσης, συμπεριλαμβανομένης της αντικατάστασης συστημάτων με άλλα που συμβάλλουν στην οικονομία του νερού και στην προστασία από τη διάβρωση

  - ✓ στήριξη της καλλιέργειας ξηρικών ή λιγότερο υδρόφιλων καλλιεργειών

- *Στον εμπλουτισμό του υπόγειου υδροφορέα, όπως κατασκευή μικρών έργων ορεινής και πεδινής υδρονομίας.*

Β. Στην απορρύπανση στις περιοχές που εμφανίζουν τα προβλήματα και προστασία από την περαιτέρω ρύπανση μέσω της στήριξης μεθόδων μείωσης των νιτρικών και της ορθολογικής διαχείρισης των γεωργο-κτηνοτροφικών αποβλήτων.

Ειδικότερα:

α) **Απονιτροποίηση** με παρεμβάσεις γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.

β) **Αναστροφή της υφαλμύρωσης του υπογείου υδροφορέα** με παύση γεωτρήσεων και με παρεμβάσεις (μικροφράγματα σε περιοχές ορεινής υδρονομίας ή / και εμπλουτισμός).

γ) **Προστασία από ρύπανση από κτηνοτροφικά απόβλητα.**

Παρεμβάσεις γενικά θα γίνουν με επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που εκτρέφουν ζώα, καθώς και με μετεγκαταστάσεις κτηνοτροφικών μονάδων με μεθοδολογίες διαχείρισης αποβλήτων (αναερόβια αποθήκευση και ζύμωση κ.λ.π.), κυρίως σε περιοχές συγκέντρωσης μονάδων μέσου και μεγάλου μεγέθους

δ) **Ευτροφισμός**

Σε περιοχές λιμνών, υγροτόπων, παραλίων, όπου εμφανίζεται το φαινόμενο αυτό από την επιφανειακή συγκέντρωση νιτρικών και φωσφορικών, όταν η ρύπανση προέρχεται από γεωργικά απόβλητα, παρεμβάσεις θα γίνουν όπως αναφέρεται στο σημεία α) ανωτέρω.

3. Διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω:

- *Της διατήρησης του τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα, όπως π.χ. αναβαθμίδες, φυτοφράκτες, παραδοσιακοί δενδρώνες κ.λ.π.*

- *Της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας των δασών και ιδίως της ανόρθωσής τους και της προστασίας από τις πυρκαγιές*

- *Της διατήρησης των γενετικών πόρων (περιλαμβανομένων και της συνέχισης συλλογής και καταγραφής και συντήρησης ειδών και ποικιλιών – φυτά, δάση, ζώα – της γενετικής βελτίωσης τοπικών - εγχώριων φυλών αγροτικών ζώων κ.λ.π.)*

- *Της χορήγησης ενισχύσεων για την εφαρμογή των κανονιστικών προτύπων για την άγρια ζωή (πτηνά) και οικότοπους.*

4. Άμβλυνση των κλιματικών μεταβολών μέσω:

- *Της αύξησης της φυτικής μάζας ιδίως μέσω της διατήρησης και βελτίωσης του δασοκομικού δυναμικού*

- *Της βελτίωσης της οργανικής ουσίας των εδαφών με την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών (αγρανάπαυση – αμειψισπορά)*
- *Της ορθολογικής διαχείρισης λιπασμάτων, παρασιτοκτόνων και ζωικών αποβλήτων*
- *Της προώθησης ενεργειακών φυτών.*

5. Βελτίωση της υγιεινής και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων κυρίως μέσω:

- *Της προώθησης της βιολογικής κτηνοτροφίας*
- *Της προώθησης προτύπων ανώτερων των ελαχίστων*
- *Της βελτίωσης των βοσκοτόπων ιδίως με βελτιωτικές του εδάφους εργασίες και την δημιουργία υποδομών για την φορτοεκφόρτωση, απολύμανση, ύδρευση των ζώων*
- *Της μετεγκατάστασης πτηνο – κτηνοτροφικών μονάδων και της διαχείρισης των αποβλήτων.*

4.8. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Πολιτισμικό Περιβάλλον σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της Δυτικής Μακεδονίας ενισχύεται από την ύπαρξη εξαιρετικών ή αξιόλογων μνημείων της παρουσίας του ανθρώπου στην περιφέρεια που δίνουν ανάγλυφα την ιστορία της περιοχής από την αρχαιότητα και τη βυζαντινή εποχή μέχρι τα νεώτερα χρόνια, καθώς και από διάφορες εκδηλώσεις που αποτελούν και σήμερα πόλους έλξης επισκεπτών.

Η Περιφέρεια έχει να παρουσιάσει πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της οποίας η παρουσία είναι εμφανής σήμερα στα μνημεία και στα ήθη και έθιμα των κατοίκων της που εκφράζονται μέσα από την πολιτιστική τους συμπεριφορά.

Στην ύπαιθρο της Δυτικής Μακεδονίας έχουν καταγραφεί 199 θέσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος από τις οποίες 34 βρίσκονται στο Ν. Γρεβενών, 21 στο Ν. Καστοριάς, 101 στο Ν. Κοζάνης και 43 στο Ν. Φλώρινας. Οι περιοχές αυτές συσχετίζονται με συγκεκριμένα φυσιογραφικά στοιχεία όπως είναι τα ποτάμια και οι λίμνες, οι κοιλάδες και τα σημεία περάσματα προς γειτονικές περιοχές. Αναλυτικά η λεπτομερής καταγραφή Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων ανά Νομό της Δ. Μακεδονίας καθώς και ανά ΟΤΑ, με επιμέρους πληροφορίες αναφορικά με τις αρχαιολογικές θέσεις ανά εποχή, την επισκεψιμότητα καθώς και την κατάταξη των αρχαιολογικών θέσεων με βάση το επίπεδο έρευνάς τους παρατίθεται στο Παράρτημα της Α' Φάσης της Μελέτης.

Η ύπαιθρος της Δυτικής Μακεδονίας έχει σπουδαίο λαογραφικό υλικό και παράδοση αλλά και πολλά τοπικά προϊόντα, που όμως μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιηθεί ολόπλευρα. Οι διαφορές που συναντώνται σε μικρές σχετικά αποστάσεις και οι ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών έδωσαν μια ποικιλία χαρακτηριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, που τουλάχιστον στην γένεση τους ήταν στενά συνδεδεμένα τόσο με τις τοπικές συνθήκες παραγωγής, όσο και με τις κοινωνικές συνθήκες ή και τα γεωγραφικά δεδομένα.

Επίσης σε πολλές περιπτώσεις η παραγωγή των προϊόντων αυτών σήμαινε και την ύπαρξη συγκεκριμένων τεχνικών και τη δημιουργία συλλογικών δεξιοτήτων, που κληρονομήθηκαν από γενιά σε γενιά. Η εικόνα που σχηματίζεται έχει αξία και από λαογραφική σκοπιά αφού καταδεικνύει τη διαχρονικότητα της παραδοσιακής τεχνολογίας και αναδεικνύει με ζωντανό τρόπο τα σχετικά ήθη και έθιμα.

Η εξειδίκευση παρεμβάσεων στο πολιτισμικό περιβάλλον σχετίζεται με την προοπτική ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών σύμφωνα με τα ακόλουθα:

- *Δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων τουρισμού και βιοτεχνίας συμβάλλοντας στην αύξηση της απασχόλησης των αγροτικών περιοχών σε συνδυασμό με τη δυνατότητα προώθησης ενεργειών κατάρτισης σε δεξιότητες απαραίτητες για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και ανάπτυξη μικροεπιχειρήσεων στο πλαίσιο της ευρύτερης αγροτικής οικονομίας.*

- *Ύπαρξη προϋποθέσεων ολοκληρωμένης ανάπτυξης στην ύπαιθρο (ποικιλία / ωραιότητα τοπίων διάσπαρτων στην χώρα, πολιτιστική κληρονομιά /λαϊκός πολιτισμός) για την προώθηση ενεργειών σχεδιασμού υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που θα εξασφαλίσουν τη διαρκή ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών για τις μελλοντικές γενιές.*

- *Δυνατότητα ανάπτυξης συμπληρωματικών προς τον πρωτογενή τομέα δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών και συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την αύξηση της επισκεψιμότητάς τους και τη διατήρηση σταθερής ισορροπίας μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών.*

- *Ύπαρξη κατάλληλων δομών τοπικής ανάπτυξη δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάληψη ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών, με σκοπό τη διαφοροποίηση, τις επενδύσεις στην αγροτική κληρονομιά και τις υποδομές για τις τοπικές υπηρεσίες, στοχεύοντας στη βελτίωση των οικονομικών προοπτικών και την ποιότητα ζωής.*

Σημαντικό ρόλο επιτελεί η πρωτοβουλία LEADER που αποσκοπεί στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, με την καλύτερη αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων τους, την ανακάλυψη νέων πηγών εισοδήματος και την παράλληλη προστασία της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς. Ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος εξασφαλίζεται κυρίως μέσω των δικτυώσεων (clusters) και των συνεργασιών. Κατά συνέπεια, δίνεται βάρος στη δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, την κοινή προβολή και προώθηση, τη συνεργασία και τη συλλογική στήριξη επιχειρηματικών

δραστηριοτήτων, που μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των δράσεων.

Η δημιουργία, στήριξη και δικτύωση των πολιτιστικών υποδομών της Περιφέρειας θα αποτελέσει το θεμέλιο για οποιαδήποτε περαιτέρω δράση προστασίας και ανάδειξης της πολιτισμικής ταυτότητας της περιοχής με θετικές προεκτάσεις για τον πρωτογενή τομέα. Η οριζόντια αλλά και η καθετοποιημένη προώθηση του πολιτισμού θα αποτελέσει σημαντικότατο στοιχείο προστιθέμενης αξίας για την εκπαιδευτική, κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξή της, σε μια μεταβατική εποχή για την σύγχρονη ύπαιθρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007- 2013

Η στρατηγική αναφορικά με τον πολιτισμό στην ύπαιθρο αφορά τη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των κατοίκων και των δραστηριοτήτων τους με την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι επιμέρους στόχοι αφορούν:

- *Τη δικτύωση των θεματικών και χωρικών ενοτήτων: ιστορικά μνημεία (κινητά και ακίνητα), τοπικά προϊόντα, πολιτιστικές υποδομές και καλλιτεχνική δημιουργία, για τη διαμόρφωση πολιτιστικών διαδρόμων και ένταξη τους στις εθνικές και ευρωπαϊκές τουριστικές και θεματικές διαδρομές*

- *Την υποστήριξη του πολιτισμού μέσω της δια βίου εκπαίδευσης σε συναφείς τομείς*

- *Την εισαγωγή της καινοτομίας στη διοίκηση, διαχείριση και παραγωγή του πολιτισμού με την υποστηρικτική παρουσία και εισαγωγή των νέων τεχνολογιών*

Ειδικά αναφορικά με τις δικτυώσεις προτεραιότητα αποτελούν αρχικά οι ενδοπεριφερειακές και ακολούθως οι διαπεριφερειακές θεματικές δικτυώσεις, με έμφαση στις αρχές επιχειρησιακού διεπιστημονικού σχεδιασμού και αειφορικής διαχείρισης. Ζητούμενο αποτελεί η αξιοποίηση της δυνητικής συμβολής του πολιτισμού στην διακριτότητα - διαφοροποίηση της στρατηγικής τροφίμων, τοπικών ποιοτικών προϊόντων, φυσικού περιβάλλοντος και τουρισμού σε ευρύτερο επίπεδο.

Η ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων δικτύωσης των υποδομών προβολής της τοπικής λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και της παραδοσιακής παραγωγικής φυσιογνωμίας, αποσκοπεί επίσης στην ενημέρωση, εκπαίδευση και προσέλκυση των νέων που προέρχονται από τις περιοχές αυτές, αλλά και των εν δυνάμει επισκεπτών κατοίκων αστικών κέντρων, στις λαογραφικές, πολιτιστικές και παραδοσιακές αξίες της υπαίθρου.

Στα πλαίσια αυτά οι όποιες παρεμβάσεις στον τομέα του πολιτισμού και ειδικά στην ύπαιθρο σχετίζονται άμεσα με την ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών συμπληρωματικού χαρακτήρα σε συγκεκριμένους τομείς όπως:

- **Βελτίωση δημόσιας διοίκησης**

  Η εξέλιξη της δημόσιας διοίκησης σε επιτελικό φορέα, ευέλικτο και ικανό να αναγνωρίζει και να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις θα συμβάλει στην καλύτερη οργάνωση των φορέων διαχείρισης υποδομών και πολιτιστικών αγαθών, ένα από τα αδύνατα σημεία στην δικτύωση και διαχείριση των πολιτιστικών υποδομών σήμερα.

- **Ενδοπεριφερειακή - Διαπεριφερειακή – Διασυνοριακή συνεργασία**

  Η δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών θα συμβάλει σημαντικά στην ανάδειξη των παραδοσιακών, περιφερειακών και τοπικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Βασική όμως προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη κουλτούρας συνεργασίας, η ενεργοποίηση δημόσιων, ιδιωτικών, επιστημονικών κλπ φορέων για τον επιτελικό συντονισμό της ενδοπεριφερειακής συνεργασίας και η από κοινού ανάληψη δράσεων μεταξύ φορέων της περιφέρειας σε θεματικά επίπεδα.

- **Κοινωνία της πληροφορίας**

  Δράσεις στον τομέα του πολιτισμού όπως «Εφαρμογές Η/Υ για πληροφόρηση (info kiosk, gis πολιτιστικών χώρων) και για καταγραφή και αναπαράσταση (2D, 3D)» και «Δημιουργία εργαλείων για προβολή και διάδοση πολιτιστικών στοιχείων (CD, DVD ROM) και χρήση τους σε εκθέσεις, σχολεία, πανεπιστήμια κ.α.» εξαρτώνται αποκλειστικά από την Κ.τ.Π., ενώ κάποιες άλλες όπως «Δημιουργία – Στήριξη – Δικτύωση υποδομών και φορέων πολιτισμού και πολιτιστικών αγαθών με στόχο τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών» και «Δια βίου εκπαίδευση στον τομέα του πολιτισμού» θα βοηθηθούν σημαντικά.

- Δομές και φορείς υποστήριξης πολιτισμού

Ενίσχυση εκείνων των δραστηριοτήτων των μη κερδοσκοπικών φορέων διαχείρισης λαογραφικού πλούτου, οι οποίες θα μπορέσουν να αποδώσουν οικονομικά, όχι με την έννοια της κερδοσκοπικής επιχείρησης, αλλά με την έννοια της δημιουργίας δυνατότητας αυτοχρηματοδότησης στο μέλλον (π.χ. εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδόσεις, διοργάνωση συνεδρίων ή σεμιναρίων κ.λ.π.).

Πρόκειται για δομές και φορείς που δραστηριοποιούνται α) σε θέματα πολιτιστικής, πολιτικής διαχείρισης πόρων πολιτισμικής παράδοσης ή την ανάπτυξη καινοτόμων πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών β) στην παραγωγή και διάθεση πιστοποιημένων αντιγράφων ή άλλων ειδών προς πώληση με χρήση νέων τεχνικών και μεθόδων και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών. γ) στην ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων παραγωγής C.D, κόμβων στο Διαδίκτυο, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ψηφιακά Μουσεία, πολιτιστικά πολυκέντρα. δ) στην ίδρυση βιοτεχνικών καλλιτεχνικών εργαστηρίων (ψηφιδωτό- αγιογραφία- βιτρώ- κεραμική κ.α). ε) στην προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών επαγγελμάτων (ξυλοτεχνία, λιθοξοική, αγγειοπλαστική, κεραμική, σιδηρουργία κ.α)

Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ολοκληρωμένη καταγραφή και αξιολόγηση των φορέων διαχείρισης λαογραφικού πλούτου με σκοπό την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και προοπτικών τους και την αξιοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Παράλληλα πρέπει να διεξαχθεί ολοκληρωμένη εθνογραφική και λαογραφική έρευνα στην ύπαιθρο της Δυτικής Μακεδονίας. Η έρευνα θα αφορά τις πληθυσμιακές ομάδες και τις ιδιαιτερότητες του πολιτισμού τους (παραδόσεις, ήθη-έθιμα, ενδυμασία, επαγγελματικές απασχολήσεις, τοπικά προϊόντα) και αφενός θα καταγράψει και θα διασώσει ανεκτίμητα στοιχεία πολιτισμού και αφετέρου θα αναδείξει κάποια τοπικά προϊόντα και ήθη – έθιμα, που μπορούν να αποτελέσουν πηγές οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

4.9. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στην Τεχνική Υποδομή σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Στα πλαίσια της «στρατηγικής» για ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, απαιτείται σημαντική στήριξη για δημιουργία υποδομών κατάλληλων να στηρίξουν την αγροτική δραστηριότητα καθώς και τη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Η συγκρότηση σύγχρονων ημιαστικών κέντρων και οικισμών ικανών να στηρίζουν αυτό, το στόχο προϋποθέτει, την κατασκευή υποδομών που θα καθιστούν εφικτή και ελκυστική τη διαβίωση στην περιφέρεια.

Το μικρό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων στη Δυτ. Μακεδονία, είναι απαραίτητο να αυξηθεί. Σ' αυτή την κατεύθυνση οδηγούν και οι στόχοι που τέθηκαν από τα ΠΕΠ (2° και 3°). Ο στόχος αυτός δεν έχει μέχρι στιγμής επιτευχθεί και συνεπώς παραμένει ο ίδιος και για την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Το πρόβλημα της μικροϊδιοκτησίας και του πολυτεμαχισμού των κλήρων, πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη συνέχιση του προγράμματος των αναδασμών και γενικότερα της μεγέθυνσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα των «κατά κύριο επάγγελμα αγροτών».

Η ποιότητα και χρήση των εδαφών, πρέπει απαραίτητα να συνδυάζεται με ορθές γεωργικές πρακτικές και να συμβαδίζει απόλυτα με τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί τόσο σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης, όσο και σε επίπεδο χώρας.

Παράλληλα, η χρήση των δασών και γενικότερα των δασικών εκτάσεων, εκτός από την προστασία, που πρέπει να αποτελεί το πρώτο μέλημα, θα πρέπει να αξιοποιούνται ορθολογικά και σύμφωνα με τους κανόνες της αειφορίας. Ιδιαίτερα δε, οι περιοχές, με εξαιρετικό κάλλος και οι προστατευόμενες και ευαίσθητες περιοχές, για τις οποίες γίνεται λόγος σε άλλο κεφάλαιο.

Οι παρεμβάσεις λοιπόν σε τεχνικές υποδομές που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη και τον αγροτικό χώρο, δεν έχουν πλέον τον προηγούμενο χαρακτήρα που είχαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Η πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει να συνοδεύει και να συμπληρώνει τις πολιτικές της κοινής γεωργικής πολιτικής για την αγορά και την εισοδηματική στήριξη και με τον τρόπο αυτό, να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της εν λόγω πολιτικής. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει επίσης να λαμβάνει

υπόψη τους γενικούς στόχους της πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και να συμβάλλει στην επίτευξή τους, ενσωματώνοντας παράλληλα και άλλες μείζονες πολιτικές προτεραιότητες, όπως ορίζονται στα συμπεράσματα των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τη συνθήκη, κατά την εκπόνηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και των ειδικών μεθόδων που συνεπάγεται η εφαρμογή της, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και από τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων αγροτικών περιοχών.

Ετσι οι δράσεις που αφορούν τεχνικές υποδομές συνοψίζονται στις παρακάτω :

- *Προστασία υδάτινων πόρων μέσω του περιορισμού της κατανάλωσης, σε νερό άρδευσης και εμπλουτισμού των υδροφόρων οριζόντων.*
- *Δράσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης βοσκοτόπων.*
- *Μέτρα αντιμετώπισης δυσμενών μετεωρολογικών φαινομένων (δίκτυο μετεωρολογικών συνθηκών).*
- *Αντιπλημμυρική προστασία.*
- *Θεσμικά μέτρα για αντιμετώπιση της πολυδιάσπασης των αγροτεμαχίων.*
- *Σύνταξη βάσης εδαφολογικών δεδομένων.*

Θα μπορούσαν οι περισσότερες απ' αυτές να χαρακτηρισθούν με ένα γενικό όρο, «περιβαλλοντικά μέτρα». Αρκεί όμως να υπάρχει διαφοροποίηση αυτών των μέτρων που αφορούν σε τεχνικές υποδομές από τα γνωστά περιβαλλοντικά μέτρα που αφορούν καθαρά το γεωργικό προϊόν και τις εφαρμοζόμενες πρακτικές σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλευσης.

Αναλυτικά :

Προστασία και ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων

Η βελτίωση της διαχείρισης και η ορθολογικότερη χρήση των υπό εκμετάλλευση υδατικών πόρων αποτελούν μια εναλλακτική λύση. Διαμορφώνεται επομένως μια νέα πολιτική, που αποκτά συνεχώς και μεγαλύτερη βαρύτητα και βασίζεται στη διαπίστωση ότι οι μη κατασκευαστικές εναλλακτικές δυνατότητες διαχείρισης του νερού, δηλαδή οι προηγμένες τεχνολογίες για εξοικονόμηση νερού, αποτελούν δυνατές λύσεις για τα σημερινά προβλήματα διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Οι αρδευόμενες εκτάσεις μπορούν να αυξηθούν, χωρίς την κατασκευή, νέων αρδευτικών έργων, αλλά με την ορθολογικότερη διαχείριση των υδάτινων πόρων (υπόγειων και επιφανειακών).

- ✓ *Κατασκευή μικρών φραγμάτων σε επιλεγμένες θέσεις.*

  Η δημιουργία υδατοδεξαμενών μ' αυτό τον τρόπο, μπορεί να έχει πολλαπλά οφέλη, όπως, τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζονται, τη δημιουργία νέων λιμναίου οικοσυστήματος, η παραγωγή ενέργειας κ.α.

- ✓ *Συστήματα εξοικονόμησης αρδευτικού νερού στα υφιστάμενα αρδευτικά έργα, με την χρήση νέων συστημάτων άρδευσης, με την χρέωση του αρδευτικού νερού σύμφωνα με την κατανάλωση, με την μεγιστοποίηση της αρδευόμενης έκτασης εντός της περιμέτρου του έργου κ.α.*

- ✓ *Εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης του υδάτινου δυναμικού, κατ' αρχάς σ' όλο το μήκος του ποταμού Αλιάκμονα και των παραπόταμων του και συνακόλουθα σε κάθε υδρολογική λεκάνη ξεχωριστά.*

- ✓ *Επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων υγρών αστικών λυμάτων για χρήση σε καλλιέργειες που δεν παράγουν προϊόντα διατροφής.*

- ✓ *Αντικατάσταση εξοπλισμού σε ήδη υπάρχοντα αρδευτικά έργα με στόχο την αποφυγή διαρροών και την αποδοτικότητα των αντλητικών συγκροτημάτων.*

- ✓ *Μέτρα ορθολογικής αξιοποίησης των ιδιόκτητων συστημάτων άντλησης υπόγειων νερών (γεωτρήσεις – αντλητικά συγκροτήματα), που θα*

έχουν ως στόχους τη μείωση του κόστους παραγωγής (κόστος χρήσης) και την οικονομία σε νερό άρδευσης.

- ✓ *Για τα διακρατικά νερά προτείνεται μέσω διακρατικών συμφωνιών η ορθολογική αξιοποίησή τους μέσω ενός αποδεκτού πλαισίου παρακολούθησης.*

Ολοκληρωμένη διαχείριση βοσκοτόπων

Η χρήση των λιβαδιών και γενικότερα των βοσκοτόπων, έχει αναφερθεί και κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης ότι δεν γίνεται ορθολογικά, με αποτέλεσμα από τη μια να επιβαρύνεται το κόστος παραγωγής και από την άλλη να προκαλούνται φαινόμενα καταστροφής της χλωρίδας.

Τα έργα και οι δράσεις που μπορούν να προταθούν είναι :

- ✓ *Αξιοποίηση των υδάτινων πόρων που απαντώνται στη περίμετρο των βοσκοτόπων για την κατασκευή έργων ποτισμού, με στόχο την αξιοποίηση της νομής σε περιοχές που δεν είναι προσιτές λόγω έλλειψης νερού.*

- ✓ *Αντιμετώπιση φαινομένων διάβρωσης σε καθορισμένες περιοχές που είναι αποτέλεσμα της υπερβόσκησης.*

- ✓ *Ως θεσμικό μέτρο προτείνεται, η «λιβαδοπονική» μορφή αξιοποίησης των βοσκοτόπων με την μακροχρόνια παραχώρηση για χρήση.*

  Η μορφή της κτηνοτροφικής δράσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε ολόκληρη τη Δυτ. Μακεδονία. Μπορεί όμως να εφαρμοστεί σε επιλεγμένες περιοχές, όπου η υφιστάμενη βοσκοφόρτωση δεν είναι μεγάλη και όπου δεν υπάρχουν προβλήματα υπερβόσκησης από τη σημερινή διαχείριση. Επιπλέον δε, απαιτεί τη συναίνεση των χρηστών (κτηνοτρόφων) και τη βούληση των ΟΤΑ για μια ορθολογική διαχείριση.

Αντιμετώπιση δυσμενών μετεωρολογικών φαινομένων

Στις περιοχές όπου η φυτική παραγωγή αποτελεί την κυρίαρχη μορφή γεωργικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα στις περιοχές όπου έχουν εγκατασταθεί δυναμικές και

δενδρώδεις καλλιέργειες είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την προστασία του φυτικού κεφαλαίου.

Η προστασία συνίσταται κυρίως σε πλήγματα από χαλάζι και στον παγετό. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν έχουν και συλλογική μορφή, αλλά και μεμονωμένες δράσεις σε επίπεδο αγροκτήματος ή αγροτικής εκμετάλλευσης.

Επειδή όμως, το κόστος για τη λήψη τέτοιων μέτρων σε μεγάλες εκτάσεις είναι μεγάλο, κρίνεται σκόπιμο αυτά να υλοποιηθούν σε ευαίσθητες και δυναμικές περιοχές. Οι κατ' αρχήν προτεινόμενες περιοχές είναι οι περιοχές όπου κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες. Δήμος Βελβεντού, Δήμος Βερμίου, Δήμος Μουρικίου, Δήμος Αμυνταίου, Δήμος Καστοριάς, Μακεδνών, Φιλώτα, Αγ. Αναργύρων, Ιωνος Δραγούμη, Αγίας Τριάδας.

Τα συλλογικά μέτρα αντιμετώπισης δυσμενών καιρικών φαινομένων αφορούν :

- ✓ *Δίκτυο μετεωρολογικών σταθμών πρόγνωσης.*
- ✓ *Εναέρια μέτρα αποτροπής.*
- ✓ *Επίγεια μέτρα αποτροπής (δίκτυα) στο αγρόκτημα.*

<u>Αντιπλημμυρική προστασία</u>

Σε ορισμένες περιοχές, κυρίως σε επίπεδα τμήματα γεωργικών εκτάσεων, πολύ συχνά σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων, τα πλημμυρικά φαινόμενα, δημιουργούν προβλήματα στη φυτική παραγωγή, ή και πλήρη καταστροφή ακόμη.

Για την αποφυγή τέτοιων φαινομένων απαιτούνται έργα υδρονομίας που θα διοχετεύουν την περίσσεια υδάτων εκτός της λεκάνης.

Συχνά τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται σε γεωργικές εκτάσεις των Δήμων, Μουρικίου, Ελλησπόντου, Μακεδνών, Πτολεμαίδας.

Η απομάκρυνση αυτών των υδάτων, δύναται να επιτευχθεί με την κατασκευή ενός συστήματος αγωγών και άλλων συμπληρωματικών τεχνικών έργων που θα αποτελέσουν το λεγόμενο στραγγιστικό δίκτυο.

Το είδος, το μέγεθος και ο τρόπος κατασκευής ενός τέτοιου συστήματος αποτελεί αντικείμενο μελέτης για κάθε μία απ' αυτές τις περιοχές ξεχωριστά.

Σύνταξη βάσης εδαφολογικών δεδομένων

Η συστηματική απογραφή των εδαφικών πόρων αποτελεί εθνική, οικονομική και κοινωνική ανάγκη για τη χώρα μας. Η σύγχρονη γεωργική δραστηριότητα απαιτεί την ακριβή και λεπτομερή γνώση της ποιότητας, της έκτασης και της γεωγραφικής κατανομής των εδαφικών πόρων κάθε περιοχής. Προβλήματα όπως η σωστή αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η ορθολογική χρήση των λιπασμάτων, η αποδοτική άρδευση και στράγγιση των εδαφών, η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, η βελτίωση προβληματικών εδαφών και γενικά η ορθολογική αξιοποίηση των εδαφικών πόρων απαιτούν για τη λύση τους, την ύπαρξη εδαφολογικών δεδομένων.

Επιπρόσθετα, η υπό εφαρμογή αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική επιβάλλει την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών από τους παραγωγούς για την επιλεξιμότητα τους προς επιδότηση. Λόγω λοιπόν της εδαφολογικής μελέτης, οι παραγωγοί θα δικαιούνται και θα λαμβάνουν απρόσκοπτα τις επιδοτήσεις.

Η γνώση λοιπόν της ποιότητας των εδαφικών πόρων, αποτελεί αδήριτη ανάγκη και συνιστά όργανο απαραίτητο για τον γεωργικό προγραμματισμό, για την έρευνα και για τις εφαρμογές.

Στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, δεν έχει γίνει συστηματική και συνολική προσπάθεια καταγραφής και αξιολόγησης αυτού του σημαντικού φυσικού πλούτου, του εδάφους. Μόνο στο Ν. Γρεβενών το 1988 συντάχθηκε εδαφολογική μελέτη για το σύνολο καλλιεργούμενων περιοχών.

Στους υπόλοιπους Νομούς, μόνο αποσπασματικές μελέτες για συγκεκριμένο σκοπό έχουν εκπονηθεί (κατασκευή αρδευτικών έργων, αναδασμοί, προβληματικά εδάφη, τευτλοκαλλιέργεια), η αξία των οποίων είναι ανάλογη του σκοπού κάθε μιας και δεν αποτελούν ολοκληρωμένες μελέτες.

Μόλις πρόσφατα εγκρίθηκε και ξεκίνησε μελέτη αξιολόγησης εδαφών με πρωτοβουλία του Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης για τις γεωργικές εκτάσεις πέντε (5) Δήμων και κοινοτήτων του Ν. Κοζάνης.

Οι εδαφολογικές μελέτες και η χαρτογράφηση των εδαφών, έχουν απόλυτα πρακτικούς σκοπούς και χρησιμότητα :

- ✓ *Αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι οποιουδήποτε άρτιου προγράμματος γεωργικής έρευνας και γεωργικής ανάπτυξης*

- ✓ *Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάρτιση ορθολογικών σχεδίων αξιοποίησης αγροκτημάτων.*
- ✓ *Αποτελεί τη βάση και το κύριο βοήθημα για την εκτίμηση της αξίας της γης σε περιπτώσεις, απαλλοτριώσεων, ζημιών, αναδασμών, αγοροπωλησιών κ.α.*

Προτείνεται :

1. *Η ίδρυση εργαστηρίων εδαφολογικών αναλύσεων σε κάθε Νομό της Δυτικής Μακεδονίας.*
2. *Η σύνταξη εδαφολογικών χαρτών για το σύνολο των περιοχών αναδιάρθρωσης καλλιεργειών, όπως αυτές οι περιοχές προτείνονται στα πλαίσια της παρούσας μελέτης.*

Θεσμικά μέτρα για την αντιμετώπιση της πολυδιάσπασης των αγροτεμαχίων

Ένα από τα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, είναι η πολυδιάσπαση της γεωργικής γης, τόσο σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, όσο και ως προς το μέγεθος των επιμέρους αγροτεμαχίων.

Ένα φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζει το σύνολο της χώρας, εκτός ορισμένων περιπτώσεων και ορισμένων περιοχών. Σύμφωνα με τα στοιχεία λοιπόν που έχουν παρατεθεί, η Δυτ. Μακεδονία έχει Μ.Ο. έκτασης ανά αγροτεμάχιο 6,9 στρ., ίσο περίπου με το μέσο μέγεθος της χώρας.

Δύο ακόμη στοιχεία επιτείνουν το πρόβλημα. Ο αριθμός των αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση που ανέρχεται στη Δυτ. Μακεδονία στα 8,5 τεμάχια (Σύνολο χώρας 6,2 τεμάχια) και ο Μέσος Όρος ανά εκμετάλλευση που ανέρχεται στα 58,2 στρ. (σύνολο χώρας 44,16). Μ' αυτά τα δεδομένα, ούτε σωστός προγραμματισμός σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης μπορεί να γίνει, ούτε να υπάρξει μείωση στο κόστος παραγωγής.

Κατά συνέπεια θα πρέπει να συνεχιστούν τα προγράμματα των αναδασμών και μάλιστα στις προτεινόμενες περιοχές αναδιάρθρωσης άμεσα.

Πέρα όμως από το μέτρο του αναδασμού, απαιτούνται και άλλα μέτρα θεσμικού χαρακτήρα, όπως η διευκόλυνση και πρόσβαση στην αγορά γης από τους κατά κύριο

επάγγελμα αγρότες καθώς και αντικίνητρα κατά της πολυδιάσπασης γεωργικών κλήρων και τις μεταβιβάσεις της καθαρά γεωργικής γης, σε μη αγρότες.

Προτείνεται να λειτουργήσει, σε επίπεδο περιφέρειας, φορέας διαχείρισης γεωργικής γης, έχοντας παραρτήματα στις έδρες κάθε Νομού. Το ρόλο αυτό μπορεί να διαδραματίσει η νεοσύσταση Εταιρεία «ΑΓΡΟΓΗ Α.Ε.» δημιουργώντας παραρτήματα περιφερειακά.

Συνοπτικά οι δράσεις που προτείνονται είναι :

- ✓ *Διενέργεια αναδασμών*
- ✓ *Παράλληλα έργα αναδασμών*
- ✓ *Φορέας διαχείρισης γεωργικής γης*

<u>Στήριξη της παραγωγής βιολογικών προϊόντων</u>

Ως έργα υποδομής μπορούν να χαρακτηριστούν, τα μέτρα για τη στήριξη της βιολογικής γεωργίας – κτηνοτροφίας, εφόσον απαιτούν την ίδρυση και λειτουργία δομών σε επίπεδο περιφέρειας.

Προτείνεται :

Ίδρυση και λειτουργία στη Δυτική Μακεδονία, οργανισμού πιστοποίησης και ελέγχου των βιολογικών προϊόντων.

Το ρόλο αυτό μπορεί να αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρεία σε επίπεδο περιφέρειας, που θα είναι μία, με παραρτήματα σε κάθε Νομό. Ρόλος που θα συνίσταται και στην πληροφόρηση και ενημέρωση των ενδιαφερομένων.

Ο ρόλος του γεωργικού συμβούλου επίσης, όπως έχει νομοθετηθεί και περιγράφεται στο κεφάλαιο σχετικά με τις δομές στήριξης του αγρότη, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά, εκτός από την ενημέρωση – πληροφόρηση και στην σύνταξη των διαχειριστικών σχεδίων και των φακέλων υποψηφιότητας για ένταξη στα αντίστοιχα προγράμματα.

Η λειτουργία ενός τέτοιου φορέα, εκτός της πιστοποίησης μπορεί να επεκτείνεται σε άλλες δράσεις της βιολογικής παραγωγής και να έχει τον χαρακτήρα Ινστιτούτου βιολογικής γεωργίας. Έδρα του φορέα ή της δομής προτείνεται να είναι ο Νομός Γρεβενών.

4.10. Παρουσίαση δράσεων σε επίπεδο μέτρου, έργου

4.11. Έμφαση σε καινοτόμες δράσεις

Η ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα, απαιτεί αντιμετώπιση μιας σειράς προσκλήσεων που αφορούν τις νέες προτιμήσεις των καταναλωτών για υγιεινά, ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης του εμπορίου και της ανάπτυξης μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου με διαπραγματευτική δύναμη.

Συνεπώς, ο δρόμος είναι να προχωρήσει η παραγωγή κοινότοπων προϊόντων και η υιοθέτηση επιθετικής πολιτικής marketing, μέσα από ισχυρές συνεργασίες και συμμαχίες με αγρότες και καταναλωτές.

Εξάλλου το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, στη Δυτ. Μακεδονία ο χαμηλός βαθμός εκσυγχρονισμού τους, η ανεπαρκής σύνδεση με την έρευνα όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, εντείνουν τις ανταγωνιστικές αυτές πιέσεις.

Οι αγρότες πρέπει να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη, ότι η αποκατάσταση της σταθερότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ουσιαστικής αναβάθμισης της θέσης των επιχειρήσεων και των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στον ανταγωνισμό.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανταγωνιστικότητα είναι και η επιχειρηματική καινοτομία. Δεν αρκεί ένα προϊόν όμως να είναι απλώς ποιοτικό ή παραδοσιακό ή οτιδήποτε άλλο, αν δεν συνδυάζεται με τους όρους της ανταγωνιστικότητας (κόστος παραγωγής και πώλησης) και της καινοτομίας (συσκευασία, μέτρα προώθησης κλπ.).

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς 2007-2013 η χώρας και ιδιαίτερα οι ακριτικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας υστερούν σημαντικά ως προς :

- ✓ *Την αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις καινοτόμων δραστηριοτήτων στις εσωτερικές τους διεργασίες.*
- ✓ *Τη χρήση του διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς*
- ✓ *Το ηλεκτρονικό εμπόριο*

Πρέπει δε να πούμε ότι η καινοτομία αφορά περισσότερο τις επιχειρήσεις τυποποίησης μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Η καινοτομία στην καθαρά πρωτογενή παραγωγή αφορά περισσότερο την τήρηση των πρότυπων που έχουν καθοριστεί από την Ε.Ε. και των πρακτικών παραγωγής πέραν των υποχρεωτικών.

Τα επιμέρους μέτρα αφορούν ξεχωριστά τους τομείς παραγωγής, πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή.

Στη συνέχεια αναφέρονται ενδεικτικές δράσεις και έργα που συνιστούν καινοτομία στα πλαίσια της μεταχείρισης και όχι της πρωτογενούς παραγωγής προϊόντων.

- ✓ *Οργάνωση των αγορών με την εφαρμογή του μοντέλου της συμβολαιακής γεωργίας για μια σειρά προϊόντων όπως είναι για τη Δυτ. Μακεδονία, τα όσπρια, ο καπνός, το γάλα και τα ενεργειακά φυτά ως νεοεισερχόμενος κλάδος για την περιοχή.*

- ✓ *Χρήση υδάτινων πόρων που απορρίπτονται από τους βιολογικούς καθαρισμούς και είναι κατάλληλα για άρδευση, τουλάχιστον γι΄ αυτά που δεν αφορούν τον διατροφικό τομέα.*

- ✓ *Καταχώρηση νέων προϊόντων ως ΠΟΠ – ΠΓΕ όπως είναι το λιαστό κρασί Σιάτιστας, αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά εκτός του Κρόκου*

- ✓ *Δικτύωση των επιχειρήσεων στα πλαίσια χαλαρών συνεργασιών και της δημιουργίας διεπαγγελματικών οργανώσεων, όπου είναι δυνατόν.*

- ✓ *Συνενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών ομάδων παραγωγής και ενώσεων, για τη δημιουργία βιώσιμων, μεγαλύτερων και ανταγωνιστικότερων σχημάτων.*

- ✓ *Μέτρα προβολής και προώθησης των τοπικών προϊόντων, μέσω των επιχειρήσεων (π.χ. ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα της περιοχής, καταστήματα λιανικής πώλησης, κέντρα μαζικής εστίασης κλπ.)*

<u>Στην πρωτογενή παραγωγή</u>

- ✓ *Εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής διαχείρισης*

- ✓ *Βελτίωση της απόδοσης και αξιοποίησης των βοσκοτόπων μέσω της ορθολογικής διαχείρισης και εφαρμογή της λιβαδοπονικής εκμετάλλευσης αυτών.*

- ✓ *Εισαγωγή, σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, νέων κλάδων παραγωγής, όπως είναι τα ενεργειακά φυτά.*

Μετά από ένα χρόνο πιλοτικών εφαρμογών με πρωτοβουλία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και της Ν.Α Κοζάνης, αποδεικνύεται ότι είναι δυνατή η καλλιέργειας κατ' αρχήν ελαιοκράμβης και σόργου, μαζί με άλλες παραδοσιακές καλλιέργειες που τα

προϊόντα τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παραγωγή βιοκαυσίμων, όπως είναι ο αραβόσιτος, τα τεύτλα, ο καπνόσπορος κ.α.

Τέλος οι τοπικές πρωτοβουλίες, όπως το leader και η στήριξη της διαφοροποίησης μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο, συνδέοντας τους ανθρώπους με νέες ιδέες και προσεγγίσεις και ενθαρρύνοντας την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, προωθώντας την ένταξη και την παροχή τοπικών υπηρεσιών. Οι δικτυακές κοινότητες μπορούν να συμβάλλουν στη διάδοση γνώσεων και στην ανταλλαγή ορθών πρακτικών και καινοτομίας, όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες.

5. ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

5.1. Βαθμός εναρμόνισης παρεμβάσεων με στρατηγικές της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσον αφορά την Πολιτική Περιβάλλοντος, την Τουριστική Πολιτική, την Οικιστική Πολιτική, την Πολιτική για την Απασχόληση και την Πολιτική Ίσων Ευκαιριών σε συσχέτιση με την Αγροτική Πολιτική.

Οι προτεινόμενες, από την παρούσα μελέτη, παρεμβάσεις αναδιάρθρωσης στη Δυτική Μακεδονία έρχονται σε άμεση συνέργια με τις Στρατηγικές που η ίδια η Περιφέρεια έχει υιοθετήσει στους τομείς του Περιβάλλοντος, του Τουρισμού, της ανάπτυξης των Οικισμών καθώς και της Απασχόλησης – Ίσων Ευκαιριών για την 4^{η} Προγραμματική Περίοδο 2007 – 2013.

Οι Στρατηγικές αυτές εμπεριέχονται στο 1^{ο} Σχέδιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Μακεδονίας – Θράκης 2007 – 2013, το οποίο έχει ήδη κατατεθεί στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στο πλαίσιο της προετοιμασίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την 4^{η} Προγραμματική Περίοδο.

Επιπρόσθετα θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο ανωτέρω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και για λόγους συνολικής αναπτυξιακής θεώρησης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας γίνεται ειδική μνεία για την ανάπτυξη της υπαίθρου με συγκεκριμένη στοχοθεσία και ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες συνάδουν με τους Άξονες, τα Μέτρα και τις Δράσεις της παρούσας μελέτης.

Οι Στρατηγικές και η στοχοθεσία της Περιφέρειας για τους προαναφερόμενους τομείς σε συσχέτιση με την Αγροτική Πολιτική είναι οι ακόλουθες:

Πολιτική Περιβάλλοντος

- *Βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου ύδατος και ποσοτική επάρκεια σε όλα τα αστικά κέντρα και τους οικισμούς της Περιφέρειας.*
- *Αύξηση του ποσοστού επεξεργασίας λυμάτων στο σύνολο της Περιφέρειας και επίλυση ή περιορισμός έντονων προβλημάτων που προκαλούνται στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα.*

- *Ολοκλήρωση του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων (Ο.Σ.Δ.Α.), με παράλληλη ανάπτυξη και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.*

- *Βελτίωση των περιβαλλοντικών δεικτών με την εξάλειψη ή περιορισμό του ρυπαντικού φορτίου στον άξονα Αμύνταιο – Πτολεμαϊδα – Κοζάνη.*

- *Αποκατάσταση εδαφών, τήρηση κανόνων ΚΑΠ.*

- *Ενίσχυση των παρεμβάσεων προστασίας των οικοτόπων, του ρόλου και της δυναμικής των υφιστάμενων Φορέων Διαχείρισης και θεσμοθέτηση Φορέων Διαχείρισης και για άλλες προστατευόμενες περιοχές.*

Οι ανωτέρω στόχοι της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για το Περιβάλλον έχουν άμεση συνέργια με τις Δράσεις:

1.2.1 Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων

1.2.2 Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας

1.2.3 Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας

1.3.1 Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας

1.3.2 Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος

2.1.1 Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα

2.1.2 Καλή διαβίωση των ζώων

2.1.3 Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές

3.2.1 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

<u>Τουριστική Πολιτική</u>

- *Διαφοροποίηση και εμπλουτισμός της παραγωγικής δομής της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, με την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε τομείς που παρουσιάζουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.*

- *Ολοκληρωμένη ανάδειξη και διαχείριση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με τη μορφή του δικτύου τουριστικών προορισμών.*

- *Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (δημιουργία επιχειρήσεων, ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.*

- *Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων στον τουρισμό με έμφαση στην προώθηση καινοτόμων μεθόδων και πρακτικών βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους.*

Οι ανωτέρω στόχοι της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για τον Τουρισμό έχουν άμεση συνέργια με τις Δράσεις:

3.1.1 Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες

3.1.2 Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού

3.1.3 Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων

3.2.1 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

<u>Οικιστική Πολιτική</u>

- *Ενίσχυση του ρόλου της χωροταξίας με τη θεσμοθέτηση και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων για την βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας και την προστασία του περιβάλλοντος.*

- *Πολυκεντρική ανάπτυξη της Περιφέρειας με δίκτυο αστικών και ημιαστικών κέντρων.*

- *Λειτουργική διασύνδεση των αστικών κέντρων με τις περιοχές επιρροής τους στο σύνολο της υπαίθρου της Δυτικής Μακεδονίας.*

- *Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές και ορεινές περιοχές με την ανάπτυξη κοινωνικών και διοικητικών υποδομών και υπηρεσιών.*

Οι ανωτέρω στόχοι της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την Ανάπτυξη των Οικισμών έχουν άμεση συνέργια με τις Δράσεις:

1.1.2 Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών

1.1.3 Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν

1.2.3 Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας

2.1.2 Καλή διαβίωση των ζώων

2.2.1 Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών

2.2.3 Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις

3.2.1 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

3.2.2 Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών

Πολιτική Απασχόλησης και Ίσων Ευκαιριών

- *Ενίσχυση της απασχόλησης και αναβάθμιση των προσόντων των εργαζομένων, αυτοαπασχολουμένων και ανέργων μέσω νέων και ευέλικτων μορφών εργασίας και εφαρμογής ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.*

- *Αναβάθμιση, βελτίωση της λειτουργίας και περαιτέρω αξιοποίηση των υφισταμένων δομών Απασχόλησης και Κοινωνικής Ένταξης και Προστασίας.*

- *Διευκόλυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, προώθηση της ισότητας ευκαιριών για όλες τις κοινωνικές ομάδες με έμφαση στις γυναίκες.*

- *Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές (βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό, διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς).*

- *Ενέργειες προώθησης της γνώσης και βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού (επαγγελματική κατάρτιση, νέοι γεωργοί, πρόωρη συνταξιοδότηση, συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τους αγρότες).*

Οι ανωτέρω στόχοι της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την Απασχόληση και τις Ίσες Ευκαιρίες έχουν άμεση συνέργια με τις Δράσεις:

1.1.1 Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας

1.1.2 Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών

1.1.3 Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν

1.2.3 Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας

1.3.3 Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων

2.1.1 Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα

2.1.2 Καλή διαβίωση των ζώων

2.1.3 Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές

2.2.3 Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις

3.1.1 Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές

3.1.2 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

3.1.3 Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών

Αναλυτικότερη παρουσίαση της εναρμόνισης των προτεινομένων παρεμβάσεων της μελέτης με τις τομεακές Στρατηγικές της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την 4η Προγραμματική Περίοδο 2007 – 2013 γίνεται στους Πίνακες που ακολουθούν.

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 – 2013

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ			ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ					
ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου ύδατος και ποσοτική επάρκεια σε όλα τα αστικά κέντρα και τους οικισμούς της Περιφέρειας	Αύξηση του ποσοστού επεξεργασίας λυμάτων στο σύνολο της Περιφέρειας και επίλυση ή περιορισμός έντονων προβλημάτων που προκαλούνται στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα	Ολοκλήρωση του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων (Ο.Σ.Δ.Α.), με παράλληλη ανάπτυξη και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας	Βελτίωση των περιβαλλοντικών δεικτών με την εξάλειψη ή περιορισμό του ρυπαντικού φορτίου στον άξονα Αμύνταιο – Πτολεμαϊδα – Κοζάνη	Αποκατάσταση εδαφών, τήρηση κανόνων ΚΑΠ	Ενίσχυση των παρεμβάσεων προστασίας των οικοτόπων, του ρόλου και της δυναμικής των υφιστάμενων Φορέων Διαχείρισης και θεσμοθέτηση Φορέων Διαχείρισης και για άλλες προστατευόμενες περιοχές
1- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	1.1 - Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	1.1.1 – Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας						
		1.1.2 – Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών						
		1.1.3 – Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν						
	1.2 - Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας	1.2.1 – Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων				✓		
		1.2.2 – Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας					✓	
		1.2.3 – Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας	✓	✓				

	1.3 - Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	1.3.1 – Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας					✓	
		1.3.2 – Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος					✓	
		1.3.3 – Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων						
2- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	2.1 – Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	2.1.1 – Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα		✓	✓		✓	
		2.1.2 – Καλή διαβίωση των ζώων		✓				
		2.1.3 – Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές						✓
	2.2 – Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης	2.2.1 – Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών						
		2.2.2 – Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης						
		2.2.3 – Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις						
3- ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	3.1 – Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	3.1.1 – Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες						
		3.1.2 – Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού						
		3.1.3 – Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων						
	3.2 – Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	3.2.1 – Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	✓					
		3.2.2 – Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών						

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 – 2013

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ			ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ			
ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Διαφοροποίηση και εμπλουτισμός της παραγωγικής δομής της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, με την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε τομείς που παρουσιάζουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο	Ολοκληρωμένη ανάδειξη και διαχείριση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με τη μορφή του δικτύου τουριστικών προορισμών	Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (δημιουργία επιχειρήσεων, ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων)	Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων στον τουρισμό με έμφαση στην προώθηση καινοτόμων μεθόδων και πρακτικών βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους
1- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	1.1 - Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	1.1.1 – Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας				
		1.1.2 – Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών				
		1.1.3 – Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν				
	1.2 - Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας	1.2.1 – Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων				
		1.2.2 – Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας				
		1.2.3 – Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας				
	1.3 - Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	1.3.1 – Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας				
		1.3.2 – Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος				

		1.3.3 – Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων				
2- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	2.1 – Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	2.1.1 – Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα				
		2.1.2 – Καλή διαβίωση των ζώων				
		2.1.3 – Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές				
	2.2 – Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης	2.2.1 – Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών				
		2.2.2 – Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης				
		2.2.3 – Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις				
3- ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	3.1 – Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	3.1.1 – Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	✓	✓	✓	✓
		3.1.2 – Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	✓	✓	✓	✓
		3.1.3 – Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	✓	✓	✓	✓
	3.2 – Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	3.2.1 – Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	✓	✓	✓	✓
		3.2.2 – Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών				

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 – 2013

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ			ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ			
ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Ενίσχυση του ρόλου της χωροταξίας με τη θεσμοθέτηση και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων για την βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας και την προστασία του περιβάλλοντος	Πολυκεντρική ανάπτυξη της Περιφέρειας με δίκτυο αστικών και ημιαστικών κέντρων	Λειτουργική διασύνδεση των αστικών κέντρων με τις περιοχές επιρροής τους στο σύνολο της υπαίθρου της Δυτικής Μακεδονίας	Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές και ορεινές περιοχές με την ανάπτυξη κοινωνικών και διοικητικών υποδομών και υπηρεσιών
1- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	1.1 - Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	1.1.1 – Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας				
		1.1.2 – Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών			✓	✓
		1.1.3 – Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν			✓	✓
	1.2 - Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας	1.2.1 – Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων				
		1.2.2 – Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας				
		1.2.3 – Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας				✓
	1.3 - Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	1.3.1 – Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας				
		1.3.2 – Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος				
		1.3.3 – Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων				

2- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	2.1 – Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	2.1.1 – Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα				
		2.1.2 – Καλή διαβίωση των ζώων	✓			
		2.1.3 – Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές				
	2.2 – Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης	2.2.1 – Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών	✓			
		2.2.2 – Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης				
		2.2.3 – Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις				✓
3- ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	3.1 – Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	3.1.1 – Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες				
		3.1.2 – Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού				
		3.1.3 – Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων				
	3.2 – Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	3.2.1 – Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό		✓	✓	✓
		3.2.2 – Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών				✓

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΙΣΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007 – 2013

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ			ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΙΣΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ				
ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Ενίσχυση της απασχόλησης και αναβάθμιση των προσόντων των εργαζομένων, αυτοαπασχολουμένων και ανέργων μέσω νέων και ευέλικτων μορφών εργασίας και εφαρμογής ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης	Αναβάθμιση, βελτίωση της λειτουργίας και περαιτέρω αξιοποίηση των υφισταμένων δομών Απασχόλησης και Κοινωνικής Ένταξης και Προστασίας	Διευκόλυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, προώθηση της ισότητας ευκαιριών για όλες τις κοινωνικές ομάδες με έμφαση στις γυναίκες	Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές (βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό, διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς)	Ενέργειες προώθησης της γνώσης και βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού (επαγγελματική κατάρτιση, νέοι γεωργοί, πρόωρη συνταξιοδότηση, συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τους αγρότες)
1- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	1.1 - Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	1.1.1 – Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας	✓		✓		✓
		1.1.2 – Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών		✓		✓	✓
		1.1.3 – Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν	✓		✓	✓	✓
	1.2 - Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας	1.2.1 – Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων					
		1.2.2 – Ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον τομέα της δασοκομίας					
		1.2.3 – Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας				✓	

	1.3 - Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	1.3.1 – Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας					
		1.3.2 – Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος					
		1.3.3 – Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	✓	✓			✓
2- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	2.1 – Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	2.1.1 – Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα				✓	
		2.1.2 – Καλή διαβίωση των ζώων				✓	
		2.1.3 – Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές				✓	
	2.2 – Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης	2.2.1 – Δάσωση γεωργικών και μη γεωργικών γαιών					
		2.2.2 – Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης					
		2.2.3 – Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις				✓	
3- ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	3.1 – Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	3.1.1 – Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	✓	✓	✓		✓
		3.1.2 – Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	✓		✓		
		3.1.3 – Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	✓		✓		
	3.2 – Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	3.2.1 – Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό			✓	✓	
		3.2.2 – Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών				✓	

5.2. Χρονοδιάγραμμα παρεμβάσεων

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗS ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	**647.110.000**	**106.773.150**	**103.537.600**	**97.066.500**	**90.595.400**	**87.359.850**	**84.124.300**	**77.653.200**
Μέτρο 1.1. Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	**59.810.000**	**9.868.650**	**9.569.600**	**8.971.500**	**8.373.400**	**8.074.350**	**7.775.300**	**7.177.200**
Δράση 1.1.1. Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας	16.000.000	2.640.000	2.560.000	2.400.000	2.240.000	2.160.000	2.080.000	1.920.000
Δράση 1.1.2. Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	10.810.000	1.783.650	1.729.600	1.621.500	1.513.400	1.459.350	1.405.300	1.297.200
Δράση 1.1.3. Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών e-Επιχειρείν»	33.000.000	5.445.000	5.280.000	4.950.000	4.620.000	4.455.000	4.290.000	3.960.000
Μέτρο 1.2. αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προιόντων.	**577.800.000**	**95.337.000**	**92.448.000**	**86.670.000**	**80.892.000**	**78.003.000**	**75.114.000**	**69.336.000**

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**
Δράση 1.2.1. Αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων	298.400.000	49.236.000	47.744.000	44.760.000	41.776.000	40.284.000	38.792.000	35.808.000
Δράση 1.2.2. Αύξηση της προστιθέμενης των γεωργικών και δασοκομικών προιόντων	64.100.000	10.576.500	10.256.000	9.615.000	8.974.000	8.653.500	8.333.000	7.692.000
Δράση 1.2.3. Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας	215.300.000	35.524.500	34.448.000	32.295.000	30.142.000	29.065.500	27.989.000	25.836.000
Μέτρο 1.3. Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	**9.500.000**	**1.567.500**	**1.520.000**	**1.425.000**	**1.330.000**	**1.282.500**	**1.235.000**	**1.140.000**
Δράση 1.3.1. Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας	3.800.000	627.000	608.000	570.000	532.000	513.000	494.000	456.000
Δράση 1.3.2. Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος	3.800.000	627.000	608.000	570.000	532.000	513.000	494.000	456.000
Δράση 1.3.3. Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	1.900.000	313.500	304.000	285.000	266.000	256.500	247.000	228.000
Δράση 3.1.4. Ανακαίνηση-Ανάπτυξη χωριών και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς	5.500.000	907.500	880.000	825.000	770.000	742.500	715.000	660.000
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ	**305.450.000**	**50.399.250**	**48.872.000**	**45.817.500**	**42.763.000**	**41.235.750**	**39.708.500**	**36.654.000**

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ								
Μέτρο 2.1. Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	**194.400.000**	**32.076.000**	**31.104.000**	**29.160.000**	**27.216.000**	**26.244.000**	**25.272.000**	**23.328.000**
Δράση 2.1.1. Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα	88.000.000	14.520.000	14.080.000	13.200.000	12.320.000	11.880.000	11.440.000	10.560.000
Δράση 2.1.2. Καλή διαβίωση των ζώων	61.500.000	10.147.500	9.840.000	9.225.000	8.610.000	8.302.500	7.995.000	7.380.000
Δράση 2.1.3. Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές	44.900.000	7.408.500	7.184.000	6.735.000	6.286.000	6.061.500	5.837.000	5.388.000
Μέτρο 2.2. Αειφορική διαχείρηση δασικής γής	**111.050.000**	**18.323.250**	**17.768.000**	**16.657.500**	**15.547.000**	**14.991.750**	**14.436.500**	**13.326.000**
Δράση 2.2.1. Δάσωση γεωργικών ή μη εκτάσεων	54.650.000	9.017.250	8.744.000	8.197.500	7.651.000	7.377.750	7.104.500	6.558.000
Δράση 2.2.2. Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης	28.400.000	4.686.000	4.544.000	4.260.000	3.976.000	3.834.000	3.692.000	3.408.000
Δράση 2.2.3. Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις	28.000.000	4.620.000	4.480.000	4.200.000	3.920.000	3.780.000	3.640.000	3.360.000
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	**145.820.500**	**24.060.383**	**23.331.280**	**21.873.075**	**20.414.870**	**19.685.768**	**18.956.665**	**17.498.460**
Μέτρο 3.1. Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	**56.150.000**	**9.264.750**	**8.984.000**	**8.422.500**	**7.861.000**	**7.580.250**	**7.299.500**	**6.738.000**

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**	**ΚΟΣΤΟΣ (€)**
Δράση 3.1.1. Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	14.150.000	2.334.750	2.264.000	2.122.500	1.981.000	1.910.250	1.839.500	1.698.000
Δράση 3.1.2. Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	22.000.000	3.630.000	3.520.000	3.300.000	3.080.000	2.970.000	2.860.000	2.640.000
Δράση 3.1.3. Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	20.000.000	3.300.000	3.200.000	3.000.000	2.800.000	2.700.000	2.600.000	2.400.000
Μέτρο 3.2. Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	**89.670.500**	**14.795.633**	**14.347.280**	**13.450.575**	**12.553.870**	**12.105.518**	**11.657.165**	**10.760.460**
Δράση 3.2.1. Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	22.500.000	3.712.500	3.600.000	3.375.000	3.150.000	3.037.500	2.925.000	2.700.000
Δράση 3.2.2. Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών	67.170.500	11.083.133	10.747.280	10.075.575	9.403.870	9.068.018	8.732.165	8.060.460
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	**1.098.380.500**	**181.232.783**	**175.740.880**	**164.757.075**	**153.773.270**	**148.281.368**	**142.789.465**	**131.805.660**

6. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

6.1. Επισήμανση αναγκών συντονισμού παρεμβάσεων

Η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί μία διαδικασία περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Επομένως θα πρέπει να συσχετίζεται και να συμπληρώνει ή να συμπληρώνεται από τις άλλες δράσεις που υλοποιούνται στη Δυτική Μακεδονία στα πλαίσια του ΠΕΠ ή άλλων προγραμμάτων.

Οι πολιτικές για το περιβάλλον, τον τουρισμό, την επιχειρηματικότητα, την υγεία, την πρόνοια, την αστική ανάπτυξη, την ισότητα των φύλων και πιο γενικά οι διαρθρωτικές πολιτικές, επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα υλοποίησης και τα αναμενόμενα οφέλη από τις δράσεις αγροτικής ανάπτυξης.

Το ζητούμενο λοιπόν είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας από την συνδυαστική και ταυτόχρονη υλοποίηση των παραπάνω πολιτικών μαζί με τις αντίστοιχες για την αγροτική ανάπτυξη.

Απαιτείται λοιπόν συντονισμός των παρεμβάσεων, έτσι ώστε το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης για τη Δυτ. Μακεδονία. :

- ✓ *Να συνεισφέρει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη.*
- ✓ *Να ενισχύσει τη συνοχή του με τις άλλες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην περιοχή.*
- ✓ *Να ανασχεδιάζεται και να αναπροσαρμόζεται εξυπηρετώντας τον περιφερειακό και τοπικό σχεδιασμό, σε συνδυασμό και με την νέα Κ.Α.Π.*
- ✓ *Να έχει μετρήσιμα αποτελέσματα.*
- ✓ *Να παρακολουθείται δυναμικά.*
- ✓ *Να εξασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα των πόρων.*
- ✓ *Να συνδράμει στη συνεχή αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου.*

- ✓ *Να προωθεί την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας, της κοινωνίας και την αειφορία.*

Είναι σκόπιμο λοιπόν να συνοδεύεται από ένα αποτελεσματικό Σύστημα Διαχείρισης και Παρακολούθησης της εφαρμογής που μεταξύ των άλλων θα εξασφαλίζει και τον Συντονισμό των παρεμβάσεων.

Το σύστημα αυτό θα πρέπει να περιγράφει :

- ✓ *Το διοικητικό πλέγμα υλοποίησης των διαρθρωτικών αλλά και των παρεμβάσεων αγροτικής ανάπτυξης.*
- ✓ *Τις ευθύνες και αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων στην υλοποίησή του.*
- ✓ *Τον τρόπο επικοινωνίας των μελών του Συστήματος.*
- ✓ *Τα απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα.*
- ✓ *Τον προσδιορισμό των σημείων ελέγχου.*
- ✓ *Την καθιέρωση των μηχανισμών παρέμβασης.*
- ✓ *Τον προσδιορισμό των διορθωτικών ενεργειών για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.*
- ✓ *Το σύστημα των απαιτούμενων αναφορών, το περιεχόμενο, τους αποδέκτες, τον τρόπο και τη χρονική περίοδο διακίνησής τους.*
- ✓ *Τους δικαιούχους του προγράμματος.*
- ✓ *Άλλες ενέργειες που θα κριθούν απαραίτητες για τον αποτελεσματικό συντονισμό των αποφάσεων.*

6.1.1. Οργανα Συντονισμού Παρεμβάσεων

Συντονιστική Επιτροπή Παρεμβάσεων

Στην Επιτροπή συμμετέχουν :

α) Εκπρόσωπος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Προτείνεται να ορισθεί στέλεχος από την Περιφερειακή Εκπροσώπηση της Ειδικής Γραμματείας, στη Δυτ. Μακεδονία.

β) Εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Διαχείρισης (Υ.Δ.) ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας.

γ) Εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Δυτ. Μακεδονίας.

δ) Εκπρόσωπος των μελετητών (ΑΝΚΟ Α.Ε. – EURICON).

Συντονιστής

Συντονιστής προτείνεται να είναι ο εκπρόσωπος της Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας.

Γραμματεία

Η Συντονιστική Επιτροπή, προτείνεται να στηρίζεται από Γραμματεία, η οποία θα προέρχεται από την Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας.

6.1.2. Ρόλος, ευθύνες και αρμοδιότητες των μελών της Συντονιστικής Επιτροπής

Ο ρόλος, οι ευθύνες και οι αρμοδιότητες των μελών της Συντονιστικής Επιτροπής, έχουν σχέση με τον καταμερισμό κατά την διαδικασία συντονισμού των παρεμβάσεων.

Πιο συγκεκριμένα :

α) Εκπρόσωπος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Μεριμνά για την συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων με τον περιφερειακό σχεδιασμό, την μεταβίβαση του προγράμματος επίπεδο των αναγκών για ανασχεδιασμό του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης για τη Δυτ. Μακεδονία κλπ.

β) Εκπρόσωπος της Υ.Δ. ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας.

Μεριμνά για την συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στις ζώνες ανάπτυξης στα πλαίσια του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας με τις αντίστοιχες του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης, προτείνει τον πιθανό ανασχεδιασμό δράσεων των διαρθρωτικών πολιτικών προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά του, εξυπηρετεί τους στόχους της αγροτικής ανάπτυξης κλπ.

γ) Εκπρόσωπος της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης.

Διατυπώνει προτάσεις εξειδίκευσης, σε επίπεδο Περιφέρειας, του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, προωθεί τις διαδικασίες σε περιφερειακό επίπεδο, ενημερώνει τους δικαιούχους, συνεργάζεται με τις Δ/νσεις Γεωργίας των Νομών κλπ.

δ) Εκπρόσωπος των μελετητών (ΑΝΚΟ Α.Ε. – EURICON).

Δημιουργούν βάση δεδομένων για την δυναμική παρακολούθηση του προγράμματος και των δράσεων του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας, αποτυπώνουν τα στοιχεία των προγραμμάτων σε Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS), ενημερώνουν και επικαιροποιούν τα στοιχεία της βάσης με τα στοιχεία των προγραμμάτων, επεξεργάζονται στατιστικά τα δεδομένα, διατυπώνουν προτάσεις ανασχεδιασμού, τεκμηριώνουν τις αποφάσεις της Συντονιστικής Επιτροπής κλπ.

Η παραπάνω Συντονιστική Επιτροπή παρεμβάσεων, καλό θα είναι να θεσμοθετηθεί με Υπουργική Απόφαση ή άλλη διοικητική πράξη.

Το έργο της Συντονιστικής Επιτροπής είναι ο Συντονισμός των παρεμβάσεων, η αξιολόγηση και ο ανασχεδιασμός του προγράμματος προκειμένου να είναι ρεαλιστικό και υλοποιήσιμο.

Επιπρόσθετα ο συντονισμός με την Επιτροπή Παρακολούθηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας, Εθνικού διαμέσου της Κοινής Ομάδας Συντονισμού.

6.1.3. Τρόπος επικοινωνίας των μελών της Συντονιστικής Επιτροπής

- Η Συντονιστική Επιτροπή συνεδριάζει με πρωτοβουλία – πρόσκληση του Συντονιστή της.

- Στην πρόσκληση αναγράφονται τα θέματα της συνάντησης κατόπιν συνεννόησης με τα άλλα μέλη (αν απαιτηθεί)

- Πριν από τη συνεδρίαση μπορούν να τεθούν θέματα από οποιονδήποτε μέλος της Επιτροπής υπό τον τίτλο «Διάφορα». Τα θέματα που θα τεθούν με τον τρόπο αυτό συζητώνται με σύμφωνη γνώμη όλων των παρευρισκόμενων.

- Οι αποφάσεις παίρνονται σε πνεύμα συναίνεσης

- Η Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά μία (1) φορά το χρόνο και έκτακτα όταν το ζητήσει ένα μέλος της ή προκύψει ανάγκη.

- Συνεδριάζει στα γραφεία της Δ/νσης Αγροτικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας ή αλλού, κατόπιν συνεννόησης.

- Οι προσκλήσεις, με τα θέματα και τον φάκελο της συνάντησης αποστέλλονται από τον Συντονιστή προς τα μέλη πέντε (5) ημέρες τουλάχιστον πριν από τη συνάντηση.

6.1.4. Απαιτούμενα πληροφοριακά έντυπα

- Τα απαιτούμενα έντυπα θα προσδιορισθούν και θα συμφωνηθούν από την Ομάδα Συντονισμού.

- Χρήση γραμματέα εκτελεί η γραμματεία της Ομάδας η οποία, σε συνεργασία με τον Συντονιστή, συγγράφει τα πρακτικά των συναντήσεων και τα κοινοποιεί στα μέλη της Ομάδας.

6.1.5. Προσδιορισμός σημείων ελέγχου

- Ο έλεγχος της πορείας συντονισμού των παρεμβάσεων θα γίνεται, κάθε φορά, στα πλαίσια των συνεδριάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης (Ε.Π.) του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας, προκειμένου να μεταφερθούν προτάσεις και απόψεις σ' αυτήν.

- Όταν παρατηρούνται γεγονότα που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος για τη Δυτ. Μακεδονία και του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας.

6.1.6. Μηχανισμοί παρέμβασης

Σε κάθε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων ή μη ύπαρξης συντονισμού των παρεμβάσεων στην υλοποίηση των προγραμμάτων, ενημερώνονται το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας για λήψη των αναγκαίων μέτρων.

Ταυτόχρονα με την παραπάνω ενημέρωση, προτείνονται τα αναγκαία μέτρα παρέμβασης καθώς και οι διορθωτικές ενέργειες.

6.1.7. Πηγές άντλησης στοιχείων

Τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής δεν θα κάνουν πρωτογενή εργασία αλλά θα αντλούν πληροφόρηση και στοιχεία από τις αρμόδιες Υπηρεσίες και φορείς παρακολούθησης και διαχείρισης π.χ. ΟΠΕΚΕΠΕ, Δομές Στήριξης, Ομάδας Τοπικής Δράσης, Διαχειριστικές Αρχές κλπ.

6.1.8. Αποδέκτες της πληροφόρησης

Η πληροφόρηση για τις εργασίες της Συντονιστικής Επιτροπής θα έχει αποδέκτες όλους τους εμπλεκόμενους στην υλοποίηση των προγραμμάτων.

6.1.9. Λοιπά ζητήματα και ενέργειες για τον αποτελεσματικό συντονισμό των αποφάσεων

- Θα προσδιορισθούν και θα συμφωνηθούν από την Συντονιστική Επιτροπή.
- Θα τεθούν στα πλαίσια έκδοσης πιθανής διοικητικής πράξης.

6.2. Εκτίμηση βαθμού συνέργιας των παρεμβάσεων

Ο βαθμός εσωτερικής συνέργιας των προτεινομένων παρεμβάσεων της μελέτης είναι σημαντικός, δεδομένου ότι όλες μαζί δρουν συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση επίτευξης του στόχου της αναδιάρθρωσης της οικονομίας και της αναζωογόνησης της υπαίθρου της Δυτικής Μακεδονίας.

Ειδικότερα:

Το Μέτρο 1.1 (Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού – κατάρτιση) έχει άμεση συνέργια με όλα τα Μέτρα του προγράμματος προσδίνοντας τη σημασία που έχει η αναβάθμιση των γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Το Μέτρο 1.2 (Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας) έχει άμεση συνέργια με το Μέτρο 1.3 (Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία) επιτυγχάνοντας κατά τον τρόπο αυτό την παραγωγή νέων και καινοτόμων προϊόντων μέσω της υιοθέτησης και εφαρμογής συστημάτων διασφάλισης της ποιότητάς τους.

Το Μέτρο 1.3 (Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία) έχει άμεση συνέργια με τα Μέτρα 2.1 (Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών) και 3.1 (Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων) εισάγοντας την έννοια της ποιότητας σε όλο το φάσμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο της Περιφέρειας.

Το Μέτρο 2.1 (Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών) έχει συνέργια με τα Μέτρα 2.2 (Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης) και 3.2 (Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής) συμβάλλοντας στη συνολική προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή.

Για τον ίδιο λόγο και το Μέτρο 2.2 (Βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης γης) έχει άμεση συνέργια με το Μέτρο 3.2 (Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής).

Τέλος το Μέτρο 3.1 (Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων) έχει συνέργια με το Μέτρο 3.2 (Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής), συνδυάζοντας τη διαφοροποίηση της παραγωγικής δομής της υπαίθρου με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε όλους του κατοίκους της.

Διαγραμματικά, το πλέγμα των συνεργιών των Μέτρων του προγράμματος δίδεται στον ακόλουθο πίνακα:

	M1.1	M1.2	M1.3	M2.1	M2.2	M3.1	M3.2
M1.1		✓	✓	✓	✓	✓	✓
M1.2	✓		✓				
M1.3	✓	✓		✓		✓	
M2.1	✓		✓		✓		✓
M2.2	✓			✓			✓
M3.1	✓		✓				✓
M3.2	✓			✓	✓	✓	

6.3. Προσδιοριδμός δεικτών (φυσικών, αποτελέσματος, επιπτώσεων)

Ο προσδιορισμός δεικτών των προτεινόμενων παρεμβάσεων γίνεται ενδεικτικά και ακολουθεί τη διάκρισή τους σε φυσικούς, αποτελέσματος και επιπτώσεων. Ειδικότερα οι συνοπτικά προτεινόμενοι δείκτες για την παρακολούθηση του προγράμματος συνολικά, με αντίστοιχη προσαρμογή σε κάθε μία προτεινόμενη δράση σύμφωνα με το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της, είναι οι ακόλουθοι:

Φυσικοί Δείκτες (Πραγματοποίσης)

- ✓ *Αριθμός επενδυτικών σχεδίων – σχεδίων παρέμβασης στους τομείς αναδιαρθρωτικών παρεμβάσεων*
- ✓ *Αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης*
- ✓ *Αριθμός ενεργειών υποστήριξης της αγροτικής οικονομίας (κλαδικές μελέτες, έρευνες αγοράς)*
- ✓ *Αριθμός ενεργειών προβολής – προώθησης*
- ✓ *Αριθμός παρεμβάσεων αξιοποίησης φυσικών πόρων*
- ✓ *Αριθμός παρεμβάσεων προώθησης της πολιτιστικής ταυτότητας*
- ✓ *Αριθμός σχεδίων διατοπικής και ενδοπεριφερειακής συνεργασίας*

Δείκτες Αποτελέσματος

- ✓ *Αριθμός νέων παρεχόμενων υπηρεσιών στον αγροτικό κόσμο*
- ✓ *Αριθμός νέων και διαφοροποιημένων προϊόντων στην αγροτική οικονομία*
- ✓ *Αριθμός νέων επιχειρήσεων - εκμεταλλεύσεων*
- ✓ *Αριθμός δικαιούχων (ιδιωτών, φορέων)*
- ✓ *Αριθμός καταρτιζομένων*
- ✓ *Γυναίκες και νέοι καταρτιζόμενες/οι*

Δείκτες Επιπτώσεων

- ✓ *Αριθμός νέων θέσεων εργασίας – απασχόλησης*
- ✓ *Ενίσχυση της παραγωγικής βάσης και του αγροτικού εισοδήματος*
- ✓ *Διατήρηση θέσεων εργασίας*
- ✓ *Αριθμός ωφελούμενου πληθυσμού*
- ✓ *Αριθμός ωφελούμενων γυναικών και νέων*
- ✓ *Συνεργασίες που εξακολούθησαν να λειτουργούν μετά την ολοκλήρωση των σχεδίων*
- ✓ *Αύξηση επισκεψιμότητας της περιοχής*

6.4. Εκτίμηση άμεσων και έμμεσων (πολλαπλασιαστικών) επιπτώσεων των παρεμβάσεων

Οι επιπτώσεις των παρεμβάσεων που προτείνονται στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τους στόχους που έχουν τεθεί κατά την αναλυτική παρουσίαση των αναδιαρθρωτικών παρεμβάσεων και των προτεινόμενων δράσεων.

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, οι εκτιμούμενες πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις συνθέτοντας προσεγγιστικά την επιμέρους διάρθρωση του προγράμματος και με στοχευόμενο προσανατολισμό κύρια προς τις ζώνες παρεμβάσεων που ορίστηκαν και δευτερευόντως προς το σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας επικεντρώνονται στα εξής:

1. Έμμεσες πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις

- *Αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ και ειδικότερα του προερχόμενου από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής σαν ποσοστό (%) της Περιφέρειας αλλά και της χώρας*
- *Αύξηση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στον πρωτογενή τομέα*
- *Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και ειδικότερα των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ηλικίας 15 – 64 ετών σαν ποσοστό του πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας*
- *Μείωση της ανεργίας σαν ποσοστού του οικονομικά ενεργού πληθυσμού*
- *Αύξηση του ποσοστού (%) του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές*
- *Διαφοροποίηση της ηλικιακής δομής του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές και ειδικότερα ενίσχυση της ηλικιακής πυραμίδας μεταξύ 15 – 64 ετών*

2. Άμεσες πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις

- *Αύξηση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της αγροτικής παραγωγής και ειδικότερα ανά ετήσιες μονάδες εργασίας και ανά απασχολούμενο στη βιομηχανία τροφίμων και στη δασοκομία*

- *Ενίσχυση του Ακαθάριστου Αγροτικού Εισοδήματος και ειδικότερα του προερχόμενου από περιοχές μειονεκτικές, εκτατικής γεωργίας και υψηλής φυσικής αξίας*

- *Ενίσχυση των επικερδών δραστηριοτήτων του αγροτικού τομέα και ειδικότερα αύξηση του αριθμού των αρχηγών (αποκλειστικών) γεωργικών εκμεταλλεύσεων με άλλες επικερδείς δραστηριότητες σαν ποσοστό (%) επί του συνόλου των (αποκλειστικών) αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων*

- *Εξέλιξη της αυτοαπασχόλησης και ειδικότερα αύξηση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων*

- *Ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης της αγροτικής παραγωγής*

- *Αύξηση του ποσοστού (%) των αγροτών με βασική και πλήρη εκπαίδευση στην αγροτική παραγωγή*

- *Ενίσχυση της δια βίου μάθησης του αγροτικού πληθυσμού και ειδικότερα αύξηση του ποσοστού (%) ενηλίκων 25 – 64 ετών που συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης ή εκπαίδευσης*

- *Διαφοροποίηση της κάλυψης γης και ειδικότερα αύξηση του ποσοστού (%) των περιοχών που θεωρούνται αγροτικές, δασικές και φυσικές*

- *Ενίσχυση της χρήσης αγροτικής γης και ειδικότερα αύξηση του ποσοστού (%) μόνιμων βοσκοτόπων*

- *Διαφοροποίηση της δομής της γεωργικής εκμετάλλευσης και ειδικότερα αύξηση του μέσου όρου μεγέθους έκτασης και οικονομικής εκμετάλλευσης καθώς και του αντίστοιχου μεγέθους εργατικού δυναμικού*

- *Ανάπτυξη δασικών περιοχών και ειδικότερα αύξηση των δασικών εκτάσεων και βελτίωση της υγείας του δασικού οικοσυστήματος*

- *Διαφοροποίηση της δομής της δασοπονίας και ειδικότερα αύξηση της δασικής περιοχής διαθέσιμης για ξυλεία καθώς και της δασοκομικής παραγωγικότητας*

- *Βελτίωση της σύνθεσης των πληθυσμών χλωρίδας και πανίδας και ειδικότερα αύξηση του πληθυσμού των σχετικών τάσεων δειγμάτων*

- *Βελτίωση της βιοποικιλότητας των προστατευόμενων περιοχών*

- *Βελτίωση της ποιότητας των υδάτων και ειδικότερα μείωση του πλεονάσματος νιτρικών (σε κιλά) ανά εκτάριο*

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

4.10 Παρουσίαση δράσεων σε επίπεδο μέτρου, έργου

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.1
Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση

ΔΡΑΣΗ 1.1.1
Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Πιστοποιημένα ΚΕΚ της περιοχής μελέτης • Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ»

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Αγρότες - κτηνοτρόφοι • Άνεργοι • Κάτοικοι υπαίθρου

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το έργο αφορά στην υλοποίηση δράσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα απευθύνονται σε κατοίκους της περιοχής μελέτης (αγρότες και μη αγρότες, άνεργους και εργαζόμενους, άνδρες, γυναίκες, νέους) και στοχεύουν στην ενδυνάμωση του αγροτικού τομέα και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Οι θεματικές ενότητες των προτεινόμενων προγραμμάτων κατάρτισης (ενδεικτικά έργα) καθορίζονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των πολιτικών για την αγροτική ανάπτυξη (νέα ΚΑΠ κλπ), καθώς επίσης και σύμφωνα με τις ανάγκες που διαγνώστηκαν για τον τοπικό πληθυσμό (βάσει της ανάλυσης SWOT και των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου). Λήφθηκαν επίσης υπόψη η υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (είδη που καλλιεργούνται/εκτρέφονται), η φύση και ο τρόπος οργάνωσης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (ατομικές / οικογενειακές, έλλειψη εμπιστοσύνης στους συνεταιρισμούς κλπ), αλλά και οι δυνατότητες και οι αδυναμίες της περιοχής μελέτης για την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και για την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων συμπλήρωσης του αγροτικού εισοδήματος.

Η τάση που ακολουθείται όσον αφορά τις κατευθύνσεις των προγραμμάτων κατάρτισης βασίζεται στις εξής βασικές αρχές – στόχους:

- Ενδυνάμωση της ικανότητας των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον **ανταγωνισμό της αγοράς**.
- Προώθηση της **καινοτομίας** για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής.
- **Παραγωγή ποιοτικών προϊόντων** (έστω και σε μικρότερες ποσότητες) αντί της εφαρμογής εντατικών μεθόδων για την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων προϊόντων
- **Στήριξη της κτηνοτροφίας** με στόχο την αύξηση της αναλογίας της ζωικής παραγωγής έναντι της φυτικής
- **Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών** και κατεύθυνση προς την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων (σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις της νέας ΚΑΠ)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

- Ανάπτυξη του κλάδου της **μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων**, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται καλύτεροι όροι εμπορίας των προϊόντων που παράγονται στην περιοχή, αλλά και να αυξηθεί η απασχολησιμότητα
- Εφαρμογή μεθόδων **φιλικών προς το περιβάλλον**
- Προώθηση της **πολυαπασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού**

Οι προτεινόμενες θεματικές ενότητες κατάρτισης είναι οι εξής:

1. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ ΣΕ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ
3. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
4. ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
5. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
6. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
7. ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (μεταφορά στη δράση 1.1.3)

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 16.000.000 €

Κατηγορία καταρτιζόμενων	Εκτιμώμενο μέσο ωριαίο κόστος ανά καταρτιζόμενο	Αριθμός ωφελουμένων	Αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης	Ώρες κατάρτισης ανά πρόγραμμα	Συνολική εκτιμώμενη δαπάνη
Αμιγή τμήματα υποαπασχολούμενων	10,30 €				
Μικτά τμήματα Εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων	10,30 €				
Αμιγή τμήματα ανέργων	11,70 €				
Μικτά τμήματα ανέργων-Υποαπασχολούμενων	11,70 €				

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Στα πλαίσια της στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου απαιτούνται δράσεις βελτίωσης του επιπέδου κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής και διάδοσης νέων τεχνικών και πρακτικών, έτσι ώστε να βελτιωθούν και να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης με παράλληλη διαφοροποίηση της οικονομικής και παραγωγικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα που προκύπτουν σε ευρωπαϊκό, αλλά και παγκόσμιο επίπεδο. Απώτερος στόχος είναι η συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή.

Σκοπός της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού είναι η απόκτηση αναγκαίων γνώσεων, και δεξιοτήτων από τους καταρτιζόμενους, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν σωστά και ολοκληρωμένα στις ανάγκες που προκύπτουν στον πρωτογενή τομέα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ενδεικτικά προτείνονται οι εξής θεματικές ενότητες ενημέρωσης – κατάρτισης

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ** Ενδεικτικά η συγκεκριμένη θεματική ενότητα αφορά την ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού μέσα από ημερίδες ή σύντομα σεμινάρια που θα αναφέρονται στα εξής: • *Βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου* • *Νέα ΚΑΠ* • *Άλλα αναπτυξιακά προγράμματα* • *Δομές στήριξης και τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς* Η θεματολογία της προτεινόμενης ενότητας αφορά το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού της περιοχής μελέτης. Θα μπορούσαν να υλοποιηθούν τέσσερα (4) προγράμματα κατάρτισης, ένα σε κάθε νομό, τα οποία θα είναι μικτά (απευθυνόμενα τόσο σε άνεργους όσο και σε εργαζόμενους κατοίκους των αγροτικών περιοχών). Εναλλακτικά, αντί για προγράμματα κατάρτισης θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν ενημερωτικές συναντήσεις.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
2.	**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ ΣΕ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ** Η συγκεκριμένη θεματική ενότητα απευθύνεται σε γεωργούς και κτηνοτρόφους της περιοχής παρέμβασης (υφιστάμενους ή εν δυνάμει) και αφορά τα εξής: <u>Για γεωργούς:</u> • *Βιολογική γεωργία – Παραγωγή βιολογικών προϊόντων – Προώθηση βιολογικών προϊόντων* • *Χρήση στη γεωργία μεθόδων και τεχνικών φιλικών προς το περιβάλλον (ολοκληρωμένη και βιολογική γεωργία)* • *Νέες τεχνικές παραγωγής χαμηλών ενεργειακών εισροών και κόστους – Ενεργειακά φυτά* • *Καλλιέργεια αρωματικών φυτών και δυνατότητες αξιοποίησης της παραγωγής (εμπορία, μεταποίηση)* • *Καλλιέργεια – Μεταποίηση οσπρίων* • *Καλλιέργεια οπωροφόρων δένδρων* • *Καλλιέργεια κηπευτικών – Εναλλακτικές δυνατότητες αξιοποίησης της παραγωγής* • *Νέες μέθοδοι παραγωγής και εμπορίας οίνου – Τοπικός οίνος* • *Καλλιέργειες εκτός διατροφής (για την κάλυψη των αναγκών της κτηνοτροφίας) – Παραγωγή ζωοτροφών – Καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών* <u>Για κτηνοτρόφους:</u> • *Βιολογική κτηνοτροφία – Προώθηση βιολογικών προϊόντων* • *Σύγχρονη τεχνολογία στην κτηνοτροφία* • *Υγιεινή διαβίωσης των ζώων* <u>Γουνοφόρα ζώα</u> Τα παραπάνω προτεινόμενα προγράμματα κατάρτισης ανάλογα με το περιεχόμενό τους αφορούν περισσότερο κάποιες συγκεκριμένες περιοχές – ζώνες, όπως αυτές έχουν οριστεί στο πλαίσιο της μελέτης.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
3.	**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ** • *Μεταποίηση – τυποποίηση αγροτικών προϊόντων* • *Συστήματα διασφάλισης ποιότητας ISO, HACCP, BRS, IFS – Υγιεινή και ασφάλεια τροφίμων*
4.	**ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ** • *Νέες καταναλωτικές τάσεις και απαιτήσεις της αγοράς* • *Συνεταιρισμοί (σύσταση, λειτουργία, οφέλη)* • *Μέθοδοι εμπορίας – Πολιτικές marketing* • *Σύνδεση αγροτικής παραγωγής με τον πολιτισμό, την τοπική παράδοση και τον τουρισμό της περιοχής*
5.	**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ** *Θεσμικό πλαίσιο δημιουργίας επιχειρήσεων* *Διαδικασίες χρηματοδότησης* *Κίνητρα και επιχορηγήσεις* *Οργάνωση επιχειρήσεων* *Διαχείριση των εκμεταλλεύσεων* Βασικοί στόχοι των προγραμμάτων κατάρτισης είναι οι καταρτιζόμενοι : • *να εξοικειωθούν με τις έννοιες και τις πρακτικές της επιχειρηματικότητας* • *να κατανοήσουν τα βήματα που ακολουθούνται για την ίδρυση μιας επιχείρησης και να τα εφαρμόσουν με επιτυχία* • *να διαμορφώσουν ένα πειστικό επιχειρηματικό σχέδιο και με αυτό να αναζητήσουν χρηματοδότηση από το τραπεζικό σύστημα ή από εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης* • *να γνωρίσουν σε βάθος τα ισχύοντα κίνητρα για τη δημιουργία επενδύσεων καθώς και τις επιχορηγήσεις που παρέχονται στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων* • *να αποκτήσουν βασικές γνώσεις οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων (χρηματοοικονομική διαχείριση, οργάνωση εργασίας, προώθηση πωλήσεων, χρήση νέων τεχνολογιών κλπ.)* • *να αναπτύξουν μία επιτυχημένη επιχειρηματική πρακτική.*

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
6.	**ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ** Διαχείριση αγροτικών αποβλήτων Σωστή χρήση αγροχημικών Διατήρηση αγροτικού τοπίου Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων – Βελτίωση ποιμνιοστασίων – Διαχείριση κτηνοτροφικών λυμάτων Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων κατά την άρδευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος (AGRO 1&2, EUREPGAP κλπ) Στόχοι της προτεινόμενης δράσης είναι: • *Ευαισθητοποίηση του αγροτικού πληθυσμού σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος* • *Προώθηση της εφαρμογής βιώσιμων γεωργικών πρακτικών* • *Προώθηση της καινοτομίας* • *Προστασία του περιβάλλοντος*
7.	**ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ** • *Χρήση Η/Υ* • *Αξιοποίηση διαδικτύου* • *Ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου*

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.1
Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση

ΔΡΑΣΗ 1.1.2
Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας • Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Ιδιώτες • Συνεταιριστικές οργανώσεις

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στο νέο νομοσχέδιο για την ανασυγκρότηση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προβλέπεται η δημιουργία Τοπικών Κέντρων Αγροτικής Ανάπτυξης, τα οποία θα συσταθούν στην έδρα κάθε νομού της χώρας. Τα Κέντρα αυτά θα υπάγονται στη Διεύθυνση Γεωργικών Εφαρμογών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως προς την εφαρμογή της πολιτικής του Υπουργείου αυτού, την παροχή κατευθύνσεων και οδηγιών, ιδίως μετά την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ, καθώς και την εφαρμογή μέτρων που κρίνονται αναγκαία για τη βελτίωση και την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Τα Κέντρα Αγροτικής Ανάπτυξης θα παρέχουν πολύμορφη συμβουλευτική στήριξη στους αγρότες (νομικό πλαίσιο, αναπτυξιακά προγράμματα, νέες καλλιέργειες ή εκτροφές, εισαγωγή νέων τεχνολογικών, ποιότητα εδάφους, συμβουλές οικονομικοτεχνικού χαρακτήρα, θέματα ποιότητας, διάθεσης παραγωγής, διατήρησης και βελτίωσης φυσικών πόρων, κ.α.).

Παράλληλα, στο πλαίσιο του ίδιου νομοσχεδίου δημιουργείται ο θεσμός των «διαπιστευμένων αγροτικών συμβούλων» και ο θεσμός του «εγκεκριμένου κτηνίατρου».

Οι Διαπιστευμένοι Αγροτικοί Σύμβουλοι είναι ιδιώτες γεωτεχνικοί και άλλοι επιστήμονες, με ειδικότητες ανάλογες με τις ανάγκες κάθε περιοχής στην οποία δραστηριοποιούνται και διαθέτουν τον αναγκαίο για την εκτέλεση του έργου τους εργαστηριακό εξοπλισμό και μέσα πληροφορικής.

Έργο των Διαπιστευμένων Αγροτικών Συμβούλων είναι η υποβοήθηση των υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στην εφαρμογή των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας της περιοχής και η παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης, κατάρτισης και τεχνικής υποστήριξης των αγροτών.

Ως εγκεκριμένος κτηνίατρος νοείται ο ιδιώτης κτηνίατρος ο οποίος κατέχει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος γεωτεχνικού ειδικότητας κτηνιάτρου και ο οποίος, σύμφωνα με τις ισχύουσες κοινοτικές διατάξεις, προσφέρει συγκεκριμένο έργο σε τομείς κτηνιατρικής ευθύνης που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την εφαρμογή εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων πρόληψης, παρακολούθησης, επιτήρησης, ελέγχου και εκρίζωσης λοιμωδών και μεταδοτικών νοσημάτων των ζώων, συμπεριλαμβανομένων των ζωονόσων, των ζωονοσογόνων παραγόντων και λοιπών νοσημάτων που έχουν επιπτώσεις στην υγεία των ζώων και στη δημόσια υγεία για την προστασία του καταναλωτή. Ο εγκεκριμένος κτηνίατρος έχει τις αρμοδιότητες που ορίζονται από τις ισχύουσες διατάξεις της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας.

Παράλληλα, οι αναπτυξιακές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στα όρια της Περιφέρειας και λειτουργούν ως ένα βαθμό ως δομές στήριξης, ενημέρωσης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για τους αγρότες της περιοχής, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην συνολική προσπάθεια που γίνεται με στόχο την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες και την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Παράλληλα με τα παραπάνω μια σειρά άλλων δομών και υπηρεσιών αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση και ενημέρωση των αγροτών.

Στο πλαίσιο της παρούσας δράσης προτείνεται η οργάνωση και η προώθηση της συμπληρωματικής δράσης των παραδοσιακών δομών στήριξης και των νέων δομών, με στόχο να εμπλακούν σε ένα νέο σύστημα τόσο οι μηχανισμοί του κράτους, όσο και ιδιωτικοί φορείς (π.χ. αγροτικοί σύμβουλοι).

Παράλληλα, επισημαίνεται η αναγκαιότητα ύπαρξης διακριτού ρόλου για όλους τους εμπλεκόμενους με την αγροτική ανάπτυξη φορείς, καθώς και η αναγκαιότητα κάλυψης ολόκληρης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, χωρίς τη δημιουργία επικαλύψεων.

Η δράση περιλαμβάνει:

1. Τη δικτύωση όλων των δομών στήριξης και συμβουλευτικής
2. Την οργάνωση γραφείων αγροτικών συμβούλων
3. Την οργάνωση και στελέχωση των Κέντρων Αγροτικής Ανάπτυξης
4. Δαπάνες πιστοποίησης και κατάρτισης των γεωργικών συμβούλων

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 10.810.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

- Η ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών για τις επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα, ώστε να συνεχιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία τους και να μην χάνονται θέσεις εργασίας.
- Η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους αγρότες ώστε να υπάρξουν πολλαπλασιαστικά οφέλη.
- Η διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.
- Η ανάπτυξη υπηρεσιών ποιότητας ζωής και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.1
Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση

ΔΡΑΣΗ 1.1.3
Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών, e-Επιχειρείν.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Αγρότες, • Μεταποιητές, • Κάτοικοι αγροτικών περιοχών, • Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ιδιωτικές επιχειρήσεις, συνεταιρισμοί κλπ)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών αλλάζουν τον τρόπο εργασίας, επικοινωνίας και συναλλαγής, και μεταλλάσσουν τις βάσεις του οικονομικού ανταγωνισμού. Αποτελούν εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό του κράτους και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, δημιουργούν νέους τρόπους εργασίας, νέες δεξιότητες, και την ανάγκη συνεχούς μάθησης. Παράλληλα επιτρέπουν τη βελτίωση των υπηρεσιών στην υγεία, την πρόνοια, το περιβάλλον, συμβάλλουν στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργούν προϋποθέσεις ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας.

Μέχρι σήμερα οι νέες τεχνολογίες δεν έχουν ιδιαίτερες εφαρμογές στον πρωτογενή τομέα και γενικότερα στους τομείς που εμπλέκονται στην αγροτική διαδικασία και την παραγωγή προϊόντων, γεγονός που σχετίζεται άμεσα τόσο με τη διάρθρωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων (μικρό μέγεθος, οικογενειακές εκμεταλλεύσεις), όσο και με τη ηλικιακή διάρθρωση και το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.

Παρόλα αυτά, οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται στην αγορά και η αύξηση του ανταγωνισμού επιβάλλουν την υιοθέτηση νέων πρακτικών που θα συμβάλλουν στην καλύτερη οργάνωση και λειτουργία των επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων.

Η υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και η προώθηση της ανάπτυξης του ηλεκτρονικού εμπορίου μπορεί να βελτιώσει το επίπεδο πληροφόρησης όσων συμμετέχουν, να συμβάλλει στην εφαρμογή καινοτόμων ιδεών, να ανοίξει νέες αγορές διάθεσης των αγροτικών προϊόντων καθώς και των μεταποιημένων προϊόντων του αγροτικού τομέα, αλλά και να διευκολύνει την καθημερινή ζωή του αγροτικού πληθυσμού.

Έτσι, στο πλαίσιο της δράσης προτείνεται η ενθάρρυνση της χρήσης Η/Υ και του διαδικτύου, καθώς και η ανάπτυξη εφαρμογών όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο και η ηλεκτρονική προώθηση των προϊόντων.

Στο πλαίσιο της δράσης μπορεί να επιδοτηθεί τόσο η αγορά Η/Υ, εκτυπωτή κλπ και του απαραίτητου software, όσο και η κατάρτιση για τη χρήση του Η/Υ και η ανάπτυξη και εγκατάσταση εφαρμογών όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, ηλεκτρονικό marketing κλπ.

Η προτεινόμενη δράση έχει ευρεία εφαρμογή όχι μόνο σε ό,τι αφορά την αγροτική παραγωγή, αλλά και στην ανάπτυξη εναλλακτικών δυνατοτήτων απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 33.000.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Στόχοι της προτεινόμενης δράσης είναι:

- η αύξηση του βαθμού πρόσβασης του αγροτικού πληθυσμού στην πληροφόρηση
- η αξιοποίηση διαδικτυακών εφαρμογών που θα προωθήσουν τα αγροτικά προϊόντα
- η αξιοποίηση διαδικτυακών εφαρμογών που θα συμβάλλουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού και στην εξοικονόμηση χρόνου
- η καλύτερη οργάνωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- η έγκαιρη πληροφόρηση σχετικά με την αντιμετώπιση δυσμενών καιρικών φαινομένων
- η γνώση σχετικά με το φυσικό περιβάλλον (βάση εδαφοφολογικών δεδομένων, κατάσταση υδροφόρου ορίζοντα κ.α.)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ενδεικτικά έργα που μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης είναι

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Αγορά Η/Υ, εκτυπωτή, software κλπ
2.	Ενίσχυση για την υιοθέτηση και εφαρμογή νέων τεχνολογιών
3.	Ανάπτυξη δικτυακών τόπων προώθησης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών
4.	Ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου
5.	Ανάπτυξη ηλεκτρονικού marketing
6.	Επιμόρφωση στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Εισαγωγή εφαρμογών της κοινωνίας της πληροφορίας
7.	Ενίσχυση της πρόσβασης στο διαδίκτυο

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.2
Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας

ΔΡΑΣΗ 1.2.1
Αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας • Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Ιδιώτες • Συνεταιριστικές οργανώσεις • Αγρότες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η αναδιάρθρωση των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων απαιτεί πόρους και σωστή χρήση των συντελεστών παραγωγής. Το καθεστώς ενισχύσεων για την ενθάρρυνση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις αφορά την πρωτογενή παραγωγή, ώστε να βελτιωθούν οι οικονομικές επιδόσεις αυτών των εκμεταλλεύσεων. Συμπεριλαμβάνεται επίσης η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, με στόχο τη στροφή προς την ποιότητα, τα βιολογικά προϊόντα και τη διαφοροποίηση προς τους τομείς των βιομηχανικών προϊόντων και των ενεργειακών καλλιεργειών.

Σ' ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού, είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται ότι οι τομείς της γεωργίας και γενικότερα των τροφίμων, μπορούν να αξιοποιούν τις δυνατότητες της αγοράς, μέσω της διάδοσης καινοτόμων προσεγγίσεων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών.

Παράλληλα, θα πρέπει οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις να λαμβάνουν μέριμνα όσον αφορά το περιβάλλον, την εργασιακή ασφάλεια, την υγιεινή και την καλή διαβίωση των ζώων.

Σημαντικό στοιχείο, στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου, αποτελεί η απλούστευση των διαδικασιών ένταξης των δικαιούχων στα αντίστοιχα μέτρα.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 298.400.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Βασικοί στόχοι του μέτρου είναι:

- Η αύξηση του μεγέθους των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
- Η βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού.
- Η παραμονή ή ακόμα και η επιστροφή νέων ατόμων στους τόπους καταγωγής και κυρίως στην ύπαιθρο.
- Η βελτίωση του περιβάλλοντος, της ποιότητας των προϊόντων και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων.

Το μέτρο θα πρέπει να συνδυαστεί οπωσδήποτε και με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων στην ύπαιθρο και κυρίως στις απομακρυσμένες περιοχές.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Δημιουργία πρότυπων αγροκτημάτων
2.	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις
3.	Πρόωρη σύνταξη αγροτών
4.	Ένταξη νέων αγροτών

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.2

Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας

ΔΡΑΣΗ 1.2.2

Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

- Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

- Ιδιώτες
- Συνεταιριστικές οργανώσεις
- Εταιρείες του ευρύτερου δημόσιου τομέα
- Αγρότες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η μεταποιητική δραστηριότητα στη Δυτική Μακεδονία, θα έπρεπε να στοχεύει στην αξιοποίηση των παραδοσιακών προϊόντων όπως είναι το τυρί φέτα (προϊόν Π.Ο.Π.), ο Κρόκος Κοζάνης (προϊόν Π.Γ.Ε.), τα φασόλια Πρεσπών και Λεχόβου, τα μήλα Καστοριάς, τα ροδάκινα Βελβεντού, το μανούρι Βλάστης, τα αρνιά Γρεβενών, το κρασί Αμυνταίου, οι πατάτες Πολύμυλου και άλλα λιγότερο γνωστά, που έχουν όμως από χρόνια επιβάλλει την γεωγραφική τους προέλευση στην αγορά και που θα μπορούσαν να επωφεληθούν ακόμη περισσότερο από την ποιοτική υπεροχή τους.

Αν εξαιρεθεί το προϊόν «Κρόκος» που παράγεται στην περιοχή της Κοζάνης και διαθέτει δομές τυποποίησης και εμπορίας ολόκληρης της παραγόμενης ποσότητας, σε τοπικό επίπεδο, όλα τα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα, είτε για κατανάλωση ως αυτούσια, είτε ως προϊόντα μεταποίησης προωθούνται σε μονάδες που είναι εγκατεστημένες εκτός της περιοχής παραγωγής, τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος τους.

Απαιτείται λοιπόν η ενίσχυση και στήριξη επενδύσεων που θα συμβάλλουν στους παρακάτω στόχους :

- *Στον προσανατολισμό της παραγωγής σε συνάρτηση με τις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών*
- *Στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών*
- *Στην προώθηση καινοτόμων επενδύσεων*
- *Στην βελτίωση της παρουσίασης των προϊόντων και γενικά στη βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας*
- *Στην προστασία του περιβάλλοντος*
- Οι επενδύσεις σε όλους τους τομείς θα πρέπει να αφορούν :
- *Ίδρυση νέων μονάδων σε περιοχές που υπάρχει πρωτογενής παραγωγή και ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές.*
- *Επέκταση και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων, αξιοποιώντας την εμπειρία αυτών στην αγορά*

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 64.100.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Η βελτίωση και ο εξορθολογισμός της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, απαιτεί ιδιαίτερη στήριξη, που θα συμβάλλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αυτών.

Από τη μεταποιητική δραστηριότητα σήμερα απουσιάζει πλήρως ο παραγωγός πρωτογενών προϊόντων (πρώτων υλών). Αποτέλεσμα της απουσίας του είναι από τη μία να μην εξασφαλίζει οικονομικά οφέλη που προέρχονται από την προστιθέμενη αξία και από την άλλη να βρίσκεται σε μόνιμη αντιπαράθεση με τους εμπόρους – μεταποιητές.

Ενώ ο κλάδος της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων σε μια περιοχή όπως η Δυτική Μακεδονία θα έπρεπε να αποτελεί έναν από τους πλέον δυναμικούς κλάδους επιχειρηματικής δράσης, εντούτοις θεωρείται υποβαθμισμένοι, τόσο ως προς τη συμμετοχή του, στο σύνολο των πρωτογενών προϊόντων που παράγονται, όσο και ως προς την συμμετοχή του στην απασχόληση και το εισόδημα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Διαλογή, τυποποίηση προϊόντων φυτικής παραγωγής
2.	Παραγωγή νέων μεταποιημένων προϊόντων
3.	Προώθηση της εμπορίας - διαφήμιση
4.	Εφαρμογή νέων τεχνολογιών
5.	Προώθηση καινοτόμων επενδύσεων
6.	Προσανατολισμός της παραγωγής σε συνάρτηση με τις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών
7.	Εκσυγχρονισμός συγκομιδής και μεταποίησης δασικών προϊόντων

Τομείς ενδιαφέροντος για τη Δυτική Μακεδονία αποτελούν :

- Τομέας γάλακτος
- Τομέας κρέατος
- Τομέας οίνου
- Τομέας οπωροκηπευτικών
- Τομέας αρωματικών – φαρμακευτικών φυτών
- Τομέας ζωοτροφών
- Τομέας ενεργειακών φυτών
- Τομέας δασικών προϊόντων

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.2
Αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός του αγροτικού προϊόντος σε όρους ποιότητας και καινοτομίας

ΔΡΑΣΗ 1.2.3
Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας • Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης • Ιδιώτες • Συνεταιριστικές οργανώσεις • Εταιρείες του ευρύτερου Δημόσιου τομέα • Αγρότες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στα πλαίσια της «στρατηγικής» για ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, απαιτείται σημαντική στήριξη για δημιουργία υποδομών κατάλληλων να στηρίξουν την αγροτική δραστηριότητα καθώς και τη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Η συγκρότηση σύγχρονων ημιαστικών κέντρων και οικισμών ικανών να στηρίζουν αυτό, το στόχο προϋποθέτει, την κατασκευή υποδομών που θα καθιστούν εφικτή και ελκυστική τη διαβίωση στην περιφέρεια.

Το μικρό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων στη Δυτ. Μακεδονία, είναι απαραίτητο να αυξηθεί. Σ' αυτή την κατεύθυνση οδηγούν και οι στόχοι που τέθηκαν από τα ΠΕΠ (2° και 3°). Ο στόχος αυτός δεν έχει μέχρι στιγμής επιτευχθεί και συνεπώς παραμένει ο ίδιος και για την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Το πρόβλημα της μικροϊδιοκτησίας και του πολυτεμαχισμού των κλήρων, πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη συνέχιση του προγράμματος των αναδασμών και γενικότερα της μεγέθυνσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα των «κατά κύριο επάγγελμα αγροτών».

Η ποιότητα και χρήση των εδαφών, πρέπει απαραίτητα να συνδυάζεται με ορθές γεωργικές πρακτικές και να συμβαδίζει απόλυτα με τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί τόσο σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης, όσο και σε επίπεδο χώρας.

Παράλληλα, η χρήση των δασών και γενικότερα των δασικών εκτάσεων, εκτός από την προστασία, που πρέπει να αποτελεί το πρώτο μέλημα, θα πρέπει να αξιοποιούνται ορθολογικά και σύμφωνα με τους κανόνες της αειφορίας.

Ιδιαίτερα δε, οι περιοχές, με εξαιρετικό κάλλος και οι προστατευόμενες και ευαίσθητες περιοχές, για τις οποίες γίνεται λόγος σε άλλο κεφάλαιο.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 215.300.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι παρεμβάσεις λοιπόν σε τεχνικές υποδομές που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη και τον αγροτικό χώρο, δεν έχουν πλέον τον προηγούμενο χαρακτήρα που είχαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Η πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει να συνοδεύει και να συμπληρώνει τις πολιτικές της κοινής γεωργικής πολιτικής για την αγορά και την εισοδηματική στήριξη και με τον τρόπο αυτό, να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της εν λόγω πολιτικής. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τους γενικούς στόχους της πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και να συμβάλλει στην επίτευξή τους, ενσωματώνοντας παράλληλα και άλλες μείζονες πολιτικές προτεραιότητες, όπως ορίζονται στα συμπεράσματα των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ για την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Προστασία υδάτινων πόρων μέσω του περιορισμού σε νερό άρδευσης και εμπλουτισμού των υδροφόρων οριζόντων
2.	Δράσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης βοσκοτόπων
3.	Μέτρα αντιμετώπισης δυσμενών μετεωρολογικών φαινομένων (δίκτυο μετεωρολογικών συνθηκών)
4.	Αντιπλημμυρική προστασία
5.	Θεσμικά μέτρα για αντιμετώπιση της πολυδιάσπασης των αγροτεμαχίων
6.	Σύνταξη βάσης εδαφολογικών δεδομένων
7.	Βελτίωση και συντήρηση δασικών μεταφορικών εγκαταστάσεων
8.	Δράσεις ολοκληρωμένης ανάπτυξης συστημάτων πυροπροστασίας

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.3
Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία

ΔΡΑΣΗ 1.3.1
Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

- Ομάδες παραγωγών
- Φυσικά Πρόσωπα
- Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (επιχειρήσεις, αγροτικοί συνεταιρισμοί, κλπ)
- Ομάδες τοπικής δράσης

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων είναι ένα θέμα που παραμένει πάντα επίκαιρο και αγγίζει τον καθένα. Οργανώσεις καταναλωτών δραστηριοποιούνται ζητώντας τρόφιμα πιο υγιεινά. Αρμόδιοι φορείς ελέγχουν εταιρείες που κινούνται στο χώρο των τροφίμων, ώστε να διασφαλίσουν και να εγγυηθούν στον καταναλωτή ότι δεν πρόκειται να πάθει κακό απ' την κατανάλωση κάποιου αγαθού. Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτή που θέτει πλέον τις βάσεις για ευρύτερη και καθολική εφαρμογή κάποιων βασικών αρχών πάνω στις οποίες πρέπει να λειτουργούν οι εταιρείες που σχετίζονται με τρόφιμα (παραγωγή, μεταποίηση, συσκευασία, διανομή, διάθεση, αποθήκευση, πώληση). Η ελληνική νομοθεσία έχει πλέον εναρμονιστεί με το ευρωπαϊκό πλαίσιο (Οδηγία 93/43/ΕΟΚ), σύμφωνα με την οποία[1] κάθε επιχείρηση – οργανισμός της τροφικής αλυσίδας που δραστηριοποιείται στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υποχρεωμένος να εφαρμόσει HACCP. Παράλληλα, η εφαρμογή εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει προωθηθεί και από τη νομοθεσία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, του Καναδά και άλλων χωρών διεθνώς.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η ενημέρωση του πληθυσμού της περιοχής μελέτης σχετικά με τα καθιερωμένα πρότυπα ποιότητα, καθώς επίσης και η ενθάρρυνση για την υιοθέτηση αντίστοιχων δράσεων από μεταποιητικές επιχειρήσεις της περιοχής.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης προβλέπεται η ενίσχυση επιχειρήσεων της περιοχής μελέτης για την υιοθέτηση προτύπων ποιότητας και την πιστοποίησή τους σύμφωνα με τα αναγνωρισμένα πρότυπα.

Τα οφέλη που αποκομίζονται από την υιοθέτηση τέτοιων προτύπων ποιότητας (HACCP, ISO) είναι:

- *μεγιστοποίηση της εμπιστοσύνης για την ασφάλεια των τροφίμων που διατίθενται προς κατανάλωση*
- *εξάλειψη ελαττωματικών προϊόντων και κυρίως εκείνων των περιπτώσεων που είναι δυνατόν να προκαλέσουν σωματικές βλάβες του καταναλωτή (τροφική δηλητηρίαση)*
- *συμμόρφωση με τη νομοθεσία*

[1] Και τις μετέπειτα τροποποιήσεις της με τους κανονισμούς 178/2002/ΕΟΚ και 852/2004/ΕΟΚ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

- *τεκμηρίωση και συνεπώς απόδειξη προς τρίτους (ελεγκτές, δικαστικές αρχές, καταναλωτή) της συμμόρφωσης με τη σχετική νομοθεσία*
- *έλεγχοι προληπτικού χαρακτήρα με εύκολες, γρήγορες και αποτελεσματικές μεθόδους με ταυτόχρονη μείωση του κόστους παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων*
- *μείωση των τελικών εργαστηριακών ελέγχων*
- *βελτίωση της εικόνας της επιχείρησης και επιχειρηματική καταξίωση*

Επειδή η συμμετοχή στα εν λόγω συστήματα μπορεί να προκαλέσει πρόσθετες δαπάνες και υποχρεώσεις, οι οποίες δεν αμείβονται πλήρως από την αγορά, οι αγρότες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στα συστήματα αυτά. Η παροχή οικονομικής ενίσχυσης αποτελεί κίνητρο.

Η στήριξη που προβλέπεται καλύπτει αγροτικά προϊόντα που προορίζονται μόνο για ανθρώπινη κατανάλωση.

Επίσης, προορίζεται για κοινοτικά συστήματα για την ποιότητα τροφίμων ή για σχετικά συστήματα αναγνωρισμένα από τα κράτη – μέλη, τα οποία πληρούν ακριβή κριτήρια που καθορίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 90, παράγραφος 2 του ευρωπαϊκού κανονισμού (ΕΚ) αριθ.1698/2005. Δεν είναι επιλέξιμα για στήριξη συστήματα τα οποία έχουν ως μοναδικό σκοπό να αυξήσουν το επίπεδο ελέγχουν της τήρησης υποχρεωτικών προτύπων με βάση την κοινοτική και εθνική νομοθεσία.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 3.800.000 €

Η στήριξη που προβλέπεται στο πλαίσιο της παρούσας δράσης συμβάλλει στη μερική κάλυψη του κόστους και του διαφυγόντος εισοδήματος, τα οποία επιβαρύνουν τους γεωργούς που οφείλουν να εφαρμόζουν πρότυπα στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας, της υγείας των ζώων και φυτών, των συνθηκών καλής διαβίωσης των ζώων και της εργασιακής ασφάλειας.

Η στήριξη παρέχεται ως ετήσιο ποσό που λειτουργεί ως κίνητρο και του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος του πάγιου κόστους που απορρέει από τη συμμετοχή στα στηριζόμενα προγράμματα, για μέγιστη διάρκεια πέντε ετών.

Η στήριξη παρέχεται κατ' αποκοπή, προσωρινή και φθίνουσα ενίσχυση σε ετήσια βάση, για μέγιστο διάστημα 5 ετών από την ημερομηνία κατά την οποία το πρότυπο καθίσταται υποχρεωτικό σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία. Η στήριξη περιορίζεται στο μέγιστο ποσό που καθορίζεται στο παράρτημα του ευρωπαϊκού κανονισμού (ΕΚ) αριθ.1698/2005.

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία, έτσι ώστε τα παραγόμενα προϊόντα να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένα πρότυπα ποιότητας που θα διασφαλίζουν την υγιεινή και ασφάλεια των παραγόμενων προϊόντων και κατ' επέκταση θα συμβάλλουν στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης και στη δημιουργία προϋποθέσεων για την είσοδο των τοπικών προϊόντων σε νέες αγορές, την ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού των τοπικών επιχειρήσεων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας για την τοπική οικονομία και κατά συνέπεια την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος.

Υπάρχει η λανθασμένη αντίληψη ότι η εφαρμογή ενός συστήματος ποιότητας θα ήταν σπατάλη χρημάτων για μια επιχείρηση, που σχετίζεται με την πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού ή εξωτερικών συμβούλων, στην αγορά του απαραίτητου εξοπλισμού, ή ακόμη και το «χάσιμο χρόνου» των στελεχών που θα ανήκουν στην ομάδα HACCP και θα επιβαρυνθούν με επιπλέον εργασία παρά το φόρτο των ευθυνών που ήδη έχουν.

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΟΠΟΙ (συνέχεια)

Γενικά όμως μπορούν να αντισταθμίσουν σε όλα αυτά τα αρνητικά το γεγονός της βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων τους, όσον αφορά την ασφάλεια αυτών. Γιατί είναι χρέος της επιχείρησης προς τον καταναλωτή, η παραγωγή τροφίμων που δε θα επιφέρει βλάβη στην υγεία του. Όταν ο καταναλωτής μένει ικανοποιημένος, όπως είναι λογικό, θα έχουμε και μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς. Επίσης προλαμβάνονται πιθανοί κίνδυνοι που θα οδηγούσαν σε κακή παραγωγή, άρα και καταστροφή παρτίδων, ή ακόμη χειρότερα αν έφευγαν στην αγορά αυτές οι παρτίδες θα είχαμε όλα τα επακόλουθα, αποστροφή του καταναλωτικού κοινού, ποινικές κυρώσεις, κλπ.

Αναλογιζόμενη κάθε σοβαρή επιχείρηση όλα τα παραπάνω, και κυρίως την υποχρέωσή της απέναντι στο καταναλωτικό κοινό που την τιμά δείχνοντας προτίμηση στα προϊόντα της, θα πρέπει να εγγυάται στον καταναλωτή ότι το τρόφιμο που καταναλώνει είναι ασφαλές.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Ενημέρωση και συμβουλευτική σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας, τα πλεονεκτήματά τους και την εφαρμογή τους στη διαδικασία παραγωγής (HACCP, ISO, BRS (British Retail Consortium), IFS (International Food Standard), κλπ)
2.	Οικονομική ενίσχυση για την εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας
3.	Κατάρτιση προσωπικού για την εφαρμογή των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας
4.	Προώθηση προϊόντων ποιότητας (π.χ. δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων, κλπ).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ – ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η απαίτηση για την εφαρμογή HACCP αποκτά παγκόσμιο χαρακτήρα. Αποτελεί στις περισσότερες των περιπτώσεων το «εμπορικό διαβατήριο» των επιχειρήσεων της τροφικής αλυσίδας, ενώ παράλληλα ελέγχεται η εφαρμογή της από τους αρμόδιους φορείς κάθε κράτους.

Η υλοποίηση των προτεινόμενων ενεργειών θα συμβάλει:

- *στην τεκμηριωμένη διασφάλιση της υγιεινής παραγωγής και ασφάλειας των γεωργικών προϊόντων.*
- *στην απόδειξη της προσήλωσης των επιχειρήσεων στην προστασία του καταναλωτή.*
- *στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.*
- *στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης και στη δημιουργία προϋποθέσεων για την είσοδο των τοπικών προϊόντων σε νέες αγορές,*
- *την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών προϊόντων προς όφελος των παραγωγικών μονάδων.*
- *στην προώθηση γεωργικών προϊόντων στην εσωτερική και εξωτερική αγορά και στην αύξηση των πωλήσεων.*
- *την ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού των τοπικών επιχειρήσεων.*

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.3
Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία

ΔΡΑΣΗ 1.3.2
Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

- Φυσικά Πρόσωπα
- Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (επιχειρήσεις, αγροτικοί συνεταιρισμοί, κλπ)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις των αγορών για πιστοποιημένα προϊόντα σύμφωνα με ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης επιβάλλει την προσαρμογή των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στα νέα αυτά πρότυπα.

Παράλληλα, το έντονο ενδιαφέρον που υπάρχει σήμερα και αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, οδήγησε στην υιοθέτηση νέων τεχνολογικών λύσεων αλλά και στον εμπλουτισμό της νομοθεσίας με νέες νομοθετικές ρυθμίσεις με αυστηρότερες διατάξεις. Επειδή όμως είναι προτιμότερη η πρόληψη από την εκ των υστέρων καταστολή, δημιουργήθηκε η ανάγκη διαμόρφωσης μιας νέας νοοτροπίας και επιχειρησιακής πρακτικής για τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις δραστηριότητες των διαφόρων επιχειρήσεων.

Μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων επιδιώκεται με ρυθμίσεις που θεσμοθετούνται και έχουν εθνική, ευρωπαϊκή ή και διεθνή ισχύ. Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ). Τα ΣΠΔ εφαρμόζονται εθελοντικά από δεκάδες χιλιάδες επιχειρήσεις ανά τον κόσμο, οι οποίες με την πιστοποίησή τους μπορούν να τεκμηριώσουν την περιβαλλοντική τους αξιοπιστία, ενώ παράλληλα βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα, τις επιδόσεις και τα οικονομικά τους μεγέθη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα προδιαγραφών για ΣΠΔ αποτελούν το διεθνές πρότυπο ISO 14001 και ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός EMAS.

ISO 14001: Το ISO 14001 αποτελεί διεθνές πρότυπο της σειράς ISO 14000 το οποίο εκδόθηκε αρχικά το 1996 από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και εφαρμόζεται εθελοντικά. Στα τέλη του 2004 κυκλοφόρησε η νέα έκδοση 14001:2004. Το πρότυπο αυτό ορίζει τις απαιτήσεις για ένα σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης το οποίο παρέχει τη δυνατότητα σε μία επιχείρηση, να διαμορφώσει μία περιβαλλοντική πολιτική και αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους. Για το λόγο αυτό λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις της νομοθεσίας και πληροφορίες σχετικά με σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που η ίδια η επιχείρηση προκαλεί.

Πεδίο εφαρμογής: Επιχειρήσεις και οργανισμοί - φορείς οποιουδήποτε μεγέθους από οποιοδήποτε κλάδο και αντικείμενο δραστηριότητας.

EMAS: Το EMAS είναι ένας Ευρωπαϊκός Κανονισμός Οικολογικής Διαχείρισης & Ελέγχου που εφαρμόζεται εθελοντικά από τον Απρίλιο του 1995. Ως το 2001 αφορούσε μόνο τους βιομηχανικούς-κατασκευαστικούς τομείς, οπότε και αναθεωρήθηκε. Σκοπός αυτής της αναθεώρησης ήταν η επέκταση της χρήσης του σε κάθε οργανισμό οποιουδήποτε τομέα / κλάδου. Παράλληλα το EMAS έγινε περισσότερο συμβατό με το ISO 14001.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Σκοπός του κανονισμού είναι η προώθηση της συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων-οργανισμών μέσω :

Της εφαρμογής των συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.

Της αξιολόγησης των συστημάτων αυτών.

Της κατάρτισης και της ενεργούς συμμετοχής του προσωπικού των επιχειρήσεων.

Της ενημέρωσης του κοινού και άλλων ενδιαφερομένων.

Πεδίο εφαρμογής: Επιχειρήσεις και οργανισμοί - φορείς οποιουδήποτε μεγέθους από οποιοδήποτε κλάδο και αντικείμενο δραστηριότητας.

Η προτεινόμενη δράση αφορά στην εφαρμογή ενεργειών που συμβάλλουν στην προώθηση της ταχύτερης εφαρμογής και τήρησης από τους γεωργούς απαιτητικών προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία που αφορά το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και φυτών, την καλή διαβίωση των ζώων και την εργασιακή ασφάλεια (EMAS, ISO 14001).

Τα εν λόγω πρότυπα μπορούν να επιβάλλουν νέες υποχρεώσεις στους αγρότες και κατά συνέπεια θα πρέπει να παρέχεται στήριξη που να συμβάλλει στη μερική κάλυψη των πρόσθετων δαπανών ή του διαφυγόντος εισοδήματος εξαιτίας των υποχρεώσεων αυτών.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 3.800.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Στόχοι της συγκεκριμένης δράσης είναι:

- *Η διασφάλιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων με μεθόδους που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος*
- *Η προώθηση καινοτόμων δράσεων στον αγροτικό τομέα σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος.*
- *Η προώθηση της ταχύτερης εφαρμογής και τήρησης από τους γεωργούς απαιτητικών προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία που αφορά το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και φυτών, την καλή διαβίωση των ζώων και την εργασιακή ασφάλεια.*

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	AGRO 1&2
2.	EUREPGAP
3.	Βιολογική και ολοκληρωμένη πιστοποίηση (γεωργία – κτηνοτροφία)
4.	Εφαρμογή κατά κύριο λόγο σε φυτά μεγάλης καλλιέργειας και κτηνοτροφικά φυτά

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ – ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Για τις επιχειρήσεις:

- *Βελτιώνεται η οργάνωση/τεκμηρίωση, η εικόνα (προς τους καταναλωτές, δανειστές, το κράτος, την τοπική Αυτοδιοίκηση και προς τους εργαζομένους) και συνεπώς η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης.*
- *Ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις και οι κυρώσεις από τη μη τήρηση της νομοθεσίας.*
- *Επιτυγχάνεται αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας, του νερού, των υλικών με αποτέλεσμα να περιορίζεται το κόστος πόρων και διεργασιών.*
- *Μειώνονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις- Μείωση κόστους επεξεργασίας και απόρριψης λυμάτων.*
- *Βελτιώνονται οι σχέσεις και οι συνεργασίες κυρίως με τις αρχές.*
- *Παραδειγματίζονται οι προμηθευτές καθώς και άλλες επιχειρήσεις-οργανισμοί*
- *Δίνονται νέες ευκαιρίες για είσοδο σε αγορές όπου σημαντικό ρόλο παίζουν τα φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.*
- *Υπάρχει ελεγχόμενη λειτουργία και βελτιστοποίηση σε διεργασίες.*
- *Βελτιώνονται η ασφάλεια, το περιβάλλον και οι συνθήκες εργασίας με άμεση συνέπεια τον περιορισμό των ατυχημάτων.*
- *Υποκινείται και αναβαθμίζεται* το προσωπικό.

Για τους εργαζομένους:

- *Ενημέρωση και εκπαίδευση σε περιβαλλοντικά θέματα.*
- *Βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους παραγωγής (μείωση των ρύπων, των αποβλήτων και του θορύβου, ύπαρξη σχεδίων δράσης για έκτακτα περιστατικά*).
- Σαφής κατανομή αρμοδιοτήτων και υπευθυνοτήτων.

Οφέλη ΣΠΔ για την κοινωνία:

- *Μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος.*
- *Μείωση της κατανάλωσης φυσικών πόρων.*
- *Διασφάλιση της τήρησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.*

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1.3

Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία

ΔΡΑΣΗ 1.3.3.

Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Φορείς που θα στηρίξουν τις παρεμβάσεις μέσα από ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα θα είναι οι παραγωγικοί ιδιωτικοί και συλλογικοί φορείς της Περιφέρειας με τη συνδρομή των Αναπτυξιακών Εταιρειών.

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

Οι ωφελούμενοι από τη συγκεκριμένη δράση είναι:

- Οι επιχειρήσεις και οι παραγωγοί τοπικών προϊόντων (πιστοποιημένων και μη).
- Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στο τουριστικό και αγροτο-τουριστικό κύκλωμα.
- Οι απασχολούμενοι στις παραπάνω επιχειρήσεις και στην αγροτική παραγωγή.
- Οι καταναλωτές, μέσω της ευρύτερης γνωριμίας τους με τα τοπικά προϊόντα.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα των λεγόμενων τοπικών προϊόντων είναι το γεγονός ότι αποτελούν κυρίαρχο μέρος του ποιοτικού μοντέλου της υγιεινής διατροφής. Κατά συνέπεια υπάρχει το υπόβαθρο για τη θετική υποδοχή τους και την αύξηση των μεριδίων αγοράς τους, διότι τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται μια τάση του αγοραστικού κοινού για την υιοθέτηση της υγιεινής διατροφής και δη της μεσογειακής ποιοτικής διατροφής.

Η διεθνής συγκυρία στο χώρο των τροφίμων και ποτών και η επιφυλακτικότητα που κυριαρχεί σε όλο και μεγαλύτερο τμήμα του καταναλωτικού κοινού για την ποιότητα και τα συστατικά των προϊόντων μπορούν να συμβάλλουν ιδιαίτερα ευνοϊκά στην καθιέρωση των τοπικών ποιοτικών προϊόντων . Η διατροφική αξία όμως των τοπικών προϊόντων χαρακτηρίζεται και με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εξαιρετικής και διακριτής γεύσης στην οποία συγκεντρώνονται τα ιδιαίτερα φυσικά στοιχεία της περιοχής αλλά και η πολύχρονη μαγειρική εμπειρία. Τέλος πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι τα τοπικά προϊόντα ποιότητας μπορούν να αποτελούν τον καλύτερο «πρεσβευτή» των τόπων αγοράς στην ελληνική και την παγκόσμια αγορά.

Οι όποιες νέες προσπάθειες για τη διείσδυση των προϊόντων στις αγορές θα πρέπει να επικεντρωθούν στις παρακάτω διαπιστωμένες ανάγκες:

- *Διαφοροποίηση της καμπάνιας προβολής των τοπικών προϊόντων ανάλογα με την ομάδα των χρηστών (καταναλωτές, παραγωγοί, διαμορφωτές κοινής γνώμης, τουριστικό και αγροτο-τουριστικό κύκλωμα), στοιχείο που απαιτεί εξειδικευμένο και ακριβή σχεδιασμό των σχετικών ενεργειών.*
- *Αντιμετώπιση της άγνοιας που υπάρχει σε μεγάλο βαθμό στις αγορές – στόχους για την διαφοροποίηση των ποιοτικών κατηγοριών των προϊόντων, όπως π.χ. του ελαιολάδου, ή, της φέτας, γεγονός που απαιτεί συστηματική δημοσιοποίηση στοιχείων.*
- *Ενημέρωση των ίδιων των παραγωγών για τα πλεονεκτήματα που παρέχει η σήμανση των προϊόντων και τις δυνατότητες κατάκτησης και διατήρηση τμημάτων της αγοράς*
- *Συστηματική και συνεχής προβολής της ποιότητας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τοπικών προϊόντων, γιατί υφίστανται παγιωμένες διατροφικές συνήθειες, που θα πρέπει να αναστραφούν.*

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Κατά συνέπεια η ένταξη ενεργειών προβολής των τοπικών προϊόντων στο πλαίσιο συνολικότερων προγραμμάτων προώθησης προϊόντων δεν θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως αποτελεσματική μέθοδος. Αντίθετα, η εξειδίκευση ενός προγράμματος με γενικό στόχο την αύξηση της αναγνωρισιμότητας των προϊόντων θα συμβάλει στην εδραίωση των τοπικών προϊόντων και θα ενισχύσει τις τοπικές οικονομίες.

Τα προϊόντα που σχεδιάζεται να προβληθούν είναι τα εξής :

- *Ονομασίας Προέλευσης*
- *Γεωγραφικής Ένδειξης*
- *Βιολογικής Γεωργίας*
- *Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα*
- *Προϊόντα που ενισχύονται από τη Κ.Π. Leader+*
- *Οίνοι Ελεγχόμενης Προέλευσης και Ανωτέρας Ποιότητας και*
- *Τοπικοί Οίνοι.*

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 1.900.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι :

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών ποιοτικών προϊόντων
- Βελτίωση της αναγνωρισιμότητας και της ελκυστικότητας των τοπικών περιοχών
- Δημιουργία σταθερών και αποτελεσματικών συλλογικών- δικτυακών δομών υπερτοπικής συνεργασίας με αντικείμενο την προώθηση κοινών εμπορικών πράξεων.
- Αύξηση της αναγνωρισιμότητας των τοπικών προϊόντων από το καταναλωτικό κοινό.
- Αύξηση των γνώσεων του καταναλωτικού κοινού για τη γευστική αξία, την θρεπτική αξία και την υγιεινή των τοπικών προϊόντων ποιότητας.
- Προώθηση της συστηματικής χρήσης τοπικών προϊόντων από την αγρο-τουριστική αγορά των περιοχών παρέμβασης.
- Δικτύωση τοπικών ομάδων αναπτυξιακής πρωτοβουλίας και συλλογικών φορέων για τη συστηματοποίηση και τον οικονομικό εξορθολογισμό των δράσεων προβολής και προώθησης των τοπικών προϊόντων (θεματικά clusters).
- Στήριξη των παραγωγών πιστοποιημένων και προς πιστοποίηση προϊόντων (μεταποιημένων και νωπών) καθώς και των τοπικών επιχειρήσεων στην προσπάθειά τους για διείσδυση και εδραίωση κύρια στην Ελληνική αγορά.
- Ενθάρρυνση των παραγωγών και των επιχειρήσεων στις περιοχές παρέμβασης για την υιοθέτηση ποιοτικών προτύπων στην παραγωγή των τοπικών προϊόντων δεδομένου ότι στη Δυτική Μακεδονία υπάρχει πληθώρα αγροτικών προϊόντων με ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία δεν έχουν ποιοτική πιστοποίηση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	**Έκδοση υλικών προβολής - προώθησης**
1.1.	Δημιουργία εγχειριδίου για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους τρόπους παρασκευής τοπικών προϊόντων, για το τουριστικό κύκλωμα.
1.2.	Δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου για τους καταναλωτές που θα βρεθούν σε χώρους εστίασης που θα έχουν το ειδικό σήμα, που θα αναφέρεται στις ιδιότητες των τοπικών προϊόντων.
1.3.	Επικαιροποίηση – επανέκδοση ευρετηρίου παραγωγών και εμπόρων τοπικών προϊόντων.
2.	**Διοργάνωση περιοδικών γεγονότων παρουσίασης των τοπικών προϊόντων στις περιοχές παρέμβασης.**
2.1.	Γευσιγνωσίες προϊόντων σε επιλεγμένα σημεία πώλησης
2.2.	Στρογγυλές τράπεζες συζήτησης για θέματα διατροφής
2.3.	Τηλεοπτικά – ραδιοφωνικά σποτ
2.4.	Αφίσες και λοιπό διαφημιστικό υλικό (έντυπα)
2.5.	Διαφημιστικό πρόγραμμα στα τοπικά ΜΜΕ
2.6.	Ενημερωτικές εκδηλώσεις σε σχολεία
2.7.	Ηλεκτρονική προβολή (web site & sites προβολής)
3.	**Συλλογική συμμετοχή επιχειρήσεων σε εγχώριες κλαδικές εκθέσεις τροφίμων και ποτών, στις περιοχές παρέμβασης και σε μητροπολιτικές περιοχές.**
4.	**Ευαισθητοποίηση τουριστικού κυκλώματος και αγροτουριστικού κυκλώματος**
4.1.	Παρουσίαση τρόπων αξιοποίησης και πλεονεκτημάτων από την ένταξη τοπικών προϊόντων στις προσφερόμενες υπηρεσίες, σε στρογγυλές τράπεζες συζήτησης. (εισηγήσεις επιχειρηματιών από την Κρήτη που εφάρμοσαν το μοντέλο, σεφ που θα μιλήσουν για τα πλεονεκτήματα της χρήσης των προϊόντων, κλπ.)
4.2.	Διερεύνηση της περίπτωσης συνδυασμού με το πρόγραμμα «Ελληνική Κουζίνα» ή με το Δίκτυο Culinary Heritage Europe.

5.	**Επιμόρφωση επιχειρηματιών – παραγωγών**
5.1.	Τοπικά σεμινάρια αναφορικά με τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη σήμανση των προϊόντων και προϋποθέσεις για την κατάκτηση της αγοράς.
5.2.	Ημερίδες σχετικά με τις διαδικασίες και προϋποθέσεις αναγνώρισης και σήμανσης τοπικών προϊόντων ποιότητας.
5.3.	Ειδικές τεχνικές προβολής και προώθησης των προϊόντων στην αγορά
5.4.	Αναγνώριση και αξιοποίηση μέσων και πόρων τεχνικής υποστήριξης
5.5.	Τεχνικές συμμετοχής σε εκθεσιακές εκδηλώσεις
6.	**Εκδηλώσεις για τουριστικούς πράκτορες, δημοσιογράφους του χώρου των τροφίμων – ποτών και του οικονομικού ρεπορτάζ, και για διαιτολόγους – διατροφολόγους.** Αφορά φιλοξενία, γευσιγνωσίες - παρουσιάσεις των τοπικών προϊόντων, ενημέρωση για τις ιδιότητες τους, ξεναγήσεις σε παραγωγικές επιχειρήσεις & χώρους αρχαιολογικού και τουριστικού ενδιαφέροντος.
7.	**Εκπόνηση κλαδικών μελετών αναφορικά με τοπικά προϊόντα και διενέργεια ερευνών αγοράς για τις ανάγκες ομοειδών επιχειρήσεων**

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.1
Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών

ΔΡΑΣΗ 2.1.1
Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης • Ιδιώτες (αγρότες, κάτοχοι αγροτικών εκτάσεων) • Συνεταιριστικές οργανώσεις

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Σ' ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων αλλά και ο δασικός τομέας είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της αγοράς μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων, για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, μεθόδων επεξεργασίας και νέων τεχνολογιών.

Οι όποιες μέθοδοι, θα πρέπει να είναι συμβατές με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων του εδάφους και της γενετικής ποικιλομορφίας.

Η στήριξη συγκεκριμένων μεθόδων διαχείρισης της γης θα πρέπει να συμβάλλει στην αειφορία των περιοχών, ενθαρρύνοντας τους ίδιους τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές να εφαρμόζουν μεθόδους χρήσης της γης συμβατές με την ανάγκη διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου, καθώς και προστασίας και βελτίωσης των φυσικών πόρων.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητη η ενίσχυση δράσεων χαμηλών ενεργειακών εισροών, η εκτατικοποίηση της παραγωγής, καθώς και η βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου, με την μετάβαση σε βελτιωμένα συστήματα άρδευσης και τη στήριξη λιγότερο υδρόφιλων καλλιεργειών. Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας η αποφυγή ανεπιθύμητων μεταβολών στις εδαφοκλιματικές συνθήκες, αλλά και η άμβλυνση οχλούσων αγροτικών δραστηριοτήτων.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 88.000.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Σ' αυτό το μέτρο επιδιώκεται η βέλτιστη ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι γεωργοί μπορούν να εντάσσονται για μία πενταετία που μπορεί με τη λήξη της να ανανεωθεί.

Οι γεωργοί που έχουν εντάσσονται σ' αυτό σε μια σειρά από έργα και δράσεις με συγκεκριμένες δεσμεύσεις, ενισχύονται με βάση την εντασσόμενα έκταση και το είδος των καλλιεργούμενων φυτών και εκτρεφόμενων ζώων.

Με τον τρόπο αυτό μπορούν να αντιμετωπίσει οι διαρθρωτικές αδυναμίες του αγροτικού τομέα στις μειονεκτικές περιοχές και τα μέτρα στοχεύουν την στήριξη των τοπικών κοινωνιών, την διατήρηση και προστασία της πλούσιας Ελληνικής χλωρίδας και πανίδας, την διαμόρφωση μοναδικών αγροτικών τοπίων και την διάσωση σπάνιων αγροτικών ζώων και καλλιεργούμενων ποικιλιών.

Οι δράσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτό το μέτρο στηρίζονται στις αρχές της προστασίας, της προληπτικής δράσης και της αποκατάστασης του περιβάλλοντος, παρουσιάζοντας υψηλό βαθμό συνοχής και εξυπηρετώντας την επίτευξη των στόχων της κοινοτικής πολιτικής, που αφορούν στη γεωργία και στο περιβάλλον και στοχεύουν :

- *Στην εφαρμογή μεθόδων γεωργικής παραγωγής που κρίνονται συμβατοί με την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος , των φυσικών πόρων, του εδάφους και της γενετικής ποικιλομορφίας.*
- *Στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο περιβάλλον και ειδικότερα στην ποιότητα του νερού, του εδάφους και της βιοποικιλότητας.*
- *Στην εισαγωγή αειφορικών πρακτικών, πέραν των συνθηκών, για την προστασία του εδάφους και τον έλεγχο της φυσικής, χημικής και βιολογικής υποβάθμισής του.*

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Εμπλουτισμός οργανικής ουσίας των εδαφών με την εφαρμογή συγκεκριμένων γεωργικών πρακτικών (αγρανάπαυση – αμειψισπορά)
2.	Βελτίωση των αρδευτικών μεθόδων ή και μείωση της χρήσης του αρδευτικού νερού (η δράση αυτή περιγράφεται και στην ορθολογική χρήση των υποδομών).
3.	Διατήρηση και ορθολογική διαχείριση δασικών εκτάσεων
4.	Ορθολογική χρήση εισροών
5.	Διαχείριση αγροτικού τοπίου
6.	Προώθηση γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον
7.	Ενίσχυση της βιοποικιλότητας
8.	Διατήρηση εκτατικών καλλιεργειών σε εκτάσεις που κινδυνεύουν από διαβρώσεις
9.	Βιολογική γεωργία

Οι δικαιούχοι όλων των μέτρων δεσμεύονται :

- Να εφαρμόζουν τις αντίστοιχες για κάθε μέτρο γεωργοπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στο τμήμα της εκμετάλλευσης τους.
- Να τηρούν τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής καθώς επίσης και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα Σχέδια Δράσης.
- Σε κάθε περίπτωση να τηρούν τις διατάξεις της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας.
- Να δέχονται και να διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν τα εθνικά και κοινοτικά όργανα.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.1
Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών

ΔΡΑΣΗ 2.1.2
Καλή διαβίωση των ζώων

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης • Ιδιώτες (αγρότες, κάτοχοι αγροτικών εκτάσεων) • Συνεταιριστικές οργανώσεις

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μέσω και της βελτιστοποίησης της ποιότητας των προϊόντων της, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των εκμεταλλεύσεων και η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου με δράσεις φλικές προς το περιβάλλον αποτελούν προτεραιότητες.

Οι τελευταίες διαδοχικές διατροφικές κρίσεις που είχαν σοβαρές επιπτώσεις στην αγορά τροφίμων, δίνουν μια ευκαιρία στην ελληνική κτηνοτροφία να προβάλλει στην ποιότητα των εγχώριων προϊόντων. Για να αξιοποιηθεί η ευκαιρία αυτή απαιτείται η αναβάθμιση και η πιστοποίηση της ποιότητάς τους και η δημιουργία επώνυμων ελληνικών κτηνοτροφικών προϊόντων, τα οποία θα καλύπτουν τις σύγχρονες καταναλωτικές ανάγκες.

Τα εκτατικά συστήματα εκτροφής που εφαρμόζονται στη χώρα μας και είναι φιλικά προς το περιβάλλον, ιδιαίτερα στους κλάδους της αιγοπροβατοτροφίας και της κρεατοπαραγωγού βοοτροφίας ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων. Ετσι, εκμεταλλευόμενη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, η ελληνική κτηνοτροφία μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες τάσεις της αγοράς τροφίμων.

Επίσης, με την παραγωγή τέτοιων προϊόντων, τα οποία απολαμβάνουν συνήθως καλύτερων τιμών, μπορεί να αυξηθεί το εισόδημα των εκμεταλλεύσεων ιδίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας, αντισταθμίζοντας με τον τρόπο αυτό το αυξημένο κόστος παραγωγής των εκμεταλλεύσεων αυτών.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 61.500.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

- *Η παραγωγή υγιεινών ζωικών προϊόντων*
- *Η αναδιάρθρωση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων όσον αφορά τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις*
- *Η προστασία του περιβάλλοντος*
- *Η βελτίωση της παραγωγικότητας της κτηνοτροφίας με όρους αειφορίας*

οι κτηνοτρόφοι και αντίστοιχα οι εκμεταλλεύσεις τους, που εντάσσονται τα επιμέρους προγράμματα, ενισχύονται με βάση τον αριθμό του ζωικού κεφαλαίου και της χρησιμοποιούμενης έκτασης βοσκοτόπου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων
2.	Βελτίωση σταυλικών εγκαταστάσεων
3.	Διατήρηση ντόπιων φυλών
4.	Εκτατικοποίηση κτηνοτροφίας
5.	Εργα προστασίας περιβάλλοντος με την υγιεινή διάθεση των αποβλήτων
6.	Δημιουργία κτηνοτροφικών πάρκων
7.	Βιολογική κτηνοτροφία

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.1
Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών

ΔΡΑΣΗ 2.1.3.
Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Κάτοικοι περιοχών οικολογικά ευαίσθητων • Επιχειρήσεις εντός των ορίων αυτών των περιοχών

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αφορά στις ακόλουθες περιοχές:

Περιοχές φυσικού κάλλους, όπου εντάσσονται έξι περιοχές που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη σημασία για την περιφέρεια (Εθνικοί Δρυμοί, Περιοχές Natura 2000) και είναι οι εξής:

- *Πρέσπες – Πισοδέρι*
- *Εθνικός Δρυμός Πίνδου*
- *Σπήλαιο – Κρανιά (Όρλιακας)*
- *Γράμμος*
- *Βίτσι – Χειμαδίτιδα – Βεγορίτιδα*
- *Λίμνη Καστοριάς – Βίτσι*

Προστατευόμενες περιοχές, όπου κατατάσσονται περιοχές που είναι επίσης ενταγμένες στο Natura 2000:

- *Βασιλίτσα - Σμόλικας*
- *Βούρινος - Σινιάτσικο*
- *Πιέρια*
- *Βόρας*

Λοιπές μη θεσμοθετημένες περιοχές, όπου περιλαμβάνονται περιοχές ενδιαφέροντος που μπορούν να συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας:

- *Μαστοροχώρια Βοΐου*
- *Βλάστη – Κλεισούρα*
- *Καμβούνια*
- *Βέρμιο*
- *Τεχνητή λίμνη Πολυφύτου*

Στις περιοχές αυτές πρέπει να εξακολουθήσει να παρέχεται στήριξη στους γεωργούς συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων μειονεκτημάτων τα οποία απορρέουν από τις Οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ σχετικά με τη «Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας». Επίσης είναι απαραίτητη η ενίσχυση μη παραγωγικών δραστηριοτήτων, όταν αυτές είναι αναγκαίες για την επίτευξη των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο γεωργοπεριβαλλοντικών καθεστώτων.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 44.900.000 €

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΟΠΟΙ

Οι προτεινόμενες ενέργειες στοχεύουν:

- στη διατήρηση και προστασία της απειλούμενης και σπάνιας άγριας ζωής της οποίας το ενδιαίτημα εξαρτάται μερικώς από τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Η αναβάθμιση του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος στις ευαίσθητες αυτές περιοχές
- Η εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων
2.	Αναβάθμιση και ανάδειξη του τοπίου
3	Ενίσχυση της παραγωγής τοπικών προϊόντων
4	Μείωση της έντασης της γεωργικής δραστηριότητας
5	Διατήρηση σπάνιων φυλών ζώων
6	Προστασία από τη διάβρωση
7	Δράσεις ενημέρωσης – πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του κοινού
8.	Αύξηση του τουριστικού προϊόντος

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.2
Αειφορική διαχείρισης δασικής γης

ΔΡΑΣΗ 2.2.1
Δάσωση γεωργικών γαιών και μη γεωργικών γαιών

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Δασικές Υπηρεσίες • Δήμοι - Κοινότητες • Συνεταιριστικές οργανώσεις • Ιδιώτες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τα ιδιωτικά δάση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα στις ακριτικές περιοχές και επομένως η ενίσχυση αυτών είναι σημαντική για τη βελτίωση και διεύρυνση της οικονομίας αξίας τους, για την αύξηση της διαφοροποίησης της παραγωγής και για τη διεύρυνση των ευκαιριών διάθεσης στην αγορά

Το καθεστώς ενίσχυσης στα πλαίσια της δράσης αυτής, θα πρέπει να καλύπτει:

α. Δαπάνες δάσωσης ανά εκτάριο.

β. Ετήσια πριμοδότηση ανά δασωμένο εκτάριο, για την κάλυψη της δαπάνης συντήρησης των εκτάσεων που δασώθηκαν, μόνο για τα πέντε (5) πρώτα έτη μετά τη φύτευση.

γ. Ετήσια πριμοδότηση ανά εκτάριο, για την αντιστάθμιση των απωλειών εισοδήματος των επενδυτών, λόγω της δάσωσης των γεωργικών εκτάσεων τους χορηγούμενη επί 15ετία και μόνο για τη δάσωση γεωργικών γαιών.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 54.650.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Κύριος σκοπός του μέτρου είναι η ανάπτυξη δασικών πόρων, η βελτίωση της βιοποικιλότητας, η προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς επίσης η διατήρηση του τοπίου και του φυσικού χώρου γενικότερα.

Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να συμβάλλουν σε επιμέρους στόχους του Μέτρου, οι οποίοι είναι:

Η ανάπτυξη δασικών οικοσυστημάτων υψηλής φυσικής αξίας.

Η επέκταση των δασωδών εκτάσεων, με τη δάσωση γεωργικών γαιών και μη γεωργικών γαιών.

Την καταβολή των υποχρεώσεων για τις οποίες έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις στα πλαίσια των παλαιότερων καθεστώτων δάσωσης.

Παράλληλα εξασφαλίζεται συμπληρωματικό εισόδημα στον πληθυσμό των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών και καθιερώνεται η ορθολογική από περιβαλλοντική άποψη, διαχείριση του αγροτικού χώρου , με την επέκταση των δασωδών εκτάσεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Δάσωση γεωργικών γαιών
2.	Δάσωση μη γεωργικών γαιών
3.	Δαπάνες συντήρησης των νέων φυτειών
4.	Συμπλήρωση του εισοδήματος με την αντιστάθμιση λόγω απωλειών

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.2
Αειφορική διαχείρισης δασικής γης

ΔΡΑΣΗ 2.2.2
Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Δασικές Υπηρεσίες • Δήμοι - Κοινότητες • Συνεταιριστικές οργανώσεις • Ιδιώτες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και οι δράσεις πρόληψης αφορούν τα δημόσια και μη δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις και σχετίζονται με την ανασύσταση του δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, πυρκαγιές κλπ.) και τη διαμόρφωση των κατάλληλων προληπτικών μέσων.

Με βάση αυτό το πλαίσιο οι πράξεις που κρίνονται επιλέξιμες και πρέπει να περιλαμβάνονται σε ένα σχέδιο ανασύστασης του δασικού παραγωγικού δυναμικού ή δημιουργίας προληπτικών μέσων σε δάση και δασικές εκτάσεις, είναι ενδεικτικά οι εξής :

- *Μελέτες και έργα πρόληψης για την προστασία του δάσους από πυρκαγιές.*
- *Μελέτες και έργα βελτίωσης της πρόσβασης στο δάσος.*
- *Μελέτες και έργα εμπλουτισμού των ειδών για την αύξηση της πυραντοχής και τη βελτίωση των υποβαθμισμένων δασών.*
- *Μελέτες και έργα για την καταπολέμηση επιδημιών ή ασθενειών οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του δασικού παραγωγικού δυναμικού.*
- *Μελέτες και παρεμβάσεις προληπτικής προστασίας καθώς επίσης και αποκατάστασης των φυσικών οικοτόπων και των ενδαιτημάτων άγριας πανίδας από φυσικές καταστροφές με έμφαση στις περιοχές του δικτύου Narura 2000 και τα θεσμοθετημένα καταφύγια άγριας ζωής.*
- *Εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης τοπικού πληθυσμού για προστασία δασών από τις πυρκαγιές.*
- *Μελέτες και έργα αντιπλημμυρικής και αντιδιαβρωτικής προστασίας τα οποία εξασφαλίζουν την προστασία του δάσους από φυσικές καταστροφές.*

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 28.400.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να συμβάλλουν στους στόχους του Μέτρου, οι οποίοι είναι:

Η εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στο δασικό τομέα για την αποφυγή δυσμενών εδαφοκλιματικών επιπτώσεων.

Η προστασία και ανάπτυξη δασικών οικοσυστημάτων υψηλής φυσικής αξίας.

Η ενίσχυση των υποδομών του δασικού χώρου για την παροχή βασικών μέσων για την βελτίωση πρόσβασης καθώς και την ανάπτυξη της πολυλειτουργικής δασοπονίας, την διευκόλυνση της συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές ζώνες και στη διαφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και της κληρονομιάς.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Διενέργεια εκθαμνώσεων, φρυγανεύσεων, θρυμματοποίησης υπολειμμάτων.
2.	Κατασκευή πυροφυλακείων.
3.	Κατασκευή και βελτίωση δασικών μεταφορικών εγκαταστάσεων (δασικών δρόμων, δασοτρακτερόδρομων, κορμοπλατειών, κατασκευή τεχνικών έργων σκυρόστρωσης κ.λ.π.).
4.	Κατασκευή και βελτίωση αντιπυρικών ζωνών.
5.	Κατασκευή έργων συγκράτησης και αποθήκευσης νερού π.χ. υδατοδεξαμενές, υδατοφράγματα κ.α.
6.	Μελέτες και έργα καλλιέργειας δασοσυστάδων (περιποίηση νεοφυτειών, καθαρισμό πυκνοφυτειών, αραιώσεις κ.λ.π) και βελτίωση υποβαθμισμένων δασών, καθώς και καστανοτεμαχίων με εργασίες καθαρισμού, αραιώσεων, εμβολιασμού κ.λ.π.
7.	Μελέτες και έργα αναδασώσεων για την αποκατάσταση κατεστραμμένου φυσικού τοπίου ή δασώσεων για την αύξηση της πυραντοχής των συστάδων (δημιουργία ζωνών από λιγότερο εύφλεκτα είδη).
8.	Μελέτες και έργα που βοηθούν στην αποκατάσταση μιας κατεστραμμένης περιοχής όπως μικρά φράγματα από κορμοδέματα και κλαδοπλέγματα για την συγκράτηση του εδάφους κ.α.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
9.	Μελέτες και έργα για την καταπολέμηση επιδημιών ή ασθενειών οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του δασικού παραγωγικού δυναμικού.
10.	Μελέτες και έργα δάσωσης, αναδάσωσης και περίφραξης σε γυμνές χορτολιβαδικές και δασικές εκτάσεις για προστασία επικλινών εδαφών.
11.	Μελέτες και έργα εισαγωγής νέων δασοπονικών ειδών σε υποβαθμισμένες δασοσυστάδες ή σε συστάδες που επιδιώκεται η αλλαγή του δασοπονικού είδους (π.χ. ενρητίνωση δρυοδασών κ.λ.π) για το σκοπό της αύξησης, ανανέωσης, αντικατάστασης και εμπλουτισμού του ξυλώδους κεφαλαίου (ξυλαπόθεμα).

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 2.2
Αειφορική διαχείρισης δασικής γης

ΔΡΑΣΗ 2.2.3
Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων • Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
• Δασικές Υπηρεσίες • Δήμοι - Κοινότητες • Συνεταιριστικές οργανώσεις • Ιδιώτες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Σύμφωνα με την διεθνή ορολογία, αναψυχή είναι η δραστηριότητα ή η σχεδιασμένη αδράνεια που γίνεται με την ελεύθερη βούληση του ανθρώπου και λαμβάνει χώρα στο φυσικό περιβάλλον.

Η δημιουργία και η οργάνωση χώρων αναψυχής έχει διπλό σκοπό, να δώσει τις κατάλληλες ευκολίες στο κοινό για διημέρευση στο φυσικό περιβάλλον και να διαμορφώσει μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης άτομα ενήμερα για το φυσικό περιβάλλον και ευαίσθητα σε κάθε απόπειρα αλλοίωσής του.

Τα οποιαδήποτε έργα και κατασκευές θα πρέπει να γίνονται με βάση τις αρχές της αρχιτεκτονικής του τοπίου, του βαθμού αντοχής του φυσικού περιβάλλοντος για τις διάφορες δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και γενικότερα της προστασίας και βελτίωσης των συνθηκών διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος που πάντοτε να τίθεται σαν πρωταρχική και ανυποχώρητη προϋπόθεση.

Με βάση αυτό το πλαίσιο οι πράξεις που κρίνονται επιλέξιμες και πρέπει να περιλαμβάνονται σε ένα σχέδιο οργάνωσης χώρων υπαίθριας αναψυχής σε δάση και δασικές εκτάσεις, είναι ενδεικτικά οι εξής:

- *Αισθητική βελτίωση της βλάστησης και του συνόλου του φυσικού τοπίου, με κατάλληλους δασοκομικούς χειρισμούς,*
- *Δημιουργία δενδροκήπων (ARBORETUM) για εκπαιδευτικούς σκοπούς,*
- *Κατασκευή έργων υποδομής,*
- *Ανάπτυξη χώρων υπαίθριου γεύματος,*
- *Ανάπτυξη χώρων παιδοτόπων,*
- *Ανάπτυξη χώρων θέας,*
- *Κατασκευή πεζοδρόμων και μονοπατιών περιήγησης και άθλησης,*
- *Ανάπτυξη δραστηριοτήτων με βάση το υγρό στοιχείο,*

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

- *Κατασκευή και λειτουργία Κέντρων Πληροφόρησης Επισκεπτών με στόχο τη συμβολή τους στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση του κοινού, τόσο για τις συγκεκριμένες αξίες της συγκεκριμένης περιοχής όσο και για γενικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα,*
- *Ανάπτυξη χώρων αθλοπαιδιών,*
- *Σήμανση και χώροι στάθμευσης,*
- *Κατασκευή ποδηλατοδρόμων,*
- *Κατασκευή μικρών υπαίθριων θεάτρων,*
- *Εγκατάσταση μικρών ξύλινων λυόμενων οικημάτων.*

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 28.000.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να συμβάλλουν στους στόχους του Μέτρου, οι οποίοι είναι:

Η ανάπτυξη δασικών οικοσυστημάτων υψηλής φυσικής αξίας.

Η ενίσχυση των υποδομών του δασικού χώρου με στόχο να δοθεί η ευκαιρία στο κοινό να αντιληφθεί την αξία της απασχόλησής του με διάφορες απλές δραστηριότητες στην ύπαιθρο και να κατανοήσει την ανάγκη για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Τα έργα αναψυχής στην ουσία εξυπηρετούν τους σκοπούς προστασίας των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα, διευκολύνουν τη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές ζώνες και συνεισφέρουν στη διαφύλαξη και βελτίωση του τοπίου και της κληρονομιάς.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Διενέργεια κατάλληλων δασοκομικών χειρισμών όπως κλαδεύσεις, αραιώσεις, καθαρισμοί, φυτεύσεις για την βελτίωση τόσο του μακροτοπίου όσο και του τοπίου στο εσωτερικό του δάσους.
2.	Δημιουργία δεντρόκηπων (ARBORETUM) για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
3.	Μελέτη και ανάπτυξη χώρων υπαίθριου γεύματος με την κατασκευή υποδομών όπως τραπεζόπαγκοι, εστίες παρασκευής φαγητού, βρύσες, χώροι υγιεινής, υδροδότηση, διαμορφώσεις εδάφους και αντιπυρική προστασία.
4.	Μελέτη και ανάπτυξη χώρων θέας με την κατασκευή κιοσκιών, παρατηρητηρίων άγριας πτηνοπανίδας κ.α.
5.	Μελέτη και ανάπτυξη χώρων υπαίθριων παιδότοπων.
6.	Μελέτη και κατασκευή πεζοδρόμων και μονοπατιών περιήγησης και άθλησης.
7.	Μελέτη και κατασκευή κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
8.	Μελέτη και κατασκευή ποδηλατοδρόμων.
9.	Μελέτη και κατασκευή μικρών υπαίθριων θεάτρων.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 3.1

Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

ΔΡΑΣΗ 3.1.1

Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

- Κάτοικοι της περιοχής παρέμβασης (άνεργοι και εργαζόμενοι)
- Εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις του τομέα

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η συγκεκριμένη δράση αφορά την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης που θα αφορούν εναλλακτικές δυνατότητες απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού, αξιοποιώντας τα τοπικά διαθέσιμα της περιοχής παρέμβασης.

Οι εναλλακτικές αυτές δυνατότητες αφορούν τον τομέα του αγροτουρισμού, της οικοτεχνίας και των παραδοσιακών επαγγελμάτων.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 14.150.000 €					
Κατηγορία καταρτιζόμενων	**Εκτιμώμενο μέσο ωριαίο κόστος ανά καταρτιζόμενο**	**Αριθμός ωφελουμένων**	**Αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης**	**Ώρες κατάρτισης ανά πρόγραμμα**	**Συνολική εκτιμώμενη δαπάνη**
Αμιγή τμήματα υποαπασχολούμενων	10,30 €				
Μικτά τμήματα Εργαζομένων και Αυτοαπασχολούμενων	10,30 €				
Αμιγή τμήματα ανέργων	11,70 €				
Μικτά τμήματα Ανέργων-Υποαπασχολούμενων	11,70 €				

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Στόχοι της προτεινόμενης δράσης είναι:

- *Ενθάρρυνση ανάπτυξης εναλλακτικών δυνατοτήτων απασχόλησης*
- *Συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού*
- *Ενίσχυση – συμπλήρωση του αγροτικού εισοδήματος*
- *Ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων*
- *Βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών τουρισμού*
- *Διατήρηση παραδοσιακών τεχνικών – Διατήρηση της τοπικής παράδοσης*

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Μορφές εναλλακτικού τουρισμού – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και οικοτουρισμού στην Ελλάδα
2.	Δυνατότητες της περιοχής – Είδη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στην περιοχή μελέτης (περιπατητικός, περιβαλλοντικός, φυσιολατρικός, αθλητικός – ορεινά αθλήματα, οικοτουρισμός κλπ) – Τοπικές δυνατότητες της περιοχής στον τομέα του αγροτουρισμού
3.	Παρουσίαση καλών πρακτικών και δράσεων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στην περιοχή (δραστηριότητες, υπηρεσίες κλπ) – Παρουσίαση πετυχημένων παραδειγμάτων επενδύσεων σε εναλλακτικές μορφές αγροτικής δραστηριότητας (π.χ. παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν μέσα από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες όπως LEADER I, LEADER II, LEADER + κλπ).
4.	Χρηματοδοτικά προγράμματα
5.	Παραδοσιακά επαγγέλματα – τεχνικές (πετράδες, ξυλογλύπτες, κατασκευαστές μουσικών οργάνων, καλαθοπλέκτες κλπ)

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 3.1
Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

ΔΡΑΣΗ 3.1.2
Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού.

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
Φορείς που θα στηρίξουν τις παρεμβάσεις μέσα από ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα θα είναι το Υπουργείο Γεωργίας και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
Υφιστάμενες τοπικές επιχειρήσεις, νέοι επιχειρηματίες, εταιρικά σχήματα, συνεταιρισμοί.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η διαφοροποίηση της οικονομίας του αγροτικού χώρου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να διασφαλισθεί το εισόδημα και η απασχόληση των κατοίκων. Ο καθαρά αγροτικός χαρακτήρας της τοπικής οικονομίας σταδιακά πρέπει να εμπλουτισθεί με νέες δραστηριότητες που είτε θα προσθέτουν αξία στην τοπική αγροτική παραγωγή είτε θα παράγουν νέα προϊόντα διευρύνοντας την παραγωγική βάση της οικονομίας.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης επιχειρήσεων που θα σχετίζονται με τον αγροδιατροφικό τομέα είναι μεγάλες, δεδομένου ότι σε όλη την περιφέρεια, έστω και σε μικρές ποσότητες, παράγονται ποιοτικά γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα πολλά από τα οποία είναι ονομαστά σε εθνικό επίπεδο.

Με την ανάπτυξη των βιοκαλλιεργειών και της βιολογικής εκτροφής δίνεται η δυνατότητα παραγωγής ανταγωνιστικών και εμπορικών προϊόντων αφού το πλεονέκτημα δεν είναι πια η μαζική βιομηχανική παραγωγή αλλά η ποιοτική με ενσωματωμένα τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής .

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής κατηγορίες επιχειρήσεων

Α. Μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας οι οποίες έχουν σχέση με παραδοσιακά επαγγέλματα όπως κατεργασία ξύλου, είδη από μέταλλο, υφαντά κ.λ.π.

Β. Επιχειρήσεις διαλογής, τυποποίησης και μεταποίησης προϊόντων της φυτικής και ζωικής παραγωγής.

Γ. Επιχειρήσεις παραγωγής τροφίμων για άμεση κατανάλωση με βάση πιστοποιημένες τοπικές πρώτες ύλες.

Δ. Επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα που καλύπτουν ευρύτερη ακτίνα από τον τόπο εγκατάστασής τους.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 22.000.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι :

- Αναπλήρωση αγροτικού εισοδήματος και θέσεων απασχόλησης από την εγκατάλειψη αποθαρρυνόμενων καλλιεργειών.
- Δημιουργία θετικού οικονομικού κλίματος για τη συγκράτηση νέων ηλικιών που επιθυμούν να παραμείνουν στον τόπο τους.
- Εναλλακτικές μορφές απασχόλησης σε σχέση με την μονοδιάστατη αγροτική. Η παραμονή στην ύπαιθρο δεν πρέπει να συνδέεται αποκλειστικά με την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα.
- Οι θέσεις απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα συνεχώς μειώνονται και ο τριτογενής τομέας στην περιφέρεια δεν έχει τη δυναμική να απορροφήσει το εργατικό δυναμικό που αποδεσμεύεται επομένως η μεταποιητική δραστηριότητα έστω και με τη μορφή της αυτοαπασχόλησης αποτελεί εναλλακτική λύση.
- Αξιοποίηση τοπικών πλεονεκτημάτων που εμπεριέχουν συσσωρευμένη εμπειρία στην παραγωγή ενός συγκεκριμένου προιόντος.
- Δημιουργία συλλογικών σχημάτων και δικτύων για την συγκέντρωση χρηματικών πόρων αλλά και για την ορθολογικότερη λειτουργία των επιχειρήσεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	Επιχειρήσεις παραγωγής προιόντων από ξύλο όπως : • Εκκλησιαστικά ξυλόγλυπτα, • βαρέλια οινοποιίας, • μαγειρικά σκεύη, • διακοσμητικά εσωτερικού και εξωτερικού χώρου κατοικιών, • παιδικές χαρές. κλπ.
2.	Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής • Παραγωγή τοπικών προιόντων από κρέας (π.χ. λουκάνικα), • Τυποποίηση κρέατος (σε συνδυασμό με την λειτουργία των σφαγείων) • Παραγωγή και τυποποίηση τοπικών προιόντων από γάλα (ανεβατό, μπάτζιος κ.λ.π.). • Παραγωγή νέων προϊόντων με βάση τα οπωρικά π.χ. μηλόπιτες κλπ.
3.	Επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων για την κάλυψη τοπικών αναγκών • Παραγωγή προϊόντων οικοδομής και οικιακού εξοπλισμού (κουφώματα, πέργκολες, σκεπές κ.λ.π.) • Παραγωγή προϊόντων αρτοποιίας • Παραγωγή προϊόντων ζαχαροπλαστικής κλπ.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 3.1
Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

ΔΡΑΣΗ 3.1.3
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας
- Ομάδες Τοπικής Δράσης

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

- Υφιστάμενες τοπικές επιχειρήσεις - νέοι επιχειρηματίες - εταιρικά σχήματα - συνεταιρισμοί.
- Κάτοικοι ορεινών και μειονεκτικών περιοχών

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων είναι άμεσα συνυφασμένη με την ενθάρρυνση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων, αναφορικά με ήπιες μορφές τουρισμού. Ειδικότερα:

Πολιτιστικός τουρισμός

Η Δυτική Μακεδονία διαθέτει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού μέσα από ήθη, έθιμα και παραδόσεις που διατηρούνται ζωντανές, αλλά και νεότερες δραστηριότητες που μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην προσέλκυση επισκεπτών.

Περιηγητικός τουρισμός

Οι προϋποθέσεις ενίσχυσης του ορεινού – περιηγητικού τουρισμού είναι σημαντικές, καθώς πέρα από τα διεθνή μονοπάτια που διέρχονται από την περιοχή υπάρχουν πλείστες διαδρομές που θα μπορούσαν με μικρές παρεμβάσεις (στάσεις, ενημερωτικές πινακίδες, φωτισμός, κλπ) να συνδράμουν προς αυτή την κατεύθυνση. Χαρακτηριστικές περιοχές αποτελούν το σύνολο σχεδόν των ορεινών όγκων, οι παραλίμνιες και παραποτάμιες περιοχές

Οικολογικός – φυσιολατρικός τουρισμός

Ο οικολογικός πλούτος της Δυτικής Μακεδονίας είναι τεράστιος, όπως και οι δυνατότητες συμβολής του στην τουριστική ανάπτυξη. Παράλληλα με την ανάδειξη της ιδιαίτερης ομορφιάς της Περιφέρειας βασικό στόχο πρέπει να αποτελέσει και η ανατροπή της δυσφημιστικής εικόνας που έχει δημιουργηθεί σε μεγάλο βαθμό, λόγω των δραστηριοτήτων της ΔΕΗ στην περιοχή. Στα πλαίσια αυτά εντάσσονται ως προϋποθέσεις συγκεκριμένες παρεμβάσεις αισθητικού χαρακτήρα κατά μήκος του άξονα Κοζάνη – Πτολεμαΐδα - Φλώρινα.

Επίσης αναγκαίες παρεμβάσεις αποτελούν η βελτίωση της πρόσβασης προς τις περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος (Εθνικοί Δρυμοί, περιοχές NATURA 2000, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους κλπ) και η διαμόρφωση χώρων υποδοχής επισκεπτών.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός, παρότι απέκτησε ένα χαρακτήρα που απέχει από την κυριολεκτική του έννοια (τουρισμός που συνδυάζει τη διαμονή με την παρακολούθηση και τη συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες), συνέβαλε αποφασιστικά στην προσέλκυση επισκεπτών και στη διαμόρφωση ενός ιδιαίτερα ελκυστικού προτύπου τουριστικής προσφοράς στη Δυτική Μακεδονία.

Παράλληλα διαμόρφωσε ένα νέο μοντέλο οικονομικής δραστηριότητας για τον πληθυσμό της υπαίθρου, με ικανοποιητικό εισόδημα αλλά και προσιτό κόστος επένδυσης. Οι περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού είναι σημαντικές, μέσα και από συμπληρωματικού χαρακτήρα αγροτικές δραστηριότητες.

Αθλητικός τουρισμός

Η Περιφέρεια προσφέρεται για την ανάπτυξη σειράς αθλητικών δραστηριοτήτων αλλά και την προετοιμασία αθλητών, λόγω των ευνοϊκών κλιματολογικών και γεομορφολογικών της συνθηκών. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν ενδεικτικά χιονοδρομικό αθλητισμό, Rafting, καγιάκ, αιωροπτερισμό, mountain bike, 4x4, enduro, ορειβασία, αναρρίχηση, παρά πέντε, κωπηλασία κ. ά.

Τουρισμός περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας συνίσταται σε δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν στην Περιφέρεια και (ενδεικτικά) αφορούν:

Θηραματικό τουρισμό (κυνηγετικές ζώνες)
Διάσχιση φαραγγιών και καταρρακτών (Βάλια Κάλντα, Σπήλαιο, Κορομηλιά, Λαριού, Λάφιστα, Σέρβια)
Υπαίθρια - χειμερινή διαβίωση (κατασκηνώσεις Ζιάκα, Κλαδοράχης, Βογατσικού, Βελβενδού, Ζωοδόχου Πηγής)
Εξερεύνηση σπηλαίων (Σπήλαιο - Γρεβενά, Αποστόλου Πέτρου και Αγ. Αθανασίου στους Ψαράδες, Άλμα Σφήκας στις Καρυές, Μεταμορφώσεως Σωτήρως στις Πρέσπες, Αγ. Παρασκευής – Φλώρινα, Δράκου – Καστοριά, Ντούχλο και Τρύπα φιδιού στο Δισπηλιό, Καστανόφυτου, Λευκάρων, Νεράϊδας, Ελάτης, Ερμακιάς, Ερατυρας, 'Οντριας)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Ιστορικός τουρισμός

Τα ιστορικά μνημεία της Δυτικής Μακεδονίας, χρονολογημένα από την Προϊστορική ακόμα εποχή, εστιάζονται κύρια στον λιμναίο οικισμό του Δισπηλιού, σε ευρήματα της παλαιολιθικής - λίθινης εποχής και της εποχής του σιδήρου, στον Αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο της Αιανής, στη Διοκλιτιανούπολη ή Ρωμαϊκή πόλη των Πετρών, στα Κάστρα των Σερβίων, στον Άγιο Αχίλλειο και τα βυζαντινά μνημεία της

Καστοριάς και των Γρεβενών, στα Μουσεία του Μακεδονικού Αγώνα, του Παύλου Μελά και του Καπετάν Κώττα, στην οικία του Λασσάνη στην Κοζάνη κλπ.

Τα ανωτέρω καθώς και άλλα μνημεία μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης μέσα από την ανάδειξη και την ένταξή τους σε προγράμματα δραστηριοτήτων, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην αύξηση της παραμονής και την μεγιστοποίηση της ικανοποίησης των επισκεπτών της περιοχής.

Θρησκευτικός τουρισμός

Η Δυτική Μακεδονία διαθέτει πλήθος από μοναστήρια, εκκλησίες από την προηγούμενη χιλιετία αλλά και πιο σύγχρονα μνημεία πίστης, με πολλές εκδηλώσεις θρησκευτικής λατρείας καθόλη τη διάρκεια του έτους. Η αναστύλωση της Ιεράς Μονής της Ζάβορδας, αλλά και το ζωντάνεμα πολλών άλλων μνημείων όπως οι Σπηλαιοεκκλησιές στις Πρέσπες και τα ασκηταριά στα Σέρβια και αλλού, μπορούν να προσελκύσουν επισκέπτες διαμορφώνοντας ένα θρησκευτικού χαρακτήρα τουριστικό προϊόν.

Βιομηχανικός τουρισμός

Η παραγωγή ενέργειας μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση των επισκεπτών της περιοχής, μέσα από τη δημιουργία ενός ενεργειακού Μουσείου ή Πάρκου με αντικείμενο την εξορυκτική δραστηριότητα και τα διαδοχικά στάδια εκμετάλλευσης του λιγνίτη.

Επίσης η γούνα και η επεξεργασία της από την εκτροφή μέχρι την παραγωγή του τελικού προϊόντος, αποτελεί αξιόλογη για επίδειξη δραστηριότητα που μόνο η περιοχή μπορεί να προσφέρει τους ενδιαφερόμενους.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Ενδιαφέρον επίδειξης έχουν τέλος και άλλες οικονομικές δραστηριότητες της περιοχής (εξόρυξη και πρώτη επεξεργασία χρωμίτη, μαρμάρου, ξύλου κλπ), που αποτελούν ή αποτέλεσαν παραγωγικές δραστηριότητες στην Περιφέρεια.

Εκπαιδευτικός τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός συνδέεται με αρκετές από τις μορφές που προηγούμενα αναπτύχθηκαν (φυσιολατρικός, ιστορικός, θρησκευτικός, βιομηχανικός), διαφοροποιούμενος μόνο ως προς τον σκοπό της επίσκεψης και την ιδιότητα των επισκεπτών (μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές), γεγονός που τροποποιεί και τις απαιτήσεις παροχής υπηρεσιών προς τους επισκέπτες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του συνδυαστικού χαρακτήρα του εκπαιδευτικού τουρισμού αποτελεί το μουσείο (λαογραφικό, ιστορικό, φυσικής ιστορίας) της πόλης της Κοζάνης, ένα από τα ωραιότερα της χώρας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 20.000.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι :

- Διαφύλαξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Συμβολή στην τουριστική ανάπτυξη και την προσέλκυση επισκεπτών.
- Προώθηση τουριστικών πακέτων - διαδρομών.
- Διαμόρφωση οικολογικής – περιβαλλοντικής συνείδησης.
- Συγκράτηση του πληθυσμού στις παραλίμνιες και παραποτάμιες περιοχές.
- Αρτιότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων σε περιοχές με συγκριτικό πλεονέκτημα (υδάτινο στοιχείο σε μια κατεξοχήν ορεινή περιοχή).
- Ενδυνάμωση και η ποικιλομορφία του τουριστικού προϊόντος.
- Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.
- Ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	**Ανάδειξη αξιοθέατων**
1.1.	***Αρχαιολογικοί – ιστορικοί χώροι και μνημεία*** • Ανάδειξη μνημείων στο Νομό Κοζάνης (Σπηλιά, Πύργοι, Αιανή, Σέρβια κλπ.) • Ανάδειξη μνημείων στο Νομό Γρεβενών (Ζάβορδα, Πολυνέρι, Σπήλαιο, Σύδενδρο κλπ.) • Ανάδειξη μνημείων στο Νομό Καστοριάς (Λιμναίος οικισμός Δισπηλιού, Διοκλητιανούπολη κλπ.) • Ανάδειξη μνημείων στο Νομό Φλώρινας (Πέτρες, Κέλλη, Πρέσπες κλπ.) • Συντήρηση - αποκατάσταση μοναστηριών και βυζαντινών εκκλησιών • Συντήρηση - αποκατάσταση παραδοσιακών γεφυριών
1.2.	***Περιοχές φυσικού κάλλους*** • Κέντρα υποδοχής στις εισόδους και στάσεις σε Εθνικούς Δρυμούς - προστατευόμενες περιοχές (Βάλια Κάλντα, Εθνικός Δρυμός Πρεσπών, Λίμνη Καστοριάς, περιοχές Natura 2000).

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
	• Φυσιολατρικές διαδρομές στα αισθητικά δάση (Δασικά συμπλέγματα στο Βοϊο, Πιέρια - Μετόχι, Λύγκος, Σμόλικας, Όρλιαγκας, Τρικλάριο, Βαρνούντας, Γράμμος, Βέρνον) • Έρευνα, αξιοποίηση και διάνοιξη σπηλαίων (Σπήλαιο Γρεβενών, Αποστόλου Πέτρου και Αγίου Αθανασίου στους Ψαράδες, Άλμα – Σφήκας στις Καρυές, Μεταμορφώσεως του Σωτήρα στις Πρέσπες, Αγίας Παρασκευής Κοζάνης, Δράκου στην Καστοριά, Ντούχλο Τρύπα του φιδιού στο Δισπηλιό, Καστανοφύτου, Ερμακιάς Κοζάνης κ.α.) • Θέσεις θέας – έργα πρόσβασης σε φαράγγια (Βάλια Κάλντα στο Σμόλικα, Σπήλαιο Γρεβενών, Κορομηλιά Καστοριάς, Σκεπασμένο Βελβεντού κ.α.).
1.3.	***Υδάτινο δυναμικό*** Διαμόρφωση εξεδρών ψαρέματος, υποδομών ναυταθλητισμού, χώρων διημέρευσης - αναψυχής (Βενέτικος, Γρεβενίτης, περιοχή Αλιάκμονα Άνω Βοΐου, Αρκουδόρεμα, Λιμνούλες Φλέγκας, Δρακολίμνη Σμόλικα, Πρέσπες, Λίμνη Καστοριάς, Λίμνες Χειμαδίτιδα – Ζάζαρη – Πετρών – Βεγορίτιδα, Αρρένες Βοΐου, Λίμνη Πολυφύτου).
1.4.	***Τοπία*** • Έργα σήμανσης • Αισθητικές παρεμβάσεις στις βασικές τουριστικές διαδρομές • Κατασκευή μονοπατιών περιήγησης • Διαμόρφωση χώρων ανάπαυσης – διημέρευσης
2.	***Δημιουργία υποδομών άσκησης εναλλακτικών δραστηριοτήτων*** Οι προτεινόμενες υποδομές για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ενδεικτικά αφορούν: • μικρά γήπεδα (π.χ. mini football, golf) • πισίνες • πίστες αναρρίχησης • χώρους αεραθλητισμού • παγοδρόμια • σκοπευτήρια • ιππικούς ομίλους • υδάτινα πάρκα

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
3.	***Διαμόρφωση – ενίσχυση δομών και μονάδων παροχής εναλλακτικών τουριστικών υπηρεσιών*** • Διάθεση εξοπλισμού (σκι, ιππασία, αναρρίχηση, αεραθλητισμός, αντίσκηνα, τροχόσπιτα) και μέσων μεταφοράς (αυτοκίνητα, μηχανές, βαν) • Υπηρεσίες ενημέρωσης – πληροφόρησης (κράτηση δωματίων, εκδηλώσεις, δραστηριότητες) • Εκμάθηση σπορ (ιππασία, σκι, κολύμπι, αναρρίχηση, αεραθλητισμός) • Συνεργασία ομάδων επαγγελματιών (συνοδοί βουνού, ξεναγοί, εκπαιδευτές αθλημάτων)

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 3.2
Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

ΔΡΑΣΗ 3.2.1
Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
• Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις • Δήμοι

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
Όλοι οι κάτοικοι της Περιφέρειας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Όπως αναφέρθηκε στην υφιστάμενη κατάσταση το επίπεδο των υποδομών υπηρεσιών σε τηλεπικοινωνίες, οδικά δίκτυα, ύδρευση βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Ελλείψεις παρατηρούνται σε μεμονωμένους οικισμούς ή για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Οι Δημόσιες μεταφορές δεν καλύπτουν τακτικά όλους τους οικισμούς κυρίως γιατί ο πληθυσμός έχει μειωθεί σημαντικά και γιατί αυξήθηκαν τα ιδιωτικά μέσα μεταφοράς. Το οδικό δίκτυο που συνδέει όλους τους αγροτικούς οικισμούς είναι ασφαλτοστρωμένος και συνεχώς διευρύνεται με νέες συνδέσεις. Προτεραιότητα αποτελεί η συντήρηση του υπάρχοντος οδικού δικτύου.

Ελλείψεις σε υδρευτικές ανάγκες εμφανίζονται τοπικά και για τους θερινούς μήνες σε οικισμούς όπου αυξάνεται ο πληθυσμός.

Οι τηλεπικοινωνίες καλύπτουν τις ανάγκες των οικισμών και δεν προτάθηκαν αναβαθμίσεις από τη λειτουργία υπηρεσιών που έχουν μεγάλες απαιτήσεις.

Η συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνικονομική ζωή γίνεται χωρίς ουσιαστικές διακρίσεις όπως επίσης και η συμμετοχή τους σε προγράμματα επιμόρφωσης.

Η λειτουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών συνεχίζεται στους μεγαλύτερους οικισμούς όπου υπάρχει νέος πληθυσμός. Οι πολύ μικροί οικισμοί δεν καλύπτονται.

Ενώ με τα Κέντρα Υγείας δημιουργήθηκε ένα δίκτυο πρωτοβάθμιας φροντίδας ελλείψεις εμφανίζονται τόσο σε υποδομές όσο και στη στελέχωση των αγροτικών ιατρείων.

Τέλος σημειώνεται ότι στην υποστήριξη των μειονεκτούντων ατόμων υπάρχει έλλειμμα σε όλους τους οικισμούς και οι υπηρεσίες για τις ειδικές κατηγορίες πληθυσμού λειτουργούν μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 22.500.000 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι :

- Διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου δημόσιων υπηρεσιών
- Διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου κοινωφελών υπηρεσιών
- Επέκταση των κέντρων φροντίδας ευπαθών κοινωνικών ομάδων
- Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας
- Δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την συγκράτηση του πληθυσμού

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
1.	Συντήρηση ενδοδημοτικού οδικού δικτύου και διασφάλιση της πρόσβασης όλο τον χρόνο.
2.	Κάλυψη των υδρευτικών αναγκών στους οικισμούς που παρατηρείται έλλειμμα.
3.	Δημιουργία δομών και υποδομών για δίκτυο προστασίας ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.
4.	Βελτίωση κτιριακών εγκαταστάσεων και στελέχωση των αγροτικών ιατρείων.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΤΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 3.2
Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

ΔΡΑΣΗ 3.2.2
Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς – Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών

ΦΟΡΕΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ
Φορείς που θα στηρίξουν τις παρεμβάσεις μέσα από ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα θα είναι η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις καθώς και οι ΟΤΑ της περιοχής.

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
Δήμοι, Κοινότητες, τοπικοί σύλλογοι, εταιρικά σχήματα, ιδιώτες κάτοχοι αξιόλογων κτισμάτων.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση εκδηλώσεων τοπικού και υπεροτικού χαρακτήρα, τη διασύνδεση μεταξύ τοπικής παραγωγής και τουριστικού προϊόντος καθώς και την ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών. Ειδικότερα:

Ενίσχυση εκδηλώσεων τοπικού και υπερτοπικού χαρακτήρα

Η συστηματική και μόνιμη οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων τοπικού και κυρίως υπερτοπικού χαρακτήρα είναι εξαιρετικής σημασίας για την ανάπτυξη του τουρισμού της Δυτικής Μακεδονία. Στα πλαίσια αυτά είναι επιβεβλημένη η στήριξη και η ενίσχυση της πολιτιστικής δραστηριότητας και των αντίστοιχων εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας.

Στα ίδια πλαίσια εντάσσεται η συστηματική και μόνιμη οργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων με αντικείμενο τη λαογραφία και την παράδοση της περιοχής, οι οποίες γίνονται ελκυστικές διαμέσου της συνεχούς βελτίωσης τους και έχουν απήχηση εκτός των ορίων της Περιφέρειας. Η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση και την προβολή αυτών των εκδηλώσεων, ενώ σημαντική είναι και η συνεισφορά των τοπικών φορέων (ΟΤΑ, πολιτιστικοί σύλλογοι κ.α.).

Διασύνδεση μεταξύ τοπικής παραγωγής και αγροτουριστικού προϊόντος

Η υποστήριξη και ενίσχυση εκθέσεων και γιορτών (περιοδικών ή μη) καθ' όλη τη διάρκεια του έτους αποβλέπει στην προβολή των προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια.

Παράλληλα απαιτείται η ανάληψη ενεργειών κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στην Περιφέρεια, απευθυνόμενων προς τους επισκέπτες της περιοχής, με σκοπό την προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Σημαντικό μέλημα αποτελεί το να αποκτήσουν τα τοπικά προϊόντα και κυρίως τα αγροτικά (τυροκομικά, όσπρια, φρούτα, κ.λ.π.) αναγνωρίσιμη ταυτότητα αναφορικά με την ονομασία και την προέλευσή τους.

Τέλος ιδιαίτερη σημασία έχει διασύνδεση των τοπικών επιχειρήσεων και των παραγωγικών μονάδων καθώς και των πολιτιστικών και άλλων ομοειδών φορέων του αγροτικού μέσα από τη δημιουργία clusters. Το γεγονός αυτό αποσκοπεί στην ενίσχυση της σχέσης μεταξύ του τοπικού προϊόντος (παραγωγικού, πολιτιστικού) και των εμπλεκόμενων στην παραγωγή του, μέσα από την προώθηση σχετικών σχημάτων συνεργασίας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (συνέχεια)

Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών

Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο συνδέεται άμεσα με την ανάπλαση και αναβάθμιση οικισμών και ειδικότερα έργα που αφορούν στην αποκατάσταση κτιρίων που είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά και διατηρητέα ή πρόκειται για αξιόλογα κτίσματα παραδοσιακού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με ιδιαίτερα στοιχεία αισθητικής και ιστορικής αξίας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ : 67.170.500 €

ΣΤΟΧΟΙ - ΣΚΟΠΟΙ

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι :

- Η διατήρηση και διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η ενίσχυση της ελκτικότητας και της προβολής της Περιφέρειας.
- Η ένταξη του πολιτισμού στο τουριστικό προϊόν.
- Η συμβολή στην ενδυνάμωση της πολιτιστικής κουλτούρας.
- Η διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων.
- Η ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και κύρια των νέων.
- Η προώθηση και προβολή των τοπικών αγροτικών προϊόντων.
- Η προσέλκυση εμπορικών επισκεπτών - τουριστών.
- Η άμεση επαφή και γνωριμία των επισκεπτών με τα προϊόντα της περιοχής προσδίδοντάς τους ταυτόχρονα αναγνωρισιμότητα και αγοραστικό κύρος.
- Η συνεργασία μεταξύ ομοειδών φορέων και επιχειρηματιών.
- Η αναβάθμιση ζωτικών αγροτικών οικισμών
- Η ανάπλαση οικιστικών συνόλων και μονάδων με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ**
1.	**Ενίσχυση εκδηλώσεων τοπικού και υπερτοπικού χαρακτήρα**
1.1.	Πολιτιστικές εκδηλώσεις Αφορά στην οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, με έμφαση στις γνωστότερες από αυτές (ενδεικτικά αναφέρονται τα Πρέσπεια στη Φλώρινα, τα Λασσάνεια στην Κοζάνη, το River Party στο Νεστόριο Καστοριάς, οι εκδηλώσεις που γίνονται σε διάφορες περιοχές τον Δεκαπενταύγουστο – Βλάστη – Σαμαρίνα - Μικρόκαστρο). Η δράση θα ενισχύει προωθητικές ενέργειες - ενέργειες προβολής (έκδοση προγραμμάτων, εντύπων, αφισών, κλπ.), καθώς και δαπάνες διοργάνωσης ή υλοποίησης παράλληλων ειδικών εκδηλώσεων.
1.2.	Λαογραφικές εκδηλώσεις Αφορά κύρια στις λαογραφικές εκδηλώσεις υπερτοπικού χαρακτήρα στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (κυριότερη το καρναβάλι), ενισχύοντας ενέργειες προβολής και προώθησης (έντυπα, προγράμματα, ενημερωτικά και διαφημιστικά φυλλάδια, κ.α.), δαπάνες για τη διοργάνωση των εκδηλώσεων, διοργάνωση παράπλευρων εκδηλώσεων ειδικού περιεχομένου, δαπάνες φιλοξενίας (εάν υπάρχουν) κ.α.
2.	**Διασύνδεση τοπικής παραγωγής και αγροτουριστικού προϊόντος**
2.1.	Διοργάνωση εκθέσεων - γιορτών Αφορά στη διοργάνωση εκδηλώσεων κυρίως υπερτοπικού χαρακτήρα που πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους καθώς και γιορτών για την προώθηση τοπικών προϊόντων (π.χ. κρασιού στον Πελεκάνο, κάστανου στη Δαμασκηνιά Βοΐου, φασολιού στο Σισάνι, κερασιού στην Αμυγδαλιά). Στα πλαίσια αυτά είναι αναγκαία η οικονομική ενίσχυση των ανωτέρω για την έκδοση διαφημιστικού και ενημερωτικού υλικού, καθώς και για τις απαραίτητες ενέργειες διοργάνωσης.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
2.2.	Προώθηση τοπικών προϊόντων Αφορά στην οικονομική και οργανωτική στήριξη των υπαρχόντων γευσιγνωστικών εκδηλώσεων (αναφορικά π.χ. με τυροκομικά, κρασιά, τοπική κουζίνα κλπ.) αλλά και τη διοργάνωση νέων, μέσα από συνδυασμένες ενέργειες (π.χ. δωρεάν διανομή από ειδικά διαμορφωμένα κιόσκια διαφημιστικών συσκευασιών τοπικών προϊόντων) ειδικά κατά τη διάρκεια διεξαγωγής εκδηλώσεων μαζικής προσέλευσης, όπως οι Απόκριες.
2.3.	Απόκτηση ταυτότητας τοπικών προϊόντων Αφορά στις προπαρασκευαστικές ενέργειες – διαδικασίες για την προετοιμασία των φακέλων ονομασίας – προέλευσης των τοπικών προϊόντων, καθώς και την έκδοση εντύπων για την χρήση των προϊόντων.
2.4.	Διασύνδεση και δικτύωση ομοειδών φορέων Αφορά στην υλοποίηση συνεργασιών για την προώθηση στην αγορά τοπικών προϊόντων μέσα από τις τουριστικές επιχειρήσεις και τις αντίστοιχες παραγωγικές δραστηριότητες (π.χ. αποκλειστική προμήθεια ειδών σίτισης παραδοσιακού κυρίως χαρακτήρα σε καταλύματα, ειδών λαϊκής τέχνης σε χώρους προσέλκυσης επισκεπτών και ανάπτυξης δραστηριοτήτων κλπ.). Παράλληλα οι συνεργασίες μεταξύ φορέων με κοινές ή παραπλήσιες δραστηριότητες σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος πρόκειται να ενισχύσουν την κινητικότητα των αντίστοιχων δομών καθώς και την αποτελεσματικότητά τους, αποσκοπώντας στην παγίωση συνεργασιών ευρύτερα των ορίων της Περιφέρειας.
3.	**Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών**
3.1	Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων ιδιωτικών κτιρίων Αφορά ιδιωτικά κτίρια και ειδικότερα παρεμβάσεις αποκλειστικά στις εξωτερικές τους όψεις και όχι μετατροπές στο εσωτερικό τους.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ
3.2	Αποκατάσταση κτιρίων για κοινωφελή χρήση Αφορά στην αποκατάσταση παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων ή κτισμάτων με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα οποία με τη χρήση τους θα προσδίδουν προσθετική αξία και λειτουργούν συμπληρωματικά με άλλες ενέργειες στην ανάδειξη και ανάπλαση των οικισμών. Τα κτίρια αυτά θα χρησιμοποιηθούν για κοινωφελείς σκοπούς (π.χ. βιβλιοθήκες, μουσεία, πολιτιστικά κέντρα, χώροι πολλαπλών δραστηριοτήτων κλπ.)
3.3	Αποκατάσταση κτισμάτων στα οποία υπήρχε ή υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα Αφορά στην αποκατάσταση παραδοσιακών κτισμάτων στα οποία υπήρχε ή υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα (π.χ. ελαιοτριβεία, πατητήρια, μύλοι κλπ.) με σκοπό να γίνουν επισκέψιμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ... 2

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ 8

2.1. ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΗ ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 8

2.2. ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 11

3. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ 19

4. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ 22

5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 23

6. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 24

7. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΖΩΝΗ 25

8. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ 26

9. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ 32

10. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ 69

11. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ 73

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ο γεωργικός τομέας, αν και κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία και την απασχόληση της Περιφέρειας, ακολουθεί σταδιακά φθίνουσα πορεία. Παρόλα αυτά διατηρεί σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας, όσο και σαν παράγοντας κοινωνικής συνοχής, κυρίως στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Συμμετέχει σε σημαντικό βαθμό (15%) στη διαμόρφωση του περιφερειακού ακαθάριστου προϊόντος (ΑΕΠ).

Σε επίπεδο Νομών υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση και συγκεκριμένα στο νομό Φλώρινας η συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΕΠ είναι 26%, στο νομό Γρεβενών 24%, στο νομό Καστοριάς 18% και στο νομό Κοζάνης 8%.

Τα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη του τομέα χαρακτηρίζονται από:

- ✓ *Δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες.*
- ✓ *Γηρασμένο - ποσοστό άνω των 40 ετών περίπου 55% - και ανεπαρκώς κατηρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, 93% διαθέτουν μόνο βασική εκπαίδευση.*
- ✓ *Σταδιακή μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα, που σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις ανέρχεται στο 16,6%.*
- ✓ *Το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι περίπου 30.000 από τις οποίες οι 11.000 αφορούν κτηνοτροφική παραγωγή.*
- ✓ *Ραγδαία είναι η μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η οποία την εικοσαετία 1980 – 2000 ανήλθε στο 32,6%, ενώ οι*

κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν για το ίδιο διάστημα κατά 74%.

- ✓ *Το μέσο μέγεθος της καλλιεργούμενης έκτασης ανά εκμετάλλευση είναι υψηλότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας, (71,4 στρ./εκμετάλλευση ενώ Μ.Ο. χώρας 44,16 και Ε.Ε. 182 στρ.).*
- ✓ *Την σχεδόν σταθερή διαχρονικά μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο.*
- ✓ *Τη στρεβλή διάρθρωση της ιδιοκτησίας καθώς το 50% σχεδόν της γεωργικής γης κατέχεται από μη αγρότες και αξιοποιείται κατόπιν εκμίσθωσης, επιβαρύνοντας σημαντικά το κόστος παραγωγής.*
- ✓ *Την αύξηση του μέσου αριθμού των αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση από 8,5 σε 11,8 μεταξύ 1990 και 2000.*
- ✓ *Η καλλιεργούμενη γεωργική γη καταλαμβάνει έκταση 2.208.600 στρέμματα, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (20% στην Περιφέρεια έναντι 33% περίπου για όλη την επικράτεια).*
- ✓ *Έντονη κυριαρχία καλλιεργειών χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (σιτηρά 73%) και μεγάλος βαθμός υποαπασχόλησης των αγροτών.*
- ✓ *Χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή προστιθέμενη αξία του γεωργικού προϊόντος.*
- ✓ *Έντονη κυριαρχία της φυτικής παραγωγής έναντι της ζωικής. Η ακαθάριστη πρόσοδος από τη κτηνοτροφία υπολογίζεται στο 29,28% του συνόλου από τον πρωτογενή τομέα με τη φυτική να συμμετέχει με 70,7%.*
- ✓ *Καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων σε εργασία (π.χ. τα σιτηρά) και υποαπασχόληση του αγροτικού ανθρώπινου δυναμικού.*
- ✓ *Υψηλό κόστος παραγωγής.*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών έργων υποδομής και δικτύων διακίνησης, τυποποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.*
- ✓ *Έλλειψη επαρκών μηχανισμών υλοποίησης και στήριξης των αγροτικών μέτρων και προγραμμάτων. Μικρός αριθμός*

πιστοποιημένων μελετητών για σχέδια βελτίωσης και ανισομερής κατανομή στην Περιφέρεια.

- ✓ *Περιορισμένη έρευνα, ανεπαρκής διάχυση και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.*

Κύριες χρήσεις αγροτικής γης

Οι κύριες χρήσεις αγροτικής γης αφορούν αροτραίες καλλιέργειες ήτοι σιτηρά, μηδική, πρωτεϊνούχα φυτά, πατάτα, αρωματικά φυτά, ζωοτροφές και βιομηχανικά φυτά. Αποτελούν το 93% της καλλιεργούμενης γεωργικής γης, ενώ το υπόλοιπο 7% είναι δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπελώνες και άλλες πολυετείς φυτείες.

Κτηνοτροφική δραστηριότητα

Η ζωική παραγωγή χαρακτηρίζεται από τη σημαντική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων, τόσο στη βουτροφία (-74%), αλλά και στην αιγοπροβατοτροφία (-52%).

Παρόλα αυτά η αιγοπροβατοτροφία κατέχει την πλέον βαρύνουσα θέση, παρά τη μείωση του ζωικού πληθυσμού κατά 18% το διάστημα 1980 – 2000. Η αιγοπροβατοτροφία ασκείται κυρίως με παραδοσιακό – εκτατικό τρόπο και ελάχιστα σε σταβλισμένη – εντατική μορφή, σε αντίθεση με τη βοοτροφία, όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο.

Ο κλάδος της μελισσοκομίας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος, λόγω των κλιματολογικών συνθηκών.

Από τους άλλους κλάδους, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία είναι ελάχιστα ανεπτυγμένοι.

Ενδιαφέρον αποτελεί η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, ο οποίος συνδέεται άμεσα με τον κλάδο της γουνοποιίας.

Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Διαχρονικά παρατηρείται συνεχής αύξηση της καλλιέργειας των ξερικών σιτηρών, λόγω της πλήρους εκμηχάνισης της καλλιέργειας και της επιδότησης από την Ε.Ε. Έτσι, όταν το 1980 το σκληρό σιτάρι καλλιεργούνταν σε έκταση 83.000 στρ., το 1990 έφτασε τα 535.000 στρ. και από το 2000 και μέχρι σήμερα κυμαίνεται περίπου στα 610.000 στρ. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται σε εκτάσεις που ανέρχονται στο 34% του συνόλου της χώρας και το κριθάρι στο 25% αντίστοιχα.

Από τους πλέον δυναμικούς κλάδους, ξεχωρίζει η καλλιέργεια των φασολιών, ιδιαίτερα στους Ν. Φλώρινας και στο Ν. Καστοριάς περίπου 15.000 και 9.000 στρέμματα αντίστοιχα

Οπωρικά

Από τις δενδρώδεις καλλιέργειες, ξεχωρίζει η καλλιέργεια μήλων, αλλά και των ροδάκινων και αχλαδιών. Περίπου το 20% της μηλοκαλλιέργειας ολόκληρης της χώρας βρίσκεται στη Δυτική Μακεδονία, ενώ η παραγωγή ξεπερνά σε φυσιολογικές χρονιές τους 100.000 τόνους, αποφέροντας το 6% της Ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα στην Περιφέρεια, αν και καλύπτει το 1,2% των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται στροφή στο βιομηχανικό ροδάκινο σε συνεργασία με βιομηχανίες.

Παραγωγή ζωοτροφών

Ένα μεγάλο μέρος της γεωργικής γης (30% περίπου), αξιοποιείται παράγοντας πρώτες ύλες ζωοτροφών, συμπεριλαμβανομένου και του κριθαριού, οι οποίες καταναλώνονται εξ' ολοκλήρου σχεδόν σε τοπικό επίπεδο.

Κυριότεροι κλάδοι είναι ο αραβόσιτος, η μηδική και το κριθάρι όπως προαναφέρθηκε, ενώ σημαντική έκταση καταλαμβάνουν και τα κοφτολίβαδα, είτε ως συγκομισμένη ζωοτροφή είτε για απ' ευθείας βόσκηση.

Παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων

Τα πιστοποιημένα προϊόντα στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και τα πρότυπα, είναι τα ακόλουθα :

- ✓ *Τυρί φέτα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Αμυνταίου (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κρασιά Σιάτιστας (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Κρασιά Βελβεντού (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση) - (Πλακέ μεγαλόσπερμα και γίγαντες Ελέφαντες)*
- ✓ *Μήλα Βερμίου Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Οπωρικά Βελβεντού Κοζάνης (Ολοκληρωμένης Διαχείρισης – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)*
- ✓ *Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Τυρί Μπάντζο (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*
- ✓ *Μανούρι (Π.Ο.Π. – Ευρωπαϊκή Ένωση)*

Βιολογικά – Προωθούμενα προϊόντα

Τα κυριότερα βιολογικά παραγόμενα προϊόντα είναι ο Κρόκος, τα οπωρικά και αμπελοοινικά στο Ν. Κοζάνης, τα γαλακτοκομικά – τυροκομικά στο Ν. Γρεβενών, καθώς επίσης, τα κηπευτικά, οι ζωοτροφές και ορισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες σ' όλους γενικά τους Νομούς της Δυτικής Μακεδονίας.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2001 είχαν ενταχθεί στη Δυτ. Μακεδονία 22.250 στρέμματα. Το ίδιο διάστημα σ' ολόκληρη την Ελλάδα οι εκτάσεις που είχαν ενταχθεί στη βιοκαλλιέργεια ανέρχονται σε 311.182

στρέμματα. (Η Δυτική Μακεδονία με 7% σε σχέση με το σύνολο της χώρας, ή 1% της συνολικής γεωργικής γης στη Δυτική Μακεδονία).

Δάση - Οικοσυστήματα

Τα δάση της Περιφέρειας, λόγω της έκτασης και χωρικής συνέχειάς τους, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος. Σημαντική θεωρείται η συμβολή τους στη μείωση των χειμαρικών φαινομένων, στην προστασία των εδαφών από διαβρώσεις και στην αντιρρυπαντική δράση τους. Ο εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στο Ν. Γρεβενών είναι το σημαντικότερο δασικό οικοσύστημα. Άλλα σημαντικά δασικά οικοσυστήματα είναι αυτά του Βιτσίου, του Σινιάτσικου του Βούρινου και το δάσος των Πιερίων.

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Η ολοκλήρωση της Γ φάσης της μελέτης έγινε με την παρουσίαση σε δημόσια διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε στην πόλη των Γρεβενών στις 04/05/2007.

Στη διαβούλευση έγινε παρουσίαση των συμπερασμάτων από τις δύο προηγούμενες φάσεις της μελέτης και κατατέθηκε η τελική πρόταση για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Η ομάδα μελέτης έλαβε υπόψη όλες τις προτάσεις και παρατηρήσεις που κατατέθηκαν σε όλες τις διαδικασίες και κατέληξε στο τελικό κείμενο. Τα βασικά συμπεράσματα τα οποία συνθέτουν και την τελική πρόταση παραμένουν σε γενικές γραμμές τα ίδια με αυτά που διατυπώθηκαν στη Β φάση της μελέτης.

Κύρια παραγωγική κατεύθυνση του αγροτικού τομέα στην Περιφέρεια πρέπει να είναι η κτηνοτροφία και ιδιαίτερα η αιγοπροβατοτροφία. Ειδικότερα κατά κλάδο και κατά προϊόν η οριστική σύνθεση των εκτιμήσεων και προτάσεων είναι η εξής :

2.1. ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΗ ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

2.1.1. Αιγοπροβατοτροφία

Στην περιφέρεια εκτρέφονται (στοιχεία 2000) συνολικά 592.400 αιγοπρόβατα ή το 8% στο σύνολο της χώρας, (379.800 πρόβατα και 212.600 κατσίκια). Η διαχρονική μεταβολή στον αριθμό των ζώων και στον αριθμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δείχνει ότι ο τομέας αν και εμφανίζει μείωση του αριθμού των ζώων αναδιαρθρώνεται σε μεγαλύτερες και οικονομικότερες μονάδες.

Τα αιγοπρόβατα εκτρέφονται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς και σ' αυτούς που βρίσκονται στα όρια ορεινών ζωνών γιατί εκμεταλλεύονται τους διαθέσιμους βοσκότοπους. Η μορφή εκτροφής για τα αιγοπρόβατα είναι η ποιμενική (κοπαδιάρικη) ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή σε σταβλισμένες μορφές εκτροφής.

Η αιγοπροβατοτροφία, σε ελεύθερη ποιμενική μορφή ή σταβλισμένη, αποτελεί έναν κλάδο που δεν πρόκειται να επηρεασθεί αρνητικά από την εφαρμογή της Κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής. Αντίθετα με την σταδιακή μείωση των τιμών στα δημητριακά θα προμηθεύεται φθηνές πρώτες ύλες (ζωοτροφές) και κατά συνέπεια θα αποδίδει μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη στους κτηνοτρόφους.

2.1.2. Βοοτροφία

Στην περιφέρεια εκτρέφονται συνολικά 38.470 βοοειδή και ο κλάδος συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του πρωτογενή τομέα με ποσοστό 5,9%. Ο κλάδος σήμερα άρχισε να αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα για δυο κυρίως λόγους :

Πρώτον λόγω μείωσης των επιδοτήσεων με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ. Η μείωση των επιδοτήσεων αφορά τόσο την βοοτροφία γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης όσο και την κρεοπαραγωγική κατεύθυνση.

Δεύτερο λόγω του ανταγωνισμού από την παραγωγή γειτονικών βαλκανικών κυρίως χωρών. Η προμήθεια πρώτης ύλης από τις εγχώριες βιομηχανίες γάλατος γίνεται σε πολύ χαμηλότερη τιμή και το πρόβλημα εντείνεται με την ένταξη γειτονικών βαλκανικών χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ήδη πολλές κτηνοτροφικές μονάδες άρχισαν να αντιμετωπίζουν πρόβλημα διάθεσης του παραγόμενου γάλατος.

Οι προοπτικές της βοοτροφίας δεν είναι ενθαρρυντικές ούτε όμως και αποθαρρυντικές. Ο κλάδος μπορεί σταδιακά να ισορροπήσει και να προσαρμοσθεί στο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Ποιότητα σταυλικών εγκαταστάσεων, κόστος ζωοτροφών και συλλογική οργάνωση των παραγωγών αποτελούν προτεραιότητες για τον κλάδο.

2.1.3. Γουνοφόρα ζώα

Η περιφέρεια είναι γνωστή για την επεξεργασία της γούνας και την παραγωγή προϊόντων γούνας κυρίως στον άξονα Καστοριά Σιάτιστα. Το συντριπτικό ποσοστό της πρώτης ύλης είναι εισαγόμενη και μόνο ένα μικρό μέρος παράγεται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων.

Το μεγάλο πρόβλημα στην διάδοση της εκτροφής που ήταν η διασφάλιση τροφής για τα ζώα, αντιμετωπίσθηκε με την ίδρυση, μέσω του τομεακού προγράμματος LEADER II, μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα.

Σήμερα εκτρέφονται περί τις 20.000 αναπαραγωγικά ζώα και η τάση που διαφαίνεται είναι ότι θα αυξηθούν με το στόχο των 50.000 ζώων να είναι ρεαλιστικός.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος είναι η χωροθέτηση ζωνών για εγκατάσταση μονάδων και η διαχείριση των υπολειμμάτων μετά τη θανάτωση των ζώων.

Απαραίτητο επίσης κρίνεται, να δημιουργηθεί ένα κέντρο εκτροφής γουνοφόρων ζώων, που θα στηρίζει και θα προωθεί τον κλάδο, τόσο για τεχνικά θέματα όσο και για θέματα ποιότητας της παραγωγής.

2.1.4. Βιολογική κτηνοτροφία

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η βιολογική κτηνοτροφία άρχισε να αναπτύσσεται μετά το 2000 σύμφωνα με τον κανονισμό 1257/91. Την μεγαλύτερη ανάπτυξη γνώρισε στο νομό Γρεβενών ο οποίος μπορεί να χαρακτηρισθεί σαν πρωτοπόρος σε εθνικό επίπεδο.

Μονάδες παραγωγής πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων κτηνοτροφικής παραγωγής λειτουργούν με επιτυχία στο νομό Γρεβενών και στο νομό Κοζάνης.

Οι προοπτικές ανάπτυξης της βιολογικής κτηνοτροφίας είναι ιδιαίτερα θετικές για την περιφέρεια και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές. Με λίγη, σχετικά, προσπάθεια το μεγαλύτερο μέρος της ποιμενικής κτηνοτροφικής παραγωγής μπορεί να πιστοποιηθεί σαν βιολογικό.

Το πρώτο πρόβλημα, εκτός αυτών που αναφέρονται στο ΕΣΣΑΑ, που πρέπει να αντιμετωπισθεί είναι η διασφάλιση σφαγειοτεχνικής υποδομής, για βιολογικά εκτρεφόμενα ζώα, είτε με την ίδρυση νέων σφαγείων, είτε με την προσθήκη γραμμής σε υπάρχοντα, καθώς επίσης και άλλες δομές εμπορίας και διάθεσης της παραγωγής. Απαραίτητη ακόμα κρίνεται η συλλογική δράση σ' ολόκληρο τον τομέα.

2.1.5. Άλλοι κλάδοι

Οι άλλοι κλάδοι χοιροτροφία, πτηνοτροφία, μελισσοκομία κ.λπ. δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το σύνολο της περιφέρειας, εκτός σημειακών εξαιρέσεων.

Τα τελευταία χρόνια εκδηλώνεται ενδιαφέρον για επενδύσεις στη μελισσοκομία.

2.2. ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

2.2.1. Δημητριακά

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται σιτοπαραγωγός περιφέρεια. Τα καλλιεργούμενα είδη αφορούν σιτάρι σκληρό, σιτάρι μαλακό, κριθάρι, σίκαλη – βρώμη, καλαμπόκι. Με την μείωση των επιδοτήσεων λόγω της νέας ΚΑΠ τα δημητριακά θα αντιμετωπίζουν σταδιακά πρόβλημα. Το πρόβλημα θα είναι έντονο στο σκληρό σιτάρι.Οι καλλιεργούμενες με δημητριακά εκτάσεις είναι τεράστιες και δεν μπορούν να αντικατασταθούν με άλλες καλλιέργειες. Οι εκτάσεις ή θα συνεχίσουν να καλλιεργούνται από μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις για μείωση του λειτουργικού κόστους ή θα περάσουν στην αγρανάπαυση.

2.2.2. Σιτάρι σκληρό

Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 608.400 στρέμ. Με την αποδέσμευση των επιδοτήσεων από την παραγωγή είναι προφανές ότι η καλλιέργεια σκληρού σιταριού θα έχει την μικρότερη οικονομική απόδοση από τα άλλα σιτηρά και φυσικά δεν υπάρχει λόγος για τη συνέχισή της. Δεδομένης της τεράστιας έκτασης που καλλιεργείται είναι φανερό ότι οι οικονομικές συνέπειες, μέχρι να επέλθει νέα ισορροπία, θα είναι ιδιαίτερα αισθητές στην περιφέρεια.

2.2.3. Σιτάρι μαλακό

Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 646.200 στρέμ. Αποτελεί την παραδοσιακή εκτατική καλλιέργεια και θα συνεχίσει , λόγω της συγκεκριμένης διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και των φυσικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας να αποτελεί την κυρίαρχη από άποψη μεγέθους καλλιέργεια αν και η στρεμματική απόδοσή της είναι χαμηλή.

2.2.4. Κριθάρι – Σίκαλη - Βρώμη

Το κριθάρι καλλιεργείται σαν ζωοτροφή σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 272.900 στρέμ. Αποτελεί μια από τις βασικές ζωοτροφές είτε αυτούσια είτε με την μορφή μιγμάτων και η επέκταση της με δεδομένη την μείωση των εκτάσεων που καλλιεργούνται με σκληρό σιτάρι είναι και εφικτή και επιθυμητή.

Η σίκαλη και η βρώμη αποτελούν παραδοσιακές ζωοτροφές στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Τα τρία είδη θα συνεχίσουν να καλλιεργούνται, στον ίδιο και μεγαλύτερο βαθμό σαν ζωοτροφές αλλά και σαν αμειψισπορά στα πλαίσια εναλλαγής των καλλιεργειών.

2.2.5. Καλαμπόκι

Το καλαμπόκι καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 160.500 στρεμ. Αποτελεί την δυναμικότερη καλλιέργεια από όλα τα σιτηρά όπως διαπιστώνεται από την σχέση καλλιεργούμενων εκτάσεων και οικονομικών αποτελεσμάτων. Η συμβολή του στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας είναι καθοριστική αφού αποτελεί την βάση κάθε σιτηρεσίου ζώων. Εκτός από την ξηρή μορφή του ως καρπού μπορεί να αξιοποιηθεί και στην χλωρή μορφή ως ενσίρωμα.

Η καλλιέργεια του καλαμποκιού έχει περιθώρια να επεκταθεί και να αντικαταστήσει αποδεσμευόμενες από άλλες καλλιέργειες (π.χ. τεύτλα, καπνός), εκτάσεις, οι οποίες είναι αρδευόμενες εφόσον μπορεί να ανταγωνισθεί στην τιμή την παραγωγή των γειτονικών βαλκανικών χωρών.

2.2.6. Καπνός

Η καλλιέργεια καπνού αποτελούσε τη δυναμικότερη καλλιέργεια κυρίως στις μειονεκτικές και ημιορεινές περιοχές της περιφέρειας. Οι δήμοι με μεγάλο βαθμό οικονομικής εξάρτησης από την καλλιέργεια καπνού είναι : Δεσκάτης, Βεντζίων, Γρεβενών, Χασίων, Ηρακλειωτών, Τσοτυλίου, Νεάπολης, Σερβίων, Ελίμειας, Αιανής Καμβουνίων.

Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση (στοιχεία του 2004) ήταν 29.420 στρέμματα.

Σύμφωνα με τη νέα ΚΑΠ, από την καλλιεργητική περίοδο 2006 η κοινοτική ενίσχυση στην καλλιέργεια καπνού αποδεσμεύεται από την παραγωγή. Οι συνέπειες αυτής εξέλιξης ήδη είναι ορατές αφού οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στην περιφέρεια για το 2006 έχουν μειωθεί σημαντικά και η μείωση θα συνεχισθεί.

Η συμβολαιακή γεωργία θα αποτελεί το κυρίαρχο μοντέλο σχέσεων πρωτογενούς παραγωγής και εμπορίας μεταποίησης.

Οι αποδεσμευόμενες από την καπνοκαλλιέργεια εκτάσεις προτείνεται να αξιοποιηθούν για την καλλιέργεια ζωοτροφών και, αρωματικών φυτών.

2.2.7. Τεύτλα

Η πορεία της καλλιέργειας ακολουθεί φθίνουσα πορεία και δεν μπορεί να επηρεασθεί ή να ανατραπεί σε τοπικό επίπεδο αφού η πολιτική για τη ζάχαρη επηρεάζεται άμεσα από τις αποφάσεις για μείωση των επιδοτήσεων σε επίπεδο ΕΕ. Στην περιφέρεια καλλιεργούνταν περίπου 39.220 στρέμματα

Οι αποδεσμευόμενες από την τευτλοκαλλιέργεια εκτάσεις οι οποίες είναι αρδευόμενες προτείνεται να αξιοποιηθούν για την παραγωγή ζωοτροφών και υπαίθριων λαχανικών όπως πατάτα, κρεμμύδια κ. λ. π .

2.2.8. Λοιμώνες και σανοδοτικά φυτά

<u>Μηδική</u>

Η μηδική (τριφύλλι) αποτελεί το σημαντικότερο από τα σανοδοτικά φυτά, καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 112.800 στρεμ. η στο 5,11% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 4,31%.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής αποθηκεύεται σε αποξηραμένη μορφή από τις κτηνοτροφικές μονάδες και χρησιμοποιείται σαν ζωοτροφή. και αυτό αποτελεί ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί με άλλα κριτήρια από αυτά που επικρατούν.

Η παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών εκτός από την μορφή της ξηρής χορτονομής, θα πρέπει να αξιοποιηθεί και σε άλλες μορφές, με σκοπό την παραγωγή διάφορων προϊόντων που θα αποτελούν τη βάση διατροφής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Με την περαιτέρω αξιοποίηση της μηδικής σε χλωρή μορφή ελαχιστοποιείται και ο βαθμός εξάρτησης της παραγωγής από τις καιρικές συνθήκες.

2.2.9. Δενδρώδεις καλλιέργειες

Αφορούν κυρίως μήλα και σε μικρότερο βαθμό ροδάκινα. Η Περιφέρεια είναι μεγάλη παραγωγός μήλων σε εθνικό επίπεδο. Καλλιεργούνται σε 26.706 στρέμματα ή το 1,21% της συνολικής γεωργικής γης και αποδίδουν το 6,18% του ακαθάριστου αγροτικού εισοδήματος της περιφέρειας. Η μηλοπαραγωγή στην περιφέρεια εκτιμάται ότι όχι μόνο μπορεί να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί.

Από τις άλλες δενδρώδεις καλλιέργειες ξεχωρίζουν τα ροδάκινα (11.915 στρέμ.) που καλλιεργούνται σε δύο ζώνες. Στην παραλίμνια περιοχή της Βεγορίτιδας (νομός Φλώρινας) και στο δήμο Βελβεντού, (νομός Κοζάνης). Τα ροδάκινα αφορούν κυρίως επιτραπέζιες ποικιλίες. Προώθηση ποικιλιών για βιομηχανική χρήση προτείνεται μόνο μετά από μακροχρόνια συμβόλαια.

Από τις άλλες δενδρώδεις καλλιέργειες (κερασιές, αχλαδιές κ.λ.π.) καλλιεργούνται μικρές μόνο εκτάσεις, με περιορισμένο οικονομικό ενδιαφέρον, σε όλη την περιφέρεια και η παραγωγή διοχετεύεται τοπικά μέσω των λαϊκών αγορών.

Εναλλακτική καλλιέργεια για αποδεσμευόμενες από την καλλιέργεια σκληρού σίτου εκτάσεις ή σε εκτάσεις όπου σταματά η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί η καλλιέργεια της καστανιάς, η οποία σαν αυτοφυές δασικό είδος, είναι διαδεδομένο σε πολλά ορεινά τμήματα (περιοχές Βοίου – Γράμμου, Μουρικίου, Καστανιάς) της περιφέρειας. Παρά τις θετικές προοπτικές για τη διάθεση του προϊόντος δεν αναπτύχθηκαν συστηματικοί δενδρώνες.

Μια καλλιέργεια η οποία έχει προοπτικές ανάπτυξης (λόγω μικροκλίματος) στις περιοχές των Δήμων Τσοτυλίου και Σερβίων είναι τα δαμάσκηνα για ξήρανση. Η συγκεκριμένη καλλιέργεια μπορεί να αναπτυχθεί στο βαθμό που οργανωθούν υποδομές επεξεργασίας (ξήρανσης) και εμπορίας είτε από μεμονωμένους παραγωγούς είτε από ομάδες παραγωγών ή συνεταιρισμούς.

2.2.10. Όσπρια

Αφορούν αποκλειστικά τα φασόλια αφού τα άλλα είδη οσπρίων καλλιεργούνται σε ελάχιστες εκτάσεις. Συνολικά στην περιφέρεια καλλιεργούνται 26.250 στρέμ.

φασολιών ή το 1,19% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχουν στη διαμόρφωση της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου κατά 3,41%.

Η μεγαλύτερη παραγωγή αφορά τις περιοχές Πρεσπών και Καστοριάς (νομός Φλώρινας15.100 στρέμ, νομός Καστοριάς 9.100 στρέμματα) και κατά δεύτερο λόγο μεμονωμένους οικισμούς με παράδοση στην καλλιέργεια όπως Γέρμα νομού Καστοριάς, Σισάνι νομού Κοζάνης, Βαρικό νομού Φλώρινας και Σπήλαιο νομού Γρεβενών.

Η απουσία συλλογικής οργανωμένης παρέμβασης και η έλλειψη μηχανισμού ελέγχου, έχει μακροχρόνια αρνητικές επιπτώσεις κυρίως στο όνομα του προϊόντος γιατί υπάρχει η δυνατότητα προσμίξεων με προϊόντα από χώρες φθηνού κόστους αλλά με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και αμφιβόλου ποιότητας.

Η καλλιέργεια έχει θετικές προοπτικές εφόσον τηρηθούν κάποιες προυποθέσεις όπως :

- *Πιστοποίηση γενετικού υλικού*
- *Ολοκληρωμένη διαχείριση στη παραγωγή*
- *Έλεγχος των παραγόμενων ποσοτήτων*
- *Τυποποίηση του προϊόντος*
- *Συνεργασία των παραγωγών*

Υπάρχουν επίσης πολύ καλές προοπτικές στην παραγωγή βιολογικών φασολιών ειδικά στη ζώνη των Πρεσπών λόγω του ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος της περιοχής.

2.2.11. Αμπέλια

Ο κλάδος της αμπελοκαλλιέργειας στην περιφέρεια, αφορά αποκλειστικά οινοποιήσιμες ποικιλίες σταφυλιών. Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση (στοιχεία 2004) είναι 24.700 στρέμ. ή το 1,12% της συνολικής γεωργικής γης ενώ η παραγωγή σταφυλιών για οινοποίηση συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του γεωργικού εισοδήματος κατά 2,29%.

Ευρύτερα γνωστά είναι τρία επώνυμα τοπικά κρασιά.

- *Το κρασί Αμυνταίου, (VQPRD – Ευρωπαϊκή Ένωση) που παράγεται σε μεγάλη κλίμακα.*

- *Το λιαστό κρασί Σιάτιστας,(Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) παράγεται σε καθαρά τοπική κλίμακα.*
- *Κρασιά Βελβεντού, (Τοπικός Οίνος – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).*

Εκτός από την περιοχή Αμυνταίου όπου λειτουργούν οινοποιεία βιομηχανικής μορφής με χρηματοδότηση προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας και κυρίως το LEADER ΚΑΙ ΟΠΑΑΧ αλλά και χωρίς χρηματοδοτικά προγράμματα, ιδρύθηκαν αρκετά οινοποιεία κλίμακας «αγροκτήματος» σε όλη σχεδόν την περιφέρεια.

Η ίδρυση μικρών οινοποιείων τοπικής εμβέλειας που θα αξιοποιούν την συμβατική τοπική παραγωγή και την παραγωγή από βιολογικές καλλιέργειες, είναι επιθυμητή όχι για αυτή καθ' εαυτή την παραγωγή αλλά γιατί συνδέεται με την όποια τουριστική κίνηση της περιφέρειας, αφού τα τοπικά κρασιά αποτελούν μέρος της τοπικής γευσιγνωσίας την οποία κάθε περιοχή προσπαθεί να αναδείξει και να αξιοποιήσει.

Η προς αναθεώρηση Κοινή Ευρωπαϊκή πολιτική για τον αμπελοοινικό τομέα δεν θα επηρεάσει σοβαρά την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

2.2.12. Λοιπά οπωροκηπευτικά

Από τα λοιπά οπωροκηπευτικά διακρίνονται με σειρά σπουδαιότητας τα εξής :

Πατάτα. Καλλιεργείται σε όλη την περιφέρεια σε συνολική έκταση 16.920 στρέμ. και συμμετέχει με 4,41% στη διαμόρφωση της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου. Συγκέντρωση της καλλιέργειας σε επίπεδο οικισμού ή δήμου δεν παρατηρείται για το λόγο αυτό δεν οργανώθηκαν συνεταιρισμοί πατατοπαραγωγών. Έχουν υλοποιηθεί με τη χρηματοδότηση προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας (LEADER, ΟΠΑΑΧ) επενδύσεις σε ψυγεία διαλογητήρια αλλά φαίνεται ότι υπάρχει επί πλέον ανάγκη για ίδρυση μονάδων διαλογής και συντήρησης.

Τα τελευταία χρόνια διαδίδεται σε σημαντικό βαθμό η συμβολαιακή καλλιέργεια.

Κηπευτικά. Καλλιεργούνται σε όλη την περιφέρεια σε έκταση 17.900 στρεμ. ή το 0,81% της συνολικής γεωργικής γης και συμμετέχουν με 3,73% στη διαμόρφωση της ακαθάριστης γεωργικής προσόδου. Καλλιεργούνται όλα τα είδη που επιτρέπουν

τα εδαφοκλιματικά δεδομένα και η διάθεσή τους γίνεται στην τοπική αγορά ή για ίδια κατανάλωση των αγροτικών νοικοκυριών.

Λόγω κλιματικών συνθηκών δεν έχουμε καλλιέργειες υπό κάλυψη (θερμοκήπια). Σε επίπεδο μελέτης έγιναν προτάσεις για την ίδρυση θερμοκηπιακών μονάδων με την αξιοποίηση της απορριπτόμενης από τη ΔΕΗ θερμικής ενέργειας αλλά δεν έχουν υλοποιηθεί. Οι συγκεκριμένες μονάδες απαιτούν βαριές κατασκευές με υψηλό κόστος και αυτό λειτουργεί αποτρεπτικά για τους αγρότες.

Γενική διαπίστωση και ταυτόχρονα δυνατότητα είναι ότι η περιφέρεια είναι ελλειμματική σε μεγάλο βαθμό στα κηπευτικά όχι μόνο στα εκτός εποχής αλλά και στα εποχικά.

2.2.13. Βιολογική γεωργία

Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα που παράγονται βιολογικά είναι Κρόκος, οπωροκηπευτικά, σταφύλια και ζωοτροφές.

Υπάρχουν επίσης θετικές προοπτικές για την βιολογική παραγωγή πατάτας και κυρίως πατατόσπορου στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας.

Τα επόμενα χρόνια αναμένεται αύξηση των επιδοτούμενων εκτάσεων με βιολογικές καλλιέργειες και ειδικότερα ετήσιων καλλιεργειών, μια τάση που ήδη παρατηρείται και που θα ενταθεί με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ.

Για τη βιολογική παραγωγή αγροτικών προϊόντων έχει συσσωρευτεί σημαντική γνώση, κυρίως από νέους αγρότες. Η αύξηση του αριθμού των βιοκαλλιεργητών θα βοηθήσει στη ίδρυση και λειτουργία συλλογικών μορφών παρέμβασης(εταιρείες, συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών) στην τυποποίηση και εμπορία των παραγόμενων προϊόντων.

2.2.14. Αρωματικά φυτά – φαρμακευτικά φυτά

Η περιφέρεια στον τομέα των αρωματικών - φαρμακευτικών φυτών ταυτίστηκε με την παραγωγή κρόκου ο οποίος είναι πιστοποιημένο προϊόν (ΠΟΠ – Ευρωπαϊκή Ένωση). Ο κρόκος, καλλιεργείται σχεδόν αποκλειστικά στον δήμο Ελίμειας και αποτελεί το γνωστό επώνυμο προϊόν. Υπάρχουν όμως και άλλα είδη αρωματικών φυτών είτε αυτοφυή είτε καλλιεργούμενα τα οποία μπορούν να δώσουν ικανοποιητικό εισόδημα δεδομένου ότι παρουσιάζουν υψηλή προστιθέμενη αξία.

Οι προοπτικές επέκτασης των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι θετικές δεδομένου ότι θα αποδεσμευτούν πολλές εκτάσεις που σήμερα καλλιεργούνται με σκληρό σιτάρι και καπνό.

Σε πρώτη φάση εκτιμάται ότι η καλλιέργεια Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών μπορεί να έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα προς άλλες κύριες αγροτικές δραστηριότητες και δεν μπορεί να αποτελέσει κύρια παραγωγική δραστηριότητα .

2.2.15. Ενεργειακά φυτά

Τα ενεργειακά φυτά αποτελούν μια εναλλακτική λύση στις αγροτικές καλλιέργειες, για να αντισταθμισθεί η απώλεια γεωργικού εισοδήματος από την μείωση ή ακόμη και εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών όπως τα ζαχαρότευτλα, ο καπνός, τα σιτηρά κ.λ.π.

Σήμερα η παραγωγή βιοκαυσίμων μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται σε πιλοτικό στάδιο και δεν είναι ώριμες οι συνθήκες για εκτεταμένη καλλιέργεια ενεργειακών φυτών στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας θεωρητικά μπορεί να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παραγωγή βιοκαυσίμων λόγω της λειτουργίας των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ οι οποίες καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες υγρών καυσίμων κάθε χρόνο.

2.2.16. Τρούφα

Σε ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις, όλης της περιφέρειας, όπου τα δρυοδάση αποτελούν το πλέον δεδομένο δασικό είδος, η συλλογή αυτοφυών μανιταριών αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα είτε για αυτοκατανάλωση είτε για συμπληρωματικό εισόδημα.

Η τρούφα, υπόγειο μανιτάρι, αποτελεί εναλλακτική καλλιέργεια και μπορεί να υποκαταστήσει ένα μέρος του γεωργικού εισοδήματος μετά την μείωση των επιδοτήσεων. Η καλλιέργεια της τρούφας αποτελεί μια νέα καινοτόμο αγροτική δραστηριότητα κυρίως για τις ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές της περιφέρειας.

Είναι φανερό ότι η καλλιέργεια βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο και θα χρειασθεί χρόνος μέχρι να γίνουν γνωστά τα παραγωγικά αποτελέσματα και να ενσωματωθεί στην καθημερινή γεωργική πρακτική.

3. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Βασικό στόχο του προγράμματος, αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, μέσω καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα βιώσιμων διαχειριστικών πρακτικών

1ος Στρατηγικός στόχος : Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων για την παραγωγή πιστοποιημένων ποιοτικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας

Ο στόχος αυτός αναφέρεται στην ικανότητα των επιλεγμένων περιοχών να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της αγοράς, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική τους βιωσιμότητα.

2ος Στρατηγικός Στόχος : Η υιοθέτηση αμοιβαία επωφελούμενων περιβαλλοντικών – οικονομικών μεθόδων παραγωγής στην κατεύθυνση διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της συνολικής ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου.

Ο 2ος στρατηγικός στόχος επικεντρώνεται στη διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και περιβαλλοντικής ωφέλειας. Σ' ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων αλλά και ο δασικός τομέας είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της αγοράς μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων, για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, μεθόδων επεξεργασίας και νέων τεχνολογιών.

<u>3ος Στρατηγικός Στόχος</u> : η διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού, ώστε να δοθεί προοπτική στην αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Ο στόχος αυτός ανταποκρίνεται στην ανάγκη να ληφθούν πρόσθετα μέτρα για τις αλλαγές σε αγροτικές περιοχές, προκειμένου να υποβοηθηθεί η διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων. Εξυπηρετεί την προτεραιότητα δημιουργίας συνθηκών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται διαγραμματικά η προτεινόμενη στρατηγική του τοπικού προγράμματος για την πληρέστερη και εποπτικότερη κατανόηση του πλαισίου στο οποίο διαμορφώνεται, αλληλεπιδρά και επιχειρεί.

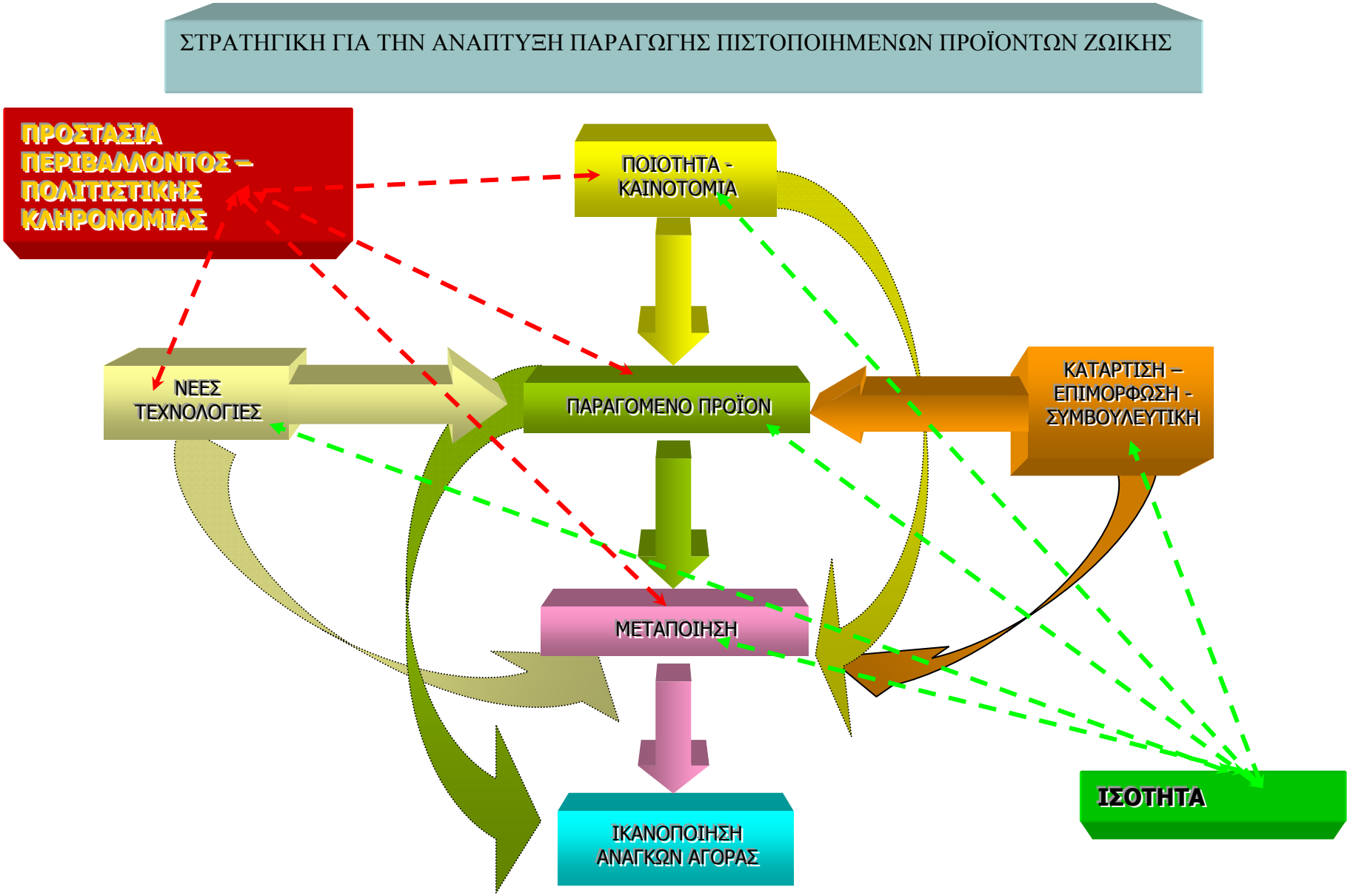
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΠΟΙΟΤΗΤΑ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ
ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΠΡΟΪΟΝ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΑΣ
ΙΣΟΤΗΤΑ

4. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Άξονας 1.	**Βελτίωση των διαρθρώσεων και της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου.**
Μέτρο 1.1.	Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.
Μέτρο 1.2.	Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων.
Μέτρο 1.3.	Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία.
Άξονας 2.	**Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα.**
Μέτρο 2.1.	Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών.
Μέτρο 2.2.	Αειφορική διαχείριση δασικής γης.
Άξονας 3.	**Αναβάθμιση της Ποιότητας ζωής και διαμόρφωση συνθηκών πολυαπασχόλησης.**
Μέτρο 3.1.	Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
Μέτρο 3.2.	Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.

5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΖΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΙ/ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ
1η	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΝΤΖΙΟΥ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΣΚΑΤΗΣ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ
	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΣΙΩΝ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ
2η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΚΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
3η	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΒΙΤΣΙΟΥ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΕΔΝΩΝ
	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΟΣ
4η	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ
5η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΑΝΗΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΜΕΙΑΣ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ
6η	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΜΙΟΥ
	ΚΟΖΑΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΕΤΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΩΤΑ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΡΙΚΟΥ
7η	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΝΩΝ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΗΣ
	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ

6. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Συνοπτικά το προτεινόμενο σχέδιο αναδιάρθρωσης καλλιεργειών της Δυτικής Μακεδονίας παρατίθεται ποσοτικοποιημένο στον πίνακα που ακολουθεί.

Α/Α	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ		ΑΥΞΗΣΗ-ΜΕΙΩΣΗ
		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ-ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ		
		(στρ.)	(%)	(στρ.)	(%)	(%)
1	*Σιτάρι μαλακό*	646.200	29,26	499.700	24,07	-146.500
2	*Κριθάρι*	272.900	12,36	272.900	13,14	0
3	*Σιτάρι σκληρό*	608.400	27,55	178.400	8,59	-430.000
4	*Σίκαλη- Βρώμη*	70.430	3,19	70.430	3,39	0
5	*Αραβόσιτος*	160.500	7,27	220.200	10,61	59.700
6	*Φασόλια -Άλλα όσπρια*	26.250	1,19	36.150	1,74	9.900
7	*Φακές*	1.010	0,05	1.010	0,05	0
8	*Καπνός*	29.420	1,33	5.020	0,24	-24.400
9	*Ζαχαρότευτλα*	39.220	1,78	20.420	0,98	-18.800
10	*Μηδική- Άλλα ψυχανθή*	112.800	5,11	227.400	10,95	114.600
11	*Πατάτες*	16.920	0,77	19.920	0,96	3.000
12	*Άμπελοι (για οίνο)*	24.700	1,12	24.700	1,19	0
13	*Κρόκος - Άλλα αρωματικά - φαρμακευτικά*	5.000	0,23	10.700	0,52	5.700
14	*Ενεργειακές καλλιέργειες*			59.100	2,85	59.100
15	*Καλλιέργεια τρούφας*			700	0,03	700
16	*Δασογεωργικά συστήματα*		0,00	115.800	5,58	115.800
17	*Κηπευτικά*	17.900	0,81	29.600	1,43	11.700
18	*Αχλαδιές*	2.250	0,10	2.250	0,11	0
19	*Μηλιές*	26.706	1,21	46.606	2,24	19.900
20	*Ροδακινιές*	11.915	0,54	16.915	0,81	5.000
21	*Αμυγδαλιές*	4.350	0,20	6.450	0,31	2.100
22	*Καρυδιές*	6.680	0,30	6.680	0,32	0
23	*Διάφορες Καλ/γειες*	73.999	3,35	53.999	2,60	-20.000
24	*Εγκαταλειμμένοι αγροί - Αγρανάπαυση*	51.050	2,31	151.050	7,28	100.000
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	**2.208.600**	**100**	**2.076.100**	**100**	

Σημείωση: Η διαφορά που προκύπτει αφορά διάφορα είδη και κλάδους της **"βιολογικής καλλιέργειας"**(132.500 στρ.)

7. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΖΩΝΗ

	(σε ευρώ)
ΖΩΝΗ 1	189.830.000
ΖΩΝΗ 2	45.648.000
ΖΩΝΗ 3	176.980.000
ΖΩΝΗ 4	34.206.000
ΖΩΝΗ 5	172.875.000
ΖΩΝΗ 6	138.930.500
ΖΩΝΗ 7	105.055.000
ΖΩΝΗ 8	234.856.000
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	**1.098.380.500**

8. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	**132.730.000**	**26.148.000**	**122.680.000**	**14.656.000**	**98.425.000**	**82.980.000**	**79.305.000**	**90.186.000**	**647.110.000**
Μέτρο 1.1:Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού	**10.580.000**	**4.098.000**	**9.430.000**	**2.156.000**	**11.475.000**	**7.380.000**	**4.405.000**	**10.286.000**	**59.810.000**
Δράση 1.1.1:Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτομιών πρακτικών στους τομείς τηε γεωργίας και της κτηνοτροφίας.	**2.800.000**	**640.000**	**2.400.000**	**620.000**	**3.200.000**	**2.400.000**	**740.000**	**3.200.000**	**16.000.000**
Ταχύρυθμα εκπαιδευτικά τμήματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.260.000	360.000	1.080.000	360.000	1.500.000	1.080.000	360.000	1.200.000	7.200.000
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.400.000	240.000	1.200.000	240.000	1.600.000	1.200.000	320.000	1.800.000	8.000.000
Ενημερωτικές ημερίδες-Ημερίδες	140.000	40.000	120.000	20.000	100.000	120.000	60.000	200.000	800.000
Δράση 1.1.2:Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	2.280.000	558.000	2.030.000	236.000	2.775.000	1.280.000	665.000	986.000	**10.810.000**
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	45.000	12.000	30.000	9.000	45.000	30.000	30.000	39.000	240.000
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	75.000	30.000	60.000	15.000	120.000	60.000	45.000	45.000	450.000
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.950.000	450.000	1.800.000	150.000	2.400.000	1.050.000	450.000	750.000	9.000.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	60.000	16.000	40.000	12.000	60.000	40.000	40.000	52.000	320.000
Δράσεις Ενημέρωσης Αγροτών	150.000	50.000	100.000	50.000	150.000	100.000	100.000	100.000	800.000
Δράση 1.1.3:Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών "e-Επιχειρείν"	5.500.000	2.900.000	5.000.000	1.300.000	5.500.000	3.700.000	3.000.000	6.100.000	**33.000.000**
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	2.000.000	400.000	1.500.000	300.000	2.000.000	700.000	500.000	600.000	8.000.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	3.500.000	2.500.000	3.500.000	1.000.000	3.500.000	3.000.000	2.500.000	5.500.000	25.000.000

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
Μέτρο 1.2:Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προιόντων.	**120.900.000**	**21.300.000**	**111.750.000**	**12.250.000**	**85.000.000**	**73.950.000**	**73.850.000**	**78.800.000**	**577.800.000**
Δράση 1.2.1:Αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλεύσεων	**49.800.000**	**13.950.000**	**41.500.000**	**6.500.000**	**53.750.000**	**43.000.000**	**36.500.000**	**53.400.000**	**298.400.000**
Εγκατάσταση νέων αγροτών	4.800.000	1.200.000	6.000.000	500.000	6.000.000	4.000.000	4.000.000	6.400.000	32.900.000
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	18.000.000	5.250.000	10.500.000	4.000.000	15.750.000	12.000.000	10.000.000	27.000.000	102.500.000
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	27.000.000	7.500.000	25.000.000	2.000.000	32.000.000	27.000.000	22.500.000	20.000.000	163.000.000
Δράση 1.2.2:Αύξηση της προστιθέμενης των γεωργικών και δασοκομικών προιόντων	**10.100.000**	**3.850.000**	**9.650.000**	**2.550.000**	**13.250.000**	**9.950.000**	**7.350.000**	**7.400.000**	**64.100.000**
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προιόντων	4.000.000	1.600.000	2.400.000	1.600.000	4.800.000	4.000.000	3.200.000	2.400.000	24.000.000
Σχεδιασμός νέων προιόντων	250.000	0	250.000	0	250.000	250.000	0	0	1.000.000
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προιόντων	2.000.000	1.000.000	3.000.000	400.000	3.000.000	1.000.000	2.000.000	1.600.000	14.000.000
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	500.000	0	300.000	0	800.000	300.000	100.000	0	2.000.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	150.000	50.000	100.000	50.000	200.000	200.000	150.000	100.000	1.000.000
Προώθηση εξαγωγών	300.000	100.000	200.000	100.000	400.000	400.000	300.000	200.000	2.000.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	1.000.000	300.000	2.000.000	300.000	2.000.000	2.000.000	500.000	1.000.000	9.100.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προιόντων	400.000	200.000	400.000	0	600.000	600.000	300.000	500.000	3.000.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.500.000	600.000	1.000.000	100.000	1.200.000	1.200.000	800.000	1.600.000	8.000.000
Δράση 1.2.3:Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικάσιας	**61.000.000**	**3.500.000**	**60.600.000**	**3.200.000**	**18.000.000**	**21.000.000**	**30.000.000**	**18.000.000**	**215.300.000**
Αγροτική οδοποιία	1.000.000	500.000	1.000.000	200.000	2.000.000	1.000.000	2.000.000	1.000.000	8.700.000
Αναδασμοί	5.000.000	1.000.000	5.000.000	0	1.000.000	2.000.000	4.000.000	2.000.000	20.000.000
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων	50.000.000	1.000.000	44.600.000	2.000.000	10.000.000	15.000.000	20.000.000	10.000.000	152.600.000
Παράλληλα έργα αναδασμού	5.000.000	1.000.000	10.000.000	1.000.000	5.000.000	3.000.000	4.000.000	5.000.000	34.000.000

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
Μέτρο 1.3: Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	**1.250.000**	**750.000**	**1.500.000**	**250.000**	**1.950.000**	**1.650.000**	**1.050.000**	**1.100.000**	**9.500.000**
Δράση 1.3.1:Προσαρμογή μεταποιήτων σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας	**500.000**	**300.000**	**600.000**	**100.000**	**800.000**	**700.000**	**400.000**	**400.000**	**3.800.000**
Δράση 1.3.2 : Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος	**500.000**	**300.000**	**600.000**	**100.000**	**800.000**	**700.000**	**400.000**	**400.000**	**3.800.000**
Δράση 1.3.3 : Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	**250.000**	**150.000**	**300.000**	**50.000**	**350.000**	**250.000**	**250.000**	**300.000**	**1.900.000**
ΑΞΟΝΑΣ 2:ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	**36.500.000**	**10.050.000**	**38.600.000**	**13.000.000**	**53.450.000**	**41.550.000**	**17.500.000**	**94.800.000**	**305.450.000**
Μέτρο 2.1:Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	**22.100.000**	**4.400.000**	**22.900.000**	**8.450.000**	**23.000.000**	**33.500.000**	**11.050.000**	**69.000.000**	**194.400.000**
Δράση 2.1.1:Γεωπεριβαλλοντικά μέτρα	**6.000.000**	**3.000.000**	**18.000.000**	**2.000.000**	**7.000.000**	**14.000.000**	**8.000.000**	**30.000.000**	**88.000.000**
Δράση 2.1.2:Καλή διάβρωση των ζώων	**13.000.000**	**1.000.000**	**3.000.000**	**500.000**	**15.000.000**	**1.000.000**	**3.000.000**	**25.000.000**	**61.500.000**
Δράση 2.1.3:Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές	**3.100.000**	**400.000**	**1.900.000**	**5.950.000**	**1.000.000**	**18.500.000**	**50.000**	**14.000.000**	**44.900.000**
Ενίσχυσηκτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαισθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	1.000.000	200.000	300.000	200.000	200.000	3.000.000	0	3.000.000	7.900.000
Έλεγχος καλαμιώνων	0	0	800.000	2.000.000	0	8.000.000	0	0	10.800.000
Ένισχυση φορέων διαχείρησης	0	0	350.000	1.500.000	0	3.500.000	0	5.000.000	10.350.000
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	1.000.000	0	200.000	200.000	400.000	1.000.000	0	3.000.000	5.800.000
Σημάνσεις	100.000	100.000	100.000	50.000	200.000	2.000.000	50.000	2.000.000	4.600.000
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	1.000.000	100.000	150.000	2.000.000	200.000	1.000.000	0	1.000.000	5.450.000

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
Μέτρο 2.2:Αειφορική διαχείρηση δασίκης γής	**14.400.000**	**5.650.000**	**15.700.000**	**4.550.000**	**30.450.000**	**8.050.000**	**6.450.000**	**25.800.000**	**111.050.000**
Δράση 2.2.1:Δάσωση γεωργικών ή μη εκτάσεων	**8.500.000**	**3.800.000**	**7.300.000**	**1.500.000**	**18.800.000**	**750.000**	**750.000**	**13.250.000**	**54.650.000**
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	500.000	100.000	100.000	100.000	300.000	100.000	200.000	100.000	1.500.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	300.000	50.000	50.000	50.000	150.000	50.000	100.000	50.000	800.000
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	700.000	150.000	150.000	150.000	350.000	150.000	250.000	100.000	2.000.000
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	2.000.000	1.000.000	2.000.000	200.000	3.000.000	300.000	200.000	3.000.000	11.700.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	5.000.000	2.500.000	5.000.000	1.000.000	15.000.000	150.000	0	10.000.000	38.650.000
Δράση 2.2.2:Αποκατάσταση δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης	**4.600.000**	**750.000**	**5.400.000**	**2.550.000**	**6.750.000**	**1.400.000**	**3.400.000**	**3.550.000**	**28.400.000**
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	100.000	50.000	1.000.000	500.000	1.000.000	50.000	500.000	150.000	3.350.000
Πυροσβεστικοί κρουνοί	200.000	100.000	500.000	1.000.000	200.000	100.000	500.000	400.000	3.000.000
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	100.000	0	500.000	0	200.000	200.000	500.000	300.000	1.800.000
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιάς, υπερβόσκηση κ.λ.π	3.000.000	500.000	2.000.000	1.000.000	3.000.000	1.000.000	500.000	1.450.000	12.450.000
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	300.000	50.000	0	0	100.000	0	100.000	450.000	1.000.000
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	300.000	0	200.000	0	200.000	0	100.000	200.000	1.000.000
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	400.000	50.000	1.000.000	50.000	50.000	50.000	1.000.000	400.000	3.000.000
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	200.000	0	200.000	0	2.000.000	0	200.000	200.000	2.800.000
Δράση 2.2.3:Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση με τις δασικές εκτάσεις	**1.300.000**	**1.100.000**	**3.000.000**	**500.000**	**4.900.000**	**5.900.000**	**2.300.000**	**9.000.000**	**28.000.000**
Δασικά χωριά	1.000.000	500.000	1.000.000	400.000	3.400.000	400.000	2.000.000	5.000.000	13.700.000
Χώροι ανάπαυσης	200.000	500.000	1.000.000	0	1.000.000	5.000.000	200.000	2.000.000	9.900.000
Σημάνσεις	100.000	100.000	1.000.000	100.000	500.000	500.000	100.000	2.000.000	4.400.000

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΞΟΝΑΣ 3:ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	**20.600.000**	**9.450.000**	**15.700.000**	**6.550.000**	**21.000.000**	**14.400.500**	**8.250.000**	**49.870.000**	**145.820.500**
Μέτρο 3.1:Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	**9.500.000**	**1.750.000**	**5.700.000**	**2.850.000**	**9.900.000**	**6.900.000**	**1.450.000**	**18.100.000**	**56.150.000**
Δράση 3.1.1:Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	**2.700.000**	**600.000**	**1.800.000**	**1.300.000**	**3.600.000**	**200.000**	**250.000**	**3.700.000**	**14.150.000**
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	100.000	100.000	100.000	500.000	1.000.000	100.000	0	0	1.900.000
Κέντρα πώλησης τοπικών προιόντων	100.000	0	200.000	100.000	100.000	100.000	0	200.000	800.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	2.500.000	500.000	1.500.000	0	2.500.000	0	250.000	3.000.000	10.250.000
Ενίσχυση συναιτεριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων	0	0	0	700.000	0	0	0	500.000	1.200.000
Δράση 3.1.2:Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	**3.300.000**	**650.000**	**1.900.000**	**550.000**	**2.300.000**	**3.700.000**	**1.200.000**	**8.400.000**	**22.000.000**
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προιόντων	200.000	150.000	200.000	50.000	200.000	1.500.000	0	200.000	2.500.000
Διαχείρηση τοπικών προιόντων μικρής κλίμακας	100.000	0	200.000	0	100.000	200.000	200.000	200.000	1.000.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών μικρής κλίμακας(παιδικοί σταθμοί, Υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες	3.000.000	500.000	1.500.000	500.000	2.000.000	2.000.000	1.000.000	8.000.000	18.500.000
Δράση 3.1.3:Ενίσχυση εναλλακτίκων τουριστικών δραστηριοτήτων	**3.500.000**	**500.000**	**2.000.000**	**1.000.000**	**4.000.000**	**3.000.000**	**0**	**6.000.000**	**20.000.000**
Τουριστικά καταλύμματα-υποδομές διημέρευσης	3.000.000	0	1.000.000	1.000.000	3.000.000	3.000.000	0	5.000.000	16.000.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	500.000	500.000	1.000.000	0	1.000.000	0	0	1.000.000	4.000.000

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΖΩΝΗ 1	ΖΩΝΗ 2	ΖΩΝΗ 3	ΖΩΝΗ 4	ΖΩΝΗ 5	ΖΩΝΗ 6	ΖΩΝΗ 7	ΖΩΝΗ 8	ΣΥΝΟΛΟ
Μέτρο 3.2:Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	**11.100.000**	**7.700.000**	**10.000.000**	**3.700.000**	**11.100.000**	**7.500.500**	**6.800.000**	**31.770.000**	**89.670.500**
Δράση 3.2.1:Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πλυθησμό	**2.500.000**	**1.000.000**	**2.500.000**	**500.000**	**3.000.000**	**1.500.000**	**3.000.000**	**8.500.000**	**22.500.000**
Δράση 3.2.2:Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικης κληρονομιάς-Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών	**8.600.000**	**6.700.000**	**7.500.000**	**3.200.000**	**8.100.000**	**6.000.500**	**3.800.000**	**23.270.000**	**67.170.500**
Μελέτες και έργα αναβάθμισης οικισμών	**5.500.000**	**2.000.000**	**5.500.000**	**1.000.000**	**5.500.000**	**2.000.000**	**1.500.000**	**10.000.000**	33.000.000
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	1.800.000	2.000.000	350.000	500.000	1.000.000	1.500.000	150.000	4.000.000	11.300.000
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	600.000	700.000	150.000	500.000	100.000	1.000.000	100.000	270.000	3.420.000
Γιορτές τοπικών προιόντων	500.000	1.000.000	1.000.000	800.000	1.000.000	1.000.000	2.000.000	8.000.000	15.300.000
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	200.000	1.000.000	500.000	400.000	500.000	500.500	50.000	1.000.000	4.150.500
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	**189.830.000**	**45.648.000**	**176.980.000**	**34.206.000**	**172.875.000**	**138.930.500**	**105.055.000**	**234.856.000**	**1.098.380.500**

9. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	**647.110.000**	**511.775.000**	**9.600.000**	**8.000.000**	**0**	**117.735.000**
Μέτρο 1.1. : Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού	**59.810.000**	**41.785.000**	**6.000.000**	**8.000.000**		**4.025.000**
Δράση 1.1.1 : Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας	**16.000.000**	**8.000.000**	**0**	**8.000.000**	**0**	
ΖΩΝΗ 1						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.260.000	1.260.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.400.000			1.400.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	140.000	140.000				
ΖΩΝΗ 2						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	360.000	360.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	240.000			240.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	40.000	40.000				
ΖΩΝΗ 3						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.080.000	1.080.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.200.000			1.200.000		

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	120.000	120.000				
ΖΩΝΗ 4						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	360.000	360.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	240.000			240.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	20.000	20.000				
ΖΩΝΗ 5						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.500.000	1.500.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.600.000			1.600.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 6						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.080.000	1.080.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.200.000			1.200.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	120.000	120.000				
ΖΩΝΗ 7						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	360.000	360.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	320.000			320.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	60.000	60.000				
ΛΟΙΠΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ						
Ταχύρυθμα εκπαιδευτυκα προγράμματα (ΚΕΓΕ ΔΗΜΗΤΡΑ)	1.200.000	1.200.000				
Σεμινάρια ΚΕΚ	1.800.000			1.800.000		
Ενημερωτικές ημερίδες - Ημερίδες	200.000	200.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Δράση 1.1.2 : Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	**10.810.000**	**8.785.000**	**0**	**0**		**2.025.000**
ΖΩΝΗ 1						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	45.000	45.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	75.000	37.500				37.500
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.950.000	1.560.000				390.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	60.000	60.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	150.000	150.000				
ΖΩΝΗ 2						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	12.000	12.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	30.000	15.000				15.000
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	450.000	360.000				90.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	16.000	16.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	50.000	50.000				
ΖΩΝΗ 3						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	30.000	30.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	60.000	30.000				30.000
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.800.000	1.440.000				360.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	40.000	40.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 4						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	9.000	9.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	15.000	7.500				7.500
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	150.000	120.000				30.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	12.000	12.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	50.000	50.000				
ΖΩΝΗ 5						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	45.000	45.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	120.000	60.000				60.000
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	2.400.000	1.920.000				480.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	60.000	60.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	150.000	150.000				
ΖΩΝΗ 6						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	30.000	30.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	60.000	30.000				30.000
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.050.000	840.000				210.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	40.000	40.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 7						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	30.000	30.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	45.000	22.500				22.500
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	450.000	360.000				90.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	40.000	40.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 8						
Πιστοποίηση Γεωργικών Συμβούλων	39.000	39.000				
Ίδρυση και εξοπλισμός γραφείων συμβούλων	45.000	22.500				22.500
Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	750.000	600.000				150.000
Εκπαίδευση Συμβούλων	52.000	52.000				
Δράσεις Ενημέρωσης αγροτών	100.000	100.000				
Δράση 1.1.3 : Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών "e-Επιχειρείν"	**33.000.000**	**25.000.000**	**6.000.000**	**0**		**2.000.000**
ΖΩΝΗ 1						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	2.000.000		1.500.000			500.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	3.500.000	3.500.000				
ΖΩΝΗ 2						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	400.000		300.000			100.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	2.500.000	2.500.000				
ΖΩΝΗ 3						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	1.500.000		1.125.000			375.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	3.500.000	3.500.000				
ΖΩΝΗ 4						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	300.000		225.000			75.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	1.000.000	1.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 5						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	2.000.000		1.500.000			500.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	3.500.000	3.500.000				
ΖΩΝΗ 6						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	700.000		525.000			175.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 7						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	500.000		375.000			125.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	2.500.000	2.500.000				
ΖΩΝΗ 8						
Προμήθεια Η/Υ από αγρότες	600.000		450.000			150.000
Εξοπλισμός υπηρεσιών	5.500.000	5.500.000				
Μέτρο 1.2. : Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων	**577.800.000**	**462.390.000**	**3.600.000**			**111.810.000**
Δράση 1.2.1 : Αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων	**298.400.000**	**225.050.000**				**73.350.000**
ΖΩΝΗ 1						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	4.800.000	4.800.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	18.000.000	18.000.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	27.000.000	14.850.000				12.150.000
ΖΩΝΗ 2						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	1.200.000	1.200.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	5.250.000	5.250.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	7.500.000	4.125.000				3.375.000
ΖΩΝΗ 3						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	6.000.000	6.000.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	10.500.000	10.500.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	25.000.000	13.750.000				11.250.000
ΖΩΝΗ 4						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	500.000	500.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	4.000.000	4.000.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	2.000.000	1.100.000				900.000
ΖΩΝΗ 5						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	6.000.000	6.000.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	15.750.000	15.750.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	32.000.000	17.600.000				14.400.000
ΖΩΝΗ 6						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	4.000.000	4.000.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	12.000.000	12.000.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	27.000.000	14.850.000				12.150.000
ΖΩΝΗ 7						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	4.000.000	4.000.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	10.000.000	10.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	22.500.000	12.375.000				10.125.000
ΖΩΝΗ 8						
Εγκατάσταση νέων αγροτών	6.400.000	6.400.000				
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	27.000.000	27.000.000				
Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	20.000.000	11.000.000				9.000.000
Δράση 1.2.2 : Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	**64.100.000**	**22.040.000**	**3.600.000**			**38.460.000**
ΖΩΝΗ 1						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	4.000.000	1.600.000				2.400.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων	250.000		100.000			150.000
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	2.000.000	800.000				1.200.000
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	500.000	200.000				300.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	150.000	60.000				90.000
Προώθηση εξαγωγών	300.000	120.000				180.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	1.000.000	400.000				600.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	400.000	160.000				240.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.500.000		600.000			900.000
ΖΩΝΗ 2						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	1.600.000	640.000				960.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων			0			0
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	1.000.000	400.000				600.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών		0				0
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	50.000	20.000				30.000
Προώθηση εξαγωγών	100.000	40.000				60.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	300.000	120.000				180.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	200.000	80.000				120.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	600.000		240.000			360.000
ΖΩΝΗ 3						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	2.400.000	960.000				1.440.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων	250.000		100.000			150.000
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	3.000.000	1.200.000				1.800.000
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	300.000	120.000				180.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	100.000	40.000				60.000
Προώθηση εξαγωγών	200.000	80.000				120.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	2.000.000	800.000				1.200.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	400.000	160.000				240.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.000.000		400.000			600.000
ΖΩΝΗ 4						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	1.600.000	640.000				960.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων			0			0
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	400.000	160.000				240.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών		0				0
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	50.000	20.000				30.000
Προώθηση εξαγωγών	100.000	40.000				60.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	300.000	120.000				180.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων		0				0
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	100.000		40.000			60.000
ΖΩΝΗ 5						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	4.800.000	1.920.000				2.880.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων	250.000		100.000			150.000
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	3.000.000	1.200.000				1.800.000
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	800.000	320.000				480.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	200.000	80.000				120.000
Προώθηση εξαγωγών	400.000	160.000				240.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	2.000.000	800.000				1.200.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	600.000	240.000				360.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.200.000		480.000			720.000
ΖΩΝΗ 6						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	4.000.000	1.600.000				2.400.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων	250.000		100.000			150.000
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	1.000.000	400.000				600.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	300.000	120.000				180.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	200.000	80.000				120.000
Προώθηση εξαγωγών	400.000	160.000				240.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	2.000.000	800.000				1.200.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	600.000	240.000				360.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.200.000		480.000			720.000
ΖΩΝΗ 7						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	3.200.000	1.280.000				1.920.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων			0			0
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	2.000.000	800.000				1.200.000
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών	100.000	40.000				60.000
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	150.000	60.000				90.000
Προώθηση εξαγωγών	300.000	120.000				180.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	500.000	200.000				300.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	300.000	120.000				180.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	800.000		320.000			480.000
ΖΩΝΗ 8						
Μεταποίηση αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων	2.400.000	960.000				1.440.000
Σχεδιασμός νέων προϊόντων			0			0
Καθετοποίηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων	1.600.000	640.000				960.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενίσχυση των ομάδων παραγωγών		0				0
Εκσυγχρονισμός συνεταιρισμών	100.000	40.000				60.000
Προώθηση εξαγωγών	200.000	80.000				120.000
Οργάνωση δικτύων πωλήσεων	1.000.000	400.000				600.000
Επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για παραγωγή νέων προϊόντων	500.000	200.000				300.000
Ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων	1.600.000		640.000			960.000
Δράση 1.2.3 : Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας	**215.300.000**	**215.300.000**				
ΖΩΝΗ 1						
Αγροτική οδοποιία	1.000.000	1.000.000				
Αναδασμοί	5.000.000	5.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων(φράγματα, Κνίδης, Κοιλαδίου,Βέλους - Αρδευτικά δίκτυα)	50.000.000	50.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	5.000.000	5.000.000				
ΖΩΝΗ 2						
Αγροτική οδοποιία	500.000	500.000				
Αναδασμοί	1.000.000	1.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (Αρδευτικά δίκτυα)	1.000.000	1.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 3						
Αγροτική οδοποιία	1.000.000	1.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Αναδασμοί	5.000.000	5.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (φράγματα,Βράχου,Γέρμας,Αγίου Αντωνίου,Ασπροκλησιάς,Βασιλειάδας,Νεστορίου - Αρδευτικά δίκτυα)	30.000.000	30.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	10.000.000	10.000.000				
Φράγμα Βράχου	14.600.000	14.600.000				
ΖΩΝΗ 4						
Αγροτική οδοποιία	200.000	200.000				
Αναδασμοί						
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (εκσυγχρονισμός αρδευτικού δικτύου)	2.000.000	2.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 5						
Αγροτική οδοποιία	2.000.000	2.000.000				
Αναδασμοί	1.000.000	1.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (φράγμαΤριγωνικού, Λιμνοδεξαμενές Κρόκου, Τετραλόφου,Πολυμύλου- Αρδευτικά δίκτυα)	10.000.000	10.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	5.000.000	5.000.000				
ΖΩΝΗ 6						
Αγροτική οδοποιία	1.000.000	1.000.000				
Αναδασμοί	2.000.000	2.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (Λιμνοδεξαμενές & φράγματα Φούφα,Εμπορίου,Κομνηνών,Ασπρογείων - Αρδευτικό Πετρών)	15.000.000	15.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 7						
Αγροτική οδοποιία	2.000.000	2.000.000				
Αναδασμοί	4.000.000	4.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων (Φράγματα,Τροπαιούχου,Παρόροιου,Κολχικής,Ανω Κλεινών,Τροπαιούχου- Αρδευτικά δίκτυα, Παπαδιάς,ΤριανταφυλιάςΚολχικής)	20.000.000	20.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	4.000.000	4.000.000				
ΖΩΝΗ 8						
Αγροτική - Δασική οδοποιία	1.000.000	1.000.000				
Αναδασμοί	2.000.000	2.000.000				
Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων	10.000.000	10.000.000				
Παράλληλα έργα αναδασμού	5.000.000	5.000.000				
Μέτρο 1.3. : Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	**9.500.000**	**7.600.000**	**0**			**1.900.000**
Δράση 1.3.1 : Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας	**3.800.000**	**1.900.000**	**0**			**1.900.000**
ΖΩΝΗ 1	500.000	250.000				250.000
ΖΩΝΗ 2	300.000	150.000				150.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 3	600.000	300.000				300.000
ΖΩΝΗ 4	100.000	50.000				50.000
ΖΩΝΗ 5	800.000	400.000				400.000
ΖΩΝΗ 6	700.000	350.000				350.000
ΖΩΝΗ 7	400.000	200.000				200.000
ΖΩΝΗ 8	400.000	200.000				200.000
Δράση 1.3.2 : Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος	**3.800.000**	**3.800.000**				
ΖΩΝΗ 1	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 2	300.000	300.000				
ΖΩΝΗ 3	600.000	600.000				
ΖΩΝΗ 4	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 5	800.000	800.000				
ΖΩΝΗ 6	700.000	700.000				
ΖΩΝΗ 7	400.000	400.000				
ΖΩΝΗ 8	400.000	400.000				
Δράση 1.3.3 : Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	**1.900.000**	**1.900.000**				
ΖΩΝΗ 1	250.000	250.000				
ΖΩΝΗ 2	150.000	150.000				
ΖΩΝΗ 3	300.000	300.000				
ΖΩΝΗ 4	50.000	50.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 5	350.000	350.000				
ΖΩΝΗ 6	250.000	250.000				
ΖΩΝΗ 7	250.000	250.000				
ΖΩΝΗ 8	300.000	300.000				
ΑΞΟΝΑΣ 2 : ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	**305.450.000**	**302.800.000**				**2.650.000**
Μέτρο 2.1. : Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	**194.400.000**	**194.400.000**				**0**
Δράση 2.1.1 : Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα	**88.000.000**	**88.000.000**				
ΖΩΝΗ 1	6.000.000	6.000.000				
ΖΩΝΗ 2	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 3	18.000.000	18.000.000				
ΖΩΝΗ 4	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 5	7.000.000	7.000.000				
ΖΩΝΗ 6	14.000.000	14.000.000				
ΖΩΝΗ 7	8.000.000	8.000.000				
ΖΩΝΗ 8	30.000.000	30.000.000				
Δράση 2.1.2 : Καλή διαβίωση των ζώων	**61.500.000**	**61.500.000**				
ΖΩΝΗ 1	13.000.000	13.000.000				
ΖΩΝΗ 2	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 3	3.000.000	3.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 4	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 5	15.000.000	15.000.000				
ΖΩΝΗ 6	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 7	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 8	25.000.000	25.000.000				
Δράση 2.1.3 : Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές	**44.900.000**	**44.900.000**				
ΖΩΝΗ 1						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	1.000.000	1.000.000				
Έλεγχος καλαμιώνων						
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης						
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	1.000.000	1.000.000				
Σημάνσεις	100.000	100.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 2						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	200.000	200.000				
Έλεγχος καλαμιώνων						
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης						
Ελεγχόμενες φυτεύσεις						
Σημάνσεις	100.000	100.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 3						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	300.000	300.000				
Έλεγχος καλαμιώνων	800.000	800.000				
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης	350.000	350.000				
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	200.000	200.000				
Σημάνσεις	100.000	100.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	150.000	150.000				
ΖΩΝΗ 4						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	200.000	200.000				
Έλεγχος καλαμιώνων	2.000.000	2.000.000				
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης	1.500.000	1.500.000				
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	200.000	200.000				
Σημάνσεις	50.000	50.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 5						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	200.000	200.000				
Έλεγχος καλαμιώνων						
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης						

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	400.000	400.000				
Σημάνσεις	200.000	200.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	200.000	200.000				
ΖΩΝΗ 6						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	3.000.000	3.000.000				
Έλεγχος καλαμιώνων	8.000.000	8.000.000				
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης	3.500.000	3.500.000				
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	1.000.000	1.000.000				
Σημάνσεις	2.000.000	2.000.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 7						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)						
Έλεγχος καλαμιώνων						
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης						
Ελεγχόμενες φυτεύσεις						
Σημάνσεις	50.000	50.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας						
ΖΩΝΗ 8						
Ενίσχυση κτηνοτρόφων που βοσκούν και ευαίσθητα οικοσυστήματα (ελεγχόμενη βόσκηση)	3.000.000	3.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Έλεγχος καλαμιώνων						
Ενίσχυση φορέων διαχείρισης	5.000.000	5.000.000				
Ελεγχόμενες φυτεύσεις	3.000.000	3.000.000				
Σημάνσεις	2.000.000	2.000.000				
Παρατηρητήρια άγριας πανίδας	1.000.000	1.000.000				
Μέτρο 2.2. : Αειφορική διαχείριση δασικής γης	**111.050.000**	**108.400.000**				**2.650.000**
Δράση 2.2.1 : Δάσωση γεωργικών ή μη εκτάσεων	**54.650.000**	**52.000.000**				**2.650.000**
ΖΩΝΗ 1						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	500.000	400.000				100.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	300.000	300.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	700.000	700.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	2.000.000	1.600.000				400.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	5.000.000	5.000.000				
ΖΩΝΗ 2						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	100.000	80.000				20.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	50.000	50.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	150.000	150.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	1.000.000	800.000				200.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	2.500.000	2.500.000				
ΖΩΝΗ 3						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	100.000	80.000				20.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	50.000	50.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	150.000	150.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	2.000.000	1.600.000				400.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	5.000.000	5.000.000				
ΖΩΝΗ 4						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	100.000	80.000				20.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	50.000	50.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	150.000	150.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	200.000	160.000				40.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 5						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	300.000	240.000				60.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	150.000	150.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	350.000	350.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	3.000.000	2.400.000				600.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	15.000.000	15.000.000				
ΖΩΝΗ 6						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	100.000	80.000				20.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	50.000	50.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	150.000	150.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	300.000	240.000				60.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	150.000	150.000				
ΖΩΝΗ 7						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	200.000	160.000				40.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	100.000	100.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	250.000	200.000				50.000
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	200.000	200.000				
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων						
ΖΩΝΗ 8						
Κάλυψη δαπανών δάσωσης	100.000	80.000				20.000
Συντήρηση αναδασωτέων κτημάτων	50.000	50.000				
Αντιστάθμιση απωλειών εισοδήματος	100.000	100.000				
Εγκατάσταση δασογεωργικών συστημάτων	3.000.000	2.400.000				600.000
Συντήρηση δασογεωργικών συστημάτων	10.000.000	10.000.000				
Δράση 2.2.2 : Αποκατάσταση δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης	**28.400.000**	**28.400.000**				
ΖΩΝΗ 1						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	100.000	100.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	200.000	200.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	100.000	100.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	3.000.000	3.000.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	300.000	300.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	300.000	300.000				
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	400.000	400.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	200.000	200.000				
ΖΩΝΗ 2						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	50.000	50.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	100.000	100.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών						
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	500.000	500.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	50.000	50.000				
Στήριξη φορέων αποκατάστασης						
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	50.000	50.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού						
ΖΩΝΗ 3						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	1.000.000	1.000.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	500.000	500.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	500.000	500.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	2.000.000	2.000.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής						
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	200.000	200.000				
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	1.000.000	1.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	200.000	200.000				
ΖΩΝΗ 4						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	500.000	500.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	1.000.000	1.000.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών						
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	1.000.000	1.000.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής						
Στήριξη φορέων αποκατάστασης						
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	50.000	50.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού						
ΖΩΝΗ 5						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	1.000.000	1.000.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	200.000	200.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	200.000	200.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	3.000.000	3.000.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	100.000	100.000				
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	200.000	200.000				
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	50.000	50.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	2.000.000	2.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 6						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	50.000	50.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	100.000	100.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	200.000	200.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	1.000.000	1.000.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής						
Στήριξη φορέων αποκατάστασης						
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	50.000	50.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού						
ΖΩΝΗ 7						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	500.000	500.000				
Πυροσβεστικοί κρουνοί	500.000	500.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	500.000	500.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	500.000	500.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	100.000	100.000				
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	100.000	100.000				
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	1.000.000	1.000.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	200.000	200.000				
ΖΩΝΗ 8						
Ενίσχυση εθελοντικών ομάδων προστασίας	150.000	150.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Πυροσβεστικοί κρουνοί	400.000	400.000				
Δράσεις ενημέρωσης πολιτών	300.000	300.000				
Αναδάσωση και αποκατάσταση δασικών εκτάσεων από φωτιές, υπερβόσκηση κ.λπ.	1.450.000	1.450.000				
Αποζημίωση κτηνοτρόφων εξαιτίας απαγόρευσης βοσκής	450.000	450.000				
Στήριξη φορέων αποκατάστασης	200.000	200.000				
Εμπλουτισμός θηραματικών ειδών	400.000	400.000				
Αναπαραγωγή φυτευτικού υλικού	200.000	200.000				
Δράση 2.2.3 : Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση με τις δασικές εκτάσεις	**28.000.000**	**28.000.000**				
ΖΩΝΗ 1						
Δασικά χωριά	1.000.000	1.000.000				
Χώροι ανάπαυσης	200.000	200.000				
Σημάνσεις	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 2						
Δασικά χωριά	500.000	500.000				
Χώροι ανάπαυσης	500.000	500.000				
Σημάνσεις	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 3						
Δασικά χωριά	1.000.000	1.000.000				
Χώροι ανάπαυσης	1.000.000	1.000.000				
Σημάνσεις	1.000.000	1.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 4						
Δασικά χωριά	400.000	400.000				
Χώροι ανάπαυσης						
Σημάνσεις	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 5						
Δασικά χωριά	3.400.000	3.400.000				
Χώροι ανάπαυσης	1.000.000	1.000.000				
Σημάνσεις	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 6						
Δασικά χωριά	400.000	400.000				
Χώροι ανάπαυσης	5.000.000	5.000.000				
Σημάνσεις	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 7						
Δασικά χωριά	2.000.000	2.000.000				
Χώροι ανάπαυσης	200.000	200.000				
Σημάνσεις	100.000	100.000				
ΖΩΝΗ 8						
Δασικά χωριά	5.000.000	5.000.000				
Χώροι ανάπαυσης	2.000.000	2.000.000				
Σημάνσεις	2.000.000	2.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΑΞΟΝΑΣ 3 : ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	**145.820.500**	**110.250.500**	**13.100.000**	**3.420.000**		**19.050.000**
Μέτρο 3.1. : Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	**56.150.000**	**35.300.000**	**1.800.000**	**0**	**0**	**19.050.000**
Δράση 3.1.1 : Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	**14.150.000**	**8.025.000**	**0**			**6.125.000**
ΖΩΝΗ 1						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	100.000	100.000				
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	100.000	50.000				50.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	2.500.000	1.250.000				1.250.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 2						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	100.000	100.000				
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων		0				0
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	500.000	250.000				250.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 3						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	100.000	100.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	200.000	100.000				100.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	1.500.000	750.000				750.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 4						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	500.000	500.000				
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	100.000	50.000				50.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής		0				0
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων	700.000	350.000				350.000
ΖΩΝΗ 5						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	1.000.000	1.000.000				
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	100.000	50.000				50.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	2.500.000	1.250.000				1.250.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 6						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων	100.000	100.000				
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	100.000	50.000				50.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για		0				0

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
διαφοροποίηση της παραγωγής						
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 7						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων						
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων		0				0
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	250.000	125.000				125.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων		0				0
ΖΩΝΗ 8						
Ενίσχυση τοπικών εταιρικών σχέσεων						
Κέντρα πώλησης τοπικών προϊόντων	200.000	100.000				100.000
Αντικατάσταση γεωργικού εξοπλισμού και παγίων για διαφοροποίηση της παραγωγής	3.000.000	1.500.000				1.500.000
Ενίσχυση συνεταιριστικών μονάδων για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων	500.000	250.000				250.000
Δράση 3.1.2 : Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	**22.000.000**	**20.075.000**	**0**			**1.925.000**
ΖΩΝΗ 1						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	200.000	90.000				110.000
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	100.000	45.000				55.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 2						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	150.000	67.500				82.500
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας		0				0
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 3						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	200.000	90.000				110.000
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	200.000	90.000				110.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	1.500.000	1.500.000				
ΖΩΝΗ 4						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	50.000	22.500				27.500
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας		0				0
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 5						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	200.000	90.000				110.000

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	100.000	45.000				55.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 6						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	1.500.000	675.000				825.000
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	200.000	90.000				110.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 7						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων		0				0
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	200.000	90.000				110.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 8						
Ενίσχυση χειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων	200.000	90.000				110.000
Διαχείριση τοπικών προϊόντων μικρής κλίμακας	200.000	90.000				110.000
Δημιουργία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (παιδικοί σταθμοί, υπερήλικες, αθλητικές δραστηριότητες)	8.000.000	8.000.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Δράση 3.1.3 : Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	**20.000.000**	**7.200.000**	**1.800.000**			**11.000.000**
ΖΩΝΗ 1						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	3.000.000	1.350.000				1.650.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	500.000		225.000			275.000
ΖΩΝΗ 2						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης		0				0
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	500.000		225.000			275.000
ΖΩΝΗ 3						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	1.000.000	450.000				550.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	1.000.000		450.000			550.000
ΖΩΝΗ 4						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	1.000.000	450.000				550.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων			0			0
ΖΩΝΗ 5						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	3.000.000	1.350.000				1.650.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	1.000.000		450.000			550.000
ΖΩΝΗ 6						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	3.000.000	1.350.000				1.650.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων			0			0
ΖΩΝΗ 7						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης		0				0

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων			0			0
ΖΩΝΗ 8						
Τουριστικά καταλύμματα - υποδομές διημέρευσης	5.000.000	2.250.000				2.750.000
Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	1.000.000		450.000			550.000
Μέτρο 3.2. : Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	**89.670.500**	**74.950.500**	**11.300.000**	**3.420.000**		**0**
Δράση 3.2.1 : Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	**22.500.000**	**22.500.000**				
ΖΩΝΗ 1	2.500.000	2.500.000				
ΖΩΝΗ 2	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 3	2.500.000	2.500.000				
ΖΩΝΗ 4	500.000	500.000				
ΖΩΝΗ 5	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 6	1.500.000	1.500.000				
ΖΩΝΗ 7	3.000.000	3.000.000				
ΖΩΝΗ 8	8.500.000	8.500.000				
Δράση 3.2.2 : Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς - Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών	**67.170.500**	**52.450.500**	**11.300.000**	**3.420.000**		
ΖΩΝΗ 1						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	1.800.000		1.800.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	600.000			600.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	500.000	500.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	200.000	200.000				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	5.500.000	5.500.000				
ΖΩΝΗ 2						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	2.000.000		2.000.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	700.000			700.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	1.000.000	1.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	1.000.000	1.000.000				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 3						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	350.000		350.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	150.000			150.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	1.000.000	1.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	500.000	500.000				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	5.500.000	5.500.000				
ΖΩΝΗ 4						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	500.000		500.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	500.000			500.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	800.000	800.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	400.000	400.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	1.000.000	1.000.000				
ΖΩΝΗ 5						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	1.000.000		1.000.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	100.000			100.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	1.000.000	1.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	500.000	500.000				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	5.500.000	5.500.000				
ΖΩΝΗ 6						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	1.500.000		1.500.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	1.000.000			1.000.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	1.000.000	1.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	500.500	500.500				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	2.000.000	2.000.000				
ΖΩΝΗ 7						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	150.000		150.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	100.000			100.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	2.000.000	2.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	50.000	50.000				
Μελέτες και Εργα Αναβάθμισης οικισμών	1.500.000	1.500.000				

	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (€)				
		ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
		ΕΓΤΑΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ (π.χ. ΕΑΠ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ)	
ΖΩΝΗ 8						
Αναστήλωση μνημείων αγροτικής παραγωγής	4.000.000		4.000.000			
Δράσεις επίδειξης και εκμάθησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων	270.000			270.000		
Γιορτές τοπικών προϊόντων	8.000.000	8.000.000				
Καταγραφή πολιτιστικών στοιχείων	1.000.000	1.000.000				
Μελέτες και Έργα Αναβάθμισης οικισμών	10.000.000	10000000				
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	**1.098.380.500**	**924.825.500**	**22.700.000**	**11.420.000**	**0**	**139.435.000**

10. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗS ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	**647.110.000**	**106.773.150**	**103.537.600**	**97.066.500**	**90.595.400**	**87.359.850**	**84.124.300**	**77.653.200**
Μέτρο 1.1. Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση	**59.810.000**	**9.868.650**	**9.569.600**	**8.971.500**	**8.373.400**	**8.074.350**	**7.775.300**	**7.177.200**
Δράση 1.1.1. Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας	16.000.000	2.640.000	2.560.000	2.400.000	2.240.000	2.160.000	2.080.000	1.920.000
Δράση 1.1.2. Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	10.810.000	1.783.650	1.729.600	1.621.500	1.513.400	1.459.350	1.405.300	1.297.200
Δράση 1.1.3. Υιοθέτηση και διάδοση τεχνολογιών πληροφορικής, επικοινωνίας και εφαρμογών e-Επιχειρείν»	33.000.000	5.445.000	5.280.000	4.950.000	4.620.000	4.455.000	4.290.000	3.960.000
Μέτρο 1.2. αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της μεταποίησης των γεωργικών προιόντων.	**577.800.000**	**95.337.000**	**92.448.000**	**86.670.000**	**80.892.000**	**78.003.000**	**75.114.000**	**69.336.000**
Δράση 1.2.1. Αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων	298.400.000	49.236.000	47.744.000	44.760.000	41.776.000	40.284.000	38.792.000	35.808.000

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)
Δράση 1.2.2. Αύξηση της προστιθέμενης των γεωργικών και δασοκομικών προιόντων	64.100.000	10.576.500	10.256.000	9.615.000	8.974.000	8.653.500	8.333.000	7.692.000
Δράση 1.2.3. Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας	215.300.000	35.524.500	34.448.000	32.295.000	30.142.000	29.065.500	27.989.000	25.836.000
Μέτρο 1.3. Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία	**9.500.000**	**1.567.500**	**1.520.000**	**1.425.000**	**1.330.000**	**1.282.500**	**1.235.000**	**1.140.000**
Δράση 1.3.1. Προσαρμογή μεταποιητών σε απαιτητικά πρότυπα ποιότητας	3.800.000	627.000	608.000	570.000	532.000	513.000	494.000	456.000
Δράση 1.3.2. Συστήματα για την ποιότητα τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος	3.800.000	627.000	608.000	570.000	532.000	513.000	494.000	456.000
Δράση 1.3.3. Δραστηριότητες προώθησης και ενημέρωσης στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	1.900.000	313.500	304.000	285.000	266.000	256.500	247.000	228.000
Δράση 3.1.4. Ανακαίνηση-Ανάπτυξη χωριών και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς	5.500.000	907.500	880.000	825.000	770.000	742.500	715.000	660.000
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	**305.450.000**	**50.399.250**	**48.872.000**	**45.817.500**	**42.763.000**	**41.235.750**	**39.708.500**	**36.654.000**
Μέτρο 2.1. Εφαρμογή βιώσιμων γεωργικών πρακτικών	**194.400.000**	**32.076.000**	**31.104.000**	**29.160.000**	**27.216.000**	**26.244.000**	**25.272.000**	**23.328.000**
Δράση 2.1.1. Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα	88.000.000	14.520.000	14.080.000	13.200.000	12.320.000	11.880.000	11.440.000	10.560.000

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)
Δράση 2.1.2. Καλή διαβίωση των ζώων	61.500.000	10.147.500	9.840.000	9.225.000	8.610.000	8.302.500	7.995.000	7.380.000
Δράση 2.1.3. Ενισχύσεις σε περιοχές NATURA και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές	44.900.000	7.408.500	7.184.000	6.735.000	6.286.000	6.061.500	5.837.000	5.388.000
Μέτρο 2.2. Αειφορική διαχείρηση δασικής γής	**111.050.000**	**18.323.250**	**17.768.000**	**16.657.500**	**15.547.000**	**14.991.750**	**14.436.500**	**13.326.000**
Δράση 2.2.1. Δάσωση γεωργικών ή μη εκτάσεων	54.650.000	9.017.250	8.744.000	8.197.500	7.651.000	7.377.750	7.104.500	6.558.000
Δράση 2.2.2. Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και δράσεις πρόληψης	28.400.000	4.686.000	4.544.000	4.260.000	3.976.000	3.834.000	3.692.000	3.408.000
Δράση 2.2.3. Οργάνωση χώρων υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις	28.000.000	4.620.000	4.480.000	4.200.000	3.920.000	3.780.000	3.640.000	3.360.000
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	**145.820.500**	**24.060.383**	**23.331.280**	**21.873.075**	**20.414.870**	**19.685.768**	**18.956.665**	**17.498.460**
Μέτρο 3.1. Ανάπτυξη διαφοροποιημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	**56.150.000**	**9.264.750**	**8.984.000**	**8.422.500**	**7.861.000**	**7.580.250**	**7.299.500**	**6.738.000**
Δράση 3.1.1. Ενθάρρυνση για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	14.150.000	2.334.750	2.264.000	2.122.500	1.981.000	1.910.250	1.839.500	1.698.000
Δράση 3.1.2. Δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού	22.000.000	3.630.000	3.520.000	3.300.000	3.080.000	2.970.000	2.860.000	2.640.000

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
		ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΚΟΣΤΟΣ (€)
Δράση 3.1.3. Ενίσχυση εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	20.000.000	3.300.000	3.200.000	3.000.000	2.800.000	2.700.000	2.600.000	2.400.000
Μέτρο 3.2. Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής	**89.670.500**	**14.795.633**	**14.347.280**	**13.450.575**	**12.553.870**	**12.105.518**	**11.657.165**	**10.760.460**
Δράση 3.2.1. Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	22.500.000	3.712.500	3.600.000	3.375.000	3.150.000	3.037.500	2.925.000	2.700.000
Δράση 3.2.2. Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς -Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών	67.170.500	11.083.133	10.747.280	10.075.575	9.403.870	9.068.018	8.732.165	8.060.460
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	**1.098.380.500**	**181.232.783**	**175.740.880**	**164.757.075**	**153.773.270**	**148.281.368**	**142.789.465**	**131.805.660**

11. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ο αγροτικός χώρος στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διανύει κρίσιμη μεταβατική περίοδο. Οι επί πολλά χρόνια παγιωμένες αντιλήψεις, νοοτροπίες, παραγωγικές συνθήκες, εξειδικεύσεις δεν θεωρούνται πλέον δεδομένες. Οι αλλαγές, στο παραγωγικό μοντέλο του αγροτικού χώρου, θεωρούνται αναπόφευκτες. Το ζητούμενο είναι οι αλλαγές να συνδυάσουν το μικτότερο δυνατό κοινωνικό κόστος, ευρεία αποδοχή και θετική προοπτική. Το καθαρά παραγωγικό αγροτικό μοντέλο παραχωρεί τη θέση του σε ένα περισσότερο σύνθετο σύστημα διαφορετικών μορφών απασχόλησης. Η ανάπτυξη του τομέα παροχής υπηρεσιών και της μεταποίησης της τοπικής παραγωγής αποκτά βαρύνουσα σημασία στον αγροτικό χώρο.

Η μείωση σε μεγάλο βαθμό της κρατικής παρέμβασης και η επικράτηση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς κάνουν τον αγροτικό χώρο περισσότερο ευάλωτο στο διεθνή ανταγωνισμό αφού οι χώρες φθηνού κόστους είναι χώρες με κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα την αγροτική παραγωγή. Η διαφορά στην ποιότητα των αγροτικών προϊόντων περνά σε δεύτερη μοίρα μπροστά στη συντριπτική διαφορά τιμής. Το στοίχημα επομένως της ποσότητας δεν μπορεί να κερδηθεί. Μπορεί όμως με πολύ καλές προοπτικές να κερδηθεί το στοίχημα της ποιότητας. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη συνειδητοποιημένου καταναλωτικού κινήματος που εστιάζει το ενδιαφέρον όχι στην ποσότητα αλλά στην ποιότητα των τροφίμων.

Τα ποιοτικά, τα βιολογικά αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα τα προϊόντα της ολοκληρωμένης γεωργίας τα προϊόντα που αναδεικνύουν τοπικές ιδιαιτερότητες, που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον, ενσωματωμένες σε σύγχρονα πρότυπα, κατακτούν συνεχώς μεγαλύτερο καταναλωτικό κοινό. Η τάση αυτή στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες θα συνεχισθεί. Εκεί πρέπει να εστιασθεί η προσπάθεια της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της περιφέρειας. Δηλαδή παραγωγή προϊόντων με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στη διασφάλιση των οποίων, δεν επιτρέπεται να γίνονται εκπτώσεις

Μεταβολές είτε στη διάρθρωση της παραγωγής είτε στις παραγωγικές διαδικασίες δεν μπορούν να επιβληθούν εκ των άνω αλλά πρέπει να έχουν την αποδοχή των ίδιων των ενδιαφερόμενων κατοίκων της υπαίθρου. Με δεδομένο ότι οι αντιστάσεις, για πολλούς λόγους, σε μεταβολές ή ανατροπές στον αγροτικό χώρο είναι ισχυρές, το κύριο βάρος πρέπει να δοθεί στον ανθρώπινο παράγοντα. Ακόμη όμως και στην

περίπτωση αποδοχής της παραγωγικής αναδιάρθρωσης το στάδιο που θα μεσολαβήσει μέχρι την υλοποίηση στην πράξη είναι χρονοβόρο. Απαιτούνται απτά δείγματα αποτελεσμάτων για να υπερνικηθούν αναστολές.

Είναι ανάγκη να διαμορφωθεί ένα νέο παραγωγικό πρότυπο. Η ενημέρωση, η κατάρτιση, η τεχνική - επιστημονική στήριξη της παραγωγικής διαδικασίας, η λειτουργία συλλογικών φορέων μεταποίησης και εμπορίας αποτελούν άμεσες προτεραιότητες. Σε τελική ανάλυση δεν είναι απαραίτητο να αντικατασταθούν όλες οι υφιστάμενες δραστηριότητες με νέες αλλά να περάσει σταδιακά ο αγροτικός χώρος σε ένα ανώτερο ποιοτικό επίπεδο συλλογικής οργάνωσης και οικονομικής λειτουργίας.

Το ζήτημα βέβαια της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου δεν αφορά μόνο ανταγωνιστική αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει αναδείξει κοινωνικά πρότυπα και συνήθειες που είναι δύσκολο να καλυφθούν στα όρια ενός αγροτικού οικισμού. Η ποιότητα της καθημερινής ζωής, η μόρφωση και η επιμόρφωση, η ψυχαγωγία, το κόστος των υπηρεσιών αποτελούν παράγοντες εξ ίσου σημαντικούς αν όχι σημαντικότερους από το ύψος του εισοδήματος. Επιβάλλεται επομένως να επαναξιολογηθούν τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο οι όροι βιωσιμότητας των αγροτικών οικισμών όχι μόνο στη βάση της αγροτικής παραγωγής αλλά στη βάση της διασφάλισης ενός αποδεκτού επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της υπαίθρου.